ฟัตฮุลมุอีน

فَتْحُ المُعِين

تأليف

الإمام أحمد زين الدين بن عبد العزيز المَعْبَري المَلِيبَاري الفَنَّاني الشافعي

ขอบของ

حَاشِيَةُ

إِعَانَةِ الطَّالِبِين

แปลและเรียบเรียงโดย :

อาจารย์ อรุณ บุญชม

จุฬาราชมนตรี

เล่ม 1

ฟัตฮุลมุอีน

فَتْحُ المُعِين

تأليف

الإمام أحمد زين الدين بن عبد العزيز المَعْبَري المَلِيبَاري الفَنَّاني الشافعي

ขอบของ

حَاشِيَةُ

إِعَانَةِ الطَّالِبِين

แปลและเรียบเรียงโดย :

อาจารย์ อรุณ บุญชม

จุฬาราชมนตรี

เล่ม

1

ฟัตฮุ้ลมุอีน

فتح المعين

ขอบของ

حاشية

إعانة الطالبين

เล่ม 1

แปลและเรียบเรียงโดย : **อาจารย์อรุณ บุญชม (มูฮำมัดญาลาลุดดีน)**
- จุฬาราชมนตรี

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

อรุณ บุญชม.
ฟัตฮุ้ลมุอีน เล่มที่ 1.-- นนทบุรี : เฟิสท์ ออฟเซท (1993), 2567.
248 หน้า.
1. ศาสนาอิสลาม. I. ชื่อเรื่อง.

297

ISBN 978-616-608-892-2

ปีที่พิมพ์ : ครั้งที่ 1 - มีนาคม 2567
จำนวนพิมพ์ : 2,000 เล่ม
ราคา : 300 บาท
พิมพ์และเผยแผ่โดย : **โรงเรียนมิฟตาฮุ้ลอุลูมิดดีนียะห์ (บ้านดอน)**
เลขที่ 100 ซอยพร้อมพรรค ถนนสุขุมวิท 49 แขวงคลองตันเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
ออกแบบ,รูปเล่ม : อนุรักษ์ (ยะอ์กู๊บ) สาลี
พิมพ์ที่ : บริษัท เฟิสท์ ออฟเซท (1993) จำกัด
99/11 หมู่ 7 ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110

สารบัญ

เรื่อง **หน้า**

เรื่อง *หน้า*

เรื่อง *หน้า*

เรื่อง	หน้า

เรื่อง หน้า

بسم الله الرحمن الرحيم

คำนำของผู้แปล

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدُ للهِ الفتَّاحِ الْجَوادِ، الْمُعِينِ عَلَى التَّفَقُّهِ فِي الدِّينِ مَنِ اخْتَارَهُ مِنَ العِبادِ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، شَهادةً تُدْخِلُنَا دَارَ الْخُلُودِ، وَأَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا مُحمدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُه، صَاحِبُ الْمَقامِ الْمَحْمُودِ، صَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْأَمْجَادِ صَلَاةً وَسَلَامًا أَفُوزُ بِهِمَا يَوْمَ الْمَعَادِ

ด้วยนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณายิ่งผู้ทรงเมตตายิ่ง

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอ์ผู้ทรงประทานให้อย่างมากมายผู้ทรงใจบุญ ผู้ทรงช่วยเหลือให้เข้าใจในศาสนาแก่ผู้ที่พระองค์ได้ทรงเลือกเขาแล้วจากมวลบ่าว และข้าพเจ้าขอยืนยันว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรถูกสักการระนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น เป็นคำยืนยันที่จะทำให้พวกเราเข้าสู่ดินแดนอันเป็นอมตะ และข้าพเจ้าขอยืนยันว่าแท้จริงผู้นำของเราคือมุฮำหมัดนั้นเป็นบ่าวและเป็นศาสนทูตของพระองค์ ผู้เป็นเจ้าของตำแหน่งที่ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ ขออัลลอฮ์ได้โปรดประทานพรและความศานติให้แก่เขา (มุฮำหมัด) แก่วงศ์วานของเขาและแก่มิตรสหายของเขาผู้ทรงเกียรติ เป็นการประทานพรและความศานติ ที่จะทำให้ข้าพเจ้าได้รับชัยชนะด้วยสองสิ่งนั้นในวันแห่งการกลับคืน.

การแปลหนังสือฟัตฮุ้ลมุอีน ซึ่งเรียบเรียงโดย ชัยนุดดีน บิน อับดุลอะซีซ อัลมะลีบารีย์ อัลฟะนานีย์ เป็นหนังสือ ชัรฮ์(อธิบายความหมาย)ของหนังสือ กุรร่อตุ้ลอัยน์ บิ้มู่ฮิมมาติดดีน เกิดขึ้นจากการขอร้องของนักเรียนบางคนที่เรียนหนังสือฟัตฮุ้ลมุอีน จากหนังสือ ฮาชิยะห์ อิอาน่าตุฏฏอลิบีน ซึ่งมีสี่ญุซุอ์ (หรือสี่เล่ม) เป็นหนังสือที่เรียบเรียงโดย อัซซัยยิด อะบูบักร์ ที่รู้จักกันในนาม อัซซัยยิด อัลบักรีย์ บิน อัซซัยยิด มุฮำหมัด ชะฏอ อัดดิมยาฏีย์ อัลมิศรีย์ โดยปรกตินักเรียนจะเรียนได้ไม่ครบทั้งสี่เล่มเนื่องจากมีเวลาเรียนที่จำกัด และเมื่อพ้นสภาพจากการเป็นนักเรียนแล้ว ยังคงมีความต้องการที่จะศึกษาหนังสือเล่มนี้ต่อไปให้จบและเพื่อฟื้นฟูเนื้อหาที่ได้เรียนไปแล้ว จึงได้รับปากกับนักเรียนเหล่านั้นว่าจะพยายามแปลให้ตามความสามารถ

เวลาผ่านไปหลายปีก็ยังไม่มีโอกาสได้แปล จนกระทั่งได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือที่เรียกว่าโรคโควิด -19 และทางภาครัฐได้มีมาตรการต่างๆในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวและส่วนหนึ่งของมาตรการก็คือการ

กักตัวอยู่ในบ้าน จึงได้มีโอกาสและเริ่มลงมือแปลหนังสือเล่มนี้เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 18 มีนาคม 2564 ตรงกับวันที่ 4 เดือน ชะอ์บาน ฮ.ศ. 1442 โดยใช้คำอธิบายจากหนังสือฮาชิยะห์ อิอาน่าตุฏฏอลิบีน มาช่วยขยายความเท่าที่เห็นว่าจำเป็น และหวังในความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ ตาอาลาให้งานชิ้นนี้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่อพระองค์และขอวิงวอนต่อพระองค์ได้โปรดให้หนังสือนี้ เป็นประโยชน์แก่ผู้เริ่มเรียนและผู้ศึกษาค้นคว้า เพื่อประโยชน์ในโลกนี้ด้านการศึกษาและผลตอบแทนที่ดีในโลกหน้าอาคิเราะห์

ผู้แปลสำนึกอยู่เสมอว่าสำนวนของวิชาฟิกฮ์นั้นเป็นสำนวนทางวิชาการ จึงเป็นการยากที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยให้ได้ความหมายและสำนวนโวหารที่แยบคายอย่างครบถ้วน ประกอบกับมีถ้อยคำที่เป็นคำเฉพาะในวิชาฟิกฮ์ตามแนวทางมัซฮับอิหม่ามชาฟิอีย์เป็นจำนวนมาก ผู้แปลจึงได้รวบรวมคำเฉพาะเหล่านั้นบางส่วนมาอธิบายความหมายไว้ก่อนในเบื้องต้นเพื่อความสะดวกในการค้นหา และเพื่อความเข้าใจถ้อยคำเหล่านั้น พร้อมด้วยภาษาปากที่มักใช้พูดกัน และในหนังสือฟัตฮุ้ลมุอีนยังมีการกล่าวชื่อของนักวิชาการในมัซฮับชาฟิอีย์ไว้อย่างย่อๆ ผู้แปลจึงได้รวบรวมและนำมาระบุชื่อเต็มของแต่ละท่านเท่าที่จะมีความสามารถ

ผู้แปลได้แบ่งหนังสือ ฟัตฮุ้ลมุอีน ที่แปลเป็นภาษาไทยออกเป็นสี่เล่ม สอดคล้องกับหนังสือฮาชิยะห์ อิอาน่าตุฏฏอลิบีน เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าและหาข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือฮาชิยะห์ดังกล่าว และผู้แปลหวังในความกรุณาของผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ที่ได้พบข้อผิดพลาดจะแจ้งให้ผู้แปลทราบข้อผิดพลาดนั้นหรือแก้ไขมันให้ถูกต้อง.

ได้แปลหนังสือเล่มนี้เสร็จในวันศุกร์ที่ 31 มีนาคม 2566 ตรงกับวันที่ 9 รอมาฎอน ฮ.ศ. 1444 ความดีใดๆ ในงานชิ้นนี้ถ้ามีขอมอบให้บุพการีและครูอาจารย์ทุกท่าน และขอให้ผลแห่งความดีนั้นนำความสงบสุขมาสู่สังคมมุสลิม และประเทศชาติโดยรวม.

อรุณ บุญชม

التعريفُ بِبَعْضِ الْمُصْطَلَحَاتِ الفِقْهِيَّةِ

คำนิยามศัพท์เฉพาะบางคำของวิชานิติศาสตร์อิสลาม

ก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่เนื้อหาของวิชานิติศาสตร์อิสลามจำเป็นจะต้องให้คำนิยามศัพท์เฉพาะบางคำของวิชานี้ซึ่งจะต้องใช้อยู่เสมอในภาคต่างๆ ดังต่อไปนี้ :

1. อัลฟัรฎ์ (الْفَرْضُ) ภาษาปาก ฟัรฎู

คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้กระทำโดยเด็ดขาดซึ่งถ้าหากกระทำจะได้รับผลบุญ และถ้าหากละทิ้งจะถูกลงโทษ

เช่น การถือศีลอด บัญญัติศาสนาต้องการให้เรากระทำเป็นความต้องการที่เด็ดขาด อัลเลาะห์ตาอาลา ตรัสว่า

{ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ }

"การถือศีลอดได้ถูกกำหนดเป็นหน้าที่เหนือพวกเจ้า" (อัลบะกอเราะห์ 183)

หมายความว่า ได้ถูกกำหนดเป็นฟัรฎู ดังนั้นเมื่อเราถือศีลอดก็จะได้ผลบุญได้เข้าสวรรค์และถ้าละทิ้งก็ต้องถูกลงโทษในไฟนรก

2. อัลวาญิบ (الْوَاجِبُ) ภาษาปาก วาญิบ

วาญิบเหมือนกับฟัรฎูตามมัซฮับชาฟิอี (ร่อฮิมะฮุ้ลเลาะห์) โดยไม่มีข้อแตกต่างกัน ยกเว้นในเรื่องฮัจย์

สำหรับวาญิบในเรื่องฮัจย์ คือสิ่งซึ่งผู้ประกอบพิธีฮัจย์เมื่อละทิ้งไปจะไม่เสียพิธีฮัจย์ อาทิเช่น การขว้างก้อนหินที่เสาหิน, การเอียะฮ์รอมจากสถานที่ๆถูกกำหนดไว้ และอื่นๆ ที่เป็นวาญิบในเรื่องฮัจย์ เมื่อผู้ประกอบพิธีฮัจย์ไม่ได้ปฏิบัติข้อที่เป็นวาญิบเหล่านี้ พิธีฮัจย์ของเขาก็จะยังคงมีผลใช้ได้ แต่เขาเป็นคนมีบาปและจำเป็นต้องชดเชยการที่เขาละทิ้งข้อวาญิบเหล่านี้ด้วยค่าปรับคือ เสียดำ (คือเชือดแพะหรือแกะ)

ส่วนฟัรฎูในเรื่องฮัจย์คือ (รู่ก่นฮัจย์) หมายถึงสิ่งซึ่งถ้าหากผู้ประกอบพิธีฮัจย์ไม่นำมาปฏิบัติฮัจย์ของเขาก็จะใช้ไม่ได้ เช่นการวุกูฟที่อะรอฟะห์, ฏอวาฟอิฟาเฎาะห์และอื่นๆ ที่เป็นฟัรดูของฮัจย์ซึ่งถ้าไม่นำมาปฏิบัติ ฮัจย์ของเขาจะใช้ไม่ได้

3. ฟัรฎุ้ลอัยน์ (فَرْضُ الْعَيْنِ) ภาษาปาก ฟัรฎูอีน

คือสิ่งที่ทุกคนที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนาต้องปฏิบัติโดยเด็ดขาดเป็นรายบุคคล เช่น ละหมาดฟัรฎูห้าเวลา การถือศีลอดในเดือนรอมาฎอน และการทำพิธีฮัจย์สำหรับผู้ที่มีความสามารถ อิบาดะห์เหล่านี้ผู้ที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนาต้องปฏิบัติทุกคน จะปฏิบัติเป็นบางคนไม่ได้

4. ฟัรฎุ้ลกิฟายะห์ (فَرْضُ الْكِفَايَةِ) ภาษาปาก ฟัรฎูกิฟายะห์

คือสิ่งที่ใช้บังคับให้ปฏิบัติโดยส่วนรวม ไม่ใช่เป็นรายบุคคล หมายความว่าเมื่อมีบางคนได้ปฏิบัติ ก็ถือเป็นการพอเพียงแล้ว เพราะบาปจากคนอื่นจะพลอยหลุดพ้นไปทั้งหมดทุกคน และถ้าหากไม่มีผู้ใดปฏิบัติเลย ก็จะพลอยบาปกันทั้งหมดทุกคน

เช่น การจัดแจงเรื่องศพ, การละหมาดให้แก่ศพ ดังนั้นเป็นหน้าที่ที่จำเป็น (ฟัรฎู) เหนือมุสลิม เมื่อมีคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตลง ก็จะต้องอาบน้ำศพ ห่อศพ ละหมาดให้แก่ศพ และฝังศพ ดังนั้นเมื่อได้มีมุสลิมบางคนกระทำการเหล่านี้แล้ว ก็ถือว่าบรรลุตามเป้าประสงค์ของศาสนาแล้ว แต่ถ้าหากไม่มีใครกระทำเลย ก็ถือว่าทุกคนมีบาป เพราะละทิ้งหน้าที่ส่วนรวมนี้

5. อัรรุกน์ (الرُّكْنُ) ภาษาปาก รู่ก่น

คือสิ่งที่เราจำเป็นต้องกระทำ และถือเป็นส่วนหนึ่งของแก่นแท้ของกิจกรรมนั้นเช่นการอ่านอัลฟาติฮะห์ในละหมาด การรูกัวะอ์ และสุหยูดในละหมาดสิ่งเหล่านี้เรียกว่า รู่ก่น

6. อัชชัรฎ์ (الشَّرْطُ) ภาษาปาก ชะรัต หรือเงื่อนไข

คือสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ ที่ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของแก่นแท้ของกิจกรรมนั้น แต่ถือเป็นบทนำของกิจกรรมนั้น เช่นการอาบน้ำละหมาด, การเข้าเวลาละหมาด, การผินหน้าสู่กิบละห์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นแก่นแท้ของละหมาด แต่เป็นบทนำของละหมาดที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้การละหมาดมีผลใช้ได้ เรียกว่าชะรัต (หรือเงื่อนไข)

ข้อแตกต่างระหว่างรู่ก่นกับชะรัตคือ ชะรัตจำเป็นต้องมีตั้งแต่เริ่มกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรมนั้น เช่น น้ำละหมาด ส่วนรู่ก่นไม่ใช่เช่นนั้นคือเมื่อได้กระทำรู่ก่นใดแล้วรู่ก่นนั้นก็จะสิ้นสุดลง

3. ฟัรฎู้ลอัยน์ (فَرْضُ الْعَيْنِ) ภาษาปาก ฟัรฎูอีน

คือสิ่งที่ทุกคนที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนาต้องปฏิบัติโดยเด็ดขาดเป็นรายบุคคล เช่น ละหมาดฟัรฎูห้าเวลา การถือศีลอดในเดือนรอมาฎอน และการทำพิธีฮัจย์สำหรับผู้ที่มีความสามารถ อิบาดะห์เหล่านี้ผู้ที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนาต้องปฏิบัติทุกคน จะปฏิบัติเป็นบางคนไม่ได้

4. ฟัรฎู้ลกิฟายะห์ (فَرْضُ الْكِفَايَةِ) ภาษาปาก ฟัรฎูกิฟายะห์

คือสิ่งที่ใช้บังคับให้ปฏิบัติโดยส่วนรวม ไม่ใช่เป็นรายบุคคล หมายความว่าเมื่อมีบางคนได้ปฏิบัติก็ถือเป็นการพอเพียงแล้ว เพราะบาปจากคนอื่นจะพลอยหลุดพ้นไปทั้งหมดทุกคน และถ้าหากไม่มีผู้ใดปฏิบัติเลย ก็จะพลอยบาปกันทั้งหมดทุกคน

เช่น การจัดแจงเรื่องศพ, การละหมาดให้แก่ศพ ดังนั้นเป็นหน้าที่ที่จำเป็น (ฟัรฎู) เหนือมุสลิม เมื่อมีคนใดคนหนึ่งเสียชีวิตลง ก็จะต้องอาบน้ำศพ ห่อศพ ละหมาดให้แก่ศพ และฝังศพ ดังนั้นเมื่อได้มีมุสลิมบางคนกระทำการเหล่านี้แล้ว ก็ถือว่าบรรลุตามเป้าประสงค์ของศาสนาแล้ว แต่ถ้าหากไม่มีใครกระทำเลย ก็ถือว่าทุกคนมีบาป เพราะละทิ้งหน้าที่ส่วนรวมนี้

5. อัรรุกน์ (الرُّكْنُ) ภาษาปาก รู่ก่น

คือสิ่งที่เราจำเป็นต้องกระทำ และถือเป็นส่วนหนึ่งของแก่นแท้ของกิจกรรมนั้นเช่นการอ่านอัลฟาติฮะห์ในละหมาด การรูกัวะอ์ และสุหยูดในละหมาดสิ่งเหล่านี้เรียกว่า รู่ก่น

6. อัชชัรฎ์ (الشَّرْطُ) ภาษาปาก ชะรัต หรือเงื่อนไข

คือสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ ที่ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของแก่นแท้ของกิจกรรมนั้น แต่ถือเป็นบทนำของกิจกรรมนั้น เช่นการอาบน้ำละหมาด, การเข้าเวลาละหมาด, การผินหน้าสู่กิบละห์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นแก่นแท้ของละหมาด แต่เป็นบทนำของละหมาดที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้การละหมาดมีผลใช้ได้ เรียกว่าชะรัต (หรือเงื่อนไข)

ข้อแตกต่างระหว่างรู่ก่นกับชะรัตคือ ชะรัตจำเป็นต้องมีตั้งแต่เริ่มกิจกรรมจนสิ้นสุดกิจกรรมนั้น เช่น น้ำละหมาด ส่วนรู่ก่นไม่ใช่เช่นนั้นคือเมื่อได้กระทำรู่ก่นใดแล้วรู่ก่นนั้นก็จะสิ้นสุดลง

{ وَلَا تَأْكُلُوٓا۟ أَمْوَٰلَكُم بَيْنَكُم بِٱلْبَٰطِلِ }

"และท่านทั้งหลายอย่ากินทรัพย์สินของพวกท่านกันเองโดยทุจริต" (อัลบะกอเราะห์ 188)

ดังนั้นเมื่อมนุษย์กระทำสิ่งใดๆ จากสิ่งที่ฮารอม เขาก็มีบาป และสมควรถูกลงโทษ และเมื่อเขาละทิ้งโดยถือเป็นการทำตามที่อัลเลาะห์ ตาอาลา ห้ามเขาก็จะได้รับผลบุญ และฮารอมยังมีชื่อเรียกอีกว่า : มะฮ์ซูร (مَحْظُوْر) , มะอ์ซียะห์ (مَعْصِيَة) , ซันบ์ (ذَنْب)

10. อัลมักรูห์ (المَكْرُوْهُ) ภาษาปาก มักรูห์

มักรูห์ มีสองแผนก

หนึ่ง : มักรูห์ตะห์รีม (المَكْرُوْهُ تَحْرِيْمِيًّا)

สอง : มักรูห์ตันซีห์ (المَكْرُوْهُ تَنْزِيْهِيًّا)

มักรูห์ตะห์รีม : คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้ละทิ้งโดยเด็ดขาด แต่ไม่ถึงขั้นต้องการให้ละทิ้งสิ่งที่ฮะรอมโดยที่เมื่อละทิ้งพร้อมกับถือเป็นคำบัญชาของอัลเลาะห์ ก็จะได้รับผลบุญ และเมื่อกระทำก็จะถูกลงโทษ แต่ไม่ร้ายแรงเท่ากับโทษในเรื่องฮะรอม เช่น ละหมาดสุนัตมุตลัก ขณะตะวันขึ้น หรือขณะตะวันตก ซึ่งถือว่าเป็นเวลาห้ามละหมาด ละหมาดนี้ถือว่าเป็นมักรูห์ตะห์รีม

มักรูห์ตันซีห์ : คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้ละทิ้งโดยไม่ถึงขั้นเด็ดขาด ซึ่งเมื่อละทิ้งพร้อมกับถือเป็นคำบัญชา ก็จะได้รับผลบุญ แต่เมื่อกระทำก็จะไม่ถูกลงโทษ เช่น การถือศีลอดในวันอะรอฟะห์สำหรับผู้ประกอบพิธีฮัจย์ ดังนั้นถ้าหากเขาละทิ้งการถือศีลอด โดยถือว่าเป็นคำบัญชา เขาก็จะได้รับผลบุญ แต่ถ้าเขาถือศีลอดก็จะไม่ถูกลงโทษแต่อย่างใด, โดยทั่วไปเมื่อกล่าวคำว่ามักรูห์ จะหมายถึงมักรูห์ ตันซีห์.

11. อัลอะดาอ์ (الأَدَاءُ) ภาษาปาก อะดาอัน

คือทำอิบาดะห์ อยู่ในเวลาที่ศาสนากำหนดให้กระทำ เช่น การถือศีลอดรอมาฎอนในเดือนรอมาฎอน, และละหมาดดุห์รีในเวลาที่ศาสนากำหนดไว้ให้

12. อัลกอฎออ์ (القَضَاءُ) ภาษาปาก กอฎออัน

คือทำอิบาดะห์ที่เป็นวาญิบชดใช้ นอกเวลาที่ศาสนากำหนดไว้ให้กระทำ เช่น ผู้ถือศีลอดรอมาฎอน นอกเดือนรอมาฎอนหลังจากขาดการถือศีลอดในรอมาฎอน หรือละหมาดดุห์รินอกเวลาที่ศาสนากำหนดไว้ให้ละหมาด ภายหลังจากขาดละหมาดดุห์ริในเวลา

การกอฎออ์ถือเป็นวาญิบ โดยไม่คำนึงว่าอิบาดะห์นั้นจะขาดไปโดยมีอุปสรรคหรือไม่ก็ตาม ข้อแตกต่างระหว่างอิบาดะห์ที่ขาดไปโดยมีอุปสรรค กับขาดไปโดยไม่มีอุปสรรค ก็คืออิบาดะห์ที่ขาดไปโดยไม่มีอุปสรรคนั้นจำเป็นต้องได้รับการลงโทษ ส่วนอิบาดะห์ที่ขาดไปโดยมีอุปสรรคนั้นไม่ต้องได้รับโทษ

อัลเลาะห์ ตาอาลา ตรัสว่า

{ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ }

"ดังนั้นผู้ใดปรากฎตัวอยู่ในเดือนรอมาฎอนให้เขาจงถือศีลอดเถิด และถ้าหากผู้ใดป่วยหรือกำลังเดินทางให้ถือศีลอดชดใช้ในวันอื่น" (อัลบะกอเราะห์ 185)

หมายความว่า ผู้ใดไม่ได้ถือศีลอด เพราะมีอุปสรรคหรืออยู่ในการเดินทางก็ให้เขาชดใช้วันที่ขาดถือศีลอดภายหลังพ้นเดือนรอมาฎอนแล้ว

13. อัลอิอาดะห์ (الإِعَادَةُ) ภาษาปาก อิอาดะห์

คือการทำอิบาดะห์ในเวลาเป็นครั้งที่สองเพื่อให้ได้รับความดีเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ที่ได้ละหมาดดุห์ริแล้วโดยลำพังคนเดียว ต่อมาได้มีคนกลุ่มหนึ่งมาละหมาดดุห์ริร่วมกันเป็นละหมาดญะมาอะห์ ก็สุนัตให้เขากลับไปละหมาดดุห์ริอีกเพื่อให้ได้รับผลบุญละหมาดญะมาอะห์ที่มากกว่าการละหมาดโดยลำพังเพียงคนเดียว

مُصْطَلَحَاتُ الشَّافِعِيَّةِ

คำศัพท์เฉพาะในตำราวิชาฟิกฮ์ตามมัซฮับชาฟิอีย์

1- اَلْأَقْوَالُ :

1- อัลอักวาล : คือบรรดาคำวินิจฉัยของอิหม่ามชาฟิอีย์ ร่อฮิม่าฮุ้ลลอฮ์ ทั้ง เกาล์กอดีม และเกาล์ญะดีด

2- اَلْقَوْلُ الْقَدِيْمُ :

2- เกาล์กอดีม คือสิ่งที่อิหม่ามชาฟิอีย์ ได้กล่าวไว้ก่อนที่เขาจะย้ายไปอยู่ที่ มิศร์(อียิปต์) ทั้งที่เป็นการประพันธ์เป็นตำราหรือเป็นคำฟัตวา รวมทั้งสิ่งที่อิหม่ามชาฟิอีย์ได้กลับคำ -ซึ่งเป็นส่วนมาก- หรือไม่ได้กลับคำ และเรียก เกาล์กอดีมอีกว่า มัซฮับกอดีม และผู้รายงานมัซฮับกอดีมที่โดดเด่นคือ อัซซะอ์ฟะรอนีย์ และอัลกะรอบิซีย์ และ อะบูเซาร์.

3- اَلْقَوْلُ الْجَدِيْدُ :

3- เกาล์ ญะดีด คือสิ่งที่อิหม่ามชาฟิอีย์ ได้กล่าวไว้ที่ มิศร์(อียิปต์) ทั้งที่เป็นการประพันธ์เป็นตำราหรือเป็นคำฟัตวา และเรียก เกาล์ญะดีดอีกว่า มัซฮับญะดีด และผู้รายงานมัซฮับ ญะดีดที่โดดเด่นคือ อัลบุวัยฏีย์ และ อัลมุซะนีย์ และ อัรรอเบียะอ์ อัลมุรอดีย์

4- اَلْأَظْهَرُ :

4- อัลอัซฮัร คือทรรศนะที่มีน้ำหนัก(รอญิฮ์)จากสองคำวินิจฉัย หรือหลายคำวินิจฉัยของอิหม่ามชาฟิย์ เมื่อความขัดแย้งระหว่างสองคำวินิจฉัยนั้นเข้มแข็ง โดยพิจารณาความเข้มแข็งของหลักฐานของแต่ละคำวินิจฉัย โดยหนึ่งจากสองคำวินิจฉัยนั้นมีน้ำหนักมากกว่ากัน ดังนั้นทรรศนะที่มีน้ำหนักจากบรรดาคำวินิจฉัยของอิหม่ามชาฟิอีย์ในขณะนั้นคือ อัลอัซฮัร (الأَظْهَرُ) และทรรศนะที่ตรงข้ามกับ อัลอัซฮัร คือ อัซซอฮิร (الظَّاهِرُ) ซึ่งมีส่วนร่วมกันกับ อัลอัซฮัร ในเรื่องความชัดเจน, แต่อัลอัซฮัร มีความชัดเจนกว่า อัซซอฮิร ในความมีน้ำหนัก.

5- اَلْمَشْهُوْرُ :

5- อัลมัชฮูร คือทรรศนะที่มีน้ำหนัก (รอญิฮ์) จากสองคำวินิจฉัย หรือหลายคำวินิจฉัยของอิหม่ามชาฟิย์ เมื่อความขัดแย้งระหว่างสองคำวินิจฉัยนั้นอ่อนแอ ดังนั้นทรรศนะที่มีน้ำหนักจากบรรดาคำวินิจฉัยของอิหม่ามชาฟิอีในขณะนั้นคือ อัลมัชฮูร (المَشْهُوْرُ) และทรรศนะที่ตรงข้ามกับ อัลมัชฮูร คือ ฆอรีบ (الغَرِيْبُ) ที่มีหลักฐานอ่อนกว่า

6- اَلْأَصْحَابُ :

6- อัลอัศฮาบ คือบรรดานักวิชาการฟิกฮ์ มัซฮับชาฟิอีย์ ที่มีความรู้สูงจนถึงขั้นที่พวกเขาสามารถมีคำวินิจฉัยทางด้านวิชาการฟิกฮ์เป็นการเฉพาะ ที่พวกเขานำคำวินิจฉัยนั้นออกมาโดยอาศัยหลักการ (อุศูล) ของอิหม่ามชาฟิอีย์ และพวกเขาได้ทำการวินิจฉัยในระหว่างที่นำเอาหลักเกณฑ์ (กอวาอิด) ของอิหม่ามชาฟิอีย์มาปฏิบัติ โดยบรรดาอัศฮาบเหล่านี้จะถูกพาดพิงว่าเป็น อัศฮาบของชาฟิอีย์ และเป็นอัศฮาบของมัซฮับชาฟิอีย์(สานุศิษย์ของชาฟิอีย์) และถูกเรียกว่าเป็น อัศฮาบุ้ล วู่ญูฮ์ (أصحابُ الوُجُوْهِ).

7- اَلْوُجُوْهُ (اَلْأَوْجُهُ) :

7- อัลวู่ญูฮ์ (อัลเอาญุฮ์) คือบรรดาข้อวินิจฉัยของ บรรดาอัศฮาบที่ถูกพาดพิงถึงอิหม่ามชาฟิอีย์ และมัซฮับของอิหม่ามชาฟิอีย์ ที่พวกเขาได้วินิจฉัยโดยอาศัยหลักการ(อุศูล)ทั่วไปของมัซฮับ และอาศัยหลักเกณฑณ์(กอวาอิด) ที่อิหม่ามชาฟิอีย์ได้วางไว้

8- اَلطُّرُقُ :

8- อัฏฏุรุก (แนวทางต่างๆ) คำเฉพาะนี้ใช้กับความเห็นต่างกันของบรรดาอัศฮาบในการกล่าวถึงมัซฮับ เช่นบางคนกล่าวว่าในเรื่องนี้มีสองทรรศนะ และอีกบางคนกล่าวว่า ไม่อนุญาตให้นอกจากมีทรรศนะเดียวหรือมีหนทางเดียว หรือบางคนกล่าวว่าในเรื่องนี้มีรายละเอียด อีกคนหนึ่งกล่าวว่าในเรื่องนี้มีความเห็นต่างที่ไม่มีรายละเอียด เป็นต้น

9- اَلْمَذْهَبُ :

9- อัลมัซฮับ คำนี้ใช้กับความเห็นที่มีน้ำหนักในการบอกกล่าวถึงมัซฮับ ที่จะมีการใช้คำนี้คือขณะที่มีความเห็นต่างกันของบรรดาอัศฮาบในการบอกกล่าวถึงมัซฮับ ด้วยการที่บรรดาอัศฮาบได้กล่าวสองแนวทางหรือมากกว่าสองแนวทาง และผู้เรียบเรียง(ตำรา)จะเลือกทรรศนะที่มีน้ำหนักที่สุด และจะกล่าวว่า ดำเนินตามมัซฮับคือ ....

10- الأَصَحُّ :

10- **อัลอะเซาะฮ์** คือทรรศนะที่มีน้ำหนักจากสองแนวทางหรือหลายแนวทางของบรรดาอัศฮาบ อิหม่ามชาฟิอีย์ ที่จะใช้คำนี้เมื่อความเห็นต่างระหว่างสองแนวทางนั้นเข้มแข็ง โดยการพิจารณาถึงความเข้มแข็งของหลักฐานของทั้งสองแนวทางนั้น แต่มีแนวทางหนึ่งจากสองแนวทางนั้นที่หลักฐานมีน้ำหนักมากกว่า ดังนั้นทรรศนะที่มีน้ำหนักจากบรรดาแนวทางเหล่านั้นในขณะนั้นคือ ทรรศนะ อัลอะเซาะฮ์ (الأَصَحُّ) , และทรรศนะที่ตรงข้ามกับ อัลอะเซาะฮ์ คือทรรศนะ อัศศอเฮียะฮ์ (الصَّحِيْحُ) ที่มีส่วนร่วมกับทรรศนะ อัลอะเซาะฮ์ ในความถูกต้อง แต่ทรรศนะ อัลอะเซาะฮ์ เข้มแข็งกว่าทรรศนะ อัศศอเฮียะฮ์ ในความเข้มแข็งของหลักฐาน ดังนั้นทรรศนะ อัลอะเซาะฮ์ จึงมีน้ำหนักกว่าทรรศนะ อัศศอเฮียะฮ์ เพราะเหตุดังกล่าว.

11- الأَوْجَه

11- **อัลเอาญะห์** คือทรรศนะที่มีน้ำหนัก (รอญิฮ์) ในประเด็นที่ อัศฮาบ (สานุศิษย์) ของอิหม่ามชาฟิอีย์ขัดแย้งกัน ไม่ใช่เป็นทรรศนะของอิหม่ามชาฟิอี ร่อฮิม่าฮุ้ลลอฮ์ ดังนั้นจึงมีทรรศนะที่มีน้ำหนัก (รอญิฮ์) และทรรศนะที่มีน้ำหนักอ่อน (มัรญูฮ์) ในการขัดแย้งนี้ และทรรศนะที่มีนำหนักกว่าคือทรรศนะที่ใช้คำว่า อัลเอาญะห์ (الأَوْجَه) และทรรศนะที่ตรงข้ามกับมันเป็นทรรศนะที่มีน้ำหนักอ่อน (มัรญูฮ์)

12- الصَّحِيْحُ :

12- **อัศศอเฮียะฮ์** คือทรรศนะที่มีน้ำหนักจากสองแนวทางหรือหลายแนวทางของบรรดา อัศฮาบ อิหม่ามชาฟิอีย์ และที่จะใช้คำนี้เมื่อความเห็นต่างระหว่างสองแนวทางนั้นอ่อนแอ โดยหลักฐานของแนวทางที่มีน้ำหนักน้อยจากสองแนวทางนั้นอ่อนแอมาก ดังนั้นทรรศนะที่มีน้ำหนักจากบรรดาแนวทางเหล่านั้นในขณะนั้นคือทรรศนะ อัศศอเฮียะฮ์ (الصَّحِيْحُ) . และทรรศนะที่ตรงข้ามกับทรรศนะ อัศศอเฮียะฮ์ คือทรรศนะ ฎออีฟ (ضَعِيْف) หรือฟาซิด (فَاسِد) และจะใช้สำนวนคำพูดของนักวิชาการที่กล่าวถึงทรรศนะ ฎออีฟ หรือฟาซิดว่า (... وَفِيْ وَجْهٍ) และในแนวทางหนึ่งมีว่า ...

13- النَّصُّ :

13- **อันนัศศ์** คือคำพูดที่ถูกระบุอยู่ในหนังสือ อัลอุมม์ ของอิหม่ามชาฟิอีย์ และที่เรียกคำพูดนั้นว่า อันนัศศ์ เพราะถูกยกเกียรติให้สูงขึ้นด้วยการที่อิหม่ามชาฟิอีย์ได้กล่าวไว้ และที่ตรงข้ามกับอันนัศศ์ คือ คำพูดอัลมุค็อรรอจ(ตัครีจ)

14- التَّخْرِيْجُ :

14- อัตตัครีจ คอฏีบ อัชชัรบีนีย์ ได้อธิบายไว้ในหนังสือ (มุฆนิ้ลมัวฮ์ตาจ) ถึงคำศัพท์เฉพาะของคำว่า อัตตัครีจ ว่า

อัตตัครีจคือการที่อิหม่ามชาฟิอีย์ได้ตอบสองฮุก่มที่แตกต่างกันในสองประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกัน และไม่มีสิ่งที่เหมาะสมจะแยกสองฮุก่มนั้นได้อย่างชัดเจน, ต่อมาบรรดาอัศฮาบได้รายงานฮุก่มของแต่ละประเด็นไปใส่ไว้ในอีกประเด็นหนึ่ง จึงเกิดมีสองทรรศนะขึ้นในแต่ละประเด็นจากสองประเด็นนั้นคือ ฮุก่มที่เป็นนัศศ์ และฮุก่มเป็นตัครีจ,ที่เป็นนัศศ์อยู่ในประเด็นนี้ คือเป็นตัครีจ อยู่ในประเด็นโน้น และที่เป็นนัศศ์อยู่ในประเด็นโน้น ก็จะเป็นตัครีจ อยู่ในประเด็นนี้ จึงกล่าวกันในสองประเด็นนั้นว่ามีสองทรรศนะคือด้วยการรายงาน และด้วยการตัครีจ

แต่ส่วนใหญ่ในเสมือนเรื่องนี้บรรดาอัศฮาบจะไม่ใช้การตัครีจ แต่บางคนใช้การตัครีจ และบางคนใช้การอธิบายข้อแตกต่างระหว่างสองประเด็นนั้น, ตามที่ อัลอะเซาะฮ์นั้น ทรรศนะที่ใช้การตัครีจจะไม่ถูกนำไปพาดพิงกับอิหม่ามชาฟิอีย์, เพราะบางทีเรื่องนั้นได้ถูกนำกลับไปทบทวน และได้กล่าวความแตกต่างไว้แล้ว.

15- الأَشْبَهُ :

15- อัลอัชบะห์ คือข้อตัดสินที่มีความเหมือนกันมากที่สุดกับเหตุผล (عِلَّة) ในการใช้หลักกิยาส เช่นกรณีที่ประเด็นหนึ่งมีสองข้อตัดสินโดยข้อตัดสินทั้งสองนั้นใช้หลักการกิยาส (قياس) แต่เหตุผลในการกิยาสหนึ่งแข็งแรงกว่าอีกกิยาสหนึ่ง

16- صِيَغُ التَّضْعِيْفِ :

16- ถ้อยคำที่บ่งชี้ว่าเป็นฎออีฟ นักวิชาการวิชาฟิกฮ์มัซฮับชาฟิอีย์จะใช้คำศัพท์เฉพาะในตำราของพวกเขา เพื่ออธิบายคำวินิจฉัยทางด้านวิชาฟิกฮ์ว่าเป็นคำวินิจฉัยที่ฎออีฟ หรือเป็นคำวินิจฉัยที่มีหลักฐานฎออีฟ คำศัพท์เฉพาะที่โด่เด่นเช่น

قولهم : زَعَمَ فُلَانٌ .... :

การที่พวกเขาใช้คำว่า .... زَعَمَ فُلَانٌ คนนั้นคนนี้ (พร้อมระบุชื่อ) ได้กล่าวว่า .... ส่วนมากจะใช้กับสิ่งที่มีความสงสัย

قولهم : إِنْ قِيْلَ , أَوْ قِيْلَ كَذَا , أَوْ قِيْلَ فِيْهِ ... :

การที่พวกเขาใช้ถ้อยคำเหล่านี้ เพื่อบ่งชี้ว่าทรรศนะที่ถูกถ่ายทอดมานั้นฎออีฟ, หรือหลักฐานของทรรศนะนั้นฎออีฟ

قولهم : وهو مُحْتَمَلٌ :

การที่พวกเขาใช้คำว่า وَهُوَ مُحْتَمَل โดยใส่สระฟัตฮะห์ที่อักษรมีม เป็นถ้อยคำที่บอกให้รู้ว่าเป็นการให้น้ำหนัก (ตัรญีฮ์) เพราะมีความหมายว่า มันมีความใกล้เคียงมาก

และถ้าหากพวกเขากล่าวว่า وَهُوَ مُحْتَمِل โดยใส่สระกัสเราะห์ที่อักษรมีม จะไม่ใช่เป็นการบอกให้รู้ว่าเป็นการให้น้ำหนัก (ตัรญีฮ์) เพราะมีความหมายว่า มันตีความได้

قولهم : وَقَعَ لِفُلَانٍ كَذَا :

การที่พวกเขาใช้คำว่า وَقَعَ لِفُلَانٍ كَذَا ได้เกิดขึ้นแก่ผู้นั้น (พร้อมระบุชื่อ) เรื่องนั้น (ระบุเรื่อง) ถ้าหากพวกเขาได้กล่าวชัดเจนหลังจากนั้นว่า เป็นฎออีฟ หรือเป็นการให้น้ำหนัก ก็เป็นไปตามที่พวกเขาได้กล่าว แต่ถ้าหากพวกเขาไม่ได้กล่าวชัดเจน ก็ถือว่าเป็นทรรศนะที่ฎออีฟ

قولهم : إِنْ صَحَّ هَذَا فَكَذَا .... :

การที่พวกเขาใช้คำว่า ... إِنْ صَحَّ هَذَا فَكَذَا ถ้าหากเรื่องนี้ศอเฮียะฮ์ ก็เป็นไปตามนี้ ..... เป็นคำพูดที่ยังไม่พอใจกับทรรศนะนั้น

17- صِيَغُ التَّوْضِيْحِ :

17- ถ้อยคำชี้แจง นักวิชาการฟิกฮ์มัซฮับชาฟิอีย์จะใช้ บางถ้อยคำเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของพวกเขา หรือเป็นการเตือนให้สังวรณ์เรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ส่วนหนึ่งของถ้อยคำเหล่านี้ได้แก่

قَوْلُهُمْ : مُحَصِّلُ الْكَلَامِ :

การที่พวกเขาใช้คำว่า مُحَصِّلُ الْكَلَامُ สรุปความภายหลังจากขยายความในการนำเสนอประเด็น

قَوْلُهُمْ : حَاصِلُ الْكَلَامِ :

การที่พวกเขาใช้คำว่า حَاصِلُ الْكَلَامُ ขยายความภายหลังจากสรุปในการนำเสนอประเด็น

قَوْلُهُمْ : تَحْرِيْرُهُ أَوْ تَنْقِيْحُهُ :

การที่พวกเขาใช้คำว่า تَحْرِيْرُهُ (أَوْ) تَنْقِيْحُهُ คือเจ้าของ ฮาชิยะห์ และชะรอฮ์ จะใช้ถ้อยคำนี้เพื่อบอกให้รู้ว่าในต้นฉบับมีข้อบกพร่อง หรือต้นฉบับมีคำที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา และบางครั้งพวกเขาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อเพิ่มเติมคำชี้แจง

قَوْلُهُمْ : فِيْ خِتَامِ الْكَلَامِ : تَأَمَّلْ :

การที่พวกเขาใช้คำในตอนจบของคำพูดว่า تَأَمَّلْ จงให้ความสนใจ เป็นการบ่งชี้ไปยังตำแหน่งที่มีความละเอียดอ่อน หรือพบว่ามีตำหนิอยู่ในตำแหน่งนั้น และบริบทจะเป็นสิ่งที่อธิบายว่าเป็นความหมายใดจากสองความหมายนั้นที่เป็นจุดประสงค์ของผู้เรียบเรียง

قَوْلُهُمْ : اِعْلَمْ ... :

การที่พวกเขาใช้คำว่า إِعْلَمْ พึงทราบเถิด เป็นการอธิบายว่าสิ่งที่จะกล่าวหลังจากนั้นมีความสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่อย่างยิ่ง อันได้แก่รายละเอียดของทรรศนะต่างๆ และบรรดาหลักฐานของทรรศนะเหล่านั้น

قَوْلُهُمْ : لَوْ قِيْلَ كَذَا لَمْ يَبْعُدْ , وَلَيْسَ بِبَعِيْدٍ , أَوْ لَكَانَ قَرِيْبًا , أَوْ هُوَ أَقْرَبُ : ...

การที่พวกเขาใช้คำว่า ถ้าหากมีผู้กล่าวไว้เช่นนั้นก็ไม่ห่างไกลที่จะ, มันไม่ห่างไกลที่จะ, มันใกล้เคียงกับ, มันใกล้ชิดกับ... ถ้อยคำทั้งหมดนี้เป็นรูปแบบของถ้อยคำที่เป็นการให้น้ำหนัก (ตัรญีฮ์)

وَقَوْلُ الرَّافِعِيِّ وَالنَّوَوِيِّ : وَعَلَيْهِ الْعَمَلُ ؛

คำพูดของรอฟิอีย์และนะวะวีย์ที่กล่าวว่า และให้ถือปฏิบัติตามทรรศนั้น ก็เป็นรูปแบบของถ้อยคำที่เป็นการให้น้ำหนักด้วยเช่นกัน

قَوْلُهُمْ : اِتَّفَقُوْا , وَهَذَا مَجْزُوْمٌ بِهِ , وَهَذَا لَا خِلَافَ فِيْهِ :

การที่พวกเขาใช้คำว่า اِتَّفَقُوْا พวกเขามีความเห็นพ้องกัน, وَهَذَا مَجْزُوْمٌ بِهِ และทรรศนะนี้ถือเป็นเด็ดขาด, وَهَذَا لَا خِلَافَ فِيْهِ และทรรศนะนี้ไม่มีความเห็นต่าง คำพูดทั้งหมดนี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันของบรรดานักวิชาการฟิกฮ์มัซฮับชาฟิอีย์ โดยไม่เกี่ยวกับนักวิชาการฟิกฮ์ของมัซฮับอื่น

قَوْلُهُمْ : هَذَا مُجْمَعٌ عَلَيْهِ :

การที่พวกเขาใช้คำว่า هَذَا مُجْمَعٌ عَلَيْهِ ทรรศนะนี้เป็นมติเอกฉันท์ พวกเขาจะใช้คำนี้ในเรื่องที่เป็นหลักอิจมาอ์ซึ่งเป็นแหล่งที่มาแหล่งที่สามในการบัญญัติศาสนาหลังจากอัลกุรอานและซุนนะห์ตามที่นักวิชาการอุศูลุ้ลฟิกฮ์ได้ให้คำนิยามไว้ คือมติของบรรดาผู้นำในวิชาฟิกฮ์โดยทั่วไปมีมติเห็นพ้องต้องกันในข้อตัดสินของประเด็นใดๆ โดยไม่มีผู้ใดขัดแย้ง.

قَوْلُهُمْ : يَنْبَغِي :

การที่พวกเขาใช้คำว่า يَنْبَغِي สมควรจะต้อง พวกเขาจะใช้คำนี้เพื่อบ่งชี้ในบางครั้งว่าจำเป็นต้อง (วาญิบ) ต้องปฏิบัติ และในบางครั้งว่า สมควรจะปฏิบัติ(สุนัต) และบริบทจะเป็นสิ่งที่มาอธิบายว่าเป็นความหมายใดจากสองความหมายนั้นที่เป็นจุดประสงค์ของผู้เรียบเรียง

เช่นเดียวกับคำพูดของพวกเขาที่กล่าวว่า لَا يَنْبَغِي ไม่สมควรจะต้อง ที่ใช้ได้ทั้งความหมายที่เป็นข้อห้ามเด็ดขาด (ฮารอม) และข้อห้ามที่ไม่เด็ดขาด (มักรูห์)

مُصْطَلَحَاتُ الْأَعْلَامِ

ชื่อเฉพาะของบรรดานักวิชาการ

นักวิชาการฟิกฮ์ในมัซฮับชาฟิอีย์ จะใช้บางฉายานาม (ละก็อบ) และชื่อเล่น (กุนยะห์) ไว้ในตำราต่างๆ ของพวกเขา โดยพวกเขาจะหมายถึงนักวิชาการคนสำคัญของมัซฮับชาฟิอีย์ ทั้งนี้เพื่อใช้แทนการกล่าวชื่อเต็มของพวกเขาเพื่อให้เกิดความกระชับและย่อให้สั้นลง และส่วนหนึ่งของการใช้ฉายานามและชื่อเล่นที่โดดเด่นคือ

เมื่อเจ้าของหนังสือ ฟัตฮุ้ลมุอีน กล่าวว่า شَيْخُنَا เขาหมายถึง อะห์มัด บิน มุฮำหมัด บิน อะลี บิน ฮะญัร อัลฮัยตะมีย์ (أحمد بن محمد بن علي بن حجر الْهَيْتَمِيُّ) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 974)

เมื่อพวกเขากล่าวคำว่า อิหม่าม (الإمام) พวกเขาหมายถึง อิหม่าม อัลฮะร่อมัยน์ (إمام الحرمين) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 478)

เมื่อพวกเขากล่าวคำว่า อัลกอฎีย์ (القاضي) พวกเขาหมายถึง อัลกอฎีย์ ฮุซัยน์ (القاضي حسين) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 462)

เมื่อพวกเขากล่าวคำว่า กอฎีย์ทั้งสอง (القاضيين) พวกเขาหมายถึง อัรรูยานีย์ (الروياني) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 502) และ อัลมาวัรดีย์ (เสียชีวิต ฮ.ศ.450)

เมื่อพวกเขากล่าวคำว่า อัรรอเบียะอ์ (الربيع) พวกเขาหมายถึง อัรรอเบียะอ์ บิน สุไลมาน อัล มูรอดีย์ (الربيع بن سليمان المرادي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 270),

และเมื่อพวกเขาหมายถึง อัรรอเบียะอ์ บิน สุไลมาน อัลญีซีย์ (الربيع بن سليمان الجيزي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 256) พวกเขาจะระบุชื่อเต็ม

เมื่อพวกเขากล่าวว่า อัชชาริฮ์ (الشارح โดยมีอะลิฟลามมะอ์ริฟะห์) หรือกล่าวว่า อัชชาริฮ์ อัลมุฮักกิก (الشارح المحقق) พวกเขาหมายถึง ญะลาลุดดีน อัลมะฮั้ลลีย์ (جلال الدين المحلي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 864) ซึ่งเป็นคนหนึ่งที่ทำคำอธิบาย (ชัรฮ์) หนังสือ อัลมินฮาจของ นะวะวีย์. ส่วนเมื่อพวกเขากล่าวว่า ชาริฮ์ (شارح โดยไม่มีอะลิฟลามมะอ์ริฟะห์) หมายถึงผู้ทำคำบรรยายคนใดคนหนึ่งจากบรรดาผู้ทำคำบรรยายหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง.

เมื่อพวกเขากล่าวว่า ปรมาจารย์ทั้งสอง (الشيخان) พวกเขาหมายถึง นะวะวีย์ (النووي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 676) กับรอฟิอีย์ (الرافعي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 623)

เมื่อพวกเขากล่าวว่า ปรมาจารย์ทั้งหลาย (الشيوخ) พวกเขาหมายถึง นะวะวีย์ (النووي) กับรอฟิอีย์ (الرافعي) และตะกียุดดีน อัซซุบกีย์ (تقي الدين السبكي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 756)

เมื่อบุคคลต่อไปนี้คือ อัลคอฏีบ อัชชัรบีนีย์ (الخطيب الشربيني) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 977) และชัมซุดดีน อัรรอมลีย์ (เสียชีวิต ฮ.ศ. 1004) ได้กล่าวไว้ในตำราของคนทั้งสองว่า ปรมาจารย์ของเรา (شيخنا) เขาทั้งสองหมายถึง ชัยคุ้ลอิสลาม ซะการียา อัลอันศอรีย์ (شيخ الإسلام زكريا الأنصاري) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 926)

ถ้าหาก อัลคอฏีบ อัชชัรบีนีย์ ได้กล่าวว่า ปรมาจารย์ของฉัน (شيخي) เขาหมายถึง ชิฮาบุดดีน อัรรอมลีย์ (شهاب الدين الرملي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 957). และถ้าหาก ชัมซุดดีน อัรรอมลีย์ (شمس الدين الرملي) ได้กล่าวว่า ผู้เป็นบิดา ร่อฮิมะฮุลลอฮ์ ได้ฟัตวาไว้ ก็หมายถึง ชิฮาบุดดีน อัรรอมลีย์ เช่นเดียวกัน

เมื่ออะบูอิสหาก อิบรอฮีม บิน อะลี อัชชีรอซีย์ (เสียชีวิต ฮ.ศ. 476) ได้กล่าวในหนังสือของเขาชื่อ อัลมุฮัซซับว่า อะบุ้ลอับบาส เขาคือ (อะบุ้ลอับบาส อะห์มัด บิน อุมัร) อิบนุสุรอยจ์ (ابن سريج) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 306)

เมื่อเขากล่าวว่า อะบูสะอีด เขาคือ (อะบูสะอีด อัลฮะซัน บิน อะห์มัด บิน ยะซีด) อัลอิสฏัครีย์ (الإصطخري) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 328)

เมื่อเขากล่าวว่า อะบูอิสหาก เขาคือ (อะบูอิสหาก อิบรอฮีม บิน อะห์มัด บินอิสหาก) อัลมิรวะซีย์ (المروزي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 340)

เมื่อนะวะวีย์ได้กล่าวในหนังสือของเขาชื่อ อัลมัจมูอ์ คำว่า อัลก๊อฟฟาลได้กล่าว (ذَكَرَ القَفَّالُ) เขาหมายถึง อะบูบักร อับดุลเลาะห์ บิน อะห์มัด บิน อับดุลเลาะห์ ซึ่งรู้จักกันในนาม อัลก๊อฟฟาล อัลมิรวะซีย์ (المروزي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 417)

และเมื่อเขาหมายถึง อัลก๊อฟฟาล อัชชาชีย์ (القفال الشاشي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 365) เขาจะระบุคำว่า อัชชาชีย์ ไว้ด้วย

เมื่อนักวิชากฟิกฮ์มัซฮับชาฟิอีย์ กล่าวคำเฉพาะว่า มุฮำหมัดทั้งสี่คน พวกเขาหมายถึง

1- มุฮำหมัด บิน นัศร์ อะบูอับดิ้ลลาห์ อัลมิรวะซีย์ (เสียชีวิต ฮ.ศ. 294)

2- มุฮำหมัด บิน อิบรอฮีม บิน อัลมุนซิร (เสียชีวิต ฮ.ศ. 310)

3- มุฮำหมัด บิน ญะรีร อัฏฏอบรีย์ (เสียชีวิต ฮ.ศ. 310)

4- มุฮำหมัด บิน อิสหาก บิน คุซัยมะห์ (เสียชีวิต ฮ.ศ. 311)

ทรรศนะที่ได้รับการรับรอง(มัวะอ์ตะมัด)ในมัซฮับชาฟิอีย์

ส่วนหนึ่งจากหนังสือที่เป็น มัวะอ์ตะมัด สำหรับนักวิชาการยุคหลัง (มุตะอัคคิรูน) คือ นิฮายาตุ้ลมัวฮ์ตาจ ของรอมลีย์ (نهاية المحتاج للرملي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 1004) และ ตัวฮ์ฟาตุ้ล มัวฮ์ตาจ ของอิบนุฮะญัร อัลฮัยตะมีย์ (تحفة المحتاج لابن حجر الهيتمي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 974) และหนังสือทั้งสองเล่มนั้นเป็นหนังสือขยายความ (ชัรฮ์) ของหนังสือ มินฮาจ ของนะวะวีย์ (منهاج النووي) (เสียชีวิต ฮ.ศ. 676)

ชัยยิด บักรีย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสืออิอานาตุฏฏอลิบีน (เล่มหนึ่งหน้า 19) ว่า พึงทราบเถิด ผู้เรียบเรียงหนังสือฟัตฮุ้ลมุอีน ร่อฮิม่าฮุ้ลลอฮู่ตาอาลา จะได้นำมากล่าวไว้ในบทที่ว่าด้วยการพิพากษาตัดสินว่า ทรรศนะที่ได้รับการรับรอง (มัวะอ์ตะมัด) ในมัซฮับชาฟิอีย์สำหรับใช้ในการตัดสินและฟัตวา คือทรรศนะที่ปรมาจารย์ทั้งสอง (คือนะวะวีย์กับรอฟิอีย์) มีความเห็นสอดคล้องกัน, รองลงมาคือสิ่งที่นะวะวีย์ได้มีความเห็นไว้เป็นเด็ดขาด, รองลงมาคือสิ่งที่รอฟิอีย์ได้มีความเห็นไว้เป็นเด็ดขาด, รองลงมาคือสิ่งที่นักวิชาการฟิกฮ์ส่วนมากได้ให้น้ำหนักไว้, รองลงมาคือสิ่งที่คนมีความรู้มากที่สุดได้ให้น้ำหนักไว้ และรองลงมาคือสิ่งที่คนเคร่งศาสนามาก (วะเราะอ์) มากที่สุดได้ให้น้ำหนักไว้.

และเขาได้กล่าวว่าฉันได้พบในหนังสือฟะตาวา ของอั้ลมัรฮูม บิก่าร่อมิ้ลลาฮ์ เชค อะห์มัด อัดดิมยาฏีย์ ข้อความที่ระบุชัดเจนว่า ถ้าหากท่านถามว่า ตำราเล่มใดที่จะใช้ในการฟัตวา และตำราเล่มใดจากบรรดาตำราอธิบายความ (ชะรอฮ์) และตำราที่ขยายความของชะรอฮ์ (ฮะวาชีย์) ที่จะต้องนำมาใช้เป็นลำดับแรก เช่นบรรดาตำราของบรรดาอุละมาอ์เหล่านี้คือ อิบนุฮะญัร และตำราของรอมลีย์ทั้งสอง (คือ ชิฮาบุดดีน อัรรอมลีย์ และชัมซุดดีน อัรรอมลีย์) และของชัยคุ้ลอิสลาม (ซะการียา อัลอันศอรีย์) และของคอฏีบ และของอิบนุกอซิม และของ อั้ลมะฮั้ลลีย์ และของอัซซิยาดีย์ และของอัชชับรอมั้ลลิซีย์ และของ อิบนุ ซิยาด อัลยะมะนีย์ และของอั้ลกอลยูบีย์ และของเชคคิดิร และของคนอื่นๆ ตำราของพวกเขาได้รับการรับรอง (เป็น มัวะอ์ตะมัด) หรือไม่ ? และจะอนุญาตให้ยึดถือทรรศนะของทุกคนจากพวกเขาที่ได้กล่าวนามมาแล้วเมื่อพวกเขามีทรรศนะที่แตกต่างกันหรือไม่ ? และเมื่อบรรดาตำราของอิบนุฮะญัรขัดแย้งกัน จะยึดถือตำราเล่มใดไว้ก่อน ? ...

คำตอบ- เช่นเดียวกับคำตอบที่ได้จากปรมาจารย์ เชค สะอีด บิน มุฮำหมัด ซุมบุล อัลมักกีย์ และถือเป็นหลักสำคัญคือ ตำราเหล่านี้ทั้งหมดได้รับการรับรอง(มัวะอ์ตะมัด)และได้รับความเชื่อถือ แต่ต้องระมัดระวังการจัดลำดับก่อนหลังของตำราเหล่านั้น, และการยึดถือเอามาใช้ปฏิบัติสำหรับตนเองนั้นเป็นที่อนุญาตให้ยึดถือเอามาใช้ปฏิบัติได้ทั้งหมด.

ส่วนการตอบคำถาม (ฟัตวา) ตำราที่จะนำมาใช้ในการฟัตวาก่อนขณะที่มีความเห็นต่างกันเกิดขึ้นคือตำรา อัตตัวฮ์ฟะห์ และ อันนิฮายะห์, และถ้าหากตำราทั้งสองขัดแย้งกันให้ผู้ทำหน้าที่ฟัตวาเลือกเล่มใดเล่มหนึ่งจากทั้งสองเล่มนั้น ถ้าหากเขาไม่มีคุณสมบัติให้น้ำหนักไปทางใดทางหนึ่ง แต่ถ้าหากเขามีคุณสมบัติให้น้ำหนักได้ ให้เขาฟัตวาตามทรรศนะที่มีน้ำหนักนั้น.หลังจากนั้นให้เลือกตำราของชัยคุ้ลอิสลาม ซะกะรียา อัลอันศอรีย์ ในหนังสือ ชะรอฮ์ อัศศอฆีร อ้าลั้ลบะห์ญะห์ ของเขา หลังจากนั้นให้เลือกหนังสือ ชัรฮ์ อัลมันฮัจ ของเขา แต่ในหนังสือเล่มนี้มีหลายประเด็นที่ ฎออีฟ

ดังนั้นถ้าหากบรรดาตำราของอิบนุ ฮะญัรขัดแย้งกันเอง ให้ยึดถือเอาหนังสือ อัตตัวฮ์ฟะห์ไว้เป็นอันดับแรก หลังจากนั้นคือ ฟัตฮุ้ลญะวาด หลังจากนั้นคือ อัลอิมดาด, หลังจากนั้นคือ อัลฟะตาวาและหนังสือ ชัรฮ์ อัลอุบาบนั้นเท่าเทียมกัน แต่ให้เอาชัรฮ์ ของ บาฟัฎล์ ไว้ก่อนหนังสือทั้งสองเล่มนั้น

และหนังสือประเภทฮาชิยะห์ของอุละมาอ์ยุคหลังนั้น ส่วนมากจะสอดคล้องกับ รอมลีย์, ดังนั้นการฟัตวาโดยยึดถือหนังสือฮาชิยะห์เหล่านั้นจึงได้รับการพิจารณา,แต่ถ้าหากฮาชิยะห์เหล่านั้นขัดแย้งกับตำรา อัตตัวฮ์ฟะห์ และ อันนิฮายะห์ ก็ไม่ให้พิจารณา ฮาชิยะห์เหล่านั้น

เจ้าของฮาชิยะห์ที่เชื่อถือได้คือ อัซซิยาดีย์ หลังจากนั้นคือ อิบนุ กอซิม หลังจากนั้นคืออ้ามีเราะห์ หลังจากนั้นคือคนอื่นๆ, แต่จะไม่ยึดถือเอาสิ่งที่ขัดแย้งกับรากฐานของมัซฮับ". จบคำพูด

คำนำของผู้เรียบเรียง

بسم الله الرحمن الرحيم

اَلْحَمْدُ للهِ الفتَّاحِ الْجَوَّادِ، الْمُعِينِ عَلَى التَّفَقُّهِ فِي الدِّينِ مَنِ اخْتَارَهُ مِنَ العِبادِ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، شَهادةً تُدْخِلُنا دَارَ الْخُلُوْدِ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ سَيِّدَنَا محمدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُه، صَاحِبُ الْمَقامِ الْمَحْمُودِ ، صَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْأَمْجَادِ صَلَاةً وَسَلَامًا أَفُوزُ بِهِمَا يَوْمَ الْمَعَادِ

ด้วยนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงเมตตายิ่งผู้ทรงกรุณายิ่ง

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์ผู้ทรงประทานให้อย่างมากมายผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงช่วยเหลือให้เข้าใจในศาสนาแก่ผู้ที่พระองค์ได้ทรงเลือกเขาแล้วจากมวลบ่าว และข้าพเจ้าขอยืนยันว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การถูกสักการะนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น เป็นคำยืนยันที่จะทำให้พวกเราเข้าสู่ดินแดนอันเป็นอมตะ และข้าพเจ้าขอยืนยันว่าแท้จริงผู้นำของเราคือมุฮำหมัดนั้นเป็นบ่าวและเป็นศาสนทูตของพระองค์ ผู้เป็นเจ้าของตำแหน่งที่ควรแก่การยกย่องสรรเสริญ ขออัลลอฮ์ได้โปรดประทานพร และความศานติให้แก่เขา(มุฮำหมัด) แก่วงศ์วานของเขาและแก่มิตรสหายของเขาผู้ทรงเกียรติ เป็นการประทานพรและความศานติ ที่จะทำให้ข้าพเจ้าได้รับชัยชนะด้วยสองสิ่งนั้นในวันแห่งการกลับคืน.

(وَبَعْدُ) فَهَذَا شَرْحٌ مُفِيدٌ عَلَى كِتَابِي الْمُسَمَّى بِقُرَّةِ الْعَيْنِ بِمُهِمَّاتِ الدِّينِ، يُبَيِّنُ الْمُرَادَ وَيُتَمِّمُ الْمُفَادَ، وَيُحَصِّلُ الْمَقَاصِدَ وَيُبْرِزُ الْفَوَائِدَ.

(وَسَمَّيْتُهُ) : بِفَتْحِ الْمُعِيْنِ بِشَرْحِ قُرَّةِ الْعَيْنِ بِمُهِمَّاتِ الدِّيْنِ .

وَأَنَا أَسْأَلُ اللهَ الْكَرِيْمَ الْمَنَّانَ أَنْ يَعُمَّ الِانْتِفَاعُ بِهِ لِلْخَاصَّةِ وَالْعَامَّةِ مِنَ الإِخْوَانِ، وَأَنْ يُسْكِنَنِيْ بِهِ الْفِرْدَوْسَ فِي دَارِ الْأَمَانِ ، إِنَّهُ أَكْرَمُ كَرِيْمٍ وَأَرْحَمُ رَحِيْمٍ .

และภายหลังจากนั้น (คือภายหลังจากกล่าวนามอัลลอฮ์ สรรเสริญพระองค์และกล่าวคำศอลาวาตแล้ว) หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสืออธิบายความที่เป็นประโยชน์ให้แก่หนังสือของฉันที่มีชื่อว่า "กุรร่อตุ้ลอัยน์ บี้มู่ฮิมมาติดดีน" (ซึ่งมีความหมายว่า "เย็นตากับบรรดาเรื่องสำคัญของศาสนา") หนังสือเล่มนี้จะแจกแจงความมุ่งหมายให้กระจ่าง และจะเสริมให้เกิดประโยชน์อย่างสมบูรณ์ และจะทำให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และจะเปิดเผยประโยชน์ต่างๆ ให้ชัดเจน

และข้าพเจ้าได้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ ว่า "ฟัตฮุ้ลมุอีน" (ซึ่งมีความหมายว่า "การเปิดกว้างของผู้ทรงช่วยเหลือ") เป็นการอธิบายความของหนังสือ "กุรร่อตุ้ลอัยน์ บี้มู่ฮิมมาติดดีน"

และข้าพเจ้าวิงวอนขอต่ออัลลอฮ์ผู้ทรงประทานให้อย่างมากมาย ได้โปรดให้หนังสือเล่มนี้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางทั้งกับผู้รู้และผู้คนทั่วไปจากบรรดาพี่น้องทั้งหลาย และขอพระองค์ได้โปรดให้ข้าพเจ้าได้พำนักอยู่ในสวรรค์ฟิรเดาส์ ดินแดนแห่งความปลอดภัย แท้จริงพระองค์ใจบุญที่สุดของผู้ใจบุญ และเมตตาที่สุดของผู้เมตตา

(بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيْمِ) أُؤَلِّفُ : وَالاِسْمُ مُشْتَقٌّ مِنَ السُّمُوِّ وَهُوَ الْعُلُوُّ، لَا مِنَ الْوَسْمِ وَهُوَ الْعَلَامَةُ

وَاللهُ عَلَمٌ لِلذَّاتِ الْوَاجِبِ الْوُجُوْدُ، وَأَصْلُهُ إِلَهٌ وَهُوَ اسْمُ جِنْسٍ لِكُلِّ مَعْبُوْدٍ، ثُمَّ عُرِّفَ بِأَلْ وَحُذِفَتِ الْهَمْزَةُ، ثُمَّ اسْتُعْمِلَ فِي الْمَعْبُوْدِ بِحَقٍّ، وَهُوَ الاِسْمُ الأَعْظَمُ عِنْدَ الْأَكْثَرِ، وَلَمْ يُسَمَّ بِهِ غَيْرُهُ وَلَوْ تَعَنُّتًا.

وَالرَّحْمَنُ الرَّحِيْمُ صِفَتَانِ بُنِيَتَا لِلْمُبَالَغَةِ مِنْ رَحِمَ، وَالرَّحْمَنُ أَبْلَغُ مِنَ الرَّحِيْمِ، لِأَنَّ زِيَادَةَ الْبِنَاءِ تَدُلُّ عَلَى زِيَادَةِ الْمَعْنَى، وَلِقَوْلِهِمْ رَحْمنُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَرَحِيْمُ الْآخِرَةِ

ด้วยนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงเมตตายิ่งผู้ทรงกรุณายิ่ง หมายความว่า ข้าพเจ้าจะทำการเรียบเรียง (หนังสือนี้) ด้วยนามของอัลลอฮ์, คำว่า الِاسْمُ มีรากมาจากคำว่า السُّمُوِّ แปลว่า สูงส่ง ไม่ใช่มาจากคำว่า الْوَسْمِ ที่แปลว่า เครื่องหมาย

คำว่า "اللهُ" เป็นนามชื่อของซาต ที่สติปัญญายอมรับว่ามีอย่างแน่นอน รากของคำว่า "اللهُ" คือ " إِلَهٌ " เป็นคำนามที่เหมารวมของทุกสิ่งที่ถูกสักการะ หลังจากนั้นถูกทำให้เป็นคำนามที่เจาะจง (มะอ์ริฟะห์) ด้วยการเพิ่ม อะลิฟลามเข้าไป และฮัมซะห์ถูกทิ้งไป หลังจากนั้นคำว่าอัลลอฮ์ ได้ถูกใช้กับสิ่งที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้ คำว่า อัลลอฮ์ เป็นนามชื่ออันยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ ตามทรรศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ และจะไม่ตั้งชื่อผู้อื่นว่า อัลลอฮ์ เป็นอันขาดแม้จะเกิดวิกฤติขึ้นก็ตาม

คำว่า "الرَّحْمَنُ" และ "الرَّحِيْمُ" ทั้งสองคำนี้เป็นคุณลักษณะที่มีความหมายลึกซึ้ง มาจากรากคำว่า "رَحِمَ" แต่คำว่าอัรเราะห์มาน มีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าคำว่า อัรร่อฮีม เพราะคำที่มีการเพิ่มในโครงสร้างย่อมบ่งชี้ว่ามีความหมายที่เกินกว่ากัน และเพราะมีนักวิชาการที่กล่าวว่า เราะห์มาน ทรงเมตตาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และ ร่อฮีม ทรงกรุณาในโลกหน้าอาคิเราะห์เท่านั้น

(اَلْحَمْدُ للهِ الَّذِيْ هَدَانَا) أَيْ دَلَّنَا (لِهَذَا) التَّأْلِيْفِ (وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللهُ) إِلَيْهِ وَالْحَمْدُ هُوَ الْوَصْفُ بِالْجَمِيْلِ (وَالصَّلَاةُ) وَهِيَ مِنَ اللهِ الرَّحْمَةُ الْمَقْرُوْنَةُ بِالتَّعْظِيْمِ (وَالسَّلَامُ) أَيِ التَّسْلِيْمُ مِنْ كُلِّ آفَةٍ وَنَقْصٍ (عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ رَسُوْلِ اللهِ) لِكَافَّةِ الثَّقَلَيْنِ، الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِجْمَاعًا - وَكَذَا الْمَلَائِكَةِ، عَلَى مَا قَالَهُ جَمْعٌ مُحَقِّقُوْنَ.

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์ ซึ่งได้ทรงชี้นำพวกเรา หมายถึงนำพวกเรา เพื่อการเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ และพวกเราจะไม่ได้รับการชี้นำสู่หนทางที่ถูกต้อง ถ้าหากอัลลอฮ์ไม่ชี้นำเราสู่หนทางที่ถูกต้อง

คำว่า การสรรเสริญ คือการพรรณนาถึงความดีงาม และคำว่าขอพร จากอัลลอฮ์ หมายถึงขอความเมตตาพร้อมด้วยการยกย่อง และคำว่าปลอดภัย คือให้ปลอดภัยจากโรคภัยและความบกพร่องทั้งปวง โปรดมีแด่ผู้นำของเราคือมุฮำหมัดศาสนทูตของอัลลอฮ์ที่ถูกส่งมายังสองสิ่งที่หนักอยู่บนหน้าแผ่นดินคือญินและมนุษย์ ทั้งหมดที่กล่าวนี้เป็นมติของปวงปราชญ์ และรวมถึงมะลาอิกะห์ด้วยตามทรรศนะของผู้รู้กลุ่มหนึ่งที่เป็นนักวิชาการตรวจสอบ

وَمُحَمَّدٌ، عَلَمٌ مَنْقُوْلٌ مِنَ اسْمِ الْمَفْعُوْلِ الْمُضَعَّفِ مَوْضُوْعٌ لِمَنْ كَثُرَتْ خِصَالُهُ الْحَمِيْدَةُ، سُمِّيَ بِهِ نَبِيُّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بِإِلْهَامٍ مِنَ اللهِ لِجَدِّهِ.

وَالرَّسُوْلُ مِنَ الْبَشَرِ ذَكَرٌ حُرٌّ، أُوْحِيَ إِلَيْهِ بِشَرْعٍ وَأُمِرَ بِتَبْلِيْغِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ كِتَابٌ وَلَا نَسْخٌ كَيُوْشَعَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَإِنْ لَمْ يُؤْمَرْ بِالتَّبْلِيْغِ فَنَبِيٌّ.

وَالرَّسُوْلُ أَفْضَلُ مِنَ النَّبِيِّ إِجْمَاعًا.

وَصَحَّ خَبَرٌ أَنَّ عَدَدَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مِائَةُ أَلْفٍ وَأَرْبَعَةٌ وَعِشْرُوْنَ أَلْفًا، وَأَنَّ عَدَدَ الرُّسُلِ ثَلَثُمِائَةٍ وَخَمْسَةَ عَشَرَ.

คำว่า มุฮำหมัด เป็นชื่อที่ถูกคัดลอกมาจาก อิสมุ้ลมัฟอูลที่อ่านซ้ำอักษรอัยน์ ฟิอล์ ถูกใช้เป็นชื่อของผู้ที่มีบรรดาประการที่ควรแก่การยกย่องมากมาย คำว่า มุฮำหมัดได้ถูกนำมาตั้งชื่อให้แก่นบีของพวกเรา ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ด้วยการดลใจจากอัลลอฮ์ให้แก่ปู่ของท่านนบี

ร่อซูล (ศาสนทูต) มาจากมนุษย์ เป็นเพศชายเป็นเสรีชน ที่มีโองการ (วะฮีย์) มายังเขาเป็นบัญญัติศาสนา และเขาถูกบัญชาใช้ให้นำบัญญัติศาสนานั้นออกเผยแผ่ ถึงแม้เขาจะไม่มีคัมภีร์เป็นเล่มหรือเป็นฉบับก็ตามเช่น ยูชะอ์ (อะลัยฮิสสลาม) และถ้าหากเขาไม่ได้ถูกบัญชาใช้ให้นำบัญญัติศาสนาออกเผยแผ่ เขาก็เป็นเพียงนบี (ไม่ใช่เป็นร่อซูล)

ร่อซูลประเสริฐกว่านบี โดยมติของปวงปราชญ์ (อิจมาอ์)

และมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์กล่าวว่าจำนวนของบรรดานบี ขอพรและความปลอดภัยได้โปรดมีแก่พวกเขานั้นมีจำนวนหนึ่งแสนสองหมื่นสี่พันคน และร่อซูลมีจำนวนหนึ่งร้อยสิบห้าคน

(وَعَلَى آلِهِ) أَيْ أَقَارِبِهِ الْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ وَالْمُطَّلِبِ.

وَقِيْلَ هُمْ كُلُّ مُؤْمِنٍ، أَيْ فِي مَقَامِ الدُّعَاءِ وَنَحْوِهِ، وَاخْتِيْرَ لِخَبَرٍ ضَعِيْفٍ فِيْهِ، وَجَزَمَ بِهِ النَّوَوِيُّ فِي شَرْحِ مُسْلِمٍ.

(وَصَحْبِهِ) وَهُوَ اسْمُ جَمْعٍ لِصَاحِبٍ بِمَعْنَى الصَّحَابِيِّ، وَهُوَ مَنِ اجْتَمَعَ مُؤْمِنًا بِنَبِيِّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَلَوْ أَعْمَى وَغَيْرَ مُمَيِّزٍ.

(الْفَائِزِيْنَ بِرِضَا اللهِ) تَعَالَى، صِفَةٌ لِمَنْ ذُكِرَ .

และได้โปรดมีแด่วงศ์วานของท่านนบี คือ บรรดาญาติใกล้ชิดของท่านที่มีศรัทธาทั้งหลาย จากตระกูล บะนูฮาชิม และบะนู อัลมุฏฏอลิบ

และบางทรรศนะกล่าวว่าพวกเขาคือผู้มีศรัทธาทุกคน หมายถึงเมื่อคำนี้อยู่ในคำวิงวอนขอดุอาอ์ และเสมือนดุอาอ์ และทรรศนะนี้เป็นทรรศนะที่ถูกเลือกเพราะมีฮะดีษฎออีฟรองรับทรรศนะนี้ และนะวะวีย์ได้ตัดสินเด็ดขาดตามทรรศนะนี้ไว้ในหนังสือ “ชัรฮ์มุสลิม”

และได้โปรดมีแด่ศอฮาบะห์ (คือบรรดามิตรสหาย) ของท่านนบี คำว่า “ศอฮ์บ” เป็นคำนามประเภทพหูพจน์ของคำว่า “ศอฮิบ” ที่อยู่ในความหมายของคำว่า “ศอฮาบีย์” แปลว่า ผู้เป็นมิตรสหายของท่านนบี คือผู้ที่อยู่ร่วมกับนบีของเรา ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ในสภาพที่เขาเป็นผู้มีศรัทธา ถึงแม้เขาจะเป็นคนตาบอดและยังไม่ถึงวัยมุมัยยิซก็ตาม

ซึ่งพวกเขาเป็นผู้ได้รับชัยชนะด้วยความพอพระทัยของอัลลอฮ์ ตาอาลา คำนี้เป็นคุณลักษณะของผู้ที่ถูกกล่าวมาแล้วทั้งหมด

(وبَعْدُ) أَيْ بَعْدَمَا تَقَدَّمَ مِنَ الْبَسْمَلَةِ وَالْحَمْدَلَةِ وَالصَّلاةِ وَالسَّلامِ عَلَى مَنْ ذُكِرَ، (فهذَا) الْمُؤَلَّفُ الحَاضِرُ ذِهْنًا (مُخْتَصَرٌ) قَلَّ لفظُهُ وكَثُرَ معناهُ مِنَ الِاخْتِصَارِ (فِي الفِقْهِ)

هو لُغَةً : الفَهْمُ . وَاصْطِلَاحًا: العِلْمُ بِالْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ العَمَلِيَّةِ الْمُكْتَسَبِ مِنْ أَدِلَّتِهَا التَّفْصِيْلِيَّةِ.

وَاسْتِمْدَادُهُ مِنَ الكتابِ والسُّنَّةِ وَالإِجْمَاعِ والقِيَاسِ.

وفَائِدَتُهُ امْتِثَالُ أَوَامِرِ اللهِ تعالى وَاجْتِنَابُ نَوَاهِيْهِ

และหลังจากนั้น คือหลังจากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว อันได้แก่การกล่าวบิสมิ้ลลาห์ การกล่าวสรรเสริญอัลลอฮ์ การขอพรและความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่ถูกกล่าวมาแล้ว ดังนั้นสิ่งนี้ คือสิ่งที่ถูกเรียบเรียงที่ปรากฏอยู่ในใจ เป็นหนังสือที่กะทัดรัด มุคตะศอร คือมีถ้อยคำน้อยแต่มีความหมายมาก มาจากรากคำ “อิคติศอร” ในการอธิบายวิชาฟิกฮ์

คำว่า ฟิกฮ์ ในหลักภาษาแปลว่า ความเข้าใจ, และความหมายตามบัญญัติศัพท์เฉพาะวิชา "ฟิกฮ์" คือการรู้จักบรรดาข้อกำหนด (ฮุก่ม) ของบัญญัติศาสนาที่เป็นภาคปฏิบัติ ซึ่งได้มาจากหลักฐานต่างๆ ของบรรดาข้อกำหนดเหล่านั้นที่เป็นรายละเอียด,

และแหล่งที่มาของวิชาฟิกฮ์ คือ กิตาบุ้ลเลาะห์, ซุนนะห์ของท่านนบี, มติของปวงปราชญ์ (อิจมาอ์), และการเทียบเคียง (กิยาส).

และประโยชน์ของวิชาฟิกฮ์ คือการปฏิบัติตามบรรดาคำบัญชาใช้ของอัลลอฮ์ ตาอาลา และออกห่างไกลจากบรรดาข้อห้ามของพระองค์.

(عَلَى مَذهَبِ الإمامِ) الْمُجتَهِدِ أَبِي عبدِ اللهِ محمدِ بْنِ إدريسَ (الشافعِيِّ رَحِمَهُ اللهُ تعالى) ورَضِيَ عنهُ أيْ مَا ذَهَبَ إليهِ مِنَ الْأَحكامِ فِي الْمَسائِلِ.

إدريسُ والِدُهُ، هو ابْنُ عَبَّاسِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ شَافِعِ بْنِ السَّائِبِ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ عَبْدِ يَزِيدَ بْنِ هَاشِمِ بْنِ عبدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عبدِ مَنَافٍ.

وشَافِعٌ، وهوَ الذي يُنْسَبُ إليه الإمَامُ.

وأَسْلَمَ هُوَ وأَبُوْهُ السَّائِبُ يومَ بَدْرٍ.

ووُلِدَ إمامُنا رضى الله عنه سنةَ خمسين ومِائَةٍ، وتُوُفِّيَ يومَ الْجُمْعَةِ سَلْخَ رَجَبٍ سنةَ أربعٍ ومِائَتَيْنِ

ตามมัซฮับของอิหม่าม มุจตะฮิด อะบู อับดุลเลาะห์ มุฮำหมัด บิน อิดรีส อัชชาฟิอีย์ ขออัลลอฮ์ ตาอาลา ได้โปรดเมตตาเขา และได้โปรดพอพระทัยเขา, มัซฮับ หมายถึง แนวทางการวินิจฉัย ให้ได้มาซึ่งบรรดาข้อกำหนด (ฮุก่ม) ในประเด็นต่างๆ.

อิดรีส เป็นชื่อบิดาของอิหม่ามชาฟิอีย์ เขาเป็นบุตรของ อับบาส เป็นบุตรของอุสมาน เป็นบุตรของนาฟิอ์ เป็นบุตรของซาอิบ เป็นบุตรของอุบัยด์ เป็นบุตรของอับดุยะซีด เป็นบุตรของฮาชิม เป็นบุตรของ อัลมุฏฏอลิบ เป็นบุตรของ อับดุมะนาฟ

ชาฟิอ์ เป็นบุคคลที่อิหม่าม ชาฟิอีย์ พาดพิงไปถึง

โดยตัวเขา (คือชาฟิอ์) และบิดาของเขาคือซาอิบ ได้เข้ารับอิสลามในวันสมรภูมิบัดร์.

อิหม่ามชาฟิอีย์ ของเรา (ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮู่) เกิดในปีฮิจเราะห์ศักราชหนึ่งร้อยห้าสิบ และเสียชีวิตในวันศุกร์ปลายเดือนรอญับ ปีฮิจเราะห์ศักราชสองร้อยสี่

(وسَمَّيْتُهُ بِقُرَّةِ الْعَيْنِ) بِبَيَانِ (مُهِمَّاتِ) أحكامِ (الدِّيْنِ) إِنْتَخَبْتُهُ وَهذَا الشَّرْحَ مِنَ الكُتُبِ الْمُعْتَمَدَةِ لِشَيخِنا، خَاتِمَةِ الْمُحَقِّقِيْنَ، شِهَابِ الدِّيْنِ أحمَدَ بْنِ حَجَرٍ الْهَيْتَمِيِّ، وبَقِيَّةِ الْمُجتَهِدِيْنَ مِثْلُ وَجِيْهِ الدِّيْنِ

عبدِ الرحمنِ بْنِ زِيَادٍ الزَّبِيْدِيِّ رضى اللهُ عنهُمَا، وشَيْخَيْ مَشايِخِنا : شيخِ الإسلامِ الْمُجَدِّدِ زَكَرِيَّا الأنصارِيِّ، الإمامِ الأَمْجَدِ أحمدَ الْمُزَجَّدِ الزَّبِيْدِيِّ رحمهُمَا اللهُ تعالى. وغيرِ هِمْ مِنْ مُحَقِّقِي الْمُتَأَخِّرِيْنَ مُعتَمِدًا على مَا جَزَمَ به شَيْخَا الْمَذْهَبِ : النوويُّ والرافعيُّ فَالنوويُّ فَمُحَقِّقُو الْمُتأَخِّرِينَ رضى اللهُ عنهم،

(رَاجِيًا مِنْ) رَبِّنَا (الرحمنِ أَنْ يَنْتَفِعَ به الأَذْكِيَاءُ) أَيِ الْعُقَلَاءُ، (وَأَنْ تَقَرَّ بِهِ) بِسَبَبِهِ (عَيْنِيْ غَدًا) أي اليومَ الآخرَ (بِالنظَرِ إلى وجهِهِ الكريمِ بُكرَةً وَعَشِيًّا) آمين

และข้าพเจ้าได้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า เย็นตา ด้วยการอธิบาย ในประเด็นสำคัญ ที่เป็นข้อกำหนดของศาสนา. ข้าพเจ้าได้คัดเลือกหนังสือเล่มนี้ และคำอธิบายหนังสือเล่มนี้มาจากบรรดาตำราที่ได้รับการรับรองของปรมาจารย์ของพวกเรา ซึ่งเป็นที่สุดของนักวิชาการตรวจสอบ ที่มีฉายาว่า ชิฮาบุดดีน เขาชื่ออะห์มัด บิน ฮาญัร อัลฮัยตะมีย์ และจากตำราของบรรดามุจตะฮิดคนอื่นๆ เช่น วะญีฮุดดีน อับดุรเราะห์มาน บิน ซิยาด อัซซะบีดีย์ ขออัลลอฮ์ทรงพอพระทัยคนทั้งสอง และจากตำราของสองปรมาจารย์ของบรรดาปรมาจารย์ของพวกเรา คือชัยคุ้ลอิสลาม ซึ่งเป็นนักปฏิรูป ซะการิยา อัลอันศอรีย์ และอิหม่ามผู้ทรงเกียรติ อะห์มัด อัลมุซัจญัด อัซซะบีดีย์ ขออัลลอฮ์ได้โปรดให้ความเมตตาแก่คนทั้งสอง และจากบรรดาปรมาจารย์ท่านอื่นๆจากบรรดานักวิชาการตรวจสอบในยุคหลัง โดยยึดถือสิ่งที่ปรมาจารย์ของมัซฮับทั้งสองท่านได้ตัดสินเด็ดขาดไว้ ทั้งสองท่านนั้นคือ นะวะวีย์ และรอฟิอีย์ และถัดจากสองท่านนั้นคือบรรดานักวิชาการตรวจสอบในยุคหลัง ขออัลลอฮ์ได้โปรดพอพระทัยคนเหล่านั้น.

โดยข้าพเจ้าหวังจาก องค์อภิบาลของเรา ผู้ทรงเมตตายิ่งได้โปรดให้ได้รับประโยชน์ด้วยหนังสือเล่มนี้ คือบรรดาผู้เฉลียวฉลาด หมายถึงบรรดาปัญญาชน และได้โปรดให้ดวงตาของข้าพเจ้าเย็นด้วยเหตุแห่งหนังสือเล่มนี้ในวันหน้า หมายถึงในวันสุดท้าย ด้วยการมองไปยังดวงหน้าของพระองค์อันทรงเกียรติยิ่ง ทั้งในเวลาเช้าและเวลาเย็น. อามีน ขออัลลอฮ์ ทรงตอบรับ.

بَابُ الصَّلَاةِ

هِيَ شَرْعًا : أَقْوَالٌ وأَفعَالٌ مَخْصُوصَةٌ، مُفْتَتَحَةٌ بِالتَّكْبِيْرِ مُخْتَتَمَةٌ بِالتَّسْلِيْمِ وسُمِّيَتْ بِذلِكَ لِاشْتِمَالِهَا على الصلاةِ لغةً، وهِيَ الدُّعَاءُ.

والمفروضاتُ العَيْنِيَّةُ خَمْسٌ فِي كلِّ يومٍ وليلةٍ، معلومةٌ مِنَ الدِّيْنِ بِالضرورةِ، فَيَكْفُرُ جَاحِدُهَا.

ولَمْ تَجْتَمِعْ هذِهِ الْخَمْسُ لِغيرِ نبيِّنا محمدٍ صلى الله عليه وسلم، وفُرِضَتْ ليلةَ الإسراءِ بعدَ النُّبُوَّةِ بِعشرِ سِنِيْنَ وثلاثةِ أشهرٍ، ليلةَ سبعٍ وعشرينَ مِنْ رجَبٍ ، ولَمْ تَجِبْ صبحُ يومِ تلكَ الليلةِ لِعدمِ العِلمِ بِكيفِيَّتِهَا.

บทนี้จะอธิบายเรื่องศอลาห์ (ละหมาด)

คำว่า ศอลาห์ (ละหมาด) ตามบัญญัติศาสนา คือบรรดาถ้อยคำและบรรดาการกระทำที่ถูกกำหนดไว้เป็นการแน่นอน เริ่มต้นละหมาดด้วยการกล่าวคำตักบีร และสิ้นสุดลงด้วยการกล่าวสลาม และที่เรียกมันว่า ศอลาห์ เพราะมันครอบคลุมถึงคำว่า ศอลาห์ ตามหลักภาษาด้วยคือ เป็นดุอาอ์ที่หมายถึงการขอพร.

ละหมาดฟัรฎูที่เป็นหน้าที่เฉพาะตน (ฟัรฎู อัยน์) มีห้าละหมาดในทุกวันและคืน ละหมาดถือเป็นสิ่งที่รู้กันได้โดยง่ายจากเรื่องของศาสนา ดังนั้นผู้ปฏิเสธละหมาดจึงเป็นผู้พ้นไปจากอิสลาม(มุรตัด)

และละหมาดทั้งห้านี้ไม่มีนบีท่านใดเคยได้รับทั้งหมดมาก่อน นอกจากนบีของเราคือนบีมุฮำหมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ละหมาดได้ถูกกำหนดเป็นหน้าที่ในคืนอิสรออ์ ภายหลังจากได้รับแต่งตั้งเป็นนบีสิบปีกับอีกสามเดือน ในคืนที่ยี่สิบเจ็ดเดือนรอญับ ละหมาดศุบฮ์ของคืนนั้นไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะยังไม่รู้วิธีการปฏิบัติละหมาดศุบฮ์.

(إِنَّمَا تَجِبُ المكتوبةُ) أي الصلواتُ الخمسُ (على) كلِّ (مُسْلِمٍ مُكَلَّفٍ) أي بَالِغٍ عاقِلٍ، ذَكَرٍ أو غيرِهِ، (طاهِرٍ) فلا تجبُ على كافِرٍ أَصْلِيٍّ وصَبِيٍّ ومجنونٍ ومُغْمًى عَلَيْهِ وسَكْرَانَ بِلَا تَعَدٍّ، لِعدمِ تكليفِهِمْ، وَلَا عَلَى حَائِضٍ ونَفْسَاءَ لِعدمِ صِحَّتِهَا منها، ولَا قضاءَ عَلَيْهِمَا.

بل تَجِبُ على مُرتَدٍّ ومُتَعَدٍّ بِسُكْرٍ

แท้ที่จริงละหมาดฟัรฎู หมายถึงละหมาดห้าเวลานั้นเป็นหน้าที่ (วาญิบ) เหนือทุกคนที่เป็นมุสลิม ที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนา หมายถึง เป็นผู้บรรลุศาสนภาวะ มีสติปัญญา เป็นเพศชายหรือเพศอื่น ซึ่งเป็นผู้ที่สะอาดจะต้องปฏิบัติ ดังนั้นคนต่างศาสนิกที่เป็นมาแต่เดิม ผู้เยาว์ คนบ้า คนที่สลบหรือเป็นลมและคนเมาที่ไม่มีเจตนาทำให้เมา ไม่จำเป็น(วาญิบ)ต้องละหมาดเพราะพวกเขา

ไม่อยู่ในบังคับของศาสนา และไม่จำเป็นต้องละหมาดเหนือสตรีที่มีเลือดประจำเดือน (ฮัยฎ์) และสตรีที่มีน้ำคาวปลาภายหลังคลอดบุตร (นิฟาส) เพราะละหมาดของคนทั้งสองใช้ไม่ได้ และบุคคลทั้งสองนั้นไม่จำเป็น (วาญิบ) ต้องชดใช้ละหมาด แต่จำเป็นต้องชดใช้ละหมาดสำหรับผู้ที่หลุดพ้นไปจากอิสลาม (มุรตัด) และผู้ที่เจตนาทำให้เกิดอาการมึนเมา.

(ويُقتَلُ) أي (المسلمُ) المكلَّفُ الطاهِرُ حَدًّا بِضَرْبِ عُنُقِهِ (إنْ أخْرَجَهَا) أي المكتوبةَ، عَامِدًا (عَن وقتِ جَمْعٍ) لَهَا، إنْ كَانَ كَسَلًا مَعَ اعتِقادِ وُجُوبِهَا (إنْ لَمْ يَتُبْ) بَعْدَ الِاستِتابةِ، وعلى نَدْبِ الِاستتابةِ لَا يَضمَنُ مَن قَتَلَهُ قبلَ التوبةِ لكنَّهُ يَأْثَمُ.

ويُقْتَلُ كُفْرًا إنْ تَرَكَهَا جَاحِدًا وجوبَهَا، فَلَا يُغَسَّلُ ولا يُصَلَّى عليه.

และเขาจะถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต หมายถึง คนที่เป็นมุสลิมที่อยู่ในบังคับของศาสนาซึ่งเป็นผู้ที่สะอาด เป็นการลงโทษที่มีอัตราโทษถูกกำหนดไว้ ด้วยการตัดคอเขา หากเขาปล่อยให้ละหมาด หมายถึง ละหมาดฟัรฎู พ้นออกจากเวลาของละหมาดที่อนุญาตให้รวม (ญัมอ์) กันได้ของละหมาดนั้นโดยเจตนา ถ้าหากเขาขี้เกียจละหมาดพร้อมยังยึดมั่นว่าละหมาดเป็นวาญิบ ถ้าหากเขาไม่ยอมกลับตัว (เตาบะห์) ภายหลังจากถูกตักเตือนให้กลับตัวแล้ว และตามทรรศนะที่ให้มีการตักเตือนให้กลับตัว (เตาบะห์) นั้น ผู้ที่สังหารคนที่ทิ้งละหมาดก่อนที่เขาจะได้กลับตัว (เตาบะห์) ไม่ต้องรับผิดใดๆ ในการสังหารนั้น แต่เขามีบาปที่ทำเช่นนั้น

และคนที่ทิ้งละหมาดจะถูกประหารชีวิตในฐานะที่เขาหลุดพ้นไปจากศาสนาอิสลาม (มุรตัด) ถ้าหากเขาทิ้งละหมาดโดยปฏิเสธว่าละหมาดไม่ใช่เป็นสิ่งที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องปฏิบัติ ดังนั้นจึงไม่ต้องอาบน้ำ และไม่ต้องละหมาดให้แก่ศพของเขา

(ويُبَادِرُ) مَنْ مَرَّ (بِفَائِتٍ) وجوبًا، إنْ فاتَ بِلَا عُذْرٍ، فَيلزَمُهُ القضاءُ فَوْرًا.

قال شيخُنا أحمدُ بنُ حجرٍ رحمه اللهُ تعالى : والذي يَظهَرُ أَنَّهُ يَلزَمُه صَرْفُ جميعِ زمنِه لِلقضاءِ ما عَدَا مَا يَحتاجُ لِصَرفِه فِيمَا لا بُدَّ مِنهُ، وأَنَّهُ يَحرُمُ عليه التطوُّعُ. انتهى

ويُبَادِرُ به - ندْبًا - إنْ فَاتَ بِعُذْرٍ كنَوْمٍ لَمْ يَتَعَدَّ بِهِ ونِسْيَانٍ كَذلِكَ.

และเขา หมายถึงผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมาจำเป็น (วาญิบ) จะต้องรีบชดใช้ละหมาดที่ขาดไป ถ้าหากเขาขาดละหมาดโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ เขาจำเป็นต้องชดใช้โดยรีบด่วน.

ปรมาจารย์ของเรา อะห์มัด อิบนุ ฮะญัร ขออัลลอฮ์ ตาอาลา ได้โปรดเมตตาเขาได้กล่าวว่า และตามทรรศนะที่ปรากฏชัดคือ เขาจำเป็นต้องใช้เวลาทั้งหมดของเขาไปในการชดใช้ละหมาดที่ขาดไป ยกเว้นเวลาที่เขามีความจำเป็นต้องใช้มัน และห้าม (ฮารอม) เขาละหมาดสุนัต. จบคำพูด.

และสุนัตให้เขารีบชดใช้ละหมาดที่ขาดไปโดยมีอุปสรรค เช่น นอนหลับที่ไม่ถือว่าการนอนหลับนั้นเป็นการละเมิด (เช่นนอนหลังจากเข้าเวลาละหมาด) และการลืมละหมาดก็เช่นเดียวกัน

(ويُسَنُّ ترتيبُهُ) أي الفَائِتِ، فيَقضِي الصبحَ قبلَ الظهرِ، وهكذا.
(وتَقدِيمُه على حَاضِرةٍ لا يَخَافُ فَوْتَهَا) إنْ فَاتَ بِعُذرٍ، وإنْ خَشِيَ فَوتَ جماعتِهَا على الْمُعْتَمَدِ
وإذا فاتَ بِلَا عذرٍ فيجبُ تقديمُه عليها.
أَمَّا إِذَا خافَ فوْتَ الحاضِرةِ بِأَنْ يقعَ بعضُها – وإنْ قَلَّ – خارِجَ الوَقْتِ فيَلزمُه البدْءُ بِهَا.

และสุนัตให้เรียงละหมาดที่ขาดไปตามลำดับ ดังนั้น ให้เขาชดใช้ละหมาดศุบฮิก่อนละหมาดดุห์ริและให้เรียงไปเช่นนั้นตามลำดับ.

และสุนัตให้นำละหมาดที่ขาดไปมาปฏิบัติก่อนละหมาดประจำเวลา ที่เขาไม่กลัวว่าจะขาดละหมาดประจำเวลา ถ้าหากเป็นละหมาดที่ขาดโดยมีอุปสรรค ถึงแม้เขาจะกลัวไม่ทันได้ละหมาดญะมาอะห์ก็ตาม ตามทรรศนะที่เป็น มัวะอ์ตะมัด

และถ้าหากเป็นละหมาดที่ขาดโดยไม่มีอุปสรรค เขาจำเป็นต้องนำละหมาดที่ขาดไปนั้นมาชดใช้ก่อนละหมาดประจำเวลา.

สำหรับกรณีที่เขากลัวว่าจะขาดละหมาดประจำเวลา โดยบางส่วนของละหมาดประจำเวลาจะไปตกอยู่นอกเวลา แม้บางส่วนนั้นจะเล็กน้อยก็ตาม เขาจำเป็นต้องเริ่มละหมาดประจำเวลาก่อน.

ويجبُ تقديمُ ما فاتَ بغيرِ عُذرٍ على ما فاتَ بعذرٍ. وإنْ فُقِدَ الترتيبُ لأَنَّه سنةٌ والبِدَارُ واجِبٌ.
ويُندَبُ تأخيرُ الرَّوَاتِبِ عَنِ الفوائِتِ بعذرٍ، ويجبُ تأخيرُها عن الفَوائِتِ بغيرِ عذرٍ.

และจำเป็นต้องนำละหมาดที่ขาดโดยไม่มีอุปสรรคมาชดใช้ก่อนละหมาดที่ขาดโดยมีอุปสรรค ถึงแม้จะขาดการเรียงตามลำดับไปก็ตาม เพราะการเรียงตามลำดับนั้นเป็นสุนัต แต่การรีบชดใช้นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น (วาญิบ)

และสุนัตให้นำละหมาดสุนัตรอวาติบ (คือละหมาดสุนัตก่อน และหลังละหมาดฟัรฎู) มาปฏิบัติภายหลังจากชดใช้ละหมาดที่ขาดไปโดยมีอุปสรรคแล้ว และวาญิบต้องนำละหมาดสุนัตรอวาติบมาปฏิบัติภายหลังจากชดใช้ละหมาดที่ขาดไปโดยไม่มีอุปสรรค.

(تنبيهٌ) مَنْ مَاتَ وعليه صلاةُ فرضٍ لم تُقْضَ ولم تُفْعَلْ عنه، وفي قولٍ إنّهَا تُفعَلُ عنه – أَوْصَى بها أَمْ لَا ، حَكَاهُ العَبَّادِيُّ عنِ الشافعيِّ لِخبرٍ فيه، وفَعَلَ به السبكيُّ عَن بعضِ أقاربِهِ.

(ويُؤْمَرُ) ذُوْ صِبًا ذَكَرٌ أَوْ أُنثَى (مُمَيِّزٌ) بأَنْ صَارَ يَأْكُلُ ويَشْرَبُ ويَستَنْجِي وَحْدَهُ . أي : يجبُ على كُلٍّ مِن أبوَيْهِ وإِنْ عَلَا، ثُمَّ الوَصِيِّ.

ข้อพึงสังวรณ์ ผู้ใดเสียชีวิต โดยมีละหมาดฟัรฎูติดค้างอยู่เหนือเขา จะชดใช้ละหมาดนั้นแทนให้เขาไม่ได้ และจะทำละหมาดนั้นแทนให้เขาก็ไม่ได้, และในทรรศนะหนึ่งกล่าวว่าละหมาดที่ติดค้างอยู่เหนือเขานั้น จะทำแทนให้เขาได้ ไม่ว่าเขาจะสั่งเสียไว้หรือไม่ก็ตาม, อับบาดีย์ ได้ถ่ายทอดทรรศนะนี้มาจากชาฟิอีย์ เพราะมีฮะดีษในเรื่องนี้ และซุบกีย์ได้กระทำตามทรรศนะนี้ แทนให้แก่ญาติใกล้ชิดบางคนของเขา

และให้ใช้ผู้ที่อยู่ในวัยเด็ก ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงที่รู้เดียงสาแล้ว (คือเป็นเด็กที่อยู่ในวัยมุมัยยิซ) หมายถึงเด็กในวัยที่กินดื่มและชำระได้ด้วยตนเองตามลำพัง หมายความว่าจำเป็น (วาญิบ) เหนือทั้งผู้ที่เป็นพ่อและแม่ของเด็ก และถึงแม้จะเป็นผู้ที่มีศักดิ์สูงขึ้นไป ถัดจากนั้นคือผู้ที่ถูกสั่งเสียไว้ให้ดูแลเด็ก.

وعَلى مالِكِ الرَّقيقِ أَنْ يَأمُرَ (بها) أي الصلاةِ، ولوْ قضاءً، و بِجَميعِ شروطِها (لِسَبْعٍ) أي بعدَ سبعٍ مِنَ السِّنِيْنَ، أي عندَ تمامِها، وإِنْ مَيَّزَ قبلَها.

ويَنبَغِي معَ صِيغةِ الأَمرِ التهدِيْدُ.

และจำเป็นเหนือเจ้าของทาส (ด้วยเช่นกัน) จะต้องใช้เด็กให้ปฏิบัติละหมาด แม้จะเป็นละหมาดชดใช้ก็ตาม และต้องใช้ให้ปฏิบัติเงื่อนไขต่างๆ ทั้งหมดของละหมาด เมื่อมีอายุได้เจ็ดขวบ หมายความว่า ภายหลังจากเจ็ดขวบ คือเมื่อครบเจ็ดขวบโดยสมบูรณ์ ถึงแม้เด็กจะรู้เดียงสาก่อนอายุเจ็ดขวบก็ตาม

และพร้อมกับการใช้ให้ละหมาดนั้นสมควรจะต้องข่มขู่ให้กลัวการทิ้งละหมาดด้วย

(ويُضرَبُ) ضَرْبًا غيرَ مُبَرِّحٍ - وجوبًا - مِمَّنْ ذُكِرَ (عليها) أي عَلَى تَرْكِهَا - ولو قضاءً - أو تركِ شرطٍ مِن شروطِها (لِعَشْرٍ) أي بعدَ استِكمالِهَا، للحديثِ الصحيحِ : مُرُوا الصبيَّ بالصلاةِ إذا بَلَغَ سبْعَ سِنِيْنَ ، وإذا بَلَغَ عَشْرَ سِنِيْنَ فَاضْرِبُوْهُ عليها.

(كصومٍ أطاقَهُ) فإنه يُؤمَرُ به لِسبعٍ ويُضرَبُ عليه لِعَشْرٍ كالصلاةِ .

وحِكمَةُ ذلِكَ التمرِينُ عَلى العِبادةِ لِيَتعوَّدَهَا فلَا يَترُكَهَا.

สแกนด้วย CamScanner

และเด็กจะต้องถูกเฆี่ยนตี ชนิดที่จะไม่ก่อให้เกิดบาดแผล โดยถือเป็นเรื่องจำเป็นจากบุคคลดังกล่าว (คือบิดามารดาผู้รับคำสั่งเสียและนายทาส) หมายถึง เมื่อทิ้งละหมาดแม้จะเป็นละหมาดชดใช้ก็ตาม หรือทิ้งเงื่อนไขข้อใดจากบรรดาเงื่อนไขของละหมาด เมื่อเด็กมีอายุได้สิบขวบ คือภายหลังครบสิบขวบบริบูรณ์ เพราะมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์ว่า "พวกท่านจงใช้เด็กให้ปฏิบัติละหมาดเมื่อเขามีอายุถึงเจ็ดขวบ และเมื่อเขามีอายุถึงสิบขวบ พวกท่านจงเฆี่ยนตีเขาเพราะทิ้งละหมาด"

เช่นเดียวกับการถือศีลอดที่เด็กมีความสามารถถือศีลอดได้ ดังนั้นเด็กจะต้องถูกใช้ให้ถือศีลอดเมื่อมีอายุเจ็ดขวบ และจะถูกเฆี่ยนตีเมื่อละทิ้งการถือศีลอดเมื่อมีอายุสิบขวบ เช่นเดียวกับละหมาด

และเคล็ดลับที่ให้ทำเช่นนั้นคือการฝึกหัดให้ทำอิบาดะห์ เพื่อให้เด็กมีความคุ้นเคยกับการทำอิบาดะห์ อันจะเป็นเหตุให้เขาไม่ละทิ้งอิบาดะห์.

وبَحَثَ الأَذرَعِيُّ فِي قِنٍّ صَغيرٍ كافِرٍ نَطَقَ بِالشهادتَيْنِ أنَّه يُؤمَر ندْبًا بِالصلاةِ والصومِ، وَيُحَثُّ عليهما مِن غيرِ ضربٍ لِيَألَفَ الخيرَ بعدَ بلوغِه، وإنْ أَبَى القياسُ ذَلِكَ. انتهى.

ويجبُ أيضًا عَلَى مَنْ مَرَّ نهيُهُ عنِ المحرَّماتِ وتعليمُهُ الواجباتِ، ونحوِها مِن سائرِ الشرائعِ الظاهِرَةِ، ولوْ سنةً كسِوَاكٍ، وأمرُهُ بِذلكَ.

ولا يَنْتَهِي وجوبُ مَا مَرَّ على مَنْ مَرَّ إلَّا بِبلوغِه رشِيْدًا، وأُجرَةُ تعليمِهِ ذلك -كالقرآنِ والآدابِ- فِي مالِهِ ثم على أَبِيْهِ ثُمَّ عَلَى أُمِّهِ.

และ อัซรออีย์ ได้ค้นพบในเรื่องทาสเด็กที่เป็นผู้ไร้ศรัทธา (กาฟิร) ที่ได้กล่าวคำปฏิญาณทั้งสองประโยค (ที่จะยังไม่นับว่าเขาเป็นมุสลิม เพราะเขากล่าวสองประโยคนั้นก่อนที่เขาจะบรรลุศาสนภาวะ) ว่าสุนัตให้ใช้ทาสเด็กปฏิบัติละหมาดและถือศีลอด และส่งเสริมให้ทาสเด็กปฏิบัติทั้งสองอย่างนั้นโดยไม่ต้องเฆี่ยนตี เพื่อให้ทาสเด็กคุ้นเคยกับความดีภายหลังเขาบรรลุศาสนภาวะแล้ว. ถึงแม้ว่าหลักการเทียบเคียง (กิยาส) จะขัดกับการใช้ให้ทำเช่นนั้น (คือที่ว่าสุนัตให้ใช้ทาสเด็กเพราะเขายังไม่ได้เป็นมุสลิม) ก็ตาม. จบคำพูด

และจำเป็นเหนือบุคคลที่ได้กล่าวผ่านมาแล้ว จะต้องห้ามเด็กจากสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) ทั้งหลายและสอนเด็กให้รู้สิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติ (วาญิบ) ทั้งหลาย และที่เหมือนกันนั้นจากบัญญัติต่างๆ ของศาสนาที่ชัดเจน แม้จะเป็นบัญญัติที่สุนัตก็ตามเช่นการแปรงฟัน และใช้เด็กให้ปฏิบัติเช่นกัน

หน้าที่ดังกล่าวเหนือบุคคลที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะยังไม่สิ้นสุดลง เว้นแต่เมื่อเด็กนั้นถึงวัยบรรลุศาสนภาวะอย่างสามารถรับผิดชอบตัวเองได้ สำหรับค่าจ้างการสอนเด็กในเรื่องดังกล่าว เช่นเดียวกับการสอนอัลกุรอาน และการสอนมารยาทอยู่ในทรัพย์ของเด็กเอง หลังจากนั้นจึงอยู่ในความรับผิดชอบของบิดาเด็ก หลังจากนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของมารดาเด็ก.

(تنبيهٌ) ذَكَرَ السَّمْعَانِيُّ فِي زوجةٍ صغيرةٍ ذَاتِ أبوَيْنِ أَنَّ وجوبَ ما مَرَّ عليهِمَا فَالزوجِ، وقضيتُهُ وجوبُ ضربِهَا. وبهِ - ولو في الكبيرةِ - صرَّحَ جمالُ الإسلامِ البِزْرِيُّ.

قال شيخُنا : وهو ظاهِرٌ إنْ لم يخْشَ نشوزًا. وأطلقَ الزركَشِيُّ الندْبَ.

ข้อพึงสังวรณ์ ซัมอานีย์ ได้กล่าวถึงเรื่องภรรยาที่อยู่ในวัยเด็กที่มีบิดามารดาว่า หน้าที่ที่จำเป็นในเรื่องที่กล่าวมา (คือการใช้ให้ละหมาดและการเฆี่ยนตี) นั้นตกอยู่เหนือบิดามารดา หลังจากนั้นจึงตกเป็นหน้าที่ของสามี และนัยจากคำพูดของเขาคือจำเป็นต้องเฆี่ยนตีภรรยา, และด้วยคำพูดที่ว่าจำเป็นต้องเฆี่ยนตีภรรยานั้น แม้ภรรยาจะโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม ผู้ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนคือ ญามาลุลอิสลาม อัลบิซรีย์.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และจำเป็นต้องเฆี่ยนตีภรรยานั้นเป็นทรรศนะที่ชัดเจนแล้ว ถ้าหากสามีไม่กลัวการกระด้างกระเดื่อง และ ซัรกะชีย์ ได้พูดปล่อยว่าเป็นสุนัต (ให้เฆี่ยนตีไม่ว่าจะกลัวการกระด้างกระเดื่องหรือไม่ก็ตาม).

(وَأَوَّلُ وَاجِبٍ) حَتَّى عَلَى الْأَمْرِ بِالصَّلَاةِ كَمَا قَالُوْا (عَلَى الآبَاءِ) ثُمَّ عَلَى مَنْ مَرَّ (تَعْلِيْمُهُ) أَيِ الْمُمَيِّزِ (أَنَّ نَبِيَّنَا مُحَمَّدًا صلى الله عليه وسلم بُعِثَ بِمَكَّةَ) وَوُلِدَ بِهَا (وَدُفِنَ بِالْمَدِيْنَةِ) وَمَاتَ بِهَا.

สิ่งแรกที่เป็นหน้าที่จำเป็นแม้กระทั่งเรื่องการใช้ให้ละหมาดก็ตาม เหนือบิดามารดา และหลังจากนั้นเหนือบุคคลที่ได้กล่าวมาก่อนแล้ว คือจำเป็นต้องสอนเด็กวัยมุมัยยิซเป็นเรื่องแรกว่า ท่านนบีของเราคือมุฮำหมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ถูกแต่งตั้งเป็นศาสนทูตที่เมืองมักกะห์ และท่านเกิดที่นั่น และท่านนบีถูกฝังที่เมืองมะดีนะห์ และท่านนบีเสียชีวิตที่นั่น.

(فَصْلٌ) فِي شُروطِ الصلاةِ

الشَّرْطُ ما يَتَوَقَّفُ عليه صِحَّةُ الصلاةِ ، وليسَ مِنْها. وقُدِّمَتِ الشُّروطُ على الأَرْكَانِ لِأَنَّها أَوْلَى بالتقديمِ ، إِذِ الشرطُ ما يَجِبُ تقديمُهُ على الصلاةِ واستمرارُهُ فيها.

(شُروطُ الصلاةِ خمسةٌ : أحدُها : طهارةٌ عن حَدَثٍ وجَنابَةٍ) الطهارةُ : لغةً، النظافةُ والخلوصُ مِنَ الدَّنَسِ.

وشرْعًا : رفعُ المنعِ المترتِّبِ على الحدثِ أو النَّجَسِ.

(فالأُولَى) أي الطهارةُ عنِ الحدثِ : (الوُضُوءُ) هو - بِضَمِّ الواوِ - اسْتِعمالُ الماءِ في أعضاءٍ مخصوصةٍ مُفتَتَحًا بنيةٍ.

وبفتحِها : مَا يُتَوضَّأُ بِهِ . وكانَ ابتداءُ وُجوبِه معَ ابتداءِ وجوبِ المكتوبةِ ليلةَ الإسراءِ.

ตอนนี้ อธิบายบรรดาชัรฏ์ (เงื่อนไข) ของละหมาด

คำว่า ชัรฏ์ (เงื่อนไข) คือ สิ่งที่การมีผลใช้ได้ของละหมาดต้องอาศัยมัน แต่มันไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของละหมาด, เงื่อนไข (ชัรฏ์) ได้ถูกนำมากล่าวไว้ก่อนองค์ประกอบสำคัญ (รู่ก่น) ของละหมาด เพราะมันสมควรต้องนำมากล่าวไว้ก่อน เนื่องจากเงื่อนไข (ชัรฏ์) ต้องทำก่อนละหมาดและมันจะคงอยู่ตลอดในละหมาด.

เงื่อนไขของละหมาดมีห้าประการ ประการที่หนึ่งคือ สะอาด ปราศจากมลทิน (ฮะดัษ) และสภาพการเป็นญุนุบ คำว่า ฏอฮาเราะห์ (ความสะอาด) ตามหลักภาษา หมายถึง ความสะอาด และปราศจากสิ่งสกปรก

และตามศาสนบัญญัติ หมายถึง การยกข้อห้ามที่เกิดจากการมีมลทิน (ฮะดัษ) หรือสิ่งสกปรก (นะญิส) ออกไป

ดังนั้นประการแรก หมายถึง สะอาดปราศจากการมีมลทิน (ฮะดัษ) คือการมีน้ำละหมาด (วุฎูอ์) ใส่สระฎอมมะห์ที่อักษรวาว วุฎูอ์ คือ การใช้น้ำในอวัยวะต่างๆที่ถูกกำหนดไว้ โดยเริ่มต้นด้วยการตั้งเจตนา (เนียต),

และด้วยการใส่สระฟัตฮะห์ที่อักษรวาว (ว่าฎูอ์) หมายถึง น้ำที่ใช้ในการอาบน้ำละหมาด, เริ่มวาญิบอาบน้ำละหมาด พร้อมกับเริ่มวาญิบละหมาดฟัรฎู ในคืนอิสรออ์

(وشروطُه) أي الوُضوءِ كشروطِ الغُسلِ خمسةٌ.
أحدُها : (ماءٌ مُطلَقٌ) فلا يَرفَعُ الحدَثَ ولَا يُزِيلُ النجسَ ولَا يُحَصِّلُ سائِرَ الطهارةِ - ولو مسنُونةً - إلَّا الماءُ المطلَقُ،

وهو ما يَقعُ عليه اسمُ الماءِ بِلَا قَيْدٍ، وإنْ رَشَحَ مِن بُخارِ الماءِ الطَّهُورِ الْمَغْلِيِّ، أوِ اسْتَهْلَكَ فيهِ الخليطُ، أوْ قُيِّدَ بِمُوافقةِ الْوَاقِعِ كماءِ البحرِ. بِخلافِ ما لَا يُذكَرُ إلَّا مُقيَّدًا كماءِ الوَرْدِ

และเงื่อนไขของการอาบน้ำละหมาด เช่นเดียวกับเงื่อนไขของการอาบน้ำ (วาญิบ) มีห้าประการ

ประการที่หนึ่งจากเงื่อนไขการอาบน้ำละหมาดคือ ต้องใช้น้ำที่เป็นน้ำมุฏลัก (คือน้ำแท้ๆ) ดังนั้น จะใช้ยกมลทิน (ฮะดัษ) ไม่ได้ จะใช้ขจัดสิ่งสกปรก (นะญิส) ไม่ได้ และจะไม่ทำให้เกิดความสะอาดทั้งสิ้น แม้แต่ในเรื่องที่เป็นสุนัตก็ตาม เว้นแต่ต้องใช้น้ำมุฏลักเท่านั้น

และน้ำมุฏลัก (น้ำแท้ๆ) นั้น คือสิ่งที่มีชื่อเรียกว่าน้ำติดตัวมัน โดยไม่มีชื่ออื่นพ่วงท้าย ถึงแม้น้ำนั้นจะหยดออกมาจากไอน้ำที่สะอาดที่ถูกต้มให้เดือดก็ตาม หรือมีสิ่งปะปนที่สลายตัวอยู่ในน้ำนั้น (ที่ไม่ถึงขั้นทำให้น้ำเปลี่ยนสภาพทั้งที่มองเห็นหรือสมมติขึ้นที่จะไม่เรียกน้ำนั้นเป็นอย่างอื่น) ก็ตาม หรือถึงแม้จะถูกพ่วงท้ายด้วยชื่อที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามสภาพก็ตาม เช่น น้ำทะเล ซึ่งแตกต่างกับน้ำที่จะไม่ถูกกล่าวขึ้นมา นอกจากต้องมีชื่อพ่วงท้ายตามมาด้วย เช่นน้ำดอกไม้ (หรือน้ำชา และน้ำส้ม) เป็นต้น

(غيرُ مُستعمَلٍ فِي) فرضِ طهارةٍ ، مِن (رفعِ حدثٍ) أَصْغَرَ أو أَكْبَرَ، ولو مِنْ طُهْرِ حَنَفِيٍّ لَمْ يَنْوِ، أو صبِيٍّ لم يُمَيِّزْ لِطوافٍ. (و) إزالةِ (نجسٍ) ولو معفُوًّا عَنْهُ.
(قليلًا) أي حالَ كونِ المستَعمَلِ قليلًا، أي دُوْنَ القُلَّتَيْنِ. فإنْ جُمِعَ المستَعمَلُ فبَلَغَ قُلَّتَيْنِ فَمُطَهِّرٌ، كما لو جُمِعَ المتنجِّسُ فبَلَغَ قُلَّتَيْنِ ولم يَتَغَيَّرْ، وإنْ قَلَّ بَعْدُ بِتَفريقِهِ.

(ต้องเป็นน้ำมุฏลัก) ซึ่งยังไม่ได้ถูกใช้ในครั้งที่เป็นฟัรฎูของการทำความสะอาด จากการยกมลทิน (ฮะดัษ) เล็กหรือใหญ่ (ที่เรียกว่าเป็นน้ำมุสตะอ์มั้ล) ถึงแม้จะเป็นการทำความสะอาดของผู้ที่สังกัดอยู่ในมัซฮับฮะนะฟี ที่เขาไม่ได้เนียตก็ตาม หรือเป็นการทำความสะอาดของเด็กที่ยังไม่ถึงวัยมุมัยยิซ (ที่ผู้ปกครองทำแทนให้) เพื่อทำการฏอวาฟก็ตาม และเป็นน้ำที่ยังไม่ได้ถูกใช้ในการขจัดนะญิส แม้จะเป็นนะญิสที่ศาสนาอภัยให้ก็ตาม.

ในสภาพที่น้ำนั้นมีปริมาณน้อย หมายถึงในสภาพน้ำที่ถูกใช้ (มุสตะอ์มั้ล) นั้นมีปริมาณน้อย คือไม่ถึงสองกุลละห์ ดังนั้นถ้าหากนำน้ำที่ถูกใช้แล้วมารวมกัน และมันมีปริมาณถึงสองกุลละห์ ก็ถือว่า

เป็นน้ำที่ใช้ทำความสะอาดได้ เช่นเดียวกับการนำน้ำที่เปื้อนนะญิสมารวมกัน จนน้ำมีปริมาณถึงสองกุลละห์ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพของน้ำ, ถึงแม้น้ำจะลดน้อยลงในภายหลังด้วยการแยกน้ำออกไปก็ตาม.

فعُلِمَ أَنَّ الْاستعمالَ لَا يَثْبُتُ إلَّا مَعَ قِلَّةِ الماءِ، أي وبَعْدَ انفِصَالِه عَنِ المحلِّ المستعمَلِ ولو حُكْمًا، كأَنْ جَاوَزَ مَنكِبَ المتوضِّئِ أو رُكبَتِهِ، وإِنْ عَادَ لِمَحَلِّهِ أَوِ انْتَقَلَ مِنْ يَدٍ لِأُخْرَى.

نَعَمْ، لَا يَضُرُّ فِي الْمُحْدِثِ انفصالُ الماءِ مِنَ الكَفِّ إلى الساعِدِ، ولَا فِي الجُنُبِ انفصالُهُ مِن الرأسِ إلى نحوِ الصدْرِ، مما يَغلِبُ فيه التقاذُفُ.

ดังนั้นจึงเป็นที่ทราบจากเงื่อนไขดังกล่าว (คือน้ำมีปริมาณน้อย) ว่าจะยังไม่ปรากฏการเป็นน้ำมุสตะอ์มั้ล นอกจากเมื่อน้ำนั้นมีน้อย คือและภายหลังจากน้ำนั้นได้หลุดพ้นออกจากอวัยวะที่ใช้น้ำไปแล้ว แม้การที่น้ำหลุดพ้นไปนั้นจะเป็นทางด้านการตัดสินก็ตาม เช่นน้ำที่ผ่านไปถึงไหล่ของผู้อาบน้ำละหมาด หรือไปถึงหัวเข่าของเขา ถึงแม้ว่าน้ำนั้นจะไหลกลับไปยังที่เดิมของมันก็ตาม หรือย้ายจากมือข้างหนึ่งไปยังมืออีกข้างหนึ่ง.

กระนั้นก็ตาม การที่น้ำหลุดจากฝ่ามือของผู้มีมลทิน (ฮะดัษเล็ก) ไปยังแขน จะไม่เกิดผลเสียแต่อย่างใด (คือไม่ทำให้น้ำเป็นมุสตะอ์มั้ล) และการที่น้ำหลุดจากบริเวณศีรษะไปยังเสมือนหน้าอกของคนที่มีมลทินญุนุบ (ฮะดัษใหญ่) จากบริเวณที่ส่วนใหญ่น้ำจะไหลไปถึง ก็ไม่เกิดผลเสียเช่นกัน.

(فرع) لو أدْخلَ المتوضئُ يدَهُ بقصدِ الغُسلِ عَنِ الحدَثِ أَوْلَا بِقصدٍ بعدَ نيةِ الجنبِ، أو تثليثِ وجهِ المحدِثِ، أو بعدَ الغَسلَةِ الأُوْلَى، إنْ قَصدَ الاقتصارَ عليها، بِلَا نيةِ اغترافٍ ولَا قصدِ أخذِ الماءِ لِغرضٍ آخَرَ صَارَ مُستعمَلًا بِالنِّسبَةِ لِغيرِ يدِهِ فله أَنْ يَغْسِلَ بِمَا فيها بَاقِيَ ساعدِها.

(و) غيرُ (متغيِّرٍ) تغيرًا (كثيرًا) بِحيثُ يَمنَعُ إطلاقَ اسْمِ الماءِ عليه، بِأَنْ تَغَيَّرَ أحدُ صِفاتِهِ مِنْ طَعْمٍ أو لونٍ أو رِيحٍ، ولو تقديرِيًّا أو كان التغيُّرُ بما على عضوِ المتطهِّرِ فِي الأَصَحِّ،

แตกประเด็น ถ้าหากผู้อาบน้ำละหมาดเอามือของเขาจุ่มเข้าไปในภาชนะใส่น้ำ โดยตั้งใจอาบน้ำยกมลทิน (ฮะดัษ) หรือไม่ได้ตั้งใจภายหลังการตั้งเจตนา (เนียต) ของคนที่มีมลทินญุนุบ, หรือภายหลังจากล้างหน้าครั้งที่สามแล้วของคนที่มีฮะดัษเล็ก, หรือภายหลังจากการล้างครั้งที่หนึ่งถ้าหากเขาตั้งใจล้างเพียงครั้งเดียว โดยไม่มีการตั้งเจตนาวักน้ำ และไม่ได้ตั้งใจเอาน้ำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น น้ำนั้นกลายเป็นน้ำมุสตะอ์มั้ลในส่วนที่อยู่นอกจากในมือของเขา (หมายถึงอวัยวะอาบน้ำละหมาดหรือส่วนที่เหลือของร่างกาย) ดังนั้นให้เขาใช้น้ำในมือของเขาล้างส่วนที่เหลืออยู่ของแขนข้างนั้นได้.

และไม่ใช่เป็นน้ำที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ถึงขั้นที่ห้ามเรียกมันว่าเป็นน้ำแท้ โดยการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งของน้ำ อันได้แก่ รส สี หรือกลิ่น แม้โดยการสมมติขึ้นก็ตาม หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยสิ่งที่ติดอยู่กับอวัยวะของผู้ทำความสะอาดในทรรศนะที่ อะเศาะห์

وإنما يُؤَثِّرُ التغيرُ إن كان (بخليطٍ) أي مخالِطًا للماءِ، وهو ما لا يتميَّزُ في رأيِ العَينِ (طاهِرٍ) وقد (غَنِيَ) الماءُ (عنه) كزعفرانٍ، وثَمَرِ شجرٍ نَبَتَ قُرْبَ الماءِ، ووَرَقٍ طُرِحَ ثم تَفَتَّتَ، لَا ترابٍ ومِلحِ ماءٍ وإنْ طُرِحَا فيه.

ولا يَضُرُّ تغيُّرٌ لَا يمنعُ الاسمَ لِقِلَّتِهِ ولو احتِمالًا، بأنْ شَكَّ أهو كثيرٌ أو قليلٌ.

และที่การเปลี่ยนแปลงของน้ำจะส่งผลในการใช้ทำความสะอาดไม่ได้นั้นมีรายละเอียดดังนี้ ถ้าหากน้ำนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยมีสิ่งปะปนกับน้ำ คือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากน้ำได้ตามสายตาที่มองเห็น ซึ่งสิ่งที่ปะปนนั้นเป็นสิ่งที่สะอาด และน้ำไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งนั้น เช่น หญ้าฝรั่น และผลไม้ของต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ใกล้น้ำ และใบไม้ที่ถูกขว้างลงไป หลังจากนั้นมันได้ย่อยสลายในน้ำนั้น, การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากดินและเกลือที่เกิดจากน้ำ (เช่นเกลือทะเล) จะไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด ถึงแม้ทั้งสองอย่างนี้ (คือดินและเกลือ) จะถูกขว้างลงในน้ำก็ตาม.

และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ถึงขั้นห้ามเรียกชื่อน้ำ จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยจะเป็นการตีความเอาก็ตาม ด้วยการสงสัยว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นมากหรือน้อย.

وخَرَجَ بِقولِي بِخليطٍ الْمُجَاوِرُ، وهو ما يتميَّزُ للناظرِ، كعُودٍ ودُهْنٍ ولو مُطَيَّبَيْنِ، ومنه البَخُورُ وإن كَثُرَ وظَهَرَ نحوُ ريحِه، خلافًا لجمعٍ.

ومنه أيضا ماءٌ أُغْلِيَ فيه نحوُ برٍّ وتمرٍ حيثُ لَمْ يُعلَمِ انفصالُ عينٍ فيه مخالطَةٍ، بأنْ لم يصِلْ إلى حَدٍّ بحيثُ له اسمٌ آخَرُ كالْمَرَقَةِ ، ولو شَكَّ في شيءٍ أمخالِطٌ هو أم مُجَاوِرٌ، له حكمُ المجاوِرِ.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "สิ่งที่ปะปน" คือสิ่งที่แยกออกจากน้ำได้ สำหรับผู้ที่มองดู เช่น ไม้หอมและน้ำมัน ถึงแม้ทั้งสองจะมีกลิ่นหอมก็ตาม, การรมควันด้วยเครื่องหอมถือเป็นสิ่งที่แยกออกจากน้ำได้, ถึงแม้จะมากและปรากฏกลิ่นของมันก็ตาม, ซึ่งแตกต่างกับทรรศนะของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง

และส่วนหนึ่งของสิ่งที่แยกออกจากน้ำได้อีกเช่นกันคือน้ำที่ถูกต้ม ในน้ำนั้นมีเสมือนข้าวสาลีและอินทผลัม, โดยไม่รู้ว่าตัวของมันหลุดออกปนอยู่ในน้ำนั้น โดยน้ำนั้นยังไม่ถึงขั้นที่จะเรียกเป็น

ชื่ออื่น เช่น เรียกว่าน้ำซุป, ถ้าหากสงสัยว่าสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ปะปนหรือเป็นสิ่งที่แยกออกจากน้ำได้ ให้ถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่แยกออกจากน้ำได้.

وبقولِي غَنِيَ عَنهُ ما لا يَستَغْنِي عنهُ، كما في مَقَرِّهِ ومَمَرِّهِ، منْ نحوِ طِيْنٍ وطُحْلُبٍ مُتَفَتِّتٍ وكِبْرِيتٍ، وكالتغيرِ بطُولِ الْمُكثِ أو بأوراقٍ مُتناثِرَةٍ بنفسِها وإنْ تَفَتَّتَتْ وبَعُدَتِ الشجرةُ عنِ الماءِ. (أو بنجسٍ) وإنْ قَلَّ التغيرُ. (ولو كان) الماءُ (كثيرًا) أي قُلَّتَيْنِ أو أكثرَ فِي صورَتَي التغيرِ بالطاهِرِ والنجسِ.

และที่ไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่กล่าวว่า "น้ำไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งนั้น" คือสิ่งที่น้ำจำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งนั้น เช่นสิ่งที่มีอยู่ในที่อยู่ของน้ำ และในทางผ่านของน้ำ เช่น ดิน จอกแหนที่ย่อยสลายและกำมะถัน และเช่นการที่น้ำเปลี่ยนแปลงเพราะน้ำหยุดนิ่งเป็นเวลานาน และน้ำที่เปลี่ยนแปลงด้วยใบไม้ที่ร่วงหล่นด้วยตัวมันเอง และถึงแม้มันจะย่อยสลาย และต้นไม้อยู่ห่างไกลจากน้ำ.

หรือน้ำเปลี่ยนแปลงด้วยนะญิสแม้จะเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย ถึงแม้น้ำจะมีมากก็ตาม หมายถึงน้ำนั้นมีปริมาณถึงสองกุลละห์ หรือมากกว่าในทั้งสองรูปแบบของน้ำที่เปลี่ยนแปลงด้วยสิ่งที่สะอาดและสิ่งที่เป็นนะญิส.

والقُلَّتانِ بالوزنِ : خمسُمِائةِ رِطْلٍ بُغداديٍّ تقريبًا،
وبالْمِساحَةِ فِي الْمُرَبَّعِ : ذِرَاعٌ ورُبُعٌ طُولًا وعرْضًا وعُمْقًا، بذِراعِ اليدِ المعتَدِلَةِ
وفِي الْمُدوَّرِ : ذراعٌ مِن سائرِ الجَوانِبِ بذراعِ الآدَمِيِّ، وذِرَاعَانِ عُمْقًا بذراعِ النَّجَّارِ، وهو ذراعٌ ورُبُعٌ.

และน้ำปริมาณสองกุลละห์ด้วยการชั่ง มีน้ำหนักห้าร้อยชั่งของเมืองแบกแดดโดยประมาณ

และด้วยขนาดพื้นที่สี่เหลี่ยมจตุรัสจะมีขนาดหนึ่งศอกกับอีกเศษหนึ่งส่วนสี่ศอกตามยาว กว้างและลึกโดยพิจารณาศอกของมือคนปานกลาง

และในพื้นที่กลมจะมีขนาดหนึ่งศอกจากทุกด้าน โดยพิจารณาศอกของมนุษย์ และลึกสองศอกโดยพิจารณาศอกของช่างไม้ คือหนึ่งศอกกับอีกเศษหนึ่งส่วนสี่ศอก (น้ำสองกุลละห์มีขนาดความจุเท่ากับ 216 ลิตรโดยประมาณ).

ولا تَنجُسُ قُلَّتَا ماءٍ ولو احتِمَالًا، كأنْ شَكَّ فِي ماءٍ أَبَلَغَهُمَا أمْ لَا، وإنْ تَيَقَّنَتْ قِلَّتُهُ قَبْلَ بِمُلاقاةِ نَجِسٍ ما لم يتغيَّرْ به، وإنِ استُهلِكَت النجاسةُ فيه. ولا يجبُ التباعُدُ مِن نجِسٍ فِي ماءٍ كثيرٍ.

ولو بَالَ فِي البحرِ مَثَلًا فارتَفَعَتْ منه رَغْوَةٌ فهي نجسةٌ إنْ تحقَّقَ أَنَّهَا مِن عينِ النجاسةِ، أو مِنَ المتغيِّرِ أحدُ أوصافِهِ بها، وإلَّا فَلَا.

และน้ำสองกุลละห์จะไม่เป็นนะญิส แม้จะโดยประมาณการเอาก็ตาม เช่น การที่คนหนึ่งสงสัยว่าน้ำจะมีปริมาณถึงสองกุลละห์หรือไม่ และถึงแม้จะมั่นใจว่าน้ำนั้นมีน้อยก่อนที่นะญิสจะตกลงไปก็ตาม ตราบที่น้ำไม่มีการเปลี่ยนแปลงด้วยนะญิสนั้น และถึงแม้ว่านะญิสนั้นได้สลายอยู่ในน้ำก็ตาม. และไม่จำเป็นต้องออกห่างจากนะญิสในขณะอยู่ในน้ำที่มีปริมาณมาก,

และถ้าหากคนหนึ่งปัสสาวะลงในทะเลเป็นต้น และมีฟองเกิดขึ้นจากทะเลนั้น ถือว่าฟองนั้นเป็นนะญิสถ้าหากเขามั่นใจว่าฟองนั้นเกิดขึ้นจากตัวนะญิส (คือปัสสาวะ) หรือมั่นใจว่าเกิดจากน้ำที่เปลี่ยนแปลงลักษณะหนึ่งลักษณะใดของน้ำด้วยฟองปัสสาวะนั้น และถ้ามิเช่นนั้น (ถ้าหากเขาไม่มั่นใจเช่นนั้น) ก็ไม่ถือว่าฟองนั้นเป็นนะญิส,

ولو طُرِحَتْ فيه بَعرَةٌ، فوَقعَتْ مِن أَجْلِ الطرْحِ قَطْرَةٌ على شَيءٍ لم تُنَجِّسْهُ،

ويَنجُسُ قليلُ الماءِ - وهو ما دُونَ القُلَّتَيْنِ - حيثُ لم يكنْ وارِدًا بوصولِ نجِسٍ إليه يُرَى بالبَصَرِ الْمُعتَدِلِ، غيرِ معفُوٍّ عنه في الماءِ، ولو معفُوًّا عنه في الصلاةِ، كغيرِهِ من رطْبٍ ومائِعٍ، وإنْ كثُرَ.

และถ้าหากอุจจาระถูกขว้างลงในน้ำทะเล และจากการขว้างนั้นมีหยดน้ำตกลงบนสิ่งหนึ่งน้ำหยดนั้นจะไม่ทำให้สิ่งนั้นเปื้อนนะญิส (เพราะหยดน้ำนั้นสะอาด).

และน้ำน้อยจะเป็นนะญิส คือน้ำที่มีปริมาณไม่ถึงสองกุลละห์ ในกรณีที่ไม่ใช่เป็นการเทน้ำรดด้วยการที่นะญิสเข้าไปถึงน้ำ เป็นนะญิสที่มองเห็นได้ด้วยสายตาคนปานกลาง เป็นนะญิสที่ศาสนาไม่อภัยให้ในเรื่องน้ำ ถึงแม้จะเป็นนะญิสที่ศาสนาอภัยให้ในเรื่องละหมาดก็ตาม (เช่นเลือดเล็กน้อยที่ไม่ใช่เลือดของนะญิส มุฆอลล่าเซาะห์) เช่นเดียวกับสิ่งอื่นนอกจากน้ำ อันได้แก่สิ่งที่เปียกและของเหลว ถึงแม้มัน (คือสิ่งอื่นจากน้ำ) จะมีมากก็ตาม,

لَا بوصولِ مَيتَةٍ لَا دمَ لِجنسِهَا سائِلٌ عندَ شقِّ عضوٍ منها، كعقربٍ ووَزَغٍ، إلَّا إنْ تغيَّرَ ما أصابَتْهُ - ولو يسيرًا - فحينئذ يَنجُسُ.

لا سَرَطانٌ وضِفْدَعٌ فينجسُ بها، خلافا لجمعٍ، ولَا بِمَيتَةٍ كانَ نَشْؤُها مِن الماءِ كالعَلَقِ، ولو طُرِحَ فيه ميْتَةٌ مِنْ ذلك نَجُسَ، وإن كان الطارِحُ غيرَ مكلَّفٍ، ولَا أَثَرَ لِطرْحِ الْحَيِّ مطلقًا.

(น้ำน้อยและสิ่งที่เป็นของเหลว) จะไม่เป็นนะญิสด้วยการที่มีซากสัตว์ตกลงไปถึงน้ำ เป็นสัตว์ชนิดที่ไม่มีเลือดไหลออกมาขณะฉีกอวัยวะของมันออก เช่น แมงป่องและจิ้งจก เว้นแต่เมื่อสิ่งที่

ซากสัตว์ไปโดนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง (กลิ่นหรือสีหรือรส) แม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม ดังนั้นขณะที่น้ำเปลี่ยนแปลงด้วยซากสัตว์นั้นก็ถือว่าเป็นนะญิส,

ที่ไม่ใช่เป็นซากของปูและกบ ดังนั้นน้ำจะเป็นนะญิสด้วยซากสัตว์ทั้งสองนั้น (เพราะเป็นสัตว์ที่มีเลือดไหล) โดยขัดแย้งกับทรรศนะของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง (ที่กล่าวว่าน้ำจะไม่เป็นนะญิสด้วยซากสัตว์ทั้งสองนั้น), และน้ำจะไม่เป็นนะญิสด้วยซากสัตว์ที่มีแหล่งกำเนิดมาจากน้ำ เช่น ปลิง, และถ้าหากมีผู้ขว้างซากสัตว์ดังกล่าว (คือซากสัตว์ที่ไม่มีเลือดไหล หรือมีแหล่งกำเนิดจากน้ำ) ลงไปในน้ำ ถือว่าน้ำนั้นเป็นนะญิส ถึงแม้ผู้ขว้างจะยังไม่บรรลุภาวะก็ตาม, และจะไม่มีผลใดๆ ต่อการขว้างสัตว์ที่ยังมีชีวิตอยู่ลงในน้ำโดยไม่มีข้อแม้ใดๆ (ว่าจะมีแหล่งกำเนิดจากน้ำหรือไม่ก็ตาม).

وَاختَارَ كثيرون مِن أَئِمَّتِنَا مذهبَ مالكٍ : أَنَّ الماءَ لَا يَنجُسُ مطلقا إِلَّا بالتغيُّرِ، والجارِي كراكِدٍ
وفِي القديمِ : لَا يَنجُسُ قليلُه بِلَا تغيُّرٍ، وهو مذهبُ مالكٍ.
قال فِي المجموعِ : سواءٌ كانت النجاسةُ مائِعَةً أو جامِدَةً.

มีผู้นำของเราเป็นจำนวนมากที่เลือกมัซฮับมาลิก ที่มีทรรศนะว่าน้ำจะไม่เป็นนะญิสโดยไม่มีข้อแม้ (ไม่ว่าน้ำจะน้อยหรือมากก็ตาม) เว้นแต่ด้วยเกิดการเปลี่ยนแปลง และน้ำไหลมีข้อกำหนดเดียวกับน้ำนิ่ง (ในเรื่องทั้งหมดเช่นความแตกต่างระหว่างน้ำน้อยกับน้ำมาก).

ในทรรศนะเดิม (เกาล์ กอดีม) ของอิหม่ามชาฟิอีย์กล่าวว่า น้ำน้อยจะไม่เป็นนะญิส ด้วยการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นทรรศนะของอิหม่ามมาลิกด้วย.

และนะวะวีย์ได้กล่าวในหนังสืออัลมัจมัวะอ์ว่า ไม่คำนึงว่านะญิสจะเป็นของเหลวหรือของแข็ง (หมายความว่าน้ำจะเป็นนะญิสเมื่อมีนะญิสตกลงไป โดยไม่คำนึงว่านะญิสนั้นจะเป็นของเหลวหรือของแข็ง)

والماءُ القليلُ إذا تنجَّسَ يَطهُرُ بِبلوغِه قُلَّتَيْنِ - ولو بماءٍ متنجِّسٍ - حيثُ لَا تغيُّرَ به، والكثيرُ يَطهُرُ بزوالِ تغيُّرِهِ بنفسِهِ أو بماءٍ زِيدَ عليه أو نُقِصَ عنه وكانَ البَاقِي كثيرًا.

และน้ำน้อยเมื่อเป็นนะญิสแล้ว จะสะอาดได้ด้วยการเพิ่มน้ำเข้าไปจนมันมีปริมาณถึงสองกุลละห์ ถึงแม้จะเพิ่มด้วยน้ำที่เปื้อนนะญิสก็ตาม โดยไม่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่น้ำนั้น, ส่วนน้ำมากที่เป็นนะญิสนั้น จะสะอาดด้วยการที่น้ำนั้นหายการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวของมันเอง หรือด้วยการเพิ่มน้ำเข้าไปที่มัน หรือด้วยการพร่องน้ำออกจากมัน โดยน้ำส่วนที่เหลือนั้นยังมีมาก (ถึงสองกุลละห์).

(و) ثانيها : (جَرْيُ ماءٍ على عضوٍ) مغسولٍ، فلا يكفي أنْ يَمَسَّه الماءُ بِلَا جرَيَانٍ لِأَنَّهُ لا يُسَمَّى غَسْلًا.

(و) ثالثُها : (أن لا يكونَ عليه) أي على العضوِ (مُغَيِّرٌ للماءِ تغيُّرًا ضَارًّا) كزعفرانٍ وصَنْدَلٍ، خلافًا لجمعٍ.

(و) رابعُها : (أن لا يكونَ على العضوِ حائِلٌ) بينَ الماءِ والمغسُولِ، (كنُوْرَةٍ) وشَمْعٍ، ودُهْنٍ جَامِدٍ، وعَيْنِ حِبْرٍ ، وحِنَّاءٍ، بخلافِ دُهنٍ جَارٍ أي مَائِعٍ - وإنْ لم يَثْبُتِ الماءُ عليه - وأَثَرِ حِبْرٍ وحِنَّاءٍ.

ประการที่สองของเงื่อนไขการอาบน้ำละหมาดคือ ให้น้ำไหลไปบนอวัยวะที่ถูกล้าง ดังนั้นจึงยังไม่เพียงพอการที่น้ำสัมผัสกับอวัยวะโดยไม่ไหล เพราะการสัมผัสโดยน้ำไม่ไหลจะไม่ถูกเรียกว่าเป็นการล้าง

ประการที่สามของเงื่อนไขการอาบน้ำละหมาดคือ การที่จะต้องไม่มีสิ่งที่ทำให้น้ำเปลี่ยนแปลงที่ถึงขั้นทำให้เสียหาย อยู่บนอวัยวะที่ถูกล้างนั้น เช่น หญ้าฝรั่น และไม้จันทร์ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกับทรรศนะของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง (ที่กล่าวว่าสิ่งที่อยู่บนอวัยวะนั้นได้รับการอภัยให้)

ประการที่สี่ของเงื่อนไขการอาบน้ำละหมาดคือ จะต้องไม่มีสิ่งที่กั้นระหว่างน้ำกับอวัยวะที่ถูกล้างอยู่บนอวัยวะ เช่น ปูนปลาสเตอร์ เทียนไข ไขมันที่แข็ง เนื้อหมึกซึม และเนื้อใบเทียน ซึ่งต่างกับไขมันที่ไหล หมายถึง ไขมันที่เหลว ถึงแม้จะไม่มีน้ำติดค้างอยู่บนอวัยวะก็ตาม และต่างกับรอยหมึกซึมและรอยใบเทียน (ซึ่งไม่ถือว่าเป็นสิ่งกั้นน้ำ).

وكذا يُشترَطُ - على مَا جزمَ به كثيرُوْنَ - أنْ لَا يكونَ وَسَخٌ تحتَ ظُفْرٍ يَمنَعُ وصولَ الماءِ لِمَا تحتَهُ، خلافًا لجمعٍ منهم الغزاليُّ والزركشيُّ وغيرُهما، وأطالُوْا في ترجيحِه وصَرَّحُوا بالْمُسامَحةِ عما تحتَها مِن الوَسَخِ دُونَ نحوِ العَجِينِ.

وأشارَ الأَذرعيُّ وغيرُه إلى ضَعفِ مَقالتِهم.

وقد صَرَّحَ فِي التَّتِمَّةِ وغيرِها، بما في الروضةِ وغيرِها، مِن عدمِ المسامحةِ بشيءٍ مما تحتَها حيثُ مَنَعَ وصولَ الماءِ بمَحَلِّه.

وأفتَى البَغَوِيُّ في وَسَخٍ حَصَلَ مِن غُبارٍ بأنه يَمنَعُ صحةَ الوُضوءِ، بخلافِ ما نَشَأَ من بدَنِه وهو العَرَقُ الْمُتَجَمِّدُ. وجَزَمَ به فِي الأنوارِ.

และถือว่าเป็นเงื่อนไขอีกเช่นเดียวกัน ตามที่นักวิชาการส่วนมากตัดสินเด็ดขาดคือจะต้องไม่มีขี้ไคลอยู่ใต้เล็บ (ขี้เล็บ) ที่กันน้ำไม่ให้เข้าไปถึงสิ่งที่อยู่ใต้เล็บ ซึ่งเป็นทรรศนะที่แตกต่างกับนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ ฆอซาลีย์, ซัรกะชีย์ และคนอื่นนอกจากสองคนนี้ และพวกเขาได้กล่าวอย่างยืดยาวในการให้น้ำหนักแก่ทรรศนะที่เห็นต่างนี้ และพวกเขาได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่อยู่ใต้เล็บอันได้แก่ขี้เล็บนั้นเป็นเรื่องที่อภัยให้ แต่จะไม่อภัยให้แก่สิ่งที่เสมือนแป้งที่ถูกนวดที่ติดอยู่ใต้เล็บ,

อัซรออีย์ และคนอื่นได้ชี้ชัดว่าทรรศนะของพวกเขา (คือพวกที่กล่าวว่าขี้เล็บเป็นสิ่งที่อภัยให้) เป็นทรรศนะที่อ่อนไม่มีน้ำหนัก,

และได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ "อัตตะติมมะห์" และในหนังสืออื่น ตามข้อความในหนังสือ "อัรเราฎาะห์" และหนังสืออื่นว่า สิ่งที่อยู่ใต้เล็บในกรณีที่มันกันน้ำไม่ให้ไปถึงบริเวณใต้เล็บนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่อภัยให้,

และบะฆอวีย์ ได้ตอบคำถามเรื่องขี้ไคลที่เกิดจากฝุ่นว่ามันจะขัดขวางการมีผลใช้ได้ของการอาบน้ำละหมาด ต่างกับขี้ไคลที่เกิดจากร่างกายของเขาคือ เหงื่อที่แข็งตัว และเขาได้ตัดสินเด็ดขาดไว้เช่นนั้นในหนังสือ "อัลอันวาร"

(و) خامسُها : (دخولُ وقتٍ لدائِمِ حَدَثٍ) كَسَلِسٍ ومُستَحاضَةٍ.

ويُشتَرَطُ له أيضا ظَنُّ دخولِه، فلا يَتوضَّأُ - كَالْمُتَيَمِّمِ - لفرضٍ أو نَفْلٍ مُؤَقَّتٍ قبلَ وقتِ فعلِهِ، ولِصلاةِ جنازةٍ قبلَ الغُسْلِ، وتحيةٍ قبلَ دخولِ المسجدِ، وللرواتِبِ المتأَخِّرَةِ قبلَ فعلِ الفرضِ،

ولَزِمَ وُضُوآنِ أو تَيَمُّمَانِ على خطيبٍ دائِمِ الحدَثِ، أحدُهما: للخطبتَيْنِ والآخَرُ بعدَهما لصلاةِ جُمعةٍ،

ประการที่ห้าของเงื่อนไขการอาบน้ำละหมาดคือ ต้องเข้าเวลาละหมาดสำหรับผู้มีฮะดัษประจำ เช่น ปัสสาวะกะปริดกะปรอย และสตรีที่มีเลือดเสีย (อิสติฮาเฎาะห์)

และถูกกำหนดเป็นเงื่อนไขอีกเช่นกันว่าต้องค่อนข้างมั่นใจว่าเข้าเวลาละหมาด, ดังนั้นผู้มีฮะดัษประจำจะต้องไม่อาบน้ำละหมาด เช่นเดียวกับผู้ทำตะยัมมุม เพื่อการละหมาดฟัรฎูหรือละหมาดสุนัตที่มีเวลาเฉพาะ ก่อนเข้าเวลาปฏิบัติมัน และจะต้องไม่อาบน้ำละหมาด เพื่อละหมาดญะนาซะห์ก่อนอาบน้ำศพ, และเพื่อละหมาดตะฮียะตุ้ลมัสยิดก่อนเข้ามัสยิด, และจะต้องไม่อาบน้ำละหมาดเพื่อละหมาดสุนัตรอวาติบที่อยู่หลัง ก่อนปฏิบัติละหมาดฟัรฎู,

และจำเป็นต้องอาบน้ำละหมาดสองครั้ง หรือตะยัมมุมสองครั้ง เหนือคอฏีบ (ผู้แสดงธรรมคุฏบะห์) ที่มีฮะดัษประจำ ครั้งที่หนึ่งจากสองครั้งนั้นเพื่อสองคุฏบะห์ และอีกครั้งหนึ่งภายหลังสองคุฏบะห์. เพื่อละหมาดวันศุกร์

وَيَكفِي واحدٌ لهما لغيرِهِ، ويجبُ عليه الوضوءُ لكلِّ فرضٍ - كالتيمِ وكذا غَسلُ الْفَرْجِ وإِبْدَالُ القُطْنَةِ التي بِفَمِهِ والعِصَابةِ، وإِنْ لم تزَلْ عن موضِعِهَا.

وعلى نحوِ سَلِسٍ مُبادَرَةٌ بالصلاةِ، فلَوْ أَخَّرَ لِمَصلَحتِها كانْتِظارِ جماعةٍ أو جمعةٍ وإِنْ أَخَّرَتْ عَن أولِ الوقتِ وكذَهابٍ إلى مسجدٍ لم يَضُرَّهُ.

และการอาบน้ำละหมาด (หรือตะยัมมุม) เพียงครั้งเดียว ก็เพียงพอแล้วสำหรับผู้ที่ไม่มีฮะดัษประจำสำหรับการปฏิบัติทั้งสองเรื่องนั้น (คือสองคุฏบะห์และละหมาดวันศุกร์), และจำเป็นเหนือผู้ที่มีฮะดัษประจำจะต้องอาบน้ำละหมาดสำหรับทุกๆ ฟัรฎู เหมือนการตะยัมมุม, และจำเป็นต้องล้างอวัยวะเพศหญิง (ในกรณีมีเลือดเสีย) และต้องเปลี่ยนสำลีที่อุดอยู่ที่ปากช่องคลอด และต้องเปลี่ยนผ้าอนามัย ถึงแม้มันยังคงอยู่ในที่เดิมของมันก็ตาม.

และจำเป็นเหนือผู้ที่มีอาการเหมือนคนที่ปัสสาวะกะปริดกะปรอย ต้องรีบปฏิบัติละหมาด, ดังนั้นถ้าหากเขาล่าช้าการปฏิบัติละหมาด เพื่อผลดีของละหมาด เช่น รอคอยละหมาดญะมาอะห์หรือวันศุกร์ ถึงแม้ละหมาดญะมาอะห์หรือละหมาดวันศุกร์ จะทำให้ล่าช้าออกไปจากเริ่มต้นของเวลาละหมาดก็ตาม และเช่นการไปมัสยิด และการรอคอยละหมาดจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับเขาแต่อย่างใด.

(وفُروضُه سِتَّةٌ)

أحدُها : (نِيَّةُ) وُضُوءٍ أَوْ أداءِ (فَرْضِ وُضوءٍ) أو رفْعِ حدَثٍ لِغيرِ دَائِمِ حدَثٍ، حَتَّى فِي الْوُضوءِ الْمُجَدَّدِ أوِ الطهارةِ عَنْهُ، أوِ الطهارةِ لِنَحْوِ الصلاةِ، مِمَّا لَا يُبَاحُ إِلَّا بِالوضوءِ، أَوِ استِبَاحةِ مُفتَقِرٍ إلى وضوءٍ كالصلاةِ ومَسِّ الْمُصحَفِ ولَا تكفِيْ نيةُ استباحةِ ما يُندَبُ له الوضوءُ، كَقِرَاءةِ القرآنِ أوِ الحديثِ، وكدُخولِ مسجِدٍ وزِيارةِ قَبْرٍ.

และองค์ประกอบสำคัญของน้ำละหมาดมีหกประการ

ประการที่หนึ่งขององค์ประกอบน้ำละหมาด คือการตั้งเจตนา (เนียต) อาบน้ำละหมาดหรือปฏิบัติฟัรฎูน้ำละหมาด, หรือตั้งเจตนายกฮะดัษสำหรับผู้ที่ไม่มีฮะดัษประจำ, ถึงแม้ในการอาบน้ำละหมาดใหม่ซ้ำน้ำละหมาดที่มีอยู่แล้วก็ตาม, หรือตั้งเจตนาทำความสะอาดให้พ้นจากฮะดัษ, หรือตั้งเจตนาขออนุญาตกระทำสิ่งที่ต้องการน้ำละหมาด เช่น ละหมาดและการกระทบอัลกุรอาน,

และถือว่าใช้ไม่ได้การตั้งเจตนาขออนุญาตกระทำสิ่งที่สุนัตให้มีน้ำละหมาดเช่นการอ่านอัลกุรอาน หรืออะดีษ และเช่นการเข้ามัสยิด และเยี่ยมสุสาน.

والأَصْلُ فِي وجوبِ النيةِ خبَرٌ، إنَّمَا الأعمالُ بِالنيَّاتِ. أيْ إنَّمَا صِحَّتُهَا لَا كَمَالُهَا.

ويجِبُ قَرْنُهَا (عندَ) أوَّلِ (غَسْلِ) جُزْءٍ مِنْ (وَجْهٍ)، فَلَوْ قَرَنَهَا بِأَثْنَائِهِ كَفَى ووَجَبَ إعادَةُ غَسْلِ مَا سَبَقَهَا.

ولا يَكفِي قرنُها بِمَا قبْلَه حيْثُ لَمْ يَستَصْحِبْهَا إلى غسلِ شيْءٍ منه، ومَا قارَنَهَا هو أوَّلُهُ، فتفُوتُ سُنَّةُ الْمَضمَضةِ إنِ انْغَسَلَ معَها شيْءٌ مِنَ الْوَجْهِ - كحُمْرَةِ الشَّفَةِ - بعْدَ النيةِ

หลักฐานที่บ่งชี้ว่าจำเป็นต้องมีการตั้งเจตนาคือฮะดีษที่ว่า “แท้จริงการกระทำต่างๆ นั้นต้องพร้อมกับการตั้งเจตนา” หมายความว่า แท้จริงการกระทำต่างๆ ที่จะมีผลใช้ได้นั้นต้องพร้อมกับการตั้งเจตนา, ไม่ใช่หมายความว่า แท้จริงการกระทำต่างๆ จะสมบูรณ์ได้นั้นต้องพร้อมกับการตั้งเจตนา.

และการตั้งเจตนา (เนียต) นั้นจำเป็นต้องพร้อมกับการเริ่มล้างส่วนหนึ่งส่วนใด ของใบหน้า, ดังนั้นถ้าหากเขาตั้งเจตนาได้ในตอนกลางของการล้างใบหน้า การตั้งเจตนาเช่นนั้นถือว่ามีผลใช้ได้ และจำเป็นต้องกลับไปล้างส่วนที่ผ่านมาก่อนที่เขาจะตั้งเจตนา (เนียต) ได้ (เพราะการตั้งเจตนายังไม่มีผลในขณะนั้น)

และการตั้งเจตนา (เนียต) พร้อมกับการล้างอวัยวะก่อนใบหน้า (เช่นล้างมือ บ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก) นั้นถือว่ายังไม่เพียงพอ ในกรณีที่ไม่ได้นำการตั้งเจตนาไปอยู่พร้อมกับการล้างส่วนหนึ่งของใบหน้า, และส่วนของการล้างใบหน้าที่พร้อมกับการตั้งเจตนานั้นให้ถือเป็นส่วนแรกของการล้างใบหน้า (ถึงแม้จะเป็นส่วนกลางหรือส่วนล่างของใบหน้าก็ตาม), ดังนั้นผลบุญสุนัตของการบ้วนปากจะขาดหายไป ถ้าหากมีส่วนใดของใบหน้าถูกล้างพร้อมกับการบ้วนปาก เช่น ส่วนที่แดงของริมฝีปากภายหลังตั้งเจตนา,

فَالأَوْلَى أَنْ يُفَرِّقَ النيةَ بِأَن يَنوِيَ عندَ كلٍّ مِنْ غَسلِ الكَفَّيْنِ والمضمضةِ وَالاستِنشَاقِ سُنَّةَ الوضوءِ، ثُمَّ فَرْضَ الوضوءِ عندَ غَسلِ الوجْهِ، حَتَّى لَا تفوتُ فضيلةُ استِصحابِ النيةِ مِنْ أوَّلِه وفضيلةُ المضمضةِ وَالاستنشاقِ معَ انغِسالِ حُمرةِ الشَّفَةِ .

ดังนั้นที่ดีแล้วควรแยกการตั้งเจตนา โดยให้เขาตั้งเจตนาขณะทุกการล้างฝ่ามือทั้งสองข้างและขณะบ้วนปาก และสูดน้ำเข้าจมูกว่าเป็นสุนัตการอาบน้ำละหมาด, หลังจากนั้นให้ตั้งเจตนาว่าเป็นฟัรฎูการอาบน้ำละหมาดขณะล้างใบหน้า, เพื่อความประเสริฐของการตั้งเจตนาพร้อมเริ่มล้างใบหน้า

และความประเสริฐของการบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูกจะไม่ขาดหายไปพร้อมส่วนสีแดงของริมฝีปากถูกล้าง.

(وَ) ثَانِيهَا : (غَسْلُ) ظَاهِرِ (وَجْهِهِ) لِآيَةِ : * (فَاغْسِلُوْا وُجُوْهَكُمْ) * (وهُوَ) طُوْلًا (مَا بَيْنَ مَنَابِتِ) شَعْرِ (رَأْسِه) غالبا (وَ) تَحْتَ (مُنتَهَى لَحْيَيْهِ) - بِفتحِ اللامِ - فَهُو مِنَ الوَجْهِ دُونَ ما تحتَه، والشعْرُ النَّابِتُ على مَا تحتَه، (وَ) عَرْضًا (مَا بيْنَ أُذُنَيْهِ).

ประการที่สองขององค์ประกอบสำคัญของการอาบน้ำละหมาดคือ การล้างภายนอกของใบหน้า เพราะอายะห์อัลกุรอานที่ว่า "ดังนั้นพวกท่านจงล้างใบหน้าของพวกท่าน" (อัลมาอิดะห์ 6) และใบหน้ามีขอบเขตตามยาว คือสิ่งที่อยู่ระหว่างบริเวณที่ผมที่ศีรษะของเขางอกขึ้นเป็นส่วนใหญ่ และใต้ที่สุดของเคราทั้งสองข้าง โดยใส่สระฟัตฮะห์ที่อักษรลาม ดังนั้นส่วนที่อยู่ใต้ที่สุดของเคราทั้งสองข้างนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของใบหน้า แต่บริเวณที่อยู่ต่ำกว่าที่สุดของเครานั้นไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของใบหน้า และขนที่ขึ้นบริเวณนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของใบหน้า, และเขตของใบหน้าตามขวางคือสิ่งที่อยู่ระหว่างหูทั้งสองข้างของเขา.

ويَجِبُ غَسلُ شعْرِ الوَجهِ مِنْ هُدْبٍ وَحَاجِبٍ وَشَارِبٍ وعَنْفَقَةٍ وَلِحْيَةٍ - وَهِيَ مَا نبَتَ على الذَّقْنِ - وهو مُجتَمَعُ اللَّحْيَيْنِ - وعِذَارٍ - هو ما نبَتَ على العَظْمِ الْمُحَاذِي لِلْأُذُنِ - وعَارِضٍ - وهو مَا انْحَطَّ عنه إلَى اللِّحْيَةِ

และจำเป็นต้องล้างขนบนใบหน้าอันได้แก่ ขนคิ้ว ขนตา หนวด ขนใต้ริมฝีปากล่าง และเครา คือ ขนที่ขึ้นอยู่บนคาง ซึ่งคางเป็นจุดที่รวมของเคราทั้งสองข้าง และจอนผม คือผมที่งอกขึ้นบริเวณกระดูกข้างหู และจอนที่ห้อยยาวลงไป คือขนที่ขึ้นต่ำลงไปจากจอนถึงเครา.

ومِنَ الوجْهِ حُمْرَةُ الشَّفَتَيْنِ ومَوضِعُ الغَمَمِ - وهو ما نبَتَ عليه الشعْرُ مِنَ الجَبْهَةِ دُونَ محلِّ التحْذِيْفِ على الأَصَحِّ، وهو ما نبَتَ عليه الشعْرُ الخَفِيفُ بيْنَ ابْتِدَاءِ العِذَارِ والنَّزَعَةِ - ودُونَ وَتَدِ الْأُذُنِ والنَّزَعَتَيْنِ - وهُمَا بيَاضَانِ يَكْتَنِفَانِ النَّاصِيَةَ - ومَوْضِعِ الصَّلَعِ - وهو ما بينَهما إِذَا انْحَسَرَ عنْهُ الشعْرُ-

และถือเป็นส่วนหนึ่งของใบหน้าคือ บริเวณสีแดงที่ริมฝีปากทั้งสองข้าง และบริเวณที่เรียกว่า ฆอมัม คือบริเวณหน้าผากที่มีผมขึ้น แต่ไม่ใช่บริเวณที่ถอนผมออก (เพื่อให้ดูว่าใบหน้ากว้าง) ตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์" คือบริเวณที่มีผมบางๆขึ้น ซึ่งอยู่ระหว่างเริ่มต้นของจอนกับบริเวณง่ามถ่อที่ศีรษะ, ติ่งข้างหน้ารูหู และง่ามถ่อทั้งสองข้างนั้นไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของใบหน้า, ง่ามถ่อทั้งสองคือบริเวณ

ผิวขาวที่ล้อมขม่อมไว้, และไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของใบหน้าได้แก่บริเวณหัวเถิกคือสิ่งที่อยู่ระหว่างง่ามถ่อทั้งสองข้าง เมื่อผมได้หายไปจากบริเวณนั้น.

وِيُسَنُّ غَسلُ كُلِّ مَا قِيْلَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ الْوَجْهِ.
وِيَجِبُ غَسلُ ظاهِرِ وباطِنِ كُلٍّ مِنَ الشُّعُوْرِ السابِقَةِ - وإِنْ كَثُفَ - لِنُدرَةِ الكَثَافَةِ فيْهَا، لَا باطِنِ كَثِيْفِ لِحْيَةٍ وعَارِضٍ - وَالكَثِيفُ مَا لَمْ تُرَ البَشَرَةُ مِن خِلَالِهِ فِي مَجلِسِ التَّخَاطُبِ عُرْفًا –
وِيَجِبُ غَسْلُ مَا لَا يَتَحَقَّقُ غَسْلُ جَمِيعِهِ إِلَّا بِغَسْلِهِ، لِأَنَّ مَا لَا يَتِمُّ الوَاجِبُ إِلَّا بِهِ وَاجِبٌ.

และสุนัตให้ล้างทุกสิ่งที่มีทรรศนะกล่าวว่าไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของใบหน้า.

และจำเป็นต้องล้างทั้งภายนอกและภายในของเส้นขน (บนใบหน้า) ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนั้นถึงแม้ขนจะขึ้นดกหนาก็ตาม เพราะการที่เส้นขนเหล่านั้นจะขึ้นดกหนาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้น้อย, และไม่จำเป็นต้องล้างผิวหนังภายใต้เคราและใต้เส้นขนถัดจากจอนลงมาที่หน้า. และที่จะเรียกว่าหน้าคือสิ่งที่จะมองผิวหนังไม่เห็นจากช่องว่างของมัน ในสถานที่เจรจาโต้ตอบกันตามประเพณี.

และจำเป็นต้องล้างสิ่ง (บริเวณ) ที่ไม่อาจมั่นใจได้ว่าจะล้างอวัยวะ ที่ต้องล้างได้อย่างทั่วถึงทั้งหมด นอกจากต้องล้างสิ่งนั้นด้วย เพราะมีหลักอยู่ว่า “สิ่งที่วาญิบไม่อาจสมบูรณ์ได้ เว้นแต่ต้องทำสิ่งนั้นด้วย สิ่งนั้นก็เป็นวาญิบไปด้วย” (เช่นจำเป็นต้องล้างเกินเข้าไปในเขตศีรษะเพื่อให้การล้างหน้าทั่วถึงครบสมบูรณ์เป็นต้น)

(وَ) ثالِثُها: (غَسْلُ يَدَيْهِ) مِنْ كَفَّيْهِ وَذِرَاعَيْهِ (بِكُلِّ مِرْفَقٍ) لِلْآيَة.
ويَجِبُ غَسْلُ جَمِيعِ مَا فِي مَحَلِّ الفَرْضِ مِنْ شَعْرٍ وظُفْرٍ، وإِنْ طَالَ.
(فَرْعٌ) لَوْ نَسِيَ لُمْعَةً فَانغَسلَتْ فِي تَثْلِيْثٍ، أو إعادةِ وضوءٍ لِنِسيَانٍ لَهُ، لَا تَجْدِيدٍ وَاحْتِيَاطٍ، أَجْزَأَهُ.

ประการที่สามขององค์ประกอบน้ำละหมาด การล้างมือทั้งสองข้างเริ่มจากฝ่ามือทั้งสองข้างและแขนทั้งสองข้างรวมถึงข้อศอกทั้งหมด เพราะมีอายะห์อัลกุรอานระบุไว้

และจำเป็นต้องล้างทั้งหมดสิ่งที่มีอยู่ในอวัยวะที่เป็นฟัรฎูการอาบน้ำละหมาด อันได้แก่ เส้นขน เส้นผม และเล็บถึงแม้มันจะยาวก็ตาม

แตกประเด็น ถ้าหากผู้อาบน้ำละหมาดลืมล้างบริเวณหนึ่ง และต่อมาบริเวณนั้นได้ถูกล้างในการล้างสามครั้ง (เช่น ลืมในการล้างครั้งแรก และต่อมาบริเวณนั้นได้ถูกล้างในครั้งที่สองหรือครั้งที่สาม) หรือบริเวณนั้นถูกล้างในการกลับไปอาบน้ำละหมาดอีกครั้งเพราะเขาลืมว่าได้อาบน้ำละหมาดไปแล้ว

ครั้งหนึ่ง ถือว่าน้ำละหมาดของเขามีผลใช้ได้, ไม่ใช่บริเวณนั้นถูกล้างในการอาบน้ำละหมาดใหม่ โดยที่มีน้ำละหมาดอยู่แล้ว และไม่ใช่ในการอาบน้ำละหมาดเผื่อไว้ (โดยเขาได้อาบน้ำละหมาดไปแล้ว ต่อมาสงสัยว่าเสียน้ำละหมาด เขาจึงอาบน้ำละหมาดเผื่อไว้ ทั้งสองกรณีนี้ น้ำละหมาดของเขา มีผลใช้ไม่ได้).

(وَ) رابعُها : (مَسْحُ بعضِ رأسِهِ) كالنَّزَعَةِ وَالبَيَاضِ الَّذِيْ وَرَاءَ الأُذُنِ بَشَرٍ أَوْ شَعْرٍ فِي حَدِّهِ، ولَوْ بَعْضَ شَعْرَةٍ وَاحِدَةٍ، لِلْآيَةِ.

قَالَ البَغَوِيُّ : يَنبَغِي أَنْ لَا يُجْزِئَ أَقَلُّ مِنْ قَدَرِ النَّاصِيَةِ، وهِيَ ما بينَ النَّزَعَتَيْنِ، لِأَنَّهُ صلى الله عليه وسلم لَمْ يَمْسَحْ أَقَلَّ مِنْهَا، وهو رِوايَةٌ عَن أَبِي حَنيفَةَ رَحِمَهُ اللهُ تعالى، وَالمشهورُ عنه وجوبُ مَسْحِ الرُّبُعِ.

ประการที่สี่ขององค์ประกอบน้ำละหมาด เช็ดบางส่วนของศีรษะเขา เช่น เช็ดที่ง่ามถ่อ และผิวสีขาวซึ่งอยู่ข้างหลังหู เช็ดได้ทั้งผิวหนังหรือเส้นผมที่อยู่ในขอบเขตของศีรษะ แม้จะเช็ดเพียงส่วนหนึ่งของผมหนึ่งเส้นก็ตาม เพราะมีอายะห์อัลกุรอานระบุไว้

บะฆอวีย์ ได้กล่าวว่า ไม่ควรจะมีผลใช้ได้การเช็ดศีรษะน้อยกว่าขนาดขม่อม, ขม่อมคือบริเวณที่อยู่ระหว่างสองง่ามถ่อ เพราะท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ไม่เคยเช็ดศีรษะน้อยกว่าขนาดขม่อม ฮะดีษนี้เป็นรายงานหนึ่งจากอะบู ฮะนีฟะห์ รอฮิมะฮุ้ลลอฮุ ตะอาลา และทรรศนะที่แพร่หลายจากอะบูฮะนีฟะห์ คือจำเป็นต้องเช็ดให้ได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของศีรษะ.

(وَ) خامِسُهَا : (غَسْلُ رِجْلَيْهِ) بِكُلِّ كَعْبٍ مِنْ كُلِّ رِجْلٍ، لِلْآيَةِ.

أو مَسْحُ خُفَّيْهِمَا بِشُرُوطِهِ.

ويَجِبُ غَسْلُ بَاطِنِ ثَقْبٍ وَشَقٍّ.

(فَرْعٌ) لو دخَلَتْ شوكَةٌ فِي رِجلِهِ وظَهَرَ بعضُهَا، وَجَبَ قَلْعُهَا وَغسْلُ مَحَلِّهَا لِأَنَّهُ صَارَ فِي حكمِ الظاهِرِ، فَإِنِ استَتَرَتْ كُلُّهَا صارَتْ فِي حُكمِ الباطِنِ فيَصِحُّ وضوءُهُ.

ولَوْ تَنَفَّطَ فِي رِجْلٍ أو غيرِهِ لم يَجِبْ غَسلُ باطِنِهِ ما لم يَتَشَقَّقْ، فإِنْ تَشَقَّقَ وجبَ غَسْلُ باطِنِهِ ما لم يَرْتَتِقْ.

ประการที่ห้าขององค์ประกอบน้ำละหมาด ล้างเท้าทั้งสองข้าง รวมทั้งตาตุ่มทั้งหมด จากเท้าทุกข้าง เพราะมีอายะห์อัลกุรอานระบุไว้ (อัลมาอิดะห์ 6),

หรือเช็ดรองเท้าคุฟฟ์ของเท้าทั้งสองข้างตามเงื่อนไขการเช็ด,

และจำเป็นต้องล้างภายในรูและรอยแตกที่เท้า.

แตกประเด็น หากหนามตำเท้าของเขา และโผล่ออกมาส่วนหนึ่ง จำเป็นต้องดึงหนามออกและล้างรูที่ถูกหนามตำ เพราะรูนั้นอยู่ในข้อกำหนดเดียวกับภายนอก, แต่ถ้าหากหนามตำจนมิดทั้งหมดให้อยู่ในข้อกำหนดของภายใน (ที่ไม่จำเป็นต้องล้าง) ดังนั้นถือว่าน้ำละหมาดของเขามีผลใช้ได้,

และถ้าหากเกิดเม็ดพุพองขึ้นที่เท้าของเขาหรือบริเวณอื่น ไม่จำเป็นต้องล้างภายในของมันตราบที่เม็ดพุพองนั้นยังไม่แตก, แต่ถ้าหากเม็ดพุพองนั้นแตก จำเป็นต้องล้างภายในของมัน ตราบที่มันยังไม่ประสานเป็นเนื้อเดียวกัน.

(تنبيهٌ) ذَكَرُوا فِي الغُسْلِ أَنَّهُ يُعفَى عَن باطِنِ عُقَدِ الشعْرِ أَيْ إِذَا انْعَقَدَ بِنَفسِهِ وأُلْحِق بِهَا مَنِ ابْتُلِيَ بِنَحوِ طَبُوعٍ لَصِقَ بِأُصُولِ شَعْرِهِ حَتَّى مَنَعَ وُصُولَ الماءِ إِلَيهَا وَلَمْ يُمكِنْ إزالَتُه.

وقَدْ صَرَّحَ شيخُ شُيُوخِنَا زكرِيَّا الأَنصارِيُّ بِأَنَّهُ لَا يُلْحَقُ بِهَا، بَلْ عليهِ التيَمُّمُ.

لَكِنْ قال تلميذُه - شيخُنا -: وَالذي يَتَّجِهُ العفوُ لِلضرورةِ.

ข้อพึงสังวรณ์ บรรดานักวิชาการได้กล่าวในเรื่องการอาบน้ำ (วาญิบ) ว่า ศาสนาอภัยให้ (คือไม่ต้องล้าง) ภายในของขมวดปมผม หมายถึง มันขมวดเป็นปมด้วยตัวมันเอง, และให้นำเรื่องคนที่ประสบการทดสอบด้วยการมีไข่เหาติดกับโคนเส้นผม จนกันน้ำไม่ให้เข้าไปถึงโคนเส้นผมและไม่อาจขจัดไข่เหาให้หายไปได้ ไปเทียบกับเรื่องผมที่ขมวดเป็นปม (ในเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องล้างภายในของมัน),

ความจริงปรมาจารย์ของบรรดาปรมาจารย์ของพวกเรา ท่านซะการียา อัลอันศอรีย์ ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า จะนำเรื่องไข่เหาไปเทียบกับขมวดปมผมไม่ได้ แต่ให้ผู้ที่ประสบกับไข่เหาดังกล่าวทำการตะยัมมุมแทนการที่น้ำเข้าไปไม่ถึงนั้น,

แต่ปรมาจารย์ของเราซึ่งเป็นลูกศิษย์ของซะการียาได้กล่าวว่า และสิ่งที่เป็นแนวทางคือ อภัยให้เพราะเกิดความจำเป็นอย่างถึงที่สุด (ฎอรูเราะห์).

(وَ) سادِسُهَا : (تَرتِيبٌ) كما ذُكِرَ مِنْ تَقدِيمِ غَسْلِ الوَجْهِ فَاليَدَيْنِ فَالرأْسِ فَالرِّجْلَيْنِ لِلاتِّبَاعِ.

وَلَوِ انْغَمَسَ مُحدِثٌ، ولَوْ فِي ماءٍ قَلِيلٍ بِنِيَّةٍ مُعتَبَرَةٍ مِمَّا مَرَّ أَجْزَأَهُ عَنِ الوُضُوءِ، ولَوْ لَمْ يَمْكُثْ فِي الانْغِمَاسِ زَمَنًا يُمكِنُ فيه الترتِيبُ.

ประการที่หกขององค์ประกอบน้ำละหมาด การเรียงตามลำดับตามที่ได้กล่าวมาแล้วอันได้แก่การล้างหน้าก่อน ต่อมาล้างมือทั้งสองข้าง ต่อมาเช็ดศีรษะ และล้างเท้าทั้งสองข้าง เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์

และถ้าหากผู้มีฮะดัษมุดลงน้ำ แม้ในน้ำที่น้อย พร้อมด้วยการตั้งเจตนาที่ศาสนารับรองจากสิ่งที่ได้กล่าวผ่านมาแล้ว การมุดน้ำเช่นนั้นถือเป็นการอาบน้ำละหมาดที่มีผลใช้ได้สำหรับเขา แม้เขาจะไม่ได้หยุดอยู่ในน้ำช่วงระยะเวลาหนึ่งที่เขาสามารถจะเรียงลำดับได้ก็ตาม (เพราะการเรียงตามลำดับได้เกิดขึ้นแล้วอย่างรวดเร็วในเวลาไม่นาน)

نَعَمْ، لَوِ اغْتَسَلَ بِنِيَتِهِ فَيُشتَرَطُ فِيْهِ التَرتِيْبُ حقِيْقَةً، وَلَا يَضُرُّ نِسيَانُ لُمْعَةٍ أَوْ لُمَعٍ فِي غَيْرِ أَعضَاءِ الوُضُوءِ، بَلْ لَوْ كَانَ عَلَى مَا عَدَا أَعْضَائِهِ، مَانِعٌ كَشَمْعٍ لَم يَضُرَّ - كَمَا استَظْهرَه شيخُنَا.-

وَلَوْ أَحْدَثَ وأَجْنَبَ أَجْزأَه الغُسْلُ عَنْهُمَا بِنِيَتِهِ.

وَلَا يَجِبُ تَيَقُّنُ عُمومِ المَاءِ جَمِيعَ العُضْوِ بَل يَكفِي غَلَبَةُ الظَنِّ بِهِ.

กระนั้นก็ตาม ถ้าหากเขาอาบน้ำ (ด้วยการเทน้ำรดไม่ใช่มุดน้ำ) พร้อมด้วยเจตนา (ยกฮะดัษ), มีเงื่อนไขให้เขาจัดเรียงตามลำดับอย่างแท้จริง, การลืม (หรือการที่น้ำไม่ทั่วถึง) บริเวณหนึ่งหรือหลายบริเวณในอวัยวะอื่นที่ไม่ใช่อวัยวะอาบน้ำละหมาด (ในกรณีที่มุดน้ำหรืออาบน้ำ) จะไม่ก่อให้เกิดผลเสียใดๆ, ยิ่งไปกว่านั้นถึงแม้จะมีสิ่งที่กันน้ำ เช่น เทียนไขอยู่บนอวัยวะที่ไม่ใช่อวัยวะอาบน้ำละหมาดก็ตามก็ไม่เกิดผลเสียใดๆ ดังที่ปรมาจารย์ของเราได้พบว่ามันเป็นทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร)

และถ้าหากคนหนึ่งเกิดฮะดัษเล็กและเกิดฮะดัษใหญ่ (ญุนุบ) การอาบน้ำยกฮะดัษใหญ่ด้วยการตั้งเจตนาอาบน้ำยกฮะดัษใหญ่ ถือว่ามีผลใช้ได้แก่เขาทั้งการยกฮะดัษเล็กและฮะดัษใหญ่,

และไม่จำเป็นต้องมั่นใจว่าน้ำได้ทั่วถึงอวัยวะทั้งหมด แต่การค่อนข้างมั่นใจ อย่างมากว่าน้ำทั่วถึงอวัยวะ ก็ถือว่าเพียงพอแล้ว.

(فَرعٌ) لَوْ شَكَّ الْمُتَوَضِّيءُ أَوِ الْمُغتَسِلُ فِي تَطهِيرِ عُضوٍ قبْلَ الفَراغِ مِن وُضوئِهِ أو غُسلِهِ طَهَّرَهُ، وَكَذَا مَا بَعدَهُ في الوضوءِ، أو بَعدَ الفَراغِ مِن طُهرِهِ، لَمْ يُؤَثِّرْ.

وَلَوْ كَانَ الشكُّ فِي النيةِ لم يُؤَثِّرْ أيضًا على الأَوْجَهِ، كَمَا في شرحِ المنهاجِ لِشيخِنَا، وقالَ: فيه قِياسُ مَا يَأْتِي فِي الشكِّ بعْدَ الفاتحةِ وقبْلَ الركوعِ : أَنَّهُ لَو شَكَّ بعْدَ عُضْوٍ في أَصْلِ غَسْلِهِ لَزِمَهُ إِعَادَتُهُ، أَوْ بَعْضِهِ لم تلزَمْهُ. فَلْيُحْمَلْ كلامُهم الأَوَّلُ عَلَى الشكِّ فِي أصلِ العُضوِ لَا بَعضِهِ.

แตกประเด็น ถ้าหากผู้อาบน้ำละหมาดหรืออาบน้ำ (วาญิบ) สงสัยในการทำความสะอาดอวัยวะหนึ่ง ก่อนเสร็จจากอาบน้ำละหมาดของเขาหรือก่อนเสร็จจากการอาบน้ำของเขา ให้เขาทำความสะอาดอวัยวะนั้น และอวัยวะที่อยู่หลังจากอวัยวะนั้นด้วย ในกรณีอาบน้ำละหมาด (เพราะมี

เงื่อนไขต้องเรียงตามลำดับ), หรือเกิดความสงสัยภายหลังจากทำความสะอาดเรียบร้อยแล้ว ก็จะไม่เกิดผลใดๆ,

และถึงแม้จะเป็นการสงสัยในเรื่องการตั้งเจตนาก็ตาม ก็จะไม่ก่อให้เกิดผลใดๆ เช่นเดียวกัน ตามทรรศนะที่ อัลเอาญะห์, เช่นเดียวกับประเด็นที่กล่าวไว้ในหนังสือ ชัรฮุ้ลมินฮาจ ของปรมาจารย์ของพวกเรา และเขาได้กล่าวในชัรฮุ้ลมินฮาจ ว่าให้เทียบเคียง (กิยาส) เรื่องนี้กับสิ่งที่จะนำมากล่าวต่อไปใน (บทที่ว่าด้วยละหมาด) กรณีสงสัยหลังจากอ่านฟาติฮะห์แล้ว แต่ก่อนที่เขาลงรุกัวะอ์ (ว่าได้อ่านฟาติฮะห์หรือไม่ เขาจำเป็นต้องอ่านฟาติฮะห์ หรือสงสัยว่าไม่ได้อ่านบางส่วนของฟาติฮะห์ เขาไม่จำเป็นต้องอ่าน) คือการที่ถ้าหากเขาสงสัยหลังจากอวัยวะหนึ่งว่าได้ล้างอวัยวะนั้นหรือไม่ เขาจำเป็นต้องกลับไปล้างอวัยวะนั้นทั้งหมด หรือสงสัยการล้างบางส่วนของอวัยวะ เขาไม่จำเป็นต้องกลับไปล้างอวัยวะนั้น, ดังนั้นให้ถือเอาคำพูดของนักวิชาการครั้งแรก (ที่กล่าวว่าเมื่อสงสัยในการทำความสะอาดอวัยวะก่อนเสร็จ..) ว่าเป็นการสงสัยว่าได้ล้างอวัยวะนั้นทั้งหมดหรือไม่ได้ล้าง ไม่ใช่สงสัยการล้างบางส่วนของอวัยวะ.

(وَسُنَّ) لِلْمُتوضِّيءِ - وَلَوْ بِمَاءٍ مَغْصُوْبٍ عَلَى الأَوجَهِ - (تَسمِيَةٌ أَوَّلَهُ) أي أَوَّلَ الوُضوءِ - لِلاتباعِ - وأَقَلُّهَا بِاسمِ اللهِ، وأَكْمَلُهَا بِسمِ اللهِ الرحمنِ الرحيمِ.

وَتَجِبُ عِندَ أَحمَدَ، ويُسَنُّ قبلَها التعوُّذُ وبعدَها الشهادَتَانِ وَالحمدُ للهِ الَّذِيْ جَعَلَ الماءَ طَهُوْرًا.

ويُسَنُّ لِمَنْ تَرَكَهَا أَوَّلَهُ أَنْ يَأْتِيَ بها أثناءَهُ قائِلًا : بِاسمِ اللهِ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ. لَا بعْدَ فَرَاغِهِ.

وكَذَا فِي نَحْوِ الأَكْلِ وَالشُّرْبِ وَالتَأْلِيفِ، وَالْإِكْتِحَالِ مِمَّا يُسَنُّ له التسميةُ.

และสุนัตแก่ผู้อาบน้ำละหมาด ถึงแม้จะด้วยน้ำที่ถูกแย่งชิงมา ตามทรรศนะที่ อัลเอาญะห์ คือ สุนัตให้กล่าวบิสมิ้ลลาห์ในตอนเริ่มทำมัน หมายถึงเริ่มอาบน้ำละหมาด เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, อย่างน้อยให้กล่าว บิสมิ้ลลาห์ และอย่างสมบูรณ์ให้กล่าวว่า บิสมิ้ลลาฮิรเราะห์มานิ้รร่อฮีม,

และการกล่าวบิสมิ้ลลาห์ถือเป็นเรื่องจำเป็น (วาญิบ) ต้องกล่าว ตามทรรศนะของอิหม่ามอะห์มัด, และสุนัตให้กล่าวอ่าอูซู่บิ้ลลาห์ ก่อนกล่าวบิสมิ้ลลาห์, และสุนัตให้กล่าวสองก่าลิมะห์ชะฮาดะห์ และกล่าว “มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์ ซึ่งได้บันดาลน้ำให้เป็นสิ่งสะอาด”,

และสุนัตแก่ผู้ที่ละทิ้งการกล่าวบิสมิ้ลลาห์ในตอนเริ่มอาบน้ำละหมาด ให้เขานำมากล่าวในตอนกลางๆ ของการอาบน้ำละหมาด โดยกล่าวว่า “ด้วยนามของอัลลอฮ์ทั้งในตอนเริ่มต้นของมัน และในตอนปลายของมัน” และไม่สุนัตให้กล่าวบิสมิ้ลลาห์หลังจากเสร็จจากอาบน้ำละหมาดแล้ว,

และสุนัตให้ปฏิบัติตามระเบียบเช่นเดียวกันนี้ในเสมือนการรับประทานอาหาร ดื่มเครื่องดื่ม ในการเรียบเรียงตำรา และใส่ยาตา จากสิ่งที่มีสุนัตให้กล่าวบิสมิ้ลลาห์

وَالْمَنْقُوْلُ عَنِ الشَّافِعِيِّ وَكَثِيرٍ مِنَ الْأَصْحَابِ أَنَّ أَوَّلَ السُّنَنِ التَّسمِيَةُ، وَبِهِ جَزَمَ النَّوَوِيُّ فِي الْمَجْمُوعِ وَغَيْرِهِ .

فَيَنوِي مَعَها عِنْدَ غَسْلِ اليَدَيْنِ.

وَقَالَ جَمْعٌ مُتَقَدِّمُوْنَ : إِنَّ أَوَّلَهَا السِّوَاكُ ثُمَّ بَعدَه التسمِيةُ.

และได้มีรายงานจากอิหม่ามชาฟิอีย์ และอัศฮาบส่วนใหญ่ว่าสิ่งแรกที่สุนัตให้กระทำในการอาบน้ำละหมาดคือการกล่าว บิสมิ้ลลาห์ และเป็นสิ่งที่นะวะวีย์ ได้ตัดสินเด็ดขาดไว้ในหนังสืออัลมัจมัวะอ์ และหนังสืออื่น.

ดังนั้นให้ตั้งเจตนา (เนียต) พร้อมกล่าวบิสมิ้ลลาห์ ขณะล้างมือทั้งสองข้าง,

ได้มีนักวิชาการยุคก่อนกลุ่มหนึ่งกล่าวว่าสิ่งแรกที่เป็นสุนัตของการอาบน้ำละหมาดคือการแปรงฟัน หลังจากแปรงฟันจึงกล่าวบิสมิ้ลลาห์.

(فَرْعٌ) تُسَنُّ التسميةُ لِتِلاوةِ القرآنِ، وَلَوْ مِن أثناءِ سُورَةٍ فِي صلاةٍ أو خارِجِهَا، ولِغُسلٍ وتيممٍ وذَبحٍ.

(فَغَسْلُ الكَفَّيْنِ) مَعًا إِلَى الكُوعَيْنِ مَعَ التسميةِ الْمُقتَرِنَةِ بِالنيةِ، وإنْ توضَّأَ مِنْ نحوِ إبْرِيْقٍ أَوْ عَلِمَ طُهْرَهُمَا - لِلاتباعِ –

แตกประเด็น สุนัตให้กล่าวบิสมิ้ลลาห์ เพื่ออ่านอัลกุรอาน ถึงแม้จะอ่านจากกลางซูเราะห์ก็ตาม ทั้งในละหมาดหรือนอกละหมาด และเพื่อการอาบน้ำ เพื่อตะยัมมุม และเพื่อเชือดสัตว์.

สุนัตการอาบน้ำละหมาดลำดับถัดไปคือการล้างมือทั้งสองข้างพร้อมกัน จนถึงข้อมือทั้งสองพร้อมกล่าวบิสมิ้ลลาห์ที่พร้อมด้วยตั้งเจตนาอยู่ในใจ ถึงแม้เขาจะอาบน้ำละหมาดโดยใช้เสมือนกาน้ำเทรดก็ตาม หรือเขารู้ว่ามือทั้งสองข้างสะอาดแล้วก็ตาม. เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์.

(فَسِوَاكٌ) عَرْضًا فِي الأَسنانِ ظاهِرًا وباطِنًا وطُوْلًا فِي اللِّسَانِ، لِلْخَبَرِالصحيحِ : " لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُم بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ وُضُوْءٍ". أَيْ أَمْرَ إِيْجَابٍ.

وَيَحْصُلُ (بِكُلِّ خَشِنٍ) ولَوْ بِنحوِ خِرْقَةٍ أو أُشْنَانٍ، وَالعُوْدُ أَفْضَلُ مِن غيرِهِ، وأَوْلَاهُ ذُو الرِّيْحِ الطيِّبِ، وأَفْضَلُهُ الأَرَاكُ. لَا بِأُصبُعِهِ ولَوْ خَشِنَةً، خِلَافًا لِمَا اختَارَهُ النووِيُّ

ลำดับต่อไปคือสุนัตให้แปรงฟัน ตามขวางของฟันทั้งด้านนอกและด้านใน และสุนัตให้ถูลิ้นตามยาว เพราะมีฮะดีษที่ศอเฮียะห์ กล่าวว่า "หากฉันไม่กลัวว่าประชากรของฉันจะลำบาก ฉันจะต้องใช้พวกเขาให้แปรงฟันทุกครั้งที่อาบน้ำละหมาด" หมายถึง เป็นการใช้บังคับให้ปฏิบัติ (คือเป็นวาญิบ)

และจะถือว่าได้ผลสุนัตของการแปรงฟันแล้ว โดยการใช้ทุกสิ่งที่มีความสาก แม้จะด้วยเสมือนเศษผ้าหรือต้นอุชนาน ก็ตาม และกิ่งไม้นั้นดีกว่าอย่างอื่น และกิ่งไม้ที่ดีที่สุดคือชนิดที่มีกลิ่นหอม และชนิดที่มีกลิ่นหอมดีที่สุดคือกิ่งไม้อะรอก และจะไม่ได้สุนัตของการแปรงฟันด้วยการใช้นิ้วมือของเขาถึงแม้นิ้วมือจะสากก็ตามซึ่งแตกต่างกับทรรศนะที่นะวะวีย์ได้คัดเลือก.

وإنَّمَا يَتأَكَّدُ السواكُ - ولَوْ لِمَنْ لَا أَسنَانَ لَهُ - لِكلِّ وضوءٍ.

(وَلِكلِّ صلاةٍ) فرضِها ونفْلِهَا وإنْ سَلَّمَ مِن كُلِّ رَكعتَيْنِ أَوِ اسْتَاكَ لِوُضُوئِهَا، وإنْ لم يَفْصِلْ بينَهُمَا فَاصِلٌ حيثُ لَمْ يَخْشَ تنَجُّسَ فَمِهِ، وذلكَ لِخَبَرِ الْحُمَيْدِيِّ بِإسنَادٍ جَيِّدٍ : رَكْعَتَانِ بِسِوَاكٍ أَفْضَلُ مِنْ سَبْعِيْنَ رَكْعَةً بِلَا سِوَاكٍ .

ولَوْ تَرَكَهُ أَوَّلَهَا تَدَارَكَهُ أَثنَاءَهَا بِفِعلٍ قَلِيلٍ، كَالتَّعَمُّمِ،

และสุนัตอย่างยิ่ง (สุนัตมุอักกัด) ให้แปรงฟัน ถึงแม้จะเป็นคนที่ไม่มีฟันแล้วก็ตามเพื่อการอาบน้ำละหมาดทุกครั้ง

และสุนัตให้แปรงฟันเพื่อจะทำละหมาดทุกครั้งทั้งละหมาดที่เป็นฟัรฎูและสุนัต และถึงแม้เขาจะให้สลามทุกสองรอก่าอัตก็ตาม, หรือเขาได้แปรงฟันเพื่ออาบน้ำละหมาดของละหมาดนั้นแล้วก็ตาม และถึงแม้จะไม่มีอะไรมาคั่นระหว่างน้ำละหมาดกับละหมาดก็ตาม ในกรณีที่เขาไม่กลัวว่าปากของเขาจะเปื้อนนะญิส ดังกล่าวนี้เพราะมีฮะดีษที่รายงานโดยฮุมัยดีย์ด้วยสายรายงานที่ดีว่า "ละหมาดสองรอก่าอัตที่มีการแปรงฟันนั้นดีกว่าละหมาดเจ็ดสิบรอก่าอัตที่ไม่มีการแปรงฟัน".

และถ้าหากเขาไม่ได้แปรงฟันในตอนเริ่มละหมาด ให้เขาแปรงฟันได้ในตอนกลางๆ ของละหมาดด้วยการกระทำเพียงเล็กน้อย, เช่นเดียวกับการโพกศีรษะ (คือด้วยการกระทำเล็กน้อย).

وَيَتَأَكَّدُ أَيْضًا لِتِلَاوَةِ قُرْآنٍ أَوْ حَدِيْثٍ أَوْ عِلْمٍ شَرْعِيٍّ، أَوْ تَغَيُّرِ فَمٍ - رِيْحًا أَوْ لَوْنًا - بِنَحْوِ نَوْمٍ أَوْ أَكْلِ كَرِيْهٍ، أَوْ سِنٍّ بِنَحْوِ صُفْرَةٍ، أَوِ اسْتِيْقَاظٍ مِنْ نَوْمٍ وَإِرَادته، وَدُخُوْلِ مَسْجِدٍ وَمَنْزِلٍ، وَفِي السَّحْرِ وَعِنْدَ الِاحْتِضَارِ، كَمَا دَلَّ عَلَيْهِ خَبَرُ الصَّحِيْحَيْنِ.

وَيُقَالُ : إِنَّهُ يُسَهِّلُ خُروجَ الروحِ. وَأَخَذَ بعضُهُمْ مِن ذلك تَأَكُّدَهُ لِلْمَرِيضِ.

และสุนัตอย่างยิ่ง (สุนัตมุอักกัด) อีกเช่นกันให้แปรงฟันเพื่ออ่านอัลกุรอาน หรืออ่านฮะดีษ หรือวิชาการศาสนาหรือเมื่อปากเปลี่ยนแปลงกลิ่นหรือสี ด้วยเสมือนการนอนหลับหรือรับประทานสิ่งที่มีกลิ่นเหม็น หรือเมื่อฟันเปลี่ยนแปลงด้วยเสมือนมีสีเหลือง หรือเพิ่งตื่นนอน หรือเขาตั้งใจจะเข้านอน และเพื่อจะเข้ามัสยิด หรือเข้าบ้าน และในเวลาซะโฮร์ และในขณะใกล้เสียชีวิต ตามที่มีฮะดีษบุคอรีและมุสลิมบ่งชี้ไว้เช่นนั้น

และมีทรรศนะที่กล่าวว่า การแปรงฟันจะทำให้วิญญาณออกง่าย และมีนักวิชาการบางท่านได้ยึดแนวทางจากเรื่องนี้ว่า สุนัตอย่างยิ่งให้ผู้ป่วยแปรงฟัน.

وينبغي أَنْ يَنوِيَ بِالسواكِ السُّنَّةَ لِيُثَابَ عَلَيْهِ، وَيَبْلَعَ رِيقَهُ أَوَّلَ اسْتِيَاكِهِ، وَأَنْ لَا يَمُصَّهُ.
ويُندَبُ التخْلِيلُ قبْلَ السواكِ أو بعْدَهُ مِن أَثَرِ الطعامِ، وَالسواكُ أفضَلُ مِنْهُ، خِلَافًا لِمَنْ عَكَسَ.
ولَا يُكرَهُ بِسِواكِ غَيْرِ أَذِنَ أو عَلِمَ رِضَاهُ، وإِلَّا حَرُمَ ، كَأَخذِهِ مِن مُلْكِ الغَيرِ، مَا لَمْ تَجْرِ عادةٌ بِالإعراضِ عنهُ.
ويُكرَهُ لِلصائِمِ بعْدَ الزوَالِ، إنْ لَمْ يَتَغَيَّرْ فَمُهُ بِنحوِ نومٍ

และที่ดีควรตั้งเจตนาด้วยการแปรงฟันนั้นว่าเป็นสุนัต เพื่อเขาจะได้รับผลบุญตอบแทน และสุนัตให้เขากลืนน้ำลายของเขาขณะเริ่มแปรงฟัน และเขาไม่ควรดูดแปรงถูฟันหลังจากแปรงฟันแล้ว

และสุนัตให้แยงฟันก่อนแปรงฟันหรือภายหลังการแปรงฟันจากร่องรอย (เศษ) อาหารและการแปรงฟันนั้นดีกว่าการแยงฟัน ต่างกับผู้ที่มีทรรศนะตรงกันข้าม.

และไม่มักรูห์การใช้แปรงถูฟันของคนอื่น ถ้าหากเขาอนุญาตให้ หรือรู้ว่าเขาพอใจให้ใช้แปรง และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือถ้าหากเขาไม่ได้อนุญาตหรือไม่รู้ว่าเขาพอใจ) ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) เช่นเดียวกับการเอาแปรงถูฟันมาจากกรรมสิทธิ์ของคนอื่น ตราบที่ไม่มีประเพณีบ่งชี้ว่าเจ้าของไม่สนใจแปรงนั้นแล้ว.

และไม่เป็นการสมควร (คือมักรูห์) ที่ผู้ถือศีลอดจะแปรงฟัน หลังจากตะวันคล้อยไปแล้ว ถ้าหากปากของเขาไม่มีการเปลี่ยนแปลง (คือไม่มีกลิ่นปาก) อันเนื่องจากเสมือนการนอนหลับ

(فَمَضمَضةٌ فَاستِنشَاقٌ) لِلاتباعِ، وأقلُّهُمَا إيصالُ الماءِ إلى الفمِ وَالأَنفِ.
وَلَا يُشتَرَطُ فِي حُصولِ أَصْلِ السنةِ إدارَتُهُ فِي الفمِ وَمَجُّهُ مِنهُ ونَثْرُهُ مِنَ الأنفِ، بَلْ تُسَنُّ كَالْمُبالَغةِ فِيهِمَا لِمُفطِرٍ لِلأَمْرِ بِهَا.

(وَ) يُسَنُّ جمعُهُمَا (بِثلاثِ غُرَفٍ) يَتَمَضْمَضُ ثُمَّ يَستَنْشِقُ مِن كُلٍّ مِنْهَا.

(وَمَسحُ كلِّ رأسٍ) لِلاتباعِ وخروجًا مِن خِلافِ مالِكٍ وأحْمَدَ،

ถัดจากนั้นคือการบ้วนปาก และสูดน้ำเข้าจมูก (และสั่งน้ำออก) เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, และอย่างน้อยที่จะเรียกว่าบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูกคือการทำให้น้ำเข้าไปถึงในปากและจมูก,

และไม่มีเงื่อนไขในการได้รับต้นตอผลของสุนัต (การบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก) ว่าจะต้องทำให้น้ำวนอยู่ในปาก, และต้องบ้วนน้ำออกจากปาก, และสั่งน้ำออกจากจมูก, แต่การกระทำสิ่งที่กล่าวมานั้นก็เป็นสุนัตอีกต่างหาก, เช่นเดียวกับการนำน้ำเข้าไปให้ลึกๆ ในปากและจมูกสำหรับผู้ที่ไม่ได้ถือศีลอด (ก็เป็นสุนัต) เพราะมีคำสั่งให้ปฏิบัติในเรื่องนี้.

และสุนัตให้รวมการกระทำทั้งสองอย่างนี้ด้วยการใช้น้ำสามวัก คือให้บ้วนปาก จากนั้นให้สูดน้ำเข้าจมูกด้วยน้ำแต่ละวักจากสามวักนั้น.

และสุนัตให้เช็ดทั่วทั้งหมดศีรษะ เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ และเป็นการออกจากทรรศนะที่เห็นต่างของมาลิกและอะห์มัด (เพราะทั้งสองท่านมีความเห็นว่าการเช็ดทั่วศีรษะเป็นวาญิบ),

فَإِنِ اقْتَصَرَ عَلَى البَعضِ فَالأَوْلَى أَنْ يَكُوْنَ هو الناصِيَةُ، وَالأَوْلَى فِي كيفيتِهِ أَنْ يَضَعَ يدَيْهِ عَلَى مُقَدَّمِ رَأسِهِ، مُلصِقًا مِسبَحَتِيهِ بِالأُخرَى وإِبْهَامَيْهِ عَلَى صَدْغَيْهِ، ثم يَذهَبَ بِهِمَا مع بَقِيَّةِ أَصابِعِهِ غيرَ الإِبْهَامَيْنِ لِقَفَاهُ، ثم يَرُدَّهُمَا إِلى الْمَبْدَأِ إِنْ كانَ له شَعْرٌ يَنقَلِبُ، وإِلَّا فَلْيَقتَصِرْ عَلى الذَّهَابِ.

وإِنْ كانَ عَلى رأسِهِ عِمامةٌ أو قَلَنسُوَةٌ تَمَّمَ عليْهَا بَعدَ مَسحِ الناصِيَةِ - لِلاتباعِ-

และถ้าหากผู้อาบน้ำละหมาดต้องการจำกัดแค่เพียงเช็ดบางส่วนของศีรษะ ที่ดีแล้วให้เขาจำกัดการเช็ดที่บริเวณขม่อม, และวิธีการที่ดีของการเช็ดศีรษะก็คือ ให้เขาวางมือทั้งสองข้างของเขาลงบนด้านหน้าศีรษะของเขา โดยให้นิ้วชี้ทั้งสองข้างของเขาชิดกัน และให้นิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้างของเขาวางอยู่บนขมับทั้งสองข้างของเขา, และให้เขาใช้นิ้วชี้ทั้งสองพร้อมนิ้วที่เหลือ นอกจากนิ้วหัวแม่มือทั้งสองผ่านไปบนศีรษะจนถึงต้นคอของเขา, หลังจากนั้นให้นำนิ้วชี้ทั้งสองข้าง(พร้อมนิ้วที่เหลือ) กลับไปยังจุดเริ่มต้น ถ้าหากเขามีเส้นผมที่พลิกกลับได้, ถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขาไม่มีเส้นผมที่พลิกกลับได้) ให้เขาจำกัดแค่เพียงผ่านไปอย่างเดียว

และถ้าหากบนศีรษะของเขามีผ้าโพกหัวหรือมีหมวก ให้เขาเช็ดศีรษะให้สมบูรณ์โดยเช็ดไปบนผ้าโพกหัวหรือหมวกนั้น ภายหลังจากเช็ดศีรษะบริเวณขม่อมแล้ว, เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์.

(وَ) مَسحُ كُلِّ (الأُذُنَيْنِ) ظاهِرًا وباطِنًا وَصِمَاخَيْهِ - لِلاتباعِ -، ولَا يُسَنُّ مَسحُ الرَّقَبَةِ إذْ لَمْ يَثبُتْ فيه شَيْءٌ.

قَالَ النووِيُّ : بَلْ هُوَ بِدْعَةٌ، وحدِيثُهُ مَوضُوعٌ.

(ودَلْكُ أعضاءٍ) وهو إمْرَارُ اليدِ عليها عَقِبَ مُلاقاتِها لِلماءِ، خروجًا مِن خلافِ مَنْ أَوْجَبَهُ.

(وتَخليلُ لِحيَةٍ كَثَّةٍ) وَالأَفضلُ كونُهُ بِأَصَابِعِ يُمْنَاهُ وَمِنْ أَسْفَلَ، مَعَ تَفرِيقِهَا، وبِغَرْفَةٍ مُستَقِلَّةٍ - لِلاتباعِ - ويُكرَهُ تَرْكُهُ.

และสุนัตให้เช็ดทั้งหมดของหูทั้งสองข้าง ทั้งภายนอกและภายใน, รวมทั้งช่องหูทั้งสองข้างของเขา เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์. และไม่สุนัตให้เช็ดต้นคอ เพราะไม่มีหลักฐานเป็นที่ปรากฏ,

นะวะวีย์ได้กล่าวว่า การเช็ดต้นคอเป็นบิดอะห์ และฮะดีษเช็ดต้นคอนั้นเป็นฮะดีษเมาดัวอ์.

และสุนัตให้ถูบรรดาอวัยวะของการอาบน้ำละหมาด คือให้มือผ่านไปบนอวัยวะภายหลังจากอวัยวะโดนน้ำแล้ว, เพื่อออกจากการขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่า การเอามือผ่านไปบนอวัยวะของการอาบน้ำละหมาดเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ).

และสุนัตให้สางเคราที่หนา และที่ดีเยี่ยมคือการสางโดยใช้บรรดานิ้วของมือขวา และให้สางเครามาจากด้านล่าง พร้อมถ่างนิ้วให้ห่างจากกัน และโดยใช้น้ำวักหนึ่งต่างหาก (ที่ไม่ใช่วักเดียวกับที่ใช้ล้างหน้า) เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, และไม่เป็นการสมควร (คือมักรูห์) ที่จะละทิ้งการสางเครา.

(وَ) تَخْلِيْلُ (أَصَابِعِ) الْيَدَيْنِ بِالتَّشْبِيْكِ، وَالرِّجْلَيْنِ بِأَيِّ كَيْفِيَةٍ كَانَ.

وَالأَفْضَلُ أَنْ يُخَلِّلَهَا مِن أَسْفَلَ بِخِنْصَرِ يَدِهِ اليُسرَى، مُبتَدِئًا بِخِنْصَرِ الرِّجْلِ اليُمْنَى ومُخْتَتِمًا بِخِنصَرِ اليُسْرَى.

และสุนัตให้สางบรรดานิ้วมือทั้งสองข้างด้วยการประสานกัน, และสุนัตให้สางนิ้วเท้าทั้งสองข้างจะด้วยวิธีการอย่างไรก็ได้,

และที่ดีเลิศคือให้เขาสางนิ้วเท้าทั้งสองข้างจากทางด้านล่าง โดยใช้นิ้วก้อยของมือซ้ายของเขาด้วยการเริ่มจากนิ้วก้อยเท้าขวาของเขาและสิ้นสุดที่นิ้วก้อยเท้าซ้ายของเขา (คือ ให้ใช้นิ้วก้อยของมือซ้ายสางจากทางด้านล่าง โดยเริ่มที่นิ้วก้อยของเท้าขวา สิ้นสุดที่นิ้วก้อยของเท้าซ้าย)

(وَإِطَالَةُ الْغُرَّةِ) بِأَنْ يَغسِلَ معَ الوَجْهِ مُقَدَّمَ رأسِهِ وأذنَيْهِ وصَفحَتَيْ عُنُقِهِ.

(وَ) إطالَةُ (تَحْجِيْلٍ) بِأَنْ يَغْسِلَ معَ اليَدَيْنِ بَعضَ الْعَضُدَيْنِ ومعَ الرِّجْلَيْنِ بَعضَ الساقَيْنِ، وَغَايَتُهُ اسْتِيعَابُ العَضُدِ وَالسَّاقِ، وذلك لِخبرِ الشَّيْخَيْنِ : إنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يومَ القِيامةِ غُرًّا مُحَجَّلِيْنَ مِنْ آثَارِ الوضوءِ. فَمَنِ اسْتطاعَ منكم أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ.

زادَ مُسلمٌ : وتحجيلَهُ : أَيْ يُدعَوْنَ بِيْضَ الوُجُوهِ وَالأَيدِي وَالأَرْجُلِ.

ويَحصُلُ أقلُّ الإطالَةِ بِغَسلِ أَدْنَى زِيادةٍ عَلَى الوَاجبِ وَكَمالُها بِاستيعَابِ مَا مَرَّ

และสุนัตให้ล้างเกินเขตของใบหน้า คือให้ล้างส่วนหน้าของศีรษะ สองหู และซอกคอทั้งสองข้างของเขา พร้อมไปกับการล้างใบหน้า.

และสุนัตให้ล้างเกินบางส่วนของต้นแขนทั้งสองข้างพร้อมการล้างแขนทั้งสองข้าง และสุนัตให้ล้างเกินบางส่วนของขาทั้งสองข้างพร้อมล้างเท้าทั้งสองข้าง และที่สมบูรณ์ของการล้างเกินคือล้างให้ทั่วทั้งต้นแขน (ถึงไหล่) และทั่วขา (ถึงเข่า), ทั้งนี้เพราะมีฮะดีษที่บุคอรีและมุสลิมได้รายงานไว้ว่า "แท้จริงประชาชาติของฉันจะถูกเชื้อเชิญมาในวันกิยามะห์ ในสภาพที่พวกเขามีรัศมีที่ใบหน้า ที่แขนและที่ขาของพวกเขา เนื่องจากร่องรอยของน้ำละหมาด ดังนั้นผู้ใดจากพวกท่านมีความสามารถที่จะให้เกิดรัศมีที่ใบหน้าจากร่องรอยของน้ำละหมาดยืดยาวออกไปได้ ให้เขาจงกระทำเถิด" และมุสลิมได้รายงานเพิ่มเติมว่า "และรัศมีที่แขนและเท้าจากร่องรอยของน้ำละหมาด" หมายความว่าพวกเขาจะถูกเชื้อเชิญมาในสภาพที่มีใบหน้า มือและเท้าขาวนวลเปล่งปลั่ง

และอย่างน้อยที่จะได้รับผลของการล้างเกินเขต คือล้างเกินเข้าไปจากเขตที่จำเป็นต้องล้างเกินเล็กน้อยก็ถือว่าได้รับผลของการล้างเกินเขตแล้ว, ส่วนการล้างเกินเขตอย่างสมบูรณ์คือการล้างให้ทั่วทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้ว.

(وَتَثلِيثُ كُلٍّ) مِن مَغسولٍ ومَمْسُوحٍ، ودَلْكٍ وتَخْلِيلٍ وسواكٍ وبَسمَلَةٍ، وذِكْرٍ عَقِبَهُ، -لِلاتِّبَاعِ - فِي أَكْثَرِ ذَلِكَ.

ويَحصُلُ التثليثُ بِغَمْسِ اليَدِ مثلًا ولَوْ فِي ماءٍ قليلٍ إذا حَرَّكَهَا مرَّتَيْنِ، ولَوْ رَدَّدَ ماءَ الغَسلَةِ الثانيةِ حَصَلَ له أصْلُ سُنَّةِ التثليثِ -كما استَظْهَرَهُ شيخُنَا –

ولَا يُجزِئُ تثليثُ عُضوٍ قبْلَ إتمامِ وَاجِبِ غَسلِهِ ولَا بَعْدَ تَمَامِ الوضوءِ.

ويُكرَهُ النقصُ عَنِ الثلاثِ كَالزيادةِ عَليهَا، أي بِنِيةِ الوضوءِ، كما بَحَثَهُ جمْعٌ

وتَحْرُمُ مِن ماءٍ موقوفٍ عَلَى التطَهُّرِ.

และสุนัตให้ทำสามครั้งที่ทุกอวัยวะ จากอวัยวะที่ถูกล้าง และถูกเช็ด และการลูบผ่าน และการสาง และการแปรงฟัน และการกล่าวบิสมิ้ลลาห์ และการกล่าวซิกร์ภายหลังอาบน้ำละหมาด เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ในส่วนใหญ่ของที่กล่าวมานั้น (ในหนังสือชัรฮุ้ล มินฮาจ กล่าวว่า เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ทั้งหมด)

และถือว่าได้ทำสามครั้งแล้วด้วยการจุ่มมือเป็นต้นลงไปในน้ำ ถึงแม้ในน้ำที่มีปริมาณน้อย เมื่อเขาได้แกว่งมือในน้ำนั้นสองครั้ง, และถ้าหากเขาเอาน้ำที่ใช้ล้างครั้งที่สองมาใช้ล้างอีก ก็ถือว่าเขาได้รับภาคผลของการทำสามครั้งแล้ว ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้พบว่ามันเป็นทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร).

และการทำสามครั้งที่อวัยวะใดก็ตามจะมีผลใช้ไม่ได้ ก่อนที่จะได้ล้างสิ่งที่จำเป็นต้องล้างของอวัยวะนั้นให้เสร็จสมบูรณ์เสียก่อน, และจะมีผลใช้ไม่ได้ภายหลังจากได้อาบน้ำละหมาดเสร็จเรียบร้อยแล้ว

และไม่สมควร (คือมักรูห์) การกระทำน้อยกว่าสามครั้ง หรือทำเกินกว่าสามครั้ง, หมายความว่าโดยตั้งเจตนาว่า (การทำเกินจากสามครั้ง) เป็นการอาบน้ำละหมาด, ตามที่นักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้ค้นคว้าไว้,

และการทำเกินกว่าสามครั้งนั้นถือเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) จากน้ำที่ถูกวะกัฟไว้เพื่อให้ใช้ทำความสะอาด (เช่น อาบน้ำละหมาดหรืออาบน้ำวาญิบ).

(فَرْعٌ) يَأْخُذُ الشَّاكُّ أثناءَ الوضوءِ فِي استيعابٍ أو عَدَدٍ بِاليَقِينِ، وُجُوبًا فِي الواجبِ ونَدْبًا فِي المندُوبِ، ولَوْ فِي الماءِ الموقوفِ.

أَمَّا الشَّكُّ بَعدَ الفراغِ فَلَا يُؤَثِّرُ.

แตกประเด็น ผู้ที่เกิดความสงสัยในระหว่างการอาบน้ำละหมาดว่าน้ำเข้าทั่วถึงหรือไม่ หรือสงสัยในเรื่องจำนวนว่ากี่ครั้ง เขาจำเป็น (วาญิบ) ต้องยึดถือเอาความมั่นใจเป็นหลัก ในสิ่งที่จำเป็น (วาญิบ), และสุนัตให้เขายึดถือเอาความมั่นใจเป็นหลัก ในสิ่งที่เป็นสุนัต, ถึงแม้จะเป็นน้ำที่ถูกวะกัฟไว้ก็ตาม,

ส่วนความสงสัยที่เกิดขึ้นภายหลังจากอาบน้ำละหมาดเสร็จแล้ว จะไม่เกิดผลเสียใดๆ.

(وَتَيَامُنٌ) أي تقديمُ يمِينٍ على يَسَارٍ فِي اليَدَيْنِ وَالرِّجْلَيْنِ، ولِنَحوِ أَقْطَعَ فِي جَمِيْعِ أعضاءِ وضوئِهِ، وذلكَ لِأَنَّهُ صلى الله عليه وسلم كَانَ يُحِبُّ التَّيَمُّنَ فِي تَطَهُّرِهِ وشأنِهِ كُلِّهِ، أي مِمَّا هو مِن بابِ التكريمِ، كَاكْتِحَالٍ ولُبْسِ نحوِ قَمِيصٍ ونعْلٍ، وتَقلِيمِ ظُفْرٍ، وحَلْقِ نحوِ رأسٍ، وأَخْذٍ وعَطَاءٍ، وسواكٍ وتخليلٍ، ويُكرَهُ تركُهُ، ويُسَنُّ التياسُرُ فِي ضِدِّهِ - وهو ما كان مِن بابِ الإِهَانَةِ وَالأَذَى - كَاستِنْجَاءٍ وَامتِخَاطٍ، وخَلْعِ لِبَاسٍ ونَعْلٍ

และสุนัตให้ทำทางด้านขวาก่อน หมายความว่า ให้ทำข้างขวาก่อนข้างซ้ายในการล้างมือทั้งสองข้างและเท้าทั้งสองข้าง และสุนัตให้ผู้ที่เสมือนมือขาด (หรือเกิดมามือด้วน) ทำข้างขวาก่อนในทั้งหมดอวัยวะอาบน้ำละหมาดของเขา ทั้งนี้เพราะท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ชอบที่จะทำทางด้านขวาก่อนในการทำความสะอาดของท่านและในกิจการของท่านทั้งหมด" หมายถึงจากสิ่งที่เป็นการกระทำที่เป็นเกียรติเช่นการใส่ยาตา การสวมเสมือนเสื้อ รองเท้า การตัดเล็บ การโกนเสมือนศีรษะ การรับ การให้ การแปรงฟัน และการสาง, และไม่สมควร (คือมักรูห์) ทิ้งการทำทางด้านขวาก่อน.

และสุนัตให้ทำทางด้านซ้ายก่อนในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับการกระทำที่มีเกียรติ คือสิ่งที่เป็นการกระทำที่ต่ำต้อยและเดือดร้อน เช่น การชำระ การสั่งน้ำมูก การถอดเสมือนเสื้อผ้า และถอดรองเท้า.

وَيُسَنُّ البِدَاءَةُ بِغَسلِ أَعْلَى وَجْهِهِ وأَطرَافِ يَدَيْهِ ورِجْلَيْهِ، وإِنْ صَبَّ عليه غيرُهُ.
وأَخْذُ الماءِ إِلَى الوجهِ بِكَفَّيْهِ مَعًا، وَوَضْعُ مَا يَغْتَرِفُ منه عَن يَمينِهِ وَمَا يَصُبُّ منه عَن يَسارِهِ.

และสุนัตให้เริ่มล้างส่วนบนใบหน้าของเขา และปลายมือทั้งสองและปลายเท้าทั้งสองของเขาถึงแม้จะมีผู้อื่นเทน้ำรดให้เขา (อาบน้ำละหมาด) ก็ตาม,

และสุนัตให้เอาน้ำมายังใบหน้าของเขาด้วยฝ่ามือทั้งสองข้างของเขาพร้อมกัน และสุนัตให้วางภาชนะที่เขาวักน้ำออกมา (เพื่อใช้อาบน้ำละหมาด) ไว้ทางด้านขวาของเขา, และสุนัตให้วางภาชนะที่เขาใช้เทน้ำไว้ด้านซ้ายของเขา (เพราะเขาจะได้รับความสะดวก).

(وَوَلَاءٌ) بيْنَ أَفعَالِ وضوءِ السلِيْمِ بِأَنْ يَشرَعَ في تَطهِيرِ كُلِّ عُضوٍ قبْلَ جَفَافِ مَا قَبْلَهُ، وذلك - لِلاتباعِ - وخُروجًا مِن خِلَافِ مَنْ أَوْجَبَهُ، ويَجِبُ لِسَلِسٍ.

และสุนัตให้กระทำติดต่อกัน ระหว่างบรรดาการกระทำของการอาบน้ำละหมาดของคนที่มีสุขภาพสมบูรณ์ โดยให้เขาเริ่มทำความสะอาดทุกอวัยวะก่อนที่อวัยวะก่อนหน้านั้นจะแห้ง ทั้งนี้เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, และเพื่อออกไปจากการขัดแย้งกับผู้ที่กล่าวว่าการกระทำติดต่อกันนั้นเป็นวาญิบ, ส่วนผู้ที่มีฮะดัษประจำนั้น (เช่น คนที่ปัสสาวะกะปริดกะปรอย) เขาจำเป็น (วาญิบ) ต้องกระทำติดต่อกัน.

(وتَعَهُّدُ) عَقِبٍ وَ (مُوْقٍ) - وهو طَرْفُ العَيْنِ الذي يَلِي الأَنْفَ - ولَحَاظٍ - وهو الطَرْفُ الآخَرُ - بِسَبَّابَتَيْ شِقَّيْهِمَا. وَمَحَلُّ نَدْبِ تَعَهُّدِهِمَا إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيْهِمَا رَمَصٌ يَمْنَعُ وُصُوْلَ الْمَاءِ إِلَى مَحَلِّهِ وَإِلَّا فَتَعَهُّدُهُمَا وَاجِبٌ - كَمَا فِي الْمَجْمُوْعِ -

وَلَا يُسَنُّ غَسلُ باطِنِ العَينِ، بَلْ قال بعضُهُمْ : يُكرَهُ لِلضررِ، وإنَّمَا يُغسَلُ إذا تَنَجَّسَ لِغِلَظِ أمرِ النجَاسَةِ.

และสุนัตให้ระมัดระวัง (ด้วยการล้างให้ทั่วถึง) ส้นเท้า และหัวตา คือหัวตาด้านที่อยู่ติดกับจมูก และหางตา คือปลายตาอีกด้านหนึ่ง ด้วยการใช้นิ้วชี้ทั้งสองข้างของเขา เน้นล้างสองด้านของหัวตาและหางตาทั้งสองข้าง,และที่กล่าวว่าการระมัดระวังหัวตาและหางตาเป็นสุนัตนั้น คือในกรณีที่ไม่มีขี้ตาอยู่ที่หัวตาและหางตาที่มันกันน้ำไม่ให้ไปถึงบริเวณที่มีขี้ตานั้น, และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือมีขี้ตาที่กันน้ำไม่ให้ไปถึง) การระมัดระวังหัวตาและหางตาก็ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) ดังปรากฏในหนังสือ อัลมัจมัวะอ์.

และไม่สุนัตให้ล้างภายในตา แต่มีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การล้างภายในตา เป็นสิ่งไม่สมควรกระทำ (คือเป็นมักรูห์) เพราะมีอันตราย, และที่จะให้ล้างภายในตาก็คือเมื่อภายในตาเปื้อนนะญิส เพราะเรื่องนะญิสเป็นเรื่องร้ายแรง.

(وَاستِقبالُ) القِبلَةِ فِي كُلِّ وُضوئِهِ.

(وتَرْكُ تَكَلُّمٍ) فِي أثناءِ وُضوئِهِ بِلَا حاجَةٍ بِغيرِ ذِكْرٍ، ولَا يُكرَهُ سَلامٌ عليه ولَا مِنْهُ ولَا رَدُّهُ

(وَ) ترْكُ (تَنْشِيْفٍ) بِلا عُذْرٍ لِلاتباعِ

และสุนัตให้หันหน้าไปทางทิศกิบละห์ในทั้งสิ้นการอาบน้ำละหมาดของเขา

และสุนัตให้ละทิ้งการพูดคุยในขณะที่เขาอาบน้ำละหมาดโดยไม่มีความจำเป็น ที่นอกจากเป็นคำซิกร์ และไม่เป็นการมักรูห์ที่จะกล่าวสลามแก่คนที่กำลังอาบน้ำละหมาด และที่คนอาบน้ำละหมาดจะกล่าวสลาม, และไม่เป็นการมักรูห์ที่คนอาบน้ำละหมาดจะตอบรับสลาม.

และสุนัตให้ละทิ้งการซับน้ำที่ติดตัวจากการอาบน้ำละหมาดให้แห้ง โดยไม่มีเหตุผ่อนผัน, เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์.

(وَالشَّهادَتَانِ عَقِبَهُ) أي الوضوءِ، بِحَيْثُ لَا يَطُوْلُ فَاصِلٌ عنه عُرفًا، فيقولُ مُستَقبِلًا لِلقِبلَةِ، رَافِعًا يَدَيْهِ وَبَصَرَهُ إِلَى السَّمَاءِ - ولَوْ أَعْمَى -: أَشهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ. لِمَا رَوَى مسلِمٌ عَنْ رسولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم : مَنْ تَوَضَّأَ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ - الخ - فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الجَنَّةِ الثَّمانِيَةِ، يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ.

และสุนัตให้กล่าวสองชะฮาดะห์ ภายหลังจากอาบน้ำละหมาดเสร็จแล้ว โดยจะต้องไม่มีสิ่งใดมาคั่นนานตามประเพณีภายหลังจากอาบน้ำละหมาดเสร็จ ดังนั้นให้ผู้ที่อาบน้ำละหมาดเสร็จแล้วกล่าว

โดยหันหน้าไปทางทิศกิบละห์ โดยยกมือขึ้นทั้งสองข้าง และเหลือบตาขึ้นมองฟ้า ถึงแม้เขาจะเป็นคนตาบอดก็ตาม พลางกล่าวว่า "ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะเว้นแต่อัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น โดยไม่มีผู้ใดเป็นคู่ภาคีของพระองค์และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าแท้จริงมุฮำหมัดเป็นบ่าวและเป็นศาสนทูตของพระองค์ เพราะมีฮะดีษที่มุสลิมได้รายงานจากท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ว่า "ผู้ใดได้อาบน้ำละหมาดแล้วกล่าวว่า "ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะเว้นแต่อัลลอฮ์..(จนจบ)..ประตูสวรรค์ทั้งแปดจะถูกเปิดต้อนรับเขาโดยเขาจะเข้าทางประตูใดก็ได้ตามที่เขาต้องการ"

زَادَ التِّرمذيُّ : اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ مِنَ التَّوَّابِيْنَ وَاجْعَلْنِيْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ.

ورَوَى الحاكِمُ وصَحَّحَهُ : مَنْ تَوَضَّأَ ثُمَّ قَالَ : سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوْبُ إِلَيْكَ. كُتِبَ فِي رَقٍّ، ثُمَّ طُبِعَ بِطَابِعٍ فَلَمْ يُكْسَرْ إِلَى يَوْمِ القيامةِ. أي لَمْ يَتطَرَّقْ إليه إِبْطَالٌ كَمَا صَحَّ حَتَّى يَرَى ثَوابَه العَظِيمَ.

ثُمَّ يُصَلِّي ويُسَلِّمُ على سيِّدِنا مُحَمَّدٍ وَآلِ سَيِّدِنا مُحَمَّدٍ، ويَقْرَأُ * (إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ) * ثَلَاثًا، كذلك بِلَا رَفْعِ يَدٍ.

ติรมีซี ได้รายงานเพิ่มเติมคำว่า "ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดบันดาลให้ข้าพเจ้าเป็นคนหนึ่งจากบรรดาผู้ที่สำนึกผิด และได้โปรดบันดาลให้ข้าพเจ้าเป็นคนหนึ่งจากบรรดาผู้ที่สะอาดบริสุทธิ์."

และฮากิม ได้รายงาน และได้ตัดสินว่าเป็นฮะดีษศอเฮียะฮ์ว่า "ผู้ใดได้อาบน้ำละหมาด, หลังจากนั้นเขาได้กล่าวว่า "มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์ท่าน ข้าแด่อัลลอฮ์ และพร้อมด้วยคำสรรเสริญพระองค์ท่าน ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะเว้นแต่พระองค์ท่าน ฉันขอวิงวอนขออภัยโทษต่อท่าน และฉันขอสำนึกผิดกลับตัวเข้าหาท่าน" ถ้อยคำนี้จะถูกบันทึกลงในแผ่นหนังหลังจากนั้นจะถูกประทับตราด้วยเครื่องประทับ ดังนั้นมันจึงไม่ฉีกขาดจนถึงวันกิยามะห์, หมายความว่าการทำให้เสียหายจะไม่เกิดขึ้นกับมัน ดังปรากฏในฮะดีษศอเฮียะฮ์ จนกว่าเขาจะได้เห็นผลบุญอันยิ่งใหญ่ของเขา.

หลังจากนั้นให้เขากล่าวคำศอลาวาตและสลามแก่ผู้นำของเราคือท่านนบีมุฮำหมัด, และให้เขาอ่าน "อินนาอันซัลนาฮู่" สามจบเช่นเดียวกัน (คือหันหน้าไปทางทิศกิบละห์) โดยไม่ต้องยกมือ.

وأَمَّا دُعَاءُ الأَعْضَاءِ الْمَشْهُوْرُ فَلَا أَصْلَ لَهُ يُعتَدُّ بِهِ فلِذٰلِكَ حَذَفْتُهُ، تَبَعًا لِشَيْخِ المذهبِ النوويِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ.

وقِيْلَ : يُستَحَبُّ أَنْ يقولَ عندَ كُلِّ عُضْوٍ : أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ. لِخَبَرٍ رَوَاهُ الْمُستَغفِرِيُّ وَقَالَ : حَسَنٌ غَرِيْبٌ.

(وَشُربُهُ) مِن (فَضلِ وَضُوئِهِ) لِخَبَرٍ : إِنَّ فِيْهِ شِفَاءً مِن كُلِّ دَاءٍ

وَيُسَنُّ رَشُّ إِزَارِهِ بِهِ، أي إِنْ تَوَهَّمَ حُصولَ مُقَذِّرٍ لَهُ، كَمَا استَظْهَرَهُ شيخُنَا.

وعَلَيْهِ يُحْمَلُ رَشُّهُ صلى الله عليه وسلم لِإِزَارِهِ بِهِ.

ส่วนคำวิงวอนขอดุอาอ์สำหรับอวัยวะต่างๆ ที่แพร่หลายนั้นไม่มีต้นตอที่เชื่อถือได้ ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ตัดดุอาอ์นี้ทิ้งไป เป็นการปฏิบัติตามปรมาจารย์ของมัซฮับคือนะวะวีย์ ขออัลลอฮ์ทรงพอพระทัยเขา.

และบางทรรศนะกล่าวว่าสุนัตให้เขากล่าวที่ทุกอวัยวะของการอาบน้ำละหมาดว่า "ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะเว้นแต่อัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น โดยไม่มีผู้ใดเป็นคู่ภาคีของพระองค์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าแท้จริงมุฮำหมัดเป็นบ่าวและเป็นศาสนทูตของพระองค์" เพราะมีฮะดีษที่รายงานโดย อัลมุสตัฆฟิรีย์ และเขาได้กล่าวว่าเป็นฮะดีษฮะซัน ฆอรีบ.

และสุนัตให้เขาดื่มน้ำที่เหลือจากน้ำที่ใช้อาบน้ำละหมาดของเขา เพราะมีฮะดีษที่กล่าวว่า ในน้ำนั้นมีตัวยาที่รักษาได้ทุกโรค

และสุนัตให้พรมผ้านุ่งของเขาให้เปียกด้วยน้ำที่เหลือจากการอาบน้ำละหมาด, หมายความว่า ถ้าหากเขาเข้าใจว่ามีสิ่งที่ทำให้เปรอะเปื้อนเกิดขึ้นที่ผ้านุ่งของเขา, ดังที่ปรมาจารย์ของเราได้พบว่ามันเป็นทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร).

และให้ถือตามนั้นว่าการที่ท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม) พรมน้ำที่ผ้านุ่งของท่านให้เปียกด้วยน้ำที่เหลือจากการอาบน้ำละหมาดนั้น เกิดขึ้นจากความเข้าว่ามีสิ่งเปรอะเปื้อนเกิดขึ้นที่ผ้านุ่งของท่าน.

ورَكعَتَانِ بَعْدَ الوُضوءِ أي بِحَيثُ تُنسَبَانِ إليه عُرْفًا، فتَفُوتَانِ بِطُولِ الفَصْلِ عُرْفًا على الأَوْجَهِ، وعِندَ بعضِهم بِالإعرَاضِ، وبعضِهِم بِجَفَافِ الأَعضاءِ، وقِيلَ : بِالحَدَثِ.

ويَقرَأُ ندْبًا فِي أُوْلَى ركعتَيْهِ بعدَ الفاتحةِ : * (وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوْا أَنْفُسَهُمْ) * إِلَى * (رَحِيْمًا) *، وفِي الثانيةِ : * (وَمَنْ يَعْمَلْ سُوْءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ) * إِلَى * (رَحِيْمًا) *.

และสุนัตให้ละหมาดสองรอกาอัตภายหลังจากอาบน้ำละหมาด คือในที่ซึ่งละหมาดสองรอกาอัตนี้ยังถูกพาดพิงถึงน้ำละหมาดนั้นตามประเพณี ดังนั้นถือว่าหมดสิทธิ์ละหมาดสองรอกาอัตนี้ด้วยการเว้นระยะห่างกันนานตามประเพณี ตามทรรศนะที่ "เอาญะห์" และนักวิชาการบางท่านว่า

หมดสิทธิ์ด้วยการเบือนหนี (คือไม่สนใจจะละหมาด) และบางท่านกล่าวว่า ด้วยการที่อวัยวะการอาบน้ำละหมาดแห้ง และบางทรรศนะกล่าวว่า หมดสิทธิ์ด้วยการมีฮะดัษ.

และสุนัตให้อ่านในรอกาอัตแรกของสองรอกาอัตนี้หลังจากฟาติฮะห์คือ "ว่าเลาอันน่าฮุม อิซ ซอล่ามู อันฟู่ซ่าฮุม" ความว่า "และแม้ว่าพวกเขาขณะที่ได้ละเมิดตนเอง" จนถึงคำว่า "ร่อฮีมา" ความว่า "เป็นผู้ทรงเมตตาเสมอ". (อันนิซาอ์ 64) และในรอกาอัตที่สองให้อ่าน "ว่ามัยยะอ์มั้ลซูอัน เอายัซลิมนัฟซ่าฮู" ความว่า "และผู้ใดทำความชั่วหรือละเมิดตัวเอง" จนถึงคำว่า "ร่อฮีมา" "เป็นผู้ทรงเมตตา". (อันนิซาอ์ 110)

(فَائِدَةٌ) يَحْرُمُ التَطهُّرُ بِالْمُسَبَّلِ لِلشُرْبِ، وكَذَا بِمَاءٍ جُهِلَ حالُهُ عَلى الأَوجَهِ، وكَذَا حَمْلُ شَيْءٍ مِنَ الْمُسَبَّلِ إِلَى غيرِ مَحَلِّهِ.

(وَلْيَقتَصِرْ) أي المتوَضِّئُ، (حَتْمًا) أي وُجُوبًا، (عَلى) غَسلِ أو مَسحِ (وَاجِبٍ) أي فلَا يَجوزُ تثليثٌ وَلَا إِتيَانُ سائِرِ السُّنَنِ (لِضِيقِ وَقْتٍ) عَن إدراكِ الصلاةِ كُلِّهَا فيه، كما صَرَّحَ به البَغَوِيُّ وغيرُهُ، وتَبِعَه المتأَخِّرُوْنَ.

ประโยชน์ประการหนึ่ง ห้าม (ฮารอม) ทำความสะอาด (คือยกฮะดัษ) ด้วยน้ำที่ถูกอุทิศไว้เพื่อใช้ดื่ม เช่นเดียวกับการทำความสะอาดด้วยน้ำที่ไม่รู้สถานะของมัน (ว่าถูกอุทิศไว้เพื่อใช้ดื่มหรือเพื่อใช้ทำความสะอาด) ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์" และห้าม (ฮารอม) เช่นเดียวกันการขนย้ายสิ่งใดๆจากน้ำที่ถูกอุทิศไว้ (เพื่อใช้ดื่มหรือเพื่อใช้ทำความสะอาด) ไปยังสถานที่อื่น.

และผู้อาบน้ำละหมาดจำเป็น (วาญิบ) จะต้องจำกัดการล้างหรือการเช็ดเฉพาะที่เป็นวาญิบเท่านั้น คือไม่อนุญาตให้ทำสามครั้ง และไม่อนุญาตให้กระทำสุนัตต่างๆ (ของการอาบน้ำละหมาดทั้งที่เป็นการกระทำและคำพูด) เพราะเหลือเวลาน้อยที่จะละหมาดทั้งหมดได้ทันในเวลา ตามที่ท่านบะฆอวีย์และคนอื่นๆ ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน และนักวิชาการยุคหลังได้คล้อยตามความเห็นของบะฆอวีย์ด้วย.

لَكِنْ أفتَى فِي فَوَاتِ الصلاةِ لو أَكْمَلَ سُنَنَهَا بِأَنْ يَأْتِيَهَا، ولو لَمْ يُدرِكْ ركعةً. وَقَدْ يُفَرَّقُ بِأَنَّهُ ثَمَّ اشتَغَلَ بِالمقصوْدِ، فكانَ كَمَا لَوْ مَدَّ فِي القِراءةِ.

แต่บะฆอวีย์ได้ฟัตวาในเรื่องขาดละหมาดว่า ถ้าหากเขาทำสุนัตของละหมาดอย่างครบถ้วนโดยการนำสุนัตต่างๆของละหมาดมาปฏิบัติ ถึงแม้จะไม่ทันได้หนึ่งรอกาอัตในเวลาก็ตาม (ก็ยอมให้นำสุนัตต่างๆมาปฏิบัติได้) ซึ่งอาจมีข้อแตกต่างกันระหว่างเรื่องนี้ (คือเรื่องน้ำละหมาด) กับเรื่องโน้น (คือเรื่องละหมาด) ข้อแตกต่างก็คือการที่ผู้ละหมาดพะวงอยู่กับสิ่งที่เป็นเป้าหมาย (คือละหมาด

ส่วนในเรื่องน้ำละหมาดผู้อาบน้ำละหมาดไม่ได้พะวงอยู่กับสิ่งที่เป็นเป้าหมาย จึงไม่ยอมให้) ดังนั้น เรื่องนี้จึงเหมือนกับกรณีที่เขาอ่านซูเราะห์ยาว (จนออกนอกเวลาละหมาดก็ไม่ฮารอม).

(أَوْ قِلَّةِ ماءٍ) بِحَيْثُ لا يَكفِي إِلَّا الفَرْضَ فَلَوْ كان مَعَهُ ماءٌ لَا يَكفِيْهِ لِتَتِمَّةِ طُهْرِهِ. إِنْ ثَلَّثَ أو أَتَى السُّنَنَ أَوِ احْتَاجَ إلى الفَاضِلِ لِعَطَشٍ مُحْتَرَمٍ، حَرُمَ استِعمَالُهُ فِي شَيْءٍ مِنَ السُّنَنِ. وكذا يُقَالُ فِي الغُسْلِ.

(وَنَدْبًا) عَلى الواجِبِ بِتَركِ السُّنَنِ، (لِإدراكِ جماعةٍ) لَمْ يُرْجَ غيرُهَا.

نَعَمْ، مَا قِيلَ بِوُجوبِه – كَالدَّلْكِ - يَنْبَغِي تقديمُهُ عليها، نَظِيْرُ مَا مَرَّ مِنْ نَدْبِ تَقديمِ الفَائِتِ بِعُذْرٍ عَلَى الْحاضِرَةِ، وإِنْ فَاتَتِ الْجماعَةُ.

หรือเพราะมีน้ำน้อย โดยมีน้ำไม่พอใช้อาบน้ำละหมาดนอกจากใช้ (ล้างและเช็ด) ในสิ่งที่เป็นฟัรฎูการอาบน้ำละหมาดเท่านั้น ดังนั้นถ้าหากน้ำที่เขามีไม่เพียงพอเพื่อทำความสะอาดของเขาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ให้พิจารณาดังนี้ ถ้าหากเขาทำสามครั้ง หรือนำสิ่งที่เป็นสุนัตต่างๆมาปฏิบัติ หรือเขามีความต้องการน้ำที่เหลือ (จากการทำสิ่งที่เป็นฟัรฎู) เพื่อไว้ดับความกระหายน้ำของสัตว์ที่ศาสนาคุ้มครอง ก็ถือว่าการนำน้ำไปใช้กระทำสิ่งใดจากบรรดสุนัตของการอาบน้ำละหมาดนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) และให้ใช้แนวทางเดียวกันนี้ในเรื่องการอาบน้ำวาญิบ (คือให้จำกัดทำเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเพราะเวลาเหลือน้อยหรือมีน้ำน้อยหรือต้องการใช้น้ำที่เหลือไปดับกระหาย)

และสุนัตให้จำกัดกระทำแต่สิ่งที่เป็นวาญิบด้วยการละทิ้งสุนัตต่างๆของน้ำละหมาด เพื่อให้ทันการละหมาดญะมาอะห์ ที่ไม่มีความหวังว่าจะมีการทำละหมาดญะมาอะห์อื่นอีก.

กระนั้นก็ตาม สิ่งที่มีทรรศนะว่าเป็นสิ่งวาญิบของการอาบน้ำละหมาดเช่นการถูอวัยวะ จึงเป็นการสมควรที่จะจัดให้อยู่ในลำดับก่อนละหมาดญะมาอะห์, ซึ่งเหมือนกับกรณีที่ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องสุนัตให้นำละหมาดที่ขาดไปโดยมีเหตุจำเป็นมาชดใช้ก่อนละหมาดประจำเวลา ถึงแม้จะขาดละหมาดญะมาอะห์ (ด้วยการกระทำเช่นนั้นเพราะมีบางทรรศนะที่กล่าวว่าเป็นวาญิบ) ก็ตาม.

(تَتِمَّةٌ) يَتَيَمَّمُ عَنِ الْحَدَثَيْنِ لِفَقْدِ مَاءٍ أَوْ خَوْفِ مَحذُورٍ مِنَ اسْتِعمَالِهِ بِتُرَابٍ طَهُوْرٍ لَهُ غُبَارٌ.

وأَرْكَانُهُ نِيَّةُ اسْتِبَاحَةِ الصلاةِ الْمَفْرُوضَةِ مَقرُونَةً بِنَقْلِ التُّرَابِ، ومَسْحُ وَجهِهِ ثم يَدَيْهِ.

ولَوْ تَيَقَّنَ ماءً آخِرَ الوقتِ فَانتِظارُهُ أَفْضَلُ، وإِلَّا فتعجِيلُ تَيَمُّمٍ.

وإِذَا امْتَنَعَ استِعمالُهُ فِي عُضْوٍ وَجبَ تيمٌّ وغَسلُ صَحِيْحٍ ومَسحُ كُلِّ السَّاتِرِ الضَّارِّ نَزْعُهُ بِمَاءٍ، ولَا تَرتِيبَ بينَهُمَا لِجُنُبٍ . أو عُضوَيْنِ فتَيَمُّمَانِ، ولا يُصَلِّي بِهِ إِلَّا فَرْضًا وَاحِدًا وَلَوْ نَذْرًا. وَصَحَّ جَنائِزُ مَعَ فَرْضٍ.

เติมเต็ม (ในการอธิบายเรื่องตะยัมมุมและวิธีการตะยัมมุม) ให้เขาใช้การตะยัมมุมแทนการใช้น้ำได้ในการยกฮะดัษทั้งสอง (คือฮะดัษเล็กและฮะดัษใหญ่) เพราะสาเหตุขาดน้ำ หรือเพราะกลัวอันตรายที่น่ากลัวจากการใช้น้ำ, (ให้ตะยัมมุม) ด้วยการใช้ดินสะอาดที่มีฝุ่น.

องค์ประกอบสำคัญของตะยัมมุมได้แก่ การตั้งเจตนาทำให้อนุญาตละหมาดฟัรฎู พร้อมกับการเคลื่อนย้ายฝุ่นดิน และเช็ดที่ใบหน้าของเขา หลังจากนั้นเช็ดที่แขนทั้งสองข้างของเขา,

และถ้าหากเขามั่นใจว่าจะมีน้ำในช่วงท้ายของเวลาละหมาด การรอคอยน้ำประเสริฐกว่าการตะยัมมุม และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือถ้าหากไม่มั่นใจว่าจะมีน้ำ) การรีบตะยัมมุมย่อมประเสริฐกว่า.

และเมื่อไม่สามารถใช้น้ำได้ในอวัยวะหนึ่ง (จากบรรดาอวัยวะของการอาบน้ำละหมาด) จำเป็น (วาญิบ) ต้องใช้การตะยัมมุม และจำเป็นต้องล้างส่วนที่ดีของอวัยวะนั้น และจำเป็นต้องใช้น้ำเช็ดให้ทั่วเฝือกซึ่งการถอดเฝือกออกจะเกิดอันตราย, และสำหรับคนญุนุบไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับระหว่างทั้งสองนั้น (คือระหว่างตะยัมมุมกับการล้างส่วนที่ดีของอวัยวะนั้น), หรือ (เมื่อไม่สามารถใช้น้ำได้ใน) สองอวัยวะ, ก็ให้ทำตะยัมมุมสองครั้ง, และด้วยการตะยัมมุมนั้น เขาจะละหมาดฟัรฎูไม่ได้นอกจากเพียงฟัรฎูเดียวเท่านั้น, ถึงแม้จะเป็นละหมาดที่ได้บนบานไว้ก็ตาม, และการละหมาดญะนาซะห์หลายครั้งพร้อมกับละหมาดฟัรฎูหนึ่งครั้งนั้นถือว่ามีผลใช้ได้.

(وَنَوَاقِضُهُ) أي أسبابُ نَوَاقِضِ الوضوءِ أربعةٌ :

أحدُها : (تَيَقُّنُ خُرُوجِ شَيْءٍ) غيرِ مَنِيِّهِ، عَيْنًا كَانَ أَوْ رِيْحًا، رَطْبًا أَوْ جَافًّا، مُعتَادًا كَبَوْلٍ أو نَادِرًا كَدَمِ بَاسُورٍ أو غيرِهِ، انْفَصَلَ أو لَا - كَدُوْدَةٍ أَخْرَجَتْ رَأْسَهَا ثم رَجَعَتْ - (مِنْ أَحَدِ سَبِيْلَيِ) المتوضِّئِ (الْحَيِّ) دُبُرًا كَانَ أو قُبُلًا. (وَلَوْ) كان الخَارِجُ (بَاسُورًا) نابِتًا دَاخِلَ الدُّبُرِ فَخَرَجَ أو زَادَ خُروجُهُ.

لكِنْ أَفْتَى العَلَّامَةُ الكَمَالُ الرَّدَّادُ بِعَدَمِ النقْضِ بِخُروجِ البَاسُورِ نَفسِهِ بَلْ بِالخَارِجِ مِنْهُ كَالدَّمِ.

وعَنْ مَالِكٍ : لَا يَنتَقِضُ الوضوءُ بالنادِرِ.

และสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด หมายถึง สาเหตุที่ทำให้เสียน้ำละหมาดนั้นมี สี่ประการ

ประการที่หนึ่งจากสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาดคือ มั่นใจว่ามีสิ่งใดที่ไม่ใช่อสุจิของตนออกมาไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นตัวตนหรือเป็นลม จะเปียกหรือแห้ง เป็นไปตามปรกติเช่นปัสสาวะ หรือนานๆจะเกิดสักครั้งหนึ่งเช่นเลือดที่เกิดจากริดสีดวงหรือเป็นอย่างอื่นก็ตาม ซึ่งสิ่งที่ออกมานั้นจะหลุดออกมาหรือไม่หลุดออกมาก็ตาม เช่นพยาธิที่โผล่หัวของมันออกมาแล้วเอากลับเข้าไป จากรูทวารหนึ่งรูทวารใดจากสองรูทวารของผู้อาบน้ำละหมาดที่ยังมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะเป็นทวารหนักหรือทวารเบาก็ตาม.

และถึงแม้สิ่งที่ออกมานั้นจะเป็นริดสีดวงที่เกิดอยู่ข้างในทวารหนักก็ตาม หลังจากนั้นมันโผล่ออกมา หรือมันโผล่ออกมามากขึ้นกว่าที่เคยโผล่อยู่ (ที่กล่าวมานั้นทำให้เสียน้ำละหมาด)

แต่ปรมาจารย์ กามาล ร๊อดดาด ได้ฟัตวาว่าไม่เสียน้ำละหมาดด้วยสาเหตุที่ตัวริดสีดวงโผล่ออกมา แต่ที่จะทำให้เสียน้ำละหมาดคือสิ่งที่ออกมาจากตัวริดสีดวงเช่นเลือด (เป็นต้น),

และตามทรรศนะของมาลิกถือว่าไม่เสียน้ำละหมาดด้วยสิ่งที่นานๆ จะเกิดขึ้นสักครั้ง.

(وَ) ثانِيْهَا : (زَوالُ عَقْلٍ) أي تَمْيِيزٍ، بِسُكْرٍ أو جُنُوْنٍ أو إِغْمَاءٍ أو نَوْمٍ، لِلْخَبَرِ الصحِيْحِ : فَمَنْ نَامَ فَلْيَتَوَضَّأْ.

وَخَرَجَ بِزَوالِ العَقْلِ النُّعَاسُ وأَوَائِلُ نَشْوَةِ السُّكْرِ، فَلَا نَقضَ بِهِمَا، كَمَا إذا شَكَّ هَلْ نَامَ أو نَعَسَ؟ وَمِنْ عَلامةِ النُّعَاسِ سَمَاعُ كلامِ الحاضِرِيْنَ وإِنْ لَمْ يَفْهَمْهُ، (لَا) زَوَالُهُ (بِنَوْمِ) قَاعِدٍ (مُمْكِنٍ مَقْعَدَهُ) أي أَلْيَتَيْهِ مِنْ مَقَرِّهِ، وإِنِ اسْتَنَدَ لِمَا لَوْ زَالَ سَقَطَ أَوِ احْتَبَى، وَلَيْسَ بَيْنَ مَقعَدِهِ ومَقَرِّهِ تَجَافٍ.

ประการที่สอง จากสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด คือการขาดสติ หมายถึงขาดการแยกแยะ ด้วยสาเหตุมึนเมา หรือเป็นบ้า หรือเป็นลมสลบ. หรือนอนหลับ เพราะมีฮะดีษศอเฮียะฮ์กล่าวว่า "ดังนั้นผู้ใดนอนหลับ ให้เขาจงอาบน้ำละหมาด",

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า "ขาดสติ" อาการเคลิ้มและเริ่มมึนงง ดังนั้นถือว่าไม่เสียน้ำละหมาด ด้วยการเกิดอาการทั้งสองนี้ เช่นกรณีที่เขาสงสัยว่านอนหลับหรือง่วงนอน. และจากเครื่องหมายของอาการเคลิ้มคือได้ยินคำพูดของผู้คนที่อยู่ที่นั่น ถึงแม้จะไม่เข้าใจคำพูดที่ได้ยินก็ตาม, และการขาดสติด้วยการหลับของคนนั่งที่สะโพกแน่นกับที่นั่งของเขาจะไม่ทำให้เสียน้ำละหมาด หมายถึงสะโพกทั้งสองข้างของเขาแน่นอยู่กับพื้นที่เขานั่ง ถึงแม้เขาจะนั่งพิงอยู่กับสิ่งหนึ่งซึ่งถ้าหากสิ่งนั้นหายไปเขาจะต้องล้มลงก็ตาม หรือถึงแม้เขาจะนั่งกอดเข่าอยู่ก็ตาม โดยที่ระหว่างสะโพกของเขากับพื้นที่เขานั่งไม่ห่างจากกัน,

ويَنتَقِضُ وضوءُ مُمْكِنٍ انْتَبَهَ بَعدَ زَوالِ أَلْيَتِهِ عن مَقَرِّهِ، لَا وضوءُ شَاكٍّ هَل كانَ مُمْكِنًا أو لَا؟ أو هَلْ زَالَتْ أَلْيَتُهُ قبْلَ اليَقَظَةِ أو بَعْدَهَا؟ .. وتَيَقُّنُ الرُّؤْيَا مَعَ عدَمِ تَذَكُّرِ نَوْمٍ لَا أَثَرَ لَهُ بِخِلافِهِ مَعَ الشَّكِّ فِيْهِ لِأَنَّهَا مُرَجِّحَةٌ لِأَحَدِ طَرَفَيْهِ.

และจะเสียน้ำละหมาดของคนหลับที่สะโพกแน่นอยู่กับพื้น ที่เขารู้สึกตัวภายหลังจากสะโพกของเขาขยับออกจากพื้นที่นั่งแล้ว(โดยมั่นใจ), และจะไม่เสียน้ำละหมาดของคนที่สงสัยว่าเขานั่งหลับโดยสะโพกแน่นกับพื้นหรือไม่, หรือสงสัยว่าสะโพกของเขาขยับพ้นจากพื้นก่อนตื่นนอนหรือหลัง

ตื่นนอน, ส่วนการมั่นใจว่าฝัน แต่นึกไม่ออกว่านอนหลับ ไม่มีผลทำให้เสียน้ำละหมาด, ซึ่งแตกต่างกับกรณีการมั่นใจว่าฝัน พร้อมกับสงสัยในเรื่องการนอนหลับ,เพราะการฝันเป็นการให้น้ำหนักแก่ด้านหนึ่งจากสองด้านของความสงสัย (คือการนอนหลับ).

(وَ) ثالِثُها: (مَسُّ فَرْجِ آدَمِيٍّ) أو مَحَلِّ قَطعِهِ، ولو لِمَيِّتٍ أو صَغِيرٍ، قُبُلًا كان الفَرْجُ أودُبُرًا مُتَّصِلًا أو مَقطُوعًا، إِلَّا مَا قُطِعَ فِي الخِتَانِ. وَالناقِضُ مِن الدُّبُرِ مُلتَقَى الْمَنفَذِ، ومِنْ قُبُلِ المرأةِ مُلتَقَى شُفْرَيْهَا عَلَى الْمَنفَذِ لَا مَا وَرَاءَهُمَا كَمَحَلِّ خِتَانِهَا.

ประการที่สาม จากสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด คือการสัมผัสอวัยวะเพศของมนุษย์ หรือสัมผัสบริเวณรอยที่อวัยวะเพศถูกตัด ถึงแม้จะเป็นอวัยวะเพศของคนตายหรือของเด็กก็ตาม, โดยไม่คำนึงว่าเป็นทวารเบาหรือทวารหนักก็ตาม เป็นอวัวะเพศที่ยังติดอยู่กับร่างหรือที่ขาดไปจากร่างก็ตาม ยกเว้นสิ่งที่ถูกตัดออกไปในการขริบ (คือหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายหรือปลายปุ่มคริตอริสคือปุ่มกระสันของผู้หญิง), สิ่งที่จะทำให้เสียน้ำละหมาดจากจากทวารหนักคือจุดบรรจบของหูรูดทวาร, และจากทวารเบาของสตรีคือจุดบรรจบของสองแคมทวาร, ส่วนสิ่งที่นอกเหนือจากสองแคมจะไม่ทำให้เสียน้ำละหมาดเช่นบริเวณที่ขริบของสตรี (ปุ่มคริสตอริส),

نَعَمْ، يُندَبُ الوضوءُ مِن مَسِّ نحوِ الْعَانَةِ، وبَاطِنِ الأَلْيَةِ، وَالأُنْثَيَيْنِ، وشَعْرٍ نَبَتَ فوْقَ ذَكَرٍ، وأَصْلِ فَخِذٍ، ولَمْسِ صَغِيرةٍ وأَمْرَدَ وأَبْرَص ويَهُودِيٍّ، ومِنْ نحوِ فَصْدٍ، ونَظَرٍ بِشَهوَةٍ ولَوْ إلى مَحْرَمٍ، وتَلَفُّظٍ بِمَعصِيَةٍ، وغَضَبٍ ،وحَمْلِ مَيِّتٍ ومَسِّهِ، وقَصِّ ظُفْرٍ وشَارِبٍ، وحَلْقِ رَأْسِهِ.

กระนั้นก็ตามสุนัตให้อาบน้ำละหมาดจากการสัมผัสขนใต้ร่มผ้า สัมผัสด้านในของสะโพก (ร่องก้น) ลูกอัณฑะทั้งสอง เส้นขนที่ขึ้นบนอวัยวะเพศชาย โคนขาอ่อน กระทบกับเด็กผู้หญิง กระทบกับผู้ชายรูปงาม กับคนที่เป็นโรคด่างขาว และคนยะฮูดีย์. และสุนัตให้อาบน้ำละหมาดเนื่องจากการเจาะเส้นเลือด การมองเพศตรงข้ามโดยมีกำหนัด แม้จะเป็นการมองไปยังผู้ที่ศาสนาห้ามแต่งงานด้วยก็ตาม (มะฮ์รอม) และสุนัตให้อาบน้ำละหมาดเนื่องจากการพูดสิ่งที่เป็นความชั่ว เนื่องจากการโกรธ การแบกหามคนตาย การสัมผัสคนตาย การตัดเล็บ การขริบหนวด และการโกนศีรษะของเขา.

وخَرَجَ بِآدمِيٍّ فَرْجُ البَهِيمَةِ إِذْ لَا يُشتَهَى، ومِنْ ثَمَّ جَازَ النظرُ إليهِ.

(بِبَطْنِ كَفٍّ) لِقولِه صلى الله عليه وسلم : مَنْ مَسَّ فَرْجَهُ، وفِي رِوايةٍ : مَنْ مَسَّ ذَكَرًا فَلْيَتَوَضَّأْ.

وَبَطْنُ الكَفِّ هو بَطْنُ الرَّاحَتَيْنِ وبَطنُ الأَصَابِعِ وَالْمُنحَرِفُ إِلَيْهِمَا عندَ انْطِبَاقِهِمَا، معَ يَسِيرِ تَحَامُلٍ دُونَ رُؤُوسِ الأَصابِعِ ومَا بَيْنَهَا وحَرْفِ الكَفِّ.

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า (อวัยวะเพศ) "ของมนุษย์" คืออวัยวะเพศของสัตว์ เพราะมันจะไม่เกิดกำหนัดทางเพศ, ด้วยเหตุนี้จึงอนุญาตให้มองมันได้.

ด้วยท้องฝ่ามือ (หมายถึงสัมผัสด้วยท้องฝ่ามือ) เพราะท่านนบี (ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิวะซัลลัม) ได้กล่าวว่า "ผู้ใดสัมผัสอวัยวะเพศของเขา" และในรายงานหนึ่งว่า "ผู้ใดสัมผัสอวัยวะเพศชาย, ให้เขาจงอาบน้ำละหมาด"

คำว่าท้องฝ่ามือคือท้องฝ่ามือทั้งสองข้าง และท้องนิ้ว และส่วนที่แนบชิดกับท้องฝ่ามือและท้องนิ้วขณะที่นำทั้งสองมาประกบกัน พร้อมกดเล็กน้อย โดยไม่เกี่ยวกับปลายนิ้วและสิ่งที่อยู่ระหว่างนิ้ว และไม่เกี่ยวกับริมฝ่ามือ.

(وَ) رابِعُها: (تَلَاقِي بَشَرَتَيْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى) ولَوْ بِلَا شَهوَةٍ، وإِنْ كانَ أحدُهُما مُكْرَهًا أو مَيِّتًا، لكِنْ لَا يَنْقُضُ وضوءُ الْمَيِّتِ.

وَالْمُرادُ بِالبَشَرَةِ هُنَا غيرُ الشعْرِ والسِّنِّ والظُّفرِ - قاله شيخُنا - وغيرُ باطِنِ العَيْنِ، وذلك لِقَولِهِ تعالى: * (أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ) * أي لَمَسْتُمْ.

ประการที่สี่ จากสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด ผิวหนังทั้งสองคือผิวหนังของผู้ชายและผู้หญิงกระทบกัน และถึงแม้จะไม่มีกำหนัดทางเพศก็ตาม และถึงแม้ฝ่ายหนึ่งจากทั้งสองนั้นถูกบังคับหรือเสียชีวิตไปแล้วก็ตาม แต่ผู้ที่เสียชีวิตนั้นจะไม่เสียน้ำละหมาด, และความหมายของผิวหนังในที่นี้คือไม่ใช่เส้นขน ฟันและเล็บ, ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และนอกจากภายในตา ทั้งนี้เพราะอัลลอฮ์ตาอาลา ได้ตรัสว่า "หรือพวกท่านกระทบกับพวกผู้หญิง" หมายถึง พวกท่านสัมผัส.

ولَو شَكَّ هَل مَا لَمَسَهُ شَعْرٌ أو بَشَرَةٌ، لَمْ يَنْتَقِضْ، كما لَو وَقَعَتْ يَدُهُ عَلى بَشَرَةٍ لَا يَعْلَمُ أَهِيَ بَشَرَةُ رَجُلٍ أوِ امرَأَةٍ، أو شَكَّ : هل لَمَسَ مَحْرَمًا أو أَجْنَبِيَّةً؟ وقال شيخُنَا فِي شرحِ العُبَابِ : ولَوْ أَخْبَرَهُ عَدْلٌ بِلَمْسِهَا لَهُ، أو بِنحوِ خُرُوجِ رِيْحٍ مِنهُ فِي حَالِ نومِهِ مُمْكِنًا، وَجَبَ عليه الْأَخْذُ بِقولِهِ.

และถ้าหากเขาสงสัยว่าสิ่งที่เขาสัมผัสนั้นเป็นผมหรือผิวหนัง เขาไม่เสียน้ำละหมาด, เช่นเดียวกับกรณีที่มือของเขาตกลงไปโดนผิวหนัง โดยเขาไม่รู้ว่าเป็นผิวหนังผู้ชายหรือผู้หญิง, หรือเขาสงสัยว่าเขาได้สัมผัสกับผู้ที่ห้ามแต่งงานกับเขา (มะฮ์รอม) หรือเป็นหญิงอื่นที่แต่งงานกันได้. และปรมาจารย์ของเราได้กล่าวไว้ในหนังสือ "ชัรฮุ้ลอุบาบ"ว่า ถ้าหากมีคนที่มีคุณธรรม (อาดิ้ล) บอกแก่เขาว่ามีผู้หญิงได้สัมผัสเขา, หรือเสมือนเขาผายลมในสภาพนอนหลับสะโพกแน่นกับพื้น เขาจำเป็นต้องยึดถือเอาตามคำพูดของผู้มีคุณธรรมคนนั้น.

(بِكِبَرٍ) فِيهِمَا، فَلَا نَقْضَ بِتَلاقِيهِمَا مَعَ صِغَرٍ فِيهِمَا، أو فِي أَحدِهِمَا، لِانْتِفَاءِ مِظَنَّةِ الشهْوَةِ.

وَالْمُرَادُ بِذِي الصِّغَرِ: مَنْ لَا يُشتَهَى عُرْفًا غَالِبًا.

(لَا) تَلَاقِي بَشَرَتَيْهِمَا) (مَعَ مَحْرَمِيَّةٍ) بَيْنَهُمَا، بِنَسَبٍ أو رَضَاعٍ أو مُصَاهَرَةٍ، لِانْتِفَاءِ مِظَنَّةِ الشهْوَةِ.

พร้อมด้วยการที่ทั้งสองคน (คือผู้ชายและผู้หญิงที่ผิวหนังสัมผัสกัน) นั้นโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว, ดังนั้นจะไม่เสียน้ำละหมาดด้วยการที่ (ผิวหนังของ) คนทั้งสองกระทบกัน พร้อมด้วยการที่คนทั้งสองยังอยู่ในวัยเด็กหรือคนใดคนหนึ่งจากสองคนนั้นอยู่ในวัยเด็ก เพราะค่อนข้างมั่นใจได้ว่าจะยังไม่มีความรู้สึกทางเพศเกิดขึ้น.

และความหมายที่ว่าอยู่ในวัยเด็ก คือเป็นผู้ที่ยังไม่มีความรู้สึกทางเพศ ตามประเพณีส่วนใหญ่.

และไม่เสียน้ำละหมาดการที่ผิวหนังของคนทั้งสองกระทบกัน พร้อมด้วยการเป็นมะฮ์รอม (คือเป็นผู้ที่ศาสนาห้ามแต่งงานกัน) ระหว่างคนทั้งสองนั้น ด้วยสาเหตุร่วมสายตระกูลเดียวกัน หรือดื่มนมจากแม่นมคนเดียวกัน หรือด้วยสาเหตุการเกี่ยวดองกัน (คือที่เกิดจากการแต่งงาน) เพราะเป็นที่คาดหมายได้ว่าจะไม่มีกำหนัดเกิดขึ้น,

ولَو اشْتَبَهَتْ مَحْرَمُهُ بِأَجْنَبِيَّاتٍ مَحْصُورَاتٍ فَلَمَسَ واحِدَةً مِنهُنَّ لَمْ يَنتَقِضْ، وكذا بِغَيرِ مَحصُوراتٍ عَلى الأَوْجَهِ.

(ولَا يَرتَفِعُ يَقِيْنُ وُضوءٍ أو حَدَثٍ بِظَنِّ ضِدِّهِ) ولَا بِالشَّكِّ فِيهِ المفهومِ بِالأَوْلَى فَيَأْخُذُ بِاليقِينِ اسْتِصْحَابًا لَهُ.

และถ้าหากมีผู้หญิงที่ศาสนาห้ามแต่งงานกับเขาเกิดความคลุมเครือ ด้วยการปะปนอยู่กับผู้หญิงที่ศาสนาอนุญาตให้แต่งงานกับเขาหลายคนที่มีจำนวนจำกัด (เช่นยี่สิบคนเป็นต้น) ต่อมาเขาได้ไปกระทบกับผู้หญิงคนหนึ่งในกลุ่มนั้น ถือว่าเขาไม่เสียน้ำละหมาด เช่นเดียวกับการไปปะปนอยู่กับพวกผู้หญิงที่ไม่สามารถจำกัดจำนวนได้ (คือมีจำนวนมาก ก็ถือว่าไม่เสียน้ำละหมาดเช่นเดียวกัน) ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์"

และความมั่นใจ (ยะกีน) ว่ามีน้ำละหมาด หรือมีฮะดัษจะไม่ถูกยกเลิกไปด้วยการค่อนข้างแน่ใจ (ซอนน์) ว่ามีสิ่งตรงข้ามกับความมั่นใจนั้นเกิดขึ้น. และ (ความมั่นใจว่ามีน้ำละหมาด หรือมีฮะดัษจะไม่ถูกยกเลิกไป) ด้วยความสงสัย (ชักก์) ในสิ่งที่ตรงข้ามกับความมั่นใจนั้น เป็นการตีความด้วยสิ่งที่เหนือกว่า (คือความมั่นใจเหนือกว่าความสงสัย) ดังนั้นให้ยึดถือเอาความมั่นใจ โดยถือเอาหลักเดิมของความมั่นใจไว้.

(خَاتِمَةٌ) يَحْرُمُ بِالحَدَثِ : صلاةٌ وطَوَافٌ وسُجُودٌ، وحَمْلُ مُصحَفٍ، ومَا كُتِبَ لِدَرْسِ قُرآنٍ ولَوْ بَعْضَ آيَةٍ كَلَوْحٍ.

وَالعِبرَةُ فِي قَصْدِ الدِّرَاسَةِ وَالتَّبَرُّكِ بِحَالَةِ الكِتَابَةِ دُوْنَ مَا بَعدَهَا، وَبِالكَاتِبِ لِنَفْسِهِ أو لِغَيرِهِ تَبَرُّعًا، وَإِلَّا فَآمِرِهِ لَا حَمْلُهُ مَعَ مَتَاعٍ، وَالْمُصحَفُ غَيْرُ مَقصُودٍ بِالْحَمْلِ وَمَسُّ وَرَقِهِ، وَلَوْ لِبَيَاضٍ أو نحوِ ظَرْفٍ أُعِدَّ لَهُ وهُوَ فِيْهِ، لَا قَلْبُ وَرَقِهِ بِعُوْدٍ إذا لم يَنفَصِلْ عَلَيْهِ، ولَا مَعَ تَفسِيرٍ زَادَ ولَو احْتِمَالًا.

บทส่งท้าย (ในการอธิบายสิ่งที่ห้ามปฏิบัติด้วยการมีฮะดัษเล็กหรือฮะดัษใหญ่) ด้วยสาเหตุการมีฮะดัษนั้นศาสนาห้ามละหมาด ห้ามฏอวาฟ ห้ามสุหยูด (ติลาวะห์และสุหยูดชุกูร) ห้ามการนำพาอัลกุรอาน และสิ่งที่ถูกเขียนเพื่อใช้สอนอัลกุรอาน แม้เพียงส่วนหนึ่งของอายะห์ก็ตาม เช่นแผ่นไม้ (หมายถึงจากสิ่งที่อัลกุรอานถูกเขียนลงในสิ่งนั้นตามประเพณีนิยม).

และหลักพิจารณาในเรื่องเจตนาเขียนอัลกุรอานเพื่อใช้ในการสอน และเพื่อเอาความมีศิริมงคล (บะรอกะห์) นั้นให้พิจารณาเจตนาขณะเขียน โดยจะไม่พิจารณาเจตนาภายหลังจากเขียน และให้พิจารณาเจตนาของผู้เขียนที่เขียนให้แก่ตนเอง หรือเขียนให้แก่ผู้อื่นโดยไม่คิดค่าจ้าง และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขียนให้ผู้อื่นโดยคิดค่าจ้าง) ให้พิจารณาเจตนาของผู้ที่ใช้ให้เขาเขียน, ศาสนาไม่ห้ามนำพาอัลกุรอานพร้อมกับข้าวของอย่างอื่น โดยอัลกุรอานไม่ใช่เป็นจุดประสงค์หลักของการนำพานั้น, และห้ามกระทบแผ่นกระดาษอัลกุรอาน ถึงแม้จะเป็นบริเวณสีขาวที่แผ่นกระดาษอัลกุรอานก็ตาม และห้ามสัมผัสเสมือนปลอก (หรือซอง) ที่ถูกจัดเตรียมไว้ใส่อัลกุรอาน โดยมีอัลกุรอานอยู่ในปลอก (หรือซอง) นั้น, ไม่ห้ามการพลิกแผ่นกระดาษอัลกุรอานโดยการใช้ไม้ (เขี่ย) เมื่อแผ่นกระดาษนั้นไม่หลุดขึ้นไปอยู่บนไม้, และไม่ห้ามนำพาอัลกุรอานพร้อมมีคำบรรยาย(หนังสือตัฟซีร) ที่มีเนื้อหาคำบรรยายเกินกว่าอัลกุรอาน แม้จะโดยการอนุมานเอาก็ตาม.

وَلَا يُمْنَعُ صَبِيٌّ مُمَيِّزٌ - مُحْدِثٌ ولَو جُنُبًا- حَمْلَ وَمَسَّ نحوِ مُصحَفٍ لِحَاجَةِ تَعَلُّمِهِ ودَرْسِهِ ووَسِيْلَتِهِمَا، كَحَمْلِهِ لِلْمَكْتَبِ وَالإِتْيَانِ بِهِ لِلْمُعَلِّمِ لِيُعَلِّمَهُ مِنْهُ. ويَحْرُمُ تَمكِيْنُ غَيرِ الْمُمَيِّزِ مِن نحوِ مُصحَفٍ، ولَوْ بَعْضَ آيَةٍ، وَكِتَابَتُه بِالعَجَمِيَّةِ، ووَضْعُ نحوِ دِرهمٍ فِي مَكْتُوبِهِ، وعِلْمٍ شَرْعِيٍّ. وكذا جَعْلُهُ بَيْنَ أَوْرَاقِهِ - خِلَافًا لِشيخِنا - وتَمْزِيقُهُ عَبَثًا، وبَلْعُ مَا كُتِبَ عليه لَا شُرْبُ مَحْوِهِ، ومَدُّ الرِّجْلِ لِلْمُصحَفِ مَا لَمْ يَكُنْ عَلَى مُرْتَفِعٍ.

และจะไม่ห้ามเด็ก มุมัยยิซ (คือเด็กที่รู้เดียงสาแล้ว) ที่มีฮะดัษแม้จะเป็นฮะดัษญุนุบก็ตาม นำพาและสัมผัสเสมือนอัลกุรอานเป็นเล่ม เพราะต้องการจะเรียน และสอนอัลกุรอาน, และจะไม่ห้าม สื่อของการเรียนและการสอน เช่น การนำพาอัลกุรอานไปยังสถานที่เล่าเรียน, และการนำอัลกุรอาน ไปหาครูเพื่อให้ครูสอนเขาจากอัลกุรอานนั้น, และห้าม (ฮารอม) มอบให้แก่เด็กที่ยังไม่มุมัยยิซ จาก เสมือนอัลกุรอาน แม้จะเพียงส่วนหนึ่งของอายะห์ก็ตาม, และห้าม (ฮารอม) เขียนอัลกุรอานเป็นภาษา อื่นที่ไม่ใช่ภาษาอาหรับ, และห้ามวางเสมือนเหรียญดิรฮัมลงในสิ่งที่อัลกุรอานถูกเขียนไว้ และในตำรา วิชาการศาสนา และห้ามวางเสมือนเหรียญดิรฮัมคั่นระหว่างแผ่นอัลกุรอาน เป็นทรรศนะที่ต่างกับ ปรมาจารย์ของเรา. และห้ามฉีกอัลกุรอาน อย่างไม่มีเหตุผลพอเพียง, และห้ามกลืนสิ่งที่มีอัลกุรอาน ถูกเขียนไว้บนนั้น, แต่ไม่ห้ามดื่มน้ำที่ใช้ลบอัลกุรอาน, ห้ามยืดเท้าไปตรงกับ อัลกุรอาน ตราบที่อัลกุรอาน ไม่ได้อยู่บนที่สูง.

وَيُسَنُّ القِيامُ لَهُ كَالْعالِمِ بَلْ أَوْلَى، ويُكْرَهُ حَرْقُ مَا كُتِبَ عليه إلَّا لِغَرَضٍ نحوِ صِيَانَةٍ، فَغَسْلُهُ أَوْلَى مِنْهُ.

ويَحْرُمُ بِالْجَنَابَةِ الْمُكْثُ فِي المسجِدِ وقِرَاءَةُ قُرآنٍ بِقَصْدِهِ، ولَوْ بَعْضَ آيَةٍ، بِحَيْثُ يُسْمِعُ نَفْسَهُ ولو صَبِيًّا - خِلافًا لِمَا أَفْتَى بِهِ النوويُّ -.

وبِنحوِ حَيْضٍ، لَا بِخُرُوجِ طَلْقٍ، صَلاةٌ وقِراءَةٌ وصَوْمٌ. ويَجِبُ قضاؤُهُ لَا الصلَاةُ، بَلْ يَحْرُمُ قضاؤُهَا عَلى الْأَوجَهِ.

และสุนัตให้ยืนเป็นการให้เกียรติแก่อัลกุรอาน เหมือนการยืนให้เกียรติแก่ผู้รู้, แต่อัลกุรอาน สำคัญกว่านั้น. และไม่สมควร (มักรูห์) เผาสิ่งที่อัลกุรอานถูกเขียนอยู่บนนั้น นอกจากมีวัตถุประสงค์ เสมือนเพื่อรักษาอัลกุรอาน (ไม่ให้ตกอยู่ในสถานที่ที่ไม่สมเกียรติ), แต่การล้างอัลกุรอาน (ให้หมึกหลุด) ดีกว่าการเผา.

และห้ามด้วยการเป็นคนมีญุนุบ เข้าไปหยุดอยู่ในมัสยิด, และห้ามอ่านอัลกุรอานโดยเจตนาว่า เป็นอัลกุรอาน, ถึงแม้จะเป็นบางส่วนของอายะห์ก็ตาม ในที่ซึ่งอ่านให้ตัวเองได้ยิน, แม้ผู้เป็นคนมีญุนุบ จะเป็นเด็กก็ตาม เป็นทรรศนะต่างกับที่นะวะวีย์ได้ฟัตวาไว้.

และห้ามด้วยสาเหตุการมีเสมือนเลือดประจำเดือน (เช่นเลือดนิฟาสหลังคลอดบุตร) แต่จะ ไม่ห้ามด้วยการออกมาของเลือดขณะเจ็บท้อง (เพราะไม่ใช่เป็นเลือดประจำเดือน) คือห้ามละหมาด ห้ามอ่านอัลกุรอาน และห้ามถือศีลอด, และจำเป็น (วาญิบ) ต้องชดใช้การถือศีลอด แต่ไม่จำเป็นต้อง ชดใช้ละหมาดที่ขาดไปในช่วงที่มีเลือดดังกล่าว (คือเลือดประจำเดือนและเลือดนิฟาสหลังการคลอด บุตร), แต่ถือว่าการชดใช้ละหมาดเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) อีกด้วย ตามทรรศนะ “อัลเอาญะห์”.

(وَ) الطهارَةُ (الثانيَةُ : الْغُسْلُ) هو لُغَةً : سَيَلَانُ الماءِ عَلَى الشيءِ.
وشَرْعًا : سَيَلَانُهُ عَلَى جَمِيعِ الْبَدَنِ بِالنِّيَّةِ.
ولَا يَجِبُ فَوْرًا وإِنْ عَصَى بِسَبَبِهِ، بِخِلَافِ نَجِسٍ عَصَى بِسَبَبِهِ.
وَالْأَشْهَرُ فِي كلامِ الفُقَهَاءِ ضَمُّ غَيْنِهِ، لَكِنَّ الفَتْحَ أَفْصَحُ، وبِضَمِّهَا مُشْتَرَكٌ بَيْنَ الفعلِ وماءِ الغسلِ.

การทำความสะอาดประเภทที่สอง คือการอาบน้ำ คำว่า الْغُسْلُ ตามหลักภาษาคือ การที่น้ำไหลผ่านไปบนสิ่งหนึ่ง

และตามบัญญัติศาสนาคือ การที่น้ำไหลไปทั่วร่างกายพร้อมด้วยการตั้งเจตนา (เนียต).

และไม่จำเป็นต้องรีบอาบน้ำยกฮะดัษ ถึงแม้เขาได้ทำการละเมิด(เช่นการละเมิดประเวณี) อันเป็นเหตุทำให้ต้องอาบน้ำนั้นก็ตาม ต่างกับนะญิส ที่เขาได้ทำการละเมิด อันเป็นเหตุให้ต้องล้าง (เช่นเขาเอานะญิสมาป้ายตัว เขาจำเป็นต้องรีบล้าง).

ตามทรรศนะที่แพร่หลายในคำพูดของนักนิติศาสตร์อิสลามคือใส่สระดอมมะห์ที่อักษร ฆอยน์ แต่การใส่สระฟัตตะห์นั้นชัดเจนดีกว่า และด้วยการใส่สระดอมมะห์ที่อักษรฆอยน์นั้น มีความหมายร่วมกันระหว่าง การอาบน้ำกับน้ำที่ใช้อาบ.

(وَمُوجِبُهُ) أَربعَةٌ :

أحدُها : (خُروجُ مَنِيِّهِ أَوَّلًا) ويُعرَف بِأحدِ خَوَاصِّهِ الثَّلَاثِ : مِنْ تَلَذُّذٍ بِخُرُوجِهِ، أو تَدَفُّقٍ، أو رِيحِ عَجِينٍ رَطْبًا وبَيَاضِ بَيْضٍ جَافًّا. فَإِنْ فُقِدَتْ هذِهِ الْخَوَاصُّ فَلَا غُسْلَ.

نَعَمْ، لَوْ شَكَّ فِي شَيْءٍ أَمَنِيٌّ هُوَ أَوْ مَذِيٌّ؟ تَخَيَّرَ ولَوْ بِالتَّشَهِّي. فَإِنْ شَاءَ جَعَلَهُ مَنِيًّا وَاغْتَسَلَ، أَوْ مَذِيًّا وَغَسَلَهُ وَتَوَضَّأَ.

ولَوْ رَأَى مَنِيًّا مُجَفَّفًا فِي نحوِ ثَوْبِهِ لَزِمَهُ الغَسْلُ وإِعَادَةُ كُلِّ صلاةٍ تَيَقَّنَهَا بَعْدَهُ، مَا لَمْ يَحْتَمِلْ عَادَةً كَوْنُهُ مِنْ غَيْرِهِ.

และสาเหตุที่ทำให้จำเป็นต้องอาบน้ำทั่วร่างกายมีสี่สาเหตุ

สาเหตุที่หนึ่งจากสี่สาเหตุคือ การที่น้ำอสุจิของตนเคลื่อนออกมาในครั้งแรก และที่จะรู้ได้ว่าเป็นน้ำอสุจิ ก็ด้วยคุณสมบัติของมันหนึ่งจากสามประการคือ มีความรู้สึกเสียวซ่านขณะหลั่งอสุจิออกมา, หรือมีการพุ่งกระฉูดออกมา, หรือมีกลิ่น (คล้าย) แป้งที่นวดแล้วในขณะเปียก และมีกลิ่น (คล้าย) ไข่ขาวในขณะแห้ง, ดังนั้นถ้าหากขาดคุณสมบัติเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องอาบน้ำทั่วทั้งร่างกาย.

กระนั้นก็ตาม ถ้าหากเขาสงสัยในสิ่งหนึ่งว่าเป็นน้ำอสุจิหรือเป็นน้ำหล่อลื่น (มะซีย์) ให้เขาตัดสินใจเลือกเอา แม้จะพร้อมด้วยการมีความกำหนัดก็ตาม ดังนั้นถ้าหากเขาต้องการ ให้เขาถือว่าสิ่งนั้นเป็นน้ำอสุจิ และอาบน้ำทั่วทั้งร่าง หรือให้เขาถือว่าเป็นน้ำหล่อลื่น (มะซีย์) ให้เขาล้างมันและอาบน้ำละหมาด,

และถ้าหากเขาเห็นอสุจิแห้งจริงๆ ติดอยู่ในเสมือนผ้านุ่งของเขา (เช่นที่นอนของเขาเป็นต้น) เขาจำเป็นต้องอาบน้ำทั่วทั้งร่าง และจำเป็นต้องกลับไปละหมาดใหม่ทั้งหมด ที่เขามั่นใจว่าได้ละหมาดหลังจากอสุจิที่เขาเห็นนั้น. ตราบที่ไม่อาจตีความได้ตามปกติวิสัยว่ามันเป็นน้ำอสุจิของคนอื่น.

(وَ) ثَانِيْهَا : (دُخُوْلُ حَشَفَةٍ) أَوْ قَدْرِهَا مِنْ فَاقِدِهَا، وَلَوْ كَانَتْ مِنْ ذَكَرٍ مَقْطُوْعٍ أَوْ مِنْ بَهِيْمَةٍ أَوْ مَيتٍ. (فَرْجًا) قُبُلًا أَوْ دُبُرًا، (وَلَوْ لِبَهِيْمَةٍ) كَسَمَكَةٍ أَوْ مَيتٍ، وَلَا يُعَادُ غَسْلُهُ لِانْقِطَاعِ تَكْلِيْفِهِ.

(وَ) ثَالِثُهَا : (حَيْضٌ) أَيِ انْقِطَاعُهُ، وَهُوَ دَمٌ يَخْرُجُ مِنْ أَقْصَى رَحِمِ الْمَرْأَةِ فِي أَوْقَاتٍ مَخْصُوْصَةٍ. (وَأَقَلُّ سَنِّهِ تِسْعُ سِنِيْنَ قَمَرِيَّةً) أَيِ اسْتِكْمَالُهَا.

نَعَمْ، إِنْ رَأَتْهُ قَبْلَ تَمَامِهَا بِدُوْنِ سِتَّةَ عَشَرَ يَوْمًا فَهُوَ حَيْضٌ، وَأَقَلُّهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَأَكْثَرُهُ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا، كَأَقَلِّ طُهْرٍ بَيْنَ الْحَيْضَتَيْنِ.

สาเหตุที่สอง คือ ขอบนูนขององคชาต (ฮะชะฟะห์) หรือเท่ากับขนาดของขอบนูนองคชาตของผู้ที่ขอบนูนองคชาตถูกตัดขาดไป ถึงแม้จะเป็นขอบนูนขององชาตของอวัยวะเพศชายที่ถูกตัดขาดไปแล้ว หรือขอบนูนองคชาตของสัตว์หรือของคนตายก็ตาม ได้เข้าไปในอวัยวะเพศหญิงไม่ว่าจะเป็นทางทวารหน้าหรือทวารหลังก็ตาม และถึงแม้จะเป็นรูทวารของสัตว์ เช่น ปลาและคนตายก็ตาม (จำเป็นต้องอาบน้ำทั่วร่างกาย) แต่ไม่จำเป็นต้องอาบน้ำให้คนตายอีกครั้ง เพราะคนตายขาดจากสภาพการบังคับของศาสนาแล้ว.

สาเหตุที่สามคือ เลือดประจำเดือน หมายถึง เมื่อหมดเลือดประจำเดือนแล้ว (จำเป็นต้องอาบน้ำทั่วร่างกาย) เลือดประจำเดือนคือเลือดที่ออกมาจากส่วนลึกสุดของมดลูกสตรี ในช่วงเวลาที่แน่นอน. อย่างน้อยของวัยที่จะมีเลือดประจำเดือนได้คือเก้าขวบตามจันทรคติ หมายถึงครบเก้าขวบบริบูรณ์,

กระนั้นก็ตาม หากสตรีเห็นเลือดออกมาก่อนครบเก้าขวบ โดยขาดไปสิบหกวัน (ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ไม่พอเพียงสำหรับการมีเลือดประจำเดือนและสะอาดจากเลือดประจำเดือน ดังนั้นถ้าหากสตรีเห็นเลือดในช่วงเวลาที่พอเพียงสำหรับทั้งสองนั้น ไม่ถือเป็นเลือดประจำเดือน แต่มันเป็นเลือดเสีย) ให้ถือว่าเลือดนั้นคือเลือดประจำเดือน, และเวลาอย่างน้อยของการมีเลือดประจำเดือนคือหนึ่งวัน

กับหนึ่งคืน และอย่างมากคือสิบห้าวันสิบห้าคืน เช่นเดียวกับอย่างน้อยของระยะเวลาความสะอาด ระหว่างการมีเลือดประจำเดือนสองครั้ง.

وَيَحْرُمُ بِهِ مَا يَحْرُمُ بِالْجَنَابَةِ، وَمُبَاشَرَةُ مَا بَيْنَ سُرَّتِهَا وَرُكْبَتِهَا.

وَقِيْلَ: لَا يَحْرُمُ غَيْرُ الْوَطْءِ.

وَاخْتَارَهُ النَّوَوِيُّ فِي التَّحْقِيْقِ، لِخَبَرِ مُسْلِمٍ: اِصْنَعُوْا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ.

وَإِذَا انْقَطَعَ دَمُهَا حَلَّ لَهَا قَبْلَ الْغُسْلِ صَوْمٌ لَا وَطْءٌ خِلَافًا لِمَا بَحَثَهُ الْعَلَّامَةُ الْجَلَالُ السُّيُوْطِيُّ رَحِمَهُ اللهُ.

และข้อห้ามขณะมีเลือดประจำเดือนนั้น คือข้อห้ามเดียวกับขณะมีญุนุบ, และห้ามเล้าโลม บริเวณระหว่างสะดือและหัวเข่าของสตรีระหว่างมีเลือดประจำเดือน,

และมีบางทรรศนะที่กล่าวว่า ไม่ห้าม (ฮารอม) นอกจากการร่วมประเวณี

และนะวะวีย์ได้เลือกเอาทรรศนะนี้ไว้ในหนังสือ "อัตตะฮ์กีก" เพราะมีฮะดีษที่รายงานโดย มุสลิมว่า "พวกท่านจงทำทุกสิ่งนอกจากการการแต่งงาน (หมายถึงการร่วมประเวณี) เท่านั้น,

และเมื่อเลือดหยุดแล้ว อนุญาตให้สตรีก่อนการอาบน้ำยกฮะดัษถือศีลอดได้ แต่ไม่อนุญาต ให้ร่วมประเวณี เป็นทรรศนะที่ต่างกับสิ่งที่ปรมาจารย์ ญาลาล สุยูตีย์ ร่อฮิมะฮุ้ลลอฮ์ ได้ค้นคว้าไว้.

(وَ) رَابِعُهَا: (نِفَاسٌ) أَيِ انْقِطَاعُهُ، وَهُوَ دَمُ حَيْضٍ مُجْتَمِعٌ يَخْرُجُ بَعْدَ فَرَاغِ جَمِيْعِ الرَّحِمِ، وَأَقَلُّهُ لَحْظَةٌ، وَغَالِبُهُ أَرْبَعُوْنَ يَوْمًا، وَأَكْثَرُهُ سِتُّوْنَ يَوْمًا.

وَيَحْرُمُ بِهِ مَا يَحْرُمُ بِالْحَيْضِ،

وَيَجِبُ الْغُسْلُ أَيْضًا بِوِلَادَةٍ وَلَوْ بِلَا بَلَلٍ، وَإِلْقَاءِ عَلَقَةٍ وَمُضْغَةٍ وَبِمَوْتِ مُسْلِمٍ غَيْرِ شَهِيْدٍ.

สาเหตุที่สี่คือ เลือดนิฟาส (คือเลือดที่ออกภายหลังการคลอดบุตร) หมายถึงเมื่อหมดเลือดนิฟาส แล้ว (จำเป็นต้องอาบน้ำทั่วร่างกาย) และเลือดนิฟาสคือเลือดประจำเดือนที่ถูกกักเก็บไว้ จะออกมา ภายหลังจากมดลูกว่าง. ส่วนระยะเวลาของการมีเลือดนิฟาสอย่างน้อยสุดคือชั่วพริบตาเดียว ส่วนใหญ่ คือสี่สิบวัน และอย่างมากสุดคือหกสิบวัน.

และสิ่งที่ศาสนาห้ามขณะมีเลือดนิฟาสคือสิ่งที่ศาสนาห้ามขณะมีเลือดประจำเดือน.

และจำเป็นต้องอาบน้ำทั่วทั้งร่างอีกเช่นกันด้วยสาเหตุการคลอดบุตร แม้จะไม่มีสภาพเปียกก็ตาม และถึงแม้จะแท้งออกมาเป็นก้อนเลือด หรือก้อนเนื้อก็ตาม,และจำเป็นต้องอาบน้ำทั่วทั้งร่างด้วยสาเหตุการเสียชีวิตของมุสลิมที่ไม่ใช่นักรบ (ชะฮีด) ที่เสียชีวิตในสมรภูมิ.

(وَفَرْضُهُ) - أي الغُسلِ – شَيْئَانِ : أَحدُهُمَا :
(نيةُ رفعِ الْجَنابَةِ) لِلْجُنُبِ، أو الْحَيضِ لِلْحائِضِ. أي رَفْعِ حُكْمِهِ. (أو) نيةُ (أداءِ فرضِ الغُسلِ) أو رَفعِ حدَثٍ، أو الطهارةِ عنه، أو أداءِ الغُسلِ. وكذا الغُسلِ للصلاةِ لَاالغُسلِ فقطْ.

และองค์ประกอบสำคัญของการอาบน้ำทั่วร่างกายมีสองประการ

ประการที่หนึ่ง ตั้งเจตนายกฮะดัษจากการมีญุนุบ สำหรับคนที่มีญุนุบ หรือยกฮะดัษจากการมีเลือดประจำเดือน สำหรับสตรีที่มีเลือดประจำเดือน หรือยกข้อกำหนด (คือห้ามเสมือนละหมาด) สำหรับฮะดัษที่กล่าวมานั้น (อันได้แก่ญุนุบ และเลือดประจำเดือน). หรือตั้งเจตนาปฏิบัติการอาบน้ำที่เป็นฟัรฎู, หรือตั้งเจตนายกฮะดัษ หรือตั้งเจตนาทำความสะอาดจากฮะดัษ หรือตั้งเจตนาทำการอาบน้ำ เช่นเดียวกับตั้งเจตนาอาบน้ำเพื่อปฏิบัติละหมาด ส่วนการตั้งเจตนาอาบน้ำเพียงอย่างเดียวนั้นถือว่าใช้ไม่ได้.

وَيَجِبُ أَنْ تَكُونَ النيةُ(مقْرُونَةً بِأَوَّلِهِ) أي الغُسلِ يعني بِأَوَّلِ مَغْسُولٍ مِنَ البَدَنِ، ولَوْ مِنْ أَسْفَلِهِ. فلَوْ نَوَى بعدَ غَسلِ جُزءٍ وَجَبَ إعادةُ غُسلِهِ. ولَوْ نَوَى رفعَ الجنابةِ وغَسَلَ بعضَ البدنِ ثم نَامَ فَاستَيْقظَ وأرادَ غُسلَ البَاقِي لَمْ يَحْتَجَّ إلى إعادةِ النيةِ.

และการตั้งเจตนานั้นจำเป็นต้องพร้อมกับเริ่มอาบน้ำ หมายถึงร่างกายส่วนแรกที่ถูกน้ำ, ถึงแม้จะเป็นส่วนล่างของร่างกายของเขาก็ตาม

ดังนั้นถ้าหากเขาตั้งเจตนาภายหลังจากล้างไปได้ส่วนหนึ่งแล้ว เขาจำเป็นต้องกลับไปล้างส่วนที่ยังไม่ได้ตั้งเจตนา, และถ้าหากคนหนึ่งได้ตั้งเจตนายกฮะดัษญุนุบ และเขาได้ล้างส่วนหนึ่งของร่างกายหลังจากนั้นเขานอนหลับและตื่นขึ้นมา และเขาต้องการอาบน้ำส่วนที่เหลือต่อไป, เขาไม่จำเป็นต้องกลับไปตั้งเจตนาใหม่อีก.

(وَ) ثَانِيهِمَا : (تَعْمِيْمُ) ظَاهِرِ (بَدَنٍ حَتَّى) الْأَظفَارِ ومَا تَحْتَهَا، وَ (الشَّعْرِ) ظَاهِرًا وَبَاطِنًا وإنْ كَثُفَ، ومَا ظَهَرَ مِن نحوِ مَنْبِتِ شَعْرَةٍ زَالَتْ قَبْلَ غَسلِهَا، وصِمَاخٍ وفرْجِ امرَأَةٍ عندَ جُلُوسِهَا على قدَمَيْهَا، وشُقُوقٍ (وباطِنِ جُدَرِيٍّ) انفتَحَ رأسُهُ لَا باطِنَ قَرْحَةٍ بَرِئَتْ وَارتَفَعَ قَشْرُهَا ولم يَظهَرْ شَيْءٌ مِمَّا تَحتَهُ. ويَحرُمُ فَتْقُ الْمُلتَحِمِ

ประการที่สองจากสองประการนั้น คือจะต้องให้น้ำทั่วถึงทั้งหมดภายนอกของร่างกาย จนแม้กระทั่งเล็บและสิ่งที่อยู่ใต้เล็บและทั่วเส้นขนทั้งภายนอกและภายในถึงแม้ขนจะหนาก็ตาม, และต้องให้น้ำทั่วถึงสิ่งที่เปิดเผยจากบริเวณเสมือนที่ขึ้นของเส้นผมเส้นหนึ่ง ที่หายไปก่อนล้างมัน, และต้องให้น้ำทั่วถึงซอกหู และบริเวณที่เปิดเผยของอวัยวะเพศหญิงขณะที่นางนั่งทับบนเท้าทั้งสองข้างของนาง และบริเวณที่เปิดเผยของรอยแตกในร่างกาย และภายในของฝีดาษที่หัวของมันเปิดแล้ว และไม่จำเป็นต้องล้างภายในของแผลที่หายสนิทแล้ว แต่เปลือกของแผลนั้นยังนูนอยู่ โดยไม่ปรากฏมีสิ่งใดอยู่ใต้เปลือกนั้น, และห้าม (ฮารอม) ฉีกอวัยวะที่ติดเป็นเนื้อเดียวกัน (เช่น นิ้วที่ติดกัน)

(ومَا تحْتَ قُلْفَةٍ) مِن ٱلأَقْلَفِ فيَجِبُ غَسلُ باطِنِهَا لِأَنَّهَا مُستَحِقَّةُ الإِزَالَةِ، لَا باطِنِ شعْرٍ انْعَقَدَ بِنَفسِهِ وإِنْ كَثُرَ، ولَا يَجِبُ مَضمَضَةٌ وَاستِنْشَاقٌ بَلْ يُكْرَهُ تَرْكُهُمَا.

(بِمَاءٍ طَهُورٍ) ومَرَّ أَنَّهُ يَضُرُّ تغيُّرُ الماءِ تغيُّرًا ضَارًّا ولَوْ بِمَا عَلَى العُضوِ، خِلَافًا لِجَمْعٍ.

(ويَكْفِي ظَنُّ عُمُومِهِ) - أي الماءِ - عَلَى ٱلْبَشَرَةِ والشعْرِ وإِنْ لَمْ يَتَيَقَّنْهُ، فَلَا يَجِبُ تَيَقُّنُ عُمُومِهِ بَلْ يَكْفِي غَلَبَةُ الظَنِّ بِهِ فِيْهِ كالوُضوءِ.

และ (จะต้องให้น้ำทั่วถึงทั้งหมดภายนอกของร่างกายจนแม้กระทั่ง) สิ่งที่อยู่ภายใต้หนังหุ้มปลายองคชาต, ของคนที่ยังไม่ได้ขริบหนังหุ้มปลายออก ดังนั้นจำเป็น (วาญิบ) ต้องล้างภายในของหนังหุ้มปลายองคชาต เพราะมันเป็นสิ่งที่สมควรต้องขจัดออกไป. แต่ไม่จำเป็นต้องล้างภายในของเส้นผมที่ม้วนเป็นปมด้วยตัวเองถึงแม้จะมีมากก็ตาม. และไม่จำเป็น (วาญิบ) ต้องบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก แต่การละทิ้งสองประการนี้ถือเป็นการไม่สมควร (คือมักรูห์)

(จะต้องให้น้ำทั่วถึงทั้งหมดภายนอกของร่างกาย) ด้วยการใช้น้ำที่สะอาด และได้กล่าวมาแล้วว่าจะเกิดเป็นผลเสียการที่น้ำเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นเสียหาย ถึงแม้จะเปลี่ยนแปลงด้วยสิ่งที่ติดอยู่บนอวัยวะก็ตาม ซึ่งต่างกับทรรศนะของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง.

และถือว่าเพียงพอแล้ว การค่อนข้างมั่นใจอย่างมากว่าน้ำได้ไปทั่วผิวหนังและเส้นขนแล้ว ถึงแม้เขาจะไม่มั่นใจเต็มที่ (ยะกีน) ว่าน้ำไปทั่วก็ตาม และไม่จำเป็นต้องมั่นใจเต็มที่ (ยะกีน) ว่าน้ำไปทั่วถึงแต่เพียงพอแล้วการที่ค่อนข้างแน่ใจอย่างมากว่าน้ำได้ไปทั่วถึงแล้วในการอาบน้ำ เช่นเดียวกับการอาบน้ำละหมาด.

(وسُنَّ) لِلغُسلِ الواجِبِ والمندوبِ (تَسمِيَةٌ) أَوَّلَه، (وإِزَالَةُ قَذَرٍ طَاهِرٍ) كَمَنِيٍّ ومُخَاطٍ، ونَجِسٍ كَمَذِيٍّ، وإِنْ كَفَى لَهُمَا غَسْلَةٌ واحِدَةٌ، وأَنْ يَبُولَ مَنْ أَنزَلَ قبلَ أَنْ يَغتَسِلَ لِيُخرِجَ مَا بَقِيَ بِمَجْرَاهُ.

(فَـ) - بعدَ إِزَالَةِ القَذَرِ (مَضمَضَةٌ وَاستِنشَاقٌ ثُمَّ وُضُوءٌ) كامِلًا – لِلِاتِّبَاعِ -، رِوَاهُ الشيخَانِ.

ويُسَنُّ لهُ اسْتِصْحَابُهُ إِلَى الفَرَاغِ، حتَّى لَوْ أَحْدَثَ، سُنَّ لَهُ إِعادَتُهُ

และเป็นสุนัตสำหรับการอาบน้ำที่วาญิบและการอาบน้ำที่สุนัตคือสุนัต ให้กล่าวบิสมิ้ลลาห์ในขณะเริ่มอาบน้ำ, และสุนัตให้ขจัดสิ่งเปรอะเปื้อนที่สะอาดออกไป เช่น คราบน้ำอสุจิ น้ำมูก และสิ่งเปรอะเปื้อนที่เป็นนะญิส เช่น น้ำหล่อลื่น (มะซีย์) ถึงแม้การล้างเพียงครั้งเดียวจะมีผลใช้ได้ สำหรับทั้งสองอย่าง (คือใช้ได้ทั้งยกฮะดัษและขจัดสิ่งเปรอะเปื้อน) ก็ตาม (ก็สุนัตให้ขจัดสิ่งเปรอะเปื้อนออกไป), และสุนัตให้ผู้ที่หลั่งอสุจิถ่ายปัสสาวะก่อนที่เขาจะอาบน้ำยกฮะดัษ เพื่อขับสิ่งที่ตกค้างอยู่ในท่อปัสสาวะออกไป,

และหลังจากขจัดสิ่งเปรอะเปื้อนออกไปแล้วสุนัตให้บ้วนปาก และสูดน้ำเข้าจมูก หลังจากนั้นให้อาบน้ำละหมาดอย่างสมบูรณ์ เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ รายงานโดยบุคอรีและมุสลิม, และสุนัตให้เขารักษาน้ำละหมาดไว้จนอาบน้ำเสร็จ ถึงขนาดที่ถ้าหากเขาเสียน้ำละหมาดในระหว่างที่กำลังอาบน้ำอยู่ก็สุนัตให้เขาอาบน้ำละหมาดอีก

وزَعْمُ الْمَحَامِلِيِّ اخْتِصاصَهُ بِالغُسلِ الواجِبِ ضَعيفٌ،
وَالأَفْضَلُ عدَمُ تأخيرِ غَسْلِ قَدَمَيْهِ عَنِ الْغُسلِ، كَمَا صرَّحَ به في الروضةِ، وإنْ ثَبَتَ تأخيرُهُمَا في البخاريِّ.

ولَوْ تَوضَّأَ أثناءَ الغُسلِ أوْ بعدَهُ حَصَلَ له أَصْلُ السنَّةِ، لكِنَّ الأفضَلَ تقديمُهُ، ويُكرَهُ تَركُهُ.
وينوِي بهِ سنةَ الغُسلِ إنْ تَجَرَّدَتْ جَنابَتُهُ عن الأَصغَرِ، وإلَّا نَوَى به رفعَ الحدثِ الأَصغَرِ أَوْ نحوِهِ، خُرُوجًا مِنْ خِلَافِ مُوجِبِهِ القَائِلِ بِعدمِ الانْدِرَاجِ.

และการที่ อัลมะฮามิลีย์ มีความเห็นว่าการอาบน้ำละหมาดเป็นสุนัตเฉพาะการอาบน้ำที่เป็นวาญิบเท่านั้น เป็นทรรศนะที่อ่อน (ฎออีฟ).

และที่ดียิ่งนั้นจะต้องไม่ร่นการล้างเท้าทั้งสองข้างของเขาไปไว้หลังจากอาบน้ำ เช่นเดียวกับที่เขาได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ "อัรเราเฎาะห์" ถึงแม้จะปรากฏหลักฐานให้ร่นการล้างเท้าทั้งสองข้างออกไป อยู่ในศอเฮียะฮ์ บุคอรีก็ตาม,

และถ้าหากเขาอาบน้ำละหมาดในระหว่างอาบน้ำหรือภายหลังอาบน้ำแล้ว ก็ถือว่าได้ภาคผลของการทำสิ่งที่เป็นสุนัตแล้ว แต่ที่ดียิ่งคือให้อาบน้ำละหมาดก่อนอาบน้ำ และมักรูห์ละทิ้งการอาบน้ำละหมาด,

และให้ตั้งเจตนาอาบน้ำละหมาดนี้ว่าเป็นสุนัตของการอาบน้ำ ถ้าหากการมีญุนุบของเขาปราศจากการเสียน้ำละหมาด (เช่นใช้การมองครุ่นคิดจนหลั่งอสุจิ), และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขามีญุนุบและเสียน้ำละหมาด) ให้เขาตั้งเจตนาอาบน้ำละหมาดนั้นว่าเป็นการยกฮะดัษเล็กเป็นต้น เพื่อออกจากความขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่าการอาบน้ำละหมาดเป็นวาญิบ ที่เขากล่าวว่าการยกฮะดัษเล็กไม่เข้าอยู่ในการยกฮะดัษใหญ่.

وَلَوْ أَحْدَثَ بعدَ ارْتِفَاعِ جَنابَةِ أعضاءِ الوضوءِ لزِمَهُ الوضوءُ مُرَتَّبًا بِالنيةِ.

(فتَعَهُّدُ مَعَاطِفَ) كالأُذُنِ وَالإِبْطِ والسُّرَّةِ والْمُوْقِ ومَحَلِّ شَقٍّ، وتَعَهُّدُ أُصولِ شعْرٍ، ثُمَّ غَسْلِ رأسٍ بِالإِفَاضةِ بعدَ تخليلِهِ إِنْ كان عليه شَعْرٌ، ولَا تَيَامُنَ فيه لِغيرِ أَقْطَعَ.

ثم غَسلِ شَقٍّ أَيْمَنَ ثم أَيْسَرَ، ودَلْكٌ لِمَا تَصِلُهُ يَدُهُ مِن بَدَنِهِ، خُروجًا مِنْ خِلافِ مَنْ أَوجَبَهُ.

และถ้าหากคนหนึ่งเกิดฮะดัษขึ้น ภายหลังจากเขาได้ยกฮะดัษญุนุบจากบรรดาอวัยวะของการอาบน้ำละหมาดแล้ว (หมายถึงได้อาบน้ำผ่านอวัยวะต่างๆ ของน้ำละหมาดแล้ว) เขาจำเป็นต้องอาบน้ำละหมาดโดยเรียบเรียงตามลำดับพร้อมด้วยตั้งเจตนา (เมื่อเขาต้องการจะไปละหมาด).

(หลังจากอาบน้ำละหมาดแล้วสุนัต) ให้ระมัดระวังรอยพับต่างๆ เช่น ที่หู รักแร้ สะดือ หัวตา และหางตา และรอยแตก และให้ระมัดระวังโคนผม, หลังจากนั้นให้ล้างศีรษะ และรดน้ำให้ท่วมศีรษะภายหลังจากสางผมแล้ว ถ้าหากมีผมบนศีรษะ, ไม่สุนัตให้ทำข้างขวาก่อนในการล้างศีรษะสำหรับคนที่ไม่ใช่คนมือด้วน (ถ้าหากน้ำที่รดศีรษะนั้นมากทั่วศีรษะ, ส่วนคนมือด้วนให้เขาล้างด้านขวาของศีรษะก่อน)

หลังจากนั้นให้ล้างซีกขวาของร่างกายก่อน ต่อมาจึงล้างซีกซ้าย และสุนัตให้ลูบส่วนของร่างกายที่มือของเขาเอื้อมไปถึง เพื่อออกจากการขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่าการถูเป็นสิ่งจำเป็น(วาญิบ).

(وتَثلِيثٌ) لِغُسْلِ جَميعِ البَدَنِ، وَالدَّلْكِ والتسميةِ والذِّكْرِ عَقِبَهُ، ويَحصُلُ فِي رَاكِدٍ بِتحرُّكِ جميعِ البَدنِ ثلاثًا، وإِنْ لَمْ يَنقُلْ قَدَمَيْهِ إِلَى موضعٍ آخَرَ، عَلى الأَوجهِ (وَاستِقبَالٌ) لِلقبلةِ ومُوَالَاةٌ، وتركُ تكلُّمٍ بِلَا حاجةٍ، وتَنْشِيْفٍ بِلَا عُذرٍ.

وتُسَنُّ الشهادتَانِ الْمُتقَدِّمَتَانِ فِي الوُضوءِ مَعَ ما مَعَهُمَا عَقِبَ الغُسلِ، وأَنْ لَا يَغتَسِلَ لِجنابةٍ أو غيرِها، كالوضوءِ فِي ماءٍ راكِدٍ لَمْ يَستَبْحِرْ كنابِعٍ مِنْ عَيْنٍ غيرِ جَارٍ.

และสุนัตให้ทำสามครั้งสำหรับการล้างทั่วร่างกายสำหรับการถู การกล่าวบิสมิ้ลลาห์ และการกล่าวคำซิกร์หลังอาบน้ำ, และถือว่าได้ทำสามครั้งแล้วในน้ำนิ่งด้วยการเคลื่อนไหวร่างกายทั้งหมดสามครั้ง ถึงแม้เขาจะไม่ย้ายเท้าทั้งสองข้างของเขาไปที่อื่นก็ตาม ตามทรรศนะที่ “ อัลเอาญะห์” และสุนัตให้หันหน้าไปยังทิศกิบละห์ สุนัตให้ทำต่อเนื่องกัน และสุนัตให้ละทิ้งการสนทนาพูดคุยกันโดยไม่จำเป็น และให้ละทิ้งการซับน้ำให้แห้ง โดยไม่มีอุปสรรคใดๆ.

และสุนัตให้กล่าวสองกะลิมะห์ชะฮาดะห์ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องน้ำละหมาด พร้อมด้วยคำกล่าวพร้อมกับถ้อยคำทั้งสองนั้นภายหลังอาบน้ำ และเขาจะต้องไม่อาบน้ำยกฮะดัษญุนุบ และอย่างอื่น เช่นเดียวกับอาบน้ำละหมาดในน้ำนิ่ง ซึ่งไม่ได้มีน้ำมากเหมือนทะเล เช่น น้ำที่ผุดขึ้นมาจากตาน้ำที่ไม่ไหล.

(فَرْعٌ) لَو اغتَسَلَ لِجنابةٍ ونحوِ جُمعةٍ بنيتِهِمَا حَصَلَا، وإنْ كَانَ الأَفضَلُ إفرَادَ كُلٍّ بِغُسْلٍ، أو لِأحدِهِمَا حَصَلَ فقَطْ.

(وَلَوْ أَحْدَثَ ثم أَجْنَبَ كَفَى غُسلٌ واحِدٌ) وإنْ لَمْ يَنْوِ معَهُ الوضوءَ ولَا رَتَّبَ أعضاءَهُ ..

แตกประเด็น ถ้าหากคนหนึ่งอาบน้ำเพื่อยกฮะดัษญุนุบ และเสมือนอาบน้ำสุนัตวันศุกร์ โดยตั้งเจตนาอาบน้ำทั้งสอง การอาบน้ำทั้งสองนั้นถือว่าบังเกิดผลใช้ได้ ถึงแม้ว่าที่ดีเลิศให้แยกการอาบน้ำสำหรับแต่ละอย่างก็ตาม, หรือเขาตั้งเจตนาอาบน้ำเพื่ออย่างหนึ่งจากสองอย่างนั้น ก็ถือว่าได้ผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น.

และถ้าหากคนหนึ่งเสียน้ำละหมาด และต่อมาเขามีฮะดัษญุนุบ การอาบน้ำครั้งเดียวถือว่าเป็นการเพียงพอ (คือมีผลใชได้ทั้งสองอย่าง), ถึงแม้เขาจะไม่ได้ตั้งเจตนาอาบน้ำละหมาดร่วมไปด้วยก็ตาม และถึงแม้เขาจะไม่ได้เรียบเรียงอวัยวะอาบน้ำละหมาดก็ตาม.

(فَرْعٌ) يُسَنُّ لِجُنُبٍ وحَائِضٍ ونَفْسَاءَ بعدَ انْقِطاعِ دَمِهِمَا غَسْلُ فَرْجٍ ووُضوءٌ لِنومٍ وأَكلٍ وشُربٍ، ويُكرَهُ فِعلُ شَيْءٍ مِن ذلك بِلَا وُضوءٍ.

ويَنبَغِي أَنْ لَا يُزِيلُوْا قبلَ الغُسلِ شَعْرًا أو ظُفْرًا، وكَذَا دَمًا، لِأَنَّ ذلك يَرِدُ فِي الآخِرَةِ جُنُبًا.

แตกประเด็น สำหรับคนญุนุบ, สตรีที่มีเลือดประจำเดือน, และสตรีที่มีเลือดนิฟาส ภายหลังหมดเลือดทั้งสองแล้ว สุนัตให้ล้างอวัยวะเพศ และอาบน้ำละหมาดเพื่อจะนอนและรับประทานอาหารและดื่มน้ำ, และไม่สมควรกระทำสิ่งใดจากที่กล่าวมานั้นโดยไม่มีน้ำละหมาด

และเป็นการดีที่พวกเขาจะต้องไม่ขจัดเส้นขนและผมหรือเล็บออกไป ก่อนการอาบน้ำยกฮะดัษ และเลือดก็เช่นเดียวกัน (คือจะต้องไม่ขจัดออกไป) เพราะสิ่งที่กล่าวมานั้นจะมาในวันอาคิเราะห์ในสภาพมีญุนุบ.

(وجَازَ تَكَشُّفٌ لَهُ) أي لِلغُسلِ، (فِي خُلْوَةٍ) أو بِحَضْرَةِ مَنْ يَجُوْزُ نَظَرُهُ إلى عَورَتِهِ كزوجةٍ وأَمَةٍ، وَالسَّتْرُ أَفضَلُ.

وحَرُمَ إن كان ثَمَّ مَن يَحرُمُ نَظَرُهُ إليها، كما حَرُمَ فِي الْخُلْوَةِ بِلَا حاجَةٍ وَحَلَّ فِيها لِأَدْنَى غَرَضٍ، كما يَأْتِي.

และอนุญาตให้เขาเปิดอวัยวะที่สงวน (เอาเราะห์) ได้เพื่ออาบน้ำ ในที่ลับตา หรือต่อหน้าคนที่ศาสนาอนุญาตให้มองดูอวัยวะที่สงวนของเขาได้ เช่น ภรรยา และทาสหญิง, แต่การปกปิดอวัยวะที่สงวน (เพื่อการอาบน้ำ) นั้นประเสริฐกว่า,

และห้ามเปิดอวัยวะที่สงวนถ้าหากในที่นั้น (ที่อาบน้ำ) มีบุคคลที่ห้ามมองอวัยวะ, เช่นเดียวกับที่ห้ามเปิดอวัยวะที่สงวนในที่ลับตาคน โดยไม่มีความจำเป็นใดๆ, และอนุญาตให้เปิดอวัยวะที่สงวนได้ในที่ลับตาคน เพราะมีเป้าประสงค์เพียงเล็กน้อย ดังจะได้นำมากล่าวต่อไป.

(وثانِيهَا) أي ثَانِي شُرُوطِ الصلاةِ.

(طَهارةُ بَدَنٍ) ومِنْهُ دَاخِلُ الفَمِ وَالأَنْفِ وَالعَينِ.

(ومَلبُوسٍ) وغيرِهِ مِن كُلِّ مَحْمُولٍ لَهُ، وإنْ لَمْ يَتَحَرَّكْ بِحَرَكَتِه

ประการที่สอง หมายถึงประการที่สองของเงื่อนไขละหมาด

คือร่างกายต้องสะอาด และถือเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายคือภายในช่องปาก, โพรงจมูก และภายในตาทั้งสองข้าง,

และเสื้อผ้าอาภรณ์และอย่างอื่น (เช่นผ้าเช็ดหน้าเป็นต้น) ตลอดจนทุกสิ่งที่ถูกแบกถืออยู่โดยผู้ละหมาดต้องสะอาด ถึงแม้สิ่งที่ถูกเขาแบกถืออยู่จะไม่เคลื่อนไหวตามการเคลื่อนไหวของเขาก็ตาม.

(ومَكَانٍ) يُصَلَّى فِيْهِ (عَنْ نَجِسٍ) غَيرِ مَعْفُوٍّ عَنْهُ، فَلَا تَصِحُّ الصلاةُ مَعَهُ، ولَوْ نَاسِيًا أو جَاهِلًا بِوُجُودِهِ، أو بِكَونِهِ مُبْطِلًا، لِقولِهِ تعالى : * (وثِيَابَكَ فَطَهِّرْ) * ولِخَبرِ الشيخَيْنِ.

ولَا يَضُرُّ مُحاذَاةُ نَجِسٍ لِبَدَنِهِ، لكِنْ تُكرَهُ مَعَ مُحاذاتِهِ، كَاسْتِقبَالِ نَجِسٍ أو مُتَنَجِّسٍ.

وَالسَقْفُ كذلِكَ إنْ قَرُبَ مِنهُ بِحَيثُ يُعَدُّ مُحَاذِيًا لَهُ عُرفًا.

และสถานที่ซึ่งถูกใช้ละหมาดในที่นั้นต้องสะอาดปราศจากนะญิส ที่ศาสนาไม่อภัยให้, ดังนั้นการละหมาดพร้อมกับมีนะญิส จึงมีผลใช้ไม่ได้ ถึงแม้เขาจะลืม หรือไม่รู้ว่ามีนะญิส หรือไม่รู้ว่านะญิสทำให้เสียละหมาดก็ตาม เพราะคำดำรัสของอัลลอฮ์ ตาอาลา ที่ว่า “และเสื้อผ้าของเจ้านั้น เจ้าจงทำความสะอาด” และเพราะมีฮะดีษบุคอรีและมุสลิม.

และไม่มีผลเสีย (ต่อละหมาด) การที่มีนะญิสอยู่ใกล้กับตัวของเขา, แต่การละหมาดใกล้กับนะญิส เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ (มักรูห์), เช่นการละหมาดหันหน้าไปทางนะญิสหรือสิ่งที่เปื้อนนะญิส.

และหลังคาก็เช่นเดียวกัน (เมื่อเป็นนะญิสหรือเปื้อนนะญิส) ถ้าหากหลังคานั้นเตี้ยใกล้กับเขาในที่ซึ่งหลังคาถูกนับว่าอยู่ตรงกับผู้ละหมาดตามประเพณี

(ولا يَجِبُ اجْتِنَابُ النَّجِسِ) فِي غيرِ الصلاةِ، ومَحَلُّهُ فِي غيرِ التضَمُّخِ بِهِ فِي بَدَنٍ أو ثوْبٍ، فهُوَ حَرامٌ بِلا حاجَةٍ،

وهُوَ شَرْعًا مُستَقْذِرٌ، يَمْنَعُ صِحَّةَ الصلاةِ حيْثُ لَا مُرَخِّص، فهُوَ (كَرَوْثٍ وبَوْلٍ ولَوْ) كانَا مِنْ طائِرٍ وسَمَكٍ وجَرَادٍ وَمَا لَا نَفْسَ لَهُ سَائِلَةٌ، أو (مِنْ مَأْكُولٍ) لَحْمُهُ عَلَى الْأَصَحِّ.

قال الْإِصْطَخْرِيُّ وَالرُّويَانِيُّ مِنْ أَئِمَّتِنا، كَمَالِكٍ وأَحْمَدَ : إِنَّهُمَا طَاهِرَانِ مِنَ الْمَأْكُولِ.

และไม่จำเป็นต้องออกห่างจากนะญิส ในนอกจากละหมาด และกรณีที่ว่าไม่จำเป็นต้องออกห่างจากนะญิสคือกรณีที่ไม่ได้เอานะญิสมาทำให้เปรอะเปื้อนตัวหรือเสื้อผ้า ซึ่งการทำเช่นนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) โดยไม่มีความจำเป็น

นะญิส ตามบัญญัติศาสนาคือสิ่งสกปรกที่ขัดขวางการมีผลใช้ได้ของละหมาด ในกรณีที่ไม่มีข้อผ่อนผัน, สิ่งที่เป็นนะญิสนั้น เช่น อุจจาระ และปัสสาวะ ถึงแม้เป็นอุจจาระและปัสสาวะของนก ปลา ตั๊กแตน และสัตว์ที่ไม่มีเลือดไหล, หรือจากสัตว์ที่รับประทานเนื้อของมันได้ก็ตาม ตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์"

ท่านอิศฏอครีย์ และรูยานีย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาผู้นำของเรา มีทรรศนะเหมือนกับมาลิก และอะห์มัด ที่ว่าอุจจาระและปัสสาวะของสัตว์ที่รับประทานเนื้อของมันได้นั้น เป็นสิ่งที่สะอาด.

ولَوْ رَاثَتْ أو قَاءَتْ بَهِيمَةٌ حَبًّا، فإِنْ كان صُلْبًا بِحيثُ لَوْ زُرِعَ نَبَتَ، فَمُتَنَجِّسٌ يُغْسَلُ ويُؤْكَلُ، وإِلَّا فَنَجِسٌ.

ولَمْ يُبَيِّنُوا حُكْمَ غَيرِ الْحَبِّ.

และถ้าหากสัตว์ได้ถ่ายหรืออาเจียนออกมาเป็นเมล็ดพืช ให้พิจารณาดังนี้ ถ้าหากเมล็ดนั้นแข็งโดยหากนำไปเพาะปลูกเมล็ดนั้นจะงอกขึ้น ดังนั้นให้ถือว่าเมล็ดนั้นเป็นสิ่งที่เปื้อนนะญิส ให้นำไปล้างและสามารถรับประทานได้, และถ้ามิเช่นนั้น (คือหากนำไปปลูกเมล็ดนั้นจะไม่งอกขึ้น) ให้ถือว่าเมล็ดนั้นเป็นนะญิส,

โดยบรรดานักวิชาการไม่ได้อธิบายถึงสิ่งอื่นที่ไม่ใช่เมล็ดพืชไว้.

قال شيخُنا : والذي يَظْهَرُ أَنَّهُ إِنْ تَغَيَّرَ عَنْ حَالِهِ قبْلَ البَلْعِ ولَوْ يَسِيرًا فَنَجِسٌ، وَإِلَّا فَمُتَنَجِّسٌ.

وَفِي الْمَجْمُوعِ عَن شيخِ نَصْرٍ: العَفْوُ عَن بَولِ بَقَرِ الدِّيَاسَةِ عَلَى الْحَبِّ.

وعَنِ الْجُوَيْنِيِّ: تَشدِيدُ النَّكِيرِ عَلَى البَحْثِ عَنْهُ وتَطْهِيرِهِ.

وبَحَثَ الفِزَارِيُّ العَفْوَ عَنْ بَعْرِ الفَأْرَةِ إذا وَقَعَ فِي مائِعٍ وَعَمَّتِ البَلْوَى بِهِ.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และตามทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร) ก็คือ สิ่งที่ไม่ใช่เมล็ดพืชนั้น ถ้าหากมันเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมของมันก่อนที่จะกลืนลงไปแม้เพียงเล็กน้อย ให้ถือว่าเป็นนะญิส หากมิใช่เช่นนั้น(คือถ้าหากไม่เปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมก่อนที่จะกลืนลงไป) ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่เปื้อนนะญิส.

และปรากฏในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์" มีรายงานจากเชค นัศร์ ว่าปัสสาวะของวัว (ควาย) ที่ใช้นวดข้าวที่ปัสสาวะรดบนเมล็ดข้าวนั้นเป็นสิ่งที่ศาสนาให้อภัย,

และมีรายงานจากท่าน ญุวัยนีย์ ว่าท่านได้ปฏิเสธอย่างรุนแรงในการค้นคว้าเรื่องปัสสาวะของวัวนวดข้าวที่ปัสสาวะรดบนเมล็ดข้าว และปฏิเสธอย่างรุนแรงเรื่องการทำความสะอาดเมล็ดข้าวที่เปื้อนปัสสาวะนั้น (เพราะเป็นเรื่องยากลำบากที่จะระมัดระวัง แต่เขาสนับสนุนตามที่กล่าวในอัลมัจมัวะอ์).

ท่านฟิซารีย์ ได้ค้นคว้าพบว่าศาสนาให้อภัยจากขี้หนู เมื่อตกลงไปในของเหลว (เช่นในน้ำหรืออย่างอื่น) และการตกลงไปในของเหลวนั้นเป็นสิ่งที่แพร่ระบาดไปทั่ว (อุมูม บัลวา).

وأَمَّا مَا يُوجَدُ عَلى وَرَقِ بَعضِ الشَّجَرِ كَالرَّغْوَةِ فَنَجِسٌ، لِأَنَّهُ يَخْرُجُ مِنْ بَاطِنِ بعضِ الدِّيْدَانِ، كَمَا شُوهِدَ ذلِكَ وليسَ العَنْبَرُ رَوْثًا، خِلَافًا لِمَنْ زَعَمَهُ، بَلْ هُوَ نَبَاتٌ فِي الْبَحْرِ.

(ومَذِيٍّ) بِمُعْجَمَةٍ، لِلأَمرِ بِغَسلِ الذَّكَرِ مِنهُ، وهُوَ مَاءٌ أَبيَضُ أو أَصْفَرُ رَقِيْقٌ، يَخْرُجُ غالِبًا عِندَ ثَوَرَانِ الشهْوَةِ بِغَيرِ شَهوةٍ قَوِيَّةٍ.

(ووَدِيٍّ) بِمُهمَلَةٍ، وهُوَ مَاءٌ أَبْيَضُ كَدِرٌ ثَخِيْنٌ، يَخْرُجُ غالِبًا عَقِبَ البَولِ أو عِندَ حَمْلِ شَيْءٍ ثَقِيْلٍ.

ส่วนสิ่งที่พบอยู่บนใบไม้ของต้นไม้บางชนิดมีลักษณะเป็นฟองนั้น ให้ถือว่ามันเป็นนะญิส เพราะมันเป็นสิ่งที่ออกมาจากภายในของหนอนบางชนิด ดังเป็นที่ประจักษ์เช่นนั้น, และอำพันทะเลนั้นไม่ถือว่าเป็นอุจจาระ (ของสัตว์ทะเล) เป็นทรรศนะที่ต่างกับผู้ที่เชื่อว่าเป็นเช่นนั้น แต่มันเป็นพืชชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในทะเล.

และสิ่งที่เป็นนะญิสนั้นเช่นน้ำมะซีย์ (น้ำหล่อลื่น) อ่านด้วยอักษรซาลที่มีจุด เพราะมีคำสั่งใช้ให้ล้างอวัยวะเพศชาย, น้ำมะซีย์ คือน้ำสีขาว หรือสีเหลืองใส ส่วนใหญ่จะออกมาขณะที่เกิดความกำหนัด โดยยังไม่มีกำหนัดเต็มที่.

และสิ่งที่เป็นนะญิสนั้นเช่นน้ำ วะดีย์ อ่านด้วยอักษรดาล ไม่มีจุด คือน้ำสีขาวขุ่นข้น ส่วนมากจะออกมาภายหลังปัสสาวะ หรือขณะแบกของหนัก.

(ودَمٍ) حَتَّى مَا بَقِيَ عَلَى نحوِ عَظْمٍ، لَكِنَّهُ مَعْفُوٌّ عَنْهُ.

وَاستَثْنَوْا مِنْهُ الْكَبِدَ وَالطِّحَالَ وَالْمِسْكَ، أَيْ وَلَوْ مِنْ مَيتٍ، إِنِ انْعَقَدَ. وَالْعَلقةَ وَالْمُضغَةَ، ولَبَنًا خَرَجَ بِلوْنِ دَمٍ، ودَمَ بَيضَةٍ لَمْ تَفْسُدْ.

และเช่นเลือด แม้แต่เลือดที่ติดค้างอยู่บนเสมือนกระดูก แต่มันเป็นสิ่งที่ศาสนาอภัยให้ (ในการรับประทานถึงแม้จะปนกับน้ำต้มและอย่างอื่นก็ตามและถึงแม้จะใส่ลงในน้ำก็ตาม).

และพวกเขา (บรรดานักวิชาการ) ได้ยกเว้นออกจากเลือดคือ ตับ และม้าม, และได้ยกเว้นชะมดเชียง หมายถึงแม้จะมาจากอีเก้งที่ตายแล้วก็ตาม ถ้าหากมันได้จับตัวเป็นชะมดเชียงแล้ว (หมายความว่า ไขชะมดเช็ดที่หลุดพ้นจากตัวอีเก้งที่ตายแล้วถือว่าเป็นสิ่งสะอาด ต่างกับถุงชะมดเชียงที่ติดอยู่กับตัวอีเก้ง ถ้าหากมันหลุดออกมาจากตัวอีเก้งที่ตาย ถือว่ามันเป็นนะญิส และถ้าหากถุงชะมดเชียงหลุดจากอีเก้งขณะมันมีชีวิตถือว่าเป็นสิ่งสะอาด) และได้ยกเว้นเลือดก้อน (ที่แปรสภาพจากอสุจิ) เนื้อก้อน (ที่แปรสภาพจากเลือดก้อน) และน้ำนมที่ออกมาพร้อมด้วยสีเลือด และเลือดในไข่ที่ยังไม่เน่าเสีย.

(وقَيْحٍ) لِأَنَّه دمٌ مُستَحِيلٌ، وصَدِيْدٍ : وهو ماءٌ رَقِيقٌ يُخَالِطُهُ دَمٌ،

وكَذَا ماءُ جُرْحٍ. وجُدَرِيٍّ ونَفْطٍ إِنْ تغَيَّرَ، وإِلَّا فَمَاؤُهَا طَاهِرٌ

และเช่นน้ำหนอง เพราะมันเป็นเลือดที่แปรสภาพ, และน้ำเหลือง คือน้ำใสที่ปนกับเลือด

และเช่นเดียวกับน้ำที่บาดแผล น้ำที่ฝีดาษ และน้ำในเม็ดพุพอง ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลง และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือถ้าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลง) น้ำเหล่านั้นก็ถือว่าสะอาด.

(وقَيْءِ مَعِدَةٍ) وإِنْ لَمْ يَتَغَيَّرْ، وهو الراجِعُ بعدَ الوَصولِ لِلْمَعِدَةِ ولَوْ مَاءً، أَمَّا الراجِعُ قَبْلَ الوُصُولِ إِلَيْهَا يَقِيْنًا أَوِ احْتِمَالًا فَلَا يَكُونُ نَجِسًا ولَا مُتَنَجِّسًا، خِلَافًا لِلْقَفَّالِ.

وأَفْتَى شيخُنَا أَنَّ الصبِيَّ إِذَا ابْتُلِيَ بِتَتَابُعِ الْقَيْءِ عُفِيَ عَنْ ثَدْيِ أُمِّهِ الدَّاخِلِ فِي فِيْهِ، لَا عَنْ مُقَبِّلِهِ أو مُمَاسِّهِ،

وكَمِرَّةٍ ولَبَنِ غيرِ مَأْكُولٍ إِلَّا الْآدَمِيَّ، وجُرَّةِ نحوِ بَعِيرٍ.

และเช่นอาเจียนที่เกิดจากกระเพาะอาหาร ถึงแม้มันจะไม่เปลี่ยนแปลงก็ตาม, อาเจียน หมายถึงสิ่งที่กลับออกมาภายหลังจากได้ลงไปถึงกระเพาะอาหารแล้ว ถึงแม้จะเป็นน้ำก็ตาม. ส่วนสิ่งที่

กลับออกมาก่อนที่จะลงไปถึงกระเพาะอาหาร โดยมั่นใจหรือโดยประมาณการเอาก็ตาม ไม่ถือว่าเป็นนะญิส และไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่เปื้อนนะญิส ซึ่งต่างกับทรรศนะของ ก๊อฟฟาล.

และปรมาจารย์ของพวกเราได้ฟัตวาว่าทารกที่ประสบกับอาการอาเจียน (หรือสำรอก) อย่างต่อเนื่อง ศาสนาอภัยให้จากเต้านมของมารดา ที่เข้าไปอยู่ในปากของทารกนั้น (คือไม่ต้องล้าง), แต่จะไม่อภัยให้แก่ผู้ที่จูบ (ปาก) หรือสัมผัส (ปาก) ทารกนั้น (คือจำเป็นต้องล้าง).

และ (สิ่งที่เป็นนะญิสนั้น) เช่นน้ำดี และน้ำนมของสัตว์ที่ห้ามรับประทานเนื้อของมัน ยกเว้นน้ำนมของมนุษย์ (ที่ไม่เป็นนะญิส) และเช่นสิ่งที่สัตว์เสมือนอูฐได้สำรอกออกมาเพื่อเคี้ยวเอื้อง (ที่กล่าวมานี้เป็นนะญิส).

أَمَّا الْمَنِيُّ فَطَاهِرٌ، خِلَافًا لِمَالِكٍ.

وكَذَا بَلْغَمُ غيرِ مَعِدَةٍ مِنْ رَأسٍ أو صَدْرٍ، ومَاءٌ سائِلٌ مِنْ فَمِ نائِمٍ، ولَوْ نَتِنًا أو أَصفَرَ، مَا لَمْ يَتَحَقَّقْ أَنَّهُ مِنْ مَعِدَةٍ، إلَّا مِمَّنِ ابْتُلِيَ بِهِ فَيُعْفَى عَنْهُ وإنْ كَثُرَ.

ส่วนน้ำอสุจินั้นเป็นสิ่งที่สะอาด แตกต่างกับทรรศนะของอิหม่ามมาลิก,

และเสมหะที่ไม่ได้ออกมาจากกระเพาะอาหารแต่ออกมาจากศีรษะ หรือหน้าอกก็เช่นเดียวกัน (คือเป็นสิ่งที่สะอาด), หรือน้ำที่ไหลออกจากปากคนนอนหลับ (น้ำลายบูด) ถึงแม้จะมีกลิ่นเหม็นหรือมีสีเหลืองก็ตาม ตราบที่ไม่แน่ใจว่ามันออกมาจากกระเพาะอาหาร (ก็ถือว่าเป็นสิ่งสะอาดแต่ถ้าหากแน่ใจว่ามันออกมาจากกระเพาะอาหารก็ถือว่าเป็นนะญิส) ยกเว้นคนที่ประสบกับอาการน้ำลายบูดไหล (เกือบตลอดเวลา) ถือว่าเป็นสิ่งที่ศาสนาอภัยให้ แม้จะมีมากก็ตาม.

ورُطُوبَةُ فَرْجٍ، أي قُبُلٍ عَلَى ٱلأَصَحِّ. وَهِيَ مَاءٌ أَبْيَضُ مُتَرَدِّدٌ بَيْنَ الْمَذِيِّ وَالْعَرَقِ، يَخْرُجُ مِن بَاطِنِ الفَرْجِ الذي لَا يَجِبُ غَسلُهُ، بِخِلَافِ مَا يَخْرُجُ مِمَّا يَجِبُ غَسلُهُ فَإِنَّهُ طَاهِرٌ قَطْعًا، ومَا يَخْرُجُ مِنْ وَرَاءِ بَاطِنِ الفَرْجِ فَإِنَّهُ نَجِسٌ قَطْعًا، كَكُلِّ خَارِجٍ مِنَ البَاطِنِ، وكَالْمَاءِ الْخَارِجِ مَعَ الوَلَدِ أو قَبْلَهُ، ولَا فَرْقَ بَيْنَ انْفِصَالِهَا وعَدَمِهِ عَلَى الْمُعْتَمَدِ.

และน้ำเมือกที่ช่องคลอด, หมายถึงที่ทวารเบาของสตรีนั้น (เป็นสิ่งที่สะอาด) ตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์", น้ำเมือกที่ช่องคลอดคือน้ำสีขาว (ตกขาว) ที่ก้ำกึ่งระหว่างน้ำ มะซีย์ กับเหงื่อจะออกมาจากเขตภายในของอวัยวะเพศ ที่ไม่จำเป็นต้องล้างมัน (ขณะล้างชำระ), ซึ่งต่างกับสิ่งที่ออกมาจากบริเวณที่จำเป็นต้องล้างมัน (ขณะล้างชำระ), เพราะมันเป็นสิ่งที่สะอาดโดยเด็ดขาด, ส่วนสิ่งที่ออกมาจากบริเวณที่ลึกลงไปจากเขตภายในของอวัยวะเพศนั้น มันเป็นนะญิสโดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับทุกสิ่ง

ที่ออกมาจากเขตภายใน, และเช่นเดียวกับน้ำที่ออกมามาพร้อมกับทารก หรือก่อนทารก (เป็นน้ำนะญิส), และไม่มีข้อแตกต่างกันระหว่างน้ำเมือกที่ช่องคลอดว่าหลุดออกมาหรือไม่ได้หลุดออกมา ตามทรรศนะที่ "มัวะอ์ตะมัด".

قال بعضُهم: الفرْقُ بينَ الرطُوبَةِ الطاهِرَةِ وَالنجِسَةِ الْاتِّصَالُ وَالْانفِصَالُ. فلَوِ انفَصَلَتْ، فَفِي الْكِفَايَةِ عَنِ الْإِمَامِ أَنَّهَا نَجِسَةٌ،

ولَا يَجِبُ غَسلُ ذَكَرِ الْمُجامِعِ وَالْبَيْضِ وَالوَلَدِ.

وأفتَى شيخُنَا بِالعَفْوِ عن رُطوبَةِ البَاسُورِ لِمُبْتَلَى بِهَا،

وكَذَا بَيْضُ غيرِ مَأكُولٍ، ويَحِلُّ أَكْلُهُ عَلَى الْأَصَحِّ.

وشَعرُ مَأكولٍ ورِيْشُهُ إِذَا أُبِيْنَ فِي حَيَاتِهِ.

ได้มีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า ข้อแตกต่างระหว่างน้ำเมือก (ตกขาว) ที่ช่องคลอดที่สะอาดและที่เป็นนะญิส คือการติดอยู่กับบริเวณช่องคลอดหรือหลุดพ้นออกไป, ดังนั้น ถ้าหากน้ำเมือกบริเวณช่องคลอดหลุดออกไป ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลกิฟายะห์" จากท่านอิหม่าม (อัลฮะรอมัยน์) ว่ามันเป็นนะญิส.

และไม่จำเป็นต้องล้างอวัยวะเพศชายของผู้ที่มีเพศสัมพันธ์ (จากน้ำเมือกของผู้หญิง), และไม่จำเป็นต้องล้างไข่ (เช่น ไข่ไก่), และไม่จำเป็นต้องล้างตัวทารกที่เพิ่งคลอด.

ปรมาจารย์ของเราได้ฟัตวาว่าศาสนาให้อภัยจากน้ำเปียกชื้นที่ติดอยู่กับริดสีดวง (หมายถึงน้ำนั้นเป็นนะญิสที่ศาสนาให้อภัย) สำหรับผู้ที่ประสบกับอาการเป็นริดสีดวง.

และเช่นเดียวกันไข่ของสัตว์ที่ศาสนาไม่อนุญาตให้กินเนื้อ(ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สะอาด เหมือนน้ำอสุจิ) และอนุญาตให้รับประทานมันได้ตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์"

และขนนุ่มของสัตว์ที่ศาสนาอนุญาตให้กินเนื้อได้ (เช่นขนแกะ) และขนแข็งของมัน (เช่นขนไก่) ที่ถูกตัด (หรือถูกถอน) ในขณะที่มันมีชีวิตอยู่ (ถือว่าเป็นสิ่งที่สะอาด)

ولَوْ شَكَّ فِي شَعْرٍ أَوْ نَحْوِهِ، أَهُوَ مِنْ مَأكولٍ أو غَيرِهِ؟ أو هَلِ انْفَصَلَ مِنْ حَيٍّ أَوْ مَيتٍ؟ فَهُوَ طَاهِرٌ، وقِيَاسُهُ أَنَّ العَظْمَ كَذَلِكَ. وبهِ صَرَّحَ فِي الْجَوَاهِرِ.

وبَيْضُ الْمَيتَةِ إِنْ تَصَلَّبَ طَاهِرٌ وإِلَّا فنَجِسٌ.

ถ้าหากคนหนึ่งสงสัยในเส้นขนหรือเสมือนเส้นขน (เช่นกระดูก) ว่า มันมาจากสัตว์ที่ศาสนาอนุญาตให้กินเนื้อได้หรือไม่,หรือเป็นเส้นขนที่หลุดออกจากสัตว์ที่ยังมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้ว ให้ถือว่า

เส้นขนนั้นสะอาด, และให้นำมาเทียบกับเส้นขนว่ากระดูกสัตว์ก็เช่นเดียวกัน, ดังกล่าวนี้ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ "อัลญะวาฮิร".

และไข่ของซากสัตว์นั้น ถ้าหากแข็งตัวแล้วถือว่าเป็นสิ่งที่สะอาด และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือหากยังไม่แข็งตัว) ก็ถือว่าเป็นนะญิส.

وسُؤْرُ كُلِّ حَيوَانٍ طَاهِرٍ طَاهِرٌ، فلَوْ تَنَجَّس فَمُهُ ثُمَّ وَلَغَ فِي مَاءٍ قَلِيلٍ أو مَائِعٍ، فَإنْ كان بَعْدَ غَيبَةٍ يُمكِنُ فيها طَهارَتُهُ بِوُلُوغِهِ فِي ماءٍ كثيرٍ أو جَارٍ لَمْ يُنَجِّسْهُ ولَوْ هِرًّا وإلَّا نَجَّسَهُ.

قال شيخُنا -كَالسُّيُوطِيِّ، تَبَعًا لِبعضِ المتأخِّرِينَ- إنَّهُ يُعْفَى عَن يَسِيرٍ عُرْفًا، مِنْ شَعْرٍ نَجِسٍ مِنْ غَيرِ مُغَلَّظٍ، ومِنْ دُخانِ نَجاسَةٍ، وعَمَّا على رِجْلِ ذُبَابٍ، وإنْ رُؤِيَ، ومَا عَلَى مَنْفَذِ غيرِ آدَمِيٍّ مِمَّا خَرَجَ مِنهُ، وذَرْقِ طَيْرٍ ومَا عَلَى فَمِهِ، ورَوْثِ مَا نَشْؤُهُ مِنَ الْمَاءِ أو بَيْنَ أَورَاقِ شَجَرِ النَّارْجِيْلِ التي تُستَرُ بِهَا الْبُيُوتُ عَنِ الْمَطَرِ حَيْثُ يَعسُرُ صَونُ الماءِ عَنْهُ.

น้ำที่เหลือจากสัตว์ที่สะอาดดื่มกิน ถือว่าน้ำนั้นเป็นน้ำสะอาด, ดังนั้นถ้าหากปากของสัตว์เปื้อนนะญิส หลังจากนั้นมันได้เลียในน้ำที่มีปริมาณน้อยหรือในของเหลว ให้พิจารณาดังนี้ ถ้าหากการเลียนั้นเกิดขึ้นภายหลังจากสัตว์ตัวนั้นได้หายออกไปช่วงเวลาหนึ่ง ที่ปากของมันจะสะอาดได้ในช่วงเวลานั้นด้วยการเลียในน้ำที่มีปริมาณมากหรือในน้ำไหล จะไม่ทำให้น้ำน้อยหรือของเหลวที่มันเลียนั้นเป็นนะญิส ถึงแม้สัตว์ที่เลียนั้นจะเป็นแมวก็ตาม, และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือถ้าหากสัตว์ไม่ได้หายออกไปช่วงเวลาหนึ่งที่ปากของมันจะสะอาดได้) ก็จะทำให้น้ำน้อยหรือของเหลวนั้นเป็นนะญิส.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวเช่นเดียวกับสุยูตีย์ เป็นการคล้อยตามบางส่วนของนักวิชาการยุคหลังว่าศาสนาให้อภัย จากเส้นขนที่เป็นนะญิสจำนวนเล็กน้อยพิจารณาตามประเพณี ที่ไม่ใช่เป็นนะญิสประเภทหนัก และให้อภัยจากควันที่เกิดจากนะญิส และจากสิ่งที่ติดอยู่ที่เท้าแมลงวันถึงแม้จะมองเห็นสิ่งที่ติดอยู่ก็ตาม และให้อภัยจากสิ่งที่ติดอยู่บนหูรูดทวารที่ไม่ใช่ของมนุษย์ จากสิ่งที่ออกมาจากหูรูดทวารนั้น, และให้อภัยจากอุจจาระของนก (ที่อยู่ตามพื้น) และสิ่งที่ติดอยู่ที่ปากของนก (เมื่อนกไปกินน้ำ), และให้อภัยจากอุจจาระของสัตว์ที่มีกำเนิดจากน้ำ (เช่นปลิง) หรืออุจาระของสัตว์ที่เกิดอยู่ระหว่างใบของต้นมะพร้าว (หรือต้นไม้อื่น) ที่นำใบไม้เหล่านั้นมาใช้ปกคลุม (มุงหลังคา) บ้าน คือศาสนาให้อภัยจากน้ำฝนในกรณีที่เกิดความยากลำบาก ในการป้องกันน้ำฝนให้พ้นจากอุจจาระของสัตว์ที่เกิดอยู่ระหว่างใบมะพร้าวนั้น.

قال جَمْعٌ : وكذَا مَا تُلْقِيْهِ الفِئْرَانُ مِنَ الرَّوْثِ فِي حِيَاضِ الْأَخْلِيَةِ إِذَا عَمَّ الابْتِلَاءُ بِهِ، ويُؤَيِّدُهُ بَحْثُ الْفِزَارِيِّ، وشَرْطُ ذَلِكَ كُلِّهِ إِذَا كان فِي الماءِ أَنْ لَا يُغَيِّرَ. انتهى.

وَالزَّبَادُ طَاهِرٌ، ويُعفَى عَن قليلِ شَعْرِهِ كالثلَاثِ. كذَا أَطلَقُوهُ ولَمْ يُبَيِّنُوْا أَنَّ الْمُرَادَ القَلِيْلُ فِي المأخُوْذِ لِلاسْتِعمَالِ أَوْ فِي الْإِنَاءِ الْمَأخُوذِ مِنْهُ.

มีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้กล่าวว่า และอีกเช่นกัน (คือศาสนาให้อภัย) จากขี้หนูที่ถ่ายลงในบ่อน้ำของห้องน้ำเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นทั่วไป, และการค้นคว้าของ ฟิซารีย์ ได้มาสนับสนุนสิ่งที่นักวิชาการกลุ่มนี้ได้กล่าว. และเงื่อนไขของที่กล่าวมาทั้งหมด (คือเงื่อนไขที่ศาสนาให้อภัยจากเส้นขนที่เป็นนะญิสและสิ่งที่กล่าวมาหลังจากนั้น) มีว่า เมื่อมันอยู่ในน้ำโดยไม่ทำให้น้ำเปลี่ยนแปลง.จบข้อความ

และไขของตัวชะมด (ชะมดเช็ด) เป็นสิ่งที่สะอาดและศาสนาให้อภัยจากจำนวนเล็กน้อยของขนตัวชะมดเช่นสามเส้น, บรรดานักวิชาการได้พูดปล่อยคำว่าจำนวนเล็กน้อยไว้เช่นนั้น โดยพวกเขาไม่ได้อธิบายความของคำว่าเส้นขนจำนวนเล็กน้อยที่ศาสนาให้อภัยนั้น คือจำนวนเล็กน้อยที่อยู่ในสิ่งที่ถูกเอามา (คือขนจำนวนเล็กน้อยที่อยู่ในไขชะมดที่ถูกเอามา) เพื่อใช้งาน หรืออยู่ในภาชนะที่เอาไขชะมดออกมาจากภาชนะนั้น.

قَالَ شَيْخُنَا : وَالَّذِي يَتَّجِهُ الْأَوَّلُ إِنْ كَانَ جَامِدًا، لِأَنَّ الْعِبرَةَ فِيْهِ بِمَحَلِّ النَّجَاسَةِ فَقَطْ، فَإِنْ كَثُرَتْ فِي محلٍّ واحِدٍ لَمْ يُعْفَ عَنهُ، وإِلَّا عُفِيَ، بِخِلَافِ الْمَائِعِ فَإِنَّ جَمِيعَهُ كَالشيءِ الوَاحِدِ.

فَإِنْ قَلَّ الشعْرُ فِيهِ عُفِيَ عَنهُ وإِلَّا فَلَا، ولَا نَظَرَ لِلْمَأْخُوذِ حِينئِذٍ .

ونَقَلَ الْمُحِبُّ الطبْرِيُّ عَنِ ابْنِ الصَّبَّاغِ وَاعتَمَدَهُ، أَنَّهُ يُعفَى عَنْ جِرَّةِ البَعِيْرِ ونحوِهِ فَلَا يَنْجُسُ مَا شَرِبَ مِنْهُ، وأُلْحِقَ بِهِ فَمُ مَا يَجْتَرُّ مِنْ وَلَدِ الْبَقَرَةِ وَالضَّأْنِ إِذَا الْتَقَمَ أَخْلَافَ أُمِّهِ .

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ทรรศนะที่มีแนวทางคือทรรศนะที่หนึ่ง (คือหมายถึงเส้นขนจำนวนเล็กน้อยที่อยู่ในไขชะมดที่ถูกเอามาเพื่อใช้งาน) ถ้าหากไขชะมดแข็งตัวแล้ว เพราะหลักพิจารณาในสิ่งที่แข็ง ให้พิจารณาบริเวณที่มีนะญิสอยู่เท่านั้น, ดังนั้นถ้าหากมีนะญิสมากอยู่ในสถานที่เดียว ศาสนาจะไม่ให้อภัยจากสถานที่นั้น และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือมีนะญิสไม่มากในสถานที่เดียว) ก็ให้อภัยจากสถานที่นั้น. ซึ่งแตกต่างกับไขชะมดที่เป็นของเหลว เพราะของเหลวทั้งหมดถือเป็นสิ่งเดียวกัน, ดังนั้นถ้าหากมีเส้นขนจำนวนเล็กน้อยอยู่ในไขชะมดเหลว ศาสนาก็อภัยให้จากไขชะมดเหลวที่มีเส้นขนเล็กน้อยอยู่ในนั้น,และถ้ามิใช่เช่นนั้น (คือถ้ามีเส้นขนจำนวนมาก) ศาสนาก็ไม่ให้อภัย, และจะไม่

พิจารณาเฉพาะไขชะมดที่ถูกนำมาเท่านั้น (แต่จะพิจารณาไขชะมดทั้งหมดที่อยู่ในภาชนะนั้น) ขณะที่ไขชะมดเป็นของเหลว.

อัลมุฮิบบ์ อัฏฏอบ่ารีย์ได้รายงานมาจาก อิบนุศศอบบาฆ และได้ให้การรับรองเขาว่า ศาสนาให้อภัยจากสิ่งที่อูฐและสัตว์เสมือนอูฐ ได้ขย่อนออกมาเพื่อเคี้ยวเอื้อง, ดังนั้นจะไม่ถือว่าน้ำในแอ่งที่อูฐไปดื่มนั้นเป็นนะญิส (ทั้งที่ปากอูฐนั้นเปื้อนนะญิส). และให้นำมาเปรียบเทียบกับอูฐ คือปากของสัตว์จากสิ่งที่มันได้ขย้อนออกมา เช่น ลูกวัวและแกะ เมื่อมันได้อมเต้านมแม่ของมัน.

وقَالَ ابْنُ الصلاحِ : يُعفَى عَمَّا اتَّصَلَ بِهِ شَيءٌ مِن أَفوَاهِ الصِّبيَانِ مَعَ تَحَقُّقِ نَجاسَتِهَا، وأَلْحَقَ غيرُهُ بِهِمْ أَفوَاهَ الْمَجَانِيْنِ وجَزَمَ بِهِ الزَّرْكَشِيُّ.

อิบนุศศอลาห์ ได้กล่าวว่า ศาสนาให้อภัยจากสิ่งหนึ่งที่มีสิ่งใดจากปากของทารกมาติดอยู่กับมัน พร้อมกับแน่ใจว่าปากทารกมีนะญิส (ด้วยสำรอกหรืออาเจียนเป็นต้น). และคนอื่นได้นำเอาปากของคนบ้าไปเปรียบเทียบกับปากของทารก (ในการที่ศาสนาให้อภัยสิ่งที่ติดอยู่ที่ปากคนบ้า), และซัรกะชีย์ ได้ตัดสินเด็ดขาดด้วยการเปรียบเทียบนั้น.

(وكَمَيْتَةٍ) ولَوْ نحوَ ذُبابٍ مِمَّا لَا نَفْسَ له سَائِلَةٌ، خِلَافًا لِلْقَفَّالِ وَمَنْ تَبِعَهُ فِي قَوْلِهِ بِطهارَتِهِ لِعدَمِ الدَّمِ الْمُتَعَفِّنِ، كَمَالِكٍ وأَبِي حَنِيْفَةَ.

فَالْمَيْتَةُ نَجِسَةٌ وإِنْ لَمْ يَسِلْ دَمُهَا، وكذا شَعْرُهَا وعَظْمُهَا وقَرْنُهَا، خِلَافًا لِأَبِي حنيفةَ، إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَيْهَا دَسَمٌ.

وأَفتَى الحافِظُ ابْنُ حَجَرٍ العَسقلَانِيُّ بِصِحَّةِ الصلاةِ إِذا حَمَلَ الْمُصَلِّي مَيتَةَ ذُبَابٍ إِنْ كَانَ فِي مَحَلٍّ يَشُقُّ الِاحْتِرَازُ عَنْهُ.

และสิ่งที่เป็นนะญิสนั้นเช่นซากสัตว์ ถึงแม้จะเป็นเสมือนซากแมลงวัน จากสัตว์ที่ไม่มีเลือดไหล ซึ่งเป็นทรรศนะที่ต่างกับ กอฟฟาล และคนที่มีแนวคิดเดียวกับกอฟฟาล ในคำพูดของเขาที่กล่าวว่า สัตว์ที่ไม่มีเลือดไหลนั้นสะอาด เพราะไม่มีเลือดที่หมักหมม เช่นเดียวกับทรรศนะของมาลิก และอะบูฮะนีฟะห์,

ดังนั้นซากสัตว์จึงเป็นนะญิส ถึงแม้มันจะไม่มีเลือดไหลก็ตาม, และเป็นนะญิส อีกเช่นกัน ขนของซากสัตว์ และกระดูกของมัน และเขาของมัน ซึ่งเป็นทรรศนะที่แตกต่างกับอะบูฮะนีฟะห์ (ที่กล่าวว่าสิ่งเหล่านี้สะอาด) เมื่อไม่มีไขมันติดอยู่กับมัน (หากมีไขมันติดอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เปื้อนนะญิส เพราะไขมันของซากสัตว์เป็นนะญิสตามทรรศนะของอะบูฮะนีฟะห์).

และฮาฟิซ อิบนุ ฮะญัร อัลอัสกอลานีย์ ได้ฟัตวาว่าละหมาดมีผลใช้ได้ เมื่อผู้ละหมาดได้แบกรับเอาซากแมลงวันไว้ ในกรณีที่เขาอยู่ในสถานที่ที่ลำบากจะป้องกันให้พ้นจากแมลงวันได้.

(غَيْرِ بَشَرٍ وسَمَكٍ وجَرَادٍ) لِحِلِّ تَناوُلِ الأَخِيْرَيْنِ.

وأَمَّا الآدَمِيُّ فلِقَوْلِهِ تعالى : * (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) * وقضيةُ التَكْرِيْمِ أَنْ لَا يُحكَمَ بنَجاسَتِهِمْ بِالْمَوْتِ.

وغيرِصَيْدٍ لَمْ تُدْرَكْ ذَكاتُهُ، وجَنِيْنِ مُذَكَّاةٍ مَاتَ بِذَكَاتِهَا.

ويَحِلُّ أَكْلُ دُوْدِ مَأْكُوْلٍ مَعَهُ، ولَا يَجِبُ غَسْلُ نحوِ الْفَمِ مِنْهُ.

ยกเว้นซากศพของมุษย์ ปลาและตั๊กแตน (ที่ไม่เป็นนะญิส) เพราะอนุญาตให้รับประทานสองอย่างหลังนี้ (คือปลาและตั๊กแตนที่ตายแล้ว) ได้, สำหรับมนุษย์ (ที่ไม่เป็นนะญิส) เพราะคำดำรัสของอัลลอฮ์ ตาอาลา ที่ว่า “แท้จริงเราได้ให้เกียรติลูกหลานของอาดัม” และนัยของการให้เกียรติก็คือมนุษย์จะไม่ถูกตัดสินว่าเป็นนะญิสด้วยการเสียชีวิต.

และยกเว้นสัตว์ที่ล่ามาได้ โดยไม่ทันได้เชือดมัน. และลูกในท้องของสัตว์ที่ถูกเชือด ที่มันตายด้วยการเชือดแม่ของมัน (เป็นสิ่งที่สะอาด).

และอนุญาตให้รับประทานหนอนที่อยู่กับสิ่งที่ถูกรับประทานไปพร้อมกับมัน (เช่น ผลไม้ ถึงแม้ซากตายของหนอนจะเป็นนะญิสแต่ก็ไม่ทำให้ปากเปื้อนนะญิสเพราะระวังได้ลำบาก) และไม่จำเป็นต้องล้างเสมือนปากจากการรับประทานหนอนนั้น (เพราะปากไม่ได้เปื้อนนะญิสด้วยหนอนนั้น).

ونَقَلَ فِي الْجَوَاهِرِ عَنِ الْأَصْحَابِ : لَا يَجُوزُ أَكْلُ سَمَكٍ مُلِّحَ ولَمْ يُنْزَعْ مَا فِي جَوفِهِ، أي مِنَ الْمُستَقْذَرَاتِ.

وظَاهِرُهُ : لَا فَرْقَ بَيْنَ كَبِيْرِهِ وصَغِيرِهِ. لكِنْ ذَكَرَ الشيخَانِ جَوَازَ أَكْلِ الصغيرِ مَعَ مَا فِي جَوفِهِ لِعُسرِ تَنقِيَةِ مَا فِيْهِ.

และได้รายงานไว้ในหนังสือ “อัลญะวาฮิร” จากบรรดาอัศฮาบ ว่าไม่อนุญาตให้รับประทานปลาใส่เกลือ (คือปลาเค็ม) ที่ไม่ได้เอาสิ่งที่อยู่ในท้องของมันออก อันได้แก่บรรดาสิ่งที่สกปรกทั้งหลาย.

และตามทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร) ในเรื่องนี้นั้น ไม่มีข้อแตกต่างระหว่างปลาตัวใหญ่กับปลาตัวเล็ก, แต่ปรมาจารย์ทั้งสองได้กล่าวว่า อนุญาตให้รับประทานปลาเล็กๆพร้อมสิ่งที่อยู่ในท้องของมันได้ เพราะยากลำบากที่จะทำความสะอาดสิ่งที่อยู่ในท้องของมัน

(وكَمُسْكِرٍ) أي صَالِحٍ لِلْإِسْكَارِ، فدَخَلَتِ القَطْرَةُ مِنَ المُسكِرِ. (مَائِعٍ) كخَمْرٍ، وهي المُتَّخَذَةُ مِنَ الْعِنَبِ، ونَبِيْذٍ، وهُوَ الْمُتَّخَذُ مِنْ غَيْرِهِ.

وخَرَجَ بِالْمَائِعِ نحوُ الْبَنْجِ وَالحَشِيْشِ.

และสิ่งที่เป็นนะญิสเช่นสิ่งที่ทำให้มึนเมา หมายถึงสิ่งที่มีคุณสมบัติทำให้มึนเมาได้ ดังนั้นหนึ่งหยดจึงเข้าอยู่ในคำว่าสิ่งที่ทำให้มึนเมาด้วย ซึ่งเป็นของเหลว เช่น สุรา คือสิ่งที่ผลิตมาจากผลองุ่น และน้ำหมัก ที่ผลิตจากสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ผลองุ่น. และไม่เข้าอยู่ในคำว่า "ของเหลว" เช่น บันจ์ (ต้นลำโพง) และกัญชา

وتَطهُرُ خَمْرٌ تَخَلَّلَتْ بِنَفسِها مِن غيرِ مُصاحَبَةِ عَيْنٍ أَجْنَبِيَّةٍ لَهَا وَإِنْ لَمْ تُؤَثِّرْ فِي التَّخْلِيْلِ كَحَصَاةٍ. ويَتْبَعُهَا فِي الطهارةِ الدَّنُّ، وإِنْ تَشَرَّبَ مِنْهَا أو غَلَتْ فِيهِ وَارْتَفَعَتْ بِسَبَبِ الغَلَيَانِ ثُمَّ نَزَلَتْ،

และสุราที่แปรสภาพเป็นน้ำส้มด้วยตัวของมันเองจะกลายเป็นสิ่งสะอาด โดยไม่มีวัตถุอย่างอื่นอยู่ร่วมกับสุราด้วย แม้จะเป็นวัตถุที่ไม่มีผลทำให้สุราแปรสภาพเป็นน้ำส้มก็ตาม เช่น ก้อนกรวด. และที่จะตามมาจากการที่สุราแปรสภาพเป็นน้ำส้มในเรื่องความสะอาด ก็คือภาชนะที่ใส่มัน แม้ภาชนะจะดูดซึมสุราไว้บางส่วนก็ตาม หรือถึงแม้สุราจะเดือดและเอ่อขึ้น (ถึงปากภาชนะ) ด้วยสาเหตุการเดือด และลดลงอยู่ในภาชนะนั้นก็ตาม,

أَمَّا إذا ارْتَفعَتْ بِلَا غَلَيَانٍ بَلْ بِفِعْلِ فَاعِلٍ فَلَا تَطهُرُ، وإِنْ غُمِرَ الْمُرتَفِعُ قَبْلَ جَفَافِهِ أو بَعْدَهُ بِخَمْرٍ أُخْرَى - عَلَى الْأَوْجَهِ. كما جَزَمَ به شيخُنَا.

وَالَّذِي اعْتَمَدَه شيخُنا الْمُحَقِّقُ عبدُ الرحمنِ بْنُ زِيَادٍ أَنَّهَا تَطهُرُ إِنْ غُمِرَ الْمُرتَفِعُ قبلَ الجَفافِ لَا بعدَهُ .

ثُمَّ قَالَ : لَوْ صُبَّ خَمْرٌ فِي إِنَاءٍ ثُمَّ أُخرِجَتْ مِنْهُ، وصُبَّ فيهِ خمرٌ أُخْرَى بعدَ جَفافِ الْإِناءِ وَقَبْلَ غَسلِهِ لَمْ تَطهُرْ، وإِنْ تَخَلَّلَتْ بعدَ نَقلِهَا مِنهُ فِي إناءٍ آخَرَ. انتهى.

وَالدَّلِيْلُ عَلَى كَوْنِ الخمرِ خَلًّا. الْحُمُوضَةُ فِي طَعْمِهَا، وإِنْ لَمْ تُوجَدْ نِهَايَةُ الْحُمُوضَةِ، وإِنْ قَذَفَتْ بِالزَّبَدِ.

ويَطْهُرُ جِلْدٌ نَجَسَ بِالْمَوْتِ بِانْدِبَاغٍ نَقَّاهُ بِحَيْثُ لَا يَعُودُ إليه نَتْنٌ ولَا فَسَادٌ لَوْ نُقِعَ فِي الْمَاءِ.

ส่วนกรณีที่สุราเอ่อขึ้น โดยไม่มีการเดือด แต่ด้วยปฏิกิริยาที่มีผู้กระทำ สุราที่แปรสภาพเป็นน้ำส้มนั้นจะไม่สะอาด ถึงแม้บริเวณที่สุราเอ่อสูงขึ้นนั้นจะถูกทำให้ท่วมก่อนที่บริเวณนั้นจะแห้ง หรือภายหลังจากแห้งแล้วด้วยการเติมสุราอื่นเข้าไปก็ตาม ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์" เช่น เดียวกับที่ปรมาจารย์ของเราได้ตัดสินเด็ดขาดไว้

และสิ่งที่ปรมาจารย์ของพวกเราผู้ตรวจสอบหาความจริงชื่อ อับดุรเราะห์มาน บิน ซิยาด ได้ให้การรับรองไว้ว่า สุราที่แปรสภาพเป็นน้ำส้มนั้นจะสะอาด ถ้าหากบริเวณที่สุราเอ่อสูงขึ้นนั้นถูกทำให้ท่วม (ด้วยการเติมสุราอื่นเข้าไป) ก่อนที่บริเวณนั้นจะแห้ง แต่จะไม่สะอาดภายหลังจากบริเวณนั้นได้แห้งแล้ว.

หลังจากนั้นเขาได้กล่าวว่า ถ้าหากสุราได้ถูกเทใส่ในภาชนะใบหนึ่ง จากนั้นสุราได้ถูกเทออกจากภาชนะใบนั้น และได้เทสุราอื่นลงไปในภาชนะใบนั้นหลังจากภาชนะนั้นแห้งแล้ว และก่อนที่จะล้างภาชนะใบนั้น สุราที่แปรสภาพเป็นน้ำส้มนั้นจะไม่สะอาด ถึงแม้มันจะแปรสภาพเป็นน้ำส้มหลังจากถ่ายสุรานั้นออกจากภาชนะใบนั้นลงในภาชนะอื่นก็ตาม. จบข้อความ.

และหลักฐานที่บ่งชี้ว่าสุราได้แปรสภาพเป็นน้ำส้มแล้วคือความเปรี้ยวในรสของมันถึงแม้จะไม่ถึงที่สุดของรสเปรี้ยวก็ตาม และถึงแม้มันจะขึ้นฟองก็ตาม.

หนังสัตว์ที่เป็นนะญิสด้วยการตายนั้นจะสะอาดได้ด้วยการฟอกที่ทำให้มันสะอาด ถึงขนาดที่มันจะไม่กลับไปมีกลิ่นเหม็นอีก และจะไม่เน่าเสียหากนำมันไปแช่ในน้ำ.

(وككَلْبٍ وخِنزِيرٍ) وفَرْعِ كُلٍّ مِنهُمَا مَع الآخَرِ أو مَعَ غَيرِهِ، ودُوْدُ ميتَتِهِمَا طَاهِرٌ، وكَذَا نَسْجُ عَنكَبُوتٍ عَلَى الْمَشهُورِ. كما قَالَهُ السُّبْكِيُّ وَالأَذرَعِيُّ، وجَزَمَ صاحِبُ العُدَّةِ وَالْحَاوِي بِنَجَاسَتِهِ.

ومَا يَخرُجُ مِنْ جِلدِ نحوِ حَيَّةٍ فِي حَياتِهَا كَالْعَرَقِ، عَلَى ما أفتَى به بعضُهم.

لكِنْ قَالَ شيخُنا : فِيْهِ نَظَرٌ، بَلِ الأَقرَبُ أَنَّهُ نَجِسٌ لِأَنَّهُ جُزءٌ مُتَجَسِّدٌ مُنفصِلٌ مِن حَيٍّ، فهو كَمَيْتَتِهِ.

และสิ่งที่เป็นนะญิสนั้นเช่นสุนัขและสุกร และลูกที่เกิดจากมันทั้งสอง ทั้งที่ผสมพันธุ์กันหรือที่เกิดจากสุนัขและสุกรผสมพันธุ์กับสัตว์อื่น ส่วนหนอนที่เกิดอยู่ในซากตายของสัตว์ทั้งสองชนิดนั้นเป็นสิ่งที่สะอาด,เช่นเดียวกับใยแมงมุม ก็ถือว่าเป็นสิ่งสะอาด ตามทรรศนะที่ "อัลมัชฮูร" เช่นที่ซุบกีย์ และอัซรอฮีย์ได้กล่าวไว้, แต่เจ้าของหนังสือ"อัลอุดดะห์"และ"อัลฮาวีย์" ได้ตัดสินเด็ดขาดว่าใยแมงมุมเป็นนะญิส.

และหนังที่ออกมาจากสัตว์เสมือนงู (คราบงู) ในขณะที่มันมีชีวิตอยู่ มีข้อกำหนดเช่นเดียวกับเหงื่อ (คือสะอาด) เป็นทรรศนะที่ดำเนินตามที่นักวิชาการบางท่านได้ฟัตวาไว้,

แต่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ในการฟัตวาเช่นนั้นมีข้อโต้แย้ง (เพราะการนำคราบงูไปเทียบเคียงว่าเหมือนกับเหงื่อนั้นยังห่างไกล) แต่ที่ใกล้เคียงก็คือคราบงูนั้นเป็นนะญิส เพราะมันเป็นส่วนที่เป็นเรือนร่าง ที่หลุดออกจากสัตว์ที่ยังมีชีวิต ดังนั้นมันจึงเหมือนซากของมันที่เป็นนะญิส.

وقَالَ أيضًا : لَوْ نَزَا كَلْبٌ أو خِنزِيرٌ عَلى آدَمِيَّةٍ فَوَلَدَتْ آدَمِيًّا كَانَ الوَلَدُ نَجِسًا، ومَعَ ذلك هو مُكَلَّفٌ بِالصلاةِ وغيرِهَا.

وظَاهِرُ أَنَّهُ يُعفَى عَمَّا يَضْطَرُّ إلى مُلامَسَتِهِ، وأَنَّهُ تَجُوْزُ إمامَتُهُ إذْ لَا إِعَادَةَ عليه، ودُخُولُهُ الْمَسجِدَ حَيْثُ لَا رُطُوبَةَ لِلْجَماعةِ وَنَحْوِهَا.

และปรมาจารย์ของเราได้กล่าวอีกว่า ถ้าหากสุนัขหรือสุกรได้สมสู่กับผู้หญิงคนหนึ่ง และได้ให้กำเนิดเป็นมนุษย์ ทารกคนนั้นถือว่าเป็นนะญิส และทั้งที่เป็นเช่นนั้นเขาก็เป็นผู้ที่อยู่ในบังคับของศาสนา(มุกัลลัฟ)ที่จะต้องปฏิบัติละหมาดและบัญญัติอย่างอื่น.

และเป็นที่ชัดเจนว่าเขาได้รับการอภัยจากสิ่งที่เขาจำเป็นต้องสัมผัสกับมัน, และอนุญาตให้เขาเป็นอิหม่ามผู้นำละหมาด เพราะเขาไม่ต้องนำละหมาดมาปฏิบัติอีก (อิอาดะห์), และอนุญาตให้เขาเข้ามัสยิดได้โดยที่ร่างกายเขาไม่เปียก เพื่อร่วมละหมาดญะมาอะห์ เป็นต้น.

ويَطهُرُ مُتَنَجِّسٌ بِعَيْنِيَّةٍ بِغَسْلٍ مُزِيْلٍ لِصِفَاتِهَا، مِنْ طَعْمٍ ولَوْنٍ ورِيْحٍ.

ولَا يَضُرُّ بَقاءُ لَوْنٍ أو رِيْحٍ عَسُرَ زَوَالُهُ ولَوْ مِنْ مُغَلَّظٍ، فَإِنْ بَقِيَا مَعًا لَمْ يَطْهُرْ.

ومُتَنَجِّسٌ بِحُكمِيَّةٍ كَبَوْلٍ جَفَّ لَمْ يُدْرَكْ لَهُ صِفَةٌ يَجْرِي الْمَاءِ عليه مَرَّةً، وإنْ كان حَبًّا أو لَحْمًا طُبِخَ بِنَجِسٍ، أو ثَوْبًا صُبِغَ بِنَجِسٍ، فَيَطهُرُ بَاطِنُهَا بِصَبِّ الْمَاءِ عَلَى ظَاهِرِهَا، كَسَيْفٍ سُقِيَ وهو مُحَمًّى بِنَجِسٍ.

สิ่งที่เปื้อนนะญิสที่มีตัวตน (อัยนีย์) นั้น จะสะอาดได้ด้วยการล้างที่สามารถขจัดลักษณะต่างๆ ของนะญิสที่มีตัวตนได้ ลักษณะเหล่านั้นได้แก่รส สีและกลิ่น.

และจะไม่เกิดผลเสียเมื่อล้างแล้วยังคงมีสีหรือกลิ่น(อย่างใดอย่างหนึ่ง) ที่ยากลำบากจะขจัดให้หายไปได้คงเหลืออยู่ ถึงแม้ (สีหรือกลิ่น) จะมาจากนะญิสประเภทหนัก (มุฆอลล่าเซาะห์) ก็ตาม, แต่ถ้าหากล้างแล้วยังคงเหลือทั้งสีและกลิ่นพร้อมกัน สิ่งที่เปื้อนนะญิสนั้นจะไม่สะอาด.

ส่วนสิ่งที่เปื้อนนะญิสที่ไม่พบตัวตน (ฮุกมีย์) เช่นปัสสาวะที่แห้ง และไม่พบลักษณะใดของมันนั้นจะสะอาดได้ด้วยการราดน้ำให้ไหลผ่านไปบนมันหนึ่งครั้ง (ก็ถือว่าสะอาดแล้ว), และถ้าหากสิ่งที่เปื้อนนะญิสนั้นเป็นเมล็ดพืชหรือเป็นเนื้อที่ถูกต้มด้วยนะญิส (เช่นน้ำที่เป็นนะญิส) หรือผ้าที่ถูกย้อมด้วยนะญิส ภายในของมันจะสะอาดได้ด้วยการราดน้ำไปบนภายนอกของมัน, เช่นเดียวกับมีดดาบที่ถูกหลอมพร้อมด้วยนะญิสขณะที่ถูกเผาจนร้อนจัด.

ويُشْتَرَطُ فِي طُهْرِ الْمَحَلِّ وُرُوْدُ الْمَاءِ الْقَلِيْلِ عَلَى الْمَحَلِّ الْمُتَنَجِّسِ، فَإِنْ وَرَدَ مُتَنَجِّسٌ عَلَى مَاءٍ قَلِيلٍ لَا كَثِيرٍ تَنَجَّسَ، وإِنْ لَمْ يَتَغَيَّرْ فَلَا يُطَهِّرُ غيرَهُ.

وفَارَقَ الوَارِدُ غيرَهُ بِقُوَّتِهِ لِكونِه عَامِلًا، فلَوْ تَنَجَّسَ فَمُهُ كَفَى أَخْذُ الماءِ بِيَدِهِ إِلَيهِ وإِنْ لَمْ يُعْلِهَا عَلَيهِ - كما قال شيخُنا - ويَجِبُ غَسلُ كُلِّ مَا فِي حَدِّ الظاهِرِ مِنهُ ولَوْ بِالْإِدَارَةِ، كَصَبِّ ماءٍ في إِنَاءٍ مُتَنَجِّسٍ وإِدَارَتِهِ بِجَوَانِبِهِ. ولَا يَجوزُ لَهُ ابْتِلَاعُ شَيْءٍ قبلَ تَطهِيرِ فَمِهِ، حَتَّى بِالغَرْغَرَةِ.

และได้ถูกตั้งเป็นเงื่อนไขในการล้างสถานที่ที่เปื้อนนะญิสว่า จะต้องเทน้ำที่มีปริมาณน้อยรดลงไปบนสถานที่ที่เปื้อนนะญิส ดังนั้นถ้าหากเอาสิ่งที่เปื้อนนะญิสจุ่มลงในน้ำที่มีปริมาณน้อยที่ไม่ใช่น้ำปริมาณมาก (ถึงสองกุลละห์) น้ำจะกลายเป็นน้ำเปื้อนนะญิส ถึงแม้น้ำนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลงใดๆ เลยก็ตาม, จะนำน้ำนั้นไปใช้ทำความสะอาดสิ่งอื่นไม่ได้,

การเทน้ำรด (ลงบนสิ่งที่เปื้อนนะญิส) กับอย่างอื่น (คือการจุ่มสิ่งที่เปื้อนนะญิส ลงในน้ำนั้น) มีความแตกต่างกันด้วยความแรงของน้ำ, เพราะการเทน้ำรดเป็นตัวกระทำ (คือเป็นตัวขับดันนะญิสออกไป). ดังนั้นถ้าหากปากของคนหนึ่งเปื้อนนะญิส, การใช้มือของเขาวักน้ำใส่ปากก็ถือว่าเป็นการเพียงพอแล้ว ถึงแม้เขาจะไม่ได้ยกมือขึ้นสูงเหนือปากก็ตาม ดังที่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าว และจำเป็นต้องล้างทุกสิ่งที่อยู่ในเขตภายนอกของปาก แม้ด้วยการเอาน้ำเข้าไปวนก็ตาม เช่นเดียวกับการเทน้ำลงในภาชนะที่เปื้อนนะญิส และนำน้ำเข้าไปวนรอบๆภาชนะนั้น (เช่นขวด). และไม่อนุญาตให้กลืนสิ่งใดก่อนทำความสะอาดปากของเขา แม้จะด้วยการกลั้วคอแล้วก็ตาม (ก็ไม่อนุญาตให้กลืนสิ่งใด).

(فَرْعٌ) لَو أَصابَ ٱلأَرضَ نحوُ بَولٍ وجَفَّ، فَصُبَّ عَلَى موضِعِهِ مَاءٌ فغَمَرَهُ، طَهُرَ، ولو لَمْ يَنْضُبْ - أي يَغُورُ - سواءٌ كانَتِ ٱلأَرضُ صُلبَةً أم رَخوَةً.

وإذا كانَتِ ٱلأَرضُ لَمْ تَتَشَرَّبْ مَا تَنَجَّسَتْ بِهِ فَلَا بُدَّ مِنْ إِزَالَةِ العَينِ قبلَ صَبِّ الماءِ القليلِ عليها، كما لَوْ كانَتْ فِي إِنَاءٍ.

แตกประเด็น ถ้าหากพื้นดินโดนเสมือนปัสสาวะและปัสสาวะได้แห้งลง, ต่อมาน้ำได้ถูกเทลงบนพื้นที่โดนปัสสาวะนั้น และน้ำได้เจิ่งนองบนมัน ถือว่าพื้นที่ตรงนั้นสะอาดแล้ว ถึงแม้น้ำจะไม่ไหลก็ตาม, โดยไม่คำนึงว่าผืนดินนั้นแข็งหรือร่วน,

และถ้าหากผืนดินไม่ได้ซับสิ่งที่เปื้อนนะญิสด้วยสิ่งนั้นลงไป ก็จำเป็นต้องขจัดตัวนะญิสออกไปก่อนที่จะราดน้ำที่น้อยลงบนผืนดินนั้น เช่นเดียวกับกรณีถ้าหากนะญิสอยู่ในภาชนะ,

ولَوْ كانَتِ النجاسَةُ جَامِدَةً فَتَفَتَّتَتْ وَاخْتَلَطَتْ بِالتراب لَمْ يَطهُرْ، كَالْمُختلِطِ بِنحوِ صَدِيْدٍ، بِإفاضَةِ الماءِ عليه. بَلْ لَا بُدَّ مِن إِزَالَةِ جَمِيعِ الترابِ الْمُختَلِطِ بِهَا.

وأَفْتَى بعضُهُمْ فِي مُصحَفٍ تَنَجَّسَ بِغَيْرِ مَعْفُوٍّ عَنْهُ بِوُجُوبِ غَسلِهِ وإِنْ أَدَّى إِلَى تَلَفِهِ، وإِنْ كَانَ لِيَتِيْمٍ.

قال شيخُنَا : ويَتَعَيَّنُ فَرْضُهُ فِيْمَا إذا مَسَّتِ النجاسَةُ شيئًا مِنَ القرآنِ، بِخِلَافِ مَا إذا كانَتْ فِي نحوِ الجِلْدِ أَوِ الْحَوَاشِي.

และถ้าหากนะญิสเป็นของแข็ง และต่อมามันได้ย่อยสลายและปนไปกับดิน ที่ดินบริเวณนั้นจะไม่สะอาด เช่นเดียวกับบริเวณที่ปะปนกับน้ำเหลืองที่เกาะตัวแข็ง ด้วยการเทน้ำให้ท่วมบริเวณนั้น, แต่จำเป็นต้องขจัดดินทั้งหมดที่ปะปนกับนะญิสนั้นออกไปเสียก่อน.

มีนักวิชาการบางท่านได้ฟัตวา ในเรื่องอัลกุรอานที่เปื้อนนะญิสที่ศาสนาไม่ให้อภัยว่าจำเป็นต้องล้างอัลกุรอานนั้น ถึงแม้การล้างจะทำให้อัลกุรอานเสียหาย และถึงแม้อัลกุรอานจะเป็นของเด็กกำพร้าก็ตาม.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และแน่นอนว่าจำเป็นต้องล้างในกรณีที่นะญิสกระทบกับสิ่งใดจากอัลกุรอาน ซึ่งต่างกับกรณีที่นะญิสติดอยู่ที่ปกหรือขอบของอัลกุรอานที่ไม่มีตัวอักษร.

(فَرْعٌ) غُسَالَةُ الْمُتَنَجِّسِ - ولَوْ مَعفُوًّا عَنهُ كدَمٍ قَلِيْلٍ - إِنِ انْفَصَلَتْ وقَدْ زَالَتِ العَيْنُ وصِفَاتُهَا، ولَمْ تَتَغَيَّرْ ولَمْ يَزِدْ وَزْنُهَا - بَعْدَ اعْتِبَارِ مَا يَأْخُذُهُ الثوْبُ مِنَ الماءِ وَالماءُ مِنَ الوَسَخِ - وقَدْ طَهُرَ الْمَحَلُّ: طَاهِرَةٌ.

قال شيخُنَا : ويَظْهَرُ الِاكْتِفَاءُ فِيهِمَا بِالظَّنِّ.

(فَرْعٌ) إِذَا وَقَعَ فِي طَعامٍ جَامِدٍ كَسَمْنٍ فَأْرَةٌ مَثَلًا فَمَاتَتْ، أُلْقِيَتْ وَمَا حَوْلَهَا مِمَّا مَاسَّهَا فَقَطْ، وَالبَاقِي طَاهِرٌ.

وَالجَامِدُ هُوَ الَّذِيْ إِذَا غُرِفَ مِنْهُ لَا يَتَرَادُّ عَلَى قُرْبٍ.

แตกประเด็น น้ำที่ใช้ล้างสิ่งที่เปื้อนนะญิส แม้จะเป็นนะญิสที่ศาสนาให้อภัยก็ตาม เช่น เลือดเล็กน้อย เมื่อน้ำนั้นได้พ้นออกมาจากสถานที่ล้างนั้นแล้ว โดยที่ตัวนะญิสพร้อมด้วยคุณลักษณะต่างๆ ของนะญิสได้หายไปแล้ว และน้ำนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง และน้ำหนักของน้ำนั้นไม่เพิ่มขึ้น ภายหลังจากพิจารณาผ้าที่ดูดซับเอาน้ำไว้ และพิจารณาคราบไคลที่น้ำนำออกมา และโดยที่สถานที่นั้นสะอาดแล้ว, น้ำที่ใช้ล้างสิ่งที่เปื้อนนะญิสนั้นถือว่าสะอาด.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และที่ชัดเจนก็คือการใช้หลักค่อนข้างแน่ใจในทั้งสองกรณีนั้น (คือกรณีที่น้ำดูดซับไว้ และกรณีที่น้ำพาออกมา) ถือว่าเพียงพอแล้ว.

แตกประเด็น ถ้าหากมีหนูตกลงไปในอาหารที่เป็นของแข็งเช่นเนยเป็นต้น และต่อมาหนูได้เสียชีวิต ให้นำซากหนู และบริเวณรอบตัวหนูออกไป จากสิ่งที่สัมผัสกับตัวหนูเท่านั้น, และส่วนที่เหลือนั้นถือว่าสะอาด,

ที่เรียกว่าเป็นของแข็งคือสิ่งที่เมื่อถูกตักออกไป ส่วนที่อยู่ใกล้กับบริเวณที่ถูกตักออกไปนั้นจะไม่ไหลมารวม.

(فَرْعٌ) إذا تَنَجَّسَ ماءُ البِئْرِ القليلُ بِمُلَاقَاةِ نَجِسٍ لَمْ يَطهُرْ بِالنَّزْحِ، بل يَنبَغِي أَنْ لَا يُنْزَحَ لِيَكْثُرَ الماءُ بِنَبْعٍ أو صَبِّ ماءٍ فيه، أو الكثيرُ بِتَغَيُّرٍ بِهِ لَمْ يطهُرْ إِلَّا بِزَوَالِهِ.

فَإِنْ بَقِيَتْ فيه نَجاسَةٌ كشَعْرِ فَأرَةٍ ولَمْ يَتَغَيَّرْ فَطَهُوْرٌ تَعَذَّرَ استِعمَالُهُ إِذْ لَا يَخْلُوْ مِنْهُ دَلْوٌ فَلْيُنْزَحْ كُلُّهُ.

فَإِنِ اغْتَرَفَ قبلَ النَّزْحِ ولَمْ يَتَيَقَّنْ فِيمَا اغْتَرَفَهُ شَعْرًا لَمْ يَضُرَّ وإِنْ ظَنَّهُ، عَمَلًا بِتَقدِيمِ الأَصلِ عَلَى الظَّاهِرِ.

แขนงหนึ่ง (ในการอธิบายวิธีการล้างนะญิสปานกลางและนะญิสหนัก) เมื่อน้ำในบ่อที่มีปริมาณน้อยได้กลายเป็นนะญิส เพราะมีนะญิสตกลงไป, น้ำในบ่อนั้นจะไม่สะอาดด้วยการตักเอาน้ำออกไป, แต่วิธีการที่ดีคือไม่ให้ตักน้ำออก เพื่อรอให้น้ำเพิ่มขึ้นด้วยน้ำจากตาน้ำ หรือเทน้ำเพิ่มเข้าไป, หรือน้ำในบ่อมีปริมาณมากที่กลายเป็นนะญิส เพราะมีนะญิสตกลงไป และทำให้น้ำเปลี่ยนแปลงด้วยนะญิสนั้น น้ำในบ่อนั้นจะไม่สะอาด นอกจากด้วยการหายการเปลี่ยนแปลงนั้น,

ดังนั้นถ้าหากนะญิสนั้นยังคงอยู่ เช่น ขนหนู และน้ำไม่เปลี่ยนแปลง น้ำบ่อนั้นถือว่าสะอาด พร้อมกับมีเหตุขัดข้องในการใช้น้ำ (ด้วยการวักหรือตักขึ้นมาเพราะจะติดขนหนูขึ้นมาด้วย) เพราะภาชนะตักน้ำจะหนีไม่พ้นจากขนหนู, ดังนั้นให้วิดน้ำออกทั้งหมด (เพื่อขนหนูจะได้ออกไปด้วย),

ดังนั้นถ้าหากเขาวักน้ำขึ้นมาก่อนวิดน้ำออก และเขาไม่มั่นใจว่าในน้ำที่เขาวักขึ้นมานั้นมีขนหนูก็ไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่าใดในการใช้น้ำนั้น, และถึงแม้เขาจะค่อนข้างมั่นใจว่ามีขนหนูอยู่ก็ตามเป็นการปฏิบัติตามหลักการที่ว่า ให้ยึดเอาหลักเดิม (คือไม่มีขน) ไว้ก่อนสิ่งที่ปรากฏขึ้น (ในที่นี้คือมีขน).

وَلَا يَطهُرُ مُتنجِّسٌ بِنحوِ كلبٍ إلَّا بِسَبْعِ غَسَلَاتٍ بَعدَ زَوَالِ العَيْنِ ولَوْ بِمَرَّاتٍ، فَمُزِيلُهَا مَرَّةٌ واحِدَةٌ، إِحْدَاهُنَّ بِتُرَابِ تَيَمُّمٍ مَمزُوجٍ بِالْمَاءِ، بِأَنْ يُكَدِّرَ الماءَ حَتَّى يَظْهَرَ أَثَرُهُ فيه ويَصِلَ بِواسِطَتِهِ إلى جميعِ أجزاءِ الْمَحَلِّ الْمُتَنجِّسِ.

ويَكفِيْ فِي الرَّاكِدِ تَحْرِيْكُهُ سَبْعًا.

قال شيخُنا: يَظْهَرُ أَنَّ الذَّهَابَ مَرَّةٌ وَالعَودَ أُخْرَى .

وَفِي الْجَارِي مُرُورُ سَبْعِ جَرْيَاتٍ، ولَا تَتْرِيْبَ فِي أرضٍ تُرَابِيَّةٍ.

สิ่งที่เปื้อนนะญิสเสมือนสุนัขจะยังไม่สะอาด นอกจากต้องล้างเจ็ดครั้ง ภายหลังจากขจัดตัวนะญิสออกไปแล้ว แม้ว่าในการขจัดตัวนะญิสออกไปจะต้องล้างหลายครั้งก็ตาม และครั้งที่สามารถขจัดตัวนะญิสออกไปได้นั้นให้นับเป็นครั้งที่หนึ่ง, โดยครั้งหนึ่งจากในเจ็ดครั้งต้องมีดินที่มีผลใช้ได้ในการตะยัมมุมปนกับน้ำ โดยดินนั้นจะต้องทำให้น้ำขุ่น จนเห็นร่องรอยของดินอยู่ในน้ำนั้น, และต้องใช้ดินโดยอาศัยน้ำ (คือน้ำปนดิน) ให้เข้าไปถึงทั่วทุกส่วนของพื้นที่ที่เปื้อนนะญิส,

ถือเป็นการเพียงพอแล้ว (หากเป็นการล้าง) ในน้ำนิ่ง คือการทำให้สิ่งที่เปื้อนนะญิสนั้นเคลื่อนไหวเจ็ดครั้ง.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ตามทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร) คือการเคลื่อนไหวขาไปนับหนึ่งเที่ยวและขากลับนับเป็นอีกหนึ่งเที่ยว.

ส่วนในน้ำที่ไหลนั้น วิธีการล้างคือปล่อยให้น้ำไหลผ่านไปเจ็ดครั้ง, และไม่ต้องผสมดินในน้ำในการล้างพื้นที่เป็นดิน.

(فَرْعٌ) لَوْ مَسَّ كَلْبًا دَاخِلَ ماءٍ كثيرٍ لَمْ تَنْجُسْ يَدُهُ، ولَوْ رَفَعَ كَلْبٌ رَأْسَهُ مِنْ مَاءٍ وفَمُهُ مُتَرَطِّبٌ، ولَمْ يَعْلَمْ مُمَاسَّتَهُ لَهُ، لَمْ يَنْجُسْ.

قال مالِكٌ ودَاوُدُ : الْكَلْبُ طَاهِرٌ ولَا يَنْجُسُ الماءُ القَلِيلُ بِوُلُوغِهِ، وإِنَّمَا يَجِبُ غَسْلُ الإِنَاءِ بِوُلُوغِهِ تَعَبُّدًا.

(ويُعْفَى عَنْ دَمِ نحوِ بُرْغُوْثٍ) مِمَّا لَا نَفْسَ لَهُ سَائِلَةٌ كَبَعُوْضٍ وقَمْلٍ، لَا عَنْ جِلْدِهِ.

แตกประเด็น หากเขาสัมผัสสุนัขในน้ำที่มีปริมาณมาก มือของเขาไม่เปื้อนนะญิส, และถ้าหากสุนัขตัวหนึ่งได้เงยหัวของมันขึ้นจาก (ภาชนะใส่)น้ำ โดยปากของมันเปียก และเขาไม่รู้ว่าปากของมันสัมผัสกับน้ำหรือไม่ ถือว่าน้ำนั้นไม่เปื้อนนะญิส.

มาลิกและดาวูดกล่าวว่าสุนัขสะอาด น้ำน้อยจะไม่เป็นนะญิสด้วยการเลียของมัน แต่ที่จำเป็นต้องล้างภาชนะอันเนื่องจากการเลียของมันนั้นเป็นเรื่องของการ "ตะอับบุด" (คือเมื่อมีคำสั่งใช้ก็ต้องปฏิบัติตามนั้น)

และศาสนาให้อภัยจากเสมือนเลือดของหมัดหมา จากสัตว์ที่ไม่มีเลือดไหล เช่นยุงและเหา แต่ศาสนาไม่ให้อภัยจากหนังของเสมือนหมัดหมา.

(وَ) دَمِ نَحوِ (دُمَّلٍ) كَبَثْرَةٍ وجُرْحٍ، وعَنْ قَيْحِهِ وصَدِيْدِهِ، (وإِنْ كَثُرَ) الدمُ فِيهِمَا وَانْتَشَرَ بِعَرَقٍ، أو فَحُشَ الْأَوَّلُ بِحَيْثُ طَبَّقَ الثَّوْبَ - عَلَى النقُوْلِ الْمُعتَمَدَةِ - (بِغيرِ فِعْلِهِ) فَإِنْ كَثُرَ بِفعلِهِ قَصْدًا، كَأَنْ قَتَلَ نَحوَ بُرغُوثٍ فِي ثَوبِهِ، أو عَصَرَ نَحوَ دُمَّلٍ أو حَمَلَ ثوبًا فيه دمُ بَرَاغِيْثَ مَثَلًا، وصَلَّى فيه أو فَرَشَهُ وصَلَّى عليه، أو زَادَ على مَلبُوسِهِ لَا لِغَرَضٍ كتَجَمُّلٍ، فَلَا يُعْفَى إِلَّا عَنِ القليلِ عَلَى الْأَصَحِّ - كَمَا فِي التَّحْقِيقِ وَالمجمُوْعِ - وإِنِ اقْتَضَى كلامُ الرَّوضَةِ الْعَفْوَ عَنْ كَثِيرِ دَمِ نحوِ الْدُمَّلِ وإِنْ عُصِرَ. وَاعتَمَدَهُ ابْنُ النقِيبِ وَالْأَذرَعِيّ.

และศาสนาให้อภัยจากเลือดเสมือนฝี เช่น สิว และเลือดจากบาดแผล และน้ำหนองและน้ำเหลืองที่เกิดจากบาดแผล และถึงแม้จะมีเลือดมากในทั้งสองนั้น (คือในเสมือนหมัดหมาและเสมือนฝี) ก็ตาม และถึงแม้เลือดได้กระจายไปกับเหงื่อก็ตาม, หรือถึงแม้อย่างแรก (คือเลือดหมัดหมา) จะดูน่าเกลียด (คือมีมาก) โดยกระจายไปทั่วผ้าที่สวมใส่อยู่ก็ตาม ตามรายงานที่เชื่อถือได้ โดยไม่ใช่เกิดจากการกระทำของเขา ดังนั้นถ้าหากเลือดเสมือนหมัดหมามีมาก ด้วยการกระทำของเขาโดยเจตนา เช่นเขาได้ฆ่าหมัดหมาที่อยู่ในผ้าของเขา หรือเขาได้บีบเค้นเสมือนฝี หรือเขาได้สวมใส่ผ้าที่มีเลือดเสมือนหมัดหมาอยู่ในผ้าเป็นต้น และเขาได้ละหมาดในผ้าผืนนั้น หรือเขาได้ปูผ้าและละหมาดบนผ้าผืนนั้น หรือเขาได้สวมใส่ผ้าที่มีเลือดเสมือนหมัดหมาเป็นผืนที่เกินจากเครื่องนุ่งห่มตามปรกติของเขา โดยไม่มีจุดมุ่งหมาย เช่นเพื่อความสวยงาม ดังนั้นศาสนาจะไม่ให้อภัยนอกจากเลือดเล็กน้อยเท่านั้น ตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์" เช่นเดียวกับที่ปรากฏในหนังสือ "อัตตะฮ์กีก" และหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์" และถึงแม้คำพูดในหนังสือ "อัรเราฎาะห์" จะมีนัยไปในทางที่ให้อภัยจากเลือดมากที่เกิดจากเสมือนฝี ถึงแม้จะถูกบีบเค้นก็ตาม (หมายถึงเป็นทรรศนะที่ไม่ถูกรับพิจารณา) และถึงแม้ อิบนุนนะกีบ และอัซรออีย์ ได้ให้การรับรองทรรศนะนี้ก็ตาม.

وَمَحَلُّ العَفوِ - هُنَا وفِيْمَا يَأتِي - بِالنِّسبَةِ لِلصَّلَاةِ لَا لِنحوِ مَاءٍ قلِيْلٍ، فَيَنْجُسُ بِهِ وَإِنْ قَلَّ، ولَا أَثَرَ لِمُلَاقَاةِ البَدَنِ لَهُ رَطْبًا، ولَا يُكَلَّفُ تَنشِيْفُ البَدَنِ لِعُسْرِهِ.

(وَ) عَنْ (قَلِيلِ) نَحوِ دَمِ (غَيرِهِ) - أَيْ أَجْنَبِيّ - غَيرِ مُغَلَّظٍ، بِخِلَافِ كَثِيرِهِ.

ومِنْهُ كَمَا قالَ الْأَذرَعِيُّ : دَمٌ انْفَصَلَ مِنْ بَدَنِهِ ثُمَّ أَصَابَهُ.

(وَ) عَنْ قَلِيلِ (نَحوِ دَمِ حَيْضٍ ورُعَافٍ) كَمَا فِي الْمَجْمُوعِ.

ويُقَاسُ بِهِمَا دَمُ سَائِرِ الْمَنَافِذِ، إِلَّا الْخَارِجَ مِنْ مَعْدَنِ النَّجَاسَةِ كَمَحَلِّ الغَائِطِ.

وَالْمَرجِعُ فِي الْقِلَّةِ وَالْكَثْرَةِ الْعُرْفُ، وَمَا شُكَّ فِي كَثْرَتِهِ لَهُ حُكْمُ القَلِيْلِ

และที่กล่าวว่าศาสนาให้อภัยในที่นี้ (คือในเรื่องเลือดเสมือนหมัดหมา และเลือดจากฝี) และในสิ่งที่จะกล่าวต่อไป (ในเรื่องเลือดอื่น) นั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับละหมาด ไม่เกี่ยวกับเรื่องน้ำน้อย ดังนั้นน้ำน้อยจะเป็นนะญิส (ด้วยเสมือนเลือดหมัดหมาเป็นต้น) ถึงแม้มัน (เลือดเสมือนหมัดหมา) จะเล็กน้อยก็ตาม, และไม่มีผลใดๆ กับการที่เลือดที่ศาสนาให้อภัยกระทบกับร่างกายในสภาพที่ร่างกายเปียก, และศาสนาไม่ได้บังคับให้ซับร่างกายให้แห้ง (เพื่อสวมใส่ผ้าที่มีเลือดที่ศาสนาให้อภัย) เพราะมันเป็นเรื่องยากลำบาก.

และศาสนาให้อภัยจากเลือดเล็กน้อย จากเสมือนเลือดที่ไม่ใช่เป็นของตัวเขา หมายความว่าเป็นเลือดของผู้อื่น ที่ไม่ใช่เป็นนะญิสหนัก ต่างกับเลือดปริมาณมาก และมาจากผู้อื่น (เป็นเลือดที่ศาสนาไม่ให้อภัย),

และนับว่าเป็นเลือดของผู้อื่น เช่นเดียวกับที่ อัซรออีย์ได้กล่าวไว้คือ เลือดที่หลุดพ้นออกจากร่างกายของเขาไปแล้ว และต่อมามันได้มาโดนเขา.

และศาสนาให้อภัยจากเลือดเล็กน้อยจากเสมือนเลือดประจำเดือน และเลือดกำเดา เช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์".

และให้นำเอาเลือดที่ออกมาจากรูทวารต่างๆ มาเทียบเคียง (กิยาส) กับเลือดประจำเดือนและเลือดกำเดา ยกเว้นเลือดที่ออกมาจากแหล่งที่เป็นนะญิสเช่นบริเวณที่อุจจาระ (เป็นสิ่งที่ศาสนาไม่ให้อภัย),

และแหล่งที่ใช้อ้างอิงว่าน้อยหรือมากนั้นคือประเพณี, และเลือดที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่ามันมีมากให้ตัดสินว่ามีน้อย,

وَلَوْ تَفَرَّقَ النَّجِسُ فِي مَحَالٍّ - وَلَوْ جُمِعَ كَثُرَ - كَانَ لَهُ حُكْمُ القَلِيلِ عِندَ الإِمَامِ، وَالكَثِيرِ عِندَ الْمُتَوَلِّي وَالغَزَالِيِّ وغيرِهِمَا، ورَجَّحَهُ بَعضُهُمْ.

ويُعْفَى عَنْ دَمِ نَحوِ فَصْدٍ وحَجْمٍ بِمَحَلِّهِمَا وإِنْ كَثُرَ.

และถ้าหากนะญิสกระจัดกระจายอยู่ในหลายที่ และถ้าหากนำมันมารวมกัน มันจะมีจำนวนมาก ให้ตัดสินว่ามันมีน้อยตามทรรศนะของอิหม่าม (ฮะร่อมัยน์) และให้ตัดสินว่ามันมีมากตามทรรศนะของมุตะวัลลีย์ และฆอซาลีย์ และนอกจากคนทั้งสองนี้ และนักวิชาการบางท่านได้ให้น้ำหนักตามทรรศนะนี้.

และศาสนาให้อภัยจากเสือดที่เกิดจากเสมือนการเจาะเส้นเลือด และจากการกรอกเลือดที่ติดอยู่ที่บริเวณของมันทั้งสอง (คือที่บริเวณที่เจาะเลือดและกรอกเลือด) ถึงแม้จะมีเลือดมากก็ตาม.

وتَصِحُّ صلاةُ مَنْ أُدْمِيَ لِثَّتُهُ قَبْلَ غَسْلِ الفَمِ، إِذَا لَمْ يَبْتَلِعْ رِيقَهُ فِيهَا، لِأَنَّ دَمَ اللِّثَةِ مَعفُوٌّ عَنْهُ بِالنِّسبَةِ إِلَى الرِّيقِ.

ولَوْ رَعَفَ قبلَ الصلاةِ ودَامَ فَإِنْ رَجَا انْقِطَاعَهُ وَالوَقْتُ مُتَّسِعٌ انْتَظَرَهُ، وإِلَّا تَحَفَّظَ - كَالسَّلِسِ - خِلافًا لِمَنْ زَعَمَ انتِظَارَهُ، وإِنْ خَرَجَ الوقْتُ.

และละหมาดของคนที่มีเลือดออกที่เหงือก (หรือไรฟัน) ของเขา ก่อนที่เขาจะล้างปากนั้นถือว่ามีผลใช้ได้ เมื่อเขาไม่ได้กลืนน้ำลายของเขาในขณะกำลังละหมาด เพราะเลือดที่เหงือกนั้นได้รับการให้อภัยในส่วนที่เกี่ยวกับน้ำลาย.

และถ้าหากคนหนึ่งมีเลือดกำเดาออกก่อนละหมาด และไหลอยู่ตลอดเวลา ให้พิจารณาดังนี้ ถ้าหากเขาหวังว่าเลือดกำเดาจะหยุด และเวลาละหมาดยังกว้าง ให้เขารอเลือดกำเดาหยุด และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากไม่มีความหวังว่าเลือดกำเดาจะหยุด และเวลาละหมาดยังกว้างขวาง) ให้เขาหาทางป้องกัน เช่นเดียวกับคนที่ปัสสาวะกะปริดกะปรอย (ด้วยการล้างบริเวณที่เปื้อนเลือดจากจมูกของเขา หลังจากนั้นให้อุดรูจมูกด้วยก้อนสำลี และใช้ผ้าพันไว้หากจำเป็น) ต่างกับผู้ที่มีทรรศนะว่าให้รอเลือดกำเดาหยุด ถึงแม้จะหมดเวลาละหมาดก็ตาม.

كَمَا تُؤَخَّرُ لِغَسلِ ثَوبِهِ الْمُتَنَجِّسِ وإِنْ خَرَجَ.

ويُفْرَقُ بِقُدرَةِ هَذَا عَلَى إِزَالَةِ النَّجِسِ مِنْ أَصلِهِ فَلَزِمَتْهُ، بِخِلافِهِ فِي مَسأَلَتِنَا.

وعَنْ قَلِيلِ طِيْنِ مَحَلِّ مُرُورٍ مُتَيَقَّنٍ نَجَاسَتُهُ ولَوْ بِمُغَلَّظٍ، لِلْمَشَقَّةِ، مَا لَمْ تَبْقَ عَيْنُهَا مُتَمَيِّزَةً.

ويَخْتَلِفُ ذلِكَ بِالوَقْتِ ومَحَلِهِ مِنَ الثَّوْبِ وَالبَدَنِ.

وإِذَا تَعَيَّنَ عَيْنُ النَّجَاسَةِ فِي الطَّرِيْقِ، ولَوْ مَوَاطِئَ كَلْبٍ، فلَا يُعفَى عَنْهَا، (وإِنْ عَمَّتِ الطريقُ عَلَى الْأَوْجَهِ).

เป็นกรณีเดียวกับที่ให้ร่นละหมาดออกไปเพื่อล้างผ้าของเขาที่เปื้อนนะญิส. ถึงแม้จะหมดเวลาละหมาดก็ตาม.

และมีความแตกต่างกัน (ระหว่างเรื่องเลือดกำเดา กับเรื่องนะญิส) ด้วยความร้ายแรงของเรื่องนี้ (คือคนที่ผ้าของเขาเปื้อนนะญิส) ที่จะต้องขจัดนะญิสออกไปมาตั้งแต่ต้น เขาจึงจำเป็นต้องขจัดนะญิสออกไป ซึ่งต่างกับคนที่มีเลือดกำเดาออกมาที่อยู่ในประเด็นของเรา.

และศาสนาให้อภัยจากดินเล็กน้อยที่อยู่ในทางสัญจรที่มั่นใจว่ามันเปื้อนนะญิส ถึงแม้จะเป็นนะญิสประเภทหนัก (มุฆ็อลละเซาะห์) ก็ตาม เพราะยากลำบากที่จะป้องกัน, ตราบที่ไม่เหลือตัวนะญิสที่แยกออกมาได้อย่างชัดเจน.

สิ่งที่ศาสนาให้อภัยนั้นจะแตกต่างกันไปตามเวลา (คือจะให้อภัยในฤดูหนาวจากสิ่งที่ไม่ให้อภัยในฤดูร้อน) และตามแต่บริเวณที่สิ่งที่ให้อภัยเปื้อนอยู่จากบริเวณของเสื้อผ้าและร่างกาย (เช่นจะให้อภัยที่ติดที่ชายผ้าและเท้า สิ่งที่ไม่ให้อภัยจากแขนเสื้อและมือเป็นต้น).

และเมื่อสามารถแยกตัวยะญิสที่อยู่ในทางสัญจรออกได้อย่างเจาะจง แม้ทางสัญจรนั้นจะเป็นทางเดินของสุนัขก็ตาม, ศาสนาจะไม่ให้อภัยจากตัวนะญิสนั้น. และถึงแม้ตัวนะญิสจะมีอยู่ทั่วทางสัญจรก็ตาม, ตามทรรศนะที่ “อัลเอาญะห์”.

(وأَفْتَى شيخُنا) فِي طَرِيقٍ لَا طِيْنَ بِهَا بَلْ فِيهَا قَذَرُ ٱلآدَمِيِّ ورَوْثُ الكِلَابِ والبَهَائِمِ وقَدْ أَصَابَهَا الْمَطَرُ، بِالعَفْوِ عِندَ مَشَقَّةِ ٱلِاحتِرَازِ.

(قَاعِدَةٌ مُهِمَّةٌ) : وهِيَ أَنَّ مَا أَصْلُهُ الطَّهَارَةُ وَغَلَبَ عَلَى الظَّنِّ تَنَجُّسُهُ لِغَلَبَةِ النَّجَاسَةِ فِي مِثْلِهِ، فِيْهِ قَوْلَانِ مَعرُوفَانِ بِقَوْلَيِ ٱلأَصْلِ وَالظَّاهِرِ أَوِ الْغَالِبِ أَرْجَحُهُمَا أَنَّهُ طَاهِرٌ، عَمَلًا بِالْأَصْلِ الْمَتَيَقَّنِ، لِأَنَّهُ أَضْبَطُ مِنَ الْغَالِبِ الْمُخْتَلِفِ بِالْأَحْوَالِ وَالْأَزْمَانِ،

และปรมาจรย์ของเราได้ฟัตวา ในเรื่องทางสัญจรที่ไม่มีดินอยู่ในทางสัญจรนั้น แต่ในทางสัญจรนั้นมีอุจาระของมนุษย์ และมีมูลของสุนัขและสัตว์อื่นๆ และฝนได้ตกลงมาโดนมัน ว่าศาสนาให้อภัย ขณะที่มีความยากลำบากที่จะป้องกัน.

หลักการสำคัญ คือสิ่งที่ต้นตอเดิมของมันสะอาด และส่วนใหญ่จะคาดคิดว่ามันเปื้อนนะญิส เพราะส่วนใหญ่ในสิ่งที่เหมือนๆกับมันนั้นเป็นนะญิส ในเรื่องนี้มีสองทรรศนะที่แพร่หลาย (คือทรรศนะหนึ่งว่า สิ่งนั้นสะอาดส่วนอีกทรรศนะหนึ่งว่าสิ่งนั้นเป็นนะญิส) โดยอาศัยสองทรรศนะที่ว่าให้ยึดถือหลักเดิม และทรรศนะที่ให้ยึดถือตามที่ปรากฏ (ซอฮิร) หรือที่เป็นส่วนใหญ่ (ฆอลิบ), ส่วนทรรศนะที่มี

น้ำหนักจากสองทรรศนะนั้นคือ มันเป็นสิ่งที่สะอาด เป็นการปฏิบัติตามหลักเดิมที่มีความมั่นใจ ทั้งนี้เพราะมันมีความแน่นอนยิ่งกว่าหลักที่ให้ถือเอาส่วนใหญ่ที่มีความแตกต่างกันตามสภาพและกาลเวลา

(وذَلِكَ كَثِيَابِ خَمَّارٍ وحَائِضٍ وصِبْيَانٍ)، وأَوَانِي مُتَدَيِّنِيْنَ بِالنَّجَاسَةِ، ووَرَقٍ يَغلِبُ نَثْرُهُ عَلَى نَجِسٍ، ولُعَابِ صَبِيٍّ، وجُوْخٍ اشْتُهِرَ عَمَلُهُ بِشَحْمِ الْخِنزِيرِ، وجُبْنٍ شَامِيٍّ اشْتُهِرَ عَمَلُهُ بِإِنفَحَةِ الْخِنزِيرِ.

وقَدْ جَاءَهُ صلى الله عليه وسلم جُبْنَةٌ مِنْ عِندِهِمْ فَأَكَلَ مِنْهَا ولَمْ يَسْأَلْ عَنْ ذَلِكَ. ذَكَرَهُ شيخُنَا فِي شَرْحِ الْمِنهَاجِ.

ดังกล่าวนั้น (คือสิ่งที่โดยหลักเดิมเป็นสิ่งที่สะอาด แต่หลักที่ค่อนข้างมั่นใจได้มากว่ามันเป็นนะญิส) เช่น เสื้อผ้าของคนต้มเหล้า และเสื้อผ้าของสตรีที่มีประจำเดือน และเสื้อผ้าของเด็กๆ และภาชนะของพวกที่บูชาสิ่งที่เป็นนะญิส และใบไม้ที่ส่วนใหญ่มันหล่นกระจายอยู่บนนะญิส น้ำลายของทารก ผ้าขนสัตว์ที่รู้กันแพร่หลายว่าทำขึ้นโดยใช้มันหมู และเนยแข็งเมืองชามที่รู้กันแพร่หลายว่าทำขึ้นโดยใช้กระเพาะหมู.

และความจริงได้มีเนยแข็งจากชาวเมืองชามมาถึงท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิว่าซัลลัม และท่านได้รับประทานมันโดยท่านไม่ได้ถามถึงเรื่องดังกล่าว, ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ “ชัรฮ์ อัลมินฮาจ”.

(و) يُعْفَى عَنْ (مَحَلِّ اسْتِجْمَارِهِ وَ) عَنْ (وَنِيمِ ذُبَابٍ) وبَوْلٍ (ورَوْثِ خُفَّاشٍ) فِي الْمَكَانِ، وكَذَا الثوبِ والبَدَنِ، وإِنْ كَثُرَتْ، لِعُسْرِ الِاحتِرَازِ عَنْهَا.

ويُعفَى عَمَّا جَفَّ مِنْ ذَرْقِ سَائِرِ الطُّيُورِ فِي الْمَكَانِ إِذَا عَمَّتِ البَلْوَى بِهِ.

وقَضِيَّةُ كَلَامِ "الْمَجمُوعِ" الْعَفْوُ عَنْهُ فِي الثَّوْبِ والبَدَنِ أَيْضًا، ولَا يُعفَى عَنْ بَعْرِ الْفَأْرِ - ولَوْ يَابِسًا - عَلَى الْأَوْجَهِ.

لَكِنْ أَفْتَى شيخُنَا ابْنُ زِيَادٍ - كَبَعْضِ الْمُتَأَخِّرِيْنَ - بِالْعَفْوِ عَنْهُ إِذَا عَمَّتِ الْبَلْوَى بِهِ، كَعُمُوْمِهَا فِي ذَرْقِ الطُّيُوْرِ.

และศาสนาให้อภัยจากบริเวณที่เขาชำระด้วยการใช้ก้อนหินเช็ด และให้อภัยจากขี้แมลงวัน และเยี่ยวและขี้ค้างคาว หมายถึงให้อภัยในสถานที่ละหมาด และเช่นเดียวกับที่ให้อภัยในเสื้อผ้าและร่างกายถึงแม้มัน (คือขี้แมลงวัน และเยี่ยวและขี้ค้างคาว) จะมีมากก็ตาม เพราะป้องกันได้ยาก.

และศาสนาให้อภัยจากขี้นกทุกชนิดที่แห้ง ที่อยู่ในสถาที่ เมื่อมีลักษณะเป็นภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป (อุมูม บัลวา)

และตามนัยคำพูดในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์" ว่าให้อภัยจากขี้นกที่อยู่ในเสื้อผ้าและร่างกายอีกด้วย (เช่นเดียวกับที่ให้อภัยในสถานที่ ซึ่งเป็นทรรศนะที่ฎออีฟ). และศาสนาไม่ให้อภัยจากขี้หนูถึงแม้จะแห้งแล้วก็ตาม ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์".

แต่ปรมาจารย์ของเรา อิบนุซิยาด ได้ฟัตวาไว้ เช่นเดียวกับนักวิชาการยุคหลังบางท่านว่าศาสนาให้อภัยจากขี้หนู หากมีลักษณะเป็นภัยที่เกิดขึ้นทั่วไป เช่นเดียวกับขี้นกที่เกิดขึ้นในลักษณะเป็นภัยทั่วไป (ซึ่งยากแก่การระวังรักษา).

وَلَا تَصِحُّ صلاةُ مَنْ حَمَلَ مُستَجمِرًا أو حَيَوَانًا بِمَنْفَذِهِ نَجِسٌ، أَوْ مُذَكًّى غُسِلَ مَذبَحُهُ دُوْنَ جَوفِهِ، أو مَيْتًا طَاهِرًا كَآدَمِيٍّ وسَمَكٍ لَمْ يُغْسَلْ بَاطِنُهُ، أو بَيضَةً مَذِرَةً فِي بَاطِنِهَا دَمٌ.

وَلَا صَلَاةُ قَابِضٍ طَرَفٍ مُتَّصِلٍ بِنَجِسٍ وإِنْ لَمْ يَتَحَرَّكْ بِحَرَكَتِهِ.

การละหมาดของผู้ที่อุ้มคนที่ชำระด้วยการใช้ก้อนหินเช็ดนั้น มีผลใช้ไม่ได้ หรืออุ้มสัตว์ที่ช่องทวารของมันมีนะญิส หรืออุ้มสัตว์ที่ถูกเชือดที่ล้างบริเวณที่เชือดของมันแล้ว แต่ยังไม่ได้ล้างภายในของมัน หรืออุ้มสิ่งที่เสียชีวิตแล้วที่สะอาดเช่นมนุษย์ และปลาที่ยังไม่ได้ล้างภายในของมัน หรือถือไข่ไม่มีเชื้อ ที่ภายในของมันมีเลือด

และถือว่ามีผลใช้ไม่ได้การละหมาดของคนที่จับปลายเชือกด้านหนึ่งที่ติดต่อกับนะญิสถึงแม้นะญิสจะไม่เคลื่อนไหวด้วยการเคลื่อนไหวของเขาก็ตาม.

فَرْعٌ : لَوْ رَأَى مَنْ يُرِيْدُ صلاةً وبِثَوبِهِ نَجِسٌ غَيْرُ مَعفُوٍّ عَنْهُ لَزِمَهُ إِعْلَامُهُ.

وكَذَا يَلزَمُ تَعلِيْمُ مَنْ رَآهُ يُخِلُّ بِوَاجِبِ عِبادَةٍ فِي رَأْيِ مُقَلَّدِهِ.

แตกประเด็น ถ้าหากเขาเห็นคนที่กำลังจะละหมาด โดยที่เสื้อผ้าของเขามีนะญิสที่ศาสนาไม่ให้อภัยติดอยู่ เขาจำเป็นต้องบอกคนที่กำลังจะละหมาดให้รู้.

และเช่นกันเขาจำเป็นต้องสอนคนที่ทำองค์ประกอบของอิบาดะห์บกพร่อง ในทรรศนะของผู้นำมัซฮับของผู้นั้น.

تَتِمَّةٌ : يَجِبُ الاسْتِنجَاءُ مِنْ كُلِّ خَارِجٍ مُلَوِّثٍ بِمَاءٍ.

ويَكفِي فِيْهِ غَلَبَةُ ظَنِّ زَوَالِ النجَاسَةِ، ولَا يُسَنُّ حِينَئِذٍ شَمُّ يَدِهِ، ويَنْبَغِي الاسْتِرخَاءُ لِئَلَّا يَبْقَى أَثَرُهَا فِي تَضَاعِيْفِ شَرَجِ الْمِقعَدَةِ، أو بِثَلَاثِ مَسَحَاتٍ تَعُمُّ الْمَحَلَّ فِي كُلِّ مَرَّةٍ، مَعَ تَنْقِيَةٍ بِجَامِدٍ قَالِعٍ.

เติมเต็ม (ในการอธิบายข้อกำหนดต่างๆ ของการชำระ และระเบียบการเข้าห้องน้ำ) จำเป็นต้องทำการชำระทุกสิ่งที่ออกมาจากรูทวารที่ทำให้เปรอะเปื้อน ด้วยน้ำ.

และถือว่าเพียงพอแล้วในการชำระด้วยน้ำ ด้วยการที่ค่อนข้างมั่นใจมากว่านะญิส ได้หายไปแล้ว และเมื่อค่อนข้างมั่นใจมากว่านะญิสได้หายไปแล้ว จึงไม่สุนัตให้ดมมือของตน(ข้างที่ใช้ชำระ) และสมควร(จำเป็นต้อง)เบ่ง เพื่อไม่ให้มีร่องรอยของนะญิสตกค้างอยู่ในกลีบของหูรูดทวาร, หรือให้ชำระด้วยการเช็ดสามครั้ง ให้ทั่วบริเวณที่นะญิสออกในแต่ละครั้งที่เช็ด พร้อมทำให้บริเวณนั้นสะอาด โดยใช้วัสดุที่แข็ง และสามารถขจัดตัวนะญิสออกไปได้.

وَيُندَبُ لِدَاخِلِ الْخَلَاءِ أَنْ يُقَدِّمَ يَسَارَهُ، وَيَمِينَهُ لِانْصِرافِهِ، بِعَكْسِ الْمَسْجِدِ. وَيُنَحِّيَ مَا عَلَيْهِ مُعَظَّمٌ، مِنْ قُرْآنٍ وَاسْمِ نَبِيٍّ أَو مَلَكٍ، وَلَوْ مُشتَرَكًا كَعَزِيْزٍ وأَحْمَدَ إِنْ قُصِدَ بِهِ مُعَظَّمٌ.

وَيَسْكُتَ حَالَ خُرُوجِ خَارِجٍ وَلَوْ عَنْ غَيْرِ ذِكْرٍ وفِي غيرِ حَالِ الْخُرُوجِ عَنْ ذِكْرٍ. وَيَبْعُدَ وَيَستَتِرَ.

وأَنْ لَا يَقْضِيَ حَاجَتَهُ فِي مَاءٍ مُبَاحٍ رَاكِدٍ مَا لَمْ يَسْتَبْحِرْ.

และสุนัตให้ผู้เข้าห้องน้ำ (หรือสถานที่ขับถ่าย) ก้าวเท้าซ้ายของเขาเข้าไปก่อน และก้าวเท้าขวาออกมาก่อนเพื่อออกจากห้องน้ำ ซึ่งตรงกันข้ามกับการเข้าและออกจากมัสยิด, และสุนัตให้เขาเอาสิ่งที่มีข้อความสำคัญออกจากตัวเขา (ก่อนเข้าห้องน้ำ) เช่นข้อความที่เป็นอัลกุรอาน เป็นชื่อนบี หรือชื่อมะลาอิกะห์ ถึงแม้เป็นชื่อที่ใช้ร่วมกันได้ก็ตามเช่น อะซีซ (เป็นชื่อของอัลลอฮ์ และเป็นชื่อของผู้ครองอียิปต์) และอะห์มัด (เป็นชื่อของนบี และเป็นชื่อของผู้อื่น) ที่มีเจตนาให้เป็นสิ่งสำคัญ,

และสุนัตให้หยุดพูดขณะสิ่งที่ขับถ่ายกำลังออกมา แม้คำพูดนั้นไม่ใช่เป็นคำซิกร์ก็ตาม (ก็ให้หยุด) และให้หยุดกล่าวคำซิกร์เท่านั้น ในขณะไม่ใช่กำลังขับถ่ายออกมา, และสุนัตให้ออกไปให้ไกล (จากผู้คน) และให้ปกปิดมิดชิด (พ้นจากสายตาผู้คน),

และสุนัตไม่ให้เขาขับถ่ายลงในแหล่งน้ำที่อนุญาตสำหรับเขา (คือเป็นแหล่งน้ำส่วนตัว ไม่ใช่แหล่งน้ำที่ถูกวะกัฟไว้ หรือเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ) เป็นน้ำนิ่ง ตราบที่ไม่มีน้ำมากเหมือนทะเล.

وَمُتَحَدَّثٍ غيرِ مَمْلُوكٍ لِأَحَدٍ، وطَرِيقٍ. وقِيْلَ : يَحْرُمُ التَّغَوُّطُ فِيْهَا.

وَتَحْتَ مُثْمِرٍ بِمِلْكِهِ، أو مَمْلُوكٍ عَلِمَ رِضَا مَالِكِهِ، وإِلَّا حَرُمَ.

وَلَا يَستَقبِلَ عَيْنَ القبلةِ ولَا يَستَدبِرَهَا، ويَحْرُمَانِ فِي غيرِ الْمُعَدِّ وحَيْثُ لَا سَاتِرَ. فَلَوِ استَقْبَلَهَا بِصَدْرِهِ وحَوَّلَ فَرْجَهُ عَنْهَا ثُمَّ بَالَ، لَمْ يَضُرَّ، بِخِلَافِ عَكْسِهِ.

وَلَا يَستَاكَ وَلَا يَبْزُقَ فِي بَولِهِ.

และสุนัต ไม่ให้เขาขับถ่ายในสถานที่พบปะพูดคุยกัน ที่ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของ, และในทางสัญจร. และบางทรรศนะกล่าวว่า ห้าม (ฮารอม) ขับถ่ายอุจจาระในทางสัญจร.

และสุนัตไม่ให้เขาขับถ่ายใต้ต้นไม้ที่มีผล ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเขา หรือเป็นกรรสิทธิ์ของคนอื่นที่เขารู้ว่าเจ้าของยินยอมให้เขา และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากไม่รู้ว่าเจ้าของยินยอมให้เขา) ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม).

และสุนัตไม่ให้เขาหันหน้าไปยังตัวกิบละห์ (คือบัยตุ้ลเลาะห์) และจะต้องไม่หันหลังให้ตัวกิบละห์ และการหันหน้า และหันหลังให้ตัวกิบละห์นั้นเป็นสิ่งต้องห้ามในนอกจากสถานที่ถูกเตรียมไว้สำหรับการขับถ่าย และเป็นที่ซึ่งไม่มีสิ่งปกปิด (สูงเศษสองส่วนสามศอกหรือมากกว่านั้นจากพื้น), ดังนั้นถ้าหากเขาหันหน้าไปทางตัวกิบละห์ ด้วยหน้าอกของเขา และเขาได้เบี่ยงเบนอวัยวะเพศของเขาออกจากตัวกิบละห์ หลังจากนั้นเขาได้ปัสสาวะ การทำเช่นนี้ไม่เกิดผลเสียหาย (ไม่ฮารอม) ซึ่งต่างกับการทำกลับกัน (คือหันหน้าไปทางอื่นแต่หันอวัยวะเพศไปทางตัวกิบละห์) ซึ่งจะเกิดผลเสียหาย (คือฮารอม).

และสุนัตไม่ให้เขาแปรงฟันขณะขับถ่าย, และสุนัตไม่ให้ถ่มน้ำลายลงในปัสสาวะของเขา

وأَنْ يَقولَ عندَ دُخولِهِ : اللَّهُمَّ إِنِّيْ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ.
وَالخُرُوجِ : غُفْرَانَكَ، الْحَمدُ للهِ الَّذِيْ أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِيْ.
وبَعْدَ الْإِسْتِنجَاءِ : اللَّهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِيْ مِنَ النِّفَاقِ وَحَصِّنْ فَرْجِيْ مِنَ الْفَوَاحِشِ.
قال البَغَوِيُّ : لَوْ شَكَّ بَعْدَ الْاِستِنجاءِ هَلْ غَسَلَ ذَكَرَهُ لَمْ تَلْزَمْهُ إِعادَتُهُ.

และสุนัตให้เขากล่าวขณะเข้าห้องน้ำว่า “ข้าแด่อัลลอฮ์ ฉันขอป้องกันด้วยพระองค์ท่านให้พ้นจากชัยฏอนเพศผู้และชัยฏอนเพศเมีย”

และขณะออกจากห้องน้ำสุนัตให้เขากล่าวว่า “ได้โปรดอภัยโทษให้ฉัน เป็นการอภัยโทษของท่าน มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์ ผู้ซึ่งได้ขจัดความเดือดร้อนออกไปจากฉัน และให้ฉันมีความสุข”

และภายหลังจากชำระแล้ว สุนัตให้อ่านว่า “ข้าแด่อัลลอฮ์ได้โปรดชำระจิตใจของฉันให้สะอาดบริสุทธิ์จากความกลับกลอก และได้โปรดรักษาอวัยวะเพศของฉันให้พ้นจากสิ่งน่าบัดสี”.

บะฆ่อวีย์ ได้กล่าวว่า ถ้าหากคนหนึ่งสงสัยหลังจากได้ชำระแล้วว่าเขาได้ล้างอวัยวะเพศชายของเขาแล้วหรือยัง เขาไม่จำเป็นต้องกลับไปล้างอีก.

(ثالثُهَا) : (أي شُرُوطِ الصلاةِ) (سَتْرُ رَجُلٍ) ولَوْ صَبِيًّا، (وَأَمَةٍ) ولَوْ مُكَاتَبَةً وأُمَّ وَلَدٍ.
(مَا بَيْنَ سُرَّةٍ ورُكْبَةٍ) لَهُمَا، ولَوْ خَالِيًا فِي ظُلْمَةٍ.
لِلْخَبَرِ الصحيح : لَا يَقْبَلُ اللهُ صَلَاةَ حَائِضٍ - أَيْ بَالِغٍ - إِلَّا بِخِمَارٍ.
ويَجِبُ سَتْرُ جُزْءٍ مِنْهُمَا لِيَتَحَقَّقَ بِهِ سَتْرُ العَورَةِ.

และข้อที่สาม หมายถึงเงื่อนไขข้อที่สามของละหมาดคือ การปกปิดของผู้ชายถึงแม้จะเป็นเด็ก และการปกปิดของทาสหญิง ถึงแม้จะเป็นทาสหญิงที่ทำสัญญาไถ่ตัวกับนายแล้ว และถึงแม้จะเป็นแม่ของลูกที่เกิดกับนายก็ตาม

คือจะต้องปกปิดบริเวณที่อยู่ระหว่างสะดือกับหัวเข่าของคนทั้งสอง ถึงแม้จะอยู่ตามลำพังคนเดียวในที่มืดก็ตาม.

เพราะมีฮะดีษศอเฮียะฮ์ที่ว่า “อัลลอฮ์จะไม่รับละหมาดของสตรีที่มีเลือดประจำเดือน (หมายถึงบรรลุศาสนภาวะแล้ว) เว้นแต่ต้องมีผ้าคลุมศีรษะ”

และจำเป็นต้องปกปิดส่วนหนึ่งของสะดือและหัวเข่า เพื่อให้การปกปิดอวัยวะที่พึงสงวนนั้นเกิดขึ้นจริง ด้วยการปกปิดส่วนหนึ่งของสะดือและหัวเข่าดังกล่าวนั้น

(وَ) سَتْرُ (حُرَّةٍ) ولَوْ صَغِيْرَةً (غَيْرَ وَجْهٍ وَكَفَّيْنِ) ظَهْرِهِمَا وبَطْنِهِمَا إِلَى الكُوْعَيْنِ
(بِمَا لَا يَصِفُ لَوْنًا) أَيْ لَوْنَ الْبَشَرَةِ فِي مَجْلِسِ التَّخَاطُبِ. كَذَا ضَبَطَهُ بِذلِكَ أَحْمَدُ بْنُ مُوسَى بْنِ عَجِيْلٍ.

และการปกปิดของสตรีที่เป็นเสรีชนแม้จะยังอยู่ในวัยเด็กก็ตาม จะต้องปกปิดทั้งหมดร่างกายนอกจากใบหน้า และมือทั้งสองข้างทั้งภายนอกและภายในจนถึงข้อมือทั้งสองข้าง

ด้วยสิ่งปกปิดที่ไม่บอกลักษณะ (คือทำให้มองไม่เห็น) สีหมายถึงสีของผิวหนัง ในสถานที่สนทนากัน

ดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่อะห์มัด บิน มูซา บิน อะญีล ได้กำหนดกรอบไว้เช่นนั้น.

ويَكْفِيْ مَا يَحْكِيْ لِحَجْمِ الْأَعْضَاءِ، لَكِنَّهُ خِلَافُ الْأَوْلَى، ويَجِبُ السَّتْرُ مِنَ الْأَعْلَى وَالْجَوَانِبِ لَا مِنَ الْأَسْفَلِ (إِنْ قَدَرَ) أي كُلٌّ مِنَ الرَّجِلِ وَالْحُرَّةِ وَالْأَمَةِ (عَلَيْهِ) أَيِ السَّتْرِ.
أَمَّا الْعَاجِزُ عَمَّا يَسْتُرُ الْعَوْرَةَ فَيُصَلِّيْ وُجُوبًا عَارِيًا بِلَا إِعَادَةٍ، وَلَوْ مَعَ وُجُودِ سَاتِرٍ مُتَنَجِّسٍ تَعَذَّرَ غَسْلُهُ، لَا مَنْ أَمْكَنَهُ تَطْهِيرُهُ، وإِنْ خَرَجَ الْوَقْتُ،

และการปกปิดด้วยสิ่งที่บอกรูปร่างของอวัยวะ (เช่น นุ่งกางเกงรัดรูป) นั้น ถือว่ามีผลใช้ได้ แต่มันขัดกับสิ่งที่ดีกว่า (คำว่าคิลาฟุ้ลเอาลา เป็นระดับที่ก้ำกึ่งระหว่างมุบาฮ์กับมักรูห์) และจำเป็นต้องปกปิดทั้งด้านบนและด้านข้าง และไม่จำเป็นต้องปกปิดด้านล่าง ถ้าหากเขามีความสามารถหมายถึงทั้งผู้ชาย สตรีที่เป็นเสรีชนและทาสหญิงปกปิดได้.

ส่วนผู้ที่ไม่มีความสามารถปกปิดอวัยวะตามที่ศาสนากำหนดไว้ได้ (คือไม่มีสิ่งที่จะปกปิดร่างกายเลย หรือมีแต่เปื้อนนะญิส และไม่สามารถหาน้ำมาซักล้างมันได้ หรือเขาถูกกักขังในสถานที่ที่มีแต่นะญิสและเขามีผ้าหนึ่งผืนที่ใช้ปูรองบนนะญิสเท่านั้น) เขาจำเป็นต้องละหมาดโดยเปลือยกายโดยไม่ต้องกลับมาละหมาดอีก.ถึงแม้จะมีสิ่งปกปิดร่างกายที่เปื้อนนะญิส ที่ไม่สามารถซักล้างมันได้ก็ตาม, ไม่จำเป็นต้องละหมาดเปลือยกายสำหรับผู้ที่สามารถทำความสะอาดสิ่งปกปิดร่างกายที่เปื้อนนะญิสนั้นได้ (โดยเขาจำเป็นต้องทำความสะอาดสิ่งปกปิดนั้น) ถึงแม้จะออกนอกเวลาละหมาดก็ตาม (หลังจากนั้นให้เขาละหมาดโดยสวมสิ่งปกปิดนั้นแม้ละหมาดจะอยู่นอกเวลาก็ตาม)

وَلَوْ قَدِرَ عَلَى سَاتِرِ بَعْضِ العَورَةِ لَزِمَهُ السَّتْرُ بِمَا وَجَدَ، وَقَدَّمَ السَّوْأَتَيْنِ فَالْقُبُلَ فَالدُّبُرَ، ولَا يُصَلِّي عَارِيًا مَعَ وُجُودِ حَرِيْرٍ بَلْ لَابِسًا لَهُ، لِأَنَّهُ يُبَاحُ لِلْحَاجَةِ.

ويَلزَمُ التَّطْيِيْنُ لَوْ عُدِمَ الثَّوْبُ أَوْ نَحْوُهُ.

และถ้าหากเขามีความสามารถหาสิ่งปกปิดร่างกาย (ที่เป็นเอาเราะห์) ได้เพียงบางส่วน เขาจำเป็นต้องปกปิดอวัยวะตามที่เขาหาได้ และให้เขาปกปิดทวารทั้งสอง (คือทวารหน้าและทวารหลัง) ก่อน หากมีไม่พอให้ปกปิดทวารหน้าก่อนและหากมีเหลือจึงปกปิดทวารหลัง, และไม่อนุญาตให้ละหมาดโดยเปลือยกายพร้อมกับมีผ้าไหม แต่ให้เขาสวมผ้าไหมละหมาด เพราะอนุญาตให้เขาสวมได้เนื่องจากมีความต้องการ,

และเขาจำเป็นต้องใช้ดินโคลนทาร่างกายเพื่อปกปิดอวัยวะ ถ้าหากไม่มีผ้าหรือเสมือนผ้า (เช่นหญ้าหรือใบไม้)

ويَجُوْزُ لِمُكْتَسِي اقْتِدَاءٌ بِعَارٍ، ولَيْسَ لِلْعَارِي غَصْبُ الثَّوْبِ.

ويُسَنُّ لِلْمُصَلِّي أَنْ يَلبَسَ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ ويَرْتَدِيَ ويَتَعَمَّمَ ويَتَقَمَّصَ ويَتَطَيْلَسَ، ولَوْ كَانَ عِندَهُ ثَوْبَانِ فَقَطْ لَبِسَ أحدَهُمَا وَارْتَدَى بِالآخَرِ إِنْ كَانَ ثَمَّ سُتْرَةٌ، وإِلَّا جَعَلَهُ مُصَلًّى كَمَا أَفتَى بِهِ شيخُنَا

และอนุญาตให้ผู้ปกปิดอวัยวะละหมาดตามคนที่เปลือยกายได้, และไม่อนุญาตให้ผู้ไม่มีสิ่งปกปิดร่างกายแย่งชิงผ้าของผู้อื่น,

และสุนัตให้ผู้ละหมาดสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงามของเขา ให้เขานุ่งผ้า (หรือสวมกางเกง) ใช้ผ้าโพกศีรษะ,สวมเสื้อ และสวมหมวก, และถ้าหากเขามีผ้าสองชิ้นเท่านั้น ให้เขาสวมหนึ่งชิ้นและห่มอีกหนึ่งชิ้น ถ้าหากเขามีเครื่องกั้นข้างหน้าเขาแล้ว (เช่น กำแพงหรือไม้เท้าที่ปักไว้) และถ้ามิเช่นนั้น (คือหากเขายังไม่มีเครื่องกั้น) ให้เขาใช้ผ้าอีกผืนหนึ่งปูเป็นเสื่อละหมาด, เช่นเดียวกับสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้ฟัตวาไว้.

(فَرْعٌ) يَجِبُ هَذَا السَّتْرُ خَارِجَ الصلاةِ أَيْضًا، ولَوْ بِثَوْبٍ نَجِسٍ أو حَرِيْرٍ لَمْ يَجِدْ غَيْرَهُ، حَتَّى فِي الْخَلْوَةِ، لَكِنَّ الوَاجِبَ فِيهَا سَتْرُ سَوأَتِي الرَّجُلِ، ومَا بَيْنَ سُرَّةٍ ورُكْبَةِ غَيرِهِ.

ويَجُوْزُ كَشفُهَا فِي الْخَلْوَةِ، ولَوْ مِنَ الْمَسجِدِ، لِأَدْنَى غَرَضٍ كتَبْرِيدٍ وصِيَانَةِ ثَوبٍ مِنَ الدَّنَسِ، والغُبَارِ عِندَ كَنْسِ الْبَيتِ، وَكَغَسْلٍ.

แตกประเด็น จำเป็นต้องปกปิดอวัยวะ (เอาเราะห์) ดังกล่าวนี้ นอกละหมาดอีกด้วย แม้จะปกปิดด้วยผ้าที่เป็นนะญิสหรือผ้าไหมก็ตาม ที่เขาไม่มีผ้าอื่นนอกจากผ้าไหม แม้จะอยู่ในที่ลับตาผู้คนก็ตาม แต่สิ่งที่จำเป็นต้องปกปิดขณะอยู่ในที่ลับตาสำหรับผู้ชายคือสองทวาร (หน้าและหลัง) และสำหรับคนอื่นที่ไม่ใช่เพศชาย (คือสตรีเสรีชนและทาสหญิง) คือบริเวณที่อยู่ระหว่างสะดือกับหัวเข่า

และอนุญาตให้เปิดอวัยวะที่พึงสงวนได้ในที่ลับตาคน เพียงเพราะมีวัตถุประสงค์เพียงเล็กน้อย เช่น เพื่อให้เย็นสบาย และเพื่อป้องกันผ้าจากการเปื้อนนะญิสและฝุ่น ขณะกวาดบ้าน และเช่นเพื่อซักล้างผ้านุ่ง.

(ورَابِعُهَا : مَعرِفَةُ دُخُولِ وَقْتٍ) يَقِيْنًا أو ظَنًّا.

فَمَنْ صَلَّى بِدُونِها لَمْ تَصِحَّ صَلَاتُهُ وإنْ وَقَعَتْ فِي الْوَقْتِ، لِأَنَّ ٱلاعْتِبَارَ فِي الْعِبَادَاتِ بِمَا فِي ظَنِّ الْمُكَلَّفِ، وبِمَا فِي نَفْسِ ٱلْأَمْرِ، وَفِي العُقُوْدِ بِمَا فِي نَفْسِ ٱلْأَمْرِ فَقَطْ.

และเงื่อนไขข้อที่สี่ ของละหมาดคือ ต้องรู้ว่าเข้าเวลาละหมาด โดยมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจ

ดังนั้นผู้ใดละหมาดโดยไม่รู้ว่าเข้าเวลา ละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ ถึงแม้ละหมาดนั้นจะตกอยู่ในเวลาก็ตาม เพราะหลักพิจารณาในเรื่องอิบาดะห์นั้น ให้พิจารณาสิ่งที่อยู่ในความค่อนข้างมั่นใจของคนในบังคับของศาสนา (คือมุกัลลัฟ) และพิจารณาสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริง, ส่วนหลักพิจารณาในเรื่องการทำข้อตกลง (สัญญา) นั้น ให้พิจารณาสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น.

(فَوَقْتُ ظُهْرٍ مِنْ زَوَالِ) الشَّمْسِ (إِلَى مَصِيْرِ ظِلِّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ، غَيْرِ ظِلِّ اسْتِوَاءٍ) أي الظِّلِّ الْمَوجُودِ عِندَه، إنْ وُجِدَ.

وسُمِّيَتْ بِذَلِكَ لِأَنَّهَا أَوَّلُ صلاةٍ ظَهَرَتْ.

ดังนั้นเวลาละหมาดดุห์ริ จะเริ่มเข้าเวลาตั้งแต่ตะวันคล้อยจนถึงเมื่อเงาของทุกสิ่งทอดยาวเท่าตัวของมัน โดยไม่คิดเงาเที่ยง (ที่เกิดจากปรากฏการณ์ตะวันอ้อมข้าว) หมายถึงเงาที่มีอยู่ที่สิ่งนั้นแล้วถ้ามี,

และที่เรียกละหมาดนี้ว่า ดุห์ริ เพราะเป็นละหมาดแรกที่ได้ปรากฏขึ้น (ในอิสลาม)

(فَـ) - وَقْتُ (عَصْرٍ) مِنْ آخِرِ وَقْتِ الظُّهْرِ (إِلَى غُرُوْبِ) جَمِيْعِ قُرْصِ شَمْسٍ، (فَـ) - وَقْتُ (مَغْرِبٍ) مِنَ الغُرُوبِ (إِلَى مَغِيْبِ الشَّفَقِ الْأَحْمَرِ، فَـ) - وَقْتُ (عِشَاءٍ) مِنْ مَغِيبِ الشَّفَقِ.

قال شيخُنَا : وِيَنبَغِي نَدْبُ تَأخِيرِهَا لِزَوَالِ الْأَصْفَرِ وَالْأَبْيَضِ، خُرُوجًا مِنْ خِلَافِ مَنْ أَوْجَبَ ذَلِكَ.

وِيَمْتَدُّ (إِلَى طُلُوعِ (فَجْرٍ) صَادِقٍ، (فَـ) - وَقْتُ (صُبْحٍ) مِنْ طُلُوعِ الفَجْرِ الصَّادِقِ لَا الكَاذِبِ (إِلَى طُلُوعِ) بَعْضِ (الشَّمْسِ)

และถัดจากนั้นคือเวลาละหมาดอัศริ เริ่มเข้าเวลาตั้งแต่สิ้นสุดเวลาของละหมาดดุห์ริ จนถึงดวงอาทิตย์ตกคือลับดวงจากขอบฟ้าทั้งหมด, และถัดจากนั้นคือเวลาละหมาดมัฆริบ เริ่มเข้าเวลาตั้งแต่ดวงอาทิพย์ลับขอบฟ้า จนถึงแสงสีแดงที่ขอบฟ้าหายไป และถัดจากนั้นคือเวลาละหมาดอิชาอ์ เริ่มเข้าเวลาตั้งแต่แสงสีแดงที่ขอบฟ้าหายไป

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่าที่ดีแล้วสุนัตให้ร่นละหมาดมัฆริบออกไป เพื่อให้แสงสีเหลืองและแสงสีขาวหายไปเสียก่อน เพื่อออกจากความขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่าการทำเช่นนั้น (คือร่นละหมาดออกไปเพื่อให้แสงสีเหลืองและสีขาวหายไป) นั้นเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ)

และเวลาของละหมาดอิชาอ์จะยาวออกไปจนถึงแสงอรุณจริงขึ้น, และถัดจากนั้นคือเวลาละหมาดศุบฮิ เริ่มเข้าเวลาตั้งแต่แสงอรุณจริงขึ้น (คือแสงที่แผ่กระจายเป็นแนวกว้าง) ไม่ใช่แสงอรุณเท็จ(คือแสงที่เป็นลำยาวขึ้นไปในท้องฟ้า) จนถึงส่วนหนึ่งของดวงอาทิตย์ขึ้น.

وَالْعَصْرُ هِيَ الصلاةُ الْوُسْطَى، لِصِحَّةِ الحديثِ به. فَهِيَ أَفْضَلُ الصلوَاتِ، ويَلِيْهَا الصبحُ، ثم العشاءُ، ثم الظهرُ، ثم المغربُ، كَمَا استَظْهَرَهُ شيخُنَا مِنَ الْأَدِلَّةِ.

وإِنَّمَا فَضَّلُوْا جَمَاعَةَ الصبحِ وَالعشاءِ لِأَنَّهَا فِيهِمَا أَشَقُّ.

قَالَ الرافِعِيُّ : كَانَتِ الصبحُ صلاةَ آدَمَ، والظهرُ صلاةَ داوُدَ، والعصرُ صلاةَ سليمانَ، والمغربُ صلاةَ يَعقُوبَ، وَالعشاءُ صلاةَ يُونُسَ، عليهِمُ الصلاةُ والسلامُ . انتهى.

และละหมาดอัศรินั้นคือละหมาด อัลวุสฏอ (ที่กล่าวอยู่ในอัลกุรอาน) เพราะมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์กล่าวไว้ และละหมาดอัศริ ถือว่าเป็นละหมาดที่มีความประเสริฐที่สุดของละหมาดทั้งหลาย ถัดจากละหมาดอัศริคือละหมาดศุบฮิ หลังจากนั้นคือละหมาดอิชาอ์ และหลังจากนั้นคือละหมาดดุฮ์ริ และหลังจากนั้นคือละหมาดมัฆริบ ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราพบว่าเป็นทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร) โดยอาศัยหลักฐานต่างๆ.

และความจริงที่บรรดาผู้รู้ ได้ให้ความเป็นเลิศแก่การทำเป็นญะมาอะห์ในละหมาดศุบฮิและละหมาดอิชาอ์นั้น เพราะการทำเป็นญะมาอะห์ในละหมาดทั้งสองนั้นยากลำบากมาก.

อัรรอฟิอีย์ได้กล่าวว่า ศุบฮินั้นเคยเป็นละหมาดของอาดัม, ดุฮ์ริ เคยเป็นละหมาดของดาวูด, อัศริ เคยเป็นละหมาดของสุลัยมาน, มัฆริบ เคยเป็นละหมาดของยะอ์กูบ, และอิชาอ์ เคยเป็นละหมาดของยูนุส ขออัลลอฮ์ได้โปรดประทานความเมตตาและศานติให้แก่พวกเขา. จบคำพูด

وَاعْلَمْ أَنَّ الصلاةَ تَجِبُ بِأَوَّلِ الوَقْتِ وُجُوبًا مُوَسَّعًا، فلَهُ التأخِيرُ عَنْ أَوَّلِهِ إِلَى وَقْتٍ يَسَعُهَا بِشَرْطِ أَنْ يَعْزِمَ عَلَى فِعلِهَا فيه، ولَوْ أَدْرَكَ فِي الوقتِ ركعةً لَا دُونَهَا فَالْكُلُّ أَدَاءٌ وإِلَّا فَقَضَاءٌ.
ويَأْثَمُ بِإِخْرَاجِ بَعضِهَا عَنِ الوَقْتِ وإِنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً.

พึงทราบเถิดว่าจำเป็นต้องปฏิบัติละหมาดเมื่อเริ่มเข้าเวลา เป็นความจำเป็นแบบเปิดกว้าง ดังนั้นจึงอนุญาตให้เขาร่นการละหมาดออกไปจากต้นเวลา ไปจนเหลือเวลาพอที่จะทำละหมาดได้ทัน โดยมีเงื่อนไขว่าเขาจะต้องมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติละหมาดในเวลานั้น, และถ้าหากเขาละหมาดได้ทันหนึ่งรอกาอัตในเวลา ส่วนรอกาอัตที่เหนืออยู่นอกเวลา ถือว่าทุกรอกาอัตนั้นเป็นการปฏิบัติอยู่ในเวลา (อะดาอ์), และถ้ามิเช่นนั้น (คือละหมาดไม่ได้ทันหนึ่งรอกาอัตในเวลา) ถือว่าเป็นละหมาดชดใช้ (กอฎออ์).

และเขาจะมีบาปที่ทำให้บางส่วนของละหมาดออกนอกเวลา ถึงแม้เขาจะละหมาดได้ทันหนึ่งรอกาอัตในเวลาก็ตาม.

نَعَمْ، لَوْ شَرَعَ فِي غيرِ الجمعةِ وقَدْ بَقِيَ مَا يَسَعُهَا جَازَ لَهُ - بِلَا كَرَاهَةٍ - أَنْ يُطَوِّلَهَا بِالقراءةِ أو الذِّكْرِ حَتَّى يَخْرُجَ الوَقْتُ، وإِنْ لَمْ يُوقِعْ منها ركعةً فيه - عَلَى الْمُعتَمَدِ - فَإِنْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الوَقْتِ مَا يَسَعُهَا، أو كَانَتْ جمعةً، لَمْ يَجُزِ الْمَدُّ، ولَا يُسَنُّ الِاقْتِصَارُ عَلَى أركانِ الصلاةِ لِإِدْرَاكِ كُلِّهَا فِي الوَقْتِ.

กระนั้นก็ตามถ้าหากเขาเริ่มเข้าปฏิบัติละหมาด ที่ไม่ใช่ละหมาดวันศุกร์ โดยยังมีเวลาเหลือพอละหมาดได้ทันในเวลา อนุญาตให้เขาโดยไม่เป็นการมักรูห์ การที่เขาทำให้ละหมาดยาวนานด้วยการ

อ่านอัลกุรอานหรือด้วยคำซิกร์ จนหมดเวลา ถึงแม้จะไม่ทันได้ละหมาดหนึ่งรอกาอัตอยู่ในเวลาก็ตาม ตามทรรศนะที่ได้รับการรับรอง (มัวะอ์ตะมัด), ดังนั้นถ้าหากมีเวลาไม่พอที่จะละหมาดได้ทันในเวลา หรือละหมาดนั้นเป็นละหมาดวันศุกร์ ไม่อนุญาตให้อ่านยาว. และไม่สุนัตให้จำกัดทำแต่องค์ประกอบสำคัญ (รู่ก่น) ละหมาด (ในกรณีที่มีเวลาพอทำได้เฉพาะที่เป็นรู่ก่นเท่านั้น) เพื่อให้ได้ละหมาดทั้งหมดในเวลา (แต่สุนัตให้นำสุนัตต่างๆ ของละหมาดมาปฏิบัติถึงแม้ละหมาดบางส่วนจะออกนอกเวลาก็ตาม ยกเว้นการอ่านดุอาอ์ อิฟติตาฮ์ที่จะนำมากล่าวต่อไป).

(فَرْعٌ) يُندَبُ تَعجِيلُ صلاةٍ ولَوْ عِشاءً لِأَوَّلِ وَقتِهَا، لِخَبَرِ: أَفْضَلُ الْأَعمَالِ الصَّلَاةُ لِأَوَّلِ وَقتِهَا.

وتَأخِيرُهَا عَنْ أَوَّلِهِ لِتَيَقُّنِ جماعةٍ أثناءَهُ، وإِنْ فَحُشَ التأخِيرُ مَا لَمْ يَضِقِ الوقْتُ، ولِظَنِّهَا إذا لَمْ يَفْحُشْ عُرْفًا، لَا لِشَكٍّ فيها مُطلَقًا.

وَالجماعةُ القليلةُ أَوَّلَ الوقتِ أفضَلُ مِنَ الكَثِيْرَةِ آخِرَهُ.

แตกประเด็น สุนัตให้รีบปฏิบัติละหมาด ถึงแม้จะเป็นละหมาดอิชาอ์ก็ตาม เมื่อเริ่มเข้าเวลาละหมาด เพราะมีฮะดีษกล่าวว่า “อะมั้ลที่เป็นเลิศที่สุดคือการปฏิบัติละหมาดเมื่อเริ่มเข้าเวลาละหมาด”

และสุนัตให้ร่นละหมาดจากเริ่มเข้าเวลา เพราะมั่นใจว่าจะมีการทำละหมาดญะมาอะห์ในระหว่างเวลา ถึงแม้การร่นเวลาออกไปจะน่าเกลียดก็ตาม ตราบที่เวลาละหมาดยังไม่คับแคบ (และสุนัตให้ร่นละหมาดออกไป) เพราะค่อนข้างมั่นใจว่าจะมีการทำละหมาดญะมาอะห์ เมื่อการร่นละหมาดออกไปไม่น่าเกลียดตามประเพณี และไม่สุนัตให้ร่นละหมาดออกไป เพราะสงสัยว่าจะมีการทำละหมาดญะมาอะห์ โดยไม่มีข้อแม้ (ว่าการร่นละหมาดออกไปนั้นจะน่าเกลียดหรือไม่ก็ตาม)

การละหมาดญะมาอะห์ที่มีคนจำนวนน้อยในตอนเริ่มเข้าเวลาละหมาด มีความเป็นเลิศกว่าการละหมาดญะมาอะห์ที่มีคนจำนวนมากในตอนท้ายเวลา

ويُؤَخِّرُ الْمُحْرِمُ صَلَاةَ الْعِشَاءِ - وُجُوبًا - لِأَجْلِ خَوْفِ فَوَاتِ حَجٍّ بِفَوْتِ الوُقُوْفِ بِعَرَفَةَ لَوْ صَلَّاهَا مُتَمَكِّنًا، لِأَنَّ قَضاءَهُ صَعْبٌ.

وَالصَّلَاةُ تُؤَخَّرُ لِأَنَّهَا أَسْهَلُ مِنْ مَشَقَّتِهِ، ولَا يُصَلِّيهَا صَلَاةَ شِدَّةِ الْخَوْفِ.

ويُؤَخِّرُ أَيْضًا - وُجُوْبًا - مَنْ رَأَى نَحْوَ غَرِيْقٍ أو أَسِيرٍ لَوْ أَنْقَذَهُ خَرَجَ الوَقْتُ.

และผู้ที่ครองเอียะฮ์รอม (ฮัจญ์) จำเป็นต้องร่นละหมาดอิชาอ์ออกไป เพราะกลัวว่าจะพลาดการทำพิธีฮัจญ์ ด้วยการพลาดการวุกูฟที่อะรอฟะห์ (โดยที่เวลาการวุกูฟจะสิ้นสุดลงเมื่อแสงอรุณขึ้น)

ถ้าหากเขาละหมาดอย่างครบถ้วนตามปรกติ (จะไม่ทันการวุกูฟ) เพราะการชดใช้ฮัจญ์นั้นเป็นเรื่องยากลำบาก

ส่วนละหมาดนั้นให้ร่นออกไปก่อนเพราะ (การชดใช้) ละหมาดง่ายกว่าความยากลำบากของฮัจญ์ (ในการชดใช้), แต่ไม่อนุญาตให้เขาละหมาดอิชาอ์ ตามรูปแบบของการละหมาดในยามหวาดกลัวอย่างรุนแรง (คือละหมาดอย่างไรก็ได้ทั้งขับขี่พาหนะ เดิน หันหน้าไปทางกิบละห์หรือไม่หันหน้าไปทางกิบละห์ในขณะกลัวว่าจะพลาดการทำพิธีฮัจญ์ ด้วยการพลาดการวุกูฟ)

และจำเป็น (วาญิบ) ต้องร่นละหมาดออกไปอีกเช่นกัน สำหรับผู้ที่เห็นเสมือนคนกำลังจะจมน้ำหรือเห็นเชลย ถ้าหากผู้ที่เห็นเข้าไปช่วยเหลือเขา (คนกำลังจะจมน้ำหรือเชลย) ก็จะหมดเวลาละหมาด.

(فَرْعٌ) يُكرَهُ النَّوْمُ بَعْدَ دُخُولِ وقتِ الصلاةِ وقبْلَ فِعْلِهَا، حَيْثُ ظَنَّ الاِسْتِيْقَاظَ قبلَ ضِيْقِهِ، لِعَادَةٍ أو لِإِيْقَاظِ غيرِهِ لَهُ، وإلَّا حَرُمَ النومُ الَّذِيْ لَمْ يَغْلُبْ فِي الوَقْتِ.

(فَرْعٌ) يُكرَهُ تَحرِيمًا صَلَاةٌ لَا سَبَبَ لَهَا، كَالنَّفْلِ الْمُطْلَقِ ومِنهُ صلاةُ التَّسَابِيْحِ، أَوْ لَهَا سَبَبٌ مُتَأَخِّرٌ كَرَكْعَتَيِ اسْتِخَارَةٍ وإحْرَامٍ بَعدَ أَدَاءِ صُبْحٍ حَتَّى تَرتَفِعَ الشَّمْسُ كَرُمْحٍ، وعَصْرٍ حَتَّى تَغْرُبَ، وعِنْدَ اسْتِوَاءٍ غَيْرَ يَومِ الْجُمعَةِ.

แตกประเด็น ถือเป็นมักรูห์ การนอนหลังจากเข้าเวลาละหมาดแล้ว และก่อนที่จะได้ปฏิบัติละหมาด กรณีที่เขาค่อนข้างแน่ใจว่าจะตื่นขึ้นก่อนเวลาละหมาดเหลือน้อย เพราะเป็นความคุ้นเคยของเขาหรือเพราะจะมีคนอื่นปลุกเขา, และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขาไม่ค่อนข้างแน่ใจว่าจะตื่นขึ้น) ก็ถือว่าห้าม (ฮารอม) นอนซึ่งมันไม่สามารถข่มให้เขาต้องนอนในเวลานั้นได้ (ดังนั้นถ้าหากมันข่มให้เขาต้องนอนโดยเขาไม่สามารถฝืนมันได้ การนอนนั้นถือว่าไม่ห้ามและไม่มักรูห์).

แตกประเด็น ถือเป็นการห้ามแบบมักรูห์ ตะฮ์รีม (มักรูห์ ตะฮ์รีม คือเมื่อกระทำจะมีบาปต่างกับฮารอมตรงที่หลักฐานของมักรูห์ตะฮ์รีมนั้นอาจตีความเป็นอย่างอื่นได้) ละหมาดที่ไม่มีสาเหตุใดๆ เช่นละหมาดสุนัต มุฏลัก (ที่ไม่ผูกพันกับเวลา) และละหมาดตัสเบียะฮ์ ก็ถือว่าเป็นละหมาดสุนัตมุฏลักด้วย หรือละหมาดที่มีสาเหตุเกิดขึ้นภายหลังเช่นละหมาด อิสติคอเราะห์ และละหมาดสุนัตเอียะฮ์รอม, (ที่เป็นการห้ามแบบมักรูห์ ตะฮ์รีมนั้นคือ)ภายหลังจากได้ปฏิบัติละหมาดศุบฮิแล้วจนดวงอาทิตย์ขึ้นสูงเท่าด้ามหอก (ตามสายตาที่มองเห็น) และหลังจากละหมาดอัศริ จนดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า และขณะดวงอาทิตย์ตรงศีรษะ ยกเว้นในวันศุกร์.

لَا مَا لَهُ سَبَبٌ مُتَقَدِّمٌ كَرَكعَتَي وُضُوءٍ وطَوَافٍ وتَحِيَّةٍ وكُسُوفٍ، وصلاةِ جَنَازَةٍ ولَوْ عَلَى غَائِبٍ، وإعَادَةٌ مَعَ جَماعةٍ ولَوْ إمَامًا، وكَفَائِتَةِ فَرْضٍ أَوْ نَفْلٍ لَمْ يَقْصِدْ تَأخِيرَهَا لِلْوقتِ الْمَكرُوهِ لِيَقضِيَهَا فِيْهِ أَوْ يُدَاوِمَ عَلَيْهِ.

فَلَوْ تَحَرَّى إِيْقَاعَ صَلاةٍ غيرِ صَاحِبَةِ الوَقتِ فِي الوقتِ المكرُوهِ مِنْ حَيْثُ كَوْنُهُ مَكرُوهًا فتحْرُمُ مُطلَقًا ولَا تنعَقِدُ، ولَوْ فَائِتَةً يَجِبُ قَضاؤُهَا فَوْرًا لِأَنَّهُ مُعَانِدٌ لِلشَّرْعِ.

แต่ไม่ห้ามแบบมักรูห์ ตะฮ์รีม ละหมาดที่มีสาเหตุอยู่ก่อน เช่นละหมาดสองรอกาอัตเมื่อได้อาบน้ำละหมาดแล้ว และละหมาดสุนัตฏอวาฟ และละหมาดสุนัตตะฮียะตุ้ลมัสยิด และละหมาดสุนัตเพราะเกิดจันทรคราสหรือสุริยคราส และละหมาดญะนาซะห์แม้จะเป็นการละหมาดให้แก่ศพที่ไม่ได้อยู่ต่อหน้าก็ตาม (ละหมาดฆออิบ) และการไปร่วมละหมาดอีกครั้งหนึ่งพร้อมญะมาอะห์ ถึงแม้เขาจะทำหน้าที่เป็นอิหม่ามก็ตาม และเช่นละหมาดที่ขาดทั้งฟัรฎูหรือสุนัต ที่เขาไม่ได้ตั้งใจร่นเอาละหมาดที่ขาดไปให้อยู่ในเวลาที่มักรูห์ เพื่อชดใช้ละหมาดที่ขาดในเวลามักรูห์ หรือเพื่อทำเป็นประจำกับการชดใช้ละหมาดในเวลามักรูห์นั้น.

และถ้าหากเขาคอยจ้องให้ละหมาดที่ไม่ใช่เจ้าของเวลาตกอยู่ในเวลาที่มักรูห์ จากด้านที่มันเป็นเวลามักรูห์ ถือว่าละหมาดนั้นเป็นสิ่งต้องห้ามโดยไม่มีข้อแม้ และละหมาดนั้นไม่เป็นผล ถึงแม้จะเป็นละหมาดที่ขาดไปที่จำเป็นต้องนำมาชดใช้โดยรีบด่วนก็ตาม เพราะถือว่าเขาเป็นผู้ต่อต้านบัญญัติศาสนา.

(وخَامِسُهَا : إسْتِقبَالُ) عَيْنِ (الْقِبْلَةِ) أي الكَعْبَةِ، بِالصَّدْرِ.

فَلَا يَكفِي اسْتِقبَالُ جِهَتِهَا، خِلافًا لِأَبِي حنيفةَ رحمه اللهُ تعالى، (إِلَّا فِي) حَقِّ الْعَاجِزِ عَنْهُ، وفِي صلاةِ (شِدَّةِ خَوْفٍ) ولَوْ فَرْضًا، فيُصَلِّي كَيْفَ أَمْكَنَهُ مَاشِيًا ورَاكِبًا مُسْتَقْبِلًا أو مُسْتَدْبِرًا، كَهَارِبٍ مِنْ حَرِيْقٍ وسَيْلٍ وسَبُعٍ وحَيَّةٍ، ومِنْ دَائِنٍ عِنْدَ إِعْسَارٍ، وخَوْفِ حَبْسٍ.

และเงื่อนไขข้อที่ห้า ของละหมาด คือการหันไปยังตัวกิบละห์ หมายถึงตัวกะอ์บะห์ด้วยหน้าอก

ดังนั้นการหันไปทางทิศที่กะอ์บะห์ตั้งอยู่ถือว่าใช้ไม่ได้ซึ่งต่างกับทรรศนะของอะบู ฮะนีฟะห์ ขออัลลอฮ์ ตาอาลา ได้โปรดเมตตาเขา ยกเว้นในสิทธิ์ของผู้ที่ไม่มีความสามารถจะหันไปได้ และในละหมาดที่ตกอยู่ความหวาดกลัวอย่างยิ่ง ถึงแม้จะเป็นละหมาดฟัรฎูก็ตาม, ให้เขาละหมาดตามที่เขามีความสามารถ ทั้งโดยเดินเท้า และขับขี่พาหนะ ทั้งโดยหันไปทางกิบละห์หรือหันหลัง, เช่นคนที่

กำลังหนีไฟไหม้ หรือน้ำบ่า หรือหนีเสือ หรือหนีงู หรือหลบหนีเจ้าหนี้ขณะที่เขายากจน และกลัวถูกคุมขัง.

(وَ) إِلَّا فِي (نَفْلِ سَفَرٍ مُبَاحٍ) لِقَاصِدِ مَحَلٍّ مُعَيَّنٍ، فَيَجُوزُ النفلُ رَاكِبًا ومَاشِيًا فِيهِ ولَوْ قَصِيرًا. نَعَمْ، يُشتَرَطُ أَنْ يَكُونَ مَقْصِدُهُ عَلَى مَسافَةٍ لَا يَسمَعُ النِّدَاءَ مِنْ بَلَدِهِ، بِشُرُوطِهِ الْمُقَرَّرَةِ فِي الْجُمعَةِ. وخَرَجَ بِالْمُبَاحِ سَفَرُ الْمعصِيَةِ فَلَا يَجُوزُ تَرْكُ القِبلَةِ فِي النَّفْلِ لِآبِقٍ، ومُسَافِرٍ عَلَيْهِ دَيْنٌ حَالٌّ قَادِرٍ عَلَيْهِ مِنْ غَيْرِ إِذْنِ دَائِنِهِ.

และยกเว้นในการละหมาดสุนัตขณะเดินทางที่ศาสนาอนุญาต สำหรับผู้ที่มุ่งไปสู่สถานที่ใดสถานที่หนึ่งอย่างเจาะจงแน่นอน ดังนั้นอนุญาตให้เขาละหมาดสุนัต โดยขับขี่พาหนะและเดินเท้าได้ในการเดินทางนั้นแม้จะเป็นการเดินทางระยะสั้นก็ตาม.

กระนั้นก็ตามมีเงื่อนไขว่า จุดหมายปลายทางในการเดินทางของเขาต้องมีระทางที่เขาจะไม่ได้ยินเสียงอะซานจากเมืองที่เขาอยู่ ตามเงื่อนไขที่ถูกกำหนดไว้ในเรื่องละหมาดวันศุกร์.

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า "เป็นการเดินทางที่ศาสนาอนุญาต" คือการเดินทางที่เป็นความชั่ว ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้ทิ้งกิบละฮ์ ในการละหมาดสุนัตของทาสที่หลบหนีนาย และคนเดินทางที่มีหนี้ถึงกำหนดชำระ โดยที่เขามีความสามารถชำระหนี้นั้นได้ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหนี้ของเขา.

(وَ) يَجِبُ (عَلَى مَاشٍ إِتْمَامُ رُكُوعٍ وَسُجُودٍ) لِسُهُولَةِ ذَلِكَ عَلَيْهِ، وعَلَى رَاكِبٍ إِيمَاءٌ بِهِمَا. (وَاسْتِقبَالٌ فِيهِمَا وفِي تَحَرُّمٍ) وجُلُوسٍ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ، فَلَا يَمْشِي إِلَّا فِي القِيَامِ وَالِاعتِدَالِ وَالتشَهُّدِ وَالسلَامِ،

وَيَحْرُمُ انْحِرَافُهُ عَنِ اسْتِقبَالِ صَوْبَ مَقْصِدِهِ عَامِدًا عَالِمًا مُخْتَارًا إِلَّا إِلَى الْقِبْلَةِ.

และจำเป็นเหนือผู้ที่เดินเท้าจะต้องรุกัวะอ์ และสุหยูดอย่างสมบูรณ์เพราะเขาสามารถทำเช่นนั้นได้โดยสะดวก. ส่วนผู้ที่ขับขี่พาหนะให้เขาใช้การทำท่าทางในการรุกัวะอ์และสุหยูด

และผู้ที่เดินเท้าจำเป็นต้องหันไปยังกิบละฮ์ในการรุกัวะอ์และสุหยูด และในการตักบีร่อตุ้ลเอียะฮรอม และขณะนั่งระหว่างสองสุหยูด ดังนั้นเขาจะเดินละหมาดไม่ได้ยกเว้นในขณะที่ยืน ขณะเอียะอ์ติดาล อ่านตะชะฮ์ฮุด และสลาม.

และห้ามผู้ที่เดินทางเบือนหนีออกจากการหันไปยังจุดหมายการเดินทางของเขา โดยเจตนา โดยรู้ และโดยสมัครใจ ยกเว้นการหันไปยังกิบละฮ์.

وَيُشتَرَطُ تركُ فِعلٍ كثيرٍ – كَعَدْوٍ وتَحريكِ رِجْلٍ بِلَا حَاجَةٍ – وتَرْكُ تَعَمُّدِ وَطْءِ نَجِسٍ – ولَوْ يَابِسًا – وإنْ عَمَّ الطَّرِيْقَ، ولَا يَضُرُّ وَطْءُ يَابِسٍ خَطَأً، ولَا يُكَلَّفُ مَاشٍ التحَفُّظَ عَنْهُ.
ويَجِبُ الْاِستِقبَالُ فِي النفْلِ لِرَاكِبِ سَفِينَةٍ غَيْرِ مَلَّاحٍ.

และมีเงื่อนไขว่า (ผู้ละหมาดด้วยการเดินเท้า) จะต้องละทิ้งการกระทำที่ถือว่ามาก เช่นการวิ่ง การกระดิกเท้าโดยไม่มีความจำเป็น และจะต้องละทิ้งการเจตนาเหยียบนะญิส แม้จะเป็นนะญิสที่แห้งก็ตาม และถึงแม้จะมีนะญิสอยู่ทั่วไปตามทางสัญจรก็ตาม ส่วนการเหยียบนะญิสที่แห้งโดยพลาดไปไม่ก่อให้เกิดผลเสีย และไม่บังคับคนคนเดินเท้าต้องคอยระวังนะญิส,

และจำเป็นต้องหันไปยังกิบละห์ในการละหมาดสุนัต สำหรับผู้โดยสารทางเรือนอกจากผู้ที่เป็นลูกเรือ.

وَاعْلَمْ أَيْضًا أَنَّهُ يُشتَرَطُ فِي صِحَّةِ الصلاةِ العِلْمُ بِفَرْضِيَّةِ الصلاةِ.
فلَوْ جَهِلَ فَرْضِيَّةَ أَصْلِ الصلاةِ، أو صلاتِهِ الَّتِيْ شَرَعَ فِيهَا، لَمْ تَصِحَّ، كما فِي المجموعِ والرَّوضَةِ.
وتَمْيِيْزُ فُرُوضِهَا مِنْ سُنَنِهَا.
نَعَمْ، إنِ اعْتَقَدَ العَامِّيُّ، أو العَالِمُ عَلَى الْأَوْجَهِ، الْكُلَّ فَرْضًا صَحَّتْ، أَوْ سُنَّةً فَلَا.
والعِلْمُ بِكَيفِيَّتِهَا الآتِي بَيَانُهَا قَرِيبًا إنْ شاءَ اللهُ تعالى.

และพึงทราบอีกด้วยว่า ได้ถูกกำหนดเป็นเงื่อนไขในการที่จะทำให้การปฏิบัติละหมาดมีผลใช้ได้คือต้องรู้ว่าละหมาดนั้นเป็นหน้าที่ (คือเป็นฟัรฎู) ดังนั้นถ้าหากเขาไม่รู้ว่าหลักเดิมของละหมาดนั้นเป็นฟัรฎู หรือไม่รู้การเป็นฟัรฎูของละหมาดที่เขาเข้าไปปฏิบัติถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ เช่นเดียวกับที่ปรากฏใน “อัลมัจมัวะอ์” และ “เราฎาะห์” และมีเงื่อนไขว่าเขาต้องแยกสิ่งที่เป็นฟัรฎู (รุก่น) ละหมาดออกจากสิ่งที่เป็นสุนัตของละหมาดได้,

กระนั้นก็ตาม ถ้าหากคนพื้นๆ ทั่วไปคนหนึ่งหรือผู้รู้ตามทรรศนะที่ “อัลเอาญะห์” เชื่อว่าทั้งหมดของละหมาดนั้นเป็นฟัรฎู ละหมาดของเขามีผลใช้ได้ หรือเชื่อว่าทั้งหมดเป็นสุนัต ละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้, และมีเงื่อนไขว่าเขาจะต้องรู้วิธีการละหมาด ที่จะอธิบายต่อไปนี้ หากอัลลอฮ์ ตาอาลาประสงค์.

فَصْلٌ فِي صِفَةِ الصلاةِ

(أَرْكَانُ الصلاةِ) أي فُرُوْضُهَا : أَرْبَعَةَ عَشَرَ ، بِجَعْلِ الطُّمَأْنِيْنَةِ فِي مَحَالِّهَا رُكْنًا وَاحِدًا.

أَحَدُهَا : (نِيَّةٌ) وَهِيَ القَصْدُ بِالقَلْبِ، لِخَبَرِ: إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ.

(فَيَجِبُ فِيْهَا) أي النيةِ (قَصْدُ فِعلِهَا) أي الصلاةِ، لِتَتَمَيَّزَ عَنْ بَقِيَّةِ الأفعَالِ

(وتَعيِيْنُهَا) مِنْ ظُهْرٍ أو غَيرِهَا، لِتَتَمَيَّزَ عَن غَيرِهَا، فَلَا يَكفِي نيةُ فَرْضِ الوَقْتِ.

บทนี้ อธิบายลักษณะของละหมาด

องค์ประกอบสำคัญ (รุก่น) ละหมาด หมายถึง ฟัรฎูของละหมาดมีสิบสี่ประการ โดยนับภู่มะอ์นีนะห์ (อาการสงบนิ่ง) ในที่ต่างๆ ของมันเป็นหนึ่งรุก่น

ประการที่หนึ่งของรุก่นละหมาดคือ เนียต คือการตั้งเจตนาด้วยหัวใจ เพราะมีฮะดีษกล่าวว่า "แท้จริงอะมั้ลต่างๆ ที่จะมีผลใช้ได้นั้นขึ้นอยู่กับการตั้งเจตนา (เนียต)"

ดังนั้นจำเป็นในการเนียต ต้องตั้งเจตนากระทำละหมาด เพื่อแยกออกจากการกระทำอย่างอื่น

และต้องเจาะจงละหมาด เช่น ละหมาดดุห์ริ หรือละหมาดอื่น (เช่นอัศริ) เพื่อแยกออกจากละหมาดอื่นๆ, ดังนั้นการตั้งเจตนาว่าเป็นละหมาดฟัรฎูของเวลา (โดยไม่ได้ระบุว่าเวลาใด) ถือว่าใช้ไม่ได้

(ولَوْ) كَانَتِ الصلاةُ الْمَفعُولَةُ (نَفْلًا) غيرَ مُطْلَقٍ، كَالرَّوَاتِبِ وَالسُّنَنِ الْمُؤَقَّتَةِ أو ذَاتِ السَّبَبِ، فَيَجِبُ فَيْهَا التَّعْيِيْنُ بِالإِضَافَةِ إِلَى مَا يُعَيِّنُهَا كَسُنَّةِ الظُّهْرِ القَبْلِيَّةِ أو البَعدِيَّةِ، وإِنْ لَمْ يُؤَخِّرِ القَبلِيَّةَ.

ومِثْلُهَا كُلُّ صلاةٍ لَهَا سُنَّةٌ قَبلَهَا وسُنَّةٌ بَعدَهَا، وكَعِيدِ الْأَضْحَى أو الْأَكْبَرِ أو الفِطْرِ أو الْأَصْغَرِ، فَلَا يَكفِي صَلاةُ العِيْدِ وَالوِتْرِ سَوَاءٌ الوَاحِدَةُ وَالزَّائِدَةُ عَلَيْهَا،

และถ้าหากละหมาดที่ปฏิบัตินั้นเป็นละหมาดสุนัต ที่ไม่ใช่ละหมาดสุนัตมุฏลัก (ละหมาดสุนัตมุฏลักคือละหมาดสุนัตที่ไม่ผูกพันกับเวลาหรือสาเหตุ,ส่วนละหมาดสุนัตที่ไม่ใช่สุนัตมุฏลักนั้น) เช่น ละหมาดสุนัตรอวาติบ (คือละหมาดสุนัตก่อนหรือหลังละหมาดฟัรฎู) และละหมาดสุนัตต่างๆ ที่มีเวลาเจาะจงแน่นอน หรือเป็นละหมาดที่มีสาเหตุ (เช่น ละหมาดเพราะเกิดจันทรคราสหรือสุริยคราสเป็นต้น) จำเป็นต้องระบุเจาะจงให้แน่ชัดในละหมาดเหล่านี้ รวมถึงสิ่งที่จะทำให้เกิดการเจาะจงแน่นอน เช่น ละหมาดสุนัตก่อนดุห์ริ หรือหลังดุห์ริ ถึงแม้เขาไม่ได้ร่นเอาละหมาดสุนัตก่อนดุห์ริไปปฏิบัติข้างหลังละหมาดฟัฏก็ตาม,

และละหมาดที่เหมือนกับละหมาดดุห์ริคือทุกละหมาดที่มีละหมาดสุนัตก่อนและหลัง (เช่น มัฆริบและอิชาอ์), และต้องเจาะจงเวลาเช่นละหมาดอีดอัฎฮาหรืออีดใหญ่, และอีดฟิฏริ หรืออีดเล็ก, ดังนั้นการตั้งเจตนาว่า ละหมาดอีด จึงใช้ไม่ได้, และต้องเจาะจงว่าเป็นละหมาดวิตร์ ไม่ว่าจะละหมาดหนึ่งรอกาอัต หรือเกินกว่าหนึ่งรอกาอัตก็ตาม

ويَكفِي نِيَّةُ الوِتْرِ مِنْ غَيرِ عَدَدٍ . وَ يُحمَلُ عَلَى مَا يُرِيدُهُ عَلَى الْأَوْجَهِ،
ولَا يَكفِي فِيْهِ نِيَّةُ سُنَّةِ العِشَاءِ أو رَاتِبَتِهَا، وَالتَرَاوِيْحِ وَالضُّحَى، وكَاسْتِسْقَاءٍ وكُسُوْفِ شَمْسٍ أَوْ قَمَرٍ.
أَمَّا النفلُ المطلقُ فَلَا يَجِبُ فيه تَعْيِيْنٌ بَلْ يَكفِي فيه نيةُ فِعْلِ الصلاةِ، كَمَا فِي رَكعَتَي التحيةِ وَالوُضوءِ وَالْإِستِخَارَةِ، وكَذَا صلاةُ الْأَوَّابِيْنَ، عَلَى ما قاله شيخُنا ابنُ زِيَادٍ وَالعَلَّامَةُ السُّيُوْطِيُّ رَحِمَهُمَا اللهُ تعالى.
وَالَّذِيْ جَزَمَ به شيخُنا فِي فَتَاوِيهِ أَنَّهُ لَا بُدَّ فِيهَا مِنَ التَّعْيِيْنِ كَالضُّحَى.

และการตั้งเจตนาละหมาดวิตร์ โดยไม่ระบุจำนวนรอกาอัต ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว และให้ถือเอา (จำนวนรอกาอัต) ตามที่เขา (ผู้ที่ละหมาด) ต้องการ ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์"

ส่วนการตั้งเจตนาในละหมาดวิตร์ว่าเป็นละหมาดสุนัตอิชาอ์ หรือเป็นละหมาดรอวาติบของละหมาดอิชาอ์นั้น ถือว่าใช้ไม่ได้, และจำเป็นต้องเจาะจงว่าเป็นละหมาด ตะรอเวียะฮ์ และละหมาดฎุฮา, และ (จำเป็นต้องเจาะจงในละหมาดสุนัตที่มีสาเหตุ) เช่น ละหมาดขอฝน, และเช่นละหมาดเพราะเกิดสุริยคราสหรือจันทรคราส.

ส่วนละหมาดสุนัตมุฏลักนั้นไม่จำเป็นต้องเจาะจง เพียงแต่ตั้งเจตนาว่าทำละหมาด ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว เช่นเดียวกับละหมาดสองรอกาอัต ตะฮียะตุ้ลมัสยิด และละหมาดสุนัตหลังอาบน้ำละหมาด และละหมาดอิสติคอเราะห์ และละหมาด เอาวาบีน ตามที่ปรมาจารย์ของเราอิบนุซิยาด และบรมครูอัซซุยูฏีย์ได้กล่าวไว้ ขออัลลอฮ์ ตาอาลา ได้โปรดเมตตาคนทั้งสอง.

และสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้ตัดสินไว้ในหนังสือฟะตาวาของเขาคือจำเป็นต้องเจาะจงในละหมาด เอาวาบีน เช่นเดียวกับละหมาดฎุฮา.

(وَ) تَجِبُ (نيةُ فَرْضٍ فِيْهِ) أَيْ فِي الْفَرْضِ، ولَوْ كِفَايَةً أَوْ نَذْرًا، وإِنْ كَانَ النَّاوِيْ صَبِيًّا، لِيَتَمَيَّزَ عَنِ النَّفْلِ.
(كَأُصَلِّيْ فَرْضَ الظُّهْرِ) مَثَلًا، أَوْ فَرْضَ الْجُمعَةِ، وإِنْ أَدْرَكَ الْإِمَامَ فِي تَشَهُّدِهَا.

(وَسُنَّ) فِي النيةِ (إِضَافَةٌ إِلَى اللهِ) تَعَالَى، خُرُوجًا مِنْ خِلَافِ مَنْ أَوْجَبَهَا، وَلِيَتَحَقَّقَ مَعْنَى الإِخْلَاصِ.

และจำเป็นต้องตั้งเจตนา (เนียต) ว่าเป็นฟัรฎูในละหมาดฟัรฎู ถึงแม้จะเป็นฟัฎูกิฟายะห์ หรือเป็นละหมาดที่บนบานไว้ก็ตาม และถึงแม้ผู้ตั้งเจตนาจะเป็นเด็กก็ตามเพื่อแยกออกจากละหมาดสุนัต

เช่น "ข้าพเจ้าตั้งเจตนาละหมาดฟัรฎูดุห์ริ" เป็นต้น หรือ "ฟัรฎูวันศุกร์" ถึงแม้เขาจะไปทันอิหม่ามขณะอ่านตะชะฮ์ฮุดในละหมาดวันศุกร์ก็ตาม.

และสุนัตในการตั้งเจตนานั้นให้พาดพิงไปยังอัลลอฮ์ ตาอาลา (คือเพื่ออัลลอฮ์ ตาอาลา) เพื่อออกจากการขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่าการพาดพิงไปยังอัลลอฮ์นั้นเป็นวาญิบ และเพื่อให้เกิดความหมายที่แท้จริงของความบริสุทธิ์ใจ (อิคลาศ),

(وَتَعَرُّضٌ لِأَدَاءٍ أَوْ قَضَاءٍ) وَلَا يَجِبُ وَإِنْ كَانَ عَلَيْهِ فَائِتَةٌ مُمَاثِلَةٌ لِلْمُؤَدَّاةِ، خِلَافًا لِمَا اعْتَمَدَهُ الأَذْرَعِيُّ.

وَالأَصَحُّ صِحَّةُ الأَدَاءِ بِنِيةِ القَضَاءِ، وعَكَسُهُ، إِنْ عُذِرَ بِنَحْوِ غَيْمٍ، وإِلَّا بَطَلَتْ قَطْعًا لِتَلَاعُبِهِ،

(وَ) تَعَرُّضٌ (لِاسْتِقْبَالٍ وَعَدَدِ رَكَعَاتٍ) لِلْخُرُوجِ مِنْ خِلَافِ مَنْ أَوْجَبَ التعَرُّضَ لَهُمَا.

และสุนัตให้นำเสนอว่าเป็นละหมาดในเวลาหรือเป็นละหมาดชดใช้ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องวาญิบ ถึงแม้เขาจะมีละหมาดที่ขาดไปเหมือนกับละหมาดในเวลาก็ตาม ต่างกับทรรศนะที่ อัซรออีย์ ยึดถือ

และตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์"นั้น ถือว่าละหมาดในเวลาที่เนียตว่าเป็นละหมาดชดใช้นั้นมีผลใช้ได้ และในทางกลับกัน (คือละหมาดชดใช้โดยเนียตว่าเป็นละหมาดในเวลา) ถ้าหากมีเหตุขัดข้องด้วยกับเสมือนฟ้ามืดครึ้ม (ทำให้เข้าใจว่าหมดเวลาจึงเนียตชดใช้ หรือยังมีเวลาจึงเนียตว่าในเวลา แต่ต่อมาปรากฏผลตรงกันข้าม), และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากไม่มีเหตุขัดข้อง) ถือว่าละหมาดใช้ไม่ได้ เพราะเขากระทำล้อเล่น

และสุนัตให้นำเสนอในการตั้งเจตนาว่าหันไปทางกิบละห์ และระบุจำนวนรอกาอัต, เพื่อออกจากการขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่าการนำเสนอทั้งสองอย่างนั้นเป็นวาญิบ.

(وَ) سُنَّ (نُطْقٌ بِمَنْوِيٍّ) قَبْلَ التكبِيرِ، لِيُسَاعِدَ اللِّسَانُ الْقَلْبَ، وخُرُوْجًا مِنْ خِلَافِ مَنْ أَوْجَبَهُ.

وَلَوْ شَكَّ : هَلْ أَتَى بِكَمَالِ النيةِ أَوْ لَا ؟ أَوْ هَلْ نَوَى ظُهْرًا أَوْ عَصْرًا ؟ فَإِنْ ذَكَرَ بَعْدَ طُوْلِ زَمَانٍ، أَوْ بَعْدَ إِتْيَانِهِ بِرُكْنٍ - وَلَوْ قَوْلِيًا كَالقِرَاءَةِ - بَطَلَتْ صَلَاتُهُ، أَوْ قَبْلَهُمَا فَلَا.

และสุนัตให้กล่าวคำเนียตก่อนตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมเพื่อลิ้นจะไปช่วยหัวใจในการตั้งเจตนา และเพื่อออกจากการขัดแย้งของผู้ที่กล่าวว่าการกล่าวคำเนียตเป็นวาญิบ.

และถ้าหากคนหนึ่งสงสัยว่าได้เนียตครบถ้วนหรือไม่ หรือสงสัยว่าเขาเนียตละหมาดดุห์ริหรือละหมาดอัศริ ดังนั้นถ้าหากเขานึกขึ้นได้ภายหลังจากเวลาผ่านไปนาน หรือภายหลังจากเขาได้นำรุก่นหนึ่งรุก่นใดมาปฏิบัติแล้ว ถึงแม้จะเป็นรุก่นที่เป็นคำพูดก็ตาม เช่น อ่านฟาติฮะห์ ถือว่าเสียละหมาด หรือนึกขึ้นได้ก่อนมันทั้งสอง (คือนึกขึ้นได้ก่อนผ่านเวลาไปนาน หรือ ก่อนที่จะนำรุก่นมาปฏิบัติ) ถือว่าไม่เสียละหมาด.

(وَ) ثَانِيْهَا: (تَكْبِيْرُ تَحَرُّمٍ) لِلخبرِ الْمُتَّفَقِ عليه : إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ.

سُمِّيَ بِذٰلِكَ لِأَنَّ الْمُصَلِّيَ يَحْرُمُ عليهِ بِهِ مَا كَانَ حَلَالًا لَهُ قَبْلَهُ مِنْ مُفْسِدَاتِ الصَّلَاةِ، وجُعِلَ فَاتِحَةَ الصلاةِ لِيَسْتَحْضِرَ الْمُصَلِّيْ مَعْنَاهُ الدَّالَّ عَلَى عَظَمَةِ مَنْ تَهَيَّأَ لِخِدمَتِهِ حَتَّى تَتِمَّ لَهُ الهَيْبَةُ وَالْخُشُوْعُ، وَمِنْ ثَمَّ زِيْدَ فِيْ تَكْرَارِهِ لِيَدُوْمَ اسْتِصحَابُ ذَيْنِكَ فِيْ جَمِيعِ صَلَاتِهِ.

ประการที่สองของรู่ก่นละหมาดคือ ตักบีร ตะฮัรรุม เพราะมีฮะดีษที่รายงานสอดคล้องกันระหว่าง บุคอรีและมุสลิมว่า "เมื่อท่านขึ้นยืนละหมาด ท่านจงตักบีร"

ที่เรียกตักบีรนี้ว่า ตักบีรตะฮัรรุม เพราะผู้ละหมาดจะถูกห้ามด้วยตักบีรนี้จากสิ่งที่เคยอนุญาตให้เขากระทำก่อนที่จะตักบีรจากสิ่งที่ทำให้เสียละหมาด (เช่น อนุญาตให้พูดคุย การกินและดื่มเป็นต้น) ตักบีรได้ถูกกำหนดให้เป็นการเปิดฉากของละหมาด เพื่อผู้ละหมาดจะได้เก็บไว้ในใจเขาซึ่งความหมายของตักบีรที่บ่งชี้ถึงความยิ่งใหญ่ของผู้ที่เขาเตรียมพร้อมรับใช้พระองค์ จนเกิดความเกรงขามและความมีสมาธิขึ้นกับเขา,อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้จึงให้เพิ่มเติมด้วยการกล่าวตักบีรซ้ำ เพื่อให้ทั้งสองอย่างนี้ (ความเกรงขามและสมาธิ) มีอยู่ในใจในทั้งหมดละหมาดของเขา.

(مَقْرُوْنًا بِهِ) أي بِالتكبيرِ، (النيةُ) لِأَنَّ التكبيرَ أَوَّلُ أَرْكَانِ الصلاةِ فتَجِبُ مُقارَنَتُهَا بِهِ، بَلْ لَا بُدَّ أَنْ يَستَحْضِرَ كُلَّ مُعْتَبَرٍ فِيْهَا مِمَّا مَرَّ وَغَيْرُهُ. كَالْقَصْرِ لِلْقَاصِرِ، وَكَوْنِهِ إِمَامًا أو مَأمُومًا فِي الْجُمعَةِ، وَالْقُدوَةِ لِمَأمومِ فِي غَيْرِهَا، مَعَ ابْتِدَائِهِ.

ثُمَّ يَستَمِرُّ مُستَصْحِبًا لِذٰلِكَ كُلِّهِ إِلَى الرَّاءِ.

وَفِي قَوْلٍ صَحَّحَهُ الرَّافِعِيُّ، يَكْفِي قَرْنُهَا بِأَوَّلِهِ.

โดยต้องเนียตพร้อมกับตักบีร เพราะตักบีรเป็นรู่ก่นแรกของละหมาด จึงจำเป็นต้องให้เนียตพร้อมกับตักบีร แต่ยิ่งกว่านั้นคือจำเป็นต้องนำทั้งหมดของสิ่งที่ถูกพิจารณาในการเนียตที่ได้กล่าว

มาแล้ว (คือตั้งเจตนาละหมาด ระบุว่าเป็นฟัรฎู และเจาะจงละหมาด) มาไว้ในใจ รวมถึงสิ่งอื่นจากที่กล่าวมานั้นด้วย เช่นต้องเนียตเป็นละหมาดย่อ สำหรับผู้ที่ละหมาดย่อ ต้องเนียตเป็นอิหม่ามหรือมะอ์มูม ในการละหมาดวันศุกร์ และเนียตตาม สำหรับมะอ์มูมในละหมาดอื่นที่ไม่ใช่ละหมาดวันศุกร์ โดยให้นำทั้งหมดนั้นมาไว้ในใจพร้อมกับเริ่มกล่าวคำตักบีร หลังจากนั้นให้เขาคงอยู่พร้อมกับสิ่งที่นำมาทั้งหมดนั้น (ไว้ในใจเขา) จนถึงอักษรรออ์.

และในทรรศนะหนึ่งที่ รอฟิอีย์ ถือว่าถูกต้องกล่าวว่า เพียงพอแล้วการเนียตพร้อมกับเริ่มตักบีร.

وفِي الْمَجمُوعِ والتنقِيْحِ الْمُخْتَارُ مَا اخْتَارَهُ الإِمَامُ وَالْغَزَالِيُّ : أَنَّهُ يَكفِي فِيْهَا الْمُقَارَنَةُ الْعُرْفِيَّةُ عِنْدَ الْعَوَامِّ بِحَيْثُ يُعَدُّ مُستَحْضِرًا لِلصلاةِ.

وقالَ ابْنُ الرِّفْعَةِ : إِنَّهُ الْحَقُّ الَّذِيْ لَا يَجُوْزُ سِوَاهُ.

وَصَوَّبَهُ السُّبْكِيُّ، وقَالَ : مَنْ لَمْ يَقُلْ بِهِ وَقَعَ فِي الْوَسْوَاسِ الْمَذْمُوْمِ.

وعِنْدَ الْأَئِمَّةِ الثلاثةِ : يَجُوزُ تَقدِيمُ النيةِ عَلَى التكبيرِ بِالزَّمنِ الْيَسِيْرِ.

ในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์" และ "อัตตันกีฮ์" มีว่าทรรศนะที่ถูกคัดเลือกคือสิ่งที่อิหม่าม (ฮะร่อมัยน์) และฆอซาลีย์ได้คัดเลือกคือ ถือว่าเพียงพอแล้วการเนียตพร้อมกับตักบีรตามที่เรียกกันว่าเป็นความพร้อมสำหรับคนทั่วไป (มุกอรอนะห์ อุรฟียะห์) ในที่ซึ่งเขาจะถูกนับว่าเป็นผู้ที่มีใจจดจ่ออยู่กับละหมาด.

และ อิบนุ ริฟอะห์ ได้กล่าวว่าทรรศนะที่อิหม่าม ฮะร่อมัยน์ได้คัดเลือกนั้นถือว่าถูกต้อง และไม่อนุญาตให้ใช้ทรรศนะอื่น

และซุบกีย์ ถือว่าเป็นทรรศนะที่ถูกต้องแล้ว และได้กล่าวว่า ผู้ใดไม่กล่าวตามทรรศนะนี้ เขาจะตกอยู่ในความสับสนที่ถูกตำหนิ.

และตามทรรศนะของอิหม่ามทั้งสามท่าน (นอกจากอิหม่ามชาฟิอีย์) นั้น อนุญาตให้เนียตก่อนกล่าวตักบีรได้ โดยห่างกันด้วยเวลาเล็กน้อย.

(وَيَتَعَيَّنُ) فِيهِ عَلَى الْقَادِرِ لَفْظُ : (اَللهُ أَكْبَرُ) لِلْاِتِّبَاعِ، أَوْ اَللهُ الْأَكْبَرُ.

وَلَا يَكْفِي أَكْبَرُ اللهُ، وَلَا اَللهُ كَبِيْرٌ، أَوْ أَعْظَمُ، وَلَا اَلرَّحْمٰنُ أَكْبَرُ.

وَيَضُرُّ إِخْلَالٌ بِحَرْفٍ مِنْ اَللهُ أَكْبَرُ. وزِيَادَةُ حَرْفٍ يُغَيِّرُ الْمَعْنَى، كَمَدِّ هَمْزَةِ اَللهُ، وَكَأَلِفٍ بَعْدَ البَاءِ، وزيادةُ وَاوٍ قَبْلَ الْجَلَالَةِ، وتَخَلُّلُ وَاوٍ سَاكِنَةٍ ومُتَحَرِّكَةٍ بَيْنَ الْكَلِمَتَيْنِ، وَكَذَا زِيَادَةُ مَدِّ الْأَلِفِ الَّتِيْ بَيْنَ اللَّامِ وَالْهَاءِ إِلَى حَدٍّ لَا يَرَاهُ أَحَدٌ مِنَ الْقُرَّاءِ.

وَلَا يَضُرُّ وَقْفَةٌ يَسِيْرَةٌ بَيْنَ كَلِمَتَيْهِ، وهِيَ سَكْتَةُ التَّنَفُّسِ، وَلَا ضَمُّ الرَّاءِ.

และเจาะจงต้องใช้คำตักบีรเหนือผู้ที่มีความสามารถคือคำว่า “อัลลอฮุ อักบัร” เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ หรือคำว่า “อัลลอฮุ้ลอักบัร”

และถือว่าใช้ไม่ได้การกล่าวคำว่า “อักบะรุ้ลลอฮ์” และคำว่า “อัลลอฮุ กะบีร” หรือ “อัลลอฮุ อะอ์ซอม” และมีผลใช้ไม่ได้การกล่าวคำว่า “อัรรอฮ์มานุ อักบัร”.

และจะเกิดผลเสียการทำให้ขาดหายไปหนึ่งอักษรจากคำว่า “อัลลอฮุอักบัร” และการเพิ่มหนึ่งอักษรที่ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลง เช่นอ่านยาวอักษรฮัมซะห์ที่คำว่า “อัลลอฮ์” และเช่นการเพิ่มอะลิฟหลังอักษรบาอ์ และการเพิ่มอักษรวาวก่อนคำว่า “อัลลอฮ์” และการนำอักษรวาวที่มีสุกูน หรือมีสระมาแทรกระหว่างสองคำนั้น และจะเกิดผลเสียเช่นกันการเพิ่มการลากเสียงยาวอักษรอะลิฟที่อยู่ระหว่างอักษรลามกับอักษรฮาอ์ ถึงขนาดที่ไม่มี กุรรออ์ (ผู้รู้ด้านการอ่าน)คนใดมีทรรศนะไว้ (เท่าที่มีผู้กล่าวไว้คือลากเสียงยาวได้เท่ากับเจ็ดอะลิฟหรือสิบสี่ฮะรอกะห์ ตามที่อิบนุฮะญัรได้รายงานไว้)

และจะไม่เกิดผลเสียการหยุดเล็กน้อยคั่นระหว่างสองคำของตักบีร (คือระหว่าง อัลลอฮู่ กับ อักบัร) คือการหยุดหายใจ และไม่เกิดผลเสียการใส่สระฎอมมะห์ที่อักษรรออ์.

(فَرْعٌ) لَوْ كَبَّرَ مَرَّاتٍ نَاوِيًا الْافْتِتَاحَ بِكُلٍّ : دَخَلَ فِيهَا بِالوِتْرِ وَخَرَجَ مِنْهَا بِالشَّفْعِ، لِأَنَّهُ لَمَّا دَخَلَ بِالْأُولَى خَرَجَ بِالثانيةِ، لِأَنَّ نيةَ الِافتِتاحِ بِهَا مُتَضَمِّنَةٌ لِقَطْعِ الْأُولَى. وَهَكَذَا، فَإِنْ لَمْ يَنْوِ ذَلِكَ، وَلَا تَخَلَّلَ مُبْطِلٌ كَإِعَادَةِ لَفْظِ النيةِ، فَمَا بَعْدَ الْأُولَى ذِكْرٌ لَا يُؤَثِّرُ.

แตกประเด็น ถ้าหากคนหนึ่งตักบีรหลายครั้งโดยแต่ละครั้งเขาตั้งเจตนาเป็นการเริ่มเข้าละหมาด ถือว่าเขาได้เข้าสู่ละหมาดในครั้งที่เป็นจำนวนคี่ และได้ออกจากละหมาดในครั้งที่เป็นจำนวนคู่ เพราะความจริงเมื่อเขาได้เข้าละหมาดในการตักบีรครั้งแรก ก็เท่ากับเขาได้ออกจากละหมาดในการตักบีรครั้งที่สอง เพราะการเนียตเริ่มเข้าละหมาดด้วยการตักบีรครั้งที่สอง มันครอบคลุมถึงการตัดขาดจากการเนียตครั้งแรก และจะเป็นเช่นนี้เรื่อยไป ดังนั้นถ้าหากเขาไม่ได้เนียตเช่นนั้น (คือไม่ได้เนียตเป็นการเริ่มเข้าละหมาดทุกครั้งที่ตักบีร โดยเนียตเริ่มเข้าละหมาดในครั้งแรกเท่านั้น และนอกจากเนียตครั้งแรกแล้วเขาไม่ได้เนียตอะไร) โดยไม่มีสิ่งที่ทำให้เสียละหมาดมาคั่นระหว่างตักบีร เช่นการนำเอาคำเนียตมากล่าวซ้ำ (ซึ่งทำให้เสียละหมาด) ดังนั้นการตักบีรหลังจากครั้งแรกถือเป็นคำซิกร์ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลเสียใดๆ.

(وَيَجِبُ إِسْمَاعُهُ) أي التكبيرِ، (نَفْسَهُ) إِنْ كَانَ صَحِيحَ السَّمْعِ، وَلَا عَارِضَ مِنْ نَحوِ لَغَطٍ. (كَسَائِرِ رُكْنٍ قَوْلِيٍّ) مِنَ الفاتحةِ وَالتشهُّدِ وَالسلَامِ. وَيُعتَبَرُ إِسْمَاعُ الْمَندُوبِ القَوْلِيِّ لِحُصُولِ السُّنَّةِ.

(وَسُنَّ جَزْمُ رَائِهِ) أي التكبيرِ، خُرُوجًا مِنْ خِلَافِ مَنْ أَوْجَبَهُ وَجَهْرٌ بِهِ لِإِمَامٍ كَسَائِرِ تَكْبِيرَاتِ الِانْتِقَالَاتِ،

และจำเป็นต้องทำให้ตนเองได้ยินคำกล่าวตักบีร ถ้าหากเขาเป็นคนหูดี และไม่มีสิ่งขัดขวางการได้ยินเช่นเสมือนเสียงอึกทึกเป็นต้น

เช่นเดียวกับบรรดารู่ก่นละหมาดทั้งหมดที่เป็นคำพูด (ที่จำเป็นต้องทำให้ตนเองได้ยิน) เช่น ฟาติฮะห์ และตะชะห์ฮุด และสลาม,และให้นำเอาการทำให้ตนเองได้ยินสิ่งที่เป็นสุนัตที่เป็นคำพูดมาพิจารณาด้วยเพื่อให้ได้รับผลบุญของการทำสิ่งที่เป็นสุนัต.

และสุนัตให้อ่านญัซม์ (คือใส่สุกูน) ที่อักษร รออ์ ของคำตักบีร เพื่อออกจากการขัดแย้งของผู้ที่ถือว่ามันเป็นวาญิบ, และสุนัตให้กล่าวตักบีรด้วยเสียงดังสำหรับอิหม่าม เช่นเดียวกับบรรดาตักบีรเปลี่ยนท่าต่างๆ ในละหมาด (ตักบีร อินติกอลาต).

(وَرَفْعُ كَفَّيْهِ) أَوْ إِحْدَاهُمَا إِنْ تَعَسَّرَ رَفْعُ الْأُخْرَى، (بِكَشْفٍ) أَيْ مَعَ كَشْفِهِمَا، وَيُكْرَهُ خِلَافُهُ. وَمَعَ تَفْرِيْقِ أَصَابِعِهِمَا تَفْرِيْقًا وَسَطًا، (حَذْوَ) أي مُقَابِلَ (مَنكِبَيْهِ) بِحَيْثُ يُحَاذِي أَطْرَافُ أصابِعِهِ أَعْلَى أُذُنَيْهِ، وَإِبْهَامَاهُ شَحْمَتَيْ أُذُنَيْهِ، وَرَاحَتَاهُ مَنْكِبَيْهِ، لِلْاتِّبَاعِ.

และสุนัตให้ยกมือทั้งสองข้างของเขาขึ้น หรือข้างหนึ่งจากสองข้างหากลำบากที่จะยกอีกข้างหนึ่งขึ้น พร้อมแบมือทั้งสองข้าง, และมักรูห์การทำตรงข้ามกับมัน (คือการไม่แบมือ) และพร้อมกับถ่างนิ้วมือทั้งสองข้างพอประมาณ โดยยกมือทั้งสองข้างพร้อมแบมือขึ้นสูงตรงกับไหล่ทั้งสองข้างของเขา โดยให้ปลายนิ้วของเขาตรงกับใบหูทั้งสองข้างของเขา และให้สองหัวแม่มือทั้งสองข้างของเขาตรงกับติ่งหูทั้งสองข้าง และฝ่ามือทั้งสองข้างของเขาตรงกับไหล่ทั้งสองข้างของเขา เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์

وَهَذِهِ الكَيْفِيَةُ تُسَنُّ (مَعَ) جَمِيعِ تكبِيْرِ (تَحَرُّمٍ) بِأَنْ يَقْرِنَهُ بِهِ ابْتِدَاءً وِيُنْهِيَهُمَا مَعًا.

(وَ) مَعَ (رُكُوعٍ) لِلاتباعِ الوَارِدِ مِنْ طُرُقٍ كَثِيْرَةٍ.

(وَرَفْعٍ مِنهُ) أي مِنَ الركُوعِ.

(وَ) رفعٍ (مِنْ تشهُّدٍ أَوَّلٍ) لِلاتباعِ فِيهِمَا.

(وَوَضْعُهُمَا تَحتَ صدْرِهِ) وفَوْقَ سُرَّتِهِ، لِلاتباعِ. (آخِذًا بِيَمِينِهِ) كُوْعَ (يَسَارِهِ) وَرَدُّهُمَا مِنَ الرفعِ إلى تَحْتِ الصدْرِ أَوْلَى مِنْ إرسَالِهِمَا بِالْكُلِّيَةِ، ثُمَّ اسْتِئْنَافِ رَفعِهِمَا إِلَى تحتِ الصدرِ.

قَالَ الْمُتَوَلِّيُّ، - وَاعتَمَدَه غيرُهُ -: يَنبَغِي أَنْ يَنظُرَ قَبْلَ الرفعِ والتكبيرِ إلَى مَوضِعِ سُجُودِهِ وَيُطْرِقَ رأسَهُ قَلِيلًا ثُمَّ يَرْفَعَ

และวิธีการนี้สุนัตให้กระทำพร้อมกับการกล่าวตักบีรทั้งหมด ได้แก่ ตักบีร ตะฮัรรุม โดยให้เขายกมือขึ้นพร้อมกับตักบีรในขณะเริ่มต้น และให้การยกมือและตักบีรสิ้นสุดลงพร้อมกัน,

และให้ตักบีรด้วยวิธีการนี้พร้อมกับรุกัวะอ์ เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ที่มีมาจากหลายสายรายงานมากมาย

และสุนัตให้ตักบีรด้วยวิธีการนี้ พร้อมกับการเงยขึ้นจากรุกัวะอ์,

และสุนัตให้ตักบีรด้วยวิธีการนี้ ขณะลุกขึ้นจากการนั่งตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ในทั้งสองนี้.

และสุนัตให้วางมือทั้งสองข้างไว้ใต้หน้าอกเหนือสะดือของเขา เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ โดยใช้มือขวาจับข้อมือซ้ายของเขา และการเอามือทั้งสองข้างกลับมาจากการยกขึ้นไปไว้ใต้หน้าอกดีกว่าปล่อยมือทั้งสองไปเลย หลังจากนั้นจึงเริ่มยกมือทั้งสองข้างมาไว้ใต้หน้าอก.

มุตะวัลลีย์ได้กล่าวและคนอื่นได้ให้การรับรอง เขาได้กล่าวว่า เป็นการสมควรแก่ผู้ละหมาดก่อนยกมือและกล่าวคำตักบีรให้เขามองไปยังสถานที่สุหยูดของเขา และให้เขาก้มศีรษะของเขาเล็กน้อยหลังจากนั้นให้เงยศีรษะขึ้น.

(وَ) ثَالِثُهَا: (قِيَامُ قَادِرٍ) عَلَيهِ بِنَفسِهِ أو بِغَيرِهِ (فِي فَرْضٍ) ولَوْ مَنذُورًا أو مُعَادًا.
ويَحْصُلُ القِيَامُ بِنَصْبِ فَقَارِ ظَهْرِهِ - أي عِظَامِهِ الَّتِي هِيَ مَفَاصِلُهُ - ولَوْ بِاستِنَادٍ إِلَى شَيْءٍ بِحَيْثُ لَوْ زَالَ لَسَقَطَ.
ويُكْرَهُ الاِستِنَادُ - لَا بِانْحِنَاءٍ - إِنْ كَانَ أَقرَبَ إِلَى أَقَلِّ الركوعِ، إِنْ لَمْ يَعجَزْ عَنْ تَمَامِ الاِنتِصَابِ.

ประการที่สามของรู่ก่นละหมาดคือ การยืนของผู้ที่มีความสามารถยืนได้ด้วยตนเองหรือโดยอาศัยผู้อื่น ในละหมาดฟัรฎูแม้จะเป็นละหมาดที่ถูกบนบานไว้ หรือเป็นละหมาดที่กลับไปละหมาดใหม่ก็ตาม.

และการยืนจะเกิดขึ้นด้วยการตั้งกระดูกสันหลังให้ตรงซึ่งคือกระดูกข้อต่อของหลัง ถึงแม้โดยอาศัยการพิงกับสิ่งหนึ่ง โดยถ้าหากสิ่งนั้นหายไปเขาจะต้องล้มลงก็ตาม,

และมักรูห์ยืนโดยอาศัยการพิง, จะไม่ถือเป็นการยืน ด้วยการก้มโค้ง ถ้าหากการก้มโค้งนั้นเกือบถึงขั้นอย่างน้อยของการรุกัวะอ์ ถ้าหากเขาไม่อ่อนแอที่จะยืนตรงได้โดยสมบูรณ์.

(وَلِعَاجِزٍ شَقَّ عَلَيهِ قِيَامٌ) بِأَنْ لَحِقَهُ بِهِ مَشَقَّةٌ شَدِيدَةٌ بِحَيْثُ لَا تُحتَمِلُ عَادَةً - وَضَبَطَهَا الإِمَامُ بِأَنْ تَكُونَ بِحَيْثُ يَذْهَبُ مَعَهَا خُشُوعُهُ - (صَلَاةٌ قَاعِدًا) كَرَاكِبِ سَفِينَةٍ خَافَ نَحْوَ دَوَرَانِ رَأْسٍ إِنْ قَامَ، وسَلِسٍ لَا يَسْتَمْسِكُ حَدَثَهُ إِلَّا بِالقُعُودِ.
ويَنْحَنِي القَاعِدُ لِلركوعِ بِحَيثُ تُحَاذِي جَبْهَتُهُ مَا قُدَّامَ رُكْبَتَيْهِ.

และอนุญาตให้แก่ผู้อ่อนแอที่ยืนได้ด้วยความยากลำบาก โดยเขาจะได้รับความยากลำบากแสนสาหัสด้วยการยืนนั้น ในที่ซึ่งไม่อาจแบกรับความยากลำบากนั้นได้ตามประเพณี อิหม่าม (ฮะรอมัยน์) ได้กำหนดกรอบของความยากลำบากไว้ว่าคือ ความยากลำบากที่ทำให้ความมีสมาธิของเขาในละหมาดหายไป คืออนุญาตให้เขาละหมาดโดยนั่งได้ เช่น ผู้ที่โดยสารไปในเรือที่กลัวเสมือนอาการเวียนศีรษะถ้าหากเขายืน และผู้ที่ปัสสาวะกะปริดกะปรอย ที่ไม่สามารถอดกลั้นฮะดัษของเขาไว้ได้นอกจากต้องอาศัยการนั่ง

และให้ผู้ที่นั่งละหมาดก้มลงเพื่อรุกัวะอ์ โดยให้หน้าผากของเขาใกล้กับส่วนหน้าของหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา.

(فَرْعٌ) قال شيخُنا : يَجُوزُ لِمَرِيضٍ أَمْكَنَهُ القِيامُ بِلَا مَشَقَّةٍ لَوِ انْفَرَدَ، لَا إِنْ صَلَّى فِي جماعةٍ إِلَّا مَعَ جُلوسٍ فِي بَعْضِهَا، الصلاةُ مَعَهم مَعَ الجُلُوسِ فِي بَعضِهَا، وإِنْ كَانَ الْأَفْضَلُ الِانْفِرَادَ.

وكَذَا إِذَا قَرَأَ الفاتحةَ فَقَطْ لَمْ يَقعُدْ، أو وَالسُّورَةَ قَعَدَ فِيهَا جازَ لَهُ قِراءَتُهَا مَعَ القُعُودِ، وإِنْ كَانَ الْأَفضَلُ تَرْكَهَا. انتهى.

แตกประเด็น ปรมาจรย์ของเราได้กล่าวว่า อนุญาตแก่ผู้ป่วยที่สามารถยืนได้โดยไม่ยากลำบาก (ตลอดการละหมาด) ถ้าหากเขาละหมาดคนเดียว แต่ไม่สามารถยืนได้ (ตลอดการละหมาด) ถ้าหากเขาละหมาดญะมาอะห์ นอกจากเขาต้องนั่งละหมาดในบางส่วน คืออนุญาตให้ผู้ป่วยดังกล่าวละหมาดญะมาอะห์พร้อมพวกเขา ด้วยการนั่งละหมาดในบางส่วนได้ ถึงแม้ที่ดีเลิศให้เขาละหมาดคนเดียวก็ตาม,

และเช่นเดียวกันบุคคลที่เมื่ออ่านฟาติฮะห์เท่านั้น เขาไม่ต้องนั่ง หรือถ้าหากเขาอ่านฟาติฮะห์และซูเราะห์เขาต้องนั่งในละหมาด อนุญาตให้เขาอ่านฟาติฮะห์และซูเราะห์พร้อมกับนั่งได้ ถึงแม้ที่ดีเลิศนั้นให้เขาทิ้งการอ่านซูเราะห์ไปก็ตาม. จบคำพูด

وَالأَفضَلُ لِلقاعِدِ الْإِفتِرَاشُ، ثُمَّ التَّرَبُّعُ، ثُمَّ التَّوَرُّكُ، فَإِنْ عَجَزَ عَنِ الصلاةِ قَاعِدًا صَلَّى مُضطَجِعًا عَلَى جَنبِهِ، مُستَقبِلًا لِلقِبلَةِ بِوَجْهِهِ وَمُقَدَّمِ بَدَنِهِ، ويُكرَهُ عَلَى الْجَنْبِ الْأَيْسَرِ بِلَا عُذْرٍ.

فَمُستَلْقِيًا عَلَى ظَهْرِهِ وأَخْمَصَاهُ إِلَى القِبلَةِ، ويَجِبُ أَنْ يَضَعَ تحتَ رأسِهِ نحوَ مِخَدَّةٍ لِيَستَقبِلَ بِوَجْهِهِ القِبلَةَ، وَأَنْ يُومِىءَ إِلَى صَوْبِ القِبلَةِ رَاكِعًا وسَاجِدًا، وبِالسُّجودِ أَخْفَضُ مِنَ الإيمَاءِ إِلَى الركوعِ، إِنْ عَجَزَ عَنْهُمَا.

فإِنْ عَجَزَ عَنِ الْإِيمَاءِ بِرَأسِهِ أَوْمَأَ بِأَجْفَانِهِ.

فَإِنْ عَجَزَ، أَجْرَى أَفعَالَ الصَّلَاةِ عَلَى قَلْبِهِ، فَلَا تَسْقُطُ عَنْهُ الصَّلَاةُ مَا دَامَ عَقْلُهُ ثَابِتًا.

ที่ดีเลิศสำหรับผู้ที่นั่งละหมาดคือการนั่งแบบอิฟติรอช (คือนั่งโดยใช้เท้าซ้ายรองก้นเหมือนการนั่งอ่าตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก) หลังจากนั้นคือการนั่งแบบขัดสมาธิ และการนั่งแบบตะวัรรุก (คือนั่งโดยใช้เท้าซ้ายสอดใต้ขาขวาเหมือนการนั่งอ่านตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย), ดังนั้นถ้าหากเขาไม่มีความสามารถนั่งละหมาดได้ ให้เขาละหมาดโดยการนอนตะแคงทับสีข้าง (ด้านขวา) ของเขา หันหน้าและส่วนหน้าของร่างกายของเขา (คือหน้าอก) ไปทางกิบละฮ์. และมักรูฮ์นอนตะแคงทับสีข้างด้านซ้ายโดยไม่มีอุปสรรคใดๆ.

ต่อจากนั้น (ถ้าหากเขาไม่สามารถนอนตะแคงได้) ให้เขานอนหงายทับบนหลังของเขาโดยฝ่าเท้าทั้งสองข้างของเขาหันไปทางกิบละฮ์, และจำเป็นต้องวางเสมือนหมอนไว้ใต้ศีรษะของเขาเพื่อให้ใบหน้าของเขาหันไปทางกิบละฮ์, และเขาจำเป็นต้องใช้การทำท่า (ด้วยศีรษะของเขา) ตรงไปยังกิบละฮ์ ในสภาพรุกัวะอ์และสุหยูด, และการทำท่าสุหยูดนั้นต้องต่ำกว่าการทำท่ารุกัวะอ์ ถ้าหากเขาไม่สามารถรุกัวะอ์และสุหยูดได้.

และถ้าหากเขาไม่สามารถทำท่าโดยใช้ศีรษะของเขาได้ ให้เขาทำท่าโดยใช้เปลือกตาของเขา,

และถ้าหากเขาไม่มีความสามารถ (ทำท่าโดยใช้เปลือกตาของเขา) ให้เขาดำเนินการกระทำต่างๆของละหมาดโดยใช้หัวใจของเขา (คือใช้ใจนึก) ดังนั้นละหมาดจะไม่หลุดร่วงจากเขา ตราบที่เขายังมีสติมั่นคง.

وَإِنَّمَا أَخَّرُوْا القِيَامَ عَنْ سَابِقَيْهِ - مَعَ تَقَدُّمِهِ عَلَيْهِمَا - لِأَنَّهُمَا رُكْنَانِ حَتَّى فِي النَّفْلِ، وهُوَ رُكْنٌ فِي الفَرِيضَةِ فَقَطْ.

(كَمُتَنَفِّلٍ) فَيَجُوزُ لَهُ أَنْ يَصَلِّيَ النفلَ قَاعِدًا ومُضْطَجِعًا، مَعَ القُدرَةِ عَلَى القِيَامِ أَوِ القُعُوْدِ.

ويَلزَمُ الْمُضطَجِعُ القُعودَ لِلركوعِ والسجودِ، أَمَّا مُستَلقِيًا فَلَا يَصِحُّ مَعَ إمكانِ الْاِضْطِجَاعِ.

وفِي الْمَجمُوعِ : إطَالَةُ القيامِ أَفضَلُ مِنْ تَكْثِيْرِ الرَّكعَاتِ.

وفِي الروضَةِ : تَطوِيلُ السجودِ أَفضَلُ مِنْ تَطوِيْلِ الركوعِ .

ความจริงบรรดานักวิชาการได้นำรู่ก่นการยืนละหมาดมากล่าวไว้หลังจากสองรู่ก่นก่อน (คือเนียตและตักบีร่อตุ้ลเอียะฮรอม) ทั้งที่การยืนต้องมาก่อนสองรู่ก่นนั้น เพราะสองรู่ก่นนั้น เป็นรู่ก่นละหมาดแม้ในละหมาดสุนัต แต่การยืนนั้นเป็นรู่ก่นเฉพาะในละหมาดฟัรฎูเท่านั้น.

เช่นเดียวกับผู้ที่ละหมาดสุนัต ดังนั้นจึงอนุญาตให้ผู้ที่ละหมาดสุนัต ละหมาดสุนัตโดยการนั่งและนอนตะแคงได้ทั้งที่เขามีความสามารถจะยืนหรือนั่งละหมาดได้ก็ตาม

และผู้ที่นอนตะแคงจำเป็นต้องลุกขึ้นนั่งเพื่อรุก้วะอ์ และสุหยูด ส่วนผู้ที่นอนหงายละหมาดสุนัตนั้น จะมีผลใช้ไม่ได้เมื่อเขามีความสามารถนอนตะแคงละหมาดได้.

ใน "อัลมัจมัวะอ์" กล่าวว่า การยืนละหมาดนานดีเลิศกว่าการละหมาดหลายรอกาอัต.

และใน "เราเฎาะห์" กล่าวว่า การสุหยูดนานดีเลิศกว่าการรุก้วะอ์นาน.

(وَ) رابِعُهَا : (قِرَاءَةُ فَاتِحَةٍ كُلَّ رَكعَةٍ) فِي قِيَامِهَا، لِخَبَرِ الشيخين : لَا صَلاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ. أي فِي كُلِّ رَكعَةٍ.

(إِلَّا رَكعَةَ مَسبُوقٍ) فَلَا تَجِبُ عليهِ فِيْهَا حَيْثُ لَمْ يُدرِكْ زَمَنًا يَسَعُ الفَاتحةَ مِنْ قِيَامِ الإِمَامِ، ولَوْ فِي كُلِّ الركعَاتِ لِسَبْقِهِ فِي الْأُوْلَى وتَخَلُّفِ الْمأموم عنهُ بِزَحْمَةٍ أو نِسيَانٍ أو بُطْءِ حَرَكَةٍ، فَلَمْ يَقُمْ مِنَ السجودِ فِي كُلٍّ مِمَّا بَعدَهَا إِلَّا وَالْإِمَامُ رَاكِعٌ، فَيَتَحَمَّلُ الْإِمَامُ الْمُتَطَهِّرُ فِي غَيرِ الركعةِ الزَّائِدَةِ الفاتحةَ أَوْ بَقِيَّتَهَا عَنْهُ.

ประการที่สี่ของรู่กนละหมาดคือ การอ่านฟาติฮะห์ทุกรอกาอัต ในขณะยืนของรอกาอัตนั้น เพราะมีฮะดีษของบุคอรีและมุสลิมว่า " ไม่มีละหมาด สำหรับผู้ที่ไม่อ่าน ฟาติฮะ ตุ้ลกิตาบ (บทเริ่มของอัลกุรอาน)" หมายถึงในทุกรอกาอัต.

ยกเว้นในรอกาอัตของมัสบูก (คนที่ตามไม่ทันอิหม่ามดังนิยามที่จะกล่าวต่อไป) ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องอ่านฟาติฮะห์เหนือคนมัสบูกในรอกาอัตที่เขาไม่ทันอิหม่าม มัสบูกคือผู้ที่เขามีเวลาไม่พอจะอ่านฟาติฮะห์ได้ทันจากการยืนของอิหม่าม ถึงแม้จะในทุกรอกาอัตก็ตาม เพราะอิหม่ามได้อ่านฟาติฮะห์ล่วงหน้าเขาไปก่อนแล้วในรอกาอัตแรก,และเพราะมะอ์มูมล่าช้าจากอิหม่ามเนื่องจากสาเหตุของการเบียดเสียด หรือการหลงลืม (ละหมาดหรือการอ่าน) หรือเพราะเคลื่อนไหวล่าช้า และเขาไม่ได้ลุกขึ้นจากสุหยูดในทุกรอกาอัตภายหลังจากรอกาอัตแรก นอกจากอิหม่ามกำลังก้มลงรุก้วะอ์ ดังนั้นอิหม่ามที่สะอาด (คือไม่มีฮะดัษ) จะแบกรับการอ่านฟาติฮะห์ และส่วนที่เหลือของฟาติฮะห์แทนมะอ์มูมที่เป็นมัสบูก นอกจากรอกาอัตที่ทำเกิน.

ولَوْ تَأَخَّرَ مَسبُوقٌ لَمْ يَشتَغِلْ بِسُنَّةٍ لِإِتمَامِ الفاتحةِ فَلَمْ يُدْرِكِ الْإِمَامَ إِلَّا وهُوَ مُعتَدِلٌ لَغَتْ رَكعَتُهُ.

(مَعَ بَسْمَلَةٍ) أي مَعَ قِرَاءَةِ البَسْمَلَةِ فَإِنَّهَا آيَةٌ مِنْهَا، لِأَنَّهُ صلى الله عليه وسلم قَرَأَهَا ثُمَّ الفَاتحةَ وعَدَّهَا آيَةً مِنْهَا. وكَذَا مِنْ كُلِّ سُورَةٍ غَيْرِ بَرَاءَة.

และถ้าหากมัสบูกล่าช้าโดยไม่ได้ยุ่งอยู่กับการทำสิ่งที่เป็นสุนัต (เช่นอ่านดุอาอ์ อิฟติตาฮ์) ที่เขาล่าช้าเพื่ออ่านฟาติฮะห์ให้ครบ เขาจึงตามไม่ทันอิหม่าม นอกจากตามไปทันขณะที่อิหม่ามกำลัง

เอียะอ์ติดาล ถือว่ารอกาอัตนั้นของเขาเสียเปล่า (เพราะเงื่อนไขที่จะไม่ทำให้รอกาอัตนั้นเสียเปล่าก็คือจะต้องตามไปทันอิหม่ามในรุกัวะอ์).

(อ่านฟาติฮะห์)-พร้อมกับบิสมิ้ลลาห์ หมายถึงพร้อมกับอ่านบิสมิ้ลลาฮ์จนจบ เพราะบิสมิ้ลลาห์เป็นอายะห์หนึ่งของฟาติฮะห์ เพราะท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้อ่านบิสมิ้ลลาห์ หลังจากนั้นท่านได้อ่านฟาติฮะห์ และท่านได้นับบิสมิ้ลลาห์เป็นอายะห์หนึ่งของฟาติฮะห์ และเช่นเดียวกันนี้ (คือเป็นอายะห์หนึ่ง) ของทุกซูเราะห์ นอกจากซูเราะห์บะรออะห์

(وَ) مَعَ (تَشْدِيدَاتٍ) فِيْهَا، وهِيَ أَرْبَعَ عَشْرَةَ، لِأَنَّ الْحَرْفَ الْمُشَدَّدَ بِحَرْفَيْنِ. فَإِذَا خُفِّفَ بَطَلَ مِنْهَا حَرْفٌ.

(وَ) مَعَ (رِعَايَةِ حُرُوْفٍ) فِيْهَا، وهِيَ عَلَى قِرَاءَةِ مَلِكِ - بِلَا أَلِفٍ - مِائَةٌ ووَاحِدٌ وأربَعُوْنَ حَرْفًا، وهِيَ مَعَ تَشْدِيْدَاتِهَا مِائَةٌ وخَمسَةٌ وَخَمْسُوْنَ حَرْفًا.

และพร้อมอักษรที่มีเครื่องหมายชัดดะห์ทุกอักษรในฟาติฮะห์ซึ่งมีอยู่สิบสี่อักษร เพราะอักษรที่มีเครื่องหมายชัดดะห์เท่ากับมีสองอักษร ถ้าหากอ่านเบา (โดยไม่มีชัดดะห์) ก็จะเสียไปหนึ่งอักษร.

และพร้อมรักษาให้ครบทุกตัวอักษรในฟาติฮะห์ และฟาติฮะห์ตามการอ่าน "มะลิกิ" โดยไม่มีอะลิฟ มีหนึ่งร้อยสี่สิบเอ็ดอักษร, และฟาติฮะห์เมื่อนับรวมอักษรที่มีเครื่องหมายชัดดะห์จะมีหนึ่งร้อยห้าสิบห้าอักษร

(وَمَخَارِجِهَا) أَيِ الْحُرُوْفِ كَمَخْرَجِ ضَادٍ وَغَيْرِهَا، فَلَوْ أَبْدَلَ قَادِرٌ أَوْ مَنْ أَمْكَنَهُ التعَلُّمُ - حرْفًا بِآخَرَ، ولَوْ ضَادًا بِظَاءٍ، أَوْ لَحَنَ لَحْنًا يُغَيِّرُ الْمَعنَى، كَكَسْرِ تاءِ {أَنْعَمْتَ} أو ضَمِّهَا وكَسْرِ كافِ {إِيَّاكَ} لَا ضَمِّهَا، فَإِنْ تَعَمَّدَ ذلك وعَلِمَ تَحرِيمَهُ بَطلَتْ صَلاتُهُ، وإلَّا فَقِراءَتُهُ.

نَعَمْ إِنْ أَعَادَهُ الصَّوَابَ قَبْلَ طُولِ الفَصْلِ كَمَّلَ عَلَيْهَا.

และรักษาฐานกำเนิดเสียงของอักษร เช่น ฐานกำเนิดเสียงของอักษร ฎ๊อด และอักษรอื่น ดังนั้นถ้าหากคนที่มีความสามารถ หรือผู้ที่เขาสามารถจะศึกษาได้ ได้เปลี่ยนอักษรหนึ่งเป็นอีกอักษรหนึ่ง แม้จะเปลี่ยน ฎ๊อด เป็น ฏออ์ ก็ตาม หรือเขาอ่านผิดชนิดที่ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป เช่น อ่านกัสเราะห์ที่อักษรตาอ์ของคำว่า "อันอัมต้า" หรืออ่านด้วยสระฎอมมะห์, และอ่านกัสเราะห์ที่อักษรก๊าฟของคำว่า "อี้ยาก้า" แต่จะไม่เสียความหมายด้วยการอ่านฎอมมะห์ที่อักษรก๊าฟ, ดังนั้นถ้าหากเขาตั้งใจเปลี่ยนและตั้งใจอ่านผิด และรู้ว่าการทำเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ฮารอม ละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ และถ้ามิเช่นนั้น (คือไม่ได้มีเจตนาและไม่รู้) การอ่านของเขามีผลใช้ไม่ได้,

กระนั้นก็ตามถ้าหากเขากลับไปอ่านคำที่ผิดหรือที่เปลี่ยนอีกครั้งหนึ่งให้ถูกต้องก่อนที่จะคั่นกันนาน ให้เขาอ่านฟาติฮะห์ไปจนจบ (ต่อจากที่เขาได้กลับไปอ่านให้ถูกต้องแล้ว)

أَمَّا عَاجِزٌ لَمْ يُمْكِنْهُ التَّعَلُّمُ فَلَا تَبطُلُ قِراءَتُهُ مُطلَقًا، وَكَذَا لَاحِنٌ لَحْنًا لَا يُغَيِّرُ الْمعنَى، كَفَتْحِ دَالِ نَعْبُدُ، لَكِنَّهُ إِنْ تَعَمَّدَ حَرُمَ، وإلَّا كُرِهَ.

ووَقَعَ خِلافٌ بَيْنَ الْمُتَقَدِّمِينَ وَالْمُتأَخِّرِيْنَ فِي اَلْهَمْدُ لِلهِ - بِالْهَاءِ - وفِي النُّطْقِ بِالْقَافِ الْمُتَرَدِّدَةِ بَيْنَهَا وبَيْنَ الكَافِ.

وجَزَمَ شَيخُنَا فِي شَرحِ الْمِنهاجِ بِالبُطلانِ فِيهِمَا إِلَّا إِنْ تَعَذَّرَ عَلَيْهِ التَّعَلُّمُ قَبْلَ خُروجِ الوَقْتِ.

لَكِنْ جَزَمَ بِالصِّحَّةِ فِي الثانيةِ شَيخُهُ زَكَرِيَّا، وَفِي الْأُوْلَى الْقَاضِي وَابْنُ الرِّفْعَةِ.

ส่วนคนที่ไม่สามารถเล่าเรียนได้ การอ่านของเขาไม่มีผลเสียแต่อย่างใด (ไม่ว่าเขาจะมีเจตนาหรือรู้หรือไม่ก็ตาม), เช่นเดียวกับคนที่อ่านผิดชนิดที่ไม่ทำให้ความหมายเปลี่ยนเช่นอ่านฟัตฮะห์ที่อักษรดาล “นะอ์บู่ดู้” แต่ถ้าหากเขาเจตนาอ่านผิด ถือว่าฮารอม และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากไม่มีเจตนาอ่านผิด) ถือว่ามักรูห์.

และได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างนักวิชาการยุคก่อนกับนักวิชาการยุคหลังใน “อัลฮัมดู้” โดยใช้อักษร (هـ) และในการออกเสียงก้ำกึ่งระหว่างอักษร “ก๊อฟ” กับอัษร “ก๊าฟ” และปรมาจารย์ของเราได้ตัดสินเด็ดขาดไว้ในหนังสือ “ชัรฮ์ อัลมินฮาจ” ว่าเสียละหมาดในทั้งสองกรณีนี้ ยกเว้นในกรณีที่เขามีเหตุขัดข้องที่จะศึกษาได้ก่อนหมดเวลาละหมาด.

แต่ครูของเขาคือ ซะการียา ได้ตัดสินว่ามีผลใช้ได้ในกรณีที่สอง (คือในกรณีออกเสียงก้ำกึ่งระหว่างอักษร “ก๊อฟ” กับอัษร “ก๊าฟ”), ส่วนกอฎีย์และอิบนุริฟอะห์ ได้ตัดสินว่ามีผลใช้ได้ในกรณีที่หนึ่ง (คือในกรณีอ่าน “อัลฮัมดู้” โดยใช้อักษร (هـ).

وَلَوْ خَفَّفَ قَادِرٌ - أو عَاجِزٌ مُقَصِّرٌ - مُشَدَّدًا - كَأَنْ قَرَأَ اَلْ رَحْمنِ بِفَكِّ الْإِدغَامِ بَطَلَتْ صَلاتُهُ إِنْ تَعَمَّدَ وعَلِمَ، وإلَّا فَقِراءَتُهُ لِتِلْكَ الكلمَةِ.

وَلَوْ خَفَّفَ إِيَّاكَ، عَامِدًا عَالِمًا مَعْنَاهُ، كَفَرَ لِأَنَّهُ ضَوْءُ الشَّمْسِ، وَإِلَّا سَجَدَ لِلسَّهْوِ.

ولَوْ شَدَّدَ مُخَفَّفًا صَحَّ، ويَحرُمُ تَعَمُّدُهُ كَوَقْفَةٍ لَطِيفَةٍ بَيْنَ السِّيْنِ وَالتَّاءِ مِنْ نَسْتَعِيْنُ.

และถ้าหากคนที่มีความสามารถหรือคนไร้ความสามารถที่สะเพร่า (คือไม่ศึกษา) ได้อ่านเบาอักษรที่มีเครื่องหมายชัดดะห์เช่นอ่าน “อัล เราะห์มาน” โดยแยกการควบอักษร ถือว่าละหมาดของเขา

มีผลใช้ไม่ได้ ถ้าหากเขาเจตนาอ่านและรู้ว่าเป็นสิ่งต้องห้าม, และถ้ามิเช่นนั้น (คือไม่มีเจตนาและไม่รู้) ก็มีผลใช้ไม่ได้เฉพาะการอ่านคำนั้นของเขา

และถ้าหากเขาอ่านเบาที่คำว่า "อี้ยาก้า" โดยเจตนา โดยรู้ความหมาย ถือว่าเขาเป็นคนไร้ศรัทธา (กุฟร์) เพราะมันมีความหมายว่าแสงอาทิตย์ (เพราะความหมายจะเป็นว่าเฉพาะแสงอาทิตย์เท่านั้นที่พวกเราเคารพสักการระ), และถ้ามิเช่นนั้น (คือไม่เจตนาและไม่รู้) ให้เขาสุหยูดสะห์วีย์ (เพราะสิ่งที่การเจตนากระทำทำให้สิ่งนั้นมีผลใช้ไม่ได้ สุนัตให้สุหยูดสะห์วีย์เมื่อได้กระทำสิ่งนั้นโดยไม่เจตนา),

และถ้าหากเขาอ่านแบบมีชัดดะห์ที่อักษรที่ไม่มีชัดดะห์ การอ่านนั้นถือว่าใช้ได้, และห้ามเจตนาทำเช่นนั้น, เช่นเดียวกับการหยุดเล็กน้อยระหว่างอักษร "ซีน" กับ "ตาอ์" จากคำว่า "นัสต้าอีน".

(وَ) مَعَ رِعَايَةِ (مُوَالَاةٍ) فِيْهَا بِأَنْ يَأْتِيَ بِكَلِمَاتِهَا عَلَى الوَلَاءِ بِأَنْ لَا يَفْصِلَ بَيْنَ شَيْءٍ مِنْهَا وَمَا بَعدَهُ بِأَكْثَرَ مِنْ سَكْتَةِ التَّنَفُّسِ أَوِ العَيِّ،

(فَيُعِيْدُ) قِراءةَ الفاتحةِ، (بِتَخَلُّلِ ذِكْرٍ أَجْنَبِيٍّ) لَا يَتَعَلَّقُ بِالصلاةِ فِيْهَا، وإِنْ قَلَّ، كَبَعْضِ آيَةٍ مِنْ غَيْرِهَا، وَكَحَمْدِ عَاطِسٍ - وإِنْ سُنَّ فِيْهَا كَخَارِجِهَا - لِإِشْعَارِهِ بِالْإِعْرَاضِ.

และพร้อมด้วยรักษาการติดต่อกันในฟาติฮะห์ โดยต้องนำคำของฟาติฮะห์มาอย่างต่อเนื่องกัน โดยจะต้องไม่ให้มาคั่นระหว่างสิ่งหนึ่งจากฟาติฮะห์กับสิ่งที่อยู่หลังจากสิ่งนั้น มากกว่าการหยุดเพื่อหายใจหรือหอบ.

ดังนั้นเขาจะต้องกลับไปอ่านฟาติฮะห์ ด้วยการนำเอาคำซิกร์อื่นมาคั่นซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับละหมาดในฟาติฮะห์ ถึงแม้คำซิกร์อื่นจะเล็กน้อยก็ตามเช่นบางส่วนของอายะห์อื่นจากฟาติฮะห์และเช่นการกล่าวคำ "อัลฮัมดุลิ้ลลาห์" ของคนที่จาม ถึงแม้จะสุนัตให้กล่าวในละหมาดก็ตามเช่นเดียวกับที่ให้กล่าวนอกละหมาด เพราะการนำซิกร์อื่นมาคั่นเท่ากับเป็นการบอกให้รู้ว่าเป็นการเบือนหนีจากการอ่านฟาติฮะห์.

(لَا) يُعِيدُ الفاتحةَ (بِـ) - تَخَلُّلِ مَا لَهُ تَعَلُّقٌ بِالصلاةِ، كَـ (- تَأْمِينٍ وسُجُودٍ) لِتِلَاوَةِ إِمَامِهِ مَعَهُ، (وَدُعاءٍ) مِنْ سُؤَالِ رَحْمَةٍ، وَاسْتِعاذَةٍ مِنْ عَذَابٍ، وَقَوْلٍ : بَلَى وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِيْنَ (لِقِرَاءَةِ إِمَامِهِ) الْفَاتِحَةَ أَوْ آيَةَ السَّجْدَةِ، أَوِ الْآيَةَ الَّتِيْ يُسَنُّ فِيهَا مَا ذُكِرَ لِكُلٍّ مِنَ القَارِىءِ وَالسامِعِ، مَأمومًا أو غيرَهُ، فِي صلاةٍ وخَارِجِهَا.

فَلَوْ قَرَأَ الْمُصَلِّي - آيَةً - أو سَمِعَ آيَةً - فِيْهَا اسمُ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم لَمْ تُندَبِ الصلاةُ عَلَيهِ، كَمَا أَفتَى بِهِ النَّوَوِيُّ.

เขาไม่ต้องกลับไปอ่านฟาติฮะห์ โดยมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับละหมาดมาคั่น เช่นการกล่าวคำว่า "อามีน" และการสุหยูดติลาวะห์พร้อมกับอิหม่าม เพราะการอ่านของอิหม่าม และการขอดุอาอ์จากการขอความเมตตา และขอป้องกันจากการถูกลงโทษ และการกล่าวคำว่า "บ้าลา ว่า อ้าน่า อ้าลาซาลี่ก้า มินัชชาฮี่ดีน" เพราะการที่อิหม่ามของเขาอ่านฟาติฮะห์ หรืออ่านอายะห์ อัซซัจดะห์ หรืออ่านอายะห์ที่มีสุนัตให้กล่าวตามที่กล่าวมานั้นแก่ทุกคน ทั้งผู้อ่านและผู้ฟัง ทั้งมะอ์มูมหรือคนอื่นทั้งในละหมาดและนอกละหมาด,

ดังนั้นถ้าหากผู้ละหมาดอ่านอายะห์หนึ่งหรือได้ยินอายะห์หนึ่ง ซึ่งในอายะห์นั้นมีชื่อมุฮัมหมัดศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ไม่สุนัตให้เขากล่าวคำศอลาวาตแก่ท่าน ตามสิ่งที่นะวะวีย์ได้ฟัตวาไว้.

(وَ) لَا (بِفَتْحٍ عَلَيْهِ) أي الإمَامِ إذَا تَوَقَّفَ فِيْهَا بِقَصْدِ القِرَاءَةِ، ولَوْ مَعَ الفَتْحِ، ومَحَلُّهُ - كَمَا قَالَ شيخُنا - إنْ سَكَتَ، وإلَّا قَطَعَ الْمُوَالَاةَ.

وَتَقدِيْمُ نَحْوِ سُبْحَانَ اللهِ قَبْلَ الفَتْحِ يَقْطَعُهَا عَلَى الْأَوْجَهِ، لِأَنَّهُ حِينَئِذٍ بِمَعنَى تَنَبَّهْ.

และเขาไม่ต้องกลับไปอ่านฟาติฮะห์ด้วยการ (ที่มะอ์มูม) เตือนอิหม่าม เมื่ออิหม่ามลังเลในการอ่าน (แม้ไม่ใช่อ่านฟาติฮะห์) โดยมะอ์มูมตั้งใจเอา (การเตือนว่า) เป็นการอ่าน และถึงแม้จะตั้งใจเป็นการอ่านพร้อมกับการเตือนก็ตาม, และที่ซึ่งให้เตือนตามที่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวไว้คือถ้าหากอิหม่ามหยุดนิ่ง,และถ้ามิเช่นนั้น (คือหากอิหม่ามยังไม่หยุดนิ่งแต่ยังทวนคำที่ลังเลอยู่) ถือว่าผู้เตือนทำให้ขาดการติดต่อกัน.

และการนำคำว่า "ซุบฮานัลลอฮ์"มากล่าวก่อนเตือนนั้น ทำให้ขาดการติดต่อ ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์" เพราะการนำคำว่า "ซุบฮานั้ลลอฮ์" มากล่าวไว้ก่อนการเตือนนั้นมีความหมายเท่ากับกล่าวว่า "จงระวัง".

(وَ) يُعِيدُ الفاتحةَ بِتَخَلُّلِ (سُكُوتٍ طَالَ) فِيْهَا بِحَيْثُ زَادَ عَلَى سَكْتَةِ الِاسْتِرَاحَةِ (بِلَا عُذْرٍ فِيْهِمَا)، مِنْ جَهْلٍ وَسَهْوٍ.

فَلَوْ كانَ تَخَلُّلُ الذِّكْرِ الْأَجْنَبِيِّ، أَوِ السُّكُوتِ الطوِيْلِ، سَهْوًا أو جَهْلًا، أو كانَ السُّكُوتُ لِتَذَكُّرِ آيَةٍ، لَمْ يَضُرَّ، كَمَا لَوْ كَرَّرَ آيَةً مِنْهَا فِي مَحَلِّهَا ولَوْ لِغَيْرِ عُذْرٍ، أو عَادَ إِلَى مَا قَرَأَهُ قَبْلُ وَاسْتَمَرَّ، عَلَى الْأَوْجَهِ.

และเขาจะต้องกลับไปอ่านฟาติฮะห์ด้วยมีการหยุดนิ่งเป็นเวลานานมาคั่นในฟาติฮะห์ โดยเขาหยุดนิ่งเกินกว่าการหยุดพัก (อิสติรอฮะห์) โดยไม่มีเหตุจำเป็นในสองกรณีนั้น (คือในการนำเอาซิกร์อื่นมาคั่น หรือหยุดนิ่งเป็นเวลานานมาคั่น) เหตุจำเป็นได้แก่การไม่รู้และการหลงลืม,

ดังนั้นถ้าหากการนำเอาซิกร์อื่นมาคั่น หรือการหยุดนิ่งเป็นเวลานานเกิดจากความหลงลืมหรือความไม่รู้ หรือเป็นการหยุดนิ่งเพื่อนึกอายะห์หนึ่ง (ที่เขาลืม) ถือว่าไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด, เช่นเดียวกับกรณีที่เขาอ่านซ้ำอายะห์หนึ่งจากฟาติฮะห์ในที่ของอายะห์นั้น ถึงแม้จะไม่มีข้อขัดข้องใดๆ ก็ตาม หรือเขาย้อนกลับไปอ่านสิ่งที่เขาได้อ่านผ่านมาก่อนแล้ว และเขาได้อ่านเรื่อยไปจนจบซูเราะห์ ตามทรรศนะที่ "เอาญะห์" ก็ไม่เกิดผลเสียแต่อย่างใด.

(فَرْعٌ) لَوْ شَكَّ فِي أثناءِ الفاتحةِ هَلْ بسمَلَ، فَأَتَمَّهَا ثُمَّ ذَكَرَ أَنَّهُ بَسْمَلَ أَعَادَ كُلَّهَا عَلَى الْأَوجهِ.

(وَلَا أَثَرَ لِشَكٍّ فِي تَرْكِ حَرْفٍ) فَأَكْثَرَ مِنَ الْفَاتِحَةِ، أو آيَةٍ فَأَكْثَرَ مِنْهَا (بَعْدَ تَمَامِهَا) أي الفاتحةِ، لِأَنَّ الظاهِرَ حِينَئِذٍ مُضِيُّهَا تَامَّةً.

(وَاسْتَأْنَفَ) وُجُوبًا إنْ شَكَّ فِيهِ (قَبْلَهُ) أي التَّمَامِ كما لَوْ شَكَّ هَلْ قَرَأَهَا أَوْ لَا؟ لِأَنَّ الأَصْلَ عَدَمُ قِراءَتِهَا.

وَكَالفاتحةِ فِي ذلك سَائِرُ الْأَرْكَانِ.

แตกประเด็น ถ้าหากเขาสงสัยในระหว่างอ่านฟาติฮะห์ว่าเขาได้อ่านบิสมิ้ลลาห์หรือไม่ และเขาได้อ่านฟาติฮะห์ต่อไปจนจบ ต่อมาเขานึกขึ้นได้ว่าเขาได้อ่านบิสมิ้ลลาห์แล้ว เขาจะต้องกลับไปอ่านฟาติฮะห์ใหม่ทั้งหมด ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์".

และไม่มีผลเสียใดๆสำหรับการสงสัยว่าได้ทิ้งไปหนึ่งอักษร หรือมากกว่านั้นจากฟาติฮะห์ หรือทิ้งไปหนึ่งอายะห์หรือมากกว่านั้นจากฟาติฮะห์ ซึ่งการสงสัยนี้เกิดขึ้นภายหลังจากอ่านฟาติฮะห์จบแล้ว, เพราะตามที่ปรากฏในขณะ (ที่สงสัย) นั้นฟาติฮะห์ได้ผ่านพ้นไปแล้วโดยสมบูรณ์.

และเขาจำเป็นต้องเริ่มต้นอ่านฟาติฮะห์ใหม่ ถ้าหากเขาสงสัย (ในการทิ้งหนึ่งอักษรหรือหนึ่งอายะห์) ก่อนที่จะอ่านฟาติฮะห์จบ, เช่นเดียวกับกรณีที่ถ้าหากเขาสงสัยว่าได้อ่านฟาติฮะห์แล้วหรือไม่ เพราะเดิมไม่มีการอ่านฟาติฮะห์,

และให้ใช้แนวทางเดียวกันกับฟาติฮะห์ในการปฏิบัติกับรู่กุ่นละหมาดทั้งหมด

فَلَوْ شَكَّ فِي أَصْلِ السجودِ مَثَلًا أَتَى بِهِ، أو بَعدَهُ فِي نحوِ وَضْعِ اليَدِ، لَمْ يَلزَمْهُ شَيْءٌ.

ولَوْ قَرَأَهَا غَافِلًا فَفَطِنَ عِنْدَ * (صِرَاطَ الَّذِيْنَ) * وَلَمْ يَتَيَقَّنْ قِراءَتَهَا لَزِمَهُ اسْتِئْنَافُهَا.

ويَجِبُ التَرتِيبُ فِي الفاتحةِ بِأَنْ يَأتِيَ بِهَا عَلَى نَظْمِهَا الْمَعرُوفِ لَا فِي التشهُّدِ مَا لَمْ يُخِلَّ بِالْمَعنَى لِكِنْ يُشتَرَطُ فِيهِ رِعَايَةُ تَشدِيدَاتٍ ومُوَالَاةٌ كَالفاتحةِ.

ยกตัวอย่างเช่นถ้าหากเขาสงสัยว่าได้สุหยูดแล้วหรือไม่ ให้เขานำสุหยูดมา หรือสงสัยภายหลังจากสุหยูดแล้วในเสมือนว่าได้วางมือ (หมายถึงจากอวัยวะทั้งเจ็ดลงกับพื้น) หรือไม่, เขาไม่จำเป็นต้องทำอะไรเลย.

และถ้าหากเขาได้อ่านฟาติฮะห์ โดยลืมตัว และมารู้ตัวขณะที่กำลังอ่าน "ศิรอฏ๊อลล้าซีน่า" โดยเขาไม่แนใจว่าได้อ่านฟาติฮะห์, เขาจำเป็นต้องเริ่มอ่านฟาติฮะห์ใหม่.

และจำเป็นต้องเรียงตามลำดับของฟาติฮะห์ โดยต้องอ่านฟาติฮะห์ไปตามลำดับการเรียงของฟาติฮะห์ซึ่งเป็นที่รู้กันดี แต่ไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับในการอ่านตะชะฮ์ฮุด ตราบที่ไม่ทำให้เสียความหมาย, แต่มีเงื่อนไขในตะชะฮ์ฮุดว่าจะต้องรักษาคำอ่านที่มีเครื่องหมายชัดดะห์ให้ครบถ้วน และรักษาการอ่านติดต่อกันเช่นเดียวกับการอ่านฟาติฮะห์

وَمَنْ جَهِلَ جميعَ الفاتحةِ ولَمْ يُمكِنْهُ تَعَلُّمُهَا قبلَ ضِيقِ الوَقْتِ، ولَا قِراءَتُهَا فِي نحوِ مُصحَفٍ، لَزِمَهُ قِراءةُ سَبْعِ آياتٍ - ولَوْ مُتَفَرِّقَةً - لَا يَنْقُصُ حروفُهَا عَنْ حروفِ الفاتحةِ، وهِيَ بِالبَسمَلَةِ بِالتشْدِيدَاتِ مِائَةٌ وسِتَّةٌ وخَمْسُوْنَ حَرْفًا - بِإِثْباتِ أَلِفِ مَالِكِ - وَلَوْ قَدِرَ على بعضِ الفاتحةِ كَرَّرَهُ لِيَبلُغَ قَدْرَهَا، وإِنْ لَمْ يَقدِرْ عَلَى بَدَلٍ فَسَبْعَةُ أَنواعٍ مِنْ ذِكْرٍ كَذَلِكَ، فَوُقُوفٌ بِقَدْرِهَا.

และผู้ใดที่ไม่มีความรู้ที่จะอ่านฟาติฮะห์ทั้งหมดได้ และเขาไม่สามารถศึกษาฟาติฮะห์ได้ก่อนเหลือเวลาไม่พอละหมาดนั้นได้ และไม่สามารถอ่านฟาติฮะห์ในเสมือนเล่มอัลกุรอานได้, เขาจำเป็นต้องอ่านเจ็ดอายะห์แม้จะไม่ประติดประต่อกันก็ตาม โดยตัวอักษรของเจ็ดอายะห์นั้นจะต้องไม่น้อยกว่าตัวอักษรของฟาติฮะห์ ส่วนจำนวนอักษรของฟาติฮะห์รวมกับบิสมิ้ลลาห์และคำที่มีเครื่องหมายชัดดะห์คือหนึ่งร้อยห้าสิบหกอักษร โดยให้มีอะลิฟอยู่ในคำว่า "มาลิกิ" ด้วย, และถ้าหากเขามีความสามารถอ่านฟาติฮะห์ได้เป็นบางส่วน ให้เขาอ่านซ้ำส่วนที่อ่านได้นั้น เพื่อให้ได้เท่าจำนวนอักษรของฟาติฮะห์, และถ้าหากเขาไม่สามารถอ่านอายะห์อัลกุรอานที่จะมาแทนฟาติฮะห์ได้ ให้เขาอ่านคำซิกร์เจ็ดชนิดที่มีจำนวนอักษรเท่ากับอักษรของฟาติฮะห์, และถ้าหากเขาไม่สามารถกล่าวคำซิกร์ได้ ให้เขาหยุดนิ่งเท่ากับระยะเวลาของการอ่านฟาติฮะห์.

(وَسُنَّ) وقِيْلَ : يَجِبُ (بَعْدَ تَحَرُّمٍ) بِفَرْضٍ أو نَفْلٍ، مَا عَدَا صلاةَ جنازةٍ . (إِفتِتَاحٌ) أي دُعَاؤُهُ سِرًّا إِنْ أَمِنَ فَوْتَ الوَقتِ وغَلَبَ عَلَى ظَنِّ المأمومِ إدرَاكُ رُكوعِ الإِمَامِ ، (مَا لَمْ يَشْرَعْ) فِي تَعَوُّذٍ أو قراءةٍ ولَوْ سَهْوًا. (أو يَجْلِسْ مأمومٌ) مَعَ إمامِهِ، وإِنْ أَمَّنَ مَعَ تأمِينِهِ.

(وَإِنْ خَافَ) أي المأمومُ، (فَوْتَ سُورَةٍ) حَيْثُ تُسَنُّ لَهُ.

كما ذَكَرَ شيخُنَا فِي شرحِ العُبَابِ وقَالَ : لِأَنَّ إدرَاكَ الْإفتِتَاحِ مُحَقَّقٌ، وفَوَاتَ السورةِ مَوهُوْمٌ، وقَدْ لَا يَقَعُ.

และสุนัตและมีบางทรรศนะกล่าวว่าเป็นวาญิบ หลังจากตักบีร ตะฮัรรุมของละหมาดฟัรฎูหรือละหมาดสุนัตแล้วนอกจากละหมาดญะนาซะห์ ให้อ่านอิฟติตาฮ์ หมายถึงดุอาอ์ อิฟติตาฮ์ เบาๆ ถ้าหากอ่านดุอาอ์อิฟติตาฮ์แล้ว จะยังไม่หมดเวลาละหมาด, และมะอ์มูมค่อนข้างแน่ใจมากว่าจะตามทันการรุกัวะอ์ของอิหม่าม. ตราบที่เขายังไม่ได้เริ่มเข้าไปอ่าน “อะอูซุบิ้ลลาห์ฯ” หรืออ่านฟาติฮะห์ถึงแม้จะโดยลืมก็ตาม. หรือตราบที่มะอ์มูมยังไม่ได้ลงนั่งพร้อมกับอิหม่ามของตน (ในกรณีของมัสบูกที่มาทันอิหม่ามขณะนั่งตะชะฮ์ฮุด) และถึงแม้เขาจะได้กล่าว “อามีน”พร้อมกับการกล่าว “อามีน” ของอิหม่ามก็ตาม (โดยอิหม่ามอ่าฟาติฮะห์เสร็จหลังจากเขาได้ตักบีร ตะฮัรรุม)

และถึงแม้มะอ์มูมจะกลัวพลาดการอ่านซูเราะห์ก็ตาม ในที่ซึ่งสุนัตให้มะอ์มูมอ่านซูเราะห์ (ด้วยการที่เขาไม่ได้ยินการอ่านของอิหม่าม) ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ชัรฮ์ อัลอุบาบ” และเขาได้กล่าวว่า การได้อ่านดุอาอ์ อิฟติตาฮ์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้แน่นอน ส่วนการพลาดอ่านซูเราะห์นั้นยังเป็นสิ่งที่คาดเดา และบางทีอาจไม่เกิดขึ้นก็ได้.

وَوَرَدَ فِيهِ أَدْعِيَةٌ كَثِيرَةٌ.

وأَفضَلُهَا مَا رواه مُسلِمٌ، وهِيَ : وَجَّهْتُ وَجْهِي - أي ذَاتِيْ - لِلَّذِيْ فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيْفًا - أي مَائِلًا عَنِ الْأَدْيَانِ إِلَى الدِّيْنِ الْحَقِّ - مُسلِمًا، وَمَا أَنَا مَنَ الْمُشْرِكِيْنَ. إِنَّ صَلَاتِيْ وَنُسُكِيْ وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِيْ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ، لَا شَرِيْكَ لَهُ، وَ بِذَلِكَ أُمِرْتُ، وَأَنَا مِنَ الْمُسلِمِيْنَ.

และในเรื่องดุอาอ์ อิฟติตาฮ์ นั้นมีตัวบทดุอาอ์มากมาย

และที่ดีเลิศของดุอาอ์ อิฟติตาฮ์คือตัวบทที่มุสลิมได้รายงาน คือ “ฉันมุ่งไปด้วยใบหน้าของฉัน หมายถึงตัวของฉัน ไปยังผู้ซึ่งได้สร้างชั้นฟ้าและแผ่นดิน โดยเบือนหนีออกจากศาสนาทั้งหลายไปสู่ศาสนาที่เที่ยงแท้ ในฐานะเป็นผู้ยอมจำนน และฉันไม่ใช่รวมอยู่ในพวกผู้ตั้งภาคี แท้จริงละหมาดของฉันและศาสนกิจของฉัน และการมีชีวิตอยู่ของฉัน และการตายของฉันเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ผู้อภิบาลสากลโลก โดยไม่มีสิ่งใดเป็นคู่ภาคีของพระองค์ และฉันถูกบัญชาให้กระทำดังกล่าวนั้น และฉันรวมอยู่ในพวกที่ยอมจำนนต่ออัลลอฮ์.

وَيُسَنُّ لِمَأْمُومٍ يَسمَعُ قراءةَ إمامِهِ الْإِسرَاعُ بِهِ، ويَزِيْدُ- نَدْبًا - المنفَرِدُ، وَإِمَامُ مَحْصُوْرِيْنَ - غيرَ أَرِقَّاءَ ولَا نِسَاءَ مُتَزَوِّجَاتٍ - رَضُوْا بِالتَّطْوِيلِ لَفْظًا ولَمْ يَطْرَأْ غيرُهُمْ، وإِنْ قَلَّ حُضُورُهُ. ولَمْ يَكُنِ المسجِدُ مَطْرُوقًا.

مَا وَرَدَ فِي دُعاءِ الْإِفتِتَاحِ، ومِنْهُ مَا رَوَاهُ الشيْخَانِ : اَللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغرِبِ. اَللَّهُمَّ نَقِّنِيْ مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ . اَللَّهُمَّ اغْسِلْنِيْ مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُغْسَلُ الثَّوْبُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ.

และสุนัตให้มะอ์มูมที่ได้ยินการอ่านของอิหม่ามให้เขารีบอ่านดุอาอ์ อิฟติตาฮ์ และสุนัตให้ผู้ที่ละหมาดคนเดียว และอิหม่ามของมะอ์มูมที่มีจำนวนจำกัด ที่ไม่ใช่ทาสและสตรีที่มีคู่ครอง ที่พวกเขายินยอมเป็นถ้อยคำให้อิหม่ามอ่านยาวได้ และโดยไม่มีคนอื่นนอกจากพวกเขาเข้ามาร่วมละหมาด แม้คนอื่นที่มานั้นจะน้อยคนก็ตาม และโดยที่มัสยิดนั้นไม่ได้ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีทางผ่าน

(คือสุนัตให้ผู้ที่ละหมาดคนเดียว และอิหม่ามที่มีมะอ์มูมจำนวนจำกัดตามที่อธิบายมานั้น) อ่านเพิ่มเติมตัวบทที่มีมาในดุอาอ์ อิฟติตาฮ์ และส่วนหนึ่งจากตัวบทที่มีมา คือฮะดีษที่รายงานโดยบุคอรีและมุสลิมที่มีความหมายว่า “ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดให้ห่างไกลระหว่างตัวฉันกับความผิดต่างๆ ของฉัน ดังที่พระองค์ท่านได้ให้ห่างไกลกันระหว่างทิศตะวันออกกับทิศตะวันตก ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดขัดเกลาฉันให้สะอาดจากความผิดต่างๆ ของฉัน เหมือนผ้าขาวที่ถูกชำระให้สะอาดจากสิ่งสกปรก ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดชำระล้างฉันจากความผิดต่างๆ ของฉัน เหมือนผ้าที่ถูกชำระล้างด้วยน้ำ น้ำแข็งและลูกเห็บ”

(فـ) - بَعْدَ افْتِتَاحٍ وتَكْبِيرِ صَلَاةِ عِيْدٍ - إِنْ أَتَى بِهِمَا - يُسَنُّ (تَعَوُّذٌ) ولَوْ فِي صلاةِ الْجَنَازَةِ، سِرًّا ولَوْ فِي الْجَهرِيَّةِ. وإِنْ جَلَسَ مَعَ إمامِهِ (كُلَّ رَكعَةٍ) مَا لَمْ يَشرَعْ فِي قِرَاءَةٍ ولَوْ سَهْوًا.
وَهُوَ فِي الْأُوْلَى آكَدُ، ويُكْرَهُ تَرْكُهُ.

และภายหลังจากดุอาอ์ อิฟติตาฮ์ และตักบีรในละหมาดอีดแล้ว ถ้าหากเขานำทั้งสองนั้นมาอ่าน สุนัตให้อ่าน “อ้าอูซุบิ้ลลาห์” แม้ในละหมาดญะนาซะห์ก็ตาม สุนัตให้อ่านเบาๆ แม้จะในละหมาดที่สุนัตให้อ่านดังก็ตาม และถึงแม้เขาจะได้นั่งลงพร้อมกับอิหม่ามของเขาแล้วก็ตาม (ในกรณีของมัสบูก) ในทุกรอกาอัต ตราบที่เขายังไม่เริ่มเข้าไปอ่านฟาติฮะห์ ถึงแม้จะอ่านโดยลืมก็ตาม

และการอ่าน “อ้าอูซุบิ้ลลาห์” ในรอกาอัตแรกนั้นเป็นสุนัตที่แข็งแรงยิ่ง และการทิ้งการอ่าน “อ้าอูซุบิ้ลลาห์” ถือเป็นมักรูห์

(وَ) يُسَنُّ (وَقْفٌ عَلَى رَأْسِ كُلِّ آيَةٍ) حَتَّى عَلَى آخِرِ البَسْمَلَةِ، خِلَافًا لِجَمْعٍ (مِنْهَا) أي مِنَ الفاتحةِ، وإِنْ تَعَلَّقَتْ بِمَا بَعدَهَا، لِلْاِتِّبَاعِ.

وَالْأَوْلَى أَنْ لَا يَقِفَ عَلَى * (أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ) * لِأَنَّهُ لَيْسَ بِوَقْفٍ وَلَا مُنْتَهَى آيَةٍ عِنْدَنَا، فَإِنْ وَقَفَ عَلَى هَذَا لَمْ تُسَنَّ الْإِعَادَةُ مِنْ أَوَّلِ الْآيَةِ.

และสุนัตให้หยุดที่หัวของทุกอายะห์ แม้ในตอนจบของบิสมิ้ลลาห์ก็ตาม ซึ่งต่างกับทรรศนะของนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง(ที่กล่าวว่าให้อ่านบิสมิ้ลลาห์ติดต่อกับฟาติฮะห์) คือให้หยุดที่หัวทุกอายะห์ของฟาติฮะห์ ถึงแม้อายะห์ก่อนจะเกี่ยวพันกับอายะห์หลังก็ตาม เพื่อปฏิบัติตามซุนนะห์

และที่ดีนั้นไม่ควรหยุดที่ "อันอัมต้าอ้าลัยฮิม" เพราะไม่ใช่เป็นที่หยุด และไม่ใช่ที่สิ้นสุดของอายะห์ ตามทรรศนะของพวกเรา (หมายถึงมัซฮับชาฟิอีย์) ดังนั้นถ้าหากเขาหยุดที่นี่ ก็ไม่สุนัตให้กลับไปเริ่มที่ต้นอายะห์อีก.

(وَ) يُسَنُّ (تَأْمِيْنٌ) أي قولُهُ : آمِيْنَ بِالتَّخفِيْفِ وَالْمَدِّ. وحَسُنَ زِيَادَةُ : رَبَّ الْعَالَمِيْنَ، (عَقِبَهَا) أي الفاتحةِ - ولَوْ خَارِجَ الصلاةِ - بَعْدَ سَكْتَةٍ لَطِيْفَةٍ، مَا لَمْ يَتَلَفَّظْ بِشَيْءٍ سِوَى رَبِّ اغْفِرْ لِيْ.

ويُسَنُّ الْجَهْرُ بِهِ فِي الْجَهْرِيَّةِ، - حَتَّى لِلمَأمُومِ - لِقِرَاءَةِ إِمَامٍ تَبْعًا لَهُ.

(وَ) سُنَّ لِمأمومٍ فِي الْجَهرِيةِ تَأْمِيْنٌ (مَعَ) تأمِيْنِ (إِمَامِهِ إِنْ سَمِعَ) قِرَاءَتَهُ، لِخَبَرِ الشَّيْخَيْنِ : إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ - أي أَرَادَ التأمِيْنَ - فَأَمِّنُوْا. فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تأمينُهُ تأمينَ الْمَلائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

และสุนัตให้เขากล่าวคำว่า "อามีน" โดยการอ่านเบา (ไม่มีซัดดะห์) และลากเสียงยาว และที่ดีให้เพิ่มคำว่า "ร็อบบั้ลอาล่ามีน" (หลังจากกล่าวอามีน) คือให้กล่าว อามีน หลังจากอ่านฟาติฮะห์แล้ว แม้จะอยู่นอกละหมาด ภายหลังจากหยุดเล็กน้อย ตราบที่เขาไม่ได้กล่าวถ้อยคำใด นอกจากคำว่า "ร็อบบิฆฟิรลีย์" (เพราะมีฮะดีษฮะซันว่า ท่านนบีได้กล่าว ร็อบบิฆฟิรลีย์ ภายหลังจากอ่านว่าลัฎฎอลลีน)

และสุนัตให้กล่าว อามีนดังในละหมาดที่อ่านดัง แม้กระทั่งมะอ์มูมที่กล่าวอามีน ให้แก่การอ่านของอิหม่าม ก็ให้กล่าวคำว่าอามีนดังตามอิหม่าม.

และสุนัตแก่มะอ์มูมในละหมาดที่อ่านดังกล่าวอามีน พร้อมการกล่าวอามีนของอิหม่ามของตน ถ้าหากเขาได้ยินการอ่านของอิหม่าม เพราะมีฮะดีษที่รายงานโดยบุคอรีและมุสลิมว่า "เมื่ออิหม่ามกล่าวอามีน หมายถึงเมื่ออิหม่ามประสงค์กล่าวอามีน พวกท่านจงกล่าวอามีนเถิด เพราะความจริงผู้ที่การกล่าวอามีนของเขาตรงกับการกล่าวอามีนของมะลาอิกะห์ เขาจะได้รับอภัยบาปของเขาที่ผ่านมาแล้ว".

وَلَيْسَ لَنَا مَا يُسَنُّ فِيْهِ تَحَرِّي مُقَارَنَةِ الْإِمَامِ إِلَّا هَذَا. وَإِذَا لَمْ يَتَّفِقْ لَهُ مُوَافَقَتُهُ أَمَّنَ عَقِبَ تَأْمِينِهِ.

وإِنْ أَخَّرَ إِمامُهُ عَنِ الزَّمَنِ الْمَسنُوْنِ فِيْهِ التأمينُ أَمَّنَ المأمومُ جَهْرًا.

وآمِيْنَ اسْمُ فِعْلٍ بِمَعْنَى اسْتَجِبْ، مَبْنِيٌّ عَلَى الفَتْحِ، ويُسَكَّنُ عِنْدَ الوَقْفِ.

และไม่มีในมัซฮับของเราสิ่งที่สุนัตให้คอยระวังทำพร้อมกับอิหม่าม นอกจากเรื่องนี้ (คือการกล่าวอามีน) และเมื่อไม่เอื้อให้มะอ์มูมกล่าวอามีนได้ตรงกับอิหม่าม ก็ให้มะอ์มูมกล่าวอามีนหลังจากอิหม่ามกล่าวอามีนแล้ว.

และถ้าหากอิหม่ามของเขาล่าช้าจากเวลาที่สุนัตให้กล่าวอามีน ให้มะอ์มูมกล่าวอามีนดัง (ก่อนอิหม่ามโดยไม่ต้องคอยอิหม่าม).

และคำว่า "อามีน" เป็นคำนามกริยา ที่มีความหมายว่า "ขอได้โปรดรับคำวิงวอน" เป็นคำที่คงรูป (มับนีย์) บนสระฟัตฮะห์ และให้อ่านด้วยสระสุกูนเมื่ออ่านหยุด.

(فَرْعٌ) يُسَنُّ لِلْإِمَامِ أَنْ يَسْكُتَ فِي الجهريةِ بِقَدْرِ قِراءَةِ المأمومِ الفاتحةَ - إِنْ عَلِمَ أَنَّهُ يَقرَؤُهَا فِي سَكْتَةٍ – كما هَوَ ظاهِرٌ، وَأَنْ يَشتَغِلَ فِي هذِهِ السكْتَةِ بِدُعاءٍ أو قِراءَةٍ، وَهِيَ أَوْلَى.
قال شيخُنَا : وحينئِذٍ فيَظْهَرُ أَنَّهُ يُرَاعِي الترتيبَ وَالْمُوَالَاةَ بينَهَا وبينَ مَا يَقرَؤُهَا بَعْدَهَا.

แตกประเด็น สุนัตให้อิหม่ามหยุดอ่านในละหมาดที่อ่านดัง เท่าเวลาที่มะอ์มูมจะอ่านฟาติฮะห์ได้ทัน ถ้าหากอิหม่ามรู้ว่ามะอ์มูมจะอ่านฟาติฮะห์ในขณะที่ตนหยุด ดังเป็นที่ปรากฏชัดเจน และสุนัตให้อิหม่ามใช้เวลาช่วงที่หยุดนี้ด้วยการขอดุอาอ์ หรือการอ่านอัลกุรอาน (เบาๆ) ซึ่งการอ่านนั้นดีกว่าการขอดุอาอ์.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และในขณะนั้น (คือในขณะที่เขาใช้เวลาที่หยุดอ่านอัลกุรอาน) ตามที่ปรากฏแล้วเขาจะต้องรักษาการเรียบเรียง และการติดต่อระหว่างสิ่งที่เขาอ่านกับสิ่งที่เขาจะอ่านต่อไปหลังจากนั้น.

(فَائِدَةٌ) يُسَنُّ سَكْتَةٌ لَطِيفَةٌ بِقَدْرِ سُبْحَانَ اللهِ، بَيْنَ آمِيْنَ وَالسُّوْرَةِ، وَبَيْنَ آخِرِهَا وتَكبيرةِ الركوعِ، وبينِ التحرُّمِ ودعاءِ الإِفتِتَاحِ وبَيْنَهُ وبَيْنَ التعوُّذِ وبينَهُ وبَيْنَ البَسمَلَةِ .

ประโยชน์ประการหนึ่ง สุนัตให้หยุดเล็กน้อยเท่ากับเวลาที่ใช้ในการกล่าวคำว่า "ซุบฮานั้ลลอฮ์" ระหว่างการกล่าวอามีน กับการอ่านซูเราะห์, และระหว่างท้ายซูเราะห์กับการกล่าวตักบีรเพื่อลงรุกัวะอ์และระหว่างตักบีร ตะฮัรรุมกับการอ่านดุอาอ์ อิฟติตาฮ์, และระหว่างดุอาอ์อิฟติตาฮ์กับการอ่าน อ้าอูซุบิ้ลลาห์ และระหว่างอ้าอูซุบิ้ลลาห์ กับการอ่านบิสมิ้ลลาห์.

(وَ) سُنَّ آيَةٌ فَأَكْثَرُ، وَالْأَوْلَى ثَلَاثٌ (بَعْدَهَا) أي بعدَ الفاتحةِ.
ويُسَنُّ لِمَنْ قَرَأَهَا مِنْ أَثْنَاءِ سُورَةٍ الْبَسْمَلَةُ. نَصَّ عليه الشافعيُّ.
وَيَحْصُلُ أَصْلُ السُّنَّةِ بِتَكْرِيرِ سُورَةٍ وَاحِدَةٍ فِي الركعتَيْنِ، وَبِإِعَادَةِ الْفَاتِحَةِ إِنْ لَمْ يَحْفَظْ غَيْرَهَا، وبِقراءةِ الْبَسمَلَةِ لَا بِقَصِدِ أَنَّهَا الَّتِي هِيَ أَوَّلُ الفاتحةِ،
وَسُورَةٌ كَامِلَةٌ - حَيْثُ لَمْ يَرِدِ الْبَعْضُ، كَمَا فِي التراوِيحِ - أَفْضَلُ مِنْ بَعْضِ طويلةٍ وَإِنْ طَالَ.
ويُكرَهُ تَرْكُهَا رِعَايَةً لِمَنْ أَوْجَبَهَا.

และสุนัตให้อ่านหนึ่งอายะห์หรือมากกว่านั้น ที่ดีคืออ่านสามอายะห์หลังจากอ่านฟาติฮะห์

และสุนัตแก่ผู้ที่อ่านอายะห์ (ซูเราะห์) จากตรงกลางซูเราะห์ให้อ่านบิสมิ้ลลาห์ โดยอิหม่ามชาฟิอีย์ได้ระบุไว้ชัดเจน

และถือว่าได้รับผลบุญของการอ่านซูเราะห์แล้ว ด้วยการอ่านซ้ำซูเราะห์เดียวกันในสองรอกาอัต และด้วยการนำฟาติฮะห์มาอ่านอีกครั้งหนึ่ง ถ้าหากเขาไม่จำอย่างอื่นนอกจากฟาติฮะห์, และด้วยการอ่านบิสมิ้ลลาห์ ที่ไม่ได้ตั้งใจในการนำมาอ่านว่าเป็นอายะห์แรกของฟาติฮะห์.

และการอ่านหนึ่งซูเราะห์ครบทั้งซูเราะห์ ในที่ซึ่งไม่ได้มีตัวบทให้อ่านบางส่วนของซูเราะห์ เช่นในละหมาดตะรอเวียะฮ์นั้น ดีเลิศกว่าการอ่านบางส่วนของซูเราะห์ที่ยาว ถึงแม้เขาจะอ่านนานก็ตาม

และการทิ้งการอ่านอายะห์ (ซูเราะห์) นั้นเป็นมักรูห์ เพื่อรักษาผู้ที่กล่าวว่าการอ่านอายะห์ (ซูเราะห์) เป็นวาญิบ.

وَخَرَجَ بِـ بَعْدَهَا مَا لَوْ قَدَّمَهَا عَلَيْهَا فَلَا تُحْسَبُ، بَلْ يُكرَهُ ذَلِكَ.
ويَنْبَغِي أَنْ لَا يَقرَأَ غيرَ الفاتحةِ مَنْ يَلْحَنُ فِيهِ لَحْنًا يُغَيِّرُ الْمَعْنَى وَإِنْ عَجَزَ عَنِ التَّعَلُّمِ، لِأَنَّهُ يَتَكَلَّمُ بِمَا لَيْسَ بِقُرآنٍ بِلَا ضَرُورَةٍ.
وَتَرْكُ السورَةِ جَائِزٌ. ومُقتَضَى كلامِ الإِمَامِ : الْحُرْمَةُ.

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า "หลังจากอ่านฟาติฮะห์" กรณีที่ถ้าหากเขาอ่านซูเราะห์ก่อนอ่านฟาติฮะห์ การอ่านซูเราะห์นั้นจะไม่ถูกนับ และยังถือว่าการทำเช่นนั้นเป็นมักรูห์

และที่ดีแล้วไม่ควรอ่านนอกจากฟาติฮะห์ สำหรับผู้ที่อ่านอย่างอื่นผิดที่ทำให้เสียความหมาย ถึงแม้เขาจะไม่สามารถศึกษา (การอ่านให้ถูกต้องได้) เพราะเขากล่าวออกมาด้วยสิ่งที่ไม่ใช่อัลกุรอาน โดยไม่มีความจำเป็น.

การทิ้งอ่านซูเราะห์ เป็นสิ่งที่ศาสนาอนุญาต และนัยคำพูดของอิหม่าม (ฮะรอมัยน์) นั้นถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม)

(وَ) تُسَنُّ (فِي) الركعتَيْنِ (الأُوْلَيَيْنِ) مِنْ رُباعِيَّةٍ أو ثُلَاثِيَّةٍ، ولَا تُسَنُّ فِي الأَخِيْرَتَيْنِ إِلَّا لِمَسبُوقٍ بِأَنْ لَمْ يُدْرِكِ الْأُوْلَيَيْنِ مَعَ إمامِهِ فيَقرَؤُهَا فِي بَاقِي صَلَاتِهِ إِذَا تَدَارَكَهُ وَلَمْ يَكُنْ قَرَأَهَا فِيمَا أَدْرَكَهُ، مَا لَمْ تَسقُطْ عَنْهُ لِكَونِهِ مَسبُوقًا فِيمَا أَدْرَكَهُ، لِأَنَّ الإمامَ إِذَا تَحَمَّلَ عنهُ الفاتحةَ فَالسورةُ أَوْلَى .

وَيُسَنُّ أَنْ يُطَوِّلَ قراءةَ الأُوْلَى عَلَى الثانِيَةِ، مَا لَمْ يَرِدْ نَصٌّ بِتَطوِيلِ الثانيةِ.

และสุนัตให้อ่านอายะห์ (ซูเราะห์) ในสองรอกาอัตแรกของละหมาดที่มีสี่รอกาอัตหรือสามรอกาอัต และไม่สุนัตให้อ่านอายะห์ (ซูเราะห์) ในสองรอกาอัตหลัง ยกเว้นคนมัสบูก โดยเขาไม่ทันสองรอกาอัตแรกพร้อมอิหม่ามของเขา ดังนั้นให้เขาอ่านอายะห์ (ซูเราะห์) ในรอกาอัตที่เหลือจากละหมาดของเขา (คือรอกาอัตที่สามและรอกาอัตที่สี่ และให้อ่านสองอายะห์ (ซูเราะห์) ในรอกาอัตที่สามของละหมาดมัฆริบ) เมื่อเขาทันอิหม่าม แต่เขาไม่ได้อ่านอายะห์ (ซูเราะห์) ในช่วงที่เขาทันอิหม่ามนั้น ตราบที่อายะห์ (ซูเราะห์) ยังไม่ได้หลุดพ้นจากเขา เพราะเขาเป็นมัสบูก ในช่วงที่เขาทันนั้น เพราะอิหม่ามเมื่อได้รับภาระการอ่านฟาติฮะห์แทนเขาไปแล้ว ดังนั้นการรับภาระการอ่านซูเราะห์แทนเขา ก็ย่อมเป็นไปได้มากกว่า.

และสุนัตให้เขาอ่านอายะห์ (ซูเราะห์) ในรอกาอัตแรก ยาวกว่าอายะห์ (ซูเราะห์) ในรอกาอัตที่สอง ตราบที่ไม่มีตัวบทให้อ่านอายะห์ (ซูเราะห์) ยาวในรอกาอัตที่สอง (เช่นในกรณีที่มีการเบียดเสียดกันมาก สุนัตให้อิหม่ามอ่านอายะห์ที่สองยาวกว่าอายะห์แรกเพื่อให้ผู้ที่คอยการสุหยูดตามมาทันอิหม่าม)

وَأَنْ يَقرَأَ عَلَى تَرتِيبِ الْمُصحَفِ، وعَلَى التَّوَالِي، مَا لَمْ تَكُنِ الَّتِي تَلِيْهَا أَطْوَلَ ولَوْ تَعَارَضَ التَرتِيبُ، وتَطوِيْلُ الْأُولَى كَأَنْ قَرَأَ الإخلاصَ، فَهَلْ يَقرَأُ الفَلَقَ نَظَرًا لِلتَرتِيبِ؟ أَوِ الْكَوْثَرَ نَظَرًا لِتَطوِيْلِ الأُوْلَى؟ كُلٌّ مُحْتَمَلٌ، وَالأَقرَبُ الأَوَّلُ .

قالَه شيخُنا فِي شرحِ الْمِنْهَاجِ .

และสุนัตให้เขาอ่านเรียงตามลำดับการเรียงของอัลกุรอาน และให้อ่านติดต่อกันตามการเรียงนั้น ตราบที่อายะห์ (หรือซูเราะห์) ที่อยู่ถัดจากอายะห์ (หรือซูเราะห์) ก่อน ไม่ได้ยาวกว่า, และถ้าหากการเรียงตามลำดับและการอ่านให้ยาวในรอกาอัตแรกเกิดขัดกัน เช่น ในรอกาอัตแรกเขาอ่านซูเราะห์ "อัลอิคลาศ" ในรอกาอัตที่สองเขาจะอ่านซูเราะห์ "อัลฟะลัก" โดยพิจารณาตามการเรียงตามลำดับ หรือจะอ่านซูเราะห์ "อัลเกาษัร" โดยพิจารณาการอ่านในรอกาอัตแรกให้ยาวกว่า ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้แต่ที่ใกล้เคียงที่สุดคือให้กระทำในแบบที่หนึ่ง (คือให้อ่านซูเราะห์ "อัลฟะลัก")

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ "ชัรฮ์ อัลมินฮาจ"

(ในฮาชิยะห์อิอาน่าตุฏฏอลิบีนกล่าวว่า บุญัยรีมีย์ ได้กล่าวว่าตามทรรศนะที่ได้รับการรับรอง มัวะอ์ต้ามัด นั้นคืออ่านในรอกาอัตที่สองบางส่วนของ ซูเราะห์ "อัลฟะลัก"ให้น้อยกว่าซูเราะห์ "อัลอิคลาศ" เป็นการรวมทั้งการเรียงตามลำดับและให้อ่านในรอกาอัตแรกยาวกว่าในรอกาอัตที่สอง).

وإنَّمَا تُسَنُّ قِراءةُ الآيَةِ (لِـ) – إمامٍ ومُنفرِدٍ وَ (غيرِ مَأمومٍ سَمِعَ) قِراءَةَ إمامِهِ فِي الْجَهرِيَّةِ فتُكرَهُ لَهُ. وقِيْلَ : تَحرُمُ .

أَمَّا مأمومٌ لَمْ يَسمَعْهَا، أو سَمِعَ صَوتًا لَا يُمَيِّزُ حُرُوفَهُ، فيَقرَأُ سِرًّا. لَكِنْ يُسَنُّ لَهُ كَمَا فِي أُوْلَيَي السِّرِّيَّةِ تأخيرُ فَاتِحتِهِ عَنْ فاتِحَةِ إمامِهِ إِنْ ظَنَّ إدراكَهَا قَبْلَ رُكُوعِهِ، وحينَئِذٍ يَشتَغِلُ بِالدُّعَاءِ لَا القِرَاءَةِ.

وقالَ الْمُتَوَلِّيُّ، وأقَرَّهُ ابْنُ الرِّفعَةِ : يُكرَهُ الشرُوعُ فِيْهَا قَبلَهُ ولَوْ فِي السِّرِّيَّةِ، لِلخلافِ فِي الْاِعتِدَادِ بِهَا حينَئِذٍ، وَلِجَرَيَانِ قَوْلٍ بِالبُطلَانِ إنْ فَرَغَ مِنْهَا قَبْلَهُ.

ความจริงสุนัตให้อ่านอายะห์ (หรือซูเราะห์) ทั้งแก่ผู้ที่เป็นอิหม่าม, และทั้งผู้ที่ละหมาดคนเดียว, และแก่ผู้ไม่ใช่เป็นมะอ์มูมที่ได้ยินการอ่านของอิหม่ามของตนในละหมาดที่อ่านดัง ดังนั้นการอ่านอายะห์ (หรือซูเราะห์) ของมะอ์มูมที่ได้ยินการอ่านของอิหม่ามของตนในละหมาดที่อ่านดังนั้น ถือเป็นการมักรูห์ และมีบางทรรศนะที่กล่าวว่าเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม).

ส่วนมะอ์มูมที่ไม่ได้ยินการอ่านของอิหม่าม หรือได้ยินเสียงการอ่านของอิหม่าม ซึ่งเขาไม่สามารถแยกอักษรของเสียงนั้นได้ ดังนั้นให้มะอ์มูมคนดังกล่าวอ่านเบาๆ แต่สุนัตให้เขาเช่นเดียวกับกรณีของสองรอกาอัตแรกในละหมาดที่อ่านค่อย คือสุนัตให้ร่นการอ่านฟาติฮะห์ของเขาไปไว้หลังจากการอ่านฟาติฮะห์ของอิหม่ามของเขา ถ้าหากเขาค่อนข้างแน่ใจว่าจะอ่านฟาติฮะห์ได้ทันก่อนที่อิหม่ามของเขาลงรุกัวะอ์ และในขณะที่เขาร่นการอ่านฟาติฮะห์ออกไปนั้น ให้เขาใช้เวลาช่วงนั้นขอดุอาอ์ ไม่ใช่อ่านอัลกุรอาน.

มุต้าวัลลีย์ ได้กล่าวและอิบนุริฟอะห์ได้ให้การรับรองเขาว่า การเริ่มเข้าไปอ่านฟาติฮะห์ก่อนที่อิหม่ามจะเริ่มนั้นเป็นการมักรูห์ ถึงแม้จะเป็นในละหมาดที่อ่านค่อยก็ตาม เพราะมีทรรศนะที่เห็นต่างว่าการอ่านฟาติฮะห์ในขณะนั้นใช้ไม่ได้ และเพราะมีทรรศนะหนึ่งที่กล่าวว่าเสียละหมาด ถึงแม้อิหม่ามจะอ่านฟาติฮะห์เสร็จก่อนเขาก็ตาม.

(فَرْعٌ) يُسَنُّ لِمَأمُومٍ فَرَغَ مِنَ الفاتحةِ فِي الثالِثَةِ أو الرابعةِ، أو مِنَ التَّشَهُّدِ الأَوَّلِ قَبلَ الإِمَامِ، أَنْ يَشتَغِلَ بِدُعَاءٍ فِيْهِمَا، أو قراءةٍ فِي الأُوْلَى وهِيَ أَوْلَى.

(وَ) يُسَنُّ لِلْحَاضِرِ (فِي) صَلاةِ (جُمعَةٍ وعِشائِهَا) سورةُ (الْجُمعَةِ وَالْمُنَافِقُوْنَ أو سَبِّحْ وهَلْ أَتَاكَ وَ) فِي (صُبْحِهَا) - أي الْجُمعةِ - إِذَا اتَّسَعَ الوَقْتُ (آلم تَنْزِيْلُ) السَّجْدَةُ (وهَلْ أَتَى.

แตกประเด็น สุนัตให้มะอ์มูมที่เสร็จจากอ่านฟาติฮะห์ในรอกาอัตที่สามหรือที่สี่ หรือเสร็จจากการอ่านตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกก่อนอิหม่าม ให้เขาใช้เวลาที่เหลือนั้นขอดุอาอ์ในสองกรณีนี้ (คือในรอกาอัตที่สามและที่สี่หรือหลังจากตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกแล้ว) หรืออ่านอัลกุรอานในกรณีแรก (คือในรอกาอัตที่สามหรือที่สี่) ซึ่งการอ่านอัลกุรอานในกรณีแรกนี้ดีกว่า (การขอดุอาอ์).

และสุนัตแก่ผู้ที่ไม่ได้เดินทางให้อ่านในละหมาดวันศุกร์ และอิชาอ์ของวันศุกร์ ด้วยซูเราะห์ "อัลญุมุอะห์" และซูเราะห์ "อัลมุนาฟิกูน" หรือ "ซับบิฮ์" และ"ฮั้ลอ้าตา" และในละหมาดศุบฮิของวันศุกร์เมื่อมีเวลากว้างขวางให้อ่าน "อะลิฟ ลาม มีม ตันซีล" อัซซัจดะห์ และ "ฮั้ลอ้าตา"

(وَ) فِي مَغرِبِهَا (الْكَافِرُوْنَ وَالْإِخْلَاصُ).

وَيُسَنُّ قِرَاءَتُهُمَا فِي صُبحِ الْجُمعَةِ وغيرِهَا لِلْمُسافِرِ، وفِي رَكعَتَي الْفَجْرِ وَالمغْرِبِ وَالطوافِ وَالتحِيَّةِ وَالْاِستِخَارَةِ وَالْإِحْرَامِ، لِلْاِتِّبَاعِ فِي الكُلِّ.

และในละหมาดมัฆริบของวันศุกร์นั้นสุนัตให้อ่าน "อั้ลกาฟิรูน" และ "อั้ลอิคลาศ"

และสุนัตให้อ่านสองซูเราะห์นี้ (คือ"อั้ลกาฟิรูน" และ "อั้ลอิคลาศ") ในละหมาดศุบฮิของวันศุกร์และในละหมาดอื่นสำหรับคนเดินทาง, และสุนัตให้อ่านสองซูเราะห์นี้ในสองรอกาอัตของละหมาดสุนัตก่อนฟัจร์ (ศุบฮิ), ในละหมาดมัฆริบ,ละหมาดสุนัตฏอวาฟ, ละหมาดตะฮิยะตุ้ลมัสยิด, ละหมาดอิสติคอเราะห์, และละหมาดสุนัตเอียะฮ์รอม เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ในทั้งหมดนั้น.

(فَرْعٌ) لَوْ تَرَكَ إِحْدَى الْمُعَيَّنَتَيْنِ فِي الْأُوْلَى أَتَى بِهِمَا فِي الثانيةِ، أو قَرَأَ فِي الْأُوْلَى مَا فِي الثانيةِ قَرَأَ فِيهَا مَا فِي الأُوْلَى. وَلَوْ شَرَعَ فِي غيرِ السُّورَةِ الْمُعَيَّنَةِ، وَلَوْ سَهْوًا، قَطَعَهَا وَقَرَأَ الْمُعَيَّنَةَ نَدْبًا.

وَعِندَ ضِيقِ وقتٍ : سُورَتَانِ قَصِيرَتَانِ أَفضَلُ مِنْ بَعْضِ الطَّوِيلَتَيْنِ الْمُعَيَّنَتَيْنِ،خِلَافًا لِلْفَارِقِيِّ.

وَلَوْ لَمْ يَحْفَظْ إِلَّا إِحدَى الْمُعَيَّنَتَيْنِ قَرَأَهَا وَيُبْدِلُ الْأُخْرَى بِسُورَةٍ حَفِظَهَا وَإِنْ فَاتَهُ الوَلَاءُ.

แตกแขนง ถ้าหากเขาทิ้งหนึ่งจากสองซูเราะห์ที่ถูกกำหนดแน่นอนด้วยตัวบท ในรอกาอัตแรกให้เขานำทั้งสองซูเราะห์นั้นมาอ่านในรอกาอัตที่สอง. หรือเขาได้อ่านในรอกาอัตแรกด้วยซูเราะห์ที่ถูกกำหนดให้อ่านในรอกาอัตที่สอง ให้เขาอ่านในรอกาอัตที่สอง ด้วยซูเราะห์ที่ถูกกำหนดให้อ่านในรอกาอัตแรก, และถ้าหากเขาเริ่มอ่านซูเราะห์ที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้อ่าน ถึงแม้จะโดยลืมก็ตามให้เขาเลิกอ่านซูเราะห์นั้น และสุนัตให้เขาอ่านซูเราะห์ที่ถูกกำหนดไว้.

และในขณะที่เวลาเหลือน้อย การอ่านสองซูเราะห์สั้นๆ ดีเลิศกว่าอ่านบางส่วนของสองซูเราะห์ยาวๆ ที่ถูกกำหนดไว้ เป็นทรรศนะที่ต่างกับ "ฟาริกีย์".

และถ้าหากเขาจำไม่ได้นอกจากหนึ่งซูเราะห์จากสองซูเราะห์ที่ถูกกำหนดเจาะจงไว้ ให้เขาอ่านซูเราะห์ที่เขาจำได้ และให้เขานำมาแทนอีกซูเราะห์หนึ่งด้วยซูเราะห์ที่เขาจำได้ ถึงแม้จะขาดความต่อเนื่องกันก็ตาม.

وَلَوِ اقْتَدَى فِي ثَانِيَةِ صُبحِ الجمُعَةِ مَثَلًا، وَسَمِعَ قِراءَةَ الإِمامِ * (هَلْ أَتَى)* فَيَقرأُ فِي ثَانِيَتِهِ - إذَا قَامَ بعدَ سلامِ الإمامِ - الم تَنْزِيْل . كَمَا أَفتَى به الكَمَالُ الرَّدَّادُ وتَبِعَهُ شيخُنا فِي فَتَاوِيْهِ.

لَكِنْ قَضِيَّةُ كلامِهِ فِي شرحِ الْمِنهَاجِ أَنَّهُ يَقرَأُ فِي ثَانِيَتِهِ إذَا قَامَ هَلْ أَتَى، وإذَا قَرَأَ الإمَامُ غيرَهَا قَرَأَهُمَا المأمومُ فِي ثَانِيَتِهِ.

وَإِنْ أَدْرَكَ الْإِمَامَ فِي ركوعِ الثانيةِ فَكَمَا لَوْ لَمْ يَقْرَأْ شَيْئًا فَيَقْرَأُ السَّجْدَةَ وهَلْ أَتَى فِي ثَانِيَتِهِ. كَمَا أَفتَى به شيخُنَا.

และถ้าหากเขาไปละหมาดตามในรอกาอัตที่สองของละหมาดศุบฮิของวันศุกร์ เป็นการยกตัวอย่าง และเขาได้ยินอิหม่ามอ่าน "ฮั้ลอ้าตา" ดังนั้นให้เขาอ่านในรอกาอัตที่สองของเขา เมื่อเขาลุกขึ้นยืนภายหลังจากอิหม่ามให้สลามลามแล้วด้วย "อะลิฟ มีม ตันซีล" ดังที่ ก้ามาล ร๊อดดาดได้ฟัตวาไว้ และปรมาจารย์ของเราได้เห็นด้วยกับเขาไว้ในหนังสือ "ฟะตาวา"ของเขา.

แต่ตามนัยคำพูดของปรมาจารย์ของเราใน "ชัรฮ์ อัลมินฮาจ" มีความเห็นว่าให้เขาอ่าน "ฮั้ลอ้าตา" ในรอกาอัตที่สองของเขาเมื่อเขาลุกขึ้นยืน. และถ้าหากอิหม่ามอ่านอย่างอื่น (คือไม่ได้อ่าน "ฮั้ลอ้าตา" ในรอกาอัตที่สองของเขาให้มะอ์มูมอ่านทั้งสองซูเราะห์ (คืออัซซัจดะห์และฮั้ลอ้าตา)

และถ้าหากมะอ์มูมได้ทันอิหม่ามในรุกัวะอ์ของรอกาอัตที่สอง ซึ่งมันจะคล้ายกับกรณีที่ถ้าหากอิหม่ามไม่ได้อ่านอะไรเลย ดังนั้นให้มะอ์มูมอ่าน อัซซัจดะห์ และฮั้ลอ้าตาในรอกาอัตที่สองของเขา ดังสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้ฟัตวาไว้.

(تَنْبِيْهٌ) يُسَنُّ الْجَهْرُ بِالقِراءَةِ لِغَيرِ مَأمومٍ فِي صُبحٍ وَأُوْلَيَي الْعِشَاءَيْنِ وجُمُعَةٍ، وفِيْمَا يُقْضَى بَيْنَ غُرُوبِ الشمسِ وطُلُوعِهَا، وفِي العِيدَيْنِ - قَالَ شيخُنَا : وَلَوْ قَضَاءً - وَالتَّرَاوِيحِ وَوِتْرِ رَمَضَانَ وخُسُوْفِ القَمَرِ.

ويُكرَهُ لِلْمَأمُومِ الْجَهْرُ، لِلنهيِ عَنْهُ.

وَلَا يَجْهَرُ مُصَلٍّ - وغيرُهُ - إنْ شَوَّشَ عَلَى نحوِ نَائِمٍ أو مُصَلٍّ، فيُكرَهُ. كَمَا فِي المجمُوعِ.

ข้อพึงสังวรณ์ สุนัตให้อ่านดังสำหรับคนที่ไม่ใช่เป็นมะอ์มูมในละหมาดศุบฮิ และในสองรอกาอัตแรกของสองละหมาดอิชาอ์ (คือละหมาดมัฆริบกับอิชาอ์) ในละหมาดวันศุกร์, และใน

ละหมาดที่นำมาชดใช้ (กอฎออ์) ในช่วงเวลาตั้งแต่ตะวันลับขอฟ้าจนถึงตะวันขึ้น, และในละหมาดอีดทั้งสอง, ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ถึงแม้จะเป็นละหมาด (อีดทั้งสอง) ที่นำมาชดใช้ก็ตาม, และในละหมาดตะรอเวียะฮ์, และในละหมาดวิตร์ของเดือนรอมาฎอน, และในละหมาดจันทรคราส.

และการอ่านดังสำหรับมะอ์มูมนั้นเป็นมักรูห์ เพราะมีตัวบทห้ามมะอ์มูมอ่านดังข้างหลังอิหม่าม.

และไม่ให้ผู้ละหมาดและคนอื่น (เช่นคนอ่านอัลกุรอานและครูเป็นต้น) ส่งเสียงดัง หากทำให้เกิดการรบกวนเสมือนคนนอน หรือคนละหมาด ดังนั้นการส่งเสียงรบกวนบุคคลดังกล่าวถือเป็นมักรูห์ เช่นที่กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์".

وَبَحَثَ بَعضُهُمْ الْمَنْعَ مِنَ الْجَهْرِ بِقُرآنٍ أو غيرِهِ بِحَضرَةِ الْمُصَلِّي مُطلَقًا، لِأَنَّ الْمَسجِدَ وُقِفَ عَلَى الْمُصَلِّيْنَ - أي أَصَالَةً - دُوْنَ الْوُعَّاظِ وَالْقُرَّاءِ، ويَتَوَسَّطُ بَيْنَ الْجَهرِ وَالإِسْرَارِ فِي النَّوَافِلِ الْمُطلَقَةِ لَيْلًا

(وَ) سُنَّ لِمُنفَرِدٍ وَإِمَامٍ ومَأمُومٍ (تَكبِيْرٌ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفْعٍ) لِلْاِتِّبَاعِ،

(لَا) فِي رَفْعٍ (مِنْ رُكوعٍ)، بَلْ يَرفَعُ مِنْهُ قَائِلًا : سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ،

นักวิชาการบางคนได้ค้นคว้าพบว่าห้ามส่งเสียงดัง ด้วยการอ่านอัลกุรอานหรืออย่างอื่นต่อหน้าคนที่กำลังละหมาดโดยไม่มีข้อแม้ (ว่าจะเป็นการรบกวนหรือไม่) เพราะมัสยิดถูกวะกัฟ (อุทิศ) ไว้ให้แก่ผู้ละหมาดมาแต่เดิม ไม่ใช่ให้แก่พวกผู้บรรยายธรรมหรือนักอ่านอัลกุรอาน และให้ใช้เสียงปานกลางระหว่างดังกับค่อย ในบรรดาละหมาดสุนัตมุตลักกลางคืน.

และสุนัตแก่ผู้ที่ละหมาดคนเดียว, และผู้เป็นอิหม่าม, และมะอ์มูม กล่าวคำตักบีรในทุกการก้มและการเงย เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์

ไม่สุนัตให้กล่าวตักบีรในการเงยขึ้นจากรุกัวะอ์ แต่ให้เขาเงยจากรุกัวะอ์โดยกล่าวว่า "ส่ามิอั้ลลอฮูลิมันฮ่ามิดะห์" (แปลว่าอัลลอฮ์ได้ยินผู้กล่าวคำสรรเสริญพระองค์),

(وَ) سُنَّ (مَدُّهُ) - أَيِ التكبيرِ - إِلَى أَنْ يَصِلَ إِلَى الْمُنتَقَلِ إِلَيْهِ، وَإِنْ فَصَلَ بِجَلْسَةِ الْإِستِرَاحَةِ.

(وَ) سُنَّ (جَهْرٌ بِهِ) - أي بِالتكبيرِ - لِلْانتِقَالِ كَالتَّحَرُّمِ (لِإمامٍ) وَكَذَا مُبَلِّغٍ احْتِيْجَ إِلَيْهِ، لَكِنْ إِنْ نَوَى الذِّكْرَ أَوْ وَالْإِسْمَاعَ، وإِلَّا بَطَلَتْ صَلاتُهُ.

كَمَا قَالَ شيخُنَا فِي شرحِ الْمِنْهَاجِ.

قَالَ بعضُهُمْ: إِنَّ التَّبْلِيْغَ بِدْعَةٌ مُنْكَرَةٌ، بِاتِّفَاقِ الْأَئِمَّةِ الْأَرْبَعَةِ، حَيْثُ بَلَغَ المَأْمُومِيْنَ صَوْتُ الْإِمَامِ.

(وكُرِهَ) أي الجهرُ بِهِ. (لِغَيْرِهِ) مِنْ مُنفَرِدٍ ومَأمُومٍ.

และสุนัตให้ลากเสียงตักบีรยาวไปจนถึงรู่ก่นที่เขาย้ายไปหา ถึงแม้เขาจะคั่นด้วยการนั่งอิสติรอฮะห์ (คือการนั่งพักเล็กน้อยก่อนลุกขึ้นยืนในรอกาอัตที่หนึ่งและที่สาม) ก็ตาม.

และสุนัตให้ส่งเสียงดังด้วยการกล่าวคำตักบีร เพื่อเคลื่อนย้ายจากการกระทำหนึ่งไปสู่อีกการกระทำหนึ่ง เช่นเดียวกับที่ให้ส่งเสียงดังด้วยการตักบีร ตะฮัรรุม สำหรับผู้เป็นอิหม่าม และสุนัตให้ตักบีรเสียงดังเช่นเดียวกันสำหรับมุบั้ลลิฆ (คือผู้ที่ทำหน้าที่กล่าวคำตักบีรและอย่างอื่นเพื่อบอกการเคลื่อนไหวของอิหม่าม) ที่มีความจำเป็นต้องมี (ถ้าหากมะอ์มูมไม่ได้ยินเสียงอิหม่าม), แต่มีข้อแม้ว่าถ้าหากเขาตั้งเจตนาเป็นคำซิกร์หรือเป็นคำซิกร์และเพื่อให้ได้ยิน และถ้ามิเช่นนั้น (คือโดยตั้งเจตนาว่าเพื่อให้ได้ยินเท่านั้นหรือไม่ได้ตั้งเจตนาใดๆ เลย) ละหมาดของเขา (มุบั้ลลิฆ) มีผลใช้ไม่ได้, ตามที่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวไว้ในหนังสือ "ชัรฮ์ อัลมินฮาจ".

นักวิชาการบางคนได้กล่าวว่าการส่งเสียงตักบีรหรืออย่างอื่น เพื่อบอกการเคลื่อนไหวของอิหม่ามนั้นถือเป็นบิดอะห์ที่ถูกปฏิเสธ ตามทรรศนะที่เห็นพ้องกันของผู้นำทั้งสี่มัซฮับ ในกรณีที่เสียงของอิหม่ามได้ไปถึงบรรดามะอ์มูมแล้ว.

และการตักบีรส่งเสียงดังถือเป็นการมักรูห์สำหรับผู้อื่นที่ไม่ใช่อิหม่าม อันได้แก่ผู้ที่ละหมาดคนเดียวและผู้เป็นมะอ์มูม.

(وَ) خَامِسُهَا : (رُكُوعٌ بِانْحِنَاءٍ بِحَيْثُ تَنَالُ رَاحَتَاهُ) وهُمَا مَا عَدَا الْأَصابِعِ مِنَ الْكَفَّيْنِ، فَلَا يَكْفِي وُصولُ الْأَصَابِعِ (رُكبَتَيْهِ) لَوْ أَرَادَ وَضعَهُمَا علَيْهِمَا عِندَ اعْتِدَالِ الْخِلْقَةِ. هَذَا أَقَلُّ الركوعِ.

(وَسُنَّ) فِي الركوعِ (تَسوِيَةُ ظَهْرٍوَعُنَقٍ) بِأَنْ يَمُدَّهُمَا حَتَّى يَصِيْرَا كَالصَّفِيْحَةِ الوَاحِدَةِ، لِلْاِتِّبَاعِ.

(وَأَخْذُ رُكْبَتَيْهِ) مَعَ نَصْبِهِمَا وتَفرِيْقِهِمَا (بِكَفَّيْهِ) مَعَ كَشْفِهِمَا وَتَفرِقَةِ أَصَابِعِهِمَا تَفْرِيْقًا وَسَطًا (وَقَوْلُ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ وَبِحَمْدِهِ، ثَلَاثًا) لِلْاِتِّبَاعِ.

ประการที่ห้าของรู่ก่นละหมาดคือ รุกัวะอ์ ด้วยการก้มลงโดยฝ่ามือทั้งสองข้างของเขา (ถึงหัวเข่าทั้งสองข้าง) และฝ่ามือทั้งสองข้างคือตัวฝ่ามือทั้งสองที่นอกจากบรรดานิ้วมือ ดังนั้นยังถือว่าไม่เพียงพอการที่บรรดานิ้วมือได้ไปถึงหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา ที่กล่าวนั้นถ้าหากเขาต้องการจะวางฝ่ามือทั้งสองข้างลงบนหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา เขาก็สามารถกระทำได้ (ไม่ได้หมายความว่าต้องวางฝ่ามือลงบนหัวเข่าจริงๆ) สำหรับผู้ที่มีรูปร่างปานกลางที่กล่าวนี้คืออย่างน้อยของการรุกัวะอ์.

และสุนัตในขณะรุกัวะอ์คือการทำให้แผ่นหลังและต้นคอเสมออยู่ในระดับเดียวกัน โดยให้ยืดแผ่นหลังและต้นคอ จนทั้งสองกลายเป็นเหมือนแผ่นเดียวกัน เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์.

และสุนัตให้จับหัวเข่าทั้งสองข้างพร้อมยืดตรง และแยกหัวเข่าทั้งสองออกจากกัน ด้วยฝ่ามือทั้งสอง พร้อมแบมือทั้งสองข้างและแยกนิ้วมือทั้งสองข้างออกจากกันพอประมาณ และสุนัตให้กล่าวคำว่า "ซุบฮาน่า ร๊อบบิยั้ลอ้าซีม ว่าบี้ฮัมดี่ฮี" สามครั้ง เป็นการทำตามซุนนะห์

وَأَقَلُّ التسبِيْحِ فِيهِ وَفِي السجودِ مَرَّةٌ، وَلَوْ بِنَحوِ سُبْحَانَ اللهِ، وَأَكْثَرُهُ إِحْدَى عَشْرَةَ.
وَيَزِيْدُ مَنْ مَرَّ نَدْبًا : اَللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ خَشَعَ لَكَ سَمْعِيْ وَبَصَرِيْ وَمُخِّيْ وَعَظْمِيْ وَعَصَبِيْ وَشَعْرِيْ وَبَشَرِيْ، وَمَا اسْتَقَلَّتْ بِهِ قَدَمِيْ - أَيْ جَمِيعُ جَسَدِيْ - للهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ.
وَيُسَنُّ فِيهِ وَفِي السجودِ : سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، اَللَّهُمَّ اغْفِرْلِيْ.

และอย่างน้อยของการกล่าวตัสเบียะฮ์ในรุกัวะอ์และสุหยูดคือหนึ่งครั้ง แม้ด้วยเสมือนคำว่า "ซุบฮานั้ลลอฮ์" และอย่างมากสุดของการกล่าวคำตัสเบียะฮ์คือสิบเอ็ดครั้ง.

และสุนัตให้ผู้ที่ได้กล่าวผ่านมาแล้ว (คือผู้ที่ละหมาดคนเดียว และอิหม่ามของมะอ์มูมที่มีจำนวนจำกัด) กล่าวเพิ่มคำว่า "อั้ลลอฮุมม่า ล่าก้า ร่อกะอ์ตู้ ว่าบี้ก้า อามันตู้ ว่าล่าก้า อัสลัมตู้ ค่อช่าอ้า ล่าก้า ซัมอีย์ ว่า บ้าศ่อรีย์ ว่ามุคคีย์ ว่าอัซมีย์ ว่า อ้าศ่อบีย์ ว่าชะอ์รีย์ ว่าบ้าช่ารีย์ ว่ามัสต้าก้อลลัต บี้ฮี ก้อด้ามีย์ ลิ้ลลาฮี ร๊อบบิ้ล อาล่ามีน" (มีความหมายว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ ฉันก้มโค้งรุกัวะอ์เพื่อท่าน ฉันศรัทธาต่อท่าน ฉันยอมจำนนต่อท่าน การได้ยินของฉัน การแลเห็นของฉัน สมองของฉัน กระดูกของฉัน เส้นเอ็นของฉัน ผมของฉัน ผิวหนังของฉัน ได้ยอมศิโรราบต่อท่านแล้ว และสิ่งที่เท้าของฉันรองรับมันอยู่ หมายถึงทั้งหมดร่างกายของฉัน เป็นกรรมสิทธิ์ขององค์ผู้อภิบาลสากลโลก.

และสุนัตให้กล่าวในรุกัวะอ์และสุหยูดว่า "อั้ลลอฮุมม่า ว่า บี้ฮัมดี่ก้า อั้ลลอฮุมมัฆฟิรลีย์" (มีความหมายว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์ท่าน ข้าแด่อัลลอฮ์ ขอได้โปรดอภัยโทษให้แก่ฉัน).

وَلَوِ اقْتَصَرَ عَلَى التسبِيْحِ أَوِ الذِّكْرِ فَالتسبِيحُ أَفْضَلُ، وَثَلَاثُ تَسبِيحَاتٍ مَعَ اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ إِلَى آخِرِهِ أَفْضَلُ مِنْ زِيَادَةِ التسبِيحِ إِلَى إِحْدَى عَشْرَةَ.
وَيُكْرَهُ الْاِقْتِصَارُ عَلَى أَقَلِّ الركوعِ وَالْمُبَالَغَةُ فِي خَفْضِ الرأسِ عَنِ الظَّهْرِ فِيْهِ.
وَيُسَنُّ لِذكَرٍ أَنْ يُجَافِيَ مِرْفَقَيْهِ عَنْ جَنْبَيْهِ، وَبَطْنَهُ عَنْ فَخِذَيْهِ، فِي الركوعِ وَالسجودِ. وَلِغَيْرِهِ أَنْ يَضُمَّ فِيْهِمَا بَعْضَهُ لِبَعْضٍ.

และถ้าหากผู้ละหมาดต้องการจะจำกัดกล่าวเพียงตัสเบียะฮ์หรือกล่าวคำซิกร์ การกล่าวตัสเบียะฮ์ถือว่าดีเลิศกว่า และการกล่าวตัสเบียะฮ์สามครั้งพร้อมกล่าว "อั้ลลอฮุมม่า ล่าก้า ร่อกะอ์ตู้" จนจบถือว่าดีเลิศกว่าการกล่าวตัสเบียะฮ์เพิ่มเป็นสิบเอ็ดครั้ง.

และมักรูห์การจำกัดอยู่แค่เพียงการก้มโค้งลงให้ได้อย่างน้อยของการรุกัวะอ์, และมักรูห์การก้มศีรษะลงต่ำกว่าแผ่นหลังอย่างมากในรุกัวะอ์.

และสุนัตสำหรับผู้ชาย ให้ถ่างข้อศอกทั้งสองข้างออกจากสีข้างทั้งสองด้าน และให้แขม่วท้องของเขาห่างจากต้นขาทั้งสองข้างของเขาในขณะรุกัวะอ์และสุหยูด และสำหรับผู้ที่ไม่ใช่ผู้ชาย (หมายถึงผู้หญิงและคุนซา) ให้แนบชิดบางส่วนของตนกับอีกบางส่วนในขณะรุกัวะอ์และสุหยูด (คือให้ทำต่างกับผู้ชาย).

(تَنْبِيْهٌ) يَجِبُ أَنْ لَا يَقْصِدَ بِالْهَوِيِّ لِلركوعِ غَيْرَهُ، فَلَوْ هَوَى لِسُجُودِ تِلَاوَةٍ فَلَمَّا بَلَغَ حَدَّ الركوعِ جَعَلَهُ رُكوعًا لَمْ يَكْفِ، بَلْ يَلْزَمُهُ أَنْ يَنْتَصِبَ ثُمَّ يَرْكَعَ، كَنَظِيرِهِ مِنَ الْاِعتِدَالِ وَالسجودِ وَالْجُلُوسِ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.

وَلَوْ شَكَّ غَيْرُ مَامومٍ وَهُوَ سَاجِدٌ هَلْ رَكَعَ؟ لَزِمَهُ الْاِنْتِصَابُ فَوْرًا ثُمَّ الركوعُ، وَلَا يَجُوْزُ لَهُ القِيَامُ رَاكِعًا.

ข้อพึงสังวรณ์ ในการก้มลงเพื่อรุกัวะอ์นั้นจำเป็นจะต้องไม่ตั้งใจเป็นอย่างอื่น ดังนั้นถ้าหากเขาก้มลงเพื่อลงไปสุหยูดติลาวะห์ และเมื่อลงไปถึงเขตของรุกัวะฮ์ เขาได้ถือเอาเป็นรุกัวะอ์ ถือว่าการรุกัวะอ์นั้นใช้ไม่ได้ เขาจำเป็นต้องกลับไปตั้งตัวให้ตรง หลังจากนั้นจึงก้มลงรุกัวะอ์ เช่นเดียวกับสิ่งที่เหมือนกับรุกัวะอ์ (ในเงื่อนไขดังกล่าวคือจะต้องไม่ตั้งใจเป็นอย่างอื่น) อันได้แก่การเอียะอ์ติดาลการสุหยูดและการนั่งระหว่างสองสุหยูด.

และถ้าหากผู้ที่ไม่ใช่เป็นมะอ์มูม (ได้แก่อิหม่ามและผู้ที่ละหมาดคนเดียว) เกิดความสงสัยขณะตนเองกำลังสุหยูดว่าได้รุกัวะอ์แล้วหรือยัง เขาจำเป็นต้องตั้งตัวตรงโดยเร็ว หลังจากนั้นจึงก้มลงรุกัวะอ์ และไม่อนุญาตให้เขาลุกขึ้นไปอยู่ในสภาพรุกัวะอ์ (โดยไม่ได้ตั้งตัวตรงเสียก่อน).

(وَ) سَادِسُهَا (اعْتِدَالٌ) وَلَوْ فِي نَفْلٍ، عَلَى الْمُعتَمَدِ.

وَيَتَحَقَّقُ (بِعَوْدٍ) بَعْدَ الركوعِ (لِبَدْءٍ) بِأَنْ يَعُوْدَ لِمَا كَانَ عَلَيْهِ قَبْلَ رُكُوعِهِ، قَائِمًا كَانَ أو قاعِدًا.

وَلَوْ شَكَّ فِي إِتمَامِهِ عَادَ إِلَيْهِ غيرُ الْمَأموم فوْرًا وُجُوبًا وَإِلَّا بَطَلَتْ صلاتُهُ.

وَالمأمومُ يَأتِي بِركعةٍ بَعدَ سلامِ إِمَامِهِ.

ประการที่หกของรู่ก่นละหมาดคือ เอียะอ์ติดาล แม้ในละหมาดสุนัตก็ตาม ตามทรรศนะที่เป็นมัวะอ์ต้มัด.

และที่จะเป็นเอียะอ์ติดาลได้นั้น ก็ด้วยการที่ผู้ละหมาดจะต้องกลับไปยังจุดที่เขาอยู่มาก่อนที่เขาจะก้มลงรุกัวะอ์ ในสภาพที่เขายืนละหมาดหรือนั่งละหมาด.

และถ้าหากเขาสงสัย (หลังจากลงไปสุหยูดแล้ว) ว่าได้เอียะอ์ติดาลสมบูรณ์หรือไม่, สำหรับผู้ที่ไม่ใช่เป็นมะอ์มูม (คือผู้ที่เป็นอิหม่าม หรือผู้ที่ละหมาดคนเดียว) เขาจำเป็นต้องรีบกลับไปทำการเอียะอ์ติดาลทันที และถ้ามิเช่นนั้น (คือไม่รีบกลับไปเอียะอ์ติดาล) ละหมาดของเขาถือว่ามีผลใช้ไม่ได้,

และสำหรับผู้ที่เป็นมะอ์มูม ให้เขาละหมาดอีกหนึ่งรอกาอัตภายหลังจากอิหม่ามของเขาได้ให้สลามแล้ว.

(وَيُسَنُّ أَنْ يَقُولَ فِي رَفعِهِ) مِنَ الركوعِ (سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) أي تَقَبَّلَ مِنْهُ حَمْدَهُ، وَالْجَهْرُ بِهِ لِإِمَامٍ ومُبَلِّغٍ لِأَنَّهُ ذِكْرُ انْتِقَالٍ.

(وَ) أَنْ يَقُولَ (بَعْدَ انْتِصَابٍ) لِلْإعتِدَالِ : (رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ) أي بَعْدَهُمَا، كَالْكُرْسِيِّ وَالعَرْشِ.

وَمِلْءَ بِالرَّفْعِ صِفَةٌ، وَبِالنَّصْبِ حَالٌ. أَيْ مَالِئًا بِتَقْدِيْرِ كَوْنِهِ جِسْمًا،

وَأَنْ يَزِيْدَ مَنْ مَرَّ: أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ، وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ، لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.

และสุนัตให้เขากล่าวขณะที่เขาเงยขึ้นจากรุกัวะอ์ว่า “สะมิอั้ลลอฮู ลิมัน ฮ่ามิดะห์” (มีความหมายว่าอัลลอฮ์ทรงได้ยินผู้ที่กล่าวคำสรรเสริญพระองค์) หมายถึงอัลลอฮ์ได้ทรงตอบรับคำสรรเสริญจากเขาแล้ว และสุนัตให้อิหม่ามและ มุบั้ลลิฆ กล่าวประโยคนี้ด้วยเสียงดัง เพราะประโยคนี้เป็นซิกร์เปลี่ยนท่าในละหมาด (อินติกอล)

และสุนัตให้กล่าวภายหลังจากลำตัวตั้งตรงเพื่อเอียะอ์ติดาลแล้วว่า “ร๊อบบ้านา ล่ากั้ลฮัมด์ มิ้ลอุส สะมาวาติ ว่ามิ้ลอุ้ลอัรฎ์ ว่ามิ้ลอู้ มาชิอ์ต้า มิน ชัยอิน บะอ์ดู้” (มีความหมายว่า ข้าแต่องค์อภิบาลของเรา มวลการสรรเสริญเป็นของพระองค์ท่าน เต็มชั้นฟ้าและเต็มผืนแผ่นดิน และเต็มสิ่งที่พระองค์ท่านทรงประสงค์หลังจากนั้นแล้ว) คือหลังจากเต็มชั้นฟ้าและแผ่นดินแล้ว เช่นเต็มกุรซีย์และอัรช์

และคำ “มิ้ลอู้” ตามหลักไวยากรณ์ ด้วยสภาพรอฟอ์ เป็น ศิฟะห์ (คำคุณศัพท์) และด้วยสภาพนัศบ์ “มิ้ลอ้า” เป็น ฮาล หมายถึงในสภาพที่คำสรรเสริญเต็ม โดยสมมติให้คำสรรเสริญเป็นวัตถุ.

และสุนัตให้ผู้ที่ได้กล่าวผ่านมาแล้ว (คือมะอ์มูมและอิหม่ามของมะอ์มูมที่มีจำนวนจำกัด) กล่าวเพิ่มว่า “อะห์ลัซซะนาอี้ วั้ล มัจดี้ อ้ายักกู้ มา กอลั้ลอับดู้ ว่ากุ้ลลู่นา ล่าก้า อับดุน ลามานิอ้า ลิมาอะอ์ฏอยต้า ว่าลามัวะอ์ตี้ย่า ลิมา ม่านะอ์ต้า ว่าลายันฟ่าอู้ ซั้ลญัดดิ มินกั้ล ญัดดู้” (มีความหมายว่าโอ้ผู้ที่สมควรได้รับคำสรรเสริฐ และยกย่อง ที่สมควรที่บ่าวจะกล่าว โดยที่พวกเราทั้งหมดเป็นบ่าวของพระองค์ท่าน คือไม่มีผู้ใดจะขัดขวางได้สำหรับสิ่งที่ท่านให้ และไม่มีผู้ใดจะให้ได้สำหรับสิ่งที่ท่านขัดขวางไว้ และความร่ำรวยจะไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ร่ำรวย ที่พระองค์ท่านเลย)

(وَ) سُنَّ (قُنُوْتٌ بِصُبْحٍ) أي فِي اعْتِدَالِ رَكْعَتِهِ الثانِيَةِ، بَعْدَ الْذِكْرِ الرَّاتِبِ عَلَى الْأَوْجَهِ، وَهُوَ إِلَى مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ (وَ) اعْتِدَالِ آخَرَةِ (وِتْرِ نِصْفِ أَخِيْرٍ مِنْ رِمَضَانَ) لِلْاِتِّبَاعِ، وَيُكْرَهُ فِي النِّصْفِ الْأَوَّلِ، كَبَقِيَّةِ السَّنَةِ.

(وَبِسَائِرِ مَكْتُوبَةٍ) مِنَ الْخَمْسِ فِي اعْتِدَالِ الركعةِ الْأَخِيرَةِ، ولَوْ مَسبُوقًا قَنَتَ مَعَ إِمَامِهِ (لِنَازِلَةٍ) نَزَلَتْ بِالْمُسلِمِيْنَ. وَلَوْ وَاحِدًا تَعَدَّى نَفْعُهُ -كَأَسْرِ الْعَالِمِ أَوِ الشُّجَاعِ- وَذَلِكَ لِلْاِتِّبَاعِ، وَسَوَاءٌ فِيْهَا الْخَوْفُ وَلَوْ مِنْ عَدُوٍّ مُسلِمٍ، وَالْقَحْطُ وَالْوَبَاءُ.

และสุนัตให้อ่านดุอาอ์กุนูตในละหมาดศุบฮิ หมายถึงในเอียะอ์ติดาล รอกาอัตที่สองของละหมาดศุบฮิ ภายหลังอ่านคำซิกร์ของเอียะอ์ติดาลแล้ว ตามทรรศนะที่ “เอาญะห์” คือจนสุดคำว่า “มิน ชัยอิน บะอ์ดู้”, และในเอียะอ์ติดาลรอกาอัตสุดท้ายของละหมาดวิตร์ในครึ่งสุดท้ายของเดือนรอมาฎอน เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, และมักรูห์อ่านกุนูตในครึ่งแรกของเดือนรอมาฎอนเช่นเดียวกับที่เหลือตลอดทั้งปี (หมายถึงเช่นเดียวกับที่มักรูห์อ่านกุนูตในเอียะอ์ติดาลรอกาอัตสุดท้ายของละหมาดวิตริ ตลอดทั้งปี)

และสุนัตให้อ่านดุอาอ์กุนูตในละหมาดฟัรดูทั้งหมดจากละหมาดทั้งห้าเวลา ในเอียะอ์ติดาลรอกาอัตสุดท้าย และถึงแม้เขาจะเป็นมัสบูกที่ได้กุนูตพร้อมอิหม่ามของเขาแล้วก็ตาม เพื่อขอให้พ้นจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับมวลมุสลิม แม้จะเกิดขึ้นกับคนเดียวก็ตาม ที่ประโชน์ของคนนั้นมีผลกระทบไปถึงผู้อื่นเช่นการที่ผู้รู้หรือผู้กล้าหาญถูกจับเป็นเชลย ที่กล่าวนั้น (คือสุนัตให้กุนูตเพราะเกิดภัยพิบัติ) เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ และโดยไม่คำนึงว่าในภัยพิบัตินั้นเป็นความกลัว แม้เป็นความกลัวศัตรูที่เป็นมุสลิม และเป็นภัยแล้งและโรคระบาดก็ตาม.

وَخَرَجَ بِالْمَكْتُوْبَةِ النَّفْلُ - وَلَوْ عِيْدًا - وَالْمَنذُورَةُ، فَلَا يُسَنُّ فِيْهِمَا.

(رَافِعًا يَدَيْهِ) حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَلَوْ حَالَ الثَّنَاءِ، كَسَائِرِ الْأَدْعِيَةِ، لِلْاِتِّبَاعِ، وَحَيْثُ دَعَا لِتَحْصِيْلِ شَيْءٍ، كَدَفْعِ بَلَاءٍ عَنْهُ فِي بَقِيَّةِ عُمْرِهِ، جَعَلَ بَطْنَ كَفَّيْهِ إِلَى السَّمَاءِ. أَوْ لِرَفْعِ بَلَاءٍ وَقَعَ بِهِ جَعَلَ ظَهْرَهُمَا إِلَيْهَا.

وَيُكْرَهُ الرفعُ لِخَطِيْبٍ حَالَةَ الدعاءِ،

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า "ละหมาดฟัรฎู" คือละหมาดสุนัตแม้จะเป็นละหมาดอีดก็ตาม และละหมาดที่ได้บนบานไว้ (และตกเป็นฟัรฎูต้องปฏิบัติ) ก็ไม่มีสุนัตให้อ่านดุอาอ์กุนูต ในละหมาดทั้งสองประเภทนี้.

โดยยกมือทั้งสองของเขาขึ้นตรงกับไหล่ทั้งสองข้างของเขา แม้ในขณะที่กล่าวคำสรรเสริญ เช่นเดียวกับ (การยกมือขึ้น) ในบรรดาดุอาอ์ทั้งหลาย เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์. และในกรณีที่เขายกมือวิงวอนเพื่อให้ได้รับสิ่งหนึ่ง เช่นป้องกันภัยพิบัติให้พ้นไปจากเขาในตลอดอายุที่ยังเหลืออยู่ของเขา ให้เขาหงายฝ่ามือทั้งสองข้างของเขา (คือหันท้องฝ่ามือ) ขึ้นฟ้า หรือเพื่อให้พ้นจากภัยพิบัติที่ได้เกิดขึ้นกับเขาให้เขาคว่ำฝ่ามือทั้งสองข้างลง (คือหันหลังมือขึ้นฟ้า)

และสำหรับคอฏีบนั้นการยกมือในขณะขอดุอาอ์ถือเป็นมักรูห์.

(بِنَحْوِ : اَللّٰهُمَّ اهْدِنِيْ فِيْمَنْ هَدَيْتَ، إِلَى آخِرِهِ) أي وَعَافِنِيْ فِيْمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِيْ فِيْمَنْ تَوَلَّيْتَ، أي مَعَهُمْ لِأَنْدَرِجَ فِي سِلْكِهِمْ. وَبَارِكْ لِيْ فِيْمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِيْ شَرَّ مَا قَضَيْتَ فَإِنَّكَ تَقْضِيْ وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ. تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا قَضَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوْبُ إِلَيْكَ.

สุนัตให้ขอดุอาอ์กุนูตด้วยเสมือนคำว่า "อั้ลลอฮุมมะห์ดี้นี ฟีมัน ฮ่าดัยต้า ..." จนจบกุนูต คือ "ว่าอาฟี่นี ฟีมัน อาฟัยต้า ว่า ต้าวั้ลล่านี ฟีมันต้าวั้ลลัยต้า ว่าบาริกลี ฟีมา อะอ์ฏอยต้า ว่ากี้นี ชัรร่อ มาก้อฎอยต้า ฟ่าอินน่าก้า ตักฎี ว่าลา ยุกฎออ้าลัยก้า ว่าอินน่าฮู ลา ย่าซิลลู่ มัน วาลัยต้า ว่าลา ย่าอิซซู่ มัน อาดัยต้า ต้าบาร๊อกต้า ร๊อบบ้านา ว่าต้าอาลัยต้า ฟ่าล่ากั้ลฮัมดู้ อ้าลา มาก่อฎอยต้า อัสตัฆฟี่รู้ก้า ว่า อ้าตูบู้ อิลัยก้า" (มีความหมายว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดชี้นำฉัน ให้อยู่ในหมู่ของผู้ที่ท่านชี้นำ และได้โปรดให้ฉันรอดพ้นจากภัยพิบัติ รวมอยู่ในหมู่ของผู้ที่ท่านให้รอดพ้น ได้โปรดให้ฉันใกล้ชิดกับท่านอยู่ในหมู่ของผู้ที่ท่านให้ใกล้ชิด" หมายถึงอยู่กับพวกเขา เพราะฉันเข้าอยู่ในแนวทางของพวกเขา "และได้โปรดให้ความเพิ่มพูนแก่ฉันในสิ่งที่ท่านได้มอบให้ และได้โปรดคุ้มครองฉันให้รอดพ้นจากสิ่งชั่วร้ายที่ท่านได้กำหนดให้เกิดขึ้น เพราะแท้จริงท่านเป็นผู้กำหนด ไม่มีผู้ใดกำหนด

เหนือท่านได้ และความจริงจะไม่ต้อยต่ำผู้ที่ท่านรัก และจะไม่ได้รับเกียรติผู้ที่ท่านเป็นศัตรู ท่านทรงจำเริญ และสูงส่งข้าแด่องค์อภิบาลของเรา มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของท่าน ตามที่ท่านได้กำหนดไว้ ฉันวิงวอนขออภัยต่อท่าน และสำนึกผิดกลับตัวเข้าหาท่าน"

وَتُسَنُّ آخِرَهُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَعَلَى آلِهِ، وَلَا تُسَنُّ أَوَّلَهُ.

وَيَزِيدُ فيه - مَنْ مَّر - قُنوتَ عُمَرَ الَّذِيْ كَانَ يَقْنُتُ بِهِ فِي الصُّبحِ، وَهُوَ : اَللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِيْنُكَ وَنَستَغفِرُكَ وَنَستَهْدِيْكَ، وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ، وَنُثْنِيْ عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ، نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ، وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ. اَللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ، وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ، وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ - أي نُسْرِعُ - نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ الْجِدَّ بِالْكُفَّارِ مُلحِقٌ.

และในตอนท้ายของกุนูต สุนัตให้กล่าวขอพรให้ได้รับความเมตตา และขอความสันติให้เกิดแก่ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม แก่วงศ์วานของท่านนบี และไม่สุนัตให้กล่าว (ศอล่าวาตแก่ท่านนบีและวงศ์วาน) ในตอนต้นของกุนูต.

และให้บุคคลที่ได้กล่าวมาแล้ว (คือผู้ที่ละหมาดคนเดียว และอิหม่ามของมะอ์มูมที่มีจำนวนจำกัด) เพิ่มเติมในกุนูตด้วยกุนูตของท่านอุมัร ที่เขาได้เคยกุนูตในละหมาดศุบฮิคือ "อั้ลลอฮุมม่า อินนา นัสต้าอีนู่ก้า ว่านัสตัฆฟิรู้ก้า ว่านัสตะห์ดีก้า ว่านุอ์มีนู่บิ้ก้า ว่าน่าต้าวักก้าลู่อ้าลัยก้า ว่านุซนี อ้าลัยกั้ลคอยร่อ กุ้ลล่าฮู นัชกู้รู้ก้า ว่าลานักฟู่รู้ก้า ว่านัคล่าอู้ ว่านัตรู้กู้ มันยัฟญู่รู้ก้า อั้ลลอฮุมม่า อี๊ยาก้า นะอ์บู่ดู้ ว่าล่าก้า นู่ศ็อลลี ว่านัสญูดู้ ว่าอี้ลัยก้า นัสอา ว่านุฮ์ฟี่ดู้ นัรญู เราะห์ม่าต้าก้า ว่านัคชา อ้าซาบ้าก้า อินน่า อ้าซาบ้ากั้ลญิดด้า บิ้ลกุฟฟาริ มุ้ลฮี่กุน" (ที่มีความหมายว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ แท้จริงพวกเราวิงวอนขอความช่วยเหลือต่อท่าน และขออภัยโทษต่อท่าน และขอทางนำต่อท่าน และศรัทธาต่อท่าน และมอบหมายต่อท่าน สรรเสริญความดีงามทั้งหมดต่อท่าน ขอบคุณท่าน และจะไม่ทรยศต่อท่าน เราจะถอดและทอดทิ้งผู้ที่ประพฤติชั่วต่อท่าน ข้าแด่อัลลอฮ์ เฉพาะท่านเท่านั้นที่พวกเราสักการะ พวกเราละหมาดและสุหยูดเพื่อท่าน พวกเราขวนขวายและเร่งรีบไปยังท่าน พวกเราหวังความเมตตาของท่าน กลัวการลงโทษของท่าน แท้จริงการลงโทษของท่านอย่างจริงจังนั้นจะตกอยู่กับพวกผู้เนรคุณ).

وَلَمَّا كَانَ قُنُوتُ الصُّبحِ الْمَذْكُورُ أَوَّلًا ثَابِتًا عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قُدِّمَ عَلَى هَذَا، فَمِنْ ثَمَّ لَوْ أَرَادَ أَحدَهُمَا فَقَطْ اقْتَصَرَ عَلَى الْأَوَّلِ، وَلَا يَتَعَيَّنُ كَلِمَاتِ الْقُنُوتِ، فَيُجْزِىءُ عَنْهَا آيَةٌ تَضَمَّنَتْ دُعَاءً إِنْ قَصَدَهُ -كَآخِرِ البَقَرَةِ - وَكَذَا دُعَاءٌ مَحْضٌ وَلَوْ غَيْرَ مَأْثُورٍ.

قال شيخُنَا : وَالَّذِي يَتَّجِهُ أَنَّ الْقَانِتَ لِنَازِلَةٍ يَأْتِي بِقُنُوتِ الصبحِ ثُمَّ يَخْتِمُ بِسُؤَالِ رَفْعِ تِلْكَ النَّازِلَةِ.

และเมื่อกุนูตในละหมาดศุบฮิ ที่ได้กล่าวมาในตอนแรกนั้น ปรากฏหลักฐานมาจากท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม จึงได้กล่าวไว้ก่อนกุนูต (ของอุมัร ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮู่) นี้

ด้วยเหตุนี้ผู้ใดประสงค์จะจำกัดอ่านกุนูตใดกุนูตหนึ่งจากสองกุนูตนี้เท่านั้น ให้เขาอ่านกุนูตแรก ถ้อยคำของกุนูตนั้นไม่ได้มีกำหนดแน่นอน ดังนั้นการนำอายะห์หนึ่งที่ครอบคลุมคำวิงวอนมาอ่าน ก็ถือว่าใช้แทนคำของกุนูตได้ ถ้าหากเขาตั้งใจอ่านเป็นดุอาอ์ เช่นอายะห์ท้ายซูเราะห์อัลบ่ากอเราะห์ และถือว่าใช้ได้เช่นเดียวกันคำที่เป็นดุอาอ์ล้วนๆ ถึงแม้จะไม่ใช่เป็นดุอาอ์ที่มีสายรายงานมาก็ตาม.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่าทรรศนะที่มีน้ำหนักคือผู้ขอดุอาอ์กุนูต เพราะเกิดภัยพิบัตินั้น ให้เขานำกุนูตในละหมาดศุบฮิมาอ่าน หลังจากนั้นให้จบลงด้วยคำขอให้พ้นจากภัยพิบัตินั้น.

(وَجَهَرَ بِهِ) أي القنوتِ، نَدْبًا ، (إِمَامٌ) وَلَوْ فِي السِّرِّيَّةِ، لَا مَأْمُومٌ لَمْ يَسمَعْهُ وَمُنفَرِدٌ فَيُسِرَّانِ بِهِ مُطلقًا،

(وَأَمَّنَ) جَهْرًا (مَأمومٌ) سَمِعَ قنوتَ إمامِهِ لِلدُّعاءِ مِنْهُ.

وَمِنَ الدُّعَاءِ : الصلاةُ عَلَى النبيِّ صلى الله عليه وسلم، فَيُؤَمِّنُ لَهَا عَلَى الْأَوْجَهِ.

أَمَّا الثَّنَاءُ وهُوَ : فَإِنَّكَ تَقْضِي - إِلَى آخِرِهِ - فَيَقُولُهُ سِرًّا.

أَمَّا مَأمومٌ لَمْ يَسمَعْهُ أو سَمِعَ صوتًا لَا يَفهَمُهُ فَيَقْنُتُ سِرًّا.

และสุนัตให้อิหม่ามอ่านกุนูตดัง แม้ในละหมาดที่อ่านค่อยก็ตาม และไม่สุนัตให้มะอ์มูม ที่ไม่ได้ยินกุนูต และผู้ที่ละหมาดคนเดียวอ่านกุนูตดัง แต่ให้คนทั้งสองอ่านกุนูตค่อยไม่ว่าจะเป็น ละหมาดที่อ่านดังหรืออ่านค่อยก็ตาม

และให้มะอ์มูมที่ได้ยินกุนูตจากอิหม่ามของตนกล่าวอามีนดังให้แก่ดุอาอ์จากกุนูตนั้น

และถือเป็นส่วนหนึ่งของดุอาอ์ด้วยเช่นกัน คือการกล่าวคำขอพรให้ได้รับความเมตตา แก่ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม (คำศอลาวาต) ดังนั้นให้เขากล่าวอามีนให้แก่คำ “ศอลาวาต” ตามทรรศนะที่ “อัลเอาญะห์”

ส่วนคำสดุดีคือ “ฟ่าอินน่าก้า ตักฎีย์” จนจบกุนูตนั้นให้เขากล่าวเบาๆ

สำหรับมะอ์มูมที่ไม่ได้ยินกุนูตหรือได้ยินเสียงที่เขาไม่เข้าใจเสียงนั้น ให้เขาอ่านกุนูตเบาๆ

(وَكُرِهَ لِإِمامٍ تَخْصِيْصُ نَفسِهِ بِدُعاءٍ) أي بِدُعَاءِ القُنوتِ، لِلنَّهْيِ عَنْ تَخْصِيصِ نَفسِهِ بِالدُّعَاءِ.

فَيَقُوْلُ الإِمَامُ : اِهْدِنَا ، وَمَا عُطِفَ عَلَيهِ بِلَفْظِ الْجَمْعِ.

وَقَضِيَّتُهُ أَنَّ سَائِرَ الْأَدعِيَةِ كَذَلِكَ، وَيَتَعَيَّنُ حَمْلُهُ عَلَى مَا لَمْ يَرِدْ عَنْهُ صلى الله عليه وسلم وَهُوَ إِمَامٌ بِلَفْظِ الْإِفرَادِ وهو كثيرٌ.

قال بعضُ الْحُفَّاظِ : إِنَّ أَدعِيَتَهُ كُلَّهَا بِلَفْظِ الْإِفرَادِ، وَمِنْ ثَمَّ جَرَى بعضُهُمْ عَلَى اخْتِصاصِ الْجَمْعِ بِالقنوتِ.

และมักรูห์สำหรับอิหม่ามที่จะเจาะจงเฉพาะตัวเองด้วยการขอดุอาอ์ หมายถึงดุอาอ์ กุนูต เพราะมีตัวบทห้ามขอดุอาอ์เจาะจงให้แก่ตัวเองเพียงคนเดียว.

ดังนั้นให้อิหม่ามกล่าวว่า "อิห์ดีนา" ได้โปรดชี้นำทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเรา และคำที่นำไปเชื่อมโยงกับมันโดยใช้รูปของพหูพจน์ (อัลญัมอ์)

และนัยของการห้ามดังกล่าวนั้นหมายถึงดุอาอ์ทั้งหมดก็เช่นเดียวกัน (คือมักรูห์ขอดุอาอ์เจาะจงให้ตนเองเพียงคนเดียว) และให้ถือว่าการห้ามดังกล่าวนั้นเจาะจงเฉพาะดุอาอ์ที่ไม่ได้มีตัวบทมาจากท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ขณะท่านทำหน้าที่เป็นอิหม่าม โดยท่านใช้คำที่เป็นมุฟร็อด (เอกพจน์) ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

นักจดจำฮะดีษบางท่านได้กล่าวว่า แท้จริงบรรดดุอาอ์ของท่านนบีทั้งหมดนั้นใช้ถ้อยคำในรูปของมุฟร็อด (เอกพจน์) ด้วยเหตุนี้นักวิชาการบางท่านจึงกำหนดให้กุนูตใช้รูปคำที่เป็นญัมอ์ (พหูพจน์) เป็นการเฉพาะเจาะจง.

(وَ) سَابِعُهَا : (سجودٌ مَرَّتَيْنِ) كُلَّ رَكعةٍ، (عَلَى غَيرِ مَحْمُولٍ) لَهُ، (وَإِنْ تَحَرَّكَ بِحَرَكَتِهِ) وَلَوْ نَحوَ سَرِيرٍ يَتَحَرَّكُ بِحَركتِهِ لِأَنَّهُ لَيسَ بِمَحمُولٍ لَهُ فَلَا يَضُرُّ السجودُ علَيهِ، كما إِذَا سَجَدَ عَلَى مَحمُولٍ لَمْ يَتَحَرَّكْ بِحَرَكَتِهِ كَطَرَفٍ مِنْ رِدَائِهِ الطويْلِ.

وَخَرَجَ بِقَوْلِي : عَلَى غَيرِ مَحْمُولٍ لَهُ، مَا لَوْ سَجَدَ عَلَى مَحمُولٍ يَتَحَرَّكُ بِحَرَكَتِهِ، كَطَرَفٍ مِنْ عِمَامَتِهِ، فَلَا يَصِحُّ، فَإِنْ سَجَدَ عَلَيْهِ بَطَلَتِ الصلاةُ إِنْ تَعَمَّدَ وَعَلِمَ تحرِيمَهُ، وَإِلَّا أَعَادَ السجودَ.

ประการที่เจ็ดของรู่ก่นละหมาดคือ สุหยูดสองครั้งทุกหนึ่งรอกาอัตลงบนสิ่งที่ตนเองไม่ได้แบกถือมันไว้ แม้สิ่งที่ตนเองไม่ได้แบกถือมันไว้นั้นจะเคลื่อนไหวตามการเคลื่อไหวของตนก็ตาม และถึงแม้จะเสมือนเตียงที่เคลื่อนไหวตามการเคลื่อนไหวของผู้ละหมาดก็ตาม เพราะเขาไม่ได้แบกถือมันไว้ ดังนั้นการสุหยูด บนเตียงจึงไม่ก่อให้เกิดผลเสียใดๆ เช่นเดียวกับกรณีที่เขาสุหยูดลงบนสิ่งที่เขาแบกถือไว้ที่มันไม่เคลื่อนไหวตามการเคลื่อไหวของเขา เช่นสุหยูดลงบนปลายผ้าห่มของเขาที่ยาว.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "บนสิ่งที่ตนเองไม่ได้แบกถือไว้" กรณีที่ถ้าหากเขาสุหยูดลงบนสิ่งที่เขาแบกถือไว้ ซึ่งสิ่งนั้นจะเคลื่อนไหวตามการเคลื่อนไหวของเขา เช่น สุหยูดลงบนปลายผ้าโพกศีรษะของเขา การสุหยูดของเขามีผลใช้ไม่ได้ ดังนั้นถ้าหากเขาสุหยูดลงไปบนมัน มีผลทำให้ละหมาดใช้ไม่ได้ถ้าหากเขาเจตนา และรู้ว่ามันเป็นสิ่งต้องห้าม และถ้ามิเช่นนั้น (คือกระทำโดยไม่มีเจตนาและโดยไม่รู้) ให้เขากลับไปสุหยูดใหม่

وَيَصِحُّ عَلَى يَدِ غَيْرِهِ، وَعَلَى نحوِ مِنْدِيْلٍ بِيَدِهِ لِأَنَّهُ فِي حُكْمِ الْمُنفصِلِ، وَلَوْ سَجَدَ عَلَى شَيْءٍ فَالْتَصَقَ بِجَبْهَتِهِ صَحَّ، وَوَجَبَ إِزَالَتُهُ لِلسجودِ الثاني.

(مَعَ تَنْكِيْسٍ) بِأَنْ تَرتفِعَ عَجِيزَتُهُ وَمَا حولَها عَلَى رأسِهِ ومَنْكِبَيْهِ، لِلْاِتِّبَاعِ.

فَلَوِ انْعَكَسَ أَوْ تَسَاوَيَا لَمْ يُجزِئْهُ.

نَعَمْ، إِنْ كَانَ بِهِ عِلَّةٌ لَا يُمْكِنُهُ مَعَهَا السجودُ إِلَّا كَذَلِكَ أَجْزَأَهُ،

และถือว่ามีผลใช้ได้การสุหยูดลงไปบนมือของคนอื่น และบนเสมือนผ้าเช็ดหน้าที่อยู่ในมือเขา เพราะมันอยู่ในข้อกำหนดของสิ่งที่แยกออกจากเขา, และถ้าหากเขาสุหยูดลงไปบนสิ่งหนึ่งและต่อมาสิ่งนั้นได้ติดหน้าผากของเขาขึ้นมาด้วย การสุหยูดนั้นมีผลใช้ได้, และเขาจำเป็นต้องขจัดสิ่งนั้นออกไปเพื่อการสุหยูดครั้งที่สอง.

พร้อมต้องกลับบนลงล่าง ด้วยการให้สะโพกและสิ่งที่อยู่รอบสะโพกของเขาสูงกว่าศีรษะและสองไหล่ของเขา เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์.

และถ้าหากเขาทำตรงข้ามกัน (คือศีรษะและไหล่ทั้งสองข้างสูงกว่าสะโพก) หรือทั้งสองนั้นเท่ากัน ถือว่า (การสุหยูด) มีผลใช้ไม่ได้กับเขา.

กระนั้นก็ตามถ้าหากเขามีโรคภัยไข้เจ็บ ที่ทำให้เขาไม่สามารถสุหยูดพร้อมกับโรคภัยไข้เจ็บนั้นนอกจากต้องกระทำเช่นนั้น (คือศีรษะและไหล่ทั้งสองข้างสูงกว่าสะโพกหรือเท่ากัน) ถือว่าการทำเช่นนั้นมีผลใช้ได้กับเขา.

(بِوَضْعِ بَعضِ جَبهَتِهِ بِكَشْفٍ) أي مَعَ كَشْفٍ. فَإِنْ كَانَ عَلَيهَا حَائِلٌ كَعِصَابَةٍ لَمْ يَصِحَّ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ لِجِراحَةٍ وَشَقَّ عَلَيْهِ إِزَالَتُهُ مَشَقَّةً شَدِيدَةً، فَيَصِحُّ.

وَ) مَعَ (تَحَامُلٍ) بِجَبْهَتِهِ فَقَطْ عَلَى مُصَلَّاهُ، بِأَنْ يَنَالَهُ ثِقَلُ رأسِهِ، خِلَافًا لِلْإِمَامِ.

(وَ) وَضعِ بَعْضِ (رُكْبَتَيْهِ وَ) بَعْضِ (بَطْنِ كَفَّيْهِ) مِنَ الرَّاحَةِ وبُطُونِ الْأَصَابِعِ (وَ) بَعْضِ بَطْنِ (أَصَابِعِ قَدَمَيْهِ) دُوْنَ مَا عَدَا ذَلِكَ، كَالْحَرْفِ وأَطْرَافِ الْأَصَابِعِ وَظَهْرِهِمَا.

สุหยูดด้วยการวางบางส่วนของหน้าผากเขาลงโดยเปิด หมายถึงพร้อมกับเปิดหน้าผาก ดังนั้น ถ้าหากบนหน้าผากมีสิ่งปิดกั้นเช่นมีผ้าพันไว้ การสุหยูดนั้นมีผลใช้ไม่ได้ ยกเว้นกรณีที่มีสิ่งปิดกั้นเพราะมีบาดแผล และการขจัดเอาสิ่งปิดกั้นออกไปนั้นก่อให้เกิดความยากลำบากขึ้นกับเขาอย่างรุนแรง การสุหยูดนั้นถือว่ามีผลใช้ได้

และพร้อมกับกดหน้าผากของเขาเท่านั้นบนที่ละหมาด (หมายถึงที่สุหยูด) ของเขา โดยให้น้ำหนักศีรษะของเขาโดนที่ละหมาด (หมายถึงที่สุหยูด) เป็นทรรศนะที่ต่างกับอิหม่าม อัลฮะรอมัยน์ (ที่กล่าวว่าไม่จำเป็นต้องกดหน้าผาก)

และพร้อมกับวางบางส่วนของหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา และบางส่วนของท้องฝ่ามือทั้งสองข้างของเขาจากตัวฝ่ามือ และบางส่วนของท้องนิ้วเท้าทั้งสองข้างของเขา โดยไม่ต้องวางส่วนอื่นจากอวัยวะทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เช่นขอบริม และปลายนิ้ว และหลังมือทั้งสองข้าง

وَلَوْ قُطِعَتْ أَصَابِعُ قَدَمَيْهِ وَقَدِرَ عَلَى وَضْعِ شَيْءٍ مِنْ بَطْنِهِمَا لَمْ يَجِبْ، كَمَا اقْتَضَاهُ كَلَامُ الشَّيْخَيْنِ. وَلَا يَجِبُ التَّحَامُلُ عَلَيْهَا بَلْ يُسَنُّ، كَكَشْفِ غَيْرِ الرُّكْبَتَيْنِ.
(وَسُنَّ) فِي السجودِ (وضعُ أَنْفٍ) بَلْ يَتَأَكَّدُ لِخَبَرٍ صحيحٍ، وَمِنْ ثَمَّ اخْتِيْرَ وُجُوبُهُ.

และถ้าหากคนหนึ่งนิ้วเท้าทั้งสองข้างของเขาถูกตัด และเขามีความสามารถที่จะวางส่วนหนึ่งจากฝ่าเท้าทั้งสองของเขาได้ เขาไม่จำเป็นต้องวางส่วนหนึ่งของฝ่าเท้าทั้งสองข้างนั้น ตามสิ่งที่คำพูดของปรมาจารย์ทั้งสองได้แสดงนัยไว้.

และไม่จำเป็นต้องกดบนอวัยวะเหล่านี้ (นอกจากหน้าผาก) แต่การกดนั้นเป็นสุนัต (และเป็นสุนัต) เช่นเดียวกับการเปิดอวัยวะสุหยูดยกเว้นหัวเข่าทั้งสองข้าง.

และสุนัตในสุหยูดให้วางจมูกลง แต่ถือเป็นสุนัตมุอักกัด เพราะมีฮะดีษศอเฮียะฮ์กล่าวไว้ ด้วยเหตุนี้การวางจมูกจึงถูกเลือกตามทรรศนะหนึ่งว่าเป็นวาญิบ.

وَيُسَنُّ وَضعُ الرُّكْبَتَيْنِ أَوَّلًا مُتفَرِّقَتَيْنِ قَدْرَ شِبْرٍ، ثم كَفَّيْهِ حَذْوَ مَنكِبَيْهِ، رَافِعًا ذِرَاعَيْهِ عَنِ الْأَرْضِ وَنَاشِرًا أَصَابِعَهُ مَضمُومَةً لِلْقِبلَةِ، ثُمَّ جَبهَتَهُ وَأَنْفَهُ مَعًا، وَتَفرِيقُ قَدَمَيْهِ قَدْرَ شِبْرٍ وَنَصْبُهُمَا مُوَجِّهًا أَصَابِعَهُمَا لِلقِبلَةِ، وإبْرَازُهُمَا مِنْ ذَيلِهِ.

และในการสุหยูดนั้นสุนัตให้วางหัวเข่าทั้งสองข้างลงไปก่อน โดยให้หัวเข่าทั้งสองข้างแยกห่างกันประมาณหนึ่งคืบ หลังจากนั้นจึงวางฝ่ามือทั้งสองข้างลงไปให้ตรงกับไหล่ทั้งสองข้างของเขา โดยยกแขนทั้งสองข้างขึ้นจากพื้น และเหยียดนิ้วชิดกันชี้ไปทางกิบละฮ์ หลังจากนั้นจึงวางหน้าผากและจมูก

ของเขาลงพร้อมกัน และให้แยกเท้าทั้งสองข้างห่างจากกันประมาณหนึ่งคืบ และชันเท้าทั้งสองข้างขึ้น โดยให้นิ้วเท้าทั้งสองชี้ไปทางกิบละห์ และสุนัตให้เท้าทั้งสองข้างโผล่ออกมาจากชายผ้าของเขา (นอกจากสตรีและคุนซา).

وَيُسَنُّ فَتْحُ عَيْنَيْهِ حَالَةَ السجودِ -كَمَا قَالَهُ ابْنُ عَبْدِ السلامِ، وَأَقَرَّهُ الزركَشِيُّ.-

وَيُكرَهُ مُخَالَفَةُ التَّرتِيبِ الْمَذْكُوْرِ وعَدَمُ وَضعِ الأَنفِ،

(وَقَولُ : سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمدِهِ ثَلَاثًا) فِي السجودِ لِلْاتِّبَاعِ.

وَيَزِيْدُ مَنْ مَرَّ نَدْبًا : اَللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ أَسْلَمْتُ. سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِيْ خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَولِهِ وَقُوَّتِهِ، تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ.

และสุนัตให้ลืมตาทั้งสองข้างของเขาขณะสุหยูด ตามสิ่งที่อิบนุ อัสดิสสลามได้กล่าวไว้ และซัรกะชีย์ได้ให้การรับรองตามที่เขากล่าว

และการปฏิบัติที่ขัดกับการเรียงลำดับที่กล่าวมานั้นเป็นมักรูห์ และการไม่วางจมูกลงบนพื้นที่สุหยูดก็เป็นมักรูห์.

และสุนัตให้กล่าว “ซุบฮาน่า ร๊อบบี้ยั้ล อะอ์ลา ว่าบิฮัมดี้ฮี” สามครั้งในสุหยูดเป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์

และสุนัตให้ผู้ที่ได้กล่าวผ่านมาแล้ว (คือผู้ที่ละหมาดคนเดียว และอิหม่ามของมะอ์มูมที่มีจำนวนจำกัด) กล่าวเพิ่มว่า “อั้ลลอฮุมม่า ล่าก้า สะยัดตู้ ว่าบี้ก้า อามันตู้ ว่าล่าก้า อัสลัมตู้ สะญะด้า วัจฮี ลิ้ลล่าซี ค่อล่าก้อฮู ว่าเซาว่าร่อฮู ว่าชักก่อ ซัมอ้าฮู ว่าบ้าศ่อร่อฮู บี้เฮาลี้ฮี ว่ากู้ว่าตี้ฮี ต้าบาร่อกั้ลลอฮู้ อะห์สะนุ้ลคอลี่กีน” (มีความหมายว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ ฉันสุหยูดต่อท่าน ฉันศรัทธาต่อท่าน ฉันยอมจำนนต่อท่าน ใบหน้าของฉันสุหยูดต่อผู้ซึ่งได้สร้ามัน ได้ขึ้นรูปมัน ได้ผ่าหูของมันให้ได้ยิน และผ่าดวงตาของมันให้มองเห็น ด้วยพลังและเดชานุภาพของพระองค์ อัลลอฮ์ทรงจำเริญเป็นผู้สร้างที่ดียิ่ง).

وَيُسَنُّ إِكْثَارُ الدُّعَاءِ فِيْهِ. وَمِمَّا وَرَدَ فِيْهِ : اَللَّهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ. وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أُحْصِيْ ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ ذَنْبِيْ كُلَّهُ، دِقَّهُ وَجُلَّهُ، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ.

قَالَ فِي الروضةِ : تَطْوِيْلُ السجودِ أَفْضَلَ مِنْ تَطوِيلِ الركوعِ.

และสุนัตให้ขอดุอาอ์ให้มากในสุหยูด และส่วนหนึ่งของดุอาอ์ที่มีตัวบทมาในสุหยูดคือ "อั้ลลอฮุมม่าอินนี อ้าอูซู่บิริฎอก้า มินซ่าค่อตี้ก้า ว่าบี้มู่อาฟาตี้ก้า มิน อู้กูบ้าตี้ก้า ว่าอ้าอูซู่บี้ก้า มินก้า ลาอัวะฮ์ซี ซ่านาอัน อ้าลัยก้า อันต้า ก้ามาอัซนัยต้า อ้าลานัฟซี่ก้า อั้ลลอฮุมมัฆฟิรลี ซัมบี กุ้ลลี่ฮี ดิกก่อฮู ว่าญุ้ลล่าฮู ว่าเอาว่าล่าฮู ว่าอาคิร่อฮู ว่าอ้าลานี่ย่าต้าฮู ว่าซิรร่อฮู" (มีความหมายว่า ข้าแต่อัลลอฮ์ ฉันขอป้องกันด้วยความพึงพอใจของท่านให้พ้นจากความกริ้วโกรธของท่าน ด้วยการให้อภัยของท่านให้พ้นจากการลงโทษของท่าน ฉันขอป้องกันด้วยความเมตตาของท่านให้พ้นจากการลงโทษของท่าน ฉันไม่สามารถกล่าวคำสดุดีท่านได้ครบถ้วนเหมือนที่ท่านสดุดีตัวท่านเอง ข้าแต่อัลลอฮ์ ได้โปรดอภัยโทษบาปของฉันทั้งหมดทั้งบาปเล็กและบาปใหญ่ บาปที่เกิดมาก่อนและที่จะเกิดในภายหลัง ทั้งบาปที่เปิดเผยและซ่อนเร้น).

ได้กล่าวในหนังสือ "เราฎาะห์"ว่า การสุหยูดนานดีเลิศกว่าการรุกัวะอ์นาน.

(وَ) ثَامِنُهَا : (جُلُوسٌ بيْنَهُمَا) أي السَّجْدَتَيْنِ، ولَوْ فِي نَفْلٍ عَلَى الْمُعتَمَدِ. وَيَجِبُ أَنْ لَا يَقْصِدَ بِرَفْعِهِ غَيْرَهُ، فَلَوْ رَفَعَ فَزَعًا - مِنْ نَحوِ لَسْعِ عَقْرَبٍ - أَعَادَ السجودَ.

وَلَا يَضُرُّ إِدَامَةُ وَضْعِ يَدَيْهِ عَلَى الْأَرْضِ إِلَى السَّجْدَةِ الثانيةِ اِتِّفَاقًا، خِلَافًا لِمَنْ وَهَمَ فِيْهِ.

ประการที่แปดของรู่ก่นละหมาดคือ การนั่งระหว่างมันทั้งสอง คือระหว่างสองสุหยูด ถึงแม้ในละหมาดสุนัตก็ตาม ตามทรรศนะที่เป็น "มัวะอ์ต้ามัด" และจำเป็นที่เขาจะต้องไม่ตั้งใจเป็นอย่างอื่นขณะเงยศีรษะของเขาขึ้นจากสุหยูด ดังนั้นถ้าหากเขาเงยศีรษะขึ้นเพราะตกใจจากเสมือนถูกแมงป่องต่อย ให้เขากลับลงไปสุหยูดใหม่

และจะไม่เกิดผลเสียการที่ยังคงวางมือทั้งสองของเขาอยู่บนพื้น จนถึงการสุหยูดครั้งที่สองเป็นความเห็นพ้องกันของนักวิชาการ ต่างกับผู้ที่เข้าในผิดในเรื่องนี้ (ที่กล่าวว่าละหมาดมีผลใช้ไม่ได้).

(وَلَا يُطَوِّلُهُ، وَلَا اعْتِدَالًا) لِأَنَّهُمَا غَيْرُ مَقصُودَيْنِ لِذَاتِهِمَا بَلْ شُرِعَا لِلْفَصْلِ، فَكَانَا قَصِيْرَيْنِ.

فَإِنْ طَوَّلَ أحدَهُمَا فَوْقَ ذِكْرِهِ الْمَشْرُوعِ فِيْهِ - قَدْرَ الفاتحةِ فِي الْاِعتِدَالِ وَأَقَلَّ التشهُّدِ فِي الْجُلوسِ - عَامِدًا عَالِمًا بَطَلَتْ صَلَاتُهُ.

และเขาจะต้องไม่นั่งระหว่างสองสุหยูดนาน และต้องไม่เอียะอ์ติดาลนาน เพราะทั้งสองนี้ไม่ใช่เป็นเป้าหมายเพื่อตัวมันเอง แต่ทั้งสองนี้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อมาคั่น (คือเอียะอ์ติดาลเพื่อมาคั่นระหว่างรุกัวะอ์กับสุหยูด และการนั่งเพื่อคั่นระหว่างสุหยูดทั้งสองครั้ง) ดังนั้นทั้งสองรู่ก่นนี้จึงสั้น

ดังนั้นถ้าหากเขาทำหนึ่งจากสองรู่ก่นนี้นานเกินกว่าคำกล่าวซิกร์ของมันที่ถูกบัญญัติไว้ คือเท่าขนาดอ่านฟาติฮะห์ในการเอียะอ์ติดาล และเท่าขนาดอย่างน้อยของการอ่านตะชะฮ์ฮุดในการนั่งระหว่างสองสุหยูด โดยเจตนาและโดยรู้ ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้.

(وَسُنَّ فِيْهِ) أَيِ الْجُلُوسِ بَيْنَ السجْدَتَيْنِ، (وَ) فِي (تَشَهُّدٍ أَوَّلٍ) وَجَلْسَةِ اسْتِرَاحَةٍ، وَكَذَا فِي تشهُّدٍ أخيرٍ إنْ تعَقَّبَهُ سجودُ سَهْوٍ. (افْتِرَاشٌ) بِأَنْ يَجْلِسَ عَلَى كَعْبِ يُسرَاهُ بِحَيْثُ يَلِي ظَهْرُهَا الْأَرْضَ، (وَاضِعًا كَفَّيْهِ) عَلَى فَخِذَيْهِ قَرِيْبًا مِنْ رُكْبَتَيْهِ بِحَيْثُ تَسَامَتْهُمَا رُؤُوْسُ الْأَصَابِعِ، نَاشِرًا أَصَابِعَهُ، (قَائِلًا : رَبِّ اغْفِرْ لِيْ، إِلَى آخِرِهِ) تَتِمَّتُهُ : وَارْحَمْنِيْ، وَاجْبُرْنِيْ، وَارْفَعْنِيْ، وَارْزُقْنِيْ، وَاهْدِنِيْ، وَعَافِنِيْ. لِلْاتِّبَاعِ.
وَيُكْرَهُ : اِغْفِرْ لِيْ، ثَلَاثًا. (وَفِي بَعْضِ النُّسَخِ : وَيُكَرِّرُ اِغْفِرْلِيْ ثَلَاثًا : المترجم).

และสุนัตในการนั่งหมายถึงการนั่งระหว่างสองสุหยูด และในการนั่งอ่านตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกในการนั่งพัก (อิสติรอฮะห์), และสุนัตเช่นเดียวกันในการนั่งอ่านตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายถ้าหากมีการสุหยูดซะห์วีย์ตามมาภายหลังตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย คือสุนัตให้นั่งแบบอิฟติรอช ด้วยการนั่งทับบนตาตุ่มของเท้าซ้ายของเขา โดยให้หลังเท้าซ้ายติดกับพื้น, โดยวางฝ่ามือทั้งสองข้างบนต้นขาทั้งสองของเขาใกล้กับหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา ด้วยการให้ปลายนิ้วเสมอกับหัวเข่าทั้งสองข้าง เหยียดนิ้วตรง โดยกล่าวว่า “ร๊อบบิฆฟิรลี...” จนจบ และที่สมบูรณ์ของ ร๊อบบิฆลีคือ “วัรฮัมนี วัจบุรนี วัรฟะอ์นี วัรซุกนี วะห์ดีนี ว่าอาฟีนี (คำแปล ข้าแต่องค์อภิบาลของฉันได้โปรดอภัยโทษให้ฉัน ได้โปรดเมตตาฉัน ได้โปรดทดแทนให้ฉัน ได้โปรดยกขั้นให้ฉัน ได้โปรดมอบปัจจัยให้แก่ฉัน ได้โปรดชี้นำฉัน ได้โปรดปกป้องฉันให้รอดพ้นจากภัยพิบัติในโลกนี้และโลกหน้า” เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์.

และมักรูห์กล่าว อิฆฟิรลีย์ สามครั้ง (พบในหนังสือบางเล่มว่า และให้กล่าวซ้ำ “อิฆฟิรลี” สามครั้ง โดยไม่พบคำอธิบายเพิ่มเติม. ผู้แปล).

(وَ) سُنَّ (جَلْسَةُ اسْتِرَاحَةٍ) بِقَدْرِ الجلوسِ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ - لِلْاتِّبَاعِ -، وَلَوْ فِي نَفْلٍ، وَإِنْ تَرَكَهَا الْإِمَامُ - خِلَافًا لِشَيْخِنَا - (لِقِيَامٍ) أَيْ لِأَجْلِهِ، عَنْ سُجودٍ لِغَيرِ تِلَاوَةٍ .
وَيُسَنُّ اعْتِمَادٌ عَلَى بَطْنِ كَفَّيْهِ فِي قِيَامٍ مِنْ سُجُودٍ وقُعُودٍ.

และสุนัตให้นั่งพัก (อิสติรอฮะห์) เท่าขนาดที่นั่งระหว่างสองสุหยูด เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, แม้ในละหมาดสุนัตก็ตาม และถึงแม้อิหม่ามจะทิ้งการนั่งพักก็ตาม ซึ่งต่างกับทรรศนะของปรมาจารย์

ของเรา (ในกรณีที่อิหม่ามทิ้งการนั่งพักไม่สุนัตให้มะอ์มูมนั่งพัก) เพื่อจะลุกขึ้นยืนจากสุหยูด ที่ไม่ใช่สุหยูดติลาวะห์ (เพราะในสุหยูดติลาวะห์ไม่มีตัวบทให้นั่งพัก).

และสุนัตให้ใช้ท้องฝ่ามือทั้งสองข้างของเขายันพื้นในการลุกขึ้นยืนจากสุหยูดและจากการนั่ง.

(وَ) تَاسِعُهَا : (طُمَأْنِيْنَةٌ فِي كُلٍّ) مِنَ الركوعِ وَالسجُودَيْنِ، وَالْجلوسِ بَيْنَهُمَا، وَالِاعتِدَالِ، وَلَوْ كَانَا فِي نَفْلٍ، خِلَافًا لِلْأَنْوَارِ.

وَضَابِطُهَا أَنْ تَسْتَقِرَّ أَعضاؤُهُ بِحَيْثُ يَنْفَصِلُ مَا انْتَقَلَ إِلَيْهِ عَمَّا انْتَقَلَ عَنْهُ .

ประการที่เก้าของรู่ก่นละหมาดคือ ฏู่มะอ์นีนะห์ คือการสงบนิ่งครู่หนึ่งในทั้งหมดคือในรุกัวะอ์ในสุหยูดทั้งสองครั้ง ในการนั่งระหว่างสองสุหยูด และในเอียะอ์ติดาล ถึงแม้การนั่งระหว่างสองสุหยูดและเอียะอ์ติดาลในละหมาดสุนัตก็ตาม เป็นทรรศนะที่ต่างกับที่กล่าวในหนังสือ “อัลอันวาร” (ที่กล่าวว่าการทิ้งเอียะอ์ติดาลและทิ้งการนั่งระหว่างสองสุหยูดในละหมาดสุนัต ไม่ทำให้เสียละหมาดซึ่งเท่ากับเป็นการทิ้ง ฏู่มะอ์นีนะห์ ไปด้วยโดยปริยาย).

และกรอบของ ฏู่มะอ์นีนะห์ คืออวัยวะต่างๆของเขาสงบนิ่ง โดยสิ่งที่เขาเคลื่อนย้ายเข้าไปหากับสิ่งที่เขาเคลื่อนย้ายออกมาขาดตอนจากกัน.

(وَ) عَاشِرُهَا : (تَشَهُّدٌ أَخِيرٌ، وَأَقَلُّهُ) مَا رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ وَالتِّرمِذِيُّ : (اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ إِلَى آخِرِهِ) تَتِمَّتُهُ : سَلَامٌ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، سَلَامٌ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِيْنَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُ اللهِ.

ประการที่สิบของรู่ก่นละหมาดคือ อ่านต้าชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย และอย่างน้อยของต้าชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายตามที่ชาฟิอีย์และติรมีซีได้รายงานไว้คือ “อัตต้าฮียาตู้ ลิ้ลลาฮ์”จนจบ ที่ครบสมบูรณ์ของต้าชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายคือ “ สะลามุน อ้าลัยก้า อัยยู้ฮันน่าบียู้ ว่าเราะห์ม่าตุ้ลลอฮิ ว่าบ้ารอกาตุห์ สะลามุนอ้าลัยนา ว่าอ้าลาอิบาดิ้ลลาฮิซซอลี่ฮีน อัชฮ่าดู้อันลาอี้ลาฮ่าอิ้ลลัลลอฮ์ ว่าอันน่ามูฮัมม่าดัรร่อซูลุ้ลลอฮ์” (คำแปล บรรดาการแสดงความคารวะทั้งปวงนั้นเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์ ขอความสันติจงมีแด่ท่าน โอ้ท่านผู้เป็นนบี รวมทั้งความเมตตาของอัลลอฮ์ และความเพิ่มพูนของพระองค์ ขอความสันติจงมีแด่พวกเรา และจงมีแด่บ่าวของอัลลอฮ์ที่ดีมีคุณธรรม ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้เว้นแต่อัลลอฮ์เท่านั้น และแท้จริงมุฮำหมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์)

وَيُسَنُّ لِكُلٍّ زِيَادَةُ : الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ ، وَأَشْهَدُ الثَّانِي ، وَتَعْرِيْفُ السَّلَامُ فِي الْمَوْضِعَيْنِ، لَا الْبَسمَلَةُ قَبْلَهُ،

وَلَا يَجُوْزُ إِبْدَالُ لَفْظٍ مِنْ هَذَا الأَقَلِّ وَلَوْ بِمُرَادِفِهِ، كَالنَّبِيِّ بِالرَّسُوْلِ وَعَكْسِهِ، وَمُحَمَّدٍ بِأَحْمَدَ وَغَيْرِهِ، وَيَكْفِيْ : وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ، لَا وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُوْلُهُ.

และสุนัตให้ทุกคน (คืออิหม่าม ผู้ละหมาดคนเดียวและมะอ์มูม) เพิ่มคำว่า "อัลมู่บาร่อกาตุซซอล่าวาตุฏฏอยยิ่บาตู้" (คำแปล การแสดงความคารวะทั้งปวงที่มีศิริมงคล และละหมาดพร้อมคำวิงวอนต่างๆที่ดีนั้น)และให้เพิ่ม "อัชฮ่าดู้" ครั้งที่สอง (คือ ว่าอัชฮ่าดู้อันน่ามูฮัมม่าดัรร่อซูลุ้ลลอฮ์) และให้ใส่อะลิฟลาม(มะอ์ริฟะห์)เพื่อให้เป็นคำนามที่เจาะจงว่า "อัสส่าลาม"ในทั้งสองที่ และไม่สุนัตให้กล่าวบิสมิ้ลลาห์ก่อนอ่านต้าชะฮ์ฮุด.

และไม่อนุญาตให้เปลี่ยนคำ จากอย่างน้อยของต้าชะฮ์ฮูดนี้ แม้คำที่เปลี่ยนจะมีความหมายเหมือนกันก็ตาม เช่น เปลี่ยนคำว่า นบี เป็น ร่อซู้ล และกลับกัน และเปลี่ยนคำว่า มู่ฮำหมัด เป็น อะห์มัด และอื่นจากนั้น และถือว่าใช้ได้แล้วการกล่าวคำว่า "ว่าอันน่า มู่ฮำม่าดัน อับดู้ฮู ว่าร่อซูลุห์" (คำแปล และแท้จริงมุฮำหมัดเป็นบ่าวและเป็นศาสนทูตของพระองค์) แต่ใช้ไม่ได้ที่จะกล่าวว่า "ว่าอันน่า มู่ฮำม่าดัน ร่อซูลุห์" (คำแปล และแท้จริงมุฮำหมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์)

وَيَجِبُ أَنْ يُرَاعِيَ هُنَا التَّشْدِيدَاتِ، وَعَدَمَ إِبْدَالِ حَرْفٍ بِآخَرَ، وَالْمُوَالَاةَ لَا الترتيبَ إِنْ لَمْ يُخِلَّ بِالْمَعْنَى. فَلَوْ أَظْهَرَ النُّوْنَ الْمُدْغَمَةَ فِي اللَّامِ فِي أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ أَبْطَلَ لِتَرْكِهِ شَدَّةً مِنْهُ، كَمَا لَوْ تَرَكَ إِدْغَامَ دَالِ مُحَمَّدٍ فِي رَاءِ رَسولِ اللهِ . وَ يَجُوْزُ فِي النَّبِيِّ الْهَمْزَةُ وَالتَّشْدِيْدُ.

และจำเป็นต้องระมัดระวังในที่นี้ (หมายถึงในตะชะฮ์ฮุด) บรรดาอักษรที่มีเครื่องหมายชัดดะห์ และจะต้องไม่เปลี่ยนอักษรหนึ่งเป็นอีกอักษรหนึ่ง และจะต้องระมัดระวังการต่อเนื่อง แต่ไม่ต้องระมัดระวังการเรียบเรียงถ้าหากไม่ทำให้ความหมายบกพร่อง, ดังนั้นถ้าหากเขาอ่านชัด (อิซฮาร) อักษรนูน ที่ถูกรวม (อิดฆอม) เข้าไปในอักษรลาม ในคำว่า "อัน ลาอิลาฮ่าอิ้ลลั้ลลอฮ์" ถือว่าทำให้ละหมาดมีผลใช้ไม่ได้ เพราะเขาได้ทิ้งหนึ่งชัดดะห์ไปจากตะชะฮ์ฮุด. เป็นกรณีเดียวกัน (คือเสียละหมาด) ถ้าหากเขาทิ้งการรวม (อิดฆอม) อักษรดาลในคำว่า "มุฮำหมัด" รวมกับอักษรรออ์ในคำว่า "ร่อซูลุ้ลลอฮ์", และอนุญาตให้อ่านในคำว่า "อันนะบีย์" ด้วยฮัมซะห์ (النَّبِيء) และอ่านโดยใช้เครื่องหมายชัดดะห์ (النَّبِيِّ)

(وَ) حَادِي عَشَرَهَا: (صَلَاةٌ عَلَى النبِيِّ) صلى الله عليه وسلم (بَعْدَهُ) أي بَعْدَ تشهُّدٍ أخيرٍ، فَلَا تُجزِئُ قَبْلَهُ .

(وَأَقَلُّهَا : اَللّٰهُمَّ صَلِّ) أَيْ اِرْحَمْهُ رَحْمَةً مَقْرُوْنَةً بِالتَّعْظِيْمِ، أَوْ صَلَّى اللهُ (عَلَى مُحَمَّدٍ)، أَوْ عَلَى رَسُولِهِ، أَوْ عَلَى النَّبِيِّ، دُوْنَ أَحْمَدَ.

ประการที่สิบเอ็ดของรู่ก่นละหมาดคือ กล่าวคำศอลาวาตคือกล่าวขอความเมตตาให้เกิดกับท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ภายหลังตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย, ดังนั้นการกล่าวคำศอลาวาตก่อนตะชะฮ์ฮุดจึงมีผลใช้ไม่ได้.

อย่างน้อยของคำศอลาวาตคือ "อั้ลลอฮุมม่า ศ็อลลิ หรือ "ศ็อลลั้ลอฮู่ อ้าลา มุฮำหมัด หรือ อ้าลา ร่อซูลิ่ฮี หรือ อ้าลันนบีย์" (คำแปล ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดประทานความเมตตา เป็นความเมตตาที่พร้อมด้วยการยกย่องให้แก่มุฮำหมัด หรือให้แก่ศาสนทูตของพระองค์ หรือให้แก่ผู้เป็นนบี). แต่จะใช้คำว่าอะห์มัด (แทนคำว่ามุฮำหมัด) ไม่ได้ (เพราะคำนี้ไม่มีในตัวบทเรื่องตะชะฮ์ฮุด)

(وَسُنَّ فِي) تشهُّدٍ (أخيرٍ) وَقِيْلَ : يَجِبُ (صلاةٌ عَلَى آلِهِ) فَيَحصُلُ أَقَلُّ الصلاةِ عَلَى الْآلِ بِزِيَادَةِ وَآلِهِ، مَعَ أَقَلِّ الصلاةِ لَا فِي الْأَوَّلِ عَلَى الْأَصَحِّ، لِبِنَائِهِ عَلَى التَّخفِيْفِ، وَلِأَنَّ فِيْهَا نَقْلَ رُكْنٍ قَوْلِيٍّ عَلَى قَوْلٍ، وَهُوَ مُبْطِلٌ عَلَى قَوْلٍ.

وَاخْتِيْرَ مُقَابِلُهُ لِصِحَّةِ أَحَادِيْثَ فِيْهِ.

และสุนัตในตะชะฮ์ฮุดสุดท้าย และบางทรรศนะว่าเป็นวาญิบให้กล่าวคำศอลาวาตขอความเมตตาให้แก่วงศ์วานของมุฮำหมัด และถือว่าได้อย่างน้อยของการศอลาวาตให้แก่วงศ์วานแล้วด้วยการเพิ่มคำว่า "ว่าอาลิ่ฮี" พร้อมกับอย่างน้องของการกล่าวคำศอลาวาตแก่ท่านนบี, โดยไม่มีสุนัตให้กล่าวคำศอลาตแก่วงศ์วานในตะชะฮฺฮุดครั้งแรก ตามทรรศนะที่ "อัลอะเศาะห์" เพราะตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกนั้นเป็นการดำเนินการอย่างรวดเร็ว และเพราะในการกล่าวคำศอลาวาตแก่วงศ์วานนั้นเป็นการย้ายที่ของรู่ก่นที่เป็นคำพูดตามทรรศนะหนึ่งมากระทำ ซึ่งทำให้เสียละหมาดตามทรรศนะหนึ่ง

แต่ทรรศนะที่ถูกเลือกคือทรรศนะที่ตรงข้ามกับทรรศนะนี้ (ที่มีทรรศนะว่าการกล่าวคำศอลาวาตแก่วงศ์วานในตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกนั้นเป็นสุนัต) เพราะมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์หลายฮะดีษมาสนับสนุนทรรศนะที่ตรงข้ามนี้.

(وَيُسَنُّ أَكْمَلُهَا فِي تَشَهُّدٍ) أَخِيرٍ، وَهُوَ : اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيْمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيْمَ، إِنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ.

وَالسَّلَامُ تَقَدَّمَ فِي التشهُّدِ فَلَيْسَ هُنَا إِفْرَادُ الصَّلَاةِ عَنْهُ، وَلَا بَأْس بِزِيَادَةِ سَيِّدِنَا قَبْلَ مُحَمَّدٍ.

และสุนัตให้กล่าวคำศอลาวาตที่สมบูรณ์ ในตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายคือ "อั้ลลอฮุมม่า ศ็อลลี อ้าลามุฮำหมัด ว่าอ้าลาอาลี่มุฮำหมัด ก้ามาศ็อลลัยต้า อ้าลาอิบรอฮีม ว่าอ้าลาอาลี่อิบรอฮีม ว่าบาริก อ้าลามุฮำหมัด ว่าอ้าลาอาลี่มุฮำหมัด ก้ามาบาร็อกต้า อ้าลาอิบรอฮีม ว่าอ้าลาอาลี่อิบรอฮีม อินน่าก้า ฮ่ามีดุน ม่าญีด" (แปลว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดประทานความเมตตาพร้อมด้วยการยกย่องให้แก่มุฮำหมัดและวงศ์วานของมุฮำหมัด ดุจเดียวกับที่ท่านได้ประทานความเมตตาพร้อมด้วยการยกย่องให้แก่อิบรอฮีม และวงศ์วานของอิบรอฮีม และได้โปรดประทานความจำเริญให้แก่มุฮำหมัดและวงศ์วานของมุฮำหมัด ดุจเดียวกับที่ท่านได้ประทานความจำเริญให้แก่อิบรอ ฮีม และวงศ์วานของอิบรอฮีม แท้จริงท่านสมควรได้รับการสรรเสริญและยกย่อง.

การขอให้ได้รับความสันติสุข (ส่าลาม) ได้กล่าวมาแล้วในตะชะฮ์ฮุด ในที่นี้จึงไม่ใช่เป็นการกล่าวคำศอลาวาตแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้กล่าวส่าลาม. และไม่เป็นไรการเพิ่มคำว่า "ซัยยี่ดี้นา" ผู้นำของพวกเรา (แต่ถือเป็นการดีที่จะกล่าวเพิ่ม) ก่อนคำว่า "มุฮำหมัด".

(وَ) سُنَّ فِي تشهُّدٍ أَخِيرٍ (دُعَاءٌ) بَعْدَ مَا ذُكِرَ كُلِّهِ.

وَأَمَّا التشهُّدُ الْأَوَّلُ فَيُكرَهُ فِيْهِ الدُّعَاءُ لِبِنَائِهِ عَلَى التَّخفِيْفِ، إِلَّا إِنْ فَرَغَ قبلَ إِمَامِهِ فَيَدعُو حينَئِذٍ. وَمَأْثُوْرُهُ أفضَلُ، وَآكَدُهُ مَا أَوْجَبَهُ بَعْضُ العُلَمَاءِ،

وَهُوَ: اَللَّهُمَّ إِنِّيْ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ القَبْرِ، وَمِن عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتنَةِ الْمَسِيْحِ الدَّجَّالِ. وَيُكرَهُ تَرْكُهُ.

และสุนัตให้ขอดุอาอ์ในตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายภายหลังจากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด.

ส่วนในตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกนั้น การขอดุอาอ์ในตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกเป็นมักรูฮ์ เพราะตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกนั้นเป็นการดำเนินการอย่างรวดเร็ว นอกจากกรณีที่เขาตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกเสร็จก่อนอิหม่ามของเขา ดังนั้นให้เขาขอดุอาอ์ในขณะนั้น, และดุอาอ์ที่มีรายงานมานั้นถือว่าดีเลิศ, และที่เป็นสุนัตอย่างยิ่งคือดุอาอ์ที่นักวิชาการบางท่านกล่าวว่าเป็นวาญิบ

คือ "อั้ลลอฮุมม่า อินนี อ้าอูซู่บิ้ก้า มินอ้าซาบิ้ล ก็อบรี่ ว่ามินอ้าซาบินนาร ว่ามินฟิตน่าติ้ล มะฮ์ยา วั้ลม่ามาต ว่ามินฟิตน่าติ้ล ม่าซีฮิ้ดดัจญาลี่" (แปลว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ แท้จริงฉันขอป้องกันด้วยท่านจากการถูกลงโทษในหลุมฝังศพ และจากการถูกลงโทษในไฟนรก และจากวิกฤติขณะมีชีวิตอยู่และเสียชีวิตไปแล้ว และจากวิกฤติของมะเซียะฮ์ ดัจญาล". และการทิ้งดุอาอ์ที่เป็นสุนัตอย่างยิ่งนั้นถือว่าเป็นมักรูห์.

وَمِنْهُ : اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَسْرَفْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّيْ. أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ. رَوَاهُمَا مُسْلِم.

وَمِنْهُ أَيْضًا : اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ ظَلَمْتُ نَفْسِيْ ظُلْمًا كَبِيْرًا كَثِيْرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِيْ مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ. رَوَاهُ البخارِيُّ.

وَيُسَنُّ أَنْ يَنْقُصَ دعاءُ الْإِمَامِ عَنْ قَدْرِ أَقَلِّ التشهُّدِ، وَالصلاةِ عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم.

قال شيخُنَا : تُكرَهُ الصلاةُ عَلَى النبيِّ صلى الله عليه وسلم بَعْدَ أَدْعِيَةِ التشهُّدِ.

และส่วนหนึ่งของดุอาอ์ที่มีรายงานมาคือ "อั้ลลอฮุมมัฆฟิรลี มาก็อดดัมตู้ ว่ามา อัคคือรตู้ ว่ามาอัซร็อรตู้ ว่ามา อะอ์ลันตู้ ว่ามาอัซร็อฟตู้ ว่ามาอันต้า อะอ์ล่ามู่บิฮี มินนี อันตั้ล มู่ก็อดดิ่มู่ ว่าอันตั้ล มู่อัคคิรู่ ลาอิลาฮ่าอิ้ลลาอันต้า" (แปลว่า ข้าแด่อัลลอฮ์ ได้โปรดอภัยให้แก่ฉัน บาปที่ฉันได้ทำมาแล้ว และบาปที่ฉันจะทำต่อไปภายหลัง และสิ่งที่ฉันทำอย่างปกปิด และเปิดเผย และสิ่งที่ฉันทำเกินขอบเขต และสิ่งที่ท่านรู้ดีกว่าฉัน ท่านเป็นผู้จัดลำดับเอาไว้ก่อน และท่านเป็นผู้จัดลำดับเอาไว้หลัง (แก่สรรพสิ่งต่างๆ) ไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้เว้นแต่อัลลอฮ์. รายงานฮะดีษทั้งสองโดยมุสลิม

และส่วนหนึ่งจากดุอาอ์ที่มีรายงานอีกเช่นกัน "อั้ลลอฮุมม่า อินนี ซอลัมตู้ นัฟซี ซุลมัน ก้าบีรอน ก้าซีรอน ว่าลายัฆฟิรุซ ซู่นูบ้า อิ้ลลา อันต้า ฟัฆฟิรลี มัฆฟิร่อตัน มิน อินดิ้ก้า อินน้าก้า อันตั้ล ฆอฟูรุ้ร ร่อฮีม" (คำแปลข้าแด่อัลลอฮ์ แท้จริงฉันเป็นผู้ละเมิดตัวเอง อย่างใหญ่หลวง อย่างมากมาย และไม่มีผู้ใดอภัยโทษบาปทั้งหลายได้นอกจากท่านเท่านั้น ขอท่านได้โปรดอภัยโทษให้ฉันเป็นการอภัยโทษที่มาจากท่าน แท้จริงท่านเป็นผู้ทรงอภัยยิ่ง เป็นผู้ทรงเมตตายิ่ง.รายงานโดยบุคอรี.

และสุนัตในการขอดุอาอ์ของอิหม่ามนั้นให้น้อยกว่าขนาดอย่างน้อยของตะชะฮ์ฮุด และการกล่าวคำศอลาวาตแก่ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า การกล่าวคำศอลาวาตแก่ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ภายหลังจากอ่านบรรดาดุอาอ์ในตะชะฮ์ฮุดแล้วนั้น เป็นมักรูห์.

(وَ) ثَانِي عَشَرَهَا : (قُعُوْدٌ لَهُمَا) أي لِلتشهُّدِ وَالصلاةِ، وَكَذَا لِلسَّلَامِ.(وَسُنَّ تَوَرُّكٌ فِيْهِ) أي فِي قُعودِ التشهُّدِ الْأَخِيْرِ، وهو مَا يَعْقِبُهُ سلَامٌ.

فَلَا يَتَوَرَّكُ مَسبُوقٌ فِي تشهُّدِ إِمَامِهِ الْأَخِيرِ، وَلَا مَنْ يَسجُدُ لِسَهْوٍ.

وَهُوَ كَالْاِفتِرَاشِ، لَكِنْ يُخرِجُ يُسرَاهُ مِنْ جِهَةِ يُمْنَاهُ وَيلْصِقُ وَرِكَهُ بِالْأَرْضِ.

ประการที่สิบสองของรู่ก่นละหมาดคือ การนั่งเพื่อตะชะฮ์ฮุดและกล่าวคำศอลาวาต และเช่นเดียวกันเพื่อให้สลาม และสุนัตให้นั่งแบบตะวัรรุกในการนั่งตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย คือตะชะฮ์ฮุดที่มีการให้สลามอยู่ถัดจากมัน

ดังนั้นคนมัสบูกยังไม่ต้องนั่งแบบตะวัรรุก ในตะชะฮ์ฮุดของอิหม่ามของตนครั้งสุดท้าย และคนที่จะสุหยูดสวะห์วี ก็ไม่สุนัตให้นั่งแบบตะวัรรุก

การนั่งแบบตะวัรรุกนั้นเหมือนกับการนั่งแบบอิฟติรอช แต่ให้เขาโผล่เท้าซ้ายของเขาออกไปทางเท้าขวาของเขา โดยให้ก้น (ด้านซ้าย) ของเขาติดกับพื้น.

(وَوَضْعُ يَدَيْهِ فِي) قُعُودِ (تشهُّدَيْهِ عَلَى طَرْفِ رُكبَتَيْهِ) بِحَيْثُ تَسَامَتْهُ رُؤُوسُ الْأَصَابِعِ، (نَاشِرًا أَصَابِعَ يُسرَاهُ) مَعَ ضَمٍّ لَهَا، (وَقَابِضًا) أَصَابِعَ (يُمْنَاهُ إِلَّا الْمُسَبِّحَةَ) - بِكَسْرِ البَاءِ، وهِي الَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ - فَيُرْسِلُهَا.

(وَ) سُنَّ (رَفعُهَا) - أي الْمُسَبِّحَةِ - مَعَ إِمَالَتِهَا قلِيْلًا (عِنْدَ) هَمْزَةِ (إِلَّا اللهُ) لِلْاِتِّبَاعِ. (وَإِدَامَتُهُ) أي الرَّفْعِ.

فَلَا يَضعُهَا بَلْ تَبْقَى مَرفُوعَةً إِلَى القيامِ أَوِ السَّلَامِ، وَالْأَفْضَلُ قَبْضُ الْإِبْهَامِ بِجَنْبِهَا، بِأَنْ يَضَعَ رأسَ الْإِبْهامِ عِنْدَ أَسفَلِهَا عَلَى حَرْفِ الرَّاحَةِ، كَعَاقِدِ ثلاثةٍ وخَمْسِيْنَ.

และสุนัตให้วางมือทั้งสองข้างของเขาในขณะตะชะฮ์ฮุดทั้งสองของเขา บนปลายหัวเข่าทั้งสองของเขาและโดยให้ปลายนิ้วเสมอกับปลายหัวเข่า. โดยเหยียดตรงนิ้วมือข้างซ้ายของเขา พร้อมทั้งรวมนิ้วชิดกัน และกำนิ้วมือข้างขวาของเขายกเว้นนิ้วชี้(มุซับบิฮะห์) โดยอ่านกัสเราะห์ที่อักษรบาอ์ คือนิ้วที่อยู่ถัดจากนิ้วหัวแม่มือ และให้ปล่อยมันไว้

และสุนัตให้ยกนิ้วชี้ขึ้นพร้อมกับให้กระดกมันเล็กน้อย ขณะออกเสียงอักษรฮัมซะห์ที่คำว่า "อิ้ลลั้ลลอฮ์" เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ และให้คงยกมันไว้เช่นนั้น ดังนั้นไม่ให้เขาปล่อยนิ้วชี้ลง แต่ให้คงยกนิ้วชี้ไว้จนถึงลุกขึ้นยืน หรือถึงให้สลาม. และที่ดีเลิศให้กำนิ้วหัวแม่มือ โดยแนบกับนิ้วชี้ โดยให้ปลายนิ้วหัวแม่มืออยู่ข้างล่างนิ้วชี้บนริมฝ่ามือคล้ายคนที่นับเลขห้าสิบสาม

وَلَوْ وَضَعَ الْيُمْنَى عَلَى غَيْرِ الرُّكْبَةِ يُشِيْرُ بِسَبَّابَتِهَا حِينَئِذٍ، وَلَا يُسَنُّ رَفعُهَا خَارِجَ الصلاةِ عِنْدَ إِلَّا اللهُ.

(وَ) سُنَّ (نَظَرٌ إِلَيْهَا) أي قَصْرُ النَّظَرِ إِلَى الْمُسَبِّحَةِ حَالَ رَفْعِهَا، وَلَوْ مَسْتُوْرَةً بِنَحْوِ كُمٍّ، كما قَالَ شيخُنا.

และถ้าหากเขาวางฝ่ามือขวาลงบนอื่นจากหัวเข่า(เช่นวางลงบนพื้น) ให้เขาชี้ด้วยนิ้วชี้ของเขาในขณะนั้น (คือขณะที่กล่าคำว่า อิ้ลลั้ลลอฮ์). และไม่สุนัตให้ยกนิ้วชี้ขึ้นนอกละหมาดขณะที่กล่าว "อิ้ลลั้ลลอฮ์".

และสุนัตให้มองไปที่นิ้วชี้ หมายความว่าให้จำกัด (เพ่ง) การมองไปที่นิ้วชี้เท่านั้นขณะที่ยกมันขึ้น แม้นิ้วชี้จะถูกปกปิดด้วยเสมือนแขนเสื้อก็ตาม ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวไว้.

(وَ) ثَالِثُ عَشَرَهَا : تَسلِيْمَةٌ أُوْلَى، (وَأَقَلُّهَا : اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ) لِلْاِتِّبَاعِ، وَيُكرَهُ عَلَيْكُمُ السَّلَامُ، وَلَا يُجزِئُ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ - بِالتَّنْكِيْرِ - وَلَا سَلَامُ اللهِ - أَوْ سَلَامِيْ - عَلَيْكُمْ.

بَلْ تَبْطُلُ الصلاةُ إِنْ تَعَمَّدَ وَعَلِمَ. كما فِي شرحِ الْإِرْشَادِ لِشيخِنَا.

ประการที่สิบสามของรู่ก่นละหมาดคือ การให้สลามครั้งแรก อย่างน้อยของการให้สลามครั้งแรกคือกล่าวว่า "อัสสลามู้อ้าลัยกุม" เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์, และเป็นการมักรูห์ที่กล่าวว่า "อ้าลัยกู้มุสสลาม" และจะมีผลใช้ไม่ได้ การกล่าวว่า "สลามุน อ้าลัยกุม" โดยใช้คำนามแบบไม่เจาะจง (น่ากิเราะห์), และจะมีผลใช้ไม่ได้การกล่าวว่า "สะลามุ้ลลอฮ์ หรือ สะลามี อ้าลัยกุม"

แต่จะถือว่าละหมาดมีผลใช้ไม่ได้ (ด้วยการกล่าวสลามทั้งสามรูปแบบนั้น) ถ้าหากเขาเจตนาและรู้ ตามสิ่งที่กล่าวอยู่ในหนังสือ "ชัรฮ์ อัลอิรชาด" ของปรมาจารย์ของเรา.

(وَسُنَّ) تَسلِيمَةٌ (ثانيةٌ) وَإِنْ تَرَكَهَا إِمَامُهُ، وَتَحْرُمُ إِنْ عَرَضَ بَعْدَ الْأُوْلَى مُنَافٍ، كَحَدَثٍ وَخُرُوجِ وقْتِ جُمعَةٍ ووُجُودِ عارٍ سُتْرَةً.

(وَ) يُسَنُّ أَنْ يُقْرِنَ كُلًّا مِنَ التَّسلِيْمَتَيْنِ (بِرَحْمَةُ اللهِ) أي مَعَهَا، دُوْنَ : وَبَرَكَاتُهُ، عَلَى الْمَنْقُوْلِ فِي غَيْرِ الْجَنَازَةِ.

لَكِنِ اخْتِيْرَ نَدْبُهَا لِثُبُوتِهَا مِنْ عِدَّةِ طُرُقٍ.

(وَ) مَعَ (الْتِفَاتٍ فِيهِمَا) حَتَّى يُرَى خَدُّهُ الْأَيْمَنُ فِي الْأُوْلَى وَالْأَيْسَرُ فِي الثَّانِيةِ.

และสุนัตให้กล่าวสลามครั้งที่สอง ถึงแม้อิหม่ามของเขาจะทิ้งการกล่าวสลามครั้งที่สองก็ตาม, และห้าม (ฮารอม) การกล่าวสลามครั้งที่สอง ถ้าหากมีสิ่งที่มาปฏิเสธการกล่าวสลามครั้งที่สองเกิดขึ้นภายหลังจากการกล่าวสลามครั้งแรกแล้ว เช่นมีฮะดัษเกิดขึ้น (เช่นเสียน้ำละหมาด), หมดเวลาละหมาดวันศุกร์, และคนเปลือยกายพบเครื่องปกปิดร่างกาย.

และสุนัตให้เขานำมากล่าวพร้อมกับสองสลามด้วยคำว่า "เราะห์ม่าตุ้ลเลาะห์" หมายถึงพร้อมกับคำนี้ โดยไม่มีคำว่า "ว่าบ้าร่อกาตุห์" ตามทรรศนะที่ถูกรายงานมา ในนอกจากละหมาดญะนาซะห์,

แต่ทรรศนะที่ถูกคัดเลือกเห็นว่าการกล่าว "ว่าบ้าร่อกาตุห์" เป็นสุนัต เพราะปรากฏหลักฐานให้กล่าว "ว่าบ้าร่อกาตุห์" มาจากหลายสายรายงาน.

และพร้อมกับหันหน้าในขณะกล่าวสลามทั้งสองครั้งจนเห็นแก้มข้างขวาของเขาได้ ในสลามครั้งแรก และเห็นแก้มข้างซ้ายในสลามครั้งที่สอง.

(تَنْبِيْهٌ) يُسَنُّ لِكُلٍّ مِنَ الإِمَامِ وَالْمأمومِ وَالْمُنفَرِدِ أَنْ يَنوِيَ السلامَ عَلَى مَنِ الْتَفَتَ هُوَ إِلَيْهِ مِمَّنْ عَنْ يَمِينِهِ بِالتسليمةِ الأُوْلَى، وَعَنْ يَسارِهِ بِالتسليمةِ الثانيةِ، مِنْ مَلَائِكَةٍ وَمُؤْمِنِيْ إِنْسٍ وَجِنٍّ، وَبِأَيِّهِمَا شَاءَ عَلَى مَنْ خَلْفَهُ وَأَمَامَهُ وَبِالأُوْلَى أَفْضَلُ.

ข้อพึงสังวรณ์ สุนัตให้แก่ทุกคนทั้งผู้เป็นอิหม่าม มะอ์มูม และผู้ที่ละหมาดคนเดียว ตั้งเจตนาให้สลามแก่ผู้ที่เขาหันไปหา จากผู้ที่อยู่ทางด้านขวาของเขาด้วยการให้สลามครั้งแรก และผู้ที่อยู่ทางด้านซ้ายของเขาด้วยการให้สลามครั้งที่สอง อันได้แก่มวลมะลาอิกะห์ และบรรดาผู้มีศรัทธาทั้งที่เป็นมนุษย์และเป็นญิน และด้วยสลามครั้งใดก็ได้จากสองสลามนั้นที่เขาต้องการให้แก่คนที่อยู่ข้างหลังและข้างหน้าเขา และด้วยสลามครั้งแรกนั้นถือว่าดีเลิศ.

وَلِلْمَأمومِ أَنْ يَنْوِيَ الرَّدَّ عَلَى الْإِمَامِ بِأَيِّ سَلَامَيْهِ شَاءَ إِنْ كَانَ خَلْفَهُ، وَبِالثانيةِ إِنْ كَانَ عَنْ يَمِيْنِهِ، وَبِالْأُوْلَى إِنْ كَانَ عَنْ يَسَارِهِ.

وَيُسَنُّ أَنْ يَنوِيَ بَعْضُ المَأمُومِيْنَ الرَّدَّ عَلَى بَعْضٍ، فَيَنْوِيْهِ مَنْ عَلَى يَمِيْنِ الْمُسَلِّمِ بِالتَّسلِيْمَةِ الثانيةِ وَمَنْ عَلَى يَسَارِهِ بِالْأُوْلَى، وَمَنْ خَلْفَهُ وَأَمَامَهُ بِأَيِّهِمَا شَاءَ، وَبِالْأُوْلَى أَوْلَى

และอนุญาตให้ผู้เป็นมะอ์มูมตั้งเจตนาตอบสลามอิหม่าม ด้วยสลามใดจากสองสลามของเขาตามที่เขาต้องการ ถ้าหากเขาอยู่ข้างหลังอิหม่าม, และด้วยสลามที่สอง ถ้าหากเขาอยู่ทางด้านขวาของอิหม่าม, และด้วยสลามครั้งแรกถ้าหากเขาอยู่ทางด้านซ้ายของอิหม่าม.

และสุนัตให้บางส่วนของมะอ์มูมตั้งเจตนาตอบสลามอีกบางส่วน ดังนั้นให้ผู้ที่อยู่ทางด้านขวาของผู้ให้สลามตั้งเจตนาตอบสลามด้วยการให้สลามครั้งที่สอง และให้ผู้ที่อยู่ทางด้านซ้ายของผู้ให้สลามตั้งเจตนาตอบสลาม ด้วยการให้สลามครั้งแรก. ส่วนผู้ที่อยู่ด้านหลัง และด้านหน้าของผู้ให้สลามให้เขาตั้งเจตนาตอบสลามด้วยสลามครั้งใดจากสองครั้งนั้นก็ได้ตามที่เขาต้องการ, และด้วยสลามครั้งแรกนั้นดีเลิศ.

(فُرُوْعٌ) يُسَنُّ نيةُ الْخُرُوجِ مِنَ الصلاةِ بِالتسليمةِ الْأُوْلَى خُرُوْجًا مِنَ الْخِلَافِ فِي وُجُوبِهَا، وَأَنْ يُدْرِجَ السَّلَامَ، وَأَنْ يَبْتَدِئَهُ مُسْتَقْبِلًا بِوَجْهِهِ القِبلَةَ، وَأَنْ يُنْهِيَهُ مَعَ تَمامِ الْاِلتِفاتِ، وَأَنْ يُسَلِّمَ المأمومُ بَعْدَ تَسلِيْمَتَيِ الْإِمَامِ.

แตกประเด็น สุนัตให้ตั้งเจตนาออกจากละหมาดด้วยการให้สลามครั้งแรก เพื่อออกจากการขัดแย้งในเรื่องการตั้งเจตนาออกจากละหมาดที่ว่าเป็นวาญิบ, และสุนัตให้กล่าวสลามอย่างกระชับ (ไม่ลากเสียงยาว), และสุนัตให้เริ่มให้สลามโดยหันหน้าของเขาไปสู่กิบละห์ และสุนัตให้เขาสิ้นสุดสลามพร้อมหันหน้าไปทางด้านข้างโดยสมบูรณ์, และสุนัตให้มะอ์มูมให้สลามภายหลังจากอิหม่ามให้สลามทั้งสองครั้งแล้ว.

(وَ) رَابِعُ عَشَرَهَا : (تَرتِيْبُ بَيْنَ أَركانِهَا) الْمُتَقَدِّمَةِ كَمَا ذُكِرَ. فَإِنْ تَعَمَّدَ الْإِخْلَالَ بِالترتيبِ بِتَقدِيْمِ رُكْنٍ فِعْلِيٍّ، كَأَنْ سَجَدَ قَبْلَ الركوعِ، بَطَلَتْ صَلَاتُهُ.

أَمَّا تَقدِيْمُ الرُّكْنِ القَوْلِيِّ فَلَا يَضُرُّ إِلَّا السَّلَامَ.

ประการที่สิบสี่ของรู่ก่นละหมาดคือ เรียบเรียงตามลำดับระหว่างบรรดารู่ก่นละหมาดที่ผ่านมาแล้ว ตามที่ได้ถูกกล่าวมา ดังนั้นถ้าหากเขาตั้งใจทำให้การเรียบเรียงตามลำดับบกพร่อง ด้วยการนำเอารู่ก่นละหมาดที่เป็นการกระทำมาปฏิบัติก่อน เช่น เขาได้สุหยูดก่อนที่เขาจะรุกัวะอ์ ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้.

ส่วนการนำเอารู่ก่นละหมาดที่เป็นคำพูดมาปฏิบัติก่อน จะไม่ก่อให้เกิดผลเสีย ยกเว้นการให้สลาม

وَالترتِيبُ بَيْنَ السُّنَنِ كَالسُّوْرَةِ بَعْدَ الْفاتحةِ، وَالدعاءِ بَعْدَ التشهُّدِ وَالصلاةِ، شَرْطٌ لِلْاِعْتِدَادِ بِسُنِّيَّتِهَا،

(وَلَوْ سَهَا غيرُ مَأمومٍ) فِي التَّرتِيبِ (بِتَرْكِ رُكْنٍ) كَأَنْ سَجَدَ قَبْلَ الركوعِ، أَوْ رَكَعَ قَبْلَ الفَاتحةِ، لَغَا مَا فَعَلَهُ حَتَّى يَأتِي بِالْمَتْرُوْكِ. فَإِنْ تَذَكَّرَ قَبْلَ بُلُوْغِ مِثْلِهِ أَتَى بِهِ، وَإِلَّا فَسَيَأْتِي بَيَانُهُ.

และการเรียบเรียงตามลำดับระหว่างบรรดาข้อปฏิบัติที่เป็นสุนัตต่างๆ เช่น การอ่านซูเราะห์ภายหลังอ่านฟาติฮะห์ และการขอดุอาอ์ ภายหลังอ่านตะชะฮ์ฮุด และกล่าวคำขอพรให้ท่านนบี, ถือเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ข้อปฏิบัติเหล่านั้นนั้นถูกนับว่าได้ผลของการเป็นสุนัต.

และถ้าหากผู้ที่ไม่ใช่มะอ์มูม (คืออิหม่ามและผู้ที่ละหมาดคนเดียว) ลืมในการทำให้เกิดข้อบกพร่องของการเรียบเรียงตามลำดับ ด้วยการทิ้งไปรู่ก่นหนึ่งเช่นการที่เขาลงไปสุหยูดก่อนรุกัวะอ์ หรือก้มลงรุกัวะอ์ก่อนอ่านฟาติฮะห์ ถือว่าสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป (จากบรรดารู่ก่นต่างๆ) นั้นสูญเปล่าจนกว่าเขาจะได้นำสิ่งที่ถูกทิ้งไปนั้นมาปฏิบัติ, ดังนั้นถ้าหากเขานึกขึ้นได้ก่อนไปถึงสิ่งที่เหมือนกับสิ่งที่ถูกทิ้งไป (ในรอกาอัตอื่น) เขาจำเป็นต้องรีบนำสิ่งที่ถูกทิ้งไปนั้นนำมาปฏิบัติทันที, และถ้ามิเช่นนั้น (คือเขานึกไม่ออกก่อนไปถึงสิ่งที่เหมือน กับสิ่งที่ถูกทิ้งไป) จะได้นำมาอธิบายต่อไป (ซึ่งจะอยู่ในประโยคที่ว่า "ถ้าหากเขานึกไม่ออกจนได้กระทำสิ่งที่เหมือนกับสิ่งที่ถูกทิ้งไป...).

(أَوْ شَكَّ) هُوَ - أي غيرُ الْمأمومِ - فِي رُكْنٍ هَلْ فَعَلَ أَمْ لَا، كَأَنْ شَكَّ رَاكِعًا هَلْ قَرَأَ الفاتحةَ، أَوْ سَاجِدًا هَلْ رَكَعَ أَوِ اعْتَدَلَ، (أَتَى بِهِ) فَوْرًا وُجُوْبًا (إِنْ كَانَ) الشَّكُّ (قَبْلَ فِعْلِ مِثْلِهِ) أي مِثْلِ الْمَشكُوْكِ فِيْهِ مِنْ رَكعَةٍ أُخْرَى (وَإِلَّا) أي وَإِنْ لَمْ يَتَذَكَّرْ حَتَّى فَعَلَ مِثْلَهُ فِي رَكعَةٍ أُخْرَى (أَجْزَأَهُ) عَنْ مَتْرُوكِهِ، وَلَغَا مَا بَيْنَهُمَا.

هَذَا كُلُّهُ إِنْ عَلِمَ عَيْنَ الْمَتْرُوكِ وَمَحَلَّهُ، فَإِنْ جَهِلَ عَيْنَهُ وَجَوَّزَ أَنَّهُ النيةُ أو تكبيرةُ الْإِحرَامِ بَطَلَتْ صَلَاتُهُ.

หรือเขาหมายถึง ผู้ที่ไม่ใช่มะอ์มูมสงสัยในรู่ก่นหนึ่งว่าเขาได้กระทำแล้วหรือไม่ เช่น การที่เขาสงสัยขณะกำลังรุกัวะอ์ว่าเขาได้อ่านฟาติฮะห์แล้วหรือยัง หรือในขณะสุหยูดว่าเขาได้รุกัวะอ์หรือเอียะอ์ติดาลแล้วหรือยัง เขาจำเป็นต้องรีบนำรู่ก่นนั้นมาปฏิบัติทันที ถ้าหากการสงสัยนั้นเกิดขึ้นก่อนที่เขาจะได้กระทำสิ่งที่เหมือนกับสิ่งที่เขาสงสัยนั้นในรอกาอัตอื่น และถ้ามิเช่นนั้นคือถ้าหากเขานึกไม่ออก จนได้กระทำสิ่งที่เหมือนกับสิ่งที่สงสัยนั้นในรอกาอัตอื่น สิ่งที่เหมือนกับที่ถูกทิ้งไปหรือที่เหมือนกับที่สงสัยนั้น ถือว่าทำให้เขาใช้ได้แล้ว แทนจากสิ่งที่ถูกเขาทิ้งไป แต่รู่ก่นต่างๆที่ได้กระทำขึ้นระหว่างทั้งสองนั้น (ระหว่างสิ่งที่ถูกทิ้งหรือถูกสงสัย กับสิ่งที่เหมือนกันที่ได้กระทำในรอกาอัตอื่น) ถือเป็นการกระทำที่สูญเปล่า.

รายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นกรณีที่ถ้าหากเขารู้ชัดถึงสิ่งที่ถูกทิ้งไป และตำแหน่งของมัน ดังนั้นถ้าหากเขาไม่รู้ชัดว่าสิ่งที่ถูกทิ้งไปเป็นอะไร และอาจเป็นไปได้ว่าสิ่งที่ถูกทิ้ง (และสิ่งที่สงสัย) นั้นเป็นเนียต หรือเป็นตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอม ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้.

وَلَمْ يُشتَرَطْ هُنَا طُوْلُ فَصْلٍ وَلَا مُضِيُّ رُكْنٍ، أَوْ أَنَّهُ السَّلَامُ يُسَلِّمُ، وَإِنْ طَالَ الفَصْلُ عَلَى الْأَوْجَهِ. أَوْ أَنَّهُ غَيْرُهُمَا أَخَذَ بِالْأَسْوَإِ وَبَنَى عَلَى مَا فَعَلَهُ، (وَتَدَارَكَ) البَاقِيَ مِنْ صَلاتِهِ.

نَعَمْ، إِنْ لَمْ يَكُنِ الْمِثْلُ مِنَ الصلاةِ كسجودِ تِلاوَةٍ لَمْ يُجزِئْهُ.

أَمَّا مأمومٌ عَلِمَ أَوْ شَكَّ قَبْلَ رُكوعِهِ وَبَعْدَ ركوعِ إمامِهِ أَنَّهُ تَرَكَ الفاتحةَ فَيَقْرَؤُهَا وَيَسْعَى خَلْفَهُ، وَبَعْدَ ركوعِهِمَا لَمْ يَعُدْ إِلَى القِيامِ لِقِراءَتِهِ الفاتحةَ بَلْ يَتْبَعُ إمامَهُ وَيُصَلِّي رَكعةً بَعْدَ سَلامِ الْإِمَامِ.

และไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องนี้ (คือเรื่องที่อาจเป็นไปได้ว่าสิ่งที่ถูกทิ้ง และสิ่งที่สงสัยนั้นเป็นเนียตหรือเป็นตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอม) ว่าจะต้องห่างกันนาน และไม่ได้มีเงื่อนไขว่าต้องผ่านรู่ก่นหนึ่งไปแล้ว. หรืออาจเป็นไปได้ว่าสิ่งที่ถูกทิ้งไปนั้นเป็นการให้สลาม ให้เขาให้สลามทันทีถึงแม้จะห่างกันนานก็ตามตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์" หรืออาจเป็นไปได้ว่าสิ่งที่ถูกทิ้งไปนั้นไม่ใช่ทั้งสองอย่าง (คือไม่ใช่เนียตหรือเป็นตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอม และไม่ใช่สลาม) ให้เขายึดหลักปลอดภัยไว้ก่อน (เช่นสงสัยว่าทิ้งสุหยูดไปหนึ่งหรือสองครั้ง ให้เขายึดเอาว่าทิ้งสองครั้งเป็นต้น) และให้เขาทำต่อจากสิ่งที่เขาได้กระทำไปนั้นและให้เขาทำละหมาดส่วนที่เหลือให้ครบ.

กระนั้นก็ตามถ้าหากสิ่งที่เหมือนกับที่เขานำมากระทำนั้น ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของละหมาด เช่น (การที่เขาได้ละทิ้งสุหยูดครั้งสุดท้ายและเขาได้ลุกขึ้นยืนและได้อ่านอายะห์ สัจดะห์และเขาได้) สุหยูดติลาวะห์ ถือว่าสุหยูดติลาวะห์นั้นไม่มีผลทำให้เขาใช้ได้.

สำหรับมะอ์มูมที่รู้หรือสงสัยก่อนที่ตนจะรุกัวะอ์ แต่หลังจากอิหม่ามของตนรุกัวะอ์ไปแล้ว ว่าตนได้ทิ้งการอ่านฟาติฮะห์ ดังนั้นให้มะอ์มูมนำฟาติฮะห์มาอ่าน และกระทำตามหลังอิหม่าม, และ(ในกรณีที่มะอ์มูมรู้หรือสงสัย) ภายหลังจากทั้งสอง (คืออิหม่ามและมะอ์มูม) ได้ลงไปรุกัวะอ์แล้ว ไม่ให้มะอ์มูมกลับไปยืนเพื่ออ่านฟาติฮะห์ แต่ให้เขาทำตามอิหม่ามของเขา และให้เขาละหมาดอีกหนึ่งรอกาอัตภายหลังจากอิหม่ามได้ให้สลามแล้ว.

(فَرْعٌ) (سُنَّ دُخُولُ صلاةٍ بِنَشَاطٍ) لِأَنَّهُ تَعَالَى ذَمَّ تَارِكِيْهِ بِقَولِهِ : * (وَإِذَا قَامُوْا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوْا كُسَالَى)* وَالكَسَلُ : الفُتُوْرُ وَالتَّوَانِي.

(وَفَرَاغِ قَلْبٍ) مِنَ الشَّوَاغِلِ لِأَنَّهُ أَقْرَبُ إِلَى الْخُشُوعِ.

(وَ) سُنَّ (فِيْهَا) أي فِي صَلاتِهِ كُلِّهَا، (خُشُوْعٌ بِقَلْبِهِ) بِأَنْ لَا يَحْضُرَ فِيْهِ غَيْرُ مَا هُوَ فِيْهِ وَإِنْ تَعَلَّقَ بِالآخِرَةِ.

แตกแขนง สุนัตให้เข้าสู่ละหมาดด้วยความกระฉับกระเฉง เพราะอัลลอฮ์ ตาอาลา ได้ตำหนิผู้ที่ละทิ้งความกระฉับกระเฉงด้วยคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า "และเมื่อพวกเขาลุกขึ้นไปละหมาด พวกเขาได้ลุกขึ้นไปอย่างผู้เกียจคร้าน" ความเกียจคร้านคือความเฉื่อยชา และอืดอาด

และพร้อมด้วยจิตใจว่างเปล่าจากธุรกิจการงาน เพราะจิตใจว่างเปล่าทำให้เกิดสมาธิได้ง่าย

และสุนัตให้ในละหมาดของเขาทั้งหมดนั้นมีสมาธิด้วยหัวใจของเขา โดยเขาจะไม่นำมาไว้ในใจนอกจากสิ่งที่เขากำลังอยู่กับมัน และถึงแม้สิ่งนั้นจะเกี่ยวข้องกับอาคิเราะห์ก็ตาม(ก็ไม่ให้นำมาไว้ในใจ)

(وَبِجَوَارِحِهِ) بِأَنْ لَا يَعْبَثَ بِأَحَدِهَا، وَذَلِكَ لِثَنَاءِ اللهِ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ العَزِيْزِ عَلَى فَاعِلِيْهِ بِقَوْلِهِ : * (قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُوْنَ) * وَلِانْتِفَاءِ ثَوَابِ الصلاةِ بِانْتِفَائِهِ، كَمَا دَلَّتْ عَلَيْهِ الْأَحَادِيْثُ الصَّحِيحَةُ.

وَلِأَنَّ لَنَا وَجْهًا اخْتَارَهُ جَمْعٌ أَنَّهُ شَرْطٌ لِلصِّحَّةِ.

และให้มีสมาธิด้วยอวัยวะต่างๆ ของเขา โดยเขาจะไม่ใช้อวัยวะใดทำสิ่งที่ไร้สาระ และดังกล่าวนี้ (คือการที่สุนัตให้มีสมาธิ) เพราะอัลลอฮ์ ตาอาลาได้สรรเสริญไว้ในคัมภีร์อันทรงเกียรติของพระองค์ต่อผู้ที่มีสมาธิด้วยคำดำรัสของพระองค์ว่า "แท้จริงบรรดาผู้มีศรัทธานั้นได้รับความสำเร็จแล้ว พวกเขาคือพวกที่มีสมาธิในละหมาดของพวกเขา" และเพราะจะไม่มีผลบุญของละหมาด ด้วยกับการไม่มีสมาธิ ดังมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์หลายฮะดีษได้บ่งชี้ถึงเรื่องนี้ไว้,

และเพราะพวกเรามีแนวทางหนึ่งที่นักวิชาการกลุ่มหนึ่งได้เลือกคือ ความมีสมาธินั้นเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ละหมาดมีผลใช้ได้.

وَمِمَّا يَحْصُلُ الْخُشُوْعُ اسْتِحْضَارُهُ أَنَّهُ بَيْنَ يَدَيْ مَلِكِ الْمُلُوْكِ الَّذِيْ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى. يُنَاجِيْهِ، وَأَنَّهُ رُبَّمَا تَجَلَّى عَلَيْهِ بِالْقَهْرِ لِعَدَمِ الْقِيَامِ بِحَقِّ رُبُوبِيَّتِهِ فَرَدَّ عَلَيْهِ صَلَاتَهُ.

وَقَالَ سَيِّدِيْ الْقُطْبُ الْعَارِفُ بِاللهِ مُحَمَّدٌ الْبَكْرِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ : إِنَّ مِمَّا يُورِثُ الْخُشُوعَ إِطَالَةَ الركوعِ وَالسجودِ

และส่วนหนึ่งของสิ่งที่จะทำให้เกิดสมาธิ คือการที่เขานำมาไว้ในใจว่าตนเองอยู่ต่อหน้าของผู้ทรงอำนาจสูงสุด ซึ่งพระองค์รู้ความลับและสิ่งที่เร้นลับ ซึ่งเขากำลังเข้าเฝ้าพระองค์ และความจริงบางทีพระองค์จะแสดงความกริ้วโกรธเขาที่ไม่ปฏิบัติต่อความเป็นผู้อภิบาลของพระองค์ อย่างสมเกียรติ และพระองค์ปฏิเสธละหมาดของเขา.

ชัยยิดี อัลกุตบ์ อัลอาริฟ บิ้ลลาฮ์ มุฮำหมัด อัลบักรีย์ ได้กล่าวว่า แท้จริงสิ่งที่จะทำให้ตกทอดความมีสมาธิคือการรุกัวะอ์และสุหยูดนาน.

(وَتَدَبُّرُ قِرَاءَةٍ) أي تَأَمُّلُ مَعَانِيْهَا. قَالَ تَعَالَى : * (أَفَلَا يَتَدَبَّرُوْنَ الْقُرآنَ) * وَلِأَنَّ بِهِ يَكْمُلُ مَقْصُودُ الْخُشوعِ.

(وَ) تَدَبُّرُ (ذِكْرٍ) قِيَاسًا عَلَى الْقِرَاءَةِ،

(وَ) سُنَّ (إِدَامَةُ نَظَرِ مَحَلِّ سُجُودِهِ) لِأَنَّ ذَلِكَ أَقْرَبُ إِلَى الْخُشُوعِ، وَلَوْ أَعْمَى، وَإِنْ كَانَ عِنْدَ الكَعْبَةِ أَوْ فِي الظُّلْمَةِ، أَوْ فِي صلاةِ الْجَنَازَةِ.

نَعَمْ، السُّنَّةُ أَنْ يَقْصُرَ نَظَرَهُ عَلَى مُسَبِّحَتِهِ عِنْدَ رَفعِهَا فِي التشهُّدِ لِخَبَرٍ صَحِيْحٍ فِيْهِ، وَلَا يُكرَهُ تَغْمِيْضُ عَيْنَيْهِ إِنْ لَمْ يَخَفْ ضَرَرًا.

และสุนัตให้ไตร่ตรองสิ่งที่อ่าน หมายถึงให้ความสนใจกับความหมาย (โดยสรุปไม่ใช่รายละเอียด) ของสิ่งที่เขาอ่าน อัลลอฮ์ ตาอาลา ได้ตรัสว่า "พวกเขาจะไม่พิจารณาอัลกุรอานหรือ?" และเพราะด้วยการพิจารณาความหมายของสิ่งที่เขาอ่านนั้น จะทำให้เจตนารมณ์ของความมีสมาธิสมบูรณ์.

และสุนัตให้ไตร่ตรองคำซิกร์ โดยใช้หลักการเทียบ (กิยาส) กับการอ่าน.

และสุนัตให้คงมองไปยังสถานที่สุหยูดของเขา เพราะการทำเช่นนั้นจะก่อให้เกิดสมาธิได้ง่ายถึงแม้เขาจะตาบอดก็ตาม และถึงแม้เขาจะอยู่ที่กะอ์บะห์ หรืออยู่ในความมืด และในละหมาดญะนาซะห์ก็ตาม (คือให้มองไปที่ศพ)

กระนั้นก็ตาม ตามซุนนะห์นั้นให้จำกัด (เพ่ง) การมองของเขาไปที่นิ้วชี้ของเขาขณะยกมันขึ้นในตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย เพราะมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์ในเรื่องนี้ และไม่ถือเป็นมักรูห์ การหลับตาทั้งสองข้างของเขา ถ้าหากเขาไม่กลัวจะเกิดอันตรายขึ้น.

(فَائِدَةٌ) يُكرَهُ لِلْمُصَلِّي الذَّكَرِ وَغَيْرِهِ تَرْكُ شَيْءٍ مِنْ سُنَنِ الصلاةِ.

قَالَ شيخُنَا : وَفِي عُمُومِهِ نَظَرٌ. وَالَّذِيْ يَتَّجِهُ تَخْصِيْصُهُ بِمَا وَرَدَ فِيهِ نَهْيٌ أَوْ خِلَافٌ فِي الوُجُوبِ.

(وَ) سُنَّ (ذِكْرٌ ودُعَاءٌ سِرًّا عَقِبَهَا) أي الصلاةِ . أي يُسَنُّ الإِسْرَارُ بِهِمَا لِمُنفَرِدٍ ومأمومٍ وإمامٍ لَمْ يُرِدْ تَعليمَ الْحَاضِرِيْنَ وَلَا تَأْمِينَهُم لِدُعائِهِ بِسَمَاعِهِ.

ประโยชน์ประการหนึ่ง ถือเป็นมักรูห์สำหรับผู้ละหมาดที่เป็นเพศชายและเพศอื่น (คือเพศหญิงและคุนซา) ทิ้งสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากบรรดาสิ่งที่เป็นสุนัตของละหมาด,

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ในการการกล่าวกว้างๆนี้มีข้อโต้แย้ง และสิ่งที่มีน้ำหนักคือควรจะจำกัดการมักรูห์ ให้แคบลงด้วยสิ่งที่มีตัวบทมาว่าห้ามทิ้ง หรือสิ่งที่มีการขัดแย้งว่าเป็นวาญิบ.

และสุนัตให้กล่าวคำซิกร์ และขอดุอาอ์เบาๆ หลังจากละหมาดเสร็จแล้ว หมายความว่าสุนัตให้กล่าวคำซิกร์และขอดุอาอ์เบาๆ แก่ผู้ละหมาดคนเดียว และแก่มะอ์มูม และ แก่อิหม่ามซึ่งอิหม่ามไม่ได้ต้องการสอนผู้ที่มาร่วมละหมาด และไม่ได้ต้องการให้พวกเขากล่าวคำอามีน ให้แก่การขอดุอาอ์ของตนด้วยการได้ยินดุอาอ์นั้น

وَوَرَدَ فِيهِمَا أَحاديثُ كثيرةٌ ذُكِرَتْ جُملَةٌ مِنهَا فِي كِتَابِيْ إِرْشَادِ الْعِبَادِ فَاطْلُبْهُ فَإِنَّهُ مُهِمٌّ.

وَرَوَى الترمذِيُّ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ قَالَ : قِيْلَ لِرسولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم : أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ ؟ أي أَقْرَبُ إِلَى الْإِجَابَةِ؟ قَالَ : جَوْفُ اللَّيلِ، وَدُبُرُ الصلواتِ الْمَكتُوبَاتِ.

และมีฮะดีษมากมายที่กล่าวถึงความประเสริฐของการกล่าวคำซิกร์ และการขอดุอาอ์ และมีส่วนหนึ่งของฮะดีษเหล่านั้นอยู่ในหนังสือของข้าพเจ้าชื่อ "อิรชาดุ้ลอิบาด" ไปแสวงหาดูได้เพราะเป็นเรื่องสำคัญ.

และติรมีซีได้รายงานจากอะบูอุมามะห์ ได้กล่าวว่ามีผู้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ว่า ดุอาอ์ใดที่จะถูกตอบรับที่สุด? ท่านได้ตอบว่า "ดุอาอ์ในเวลากลางคืน และดุอาอ์หลังบรรดาละหมาดฟัรฎู".

وَرَوَى الشيخَانِ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ : كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَكُنَّا إِذَا أَشْرَفْنَا عَلَى وَادٍ هَلَّلْنَا وَكَبَّرْنَا وَارْتَفَعَتْ أَصوَاتُنَا، فَقَالَ النبيُّ صلى الله عليه وسلم : يَأَيُّهَا النَّاسُ اِرْبعُوْا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُوْنَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّهُ حَكِيْمٌ سَمِيْعٌ قَرِيْبٌ.

اِحْتَجَّ بِهِ الْبَيْهَقِيُّ وغيرُهُ لِلْإِسْرَارِ بِالذِّكْرِ وَالدُّعَاءِ.

และบุคอรีและมุสลิมได้รายงานจากอะบูมูซา ได้กล่าวว่า พวกเราอยู่กับท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ต่อมาพวกเราได้ขึ้นไปบนเนินของหุบเขา พวกเราได้กล่าวตะห์ลีล (ลาอิลาฮ่าอิ้ลลั้ลลอฮ์) และกล่าวตักบีร (อัลลอฮู่อักบัร) โดยเสียงของพวกเราดัง ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ได้กล่าวว่าประชาชนทั้งหลาย พวกท่านจงลดเสียงของพวกท่านลง เพราะความจริงพวกท่านไม่ได้วิงวอนขอกับผู้ที่หูหนวก และกับผู้ที่ไม่อยู่ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงหยั่งรู้ ทรงได้ยิน ทรงอยู่ใกล้"

บัยฮ่ากีย์และคนอื่นได้นำเอาฮะดีษนี้มาเป็นหลักฐานว่า ให้ส่งเสียงเบาๆ ในการกล่าวคำซิกร์และขอดุอาอ์.

وَقالَ الشافعيُّ فِي الأُمِّ : أَخْتَارُ لِلْإِمَامِ وَالمأموم أَنْ يَذْكُرَا اللهَ تَعَالَى بَعْدَ السلام مِنَ الصلاةِ، وَيُخفِيَا الذِّكْرَ، إِلَّا أَنْ يَكُوْنَ إِمَامًا يُرِيْدُ أَنْ يَتَعَلَّمَ مِنْهُ فَيَجْهَرَ حَتَّى يَرَى أَنَّهُ قَدْ تَعَلَّمَ مِنْهُ ثُمَّ يُسِرُّ، فَإِنَّ اللهَ تعالى يقولُ : * (وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا) * يَعْنِي - وَاللهُ أَعْلَمُ - الدعاءَ، وَلَا تَجْهَرْ حَتَّى تُسمِعَ غيرَكَ، وَلَا تُخَافِتْ حَتَّى لَا تُسْمِعَ نَفْسَكَ. اِنْتَهَى.

ชาฟิอีย์ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลอุมม์"ว่า ฉันเลือกที่จะให้อิหม่ามและมะอ์มูม (หมายถึงผู้ละหมาดคนเดียว) กล่าวคำรำลึกถึงอัลลอฮ์ ตาอาลา (ซึ่งรวมทั้งดุอาอ์) ภายหลังจากให้สลามออกจากละหมาด, และให้คนทั้งสองนั้นกล่าวคำซิกร์เบาๆ ยกเว้นอิหม่ามที่ต้องการสอนให้คนอื่นอ่านตามเขา ดังนั้นจึงให้อิหม่ามอ่านดัง จนกระทั่งเห็นว่าคนอื่นได้เรียนจากเขาไปแล้ว (คืออ่านเองได้แล้ว) หลังจากนั้นจึงให้อิหม่ามอ่านค่อย เพราะความจริงอัลลอฮ์ ตาอาลา ตรัสไว้ว่า "และท่านอย่าอ่านดังในละหมาดของท่านและอย่าอ่านเบาในละหมาด" คำว่าละหมาดในที่นี้ -อัลลอฮ์ทรงรู้ยิ่ง- หมายถึงดุอาอ์ และท่านอย่าอ่านดังจนทำให้คนอื่นได้ยิน และอย่าอ่านค่อย จนตัวเองก็ไม่ได้ยิน. จบข้อความ.

(فَائِدَةٌ) قَالَ شيخُنَا : أَمَّا الْمُبَالَغَةُ فِي الْجَهْرِ بِهِمَا فِي الْمَسجِدِ بِحَيْثُ يَحْصُلُ تَشْوِيْشٌ عَلَى مُصَلٍّ فَيَنبَغِي حُرْمَتُهَا.

(فُرُوْعٌ) يُسَنُّ افْتِتَاحُ الدُّعَاءِ بِالحمدِ للهِ وَالصلاةُ عَلَى النبِيِّ صلى الله عليه وسلم، وَالْخَتْمُ بِهِمَا وَبِآمِيْنَ.

وَتَأْمِيْنُ مَأْمُومٍ سَمِعَ دُعاءَ الإِمَامِ، وَإِنْ حَفِظَ ذَلِكَ.

وَرَفْعُ يَدَيْهِ الطَّاهِرَتَيْنِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، وَمَسْحُ الْوَجْهِ بِهِمَا بَعْدَهُ. وَاسْتِقبَالُ القِبلَةِ حَالَةَ الذِّكْرِ أَوِ الدُّعَاءِ، إِنْ كَانَ مُنفَرِدًا أَوْ مَأمُومًا.

ประโยชน์ประการหนึ่ง ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่าสำหรับการกล่าวซิกร์และดุอาอ์ดังมากในมัสยิด โดยเกิดเป็นเสียงหนวกหูขึ้นกับผู้ละหมาดนั้น ควรถึงขั้นเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม).

แตกประเด็น สุนัตให้เริ่มต้นดุอาอ์ด้วยการกล่าวอัลฮัมดู้ลิลลาห์ และกล่าวคำศอลาวาตท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮี่วะซัลลัม และจบดุอาอ์ ด้วยประโยคทั้งสอง และด้วยคำว่า อามีน.

และสุนัตให้มะอ์มูมที่ได้ยินดุอาอ์ของอิหม่ามกล่าวอามีน ถึงแม้มะอ์มูมจะจดจำดุอาอ์นั้นได้ก็ตาม.

และสุนัตให้ยกมือทั้งสองข้างที่สะอาดขึ้น ตรงกับไหล่ทั้งสองข้างของเขา และให้ใช้มือทั้งสองข้างนั้นลูบหน้าหลังจากดุอาอ์แล้ว, และสุนัตให้หันหน้าไปยังกิบละฮ์ขณะซิกร์หรือขอดุอาอ์ ถ้าหากเขาละหมาดคนเดียวหรือเป็นมะอ์มูม

أَمَّا الْإِمَامُ إِذَا تَرَكَ الْقِيَامَ مِنْ مُصَلَّاهُ الَّذِيْ هُوَ أَفْضَلُ لَهُ، فَالْأَفْضَلُ جَعْلُ يَمِينِهِ إِلَى الْمأمومِيْنَ وَيَسَارِهِ إِلَى الْقِبلَةِ.

قَالَ شيخُنَا : وَلَوْ فِي الدُّعَاءِ. وَانْصِرافُهُ لَا يُنَافِي نَدْبَ الذِّكْرِ لَهُ عَقِبَهَا لِأَنَّهُ يَأْتِي بِهِ فِي مَحَلِّهِ الَّذِي يَنصَرِفُ إِلَيْهِ، وَلَا يَفُوْتُ بِفِعْلِ الرَّاتِبَةِ، وَإِنَّمَا الْفَائِتُ بِهِ كَمَالُهُ لَا غَيْرُهُ.

وَقَضِيَّةُ كلامِهِمْ حُصولُ ثوابِ الذِّكْرِ وَإِنْ جَهِلَ مَعنَاهُ، وَنَظَّرَ فِيْهِ الْأَسْنَوِيُّ. وَلَا يَأْتِي هَذَا فِي القرآنِ لِلتَّعَبُّدِ بِلَفْظِهِ فَأُثِيْبَ قَارِئُهُ وَإِنْ لَمْ يَعرِفْ مَعنَاهُ، بِخِلَافِ الذِّكْرِ لَا بُدَّ أَنْ يَعْرِفَهُ وَلَوْ بِوَجْهٍ. اِنْتَهَى.

สำหรับอิหม่ามนั้นเมื่อเขาได้ทิ้งการลุกขึ้นจากที่ละหมาดของตน (หมายถึงเขายังนั่งอยู่ในที่ละหมาดของตน) ซึ่งถือว่าการลุกขึ้นจากที่ละหมาดของตนเป็นสิ่งดีเลิศสำหรับอิหม่าม ดังนั้นที่ดีเลิศแล้วให้เขาหันข้างขวาของเขาเข้าหาบรรดามะอ์มูม และหันข้างซ้ายของเขาไปทางกิบละห์.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ถึงแม้จะในขณะดุอาอ์ก็ตาม (ให้หันข้างขวาให้มะอ์มูม), และการที่อิหม่ามออกจากที่ละหมาดของตนไปนั้น ไม่ขัดกับที่สุนัตให้อิหม่ามกล่าวคำซิกร์หลังจากละหมาด เพราะความจริงเขาสามารถนำซิกร์มากล่าวในที่ของมันที่เขาได้ออกไปยังสถานที่นั้นได้, และจะยังไม่พลาดโอกาสการกล่าวคำซิกร์ ด้วยการทำละหมาดสุนัตรอวาติบ และที่จะขาดหายไปคือความสมบูรณ์ของการกล่าวคำซิกร์เท่านั้นไม่ใช่อย่างอื่น

และนัยคำพูดของนักวิชาการคือได้รับผลบุญของการซิกร์แม้จะไม่รู้ความหมายของคำซิกร์ก็ตาม และอัสนะวีย์ได้ทักท้วงในเรื่องนี้(คือในเรื่องที่ว่าได้รับผลบุญแม้จะไม่รู้ความหมายก็ตาม), แต่กรณีนี้จะไม่นำไปทักท้วงในอัลกุรอาน, เพราะการกล่าวคำของอัลกุรอานนั้นเป็นอิบาดะห์ ดังนั้นผู้อ่านอัลกุรอานจึงได้รับผลบุญ แม้จะไม่รู้ความหมายของอัลกุรอานก็ตาม, ต่างกับการกล่าวคำซิกร์ที่จำเป็นต้องรู้ความหมาย แม้จะด้วยทางใดทางหนึ่งก็ตาม(เช่นรู้ว่าการกล่าว ตัสเบียะฮ์ และตะฮ์มีดนั้นเป็นการยกย่องและสรรเสริญอัลลอฮ์ เป็นต้น) จบคำพูด

وَيُندَبُ أَنْ يَنتَقِلَ لِفَرْضٍ أَوْ نَفْلٍ مِنْ مَوضِعِ صَلَاتِهِ لِيَشْهَدَ لَهُ الْمَوْضِعُ حَيْثُ لَمْ تُعَارِضْهُ فَضِيلَةُ نَحوِ صَفٍّ أَوَّلٍ، فَإِنْ لَمْ يَنْتَقِلْ فَصَلَ بِكَلَامِ إِنْسَانٍ.

وَالنَّفْلُ لِغَيْرِ الْمُعتَكِفِ فِي بَيتِهِ أَفضَلُ إِنْ أَمِنَ فَوْتَهُ، أَوْ تَهَاوُنًا بِهِ، إِلَّا فِي نَافِلَةِ الْمُبَكِّرِ لِلْجُمعَةِ، أَوْ مَا سُنَّ فِيْهِ الْجَمَاعَةُ، أَوْ وَرَدَ فِي الْمَسجِدِ كَالضُّحَى، وَأَنْ يَكُوْنَ انْتِقَالُ المأمومِ بَعْدَ انتِقَالِ إِمَامِهِ.

และสุนัตให้เขาย้ายสถานที่เพื่อละหมาดฟัรฎูหรือละหมาดสุนัต จากสถานที่เดิมที่เขาละหมาด เพื่อสถานที่นั้นจะเป็นพยานให้เขา ในที่ซึ่งความประเสริฐเสมือนการได้ละหมาดแถวแรกไม่ขัดกับสุนัตให้ย้ายที่ละหมาด ดังนั้นถ้าหากเขาไม่ย้ายที่ละหมาด ให้เขาคั่น (ละหมาดทั้งสอง) ด้วยคำพูดมนุษย์.

การย้ายที่ไปละหมาดสุนัตที่บ้านของเขาสำหรับคนที่ไม่ได้เอียะอ์ติกาฟ เป็นการดีเลิศถ้าหากเขาไม่กลัวพลาดละหมาดสุนัตนั้น หรือไม่กลัวว่าจะชะล่าใจต่อละหมาดสุนัตนั้น, ยกเว้นละหมาดสุนัตสำหรับผู้ไปมัสยิดแต่เช้าตรู่ในวันศุกร์ (การละหมาดสุนัตที่มัสยิดดีเลิศกว่าที่บ้าน) หรือละหมาดที่สุนัตให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ในมัสยิด (เช่นละหมาดตะรอเวียะฮ์หรือละหมาดขอฝน) หรือที่มีตัวบทให้ละหมาดในมัสยิดเช่นละหมาดฎุฮา, และสุนัตให้การย้ายที่ละหมาดของมะอ์มูมนั้นอยู่หลังจากการย้ายที่ของอิหม่ามของตน

(وَنُدِبَ) لِمُصَلٍّ (تُوَجُّهٌ لِنَحْوِ جِدَارٍ) أَوْ عَمُوْدٍ مِنْ كُلِّ شَاخِصٍ طُوْلُ ارْتِفَاعِهِ ثُلُثَا ذِرَاعٍ فَأَكْثَرَ. وَمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ عَقِبِ الْمُصَلِّي ثَلَاثَةُ أَذْرُعٍ فَأَقَلُّ،

ثُمَّ إِنْ عَجَزَ عَنْهُ (فَـ) - لِنَحْوِ (عَصًا مَغْرُوزَةٍ) كَمَتَاعٍ، (فَـ) - إِنْ لَمْ يَجِدْهُ نُدِبَ (بَسْطُ مُصَلًّى) كَسَجَّادَةٍ، ثُمَّ إِنْ عَجَزَ عَنْهُ خَطَّ أَمَامَهُ خَطًّا فِي ثَلَاثَةِ أَذْرُعٍ عَرْضًا أَوْ طُوْلًا، وَهُوَ أَوْلَى،

และสุนัตให้ผู้จะละหมาดหันหน้าเข้าหาเสมือนกำแพงหรือเสาหรือทุกสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน (ที่เรียกว่าสุตเราะห์) ที่มันมีความสูงเศษสองส่วนสามของศอกหรือมากกว่านั้น และระยะระหว่างสิ่งนั้นกับส้นเท้าของผู้ละหมาดห่างกันสามศอกหรือน้อยกว่านั้น,

หลังจากนั้นถ้าหากเขาไม่สามารถหันหน้าเข้าหาเสมือนกำแพงได้ ให้เขาหันหน้าเข้าหาเสมือนไม้เท้าที่ปักไว้ เช่นข้าวของ (ที่กองไว้) หลังจากนั้นถ้าหากเขาหามันไม่ได้ให้ปูที่ละหมาดเช่นปูด้วยเสื่อละหมาด หลังจากนั้นถ้าหากเขาไม่สามารถปูที่ละหมาดได้ ให้เขาขีดเส้นข้างหน้าเขาหนึ่งเส้นมีระยะสามศอกเป็นเส้นตามขวางหรือตามยาว และการขีดเส้นตามยาวนั้นดีกว่าตามขวาง

لِخَبَرِ أَبِي دَاوُدَ : إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ أَمَامَ وَجْهِهِ شَيْئًا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَنْصِبْ عَصًا، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ عَصًا فَلْيَخُطَّ خَطًّا، ثُمَّ لَا يَضُرُّهُ مَا مَرَّ أَمَامَهُ.

وَقِيْسَ بِالْخَطِّ الْمُصَلَّى، وَقُدِّمَ عَلَى الْخَطِّ لِأَنَّهُ أَظْهَرُ فِي الْمُرَادِ.

เพราะมีฮะดีษอะบูดาวูดว่า "เมื่อคนใดจากพวกท่านละหมาด ให้เขาจงให้มีสิ่งหนึ่งอยู่ข้างหน้าเขา ถ้าหากไม่มีให้เขาปักไม้เท้าตั้งตรง ต่อจากนั้นถ้าหากไม่มีไม้เท้ามาด้วย ให้เขาจงขีดเส้นขึ้นเส้นหนึ่ง หลังจากนั้นจะไม่เกิดผลเสียกับเขา (ในเรื่องความสมบูรณ์ของผลบุญ) ไม่ว่าจะมีอะไรผ่านตัดหน้าเขา"

และให้นำเอาการปูที่ละหมาดมาเทียบเคียง (กิยาส) กับการขีดเส้น, และที่นำเอาการปูที่ละหมาดมาไว้ก่อนการขีดเส้นเพราะมันมีเป้าหมายที่ชัดเจนกว่า.

وَالتَرتِيْبُ الْمَذكُوْرُ هُوَ الْمُعتَمَدُ، خِلَافًا لِمَا يُوهِمُهُ كَلَامُ أبنِ الْمُقْرِيءِ .
فَمَتَى عُدِلَ عَنْ رُتبَةٍ إلَى مَا دُونَهَا مَعَ القُدرَةِ عَلَيْهَا كَانَتْ كَالعَدَمِ.
وَيُسَنُّ أنْ لَا يَجْعَلَ السُّتْرَةَ تِلْقَاءَ وَجهِهِ بَلْ عَنْ يَمِينِهِ أو يَسَارِهِ،
وَكُلُّ صَفٍّ سُتْرَةٌ لِمَنْ خَلْفَهُ إنْ قَرُبَ مِنْهُ.
قَالَ البَغْوِيُّ : سُتْرَةُ الْإِمَامِ سُتْرَةُ مَنْ خَلْفَهُ. انتهى.

และการจัดเรียงลำดับ (ในเรื่องเครื่องกั้น) ที่กล่าวมานั้นเป็นทรรศนะที่เป็น "มัวะอ์ตะมัด" ต่างกับทรรศนะที่คำพูดของ อิบนุ มุกริอ์ ทำให้เข้าใจผิด (ที่ว่าไม่มีสุนัตให้จัดเรียงลำดับ)

ดังนั้นเมื่อเขาเลื่อนจากขั้นหนึ่งไปยังขั้นที่ต่ำกว่า ทั้งที่มีความสามารถทำขั้นที่เหนือกว่าได้ ให้ถือว่าขั้นที่สองที่เลื่อนไปนั้นเสมือนไม่มี (คือไม่ได้รับผลบุญของการมีเครื่องกั้นและไม่ห้ามเดินผ่าน).

และสุนัตไม่ให้เครื่องกั้นอยู่ตรงหน้าเขา แต่ให้อยู่ทางขวาหรือทางซ้ายของเขา, และทุกแถวละหมาดนั้นถือเป็นเครื่องกั้นให้แก่คนที่อยู่ข้างหลังแถวนั้นๆ ถ้าหากเขาอยู่ใกล้กับแถวหน้า (คือสามศอกหรือน้อยกว่านั้น)

บะฆอวีย์ได้กล่าวว่า เครื่องกั้นของอิหม่ามคือเครื่องกั้นของคนที่อยู่ข้างหลังอิหม่าม.จบคำพูด

وَلَوْ تَعارَضَتْ السُّتْرَةُ وَالْقُرْبُ مِنَ الإمَامِ أو الصفِّ الأَوَّلِ فَمَا الذي يُقَدَّمُ؟
قال شيخُنا: كلٌّ مُحتَمِلٌ وظَاهِرُ قولِهِم يُقَدَّمُ الصفُّ الأَوَّلُ فِي مَسجِدِهِ صلى الله عليه وسلم وإنْ كَانَ خارِجَ مسجِدِه الْمُخْتَصِّ بِالْمُضاعَفةِ تَقْديْمُ نحوِ الصفِّ الأَوَّلِ. انتَهَى.
وإذَا صَلَّى إلَى شيْءٍ مِنهَا فيُسَنُّ لهُ ولِغيرِهِ دَفْعُ مَارٍّ بَيْنَهُ وبَيْنَ السُّتْرَةِ الْمُستَوفِيَةِ لِلشروطِ، وقَدْ تَعدَّى بِمُرُورِهِ لِكونِهِ مُكَلَّفًا.

และถ้าหากการมีเครื่องกั้นกับการได้ละหมาดใกล้อิหม่ามหรือการได้ละหมาดในแถวแรกขัดกัน จะให้ยึดเอาสิ่งใดไว้ก่อน?

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นมีความเป็นไปได้ และตามที่ปรากฏจากคำพูดของนักวิชาการที่ว่าให้เอาการได้ละหมาดในแถวแรกในมัสยิดของท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ถึงแม้แถวแรกจะอยู่นอกมัสยิดมัสยิดนบีที่ถูกจำกัดว่าจะได้ผลบุญทวีคูณก็ตามนั้น ตามที่ปรากฏก็คือให้ยึดเอาการได้ละหมาดในแถวแรกไว้ก่อน. จบคำพูด

และเมื่อเขาได้ละหมาดหันไปยังสิ่งใดจากที่กล่าวมา (คือกำแพง, ไม้เท้า, ที่ปูละหมาด, และเส้นที่ขีดไว้) สุนัตให้ผู้ละหมาดและคนอื่นผลักคนที่เดินผ่านระหว่างเขากับเครื่องกั้นที่ครบเงื่อนไขนั้น และความจริงผู้ที่เดินผ่านนั้นได้ละเมิดด้วยการเดินผ่านของเขา เพราะเขาเป็นผู้อยู่ในบังคับของศาสนา (มุกัลลัฟ)

وَيَحْرُمُ الْمُرُورُ بَيْنَهُ وبَيْنَ السُّتْرَةِ حِينَ يُسَنُّ لَهُ الدَّفْعُ، وإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَارُّ سَبِيلًا مَا لَمْ يَقْصِرْ بِوُقُوفٍ فِي طَرِيقٍ أو فِي صَفٍّ مَعَ فُرْجَةٍ فِي صَفٍّ آخَرَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلِلدَّاخِلِ خَرْقُ الصُّفُوفِ وإِنْ كَثُرَتْ حَتَّى يَسُدَّهَا.

และห้าม (ฮารอม) เดินผ่านระหว่างผู้ละหมาดกับระหว่างเครื่องกั้น ในขณะที่มีสุนัตให้เขาผลักผู้ที่เดินผ่าน ถึงแม้ผู้ที่จะเดินผ่านไม่มีทางอื่นก็ตาม ตราบที่ผู้ละหมาดไม่ได้เลินเล่อ ด้วยการที่เขาอยู่ในทางสัญจรหรืออยู่ในแถวละหมาดที่ยังมีช่องว่างอยู่ในแถวอื่นข้างหน้าเขา ดังนั้นอนุญาตให้ผู้ที่ต้องการเข้าที่ละหมาดแหวกแถวละหมาดแม้จะมีหลายแถวก็ตามเพื่อเข้าไปเติมช่องว่างนั้น.

(وكُرِهَ فِيهَا) أي الصلاةِ، (الْتِفَاتٌ) بِوَجْهٍ بِلَا حَاجَةٍ. وقِيْلَ : يَحْرُمُ.
واخْتِيْرَ لِلخبرِ الصحيحِ : لَا يَزَالُ اللهُ مُقبِلًا عَلى العبدِ فِي مُصلَّاهُ - أي بِرَحْمَتِه ورِضَاهُ - مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإِذَا الْتَفَتَ أَعْرَضَ عنْهُ. فلَا يُكرَهُ لِحاجةٍ، كَمَا لَا يُكرَهُ مُجرَّدُ لَمْحِ الْعَيْنِ

และการเหลียวหน้าในละหมาดโดยไม่มีความจำเป็นนั้นถือเป็นมักรูห์ และบางทรรศนะถือว่าเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม)

และทรรศนะนี้เป็นทรรศนะที่ถูกเลือก เพราะมีฮะดีษที่ศอเฮียะฮ์ว่า "อัลลอฮ์ยังคงหันมาทางบ่าวในขณะที่บ่าวอยู่ในที่ละหมาด" หมายถึงด้วยความเมตตาและพอพระทัยของพระองค์ "ตราบที่บ่าวไม่ได้เหลียวหน้า ดังนั้นเมื่อบ่าวเหลียวหน้า พระองค์จะเบือนออกจากเขา" ดังนั้นการเหลียวหน้าเพราะมีความจำเป็น จะไม่ถือว่าเป็นมักรูห์ เช่นเดียวกับกรณีการเหลือบตามอง เพียงอย่างเดียวก็ไม่ถือว่าเป็นมักรูห์.

(ونَظَرٌ نحوَ سَمَاءٍ) مِمَّا يُلْهِي، كَثَوْبٍ لَهُ أَعْلَامٌ ، لِخَبَرِ البُخَارِيِّ : مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُوْنَ أَبْصارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلاتِهِمْ. فَاشْتَدَّ قولُه فِي ذلِكَ حَتَّى قال : لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذلِكَ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أبصارُهُمْ.
ومِنْ ثَمَّ كُرِهَتْ أيضًا فِي مُخَطَّطٍ أَوْ إِلَيْهِ أَوْ عَلَيْهِ لِأَنَّهُ يُخِلُّ بِالخُشُوْعِ.

และถือเป็นมักรูห์ การมองดูเสมือนฟ้า จากสิ่งที่จะทำให้เกิดความพะวง เช่นผ้าที่มีลวดลาย เพราะมีฮะดีษบุคอรีว่า "จะมีสภาพเป็นอย่างไร ที่มีคนหลายกลุ่มเหลือบตาของพวกเขามองดูฟ้าในขณะที่พวกเขาละหมาด" และท่านได้ใช้คำพูดที่รุนแรงในเรื่องนี้ จนท่านได้กล่าวว่า "พวกเขาจะต้องยุติการกระทำดังกล่าว หรือดวงตาของพวกเขาจะต้องถูกโฉบเฉี่ยวไปอย่างแน่นอน"

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมักรูห์อีกเช่นกัน การ (นุ่งห่ม) อยู่ในผ้าลายทาง หรือการมองไปยังผ้าลายทาง หรือยืนอยู่บนผ้าลายทาง เพราะทำให้สมาธิบกพร่องไป.

(وبَصْقٌ) فِي صَلاتِه، وكذا خَارِجَهَا، (أَمَامًا) أَيْ قِبَلَ وَجْهِهِ، وإِنْ لَمْ يَكُنْ مَنْ هُوَ خَارِجَهَا مُسْتَقْبِلًا، كَمَا أَطْلَقَهُ النووِيُّ

(ويَمِينًا) لَا يَسَارًا، لِخَبَرِ الشيخَيْنِ : إذا كان أحدُكم فِي الصلاةِ فإنَّه يُنَاجِي رَبَّهُ عَزَّوَجَلَّ، فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ، بَلْ عَنْ يَسارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى أَوْ فِي ثَوْبٍ مِنْ جِهَةِ يِسارِهِ. وَهُوَ أَوْلَى.

และถือเป็นมักรูห์ การถ่มน้ำลายในขณะที่เขากำลังละหมาด และเช่นเดียวกันการถ่มน้ำลายนอกละหมาดไปทางข้างหน้าหมายถึงไปตรงหน้าเขา ถึงแม้คนที่อยู่นอกละหมาดนั้นจะไม่ได้หันหน้าไปทางกิบละห์ก็ตาม ตามสิ่งที่นะวะวีย์ได้พูดปล่อยมันไว้.

และมักรูห์การถ่มน้ำลายไปทางข้างขวา แต่ไม่มักรูห์การถ่มน้ำลายไปทางข้างซ้าย เพราะมีฮะดีษ บุคอรีและมุสลิมว่า "เมื่อคนใดจากพวกท่านอยู่ในละหมาด ความจริงเขากำลังโต้ตอบกับองค์อภิบาลของเขา ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร ดังนั้นเขาจะต้องไม่ถ่มน้ำลายไปข้างหน้าของเขา และจะต้องไม่ถ่มไปทางด้านขวาของเขา แต่ให้เขาถ่มน้ำลายลงทางด้านซ้ายของเขา หรือใต้ฝ่าเท้าซ้ายของเขา หรือถ่มลงในผ้าจากทางด้านซ้ายของเขา ซึ่งการถ่มน้ำลายลงในผ้าทางด้านซ้ายของเขานั้นถือว่าดีเลิศ.

قال شيخُنا : ولَا بُعْدَ فِي مُرَاعَاةِ مَلَكِ اليَمِيْنِ دُونَ مَلَكِ اليَسَارِ إِظْهارًا لِشَرَفِ الأَوَّلِ، ولَوْ كَانَ عَلَى يَسارِهِ فَقَطْ إِنْسَانٌ بَصَقَ عَنْ يَمِينِهِ، إِذَا لَمْ يُمْكِنْهُ أَنْ يُطَأْطِئَ رَأْسَهُ، ويَبْصُقُ لَا إِلى اليَمِيْنِ ولَا إِلَى اليَسَارِ.

وإِنَّمَا يَحْرُمُ البُصاقُ فِي المسجِدِ إِنْ بَقِيَ جُرْمُهُ لَا إِنِ اسْتُهْلِكَ فِي نحوِ ماءِ مَضمَضَةٍ وأَصَابَ جُزْءًا مِنْ أَجْزَائِهِ دُونَ هَوائِهِ ، وزَعْمُ حُرمَتِهِ فِي هَوَائِهِ وإِنْ لَمْ يُصِبْ شيئًا مِن أجْزَائِهِ بَعِيْدٌ غَيْرُ مُعَوَّلٍ عَلَيْهِ، ودُوْنَ تُرَابٍ لَمْ يَدْخُلْ فِي وَقْفِهِ.

قِيْلَ : وَدُوْنَ حَصْرِهِ، لَكِنْ يَحْرُمُ عَلَيْهَا مِنْ جِهَةِ تَقْذِيرِها كَمَا هُوَ ظَاهِرٌ. اهـ.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ไม่ห่างไกลเลยที่จะกล่าวว่าเป็นการรักษามะลาอิกะห์ที่อยู่ทางด้านขวา โดยไม่ได้รักษามะลาอิกะห์ที่อยู่ทางด้านซ้าย เพื่อแสดงการให้เกียรติแก่ฝ่ายแรก, และถ้าหากทางด้านซ้ายของเขามีคนอยู่หนึ่งคนเท่านั้น ให้เขาถ่มน้ำลายทางด้านขวาของเขา ในกรณีที่เขาไม่สามารถก้มศีรษะของเขาลง และถ่มน้ำลายลงโดยไม่หันไปทางขวาและไม่หันไปทางซ้าย.

และแท้จริงห้าม (ฮารอม) ถ่มน้ำลายลงในมัสยิด ถ้าหากตัวน้ำลายยังคงอยู่ และไม่ห้าม (ฮารอม) การถ่มน้ำลายลงในมัสยิดถ้าหากน้ำลายได้สลายตัวไปในเสมือนน้ำบ้วนปาก ในขณะอาบน้ำละหมาด และน้ำลายได้ไปโดนส่วนหนึ่งส่วนใดของมัสยิดที่ไม่ใช่โดนอากาศของมัสยิด (ดังนั้นถือว่าไม่ห้าม (ฮารอม) การถ่มน้ำลายในมัสยิดผ่านอากาศออกไปข้างนอกมัสยิด), และการกล่าวอ้างว่า การถ่มน้ำลายผ่านอากาศของมัสยิดเป็นสิ่งที่ฮารอม ถึงแม้น้ำลายจะไม่โดนสิ่งใดจากส่วนต่างๆ ของมัสยิดก็ตามนั้น เป็นการกล่าวอ้างที่ห่างไกล จะนำข้อกล่าวอ้างนี้มายึดถือไม่ได้,และไม่ห้าม (ฮารอม) การถ่มน้ำลายลงบนดินที่ไม่ได้เข้าอยู่ในการวะกัฟเป็นมัสยิด, มีบางทรรศนะกล่าวว่า ไม่ห้าม (ฮารอม) การถ่มน้ำลายลงในเสื่อของมัสยิด, แต่การถ่มน้ำลายลงในเสื่อจะเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) ในแง่ที่ทำให้เสื่อสกปรก ดังเป็นที่ชัดเจน. จบคำพูด

وَيَجِبُ إِخْرَاجُ نَجِسٍ مِنهُ فَوْرًا عَيْنِيًا عَلَى مَنْ عَلِمَ بِهِ، وَإِنْ أُرْصِدَ لِإِزَالَتِه مَنْ يَقومُ بِها بِمَعلُوْمٍ ، كَمَا اقْتَضاهُ إِطْلاقُهُمْ.

وَيَحْرُمُ بَولٌ فِيهِ ولَوْ فِي نحوِ طَشْتٍ. وإِدْخَالُ نَعْلٍ مُتَنَجِّسَةٍ لَمْ يَأْمَنِ التَّلْوِيْثُ. ورَمْيُ نحوِ قَمْلَةٍ فيهِ مَيِّتَةٍ وقَتْلُهَا فِي أَرْضِهِ وإِنْ قَلَّ دَمُهَا، وأَمَّا إِلقَاؤُها أَوْ دَفْنُها فِيهِ حَيَّةً، فَظَاهِرُ فَتَاوِي النووِيّ حِلُّهُ، وظَاهِرُ كلامِ الجَوَاهِرِ تَحْرِيمُهُ، وبِهِ صَرَّحَ ابْنُ يُونُسَ.

وَيُكْرَهُ فَصْدٌ وحِجَامَةٌ فِيهِ بِإِنَاءٍ، ورَفْعُ صَوتٍ، ونحوُ بيْعٍ وعَمَلِ صِناعَةٍ فِيهِ.

และจำเป็น (วาญิบ) ต้องนำนะญิสออกไปจากมัสยิดโดยทันที เป็นวาญิบเฉพาะตัวเหนือผู้ที่รู้ว่ามีนะญิส ถึงแม้จะมีการจัดเตรียมผู้ทำหน้าที่เพื่อขจัดนะญิสโดยมีค่าจ้างแล้วก็ตาม ตามสิ่งที่การพูดปล่อยของนักวิชาการได้แสดงนัยไว้.

และห้าม (ฮารอม) ปัสสาวะในมัสยิด ถึงแม้จะปัสสาวะลงในเสมือนถาดก็ตาม และห้ามนำรองเท้าที่เปื้อนนะญิสเข้าไปในมัสยิด ซึ่งไม่ปลอดภัยจากการทำให้เปรอะเปื้อน, และห้ามขว้างเสมือนเหาที่ตายแล้วเข้าไปในมัสยิด, และห้ามฆ่าเหาในในพื้นมัสยิด ถึงแม้เลือดของมันจะมีเล็กน้อยก็ตาม, ส่วนการโยนเหาหรือฝังเหาในมัสยิดในสภาพที่มันยังมีชีวิตอยู่ ตามที่ปรากฏชัดในฟะตาวา ของนะวะวีย์ถือว่าอนุญาตให้โยนหรือฝังได้, และที่ปรากฏชัดจากคำพูดของ "อัลญะวาฮิร" ถือว่าห้ามโยนหรือฝังเหาเป็นๆ ในมัสยิดและอิบนุ ยูนุส ได้กล่าวอย่างชัดเจนตามทรรศนะนี้.

และถือเป็นมักรูห์การเจาะเส้นเลือด และการกรอกเลือดในมัสยิดโดยมีภาชนะรองรับเลือด, และมักรูห์การส่งเสียงดังในมัสยิด (เมื่อไม่รบกวนคนละหมาดหากรบกวนถือว่าฮารอม) และมักรูห์เสมือนการซื้อขาย และการทำการงานอาชีพในมัสยิด.

(وكَشْفُ رأْسٍ ومَنكِبٍ) وَاضْطِباعٍ وَلَو مِنْ فَوْقِ القَمِيْصِ.
قال الغزاليُّ فِي الإحْياءِ : لَا يَرُدُّ رِدَاءَهُ إِذَا سَقَطَ، أَيْ إِلَّا لِعُذْرٍ، وَمِثْلُهُ العِمَامَةُ وَنَحْوُهَا.
(وَ) كُرِهَ (صلاةٌ بِمُدَافَعةِ حَدَثٍ) كَبَولٍ وَغائِطٍ ورِيحٍ، لِلْخَبَرِ الآتِي، ولِأَنَّهَا تُخِلُّ بِالْخُشُوعِ.
بَلْ قالَ جَمْعٌ : إِنْ ذَهَبَ بِهَا بَطَلَتْ.

และมักรูห์เปิดศีรษะและเปิดไหล่ และมักรูห์สะพายเฉียง (คือสอดกลางผ้าห่มไว้ใต้รักแร้ขวา โดยให้ปลายผ้าห่มทั้งสองข้างพาดอยู่บนไหล่ซ้าย เพราะเป็นธรรมเนียมของพวกอวดภูมิรู้ ถึงแม้จะเป็นการสะพายเฉียงทับบนเสื้อก็ตาม

ฆอซาลีย์ ได้กล่าวในหนังสือ "อัลเอียะฮ์ยาอ์" ว่าเขาจะต้องไม่ดึงเอาผ้าห่มของเขากลับขึ้นมาเมื่อมันได้หลุดร่วงลง หมายถึงมีข้อยกเว้น เพราะมีเหตุจำเป็น (เช่นหนาวจัดหรือร้อนจัด), และที่เหมือนกับผ้าห่มคือผ้าโพกศีรษะและเสมือนผ้าโพกศีรษะ.

และมักรูห์ละหมาดขณะที่กำลังมีอาการจะขับฮะดัษออกมา เช่นขณะปวดปัสสาวะ และปวดอุจจาระ และจะผายลม เพราะมีฮะดีษที่จะนำมากล่าวต่อไป และเพราะอาการจะขับฮะดัษนั้นจะทำให้สมาธิบกพร่อง

ยิ่งไปกว่านั้นมีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า ถ้าหากสมาธิหายไปด้วยอาการจะขับฮะดัษนั้นถือว่าละหมาดมีผลใช้ไม่ได้.

ويُسَنُّ له تَفريغُ نَفْسِه قبْلَ الصلاةِ وإنْ فاتَتِ الْجماعةُ، ولَيْسَ لهُ الخُرُوْجُ مِن الفرضِ إذا طَرَأَتْ له فيهِ، وَلَا تَأْخِيرُهُ إذا ضَاقَ وَقْتُه.
وَالعِبرَةُ فِي كراهَةِ ذلِكَ بِوُجودِهَا عِندَ التحَرُّمِ.
ويَنبَغِي أَنْ يُلْحَقَ بِهِ مَا لَوْ عَرَضَتْ لهُ قبْلَ التحَرُّمِ فَزالَتْ وَعَلِمَ مِنْ عادَتِهِ أَنَّهَا تَعُودُ إِلَيْهِ فِي الصلاةِ.

และสุนัตให้เขาทำตัวเขาให้ว่าง (จากอาการจะขับถ่ายปัสสาวะและอุจจาระ) ก่อนละหมาด ถึงแม้การทำเช่นนั้นจะทำให้พลาดการละหมาดญะมาอะห์ก็ตาม, และไม่อนุญาตให้เขาออกจากละหมาดฟัรฎ ถ้าหากอาการจะขับถ่ายได้เกิดขึ้นกับเขาในละหมาดฟัรฎ, และไม่อนุญาตให้เขาร่นละหมาดฟัรฎออกไปถ้าหากเหลือเวลาละหมาดฟัรฎน้อยแล้ว

และหลักพิจารณาที่ว่ามักรูห์ละหมาดขณะมีอาการจะขับถ่ายเกิดขึ้นนั้น ให้พิจารณาจากการมีอาการนั้นขณะตักบีร ตะฮัรรุม.

และควรใช้หลักการเทียบเคียง (กิยาส) โดยนำเอาอาการจะขับถ่ายเกิดขึ้นกับเขาก่อนตักบีร ตะฮัรรุม และอาการนั้นได้หายไป และเขารู้จากประสบการณ์ของเขาว่าอาการนั้นจะกลับมาหาเขาอีกในละหมาด มาเทียบกับอาการจะขับถ่ายที่เกิดขึ้นขณะตักบีร ตะฮัรรุม (ในเรื่องมักรูห์ละหมาด).

وتُكْرَهُ بِحَضْرَةِ طَعامٍ أَوْ شَرابٍ يَشْتاقُ إِليهِ، لِخَبَرِ مُسلِمٍ : لَا صلاةَ - أيْ كامِلَةٌ - بِحَضْرَةِ طعامٍ ، وَلَا صلاةَ وهُوَ يُدَافِعُهُ الأَخْبَثَانِ أَي الْبَوْلُ وَالْغَائِطُ.-

(وَ) كُرِهَ صلاةٌ فِي طريقِ بُنْيانٍ لَا بَرِّيَّةٍ، ومَوضِعِ مَكْسٍ، و (بِمَقْبَرَةٍ) إنْ لَمْ يَتحَقَّقْ نَبْشُها، سَواءٌ صَلَّى إِلَى القبرِ أَمْ عليهِ أَمْ بِجَانِبِهِ، كَمَا نَصَّ عليْهِ فِي الأُمِّ.

وَتَحْرُمُ الصلاةُ لِقبرِ نَبِيٍّ أَوْ نَحْوِ وَلِيٍّ تَبَرُّكًا أَوْ إِعْظَامًا.

และมักรูห์ละหมาดต่อหน้าอาหาร หรือเครื่องดื่มที่เขามีความอยากอาหารหรือเครื่องดื่มนั้น เพราะมีฮะดีษมุสลิมที่ได้รายงานว่า “ไม่มีละหมาด” หมายถึงไม่มีละหมาดที่สมบูรณ์ “ต่อหน้าอาหาร”, “และไม่มีละหมาดที่สมบูรณ์ ขณะที่สองสิ่งสกปรกทำให้เขามีอาการจะขับถ่าย” หมายถึง ขณะปวดปัสสาวะและปวดอุจจาระ.

และมักรูห์ละหมาดในทางสัญจรที่มีอาคารบ้านเรือน ไม่ใช่ทางสัญจรในทะเลทราย และมักรูห์ละหมาดในสถานที่เก็บภาษี (เพราะเป็นที่อยู่ของชัยฏอน), และมักรูห์ละหมาดที่สุสานฝังศพ ถ้าหากเขาไม่แน่ใจว่ามีการขุดหลุมเอาดินขึ้นมา (เพราะยังถือว่าพื้นสุสานนั้นสะอาด) โดยไม่คำนึงว่าเขาละหมาดหันไปยังหลุมฝังศพ หรือละหมาดบนหลุมฝังศพหรือละหมาดข้างหลุมฝังศพ ตามสิ่งที่ได้ระบุไว้ชัดเจนในหนังสือ “อัลอุมม์”

และห้าม (ฮารอม) ละหมาดหันหน้าไปทางหลุมศพของท่านนบี หรือเสมือนหลุมฝังศพของวะลีย์เพื่อเอาความมีศิริมงคลหรือเพื่อยกย่อง.

وبَحَثَ الزَّيْنُ العِرَاقِيُّ عَدَمَ كَرَاهَةِ الصلاةِ فِي مسجدٍ طَرَأَ دَفْنُ النَّاسِ حَولَهُ، وَفِي أرضٍ مَغْصُوبَةٍ وتَصِحُّ بِلَا ثَوَابٍ كَمَا فِي ثَوْبٍ مَغصوبٍ، وَكذَا إنْ شَكَّ فِي رِضَا مَالِكِه لَا إنْ ظَنَّهُ بِقَرِينَةٍ.

وَفِي الْجِيْلِيِّ : لَوْ ضَاقَ الوقتُ وهو بأرضٍ مَغْصوبةٍ أَحْرَمَ ماشِيًا. وَرجَّحَه الغَزِّيُّ.

อัซซัยน์ อัลอิรอกีย์ ได้ค้นคว้าพบว่า ไม่มักรูห์การละหมาดในมัสยิดที่ได้มีการฝังศพผู้คนอยู่รอบๆมัสยิดนั้น, และห้าม (ฮารอม) ละหมาดในแผ่นดินที่ถูกแย่งชิงมา แต่ละหมาดนั้นมีผลใช้ได้โดยไม่มีผลบุญ, เช่นเดียวกับการละหมาดในผ้าที่ถูกแย่งชิงมา, และมีผลเช่นเดียวกัน (คือห้ามละหมาด

แต่ละหมาดมีผลใช้ได้โดยไม่มีผลบุญ) ถ้าหากผู้ละหมาดสงสัยว่าเจ้าของผืนดินนั้น หรือเจ้าของผ้าผืนนั้นยินยอมให้เขาละหมาดในผืนดินนั้นหรือในผ้าผืนนั้นหรือไม่, และไม่ห้าม (ไม่ฮารอม) ละหมาดถ้าหากเขาค่อนข้างแน่ใจว่าเจ้าของยินยอมให้เขาละหมาด โดยมีองค์ประกอบแวดล้อม.

ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลญีลีย์" ว่า ถ้าหากเวลาละหมาดเหลือน้อย โดยเขายังอยู่ในแผ่นดินที่ถูกแย่งชิงมา ให้เขาตักบีร่อตุ้ล เอียะฮ์รอม ในสภาพเดิน (เพื่อให้พ้นไปจากแผ่นดินนั้น เหมือนผู้ที่หลบหนีจากไฟไหม้) และ ฆอซซีย์ ได้ให้น้ำหนักกับทรรศนะนี้.

قَالَ شيخُنا : وَالذي يَتَّجِهُ أَنَّه لَا يَجُوْزُ له صلاةُ شِدَّةِ الْخَوْفِ وأَنَّهُ يَلزَمُهُ التَّرْكُ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْهَا، كَمَا لَهُ تَرْكُهَا لِتَخْلِيصِ مَالِهِ لَوْ أُخِذَ مِنْهُ، بَلْ أَوْلَى.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า สิ่งที่มีแนวทางในเรื่องนี้คือ ไม่อนุญาตให้เขาละหมาดในยามหวาดกลัวอย่างยิ่ง และเขาจำเป็นต้องทิ้งละหมาด จนกว่าเขาจะออกไปพ้นผืนแผ่นดินนั้น เช่นเดียวกับกรณีที่อนุญาตให้เขาทิ้งละหมาด เพื่อช่วยทรัพย์ของเขาให้รอดพ้นหากมีผู้จะมาเอามันไปจากเขา แต่การทิ้งละหมาดในแผ่นดินที่ถูกแย่งชิงนั้นหนักกว่าการทิ้งละหมาดเพื่อช่วยทรัพย์ให้รอดพ้น.

(فَصْلٌ)
فِي أَبْعَاضِ الصلاةِ وَمُقْتَضِي سُجُودِ السَّهْوِ

(تُسَنُّ سَجْدَتَانِ قُبَيْلَ سَلَامٍ) وإنْ كَثُرَ السَّهْوُ، وهُمَا وَالْجُلُوسُ بينَهما كسجودِ الصلاةِ وَالجلوسِ بينَ سَجْدَتَيْهَا فِي واجِباتِها الثلاثةِ ومندُوباتِها السابِقَةِ، كالذِّكْرِ فِيْهَا. وقِيْلَ : يقولُ فِيهِمَا : سُبحانَ مَن لا ينامُ ولا يَسْهُوْ. وهو لَائِقٌ بِالحالِ.

ตอนนี้
(อธิบายถึงส่วนสำคัญของละหมาด (ที่เรียกว่าอับอาฎ)
และสิ่งที่จะนำไปสู่การสุหยูดสะห์วีย์)

สุนัตให้สุหยูดสองครั้งก่อนให้สลามเล็กน้อย (ที่เรียกว่าสุหยูดสะห์วีย์หมายถึงสุหยูดที่เกิดขึ้นเพราะการลืมสุนัตอับอาฎ) ถึงแม้จะลืมหลายครั้งก็ตาม สุหยูดทั้งสอง และการนั่งระหว่างสุหยูดทั้งสองมีข้อกำหนดเช่นเดียวกับสุหยูดละหมาด และเช่นเดียวกับข้อกำหนดของการนั่งระหว่างสองสุหยูดในละหมาด ในบรรดาข้อกำหนดที่จำเป็นของทั้งสาม (คือสุหยูดสองครั้งและการนั่งระหว่างสองสุหยูด) นั้น (ข้อกำหนดที่จำเป็นคือต้องมี ฏู่มะอ์นีนะห์, ต้องสุหยูดบนกระดูกของอวัยวะทั้งเจ็ด, และต้องนั่งอย่างมั่นคง) และบรรดาสุนัตต่างๆของทั้งสามอาการนั้นที่ได้กล่าวมาแล้วเช่นคำกล่าวซิกร์ในทั้งสามประการนั้น มีบางทรรศนะที่กล่าวว่า ให้เขากล่าวในสุหยูดทั้งสองว่า "ซุบฮานา มัน ลา ย่านามู่ ว่าลา ยัสฮู" (แปลว่ามหาบริสุทธิ์แด่ผู้ที่ไม่หลับใหลและไม่หลงลืม) ซึ่งเป็นคำกล่าวที่มีความเหมาะสมกับสภาพที่เกิดขึ้น.

وَتَجِبُ نيةُ سُجودِ السَّهْوِ بِأَنْ يَقصِدَهُ عَنِ السَّهْوِ عِنْدَ شُرُوعِهِ فِيْهِ (لِتَرْكِ بَعْضٍ) وَاحِدٍ مِنْ أَبْعَاضٍ وَلَوْ عَمْدًا. فَإِنْ سَجَدَ لِتركِ غيرِ بعضٍ عَالِمًا عَامِدًا بَطَلَتْ صلاتُهُ.

(وَهُوَ تشهُّدٌ أَوَّلٌ) أي الوَاجِبُ مِنْهُ فِي التشهُّدِ الْأَخِيْرِ، أَوْ بَعْضُهُ، وَلَوْ كَلِمَةً.

(وَقُعُودُهُ) وَصُورَةُ تَرْكِهِ وَحْدَهُ كَقِيَامِ القُنوتِ أَنْ لَا يُحْسِنَهُمَا، إِذْ يُسَنُّ أَنْ يَجْلِسَ وَيَقِفَ بِقَدْرِهِمَا. فَإِذَا تَرَكَ أحدَهُمَا سَجَدَ،

และจำเป็น (วาญิบ) ต้องตั้งเจตนา (เนียต) สุหยูดสะห์วีย์ โดยให้เขาตั้งเจตนาว่าเป็นสุหยูดที่เกิดจากการลืม ให้ตั้งเจตนาขณะที่เขาเริ่มเข้าไปในสุหยูด เนื่องจากทิ้งส่วนสำคัญ (อับอาฎ)

อย่างใดอย่างหนึ่งจากบรรดาส่วนสำคัญของละหมาด ถึงแม้เขาจะทิ้งไปโดยเจตนาก็ตาม, ดังนั้น ถ้าหากเขาได้สุหยูดสะห์วีย์ เพราะทิ้งสิ่งที่ไม่ใช่ส่วนสำคัญของละหมาดโดยรู้ โดยเจตนา ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้.

ส่วนสำคัญของละหมาด (สุนัตอับอาฎ) นั้น คือตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก หมายถึงส่วนของตะชะฮ์ฮุดที่เป็นวาญิบต้องอ่านในตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย, หรือบางส่วนของที่เป็นวาญิบ แม้เพียงคำเดียวก็ตาม.

และการนั่งตะชะฮ์ฮุด และรูปแบบของการทิ้งการนั่งตะชะฮ์ฮุดอย่างเดียว เช่นเดียวกับการทิ้งการยืนกุนูตอย่างเดียว คือเขาอ่านทั้งสอง (หมายถึงตะชะฮ์ฮุดและกุนูต) ได้ไม่ดี เพราะสุนัตให้เขานั่งและยืนเท่าเวลาของการอ่านมันทั้งสอง ดังนั้นเมื่อเขาทิ้งอย่างใดอย่างหนึ่งจากทั้งสองจึงสุนัตให้เขาสุหยูดสะห์วีย์.

(وَقُنُوْتٌ رَاتِبٌ) أَوْ بَعضُهُ، وهو قُنوتُ الصبحِ. وَوِتْرِ نِصفِ رمضانَ، دُوْنَ قنوتِ النَّازِلَةِ (وَقِيَامُهُ) ويسجُدُ تَارِكُ القنوتِ تَبْعًا لِإِمَامِهِ الْحَنَفِيِّ، أو لِاقْتِدَائِهِ فِي صبحٍ بِمُصَلِّي سُنَّتِهَا على الأَوْجَهِ فيهما.

และกุนูต รอติบ หรือบางส่วนของกุนูต, และกุนูต รอติบคือ กุนูตละหมาดศุบฮิ, และกุนูตละหมาดวิตร์ในครึ่งสุดท้ายของเดือนรอมาฎอน ที่ไม่ใช่กุนูตในยามที่เกิดภัยพิบัติ.

และการยืนกุนูต และให้ผู้ที่ทิ้งกุนูตเพราะตามอิหม่ามของตนที่สังกัดมัซฮับฮะนาฟีย์ ทำการสุหยูดสะห์วีย์, และให้สุหยูดสะห์วีย์ เพราะการที่เขาตามคนที่ละหมาดสุนัต ในการละหมาดศุบฮิของเขา ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์" ในทั้งสองกรณี.

(وَصلاةٌ عَلَى النبِيِّ) صلى الله عليه وسلم (بَعْدَهُمَا) أي بعدَ التشهُّدِ الأَوَّلِ وَالقنوتِ.

(وَصلاةٌ عَلَى آلٍ بَعْدَ) تشهُّدٍ (أَخِيرٍ وَقُنوتٍ).

وَصُورَةُ السجودِ لِتَرْكِ الصلاةِ عَلَى الْآلِ فِي التشهُّدِ الأَخيرِ أَنْ يَتَيَقَّنَ تَرْكَ إمامِهِ لَهَا، بَعْدَ أَنْ سَلَّمَ إمامُهُ وَقَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ هُوَ، أو بَعْدَ أَنْ سَلَّمَ وَقَرُبَ الفَصْلُ.

และการกล่าวคำศอลาวาตขอพรให้แก่ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ภายหลังจากทั้งสอง คือหลังจากตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกและภายหลังจากกุนูต.

และการกล่าวศอลาวาตขอพรให้แก่วงศ์วานภายหลังตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายและหลังกุนูต.

และรูปแบบของการสุหยูดสะห์วีย์ เพราะทิ้งการศอลาวาตขอพรให้แก่วงศ์วาน ในตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้ายคือการที่เขามั่นใจว่าอิหม่ามของเขาได้ทิ้งการกล่าวคำศอลาวาตขอพรให้แก่วงศ์วาน คือมั่นใจภายหลังจากอิหม่ามได้ให้สลามแล้ว แต่ก่อนที่ตนจะให้สลาม หรือมั่นใจภายหลังจากตนได้ให้สลามแล้ว แต่คั่นกันไม่นาน (ระหว่างสลามของตนกับที่มั่นใจว่าอิหม่ามทิ้ง).

وَسُمِّيَتْ هذِهِ السُّنَنُ أَبْعَاضًا لِقُربِهَا بِالْجَبْرِ بِالسجودِ مِنَ الأَركَانِ،

(وَلِشَكٍّ فِيهِ) أي فِي تِركِ بعضٍ مِمَّا مَرَّ مُعَيَّنٌ، كَالقُنُوتِ هَلْ فَعَلَهُ؟ لِأَنَّ الأَصْلَ عَدَمُ فِعلِهِ

(وَلَوْ نَسِيَ) مُنفَرِدٌ أو إِمَامٌ (بَعْضًا) كتشهُّدٍ أَوَّلٍ أَوْ قُنُوتٍ، (وَتَلَبَّس بِفَرْضٍ) مِنْ قِيَامٍ أو سُجودٍ، لَم يَجُزْ لَهُ العَودُ إِلَيْهِ

(فَإِنْ عَادَ) لَهُ بَعْدَ انتِصَابٍ، أو وَضعِ جَبهَتِهِ عامِدًا عالِمًا بِتَحرِيمِهِ (بَطَلَتْ) صَلَاتُهُ، لِقَطْعِهِ فَرْضًا لِنَفْلٍ.

และสาเหตุที่เรียกบรรดาสุนัตเหล่านี้ว่าเป็นส่วนสำคัญของละหมาด (อับอาฎ) เพราะมันใกล้เคียงกับองค์ประกอบสำคัญของละหมาด (คือรู่ก่น) ด้วยการที่ต้องชดเชยด้วยการสุหยูดสะห์วีย์.

และสุนัตให้สุหยูดสะห์วีย์เพราะสงสัยว่าละทิ้ง คือสงสัยว่าได้ละทิ้งสิ่งที่เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของละหมาด (อับอาฎ) อย่างเจาะจงจากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วเช่นกุนูตว่าเขาได้กระทำมันหรือไม่ เพราะแต่เดิมนั้นไม่มีการกระทำมัน.

และถ้าหากผู้ละหมาดคนเดียวหรืออิหม่ามลืมส่วนสำคัญของละหมาดอย่างหนึ่ง เช่น ตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกหรือกุนูต และเขาได้เข้าไปทำสิ่งที่เป็นฟัรฎ (รู่ก่น) แล้วเช่นลุกขึ้นยืน (ในกรณีของตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก) หรือลงไปสุหยูด (ในกรณีของกุนูต) ไม่อนุญาตให้เขากลับไปทำส่วนสำคัญของละหมาดที่เขาลืมนั้น,

ดังนั้นถ้าหากเขากลับไปทำมันภายหลังจากยืนตรงแล้ว หรือหลังจากวางหน้าผากของเขาลงกับพื้นแล้ว โดยเจตนา โดยรู้ว่าการกลับไปทำมันเป็นสิ่งต้องห้าม ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้เพราะเท่ากับเขาได้เลิกทำสิ่งที่เป็นฟัรฎ (รู่ก่น) เพื่อไปทำสิ่งที่เป็นสุนัต.

(لَا) إِنْ عَادَ لَهُ (جاهِلًا) بِتحريمِهِ. وإِنْ كَانَ مُخَالِطًا لَنَا لِأَنَّ هَذَا مِمَّا يَخْفَى عَلَى الْعَوَامِّ، وَكَذَا ناسِيًا أَنَّهُ فِيهَا فَلَا تَبطُلُ لِعُذرِهِ، ويَلزَمُهُ العَودُ عِندَ تَعَلُّمِهِ أو تَذَكُّرِهِ.

(لَكِنْ يَسجُدُ) لِلسَّهْوِ لِزِيَادَةِ قُعُودٍ أَوِ اعْتِدَالٍ فِي غَيرِ مَحَلِّهِ.

แต่ไม่เสียละหมาดหากเขากลับไปทำมันโดยไม่รู้ว่ามันเป็นสิ่งต้องห้าม ถึงแม้เขาจะอยู่ปะปนกับผู้รู้ของเราก็ตาม เพราะความจริงเรื่องนี้ถือเป็นเรื่องที่ซ่อนเร้นสำหรับคนทั่วไป, และไม่เสียละหมาดอีกเช่นกันคนที่กลับไปทำมันโดยลืมว่าเขากำลังอยู่ในละหมาด ดังนั้นละหมาดของเขาจึงไม่เสียเพราะเขามีอุปสรรค (คือไม่รู้หรือลืม) และเขาจำเป็นต้องรีบกลับไปอยู่ในสภาพเดิม (คือยืนตรงหรือสุหยูด)เมื่อเขารู้แล้ว (ว่าการกลับไปตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกและกุนูตเป็นสิ่งต้องห้าม) หรือเมื่อเขานึกขึ้นได้ (ว่าเขากำลังอยู่ในละหมาด).

แต่ให้เขาสุหยูดสะห์วีย์ เพราะมีการเพิ่มการนั่ง (เพื่อตะชะฮ์ฮุด) หรือเพิ่มเอียะอ์ติดาล (ขณะยืนขึ้นเพื่อกุนูต) ในที่ซึ่งไม่ใช่เป็นที่ของมัน.

(وَلَا) إِنْ عَادَ (مَأمومًا) فَلَا تَبطُلُ صَلاتُهُ إِذَا انْتَصَبَ أو سَجَدَ وَحْدَهُ (سَهْوًا، بَلْ عَلَيْهِ) أَوْ عَلَى المأمومِ النَّاسِي (عَوْدٌ) لِوُجُوبِ مُتابَعَةِ الإمَامِ. فَإِنْ لَمْ يَعُدْ بَطَلَتْ صَلَاتُهُ إِنْ لَمْ يَنْوِ مُفارَقَتَهُ، أَمَّا إذا تَعَمَّدَ ذلك فَلَا يَلزَمُهُ العَودُ بَلْ يُسَنُّ لَهُ

كَمَا إذا رَكَعَ مَثَلًا قَبلَ إمامِهِ، ولَوْ لَمْ يَعْلَمِ السَّاهِي حَتَّى قَامَ إمامُهُ لَمْ يَعُدْ .

قَالَ البَغَوِيُّ : وَلَمْ يُحْسَبْ مَا قَرَأَهُ قَبْلَ قِيامِهِ. وتَبِعَهُ الشيخُ زَكرِيَّا ،

และไม่เสียละหมาดหากผู้ละหมาดเป็นมะอ์มูม ถ้าหากเขาได้กลับไปทำส่วนสำคัญของละหมาดโดยลืม เมื่อเขาได้ลุกขึ้นยืนตรงแล้ว หรือได้สุหยูดลงไปแล้วเพียงคนเดียวโดยลืม แต่จำเป็นเหนือเขา หรือเหนือมะอ์มูมที่ลืมจะต้องกลับไปยังสภาพเดิม เพราะเขาจำเป็น (วาญิบ) ต้องทำตามอิหม่าม ดังนั้นถ้าหากเขาไม่กลับไปตามอิหม่ามถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ ถ้าหากเขาไม่ตั้งเจตนาแยกตัวออกจากการตามอิหม่าม, ส่วนกรณีที่ถ้าหากเขามีเจตนาทำเช่นนั้น (คือลุกขึ้นยืนหรือลงไปสุหยูด), เขาไม่จำเป็นต้องกลับไปทำสิ่งที่เขาเจตนาทิ้งไป (อันได้แก่ตะชะฮ์ฮุดและกุนูต), แต่สุนัตให้คนที่เจตนาทิ้งกลับไปทำ,

เช่นเดียวกับกรณีที่ถ้าหากเขาได้รุกัวะอ์ เป็นต้น ก่อนอิหม่ามของเขา (หมายความว่าสุนัตให้เขากลับไปทำถ้าหากเขาเจตนารุกัวะอ์ก่อนอิหม่าม ส่วนกรณีที่เขาได้รุกัวะอ์ก่อนอิหม่ามโดยลืมเขาไม่จำเป็นต้องกลับไปทำและไม่สุนัตให้เขากลับไปทำ) และถึงแม้คนที่ลืมจะนึกไม่ออกว่าเขาได้ทิ้งตะชะฮ์ฮุดไปจนกระทั่งอิหม่ามของเขาได้ลุกขึ้นยืน เขาก็ไม่จำเป็นต้องกลับไปทำ.

บะฆ่อวีย์ ได้กล่าวว่า และจะไม่คิดสิ่งที่เขาได้อ่านไป (เช่นฟาติฮะห์) ก่อนที่อิหม่ามของเขาลุกขึ้นยืน (ดังนั้นเขาจำเป็นต้องอ่านฟาติฮะห์อีกครั้งหนึ่ง), และเชค ซะการียา เห็นด้วยกับทรรศนะนี้

قال شيخُنَا في شرحِ الْمِنهاجِ : وَبِذَلِكَ يُعْلَمُ أَنَّ مَنْ سَجَدَ سَهْوًا أو جَهْلًا وإمامُهُ فِي القنوتِ لَا يُعْتَدُّ لَهُ بِمَا فَعَلَهُ، فَيَلْزَمُهُ العَوْدُ لِلْاعتِدَالِ، وَإِنْ فَارَقَ الإمامَ، أَخْذًا مِنْ قولِهِمْ : لَوْ ظَنَّ سَلامَ الإمامِ فَقامَ ثُمَّ عَلِمَ فِي قِيامِهِ أَنَّهُ لَمْ يُسَلِّمْ لَزِمَهُ القُعُودُ لِيَقُومَ مِنْهُ، وَلَا يَسقُطُ عَنْهُ بِنِيَّةِ الْمُفَارَقَةِ وَإِنْ جَازَتْ، لِأَنَّ قيامَهُ وَقَعَ لَغْوًا، ومِنْ ثَمَّ لَوْ أَتَمَّ جَاهِلًا لَغَا مَا أَتَى بِهِ فَيُعِيدُهُ وَيَسجُدُ لِلسَّهْوِ.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวใน "ชัรฮ์ อัลมินฮาจ" ว่าและตามที่กล่าวมานั้น (คือไม่คิดสิ่งที่เขาได้อ่านก่อนอิหม่ามลุกขึ้นยืน) จึงรู้ว่าแท้จริงผู้ที่สุหยูดโดยลืม หรือไม่รู้ ขณะที่อิหม่ามของเขายังคงอยู่ในกุนูต จะไม่นับว่ามีผลใช้ได้ให้แก่สิ่งที่เขาได้ทำไป ดังนั้นเขาจำเป็นต้องกลับไปเพื่อเอียะอ์ติดาล ถึงแม้เขาจะได้เนียตแยกตัวออกจากอิหม่ามของเขาแล้วก็ตาม โดยยึดถือจากคำพูดของบรรดานักวิชาการที่กล่าวว่า. ถ้าหากมัสบูกค่อนข้างแน่ใจว่าอิหม่ามได้ให้สลาม เขาจึงลุกขึ้นยืน (เพื่อทำรอกาอัตของเขาต่อไป) ต่อมาเขารู้ในขณะที่เขายืนว่าอิหม่ามของเขายังไม่ได้ให้สลาม เขาจำเป็นต้องลงไปนั่งเพื่อจะลุกขึ้นมาจากการนั่งนั้น และการนั่งนั้นจะไม่หลุดร่วงไปจากเขาด้วยการเนียตแยกตัวออกจากการตามอิหม่าม และถึงแม้การเนียตแยกตัวออกจากการตามอิหม่ามจะเป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำได้ก็ตาม เพราะการที่เขายืนขึ้นนั้นกลายเป็นการกระทำที่เสียเปล่า และด้วยเหตุนี้ถ้าหากคนมัสบูกได้ทำให้ละหมาดครบสมบูรณ์โดยเขาไม่รู้ สิ่งที่เขานำมาทำนั้นถือว่าเป็นการกระทำที่เสียเปล่า ดังนั้นเขาจะต้องกลับไปทำมันอีก และสุหยูดสะหัวีย์,

وَفِيمَا إِذَا لَمْ يُفَارِقْهُ إِنْ تَذَكَّرَ أو عَلِمَ وَإِمَامُهُ فِي القنوتِ فَوَاضِحٌ أَنَّهُ يَعُودُ إِلَيْهِ، أو وَهُوَ فِي السَّجْدَةِ الأُوْلَى عَادَ لِلاعتِدَالِ وَسَجَدَ مَعَ الإِمَامِ، أَوْ فِيمَا بَعْدَهَا فَالَّذِي يَظْهَرُ أَنَّهُ يُتَابِعُهُ ويَأتِي بِركعةٍ بَعْدَ سلامِ الإمامِ . انتهى.

และในกรณีที่ถ้าหากเขาไม่ได้เนียตแยกตัวจากการตามอิหม่าม ถ้าหากเขานึกขึ้นได้หรือเขารู้ว่าทิ้งกุนูต ขณะที่อิหม่ามกำลังอยู่ในกุนูต เป็นที่ชัดเจนว่าเขาจะต้องกลับไปกุนูต หรือเขานึกขึ้นได้หรือรู้ขณะที่อิหม่ามของเขาอยู่ในการสุหยูดครั้งแรก ให้เขากลับไปเอียะอ์ติดาล และสุหยูดพร้อมกับอิหม่าม, หรือในกรณีที่ถ้าหากเขานึกขึ้นได้หรือรู้ขณะที่อิหม่ามของเขากำลังอยู่หลังจากสุหยูดครั้งแรก (คืออยู่ในการนั่งระหว่างสองสุหยูดหรืออยู่ในสุหยูดครั้งที่สอง) ดังนั้นทรรศนะที่ปรากฏชัด (ซอฮิร) คือให้เขาทำตามอิหม่าม และนำมาอีกหนึ่งรอกาอัตภายหลังจากอิหม่ามให้สลามแล้ว. จบคำพูด

قَالَ القَاضِي : وَمِمَّا لَا خِلَافَ فِيهِ قولُهُمْ : لَوْ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ الأُوْلَى قَبلَ إمامِهِ ظَانًّا أَنَّهُ رَفَعَ، وَأَتَى بِالثانيةِ ظَانًّا أَنَّ الإمامَ فِيهَا، ثُمَّ بَانَ أَنَّهُ فِي الأُولَى لَمْ يُحْسَبْ لَهُ جُلُوسُهُ ولَا سَجْدَتُهُ الثانيةُ وَيُتَابِعُ الإمامَ. أي فَإِنْ لَمْ يَعْلَمْ بِذلك إلَّا وَالإمامُ قَائِمٌ أو جَالِسٌ أَتَى بِركعةٍ بَعْدَ سلامِ الإمامِ.

และกอฎีย์ ได้กล่าวว่า และส่วนหนึ่งของสิ่งที่ไม่มีความขัดแย้งกันคือคำพูดของพวกนักวิชาการที่กล่าวว่า ถ้าหากเขาเงยศีรษะของเขาขึ้นจากสุหยูดครั้งแรกก่อนอิหม่ามของเขา โดยเชื่อว่าอิหม่ามได้เงยศีรษะขึ้นแล้ว และเขาได้ทำการสุหยูดครั้งที่สองโดยเชื่อว่าอิหม่ามกำลังสุหยูดครั้งที่สอง หลังจากนั้นได้ปรากฏว่าอิหม่ามอยู่ในการสุหยูดครั้งแรก จะไม่คิดการนั่งระหว่างสองสุหยูดและการสุหยูดครั้งที่สองของเขา, และเขาจะต้องทำตามอิหม่าม (ในการนั่งและสุหยูดครั้งที่สอง) หมายความว่าถ้าหากเขาไม่รู้เช่นนั้น (คือไม่รู้ว่าเขาได้เงยศีรษะขึ้นจากสุหยูดครั้งแรกก่อนอิหม่าม และได้ทำการสุหยูดครั้งที่สองโดยอิหม่ามยังอยู่ในสุหยูดครั้งแรก) ยกเว้นเขามารู้ขณะที่อิหม่ามกำลังยืนหรือนั่ง ดังนั้นให้เขานำมาอีกหนึ่งรอกาอัตภายหลังจากอิหม่ามให้สลามแล้ว.

وَخَرَجَ بِقَولِيْ، وَتَلَبَّسَ بِفَرْضٍ مَا إِذَا لَمْ يَتلبَّسْ بِهِ غيرُ مأمومٍ، فيَعُودُ النَّاسِي نَدْبًا قَبْلَ الْاِنتِصابِ أو وَضْعِ الْجَبهَةِ، ويَسجُدُ لِلسَّهْوِ، إِنْ قَارَبَ القِيامَ فِي صُورَةِ تَرْكِ التشهُّدِ، أو بَلَغَ حَدَّ الركوعِ فِي صُورةِ تَرْكِ القنوتِ.

وَلَوْ تَعَمَّدَ غيرُ مأمومٍ تَرْكَهُ فَعَادَ عالِمًا عَامِدًا بَطَلَتْ صَلاتُهُ إِنْ قَارَبَ أَوْ بَلَغَ مَا مَرَّ، بِخِلَافِ المأمومِ.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "และเขาได้เข้าไปทำฟัรฎ(รู่ก่นแล้ว)" กรณีที่ถ้าหากคนที่ไม่ใช่มะอ์มูมยังไม่ได้เข้าไปทำฟัรฎ (รู่ก่น) ดังนั้นสุนัตให้คนที่ลืมก่อนที่จะยืนตรง หรือก่อนที่จะวางหน้าผากลง และให้เขาสุหยูดสะหัวีย์หากเขาถึงขั้นเกือบยืนตรงในรูปแบบที่ทิ้งตะชะฮ์ฮุด หรือถึงเขตของการรุกัวะอ์ในรูปแบบที่ทิ้งกุนูต,

และถ้าหากคนที่ไม่ใช่มะอ์มูมเจตนาทิ้งมัน และกลับไปทำโดยรู้ โดยเจตนา ละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ ถ้าหากเขาถึงขั้นเกือบหรือถึงเขตที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งต่างกับผู้เป็นมะอ์มูม.

(ولِنَقْلِ) مَطْلُوْبٍ (قَوْلِيٍّ غيرِ مُبطِلٍ) نَقلُهُ إِلَى غيرِ مَحَلِّهِ - ولَوْ سَهْوًا - رُكْنًا كَانَ كَفاتحةٍ وتشهُّدٍ أو بَعْضِ أحدِهِما، أَوْ غَيْرَ رُكْنٍ كسُورَةٍ إلى غيرِ الْقِيامِ وقُنوتٍ إِلَى ما قَبْلَ الركوعِ أَوْ بَعْدَهُ فِي الوِتْرِ فِي غيرِ نِصْفِ رمضانَ الثانِي، فَيَسْجُدُ لَهُ.

أَمَّا نَقْلُ الفِعْلِيِّ فَيَبْطُلُ تَعَمُّدُهُ.

وَخَرَجَ بِقَوْلِيْ غَيرِ مُبْطِلٍ مَا يُبْطِلُ، كَالسَّلَامِ وَتَكْبِيرِ التَّحَرُّمِ بِأَنْ كَبَّرَ بِقَصْدِهِ.

และ (และสุนัตให้สุหยูดสะห์วีย์) เนื่องจากการย้ายที่สิ่งที่ศาสนาเรียกร้องให้ปฏิบัติที่เป็นคำพูด ซึ่งการย้ายมันไปไม่ถึงขั้นทำให้เสียละหมาด โดยย้ายไปยังที่ซึ่งไม่ใช่เป็นที่ของมันแต่เดิม ถึงแม้จะโดยลืมก็ตาม ไม่ว่าสิ่งที่ศาสนาเรียกร้องให้ปฏิบัติที่เป็นคำพูดนั้นจะเป็นรู่ก่นละหมาด เช่น ฟาติฮะห์ และตะชะฮ์ฮุด (ครั้งสุดท้าย) หรือบางส่วนของหนึ่งจากในสองนั้น (คือบางส่วนของฟาติฮะห์หรือบางส่วนตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย) หรือไม่ใช่รู่ก่นละหมาดก็ตาม เช่น การย้ายซูเราะห์ไปอ่านในนอกจากการยืน(เช่น ย้ายไปอ่านในรุกัวะอ์ เอียะอ์ติดาล หรือสุหยูด), และย้ายกุนูตไปอ่านก่อนรุกัวะอ์ หรือย้ายกุนูตไปไว้หลังจากรุกัวะอ์ในละหมาดวิตรฺในนอกจากครึ่งที่สองของเดือนรอมาฎอน ดังนั้นให้เขาสุหยูดสะห์วีย์.

ส่วนการย้ายสิ่งที่ศาสนาเรียกร้องให้ปฏิบัติชนิดที่เป็นการกระทำนั้น หากย้ายไปโดยเจตนาถือว่าเสียละหมาด.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "ที่ไม่ทำให้เสียละหมาด" คือสิ่งที่ทำให้เสียละหมาด เช่นการย้ายที่การให้สลาม และย้ายที่ตักบีร ตะฮัรรุม โดยเขาเจตนาเป็นตักบีร ตะฮัรรุม.

(وَلِسَهْوِ مَا يُبطِلُ عَمدُهُ لَا هُوَ) أي السهوُ. كتطويلِ ركنٍ قصيرٍ، وقليلِ كلامٍ، وأَكْلٍ، وزِيادةِ ركنٍ فِعليٍّ، لِأَنَّهُ صلى الله عليه وسلم صَلَّى الظهرَ خَمْسًا وَسَجَدَ لِلسَّهْوِ. وقِيْسَ بِهِ غيرُه،

وخَرَجَ بَمَا يُبطِلُ عَمْدُهُ مَا يُبطِلُ سَهوُهُ أيضا، كَكَلَامٍ كثيرٍ. وَمَا لَا يُبطِلُ سَهوُهُ وَلَا عَمدُهُ، كَالفِعْلِ القَلِيلِ وَالِالتِفَاتِ، فَلَا يَسجُدُ لِسَهْوِهِ وَلَا لِعَمدِهِ.

และสุนัตให้สุหยูดสะห์วีย์เพราะลืมสิ่งที่หากเจตนาทำ จะทำให้เสียละหมาด และ (ถ้าหากทำโดย) ลืมจะไม่ทำให้เสียละหมาด, เช่น การทำให้รู่ก่นสั้นๆยาว และการพูดเล็กน้อย และการรับประทานเล็กน้อย และการเพิ่มรู่ก่นที่เป็นการกระทำ เพราะท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้ละหมาดดุห์ริห้ารอกาอัตและท่านได้สุหยูดสะห์วีย์, และให้นำเรื่องอื่นมาเทียบเคียง (กิยาส) กับเหตุการณ์ในฮะดีษนี้.

และไม่เข้าอยู่ในคำที่ว่า "สิ่งที่หากเจตนาทำจะทำให้เสียละหมาด" คือสิ่งที่หากกระทำโดยลืมจะทำให้เสียละหมาดด้วยเช่นกัน เช่นการพูดมาก, และสิ่งที่ทั้งลืมและเจตนากระทำจะไม่ทำให้เสียละหมาดก็ไม่เข้าอยู่ในคำดังกล่าว เช่นการกระทำเล็กน้อย และการเบือนหน้า ดังนั้นไม่มีสุนัตให้เขาสุหยูดสะห์วีย์เพราะกระทำมันโดยลืม และไม่มีสุนัตให้เขาสุหยูดสะห์วีย์เพราะเจตนากระทำมัน.

(وَلِشَكٍّ فِيْمَا صَلَّاهُ وَاحتَمَلَ زِيَادَةً) لِأَنَّهُ إِنْ كان زَائِدًا فَالسجودُ لِلزِّيَادَةِ وَإِلَّا فَلِلتَّرَدُّدِ الْمُوْجِبِ لِضَعْفِ النيةِ.

فَلَوْ شَكَّ أَصَلَّى ثَلَاثًا أم أَرْبَعًا مَثَلًا أَتَى بِرَكعَةٍ لِأَنَّ الأَصْلَ عَدَمُ فِعلِهَا، ويَسجُدُ لِلسَّهْوِ، وَإِنْ زَالَ شَكُّهُ قَبْلَ سَلامِهِ بِأَنْ تذَكَّر قبلَهُ أَنَّهَا رَابِعَةٌ، لِلتَّرَدُّدِ فِي زِيادَتِهَا. ولَا يَرجِعُ فِي فِعلِهَا إلى ظَنِّهِ وَلَا إلى قولِ غيرِهِ أو فِعلِهِ، وإِنْ كَانُوْا جَمْعًا كثيرًا مَا لَمْ يَبلُغُوْا عَدَدَ التَّوَاتُرِ.

และสุนัตให้สุหยูดสะห์วีย์เพราะสงสัยในสิ่งที่เขาได้ละหมาดไปแล้ว และมีความเป็นไปได้ที่จะมีการทำเกิน เพราะความจริงหากสิ่งที่เขาได้ละหมาดไปแล้วปรากฏว่ามีการเกิน การสุหยูดสะห์วีย์นั้นเพราะเหตุการทำเกิน, และถ้าไม่ใช่เช่นนั้น (คือไม่มีการเกิน) การสุหยูดสะห์วีย์นั้นก็เพราะการลังเลที่ทำให้เกิดการตั้งเจตนาที่อ่อนแอ.

ดังนั้นถ้าหากเขาเกิดความสงสัยว่าเขาได้ละหมาดไปแล้วสามหรือสี่รอกาอัต เป็นต้น ให้เขานำมาทำอีกหนึ่งรอกาอัต เพราะแต่เดิมไม่มีการทำรอกาอัตนี้ และให้เขาสุหยูดสะห์วีย์ ถึงแม้การสงสัยของเขาจะหายไปก่อนที่เขาจะให้สลามก็ตาม โดยเขานึกขึ้นได้ก่อนให้สลามว่ามันเป็นรอกาอัตที่สี่ เพราะมีความลังเลในการทำเกินรอกาอัตที่สี่, และผู้ที่สงสัยจะต้องไม่กลับไปทำรอกาอัตที่สงสัยโดยอาศัยการค่อนข้างแน่ใจของตน และจะต้องไม่กลับไปทำโดยอาศัยคำพูดของคนอื่น หรือการกระทำของคนอื่น ถึงแม้พวกเขาจะมีหลายคน ตราบที่มีไม่ถึงจำนวนของผู้รายงานฮะดีษมุตะวาติร.

وَأَمَّاما لَا يَحتَمِلُ زِيادَةً، كَأَنْ شَكَّ فِي ركعةٍ مِنْ رُبَاعِيَّةٍ أَهِيَ ثالثةٌ أَمْ رابعةٌ؟ فَتَذَكَّر قَبلَ القِيَامِ لِلرَّابِعَةِ أَنَّهَا ثالثةٌ فَلَا يَسجُدُ، لِأَنَّ مَا فَعَلَهُ مِنهَا مَعَ الترَدُّدِ لَا بُدَّ مِنْهُ بِكُلِّ تَقديرٍ، فَإِنْ تَذَكَّر بَعْدَ القِيامِ لَهَا سَجَدَ لِتَرَدُّدِهِ حَالَ القِيامِ إِلَيهَا فِي زِيادَتِهَا .

ส่วนกรณีที่เป็นไปไม่ได้ที่จะมีการทำเกิน เช่นการที่เขาสงสัยในรอกาอัตหนึ่งจากละหมาดที่มีสี่รอกาอัตว่าเป็นรอกาอัตที่สามหรือที่สี่ และต่อมาเขานึกขึ้นได้ก่อนจะลุกขึ้นยืนเพื่อทำรอกาอัตที่สี่ว่าเป็นรอกาอัตที่สาม ดังนั้นไม่สุนัตให้เขาสุหยูดสะห์วีย์ เพราะสิ่งที่เขาได้ทำไปนั้นเป็นส่วนหนึ่งของละหมาดสี่รอกาอัต พร้อมกับมีความสงสัยที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นไม่ว่าจะสมมติอย่างใดก็ตาม (คือไม่ว่าจะสมมติว่าเป็นรอกาอัตที่สามหรือที่สี่ก็ตามก็จะไม่เกิดลังเลว่ามีการทำเกิน) ดังนั้นถ้าหากเขานึกขึ้นได้ภายหลังจากลุกขึ้นยืนเพื่อทำรอกาอัตที่สี่ สุนัตให้เขาสุหยูด สะห์วีย์เพราะเกิดความลังเลว่าจะทำรอกาอัตที่สี่เกิน ในขณะลุกขึ้นยืนเพื่อทำรอกาอัตที่สี่.

(وَ) سُنَّ لِلمأموم سَجْدَتَانِ (لِسَهْوِ إمام) مُتَطَهِّرٍ وَإمامِهِ، وَلَوْ كَانَ سهْوُهُ قَبْلَ قُدوَتِهِ، (وَإنْ فَارَقَهُ) أو بَطَلَتْ صَلاةُ الإمام بَعْدَ وُقُوعِ السهوِ مِنْهُ، (أَوْ تَرَكَ) الإمَامُ السجودَ جَبْرًا لِلْخَلَلِ الحاصِلِ فِي صَلاتِهِ، فَيَسجُدُ بَعْدَ سلامِ الإمامِ وَعِنْدَ سجودِهِ يَلزَمُ الْمَسبُوْقَ وَالْمُوافِقَ مُتَابَعَتُهُ، وَإنْ لَمْ يَعرِفْ أَنَّهُ سَهَا، وإلَّا بَطَلَتْ صلاتُهُ إنْ عَلِمَ وَتَعَمَّدَ وَيُعِيْدُهُ الْمَسبُوقُ - نَدْبًا - آخِرَ صلاةِ نَفْسِهِ،

และสุนัตให้มะอ์มูม สุหยูดสองครั้งเพราะการลืมของอิหม่ามที่สะอาด (ไม่มีฮะดัษ) และเพราะการลืมของอิหม่ามของอิหม่าม ถึงแม้การลืมของอิหม่ามนั้นจะเกิดขึ้นก่อนการตามของตนก็ตาม และถึงแม้มะอ์มูมจะเนียตแยกตัวออกจากอิหม่าม หรือถึงแม้ละหมาดของอิหม่ามจะมีผลใช้ไม่ได้หลังจากเกิดการลืมขึ้นจากอิหม่ามก็ตาม หรือถึงแม้อิหม่ามจะทิ้งการสุหยูดสะห์วีย์เพื่อชดเชยความบกพร่องที่เกิดขึ้นในละหมาดของเขาก็ตาม ก็ให้มะอ์มูมสุหยูดสะห์วีย์ภายหลังจากอิหม่ามได้ให้สลามแล้ว และในขณะที่อิหม่ามสุหยูด คนมัสบูก และคนที่ละหมาดสอดคล้องกับอิหม่ามจำเป็นต้องทำตามอิหม่าม ถึงแม้เขาจะไม่รู้ว่าอิหม่ามลืมก็ตาม, และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขาไม่ทำตามอิหม่าม) ละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ ถ้าหากเขารู้และเจตนา, และสุนัตให้คนมัสบูกกลับไปสุหยูดสะห์วีย์ในตอนท้ายละหมาดของตนเองอีกครั้งหนึ่ง.

(لَا لِسَهْوِهِ) أي سهوِ المأموم (حَالَ القُدوَةِ خَلْفَ إِمَامٍ) يَتَحَمَّلُهُ عِنْدَ الإِمَامِ الْمُتَطَهِّرِ، لَا الْمُحدِثِ وَلَا ذُوْ خَبَثٍ خَفِيٍّ، بِخِلَافِ سَهوِهِ بَعْدَ سلامِ الإِمَامِ فَلَا يَتَحَمَّلُهُ لِانْقِضَاءِ القُدوَةِ.

وَلَوْ ظَنَّ المأمومُ سلامَ الإمامِ فَسَلَّمَ فَبَانَ خِلَافُ ظَنِّهِ سَلَّمَ مَعَهُ وَلَا سُجودَ، لِأَنَّهُ سَهْوٌ فِي حَالِ القُدوَةِ.

ไม่สุนัตให้มะอ์มูมสุหยูดสะห์วีย์เพราะการลืมของตน ในขณะที่เขาละหมาดตามข้างหลังอิหม่าม ซึ่งอิหม่ามที่สะอาดจะแบกรับสิ่งที่มะอ์มูมลืมแทนเขา แต่อิหม่ามที่มีฮะดัษและที่มีนะญิสที่ซ่อนเร้น จะไม่รับแบกภาระแทนสิ่งที่มะอ์มูมลืม (ดังนั้นจึงให้มะอ์มูมสุหยูดสะห์วีย์ในท้ายละหมาดของตนเอง). ซึ่งต่างกับกรณีที่มะอ์มูมลืมหลังจากอิหม่ามให้สลามไปแล้ว ดังนั้นอิหม่ามจะไม่แบกรับภาระแทนสิ่งที่มะอ์มูมลืมเพราะถือว่าได้สิ้นสุดการตามไปแล้ว.

และถ้าหากมะอ์มูมค่อนข้างแน่ใจว่าอิหม่ามได้ให้สลาม เขาจึงให้สลาม แต่ปรากฏว่าต่างกับที่เขาค่อนข้างแน่ใจ ให้มะอ์มูมให้สลามพร้อมกับอิหม่าม โดยไม่มีสุหยูด (สะห์วีย์) เพราะเป็นการลืมในขณะตามอิหม่าม.

(فَرْعٌ) لَوْ تَذَكَّرَ المأمومُ فِي تشهُّدِهِ تَرْكَ رُكْنٍ غَيْرِ نيةٍ وتكبيرةٍ، أو شَكَّ فيه، أَتَى بعدَ سلامِ إِمَامِهِ بِركعةٍ وَلَا يَسجُدُ فِي التذكُّرِ لِوُقُوْعِ سَهْوِهِ حَالَ القُدْوَةِ.

بِخِلافِ الشَّكِّ لِفِعْلِهِ بَعدَهَا زَائِدًا بِتقديرٍ.

แตกประเด็น ถ้าหากมะอ์มูมนึกขึ้นได้ในขณะเขากำลังตะชะฮ์ฮุดว่าเขาได้ทิ้งรู่ก่นหนึ่งไปที่ไม่ใช่เนียต และไม่ใช่ตักบีร ตะฮัรรุม หรือเขาสงสัยในการทิ้งรู่ก่นหนึ่งไป (ที่ไม่ใช่เนียต และตักบีร ตะฮัรรุม) ให้มะอ์มูมผู้นั้นทำอีกหนึ่งรอกาอัตหลังจากอิหม่ามของเขาให้สลาม โดยเขาไม่ต้องสุหยูดสะห์วีย์ในกรณีที่นึกขึ้นได้ เพราะเขาลืมในขณะกำลังตามอิหม่าม.

ต่างกับกรณีสงสัย (ในรูปแบบการสงสัยที่ให้เขาสุหยูดสะห์วีย์ภายหลังจากได้ทำอีกหนึ่งรอกาอัตแล้ว) เพราะเขาได้กระทำส่วนเกิน (คือหนึ่งรอกาอัตที่เขานำมาปฏิบัติ) โดยการสมมติที่มีความเป็นไปได้ภายหลังจากสิ้นสุดการตามอิหม่ามแล้ว.

وَمِنْ ثَمَّ لَوْ شَكَّ فِي إدرَاكِ رُكُوعِ الإمامِ، أو فِي أَنَّهُ أَدرَكَ الصلاةَ مَعَهُ كَامِلَةً أو نَاقِصَةً ركعةٍ، أَتَى بِركعةٍ وَسَجَدَ فِيْهَا لِوُجُودِ شَكِّهِ الْمُقتَضِي لِلسجودِ بَعْدَ القُدوَةِ أَيْضًا.

ويَفُوتُ سجودُ السَّهْوِ إِنْ سَلَّمَ عَمْدًا، وَإِنْ قَرُبَ الفَصْلُ، أَوْ سَهْوًا وَطَالَ عُرْفًا.

ด้วยเหตุนี้ (ที่เขาสุหยูดในรูปแบบที่สงสัย) ถ้าหากเขาสงสัยว่าทันได้รุก๊วะอ์พร้อมกับอิหม่ามหรือไม่ หรือสงสัยว่าเขาได้ละหมาดพร้อมกับอิหม่ามครบหรือไม่ หรือขาดไปหนึ่งรอกาอัตให้เขานำมาทำหนึ่งรอกาอัต และสุนัตให้เขาสุหยูดในละหมาดนั้น เพราะเขามีการสงสัยที่นำไปสู่การสุหยูดสะห์วีย์ ภายหลังจากตามอิหม่ามแล้วเช่นกัน,

และจะถือว่าหมดโอกาสที่จะสุหยูดสะห์วีย์ ถ้าหากเขาได้ให้สลามแล้วโดยเจตนา (ที่จะไม่สุหยูด) ถึงแม้ (ระหว่างสลามกับการจะกลับไปสุหยูด) จะห่างกันไม่นานก็ตาม หรือได้ให้สลามโดยลืมสุหยูดสะห์วีย์ แต่ (ระหว่างการให้สลามกับการนึกขึ้นได้ของเขา) ห่างกันนานตามประเพณี

وإِذَا سَجَدَ صَارَ عائِدًا إِلَى الصَّلَاةِ فَيَجِبُ أَنْ يُعِيدَ السلامَ، وإِذا عَادَ الإمامُ لزِمَ المأمومَ الساهِيَ العودُ، وإِلَّا بطلتْ صلاتُهُ إِنْ تَعَمَّدَ وعَلِمَ. ولَوْ قَامَ المسبوقُ لِيُتِمَّ فيلزَمُه العودُ لِمُتابعةِ إمامِه إذا عَادَ.

และเมื่อเขา (คือคนที่ลืมสุหยูดสะห์วีย์ที่ระหว่างการให้สลามกับการนึกขึ้นได้ของเขาไม่ห่างกันนานตามประเพณี) ได้สุหยูดสะห์วีย์ ก็เท่ากับเขาได้กลายเป็นผู้กลับไปละหมาดอีก ดังนั้นเขาจำเป็นต้องให้สลามอีกครั้งหนึ่ง, และเมื่ออิหม่าม (ที่ให้สลามโดยลืม) ได้กลับไปสุหยูดสะห์วีย์ มะอ์มูมที่ลืม

ก็จำเป็นต้องกลับไปสุหยูดสะห์วีย์ด้วย, และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขาไม่กลับไปพร้อมอิหม่าม) ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ ถ้าหากเขาเจตนา (ไม่กลับ) และรู้ (ว่าเขาจำเป็นต้องกลับ), และถ้าหากคนมัสบูกได้ลุกขึ้นยืน (ภายหลังจากอิหม่ามได้ให้สลามแล้วโดยลืม) เพื่อทำ (ละหมาดของตน) ให้ครบ เขาจำเป็นต้องกลับลงไป (นั่งเพื่อสุหยูดสะห์วีย์พร้อมกับอิหม่าม) เพื่อตามอิหม่ามของตนเมื่อได้กลับลงไป.

(تنبيهٌ) لَوْ سَجَدَ الإمامُ بعدَ فراغِ المأمومِ الْمُوَافِقِ مِنْ أَقَلِّ التشهُّدِ وَافَقَهُ وجوبًا في السجودِ، أوْ قبلَ أَقَلِّهِ تَابَعَهُ وُجُوبًا، ثُمَّ يُتِمُّ تشهُّدَهُ.

(ولو شَكَّ بعدَ سلامٍ فِي) إخلالِ شرطٍ أو تركِ (فرضٍ غيرِ نيةٍ و) تكبيرِ (تَحَرُّمٍ لم يُؤَثِّرْ) وإِلَّا لَعَسُرَ وشَقَّ، ولِأَنَّ الظاهرَ مُضِيُّهَا على الصِّحَّةِ

ข้อพึงสังวรณ์ ถ้าหากอิหม่ามได้สุหยูดสะห์วีย์ภายหลังจากมะอ์มูมที่ทำตามอิหม่ามทัน (คือมะอ์มูมที่ไม่ใช่มัสบูก) ได้เสร็จจากการอ่านอย่างน้อยของตะชะฮ์ฮุด เขาจำเป็นต้องทำให้สอดคล้องกับอิหม่ามในการสุหยูดสะห์วีย์ หรือก่อนที่มะอ์มูมจะเสร็จจากการอ่านอย่างน้อยของตะชะฮ์ฮุด มะอ์มูมจำเป็นต้องทำตามอิหม่ามในการสุหยูด และหลังจากนั้นให้มะอ์มูมอ่านตะชะฮ์ฮุดของตนให้ครบ.

และถ้าหากผู้ละหมาดเกิดความสงสัยขึ้น ภายหลังจากให้ลามแล้วว่าได้กระทำบกพร่องสิ่งที่เป็นเงื่อนไข (ชัรฏ์) หรือได้ทิ้งฟัรฎู (รู่ก่น) ที่ไม่ใช่เนียตและตักบีร ตะฮัรรุม ถือว่าไม่ก่อให้เกิดผลกระทบใดๆ ต่อละหมาดของเขา และถ้ามิเช่นนั้น (หมายถึงถ้าหากเกิดผลกระทบต่อละหมาด) ก็จะเกิดความยุ่งยากและลำบาก (แก่ผู้คนเพราะมักจะเกิดความสงสัยในเรื่องดังกล่าว) และเพราะตามที่ปรากฏนั้นละหมาดได้ผ่านพ้นไปแล้วอย่างมีผลใช้ได้.

أَمَّا الشكُّ فِي النيةِ وتكبيرةِ الإِحْرَامِ فَيُؤَثِّرُ عَلَى الْمُعتَمَدِ، خِلَافًا لِمَنْ أَطَالَ فِي عَدَمِ الفَرْقِ.

وَخَرَجَ بِالشَّكِّ مَا لَوْ تَيَقَّنَ تَرْكَ فَرْضٍ بَعْدَ سَلَامٍ فَيَجِبُ البِنَاءُ مَا لَمْ يَطُلِ الفَصْلُ، أَوْ يَطَأْ نَجِسًا، وإِنِ اسْتَدْبَرَ القِبلَةَ أَوْ تَكَلَّمَ أو مَشَى قَلِيلًا.

قَالَ الشيخُ زكرِيَّا فِي شرحِ الرَّوْضِ : وَإِنْ خَرَجَ مِنَ الْمَسجِدِ.

ส่วนการสงสัยในเรื่องเนียตและตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอม (ภายหลังจากให้ลามแล้ว) ถือว่ามีผลกระทบต่อละหมาด (คือละหมาดมีผลใช้ไม่ได้และต้องกลับไปละหมาดอีกครั้ง) ตามทรรศนะที่เป็น "มัวะอ์ตะมัด" ซึ่งเป็นทรรศนะที่ต่างกับผู้ที่ได้อธิบายอย่างยืดยาว ในเรื่องไม่มีข้อแตกต่างกัน (ระหว่างเนียตกับตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอม และระหว่างรู่ก่นอื่นๆ)

และไม่เข้าอยู่ในคำที่ว่า "สงสัย" คือกรณีที่ถ้าหากเขาแน่ใจว่าได้ทิ้งฟัรดู (รู่ก่น) หนึ่งไปหลังจากให้สลามแล้วเขาจำเป็นต้องทำละหมาดต่อจากสิ่งที่เขาได้ทำไปแล้ว ตราบที่ยังไม่คั่นกันนาน (ระหว่างให้สลามกับการนึกขึ้นได้ว่าทิ้งรู่ก่น ถ้าหากคั่นกันนานให้เขาเริ่มละหมาดใหม่) หรือตราบที่เขายังไม่ได้เหยียบนะญิส (ที่ศาสนาไม่อภัยให้) หลังจากให้สลามแล้ว (ถ้าหากเขาได้เหยียบนะญิสก็จำเป็นต้องเริ่มละหมาดใหม่เช่นกัน) ถึงแม้เขาจะหันหลังให้กิบละห์แล้ว หรือได้พูดหรือเดินเล็กน้อยแล้วก็ตาม (ก็จำเป็นต้องทำละหมาดต่อ).

เชคซะการียา ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "ชัรฮ์ เราฎ์" ว่าและถึงแม้เขาจะออกจากมัสยิดไปแล้วก็ตาม (ถ้าหากเป็นการกระทำเล็กน้อย)

وَالْمَرْجِعُ فِي طُوْلِ الفَصْلِ وَقِصَرِهِ إِلَى العُرْفِ.

وقِيْلَ : يُعْتَبَرُ القِصَرُ بِالقَدْرِ الَّذِي نُقِلَ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي خَبَرِ ذِي اليَدَيْنِ، وَالطُّوْلِ بِمَا زَادَ عَلَيْهِ.

وَالْمَنقُولُ فِي الْخَبَرِ أَنَّهُ قَامَ وَمَضَى إِلَى نَاحِيَةِ الْمَسجِدِ، وَرَاجَعَ ذَا اليَدَيْنِ، وَسَأَلَ الصحابَةَ. انتهى .

และหลักยึดถือในเรื่องคั่นนานและคั่นไม่นานนั้นให้พิจารณาตามประเพณีเป็นหลัก

และมีบางทรรศนะที่กล่าวว่า ให้พิจารณาว่าเป็นการคั่นที่สั้น เท่ากับระยะเวลาที่มีรายงานมาจากท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ในฮะดีษซุ้ลยะดัยน์ (ที่รายงานโดยอะบูฮุรอยเราะห์ว่าท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้ละหมาดนำพวกเราในละหมาดดุห์ริ หรืออัศริ เป็นการสงสัยของผู้รายงาน ต่อมาท่านได้ให้สลามหลังจากละหมาดได้สองรอกาอัต หลังจากนั้นท่านได้ไปยังไม้แผ่นหนึ่งที่อยู่ในมัสยิดและท่านได้ท้าวบนไม้แผ่นนั้น คล้ายอาการของคนกำลังโกรธ ต่อมาซุ้ลยะดัยน์ได้กล่าวแก่ท่านว่า เป็นละหมาดย่อ (กอศร์) หรือท่านลืม โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ ต่อมาท่านได้ถามบรรดาศอฮาบะห์ว่า เป็นความจริงตามที่ซุ้ลยะดัยน์พูดหรือ พวกเขาตอบว่าใช่ครับ ท่านจึงได้ละหมาดอีกสองรอกาอัต หลังจากนั้นท่านได้สุหยูดสองครั้ง.) และการพิจารณาว่าเป็นการคั่นที่นานนั้น ให้พิจารณาจากระยะเวลาที่เกินกว่านั้น

และสิ่งที่ถูกรายงานในฮะดีษมีว่า ท่านนบีได้ลุกขึ้นยืนและเดินไปยังด้านหนึ่งของมัสยิด และท่านได้โต้ตอบกับซุ้ลยะดัยน์ และท่านได้ถามบรรดาศอฮาบะห์. จบคำพูด

حَكَى الرَّافِعِيُّ عَنِ البُوَيْطِيِّ أَنَّ الفَصْلَ الطوِيْلَ مَا يَزِيْدُ عَلَى قَدْرِ رَكعَةٍ، وبِهِ قَالَ أَبو إِسْحَاقَ. وعَنْ أَبِي هُرَيرَةَ أَنَّ الطويلَ قَدْرُ الصلاةِ الَّتِيْ كَانَ فِيْهَا.

(قَاعِدَةٌ) :وَهِيَ أَنَّ مَا شَكَّ فِي تَغَيُّرِهِ عَنْ أَصْلِهِ يَرجِعُ بِهِ إِلَى الأَصْلِ، وُجُودًا كَانَ أَو عَدَمًا، ويُطرَحُ الشكُّ، فَلِذَا قَالُوا :كَمَعْدُوْمٍ مَشْكُوْكٌ فِيْهِ.

รอฟิอีย์ได้เล่ามาจาก บุวัยฏีย์ว่า การคั่นกันนานนั้นเท่ากับระยะเวลาเกินกว่าละหมาดหนึ่งรอกาอัต และอะบูอิสหากได้กล่าวตามคำบอกเล่านี้, และเล่าจากอะบู ฮุรอยเราะห์ (ที่ถูกน่าจะเป็น อิบนุ อะบี ฮุรอยเราะห์) ว่าการคั่นกันนานนั้นเท่ากับระยะเวลาของการละหมาดที่เขากำลังละหมาดอยู่นั้น.

หลักเกณฑ์ข้อหนึ่ง คือสิ่งที่ถูกสงสัยในความเปลี่ยนแปลงของมันไปจากเดิมของมัน ให้นำมันกลับไปยังหลักเดิม ทั้งด้านมี (เช่น เขามั่นใจว่ามีน้ำละหมาดและสงสัยว่าเสียน้ำละหมาด ให้เขาใช้หลักเดิมคือมีน้ำละหมาด) หรือด้านไม่มี (เช่นเขามั่นใจว่าไม่มีน้ำละหมาด และสงสัยว่ามีน้ำละหมาดให้เขาใช้หลักเดิมคือไม่มีน้ำละหมาด) และให้ทิ้งความสงสัยไป ด้วยเหตุนี้บรรดานักวิชาการจึงได้กล่าวว่า สิ่งที่ถูกสงสัยนั้นเสมือนสิ่งที่ไม่มี.

(تَتِمَّةٌ) تُسَنُّ سَجْدَةُ التِّلَاوَةِ لِقَارِئٍ وَسَامِعٍ جَمِيْعَ آيَةِ سَجْدَةٍ، وَيَسجُدُ مُصَلٍّ لِقِرَاءَتِهِ، إِلَّا مَأمُومًا فَيَسجُدُ هو لِسَجْدَةِ إِمَامِهِ فَإِنْ سَجَدَ إِمَامُهُ وَتَخَلَّفَ هو عَنهُ، أَوْ سَجَدَ هو دُوْنَهُ، بَطَلَتْ صَلَاتُهُ، ولَوْ لَمْ يَعْلَمِ المأمومُ سُجُودَهُ إِلَّا بَعْدَ رَفْعِ رَأسِهِ مِنَ السجودِ لَمْ تَبطُلْ صَلاتُهُ وَلَا يَسجُدُ، بَلْ يَنْتَظِرُ قائِمًا. أَوْ قَبْلَهُ هَوَى، فَإِذَا رَفَعَ قَبْلَ سُجودِهِ رَفَعَ مَعَهُ وَلَا يَسجُدُ.

เติมเต็มให้สมบูรณ์ (ในการอธิบายเรื่องสุหยูดติลาวะห์) สุนัตให้สุหยูด ติลาวะห์ สำหรับผู้อ่านและผู้ได้ยินทั้งหมดของอายะห์ สัจดะห์ และให้ผู้ละหมาดสุหยูดเพราะการอ่านของตน ยกเว้นมะอ์มูมให้เขาสุหยูดเพราะการสุหยูดของอิหม่ามของตน, ดังนั้นถ้าหากอิหม่ามของเขาสุหยูด และมะอ์มูมไม่สุหยูดพร้อมอิหม่ามของตน หรือมะอ์มูมสุหยูดโดยอิหม่ามของตนไม่ได้สุหยูด ถือว่าละหมาดของมะอ์มูมมีผลใช้ไม่ได้, และถ้าหากมะอ์มูมไม่รู้ว่าอิหม่าสุหยูด เว้นแต่รู้ภายหลังจากอิหม่ามได้เงยศีรษะขึ้นจากสุหยูดแล้ว ถือว่ามะอ์มูมไม่เสียละหมาด และมะอ์มูมไม่ต้องสุหยูด แต่ให้รออิหม่ามในสภาพที่เขายืนอยู่, หรือมะอ์มูมรู้ก่อนที่อิหม่ามจะเงยศีรษะขึ้นจากสุหยูด ให้มะอ์มูมลงไป โดยพิจารณาดังนี้ถ้าหากอิหม่ามได้เงยศีรษะขึ้นก่อนที่มะอ์มูมจะสุหยูด ให้มะอ์มูมเงยศีรษะของตนขึ้นพร้อมกับอิหม่ามโดยมะอ์มูมไม่ต้องสุหยูด.

وَيُسَنُّ لِلْإِمَامِ فِي السِّرِّيَّةِ تَأخيرُ السجودِ إلى فَرَاغِهِ.
بَلْ بُحِثَ نَدْبُ تَأخيرِهِ فِي الْجَهرِيَّةِ أَيْضًا فِي الْجوامِعِ العِظَامِ، لِأَنَّهُ يَخْلِطُ عَلَى المأمومِيْنَ.
وَلَوْ قَرَأَ آيَتَهَا فَرَكَعَ بِأَنْ بَلَغَ أَقَلَّ الركوعَ ثُمَّ بَدَا له السجودُ لَمْ يَجُزْ لِفَوَاتِ مَحَلِّهِ.
وَلَوْ هَوَى لِلسجودِ فَلَمَّا بَلَغَ حَدَّ الركوعِ صَرَفَهُ لَهُ لَمْ يَكْفِهِ عَنْهُ.

และสุนัตให้อิหม่ามในละหมาดที่อ่านค่อย ร่นการสุหยูดติลาวะห์ ออกไปจนอิหม่ามเสร็จละหมาด (ถ้าหากไม่คั่นกันนาน),

แต่ได้มีการค้นคว้าพบว่าสุนัตให้อิหม่ามในมัสยิดญามิอ์ใหญ่ๆ ในละหมาดที่อ่านดัง ร่นการสุหยูดติลาวะห์ออกไปด้วยเช่นกัน เพราะสุหยูดติลาวะห์จะสร้างความสับสนวุ่นวายให้แก่บรรดามะอ์มูมทั้งหลาย.

และถ้าหากเขาได้อ่านอายะห์สัจดะห์ ต่อมาเขาได้ก้มลงรุกัวะอ์ โดยได้ก้มลงถึงขั้นอย่างน้อยของรุกัวะอ์ ต่อมาเขาเกิดเปลี่ยนใจจะลงไปสุหยูด ถือว่าไม่อนุญาตให้สุหยูดเพราะได้พลาดที่ที่จะสุหยูดไปแล้ว,

และถ้าหากเขาลงไปเพื่อสุหยูดติลาวะห์ และเมื่อได้ลงไปถึงเขตของรุกัวะอ์ เขาได้เปลี่ยนการลงไปนั้นเป็นรุกัวะอ์ ถือว่าการที่เขาลงไปและเปลี่ยนเป็นรุกัวะอ์นั้นใช้แทนรุกัวะอ์ไม่ได้.

وَفُرُوضُهَا لِغَيْرِ مُصَلٍّ : نيةُ سجودِ التلاوَةِ، وتَكبيرُ تَحَرُّمٍ، وسجودٌ كسجودِ الصلاةِ، وسَلَامٌ.
ويقولُ فيها نَدْبًا : سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِيْ خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَولِهِ وَقُوَّتِهِ، فَتَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ.

องค์ประกอบหลักของสุหยูดติลาวะห์สำหรับผู้ที่ไม่ได้ละหมาดมีดังนี้คือ เนียตสุหยูดติลาวะห์, ตักบีร ตะฮัรรุม, สุหยูดเหมือนสุหยูดละหมาด(หนึ่งครั้ง) และให้สลาม, และสุนัตให้เขากล่าวในสุหยูดติลาวะห์ว่า สะญะด้า วัจฮี ลิ้ลละซี ค่อล้าก้อฮู ว่าเซาว่าร่อฮู วะชักก้อ ซัมอ้าฮู ว่าบ้าศ่อร่อฮู บิ้เฮาลี่ฮี ว่ากู้ว่าติฮี ฟ่าต้าบาร่อกั้ลลอฮู่ อะห์ซ่านุ้ลคอลี่กีน (แปลว่า ใบหน้าของฉันได้ก้มกราบแก่ผู้ซึ่งได้สร้างมันขึ้นมาและขึ้นรูปมัน และได้ผ่าหู และผ่าตาของมัน ด้วยพลังและเดชานุภาพของพระองค์ อัลลอฮ์ทรงจำเริญยิ่ง ผู้เป็นเลิศที่สุดของบรรดาผู้สร้าง).

(فَائِدَةٌ) تَحْرُمُ القِرَاءَةُ بِقَصْدِ السجودِ فَقَطْ فِي صَلَاةٍ أَوْ وَقْتٍ مَكْرُوْهٍ، وَتَبْطُلُ الصلاةُ بِهِ. بِخِلَافِهَا بِقَصْدِ السجودِ وغيرِهِ مِمَّا يَتَعَلَّقُ بِالقِرَاءَةِ فَلَا كَرَاهَةَ مُطلَقًا.

وَلَا يَحِلُّ التقرُّبُ إِلَى اللهِ تَعَالَى بِسَجدَةٍ بِلَا سَبَبٍ، وَلَوْ بَعْدَ الصَّلَاةِ.

وَسجودُ الْجَهَلَةِ بَيْنَ يَدَيْ مَشَايِخِهِمْ حَرَامٌ اِتِّفَاقًا.

ประโยชน์ประการหนึ่ง ห้ามอ่านโดยมีเจตนาจะสุหยูดติลาวะห์เท่านั้น (ในนอกจากละหมาดศุบฮิของวันศุกร์ด้วยการอ่าน อะลิฟลามมีม ตันซีล และถ้าเป็นละหมาดศุบฮิของวันศุกร์ ก็ไม่มีข้อห้าม) ในละหมาดหรือในเวลาที่มักรูห์ ตะฮ์รีม และถือว่าละหมาดมีผลใช้ไม่ได้ด้วยการสุหยูดติลาวะห์ ต่างกับการอ่านโดยมีเจตนาสุหยูดและอย่างอื่นจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ดังนั้นถือว่าไม่มักรูห์โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ.

และไม่อนุญาตให้ทำตนเข้าใกล้ชิดอัลลอฮ์ ตาอาลา ด้วยการสุหยูดโดยไม่มีสาเหตุใดๆ ถึงแม้หลังจากละหมาดก็ตาม (ส่วนการมีสาเหตุนั้นไม่ห้ามสุหยูด เช่นได้รับความโปรดปราน การได้บุตร และคนที่หายไปกลับคืนมา)

และการสุหยูดของคนที่โง่เขลาต่อหน้าบรรดาครูของพวกเขานั้น เป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) ด้วยความเห็นพ้องกันของปวงปราชญ์ (อิจมาอ์).

فَصْلٌ فِي مُبْطِلَاتِ الصَّلَاةِ

(تَبْطُلُ الصلاةُ) فَرْضُهَا وَنَفْلُهَا لَا صَوْمٌ وَاعْتِكَافٌ (بِنِيَّةِ قَطْعِهَا) وَتَعْلِيقِهِ بِحُصُولِ شَيْءٍ وَلَوْ مُحَالًا عَادِيًّا.

(وَتَرَدُّدٍ فِيهِ) أي القطعِ، وَلَا مُؤَاخَذَةَ بِوَسْوَاسٍ قَهْرِيٍّ فِي الصلاةِ كَالْإِيْمَانِ وغَيْرِهِ،

(وَبِفِعْلٍ كثيرٍ) يَقِيْنًا مِنْ غَيْرِ جِنْسِ أَفْعَالِهَا إِنْ صَدَرَ مِمَّنْ عَلِمَ تَحْرِيْمَهُ أَوْ جَهِلَهُ وَلَمْ يُعْذَرْ

ตอนนี้

(อธิบายถึงสิ่งที่ทำให้ละหมาดมีผลใช้ไม่ได้)

ละหมาดจะมีผลใช้ไม่ได้ ทั้งละหมาดฟัรฎูและละหมาดสุนัต แต่จะไม่เกิดผลการใช้ไม่ได้กับการถือศีลอดและเอียะอ์ติกาฟ (ด้วยการตั้งใจเลิกการถือศีลอดและเอียะอ์ติกาฟ) ด้วยการตั้งใจเลิกละหมาด และด้วยการนำการเลิกละหมาดไปเกี่ยวกับการเกิดสิ่งใดๆขึ้น (เช่น ถ้าหากนายขาวมาหา ฉันเลิกละหมาด) แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ ตามปรกติก็ตาม (เช่น ถ้าหากฉันเหาะได้ ฉันเลิกละหมาด)

และละหมาดจะมีผลใช้ไม่ได้ ด้วยการลังเลที่จะเลิกละหมาด และจะไม่ถูกตำหนิ (คือไม่มีผลเสีย) ด้วยอาการวิตกกังวลที่ทำให้จิตใจว้าวุ่น (ที่ไม่สามารถควบคุมได้) ในละหมาด เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในเรื่องอีหม่านความศรัทธาและอื่นๆ

และละหมาดจะมีผลใช้ไม่ได้ ด้วยการกระทำที่มากโดยมั่นใจ ที่ไม่ใช่เป็นการกระทำที่เป็นชนิดเดียวกับการกระทำในละหมาด (เช่นการเดิน และการชกต่อยเป็นต้น) ถ้าหากการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากบุคคลที่รู้ว่าห้ามการกระทำที่มาก หรือไม่รู้ว่าห้าม โดยเขาไม่ใช่เป็นผู้ได้รับการอภัยในเรื่องความไม่รู้(ด้วยการที่เขาอยู่ร่วมกับผู้รู้ และเข้ารับอิสลามมาเป็นเวลานานแล้วแต่ไม่ศึกษาเล่าเรียน)

حَالَ كَوْنِهِ (وِلَاءً) عُرْفًا فِي غَيْرِ شِدَّةِ الْخَوْفِ وَنَفْلِ السَّفَرِ، بِخِلَافِ القليلِ كَخُطْوَتَيْنِ وإِنِ اتَّسَعَتَا حَيْثُ لَا وَثْبَةَ، وَالضَّرْبَتَيْنِ. نَعَمْ، لَوْ قَصَدَ ثَلَاثًا مُتَوَالِيَةً ثُمَّ فَعَلَ وَاحِدَةً أَوْ شَرَعَ فيها بَطَلَتْ صَلاتُهُ، وَالكثِيْرِ الْمتَفَرِّقِ بِحَيْثُ يُعَدُّ كُلٌّ مُنقَطِعًا عَمَّا قَبْلَهُ.

وَحَدُّ البَغَوِيِّ بِأَنْ يَكون بينَهُمَا قَدْرَ رَكعةٍ ضَعِيْفٌ، كَمَا فِي الْمَجمُوعِ

(وَلَوْ) كَانَ الفِعلُ الكثيرُ(سَهْوًا) وَالكثيرُ (كَثَلَاثِ) مَضْغَاتٍ

โดยการกระทำที่มากนั้นเกิดขึ้นต่อเนื่องกันตามประเพณี ในนอกจากกรณีที่ตกอยู่ในความหวาดกลัวอย่างรุนแรง และนอกจากละหมาดสุนัตในขณะเดินทาง, ซึ่งต่างกับการกระทำเล็กน้อย เช่น การก้าวเท้าสองก้าว ถึงแม้สองก้าวนั้นจะกว้างก็ตาม โดยที่ไม่มีการกระโดด (หากมีการกระโดดร่วมด้วยการก้าวสองก้าวนั้นถือว่าทำให้ละหมาดมีผลใช้ไม่ได้) และเช่นการตีสองครั้ง (ถือเป็นการกระทำที่น้อย) ถึงกระนั้นก็ตามถ้าหากเขาตั้งใจทำสามครั้งต่อเนื่องกัน ต่อมาเขาได้กระทำเพียงครั้งเดียว หรือเขาได้เริ่มเข้าไปกระทำครั้งเดียวนั้น ก็ถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ (เพราะเขาได้ตั้งใจกระทำสิ่งที่ทำให้เสียละหมาด), และต่างกับการกระทำที่มากที่แยกจากกัน โดยจะนับทุกการกระทำนั้นว่าขาดตอนจากการกระทำครั้งก่อนหน้านั้น (ถือว่าไม่ทำให้เสียละหมาด).

และการที่ บะฆ่อวีย์ ได้กำหนดกรอบว่าระหว่างการกระทำทั้งสองครั้งต้องห่างกันเท่ากับละหมาดหนึ่งรอกาอัตนั้น เป็นทรรศนะที่ฎออีฟ ตามสิ่งที่ได้กล่าวไว้ใน "อัลมัจมัวะอ์".

และถึงแม้การกระทำที่มากนั้นจะกระทำโดยลืมก็ตาม (ก็ถือว่าเสียละหมาด), และที่จะถือว่าเป็นการกระทำที่มากนั้นเช่นการเคี้ยวสามครั้ง

وَ (خَطَوَاتٍ تَوَالَتْ) وإِنْ كَانَتْ بِقَدْرِ خَطْوَةٍ مُغتَفَرَةٍ، وَكتَحريْكِ رَأسِهِ ويَدَيْهِ ولَوْ مَعًا

وَالْخَطْوَةُ - بِفَتحِ الْخَاءِ - الْمَرَّةُ، وَهِيَ هُنَا نَقْلُ رِجْلٍ لِأَمَامٍ أو غَيرِهِ، فَإِنْ نَقَلَ مَعهَا الأُخْرَى ولَوْ بِلَا تَعَاقُبٍ فَخطوَتَانِ. كمَا اعتَمَدَه شيخُنَا فِي شَرحِ الْمِنهاجِ.

لَكِنَّ الَّذِيْ جَزَمَ بِهِ فِي شرحِ الإِرْشادِ وغيرِهِ أَنَّ نَقْلَ رِجْلٍ مَعَ نَقْلِ الأُخْرَى إِلَى مُحَاذَاتِهَا وِلَاءً خَطْوَةٌ فَقَطْ، فَإِنْ نَقَلَ كُلًّا عَلَى التَّعَاقُبِ فَخَطوَتَانِ بِلَا نِزَاعٍ.

وَلَوْ شَكَّ فِي فِعْلٍ أَقَليلٌ أو كَثِيرٌ فَلَا بُطلَانَ.

وَتَبطُلُ بِالوَثْبَةِ وَإِنْ لَمْ تَتَعَدَّدْ.

และการกระทำที่มากนั้นเช่นการก้าวเท้าสามก้าวต่อเนื่องกัน และถึงแม้การก้าวเท้าสามก้าวนั้นจะมีระยะเท่ากับหนึ่งก้าวที่ได้รับการให้อภัยก็ตาม, และเช่น การขยับศีรษะและมือทั้งสองของตน (เพราะรวมกันเป็นสามการเคลื่อนไหว) ถึงแม้จะกระทำพร้อมกันก็ตาม (ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เสียละหมาด แม้จะไม่ได้เกิดจากอวัยวะเดียวกัน).

คำว่า คือฏวะห์ โดยสระฟัตฮะห์ที่อักษร คออ์ หมายถึงการก้าวเท้าครั้งหนึ่ง ในที่นี้คือการเคลื่อนย้ายเท้าไปข้างหน้า หรือไปทางอื่น (เช่น ไปข้างหลัง ข้างขวาหรือข้างซ้าย), ดังนั้นถ้าหากเขาเคลื่อนย้ายเท้าอีกข้างหนึ่งพร้อมกับเท้าแรก ถึงแม้จะไม่ถัดกัน ก็ถือว่าเป็นสองก้าว ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้ให้การรับรองในหนังสือ "ชัรย์ อัลมินฮาจ"

แต่สิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้ตัดสินไว้ใน "ชัรฮ์ อัลอิรชาด" และในหนังสืออื่นว่า การย้ายเท้าข้างหนึ่งตามอีกข้างหนึ่งจนไปเท่ากับเท้าข้างแรกอย่างต่อเนื่องกัน ให้นับเป็นหนึ่งก้าวเท่านั้น, ดังนั้นถ้าหากเขาย้ายเท้าทั้งสองข้าง โดยถัดกัน ให้นับเป็นสองก้าวโดยไม่มีการขัดแย้ง.

และถ้าหากเขาสงสัยในการกระทำว่าน้อยหรือมาก ถือว่าไม่เสียละหมาด.

และถือว่าเสียละหมาดด้วยการกระโดด แม้จะไม่มีจำนวนครั้งก็ตาม.

(لَا) تَبْطُلُ (بِحَرَكَاتٍ خَفِيفَةٍ) وإِنْ كَثُرَتْ وتَوَالَتْ، بَلْ تُكرَهُ، (كَتحرِيكِ) إِصْبَعٍ أو (أَصَابِعَ) فِي حَكٍّ أَوْ سُبْحَةٍ مَعَ قَرَارِ كَفِّهِ، (أَوْ جَفْنٍ) أو شَفَةٍ أو ذَكَرٍ أو لِسَانٍ، لِأَنَّهَا تَابِعَةٌ لِمَحَالِّهَا الْمُستَقِرَّةِ كَالْأَصَابِعِ.

ولِذَلِكَ بُحِثَ أَنَّ حَرَكَةَ اللِّسَانِ إِنْ كَانَتْ مَعَ تَحوِيلِهِ عَنْ مَحَلِّهِ أَبْطَلَ ثَلَاثٌ مِنهَا. قال شيخُنَا: وهُوَ مُحتَمَلٌ.

แต่จะไม่เสียละหมาดด้วยการเคลื่อนไหวเบาๆ ถึงแม้จะเป็นการกระทำที่มากและต่อเนื่องกันก็ตาม เช่น การกระดิกนิ้วหนึ่งหรือหลายๆนิ้วในการเกา หรือนับตัสบีฮ์ พร้อมกับมือนิ่ง หรือกระพริบเปลือกตา หรือขยับริมฝีปาก หรืออวัยวะเพศชาย. หรือขยับลิ้น เพราะอวัยวะที่กล่าวมานี้จะขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้งของมันที่นิ่ง (ดังนั้นการขยับของอวัยวะเหล่านี้จะไม่เกิดผลเสียหายโดยที่สถานที่ตั้งของมันนิ่ง) เช่น บรรดานิ้ว,

เพราะเหตุนี้ จึงมีการค้นคว้าพบว่าการขยับของลิ้นนั้น ถ้าหากเกิดขึ้นพร้อมด้วยกับการหันเหลิ้นออกจากที่ตั้งของมัน (หมายถึงด้วยการแลบลิ้นออกมาจากปากซึ่งปากเป็นที่ตั้งของลิ้น) การกระดิกลิ้น (ที่แลบออกมาจากปาก) สามครั้งถือว่าทำให้เสียละหมาด.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า สิ่งที่มีผู้ค้นคว้านั้น มีความเป็นไปได้.

وَخَرَجَ بِالْأَصَابِعِ الكَفُّ، فتَحْرِيكُهَا ثلاثًا وَلَاءً مُبطِلٌ، إِلَّا أَنْ يَكُوْنَ بِهِ جَرَبٌ لَا يَصبِرُ مَعَهُ عَادَةً عَلَى عدمِ الْحَكِّ فَلَا تَبطُلُ لِلضَّرُورَةِ.

قَالَ شيخُنَا : وَيُؤْخَذُ مِنْهُ أَنَّ مَنِ ابْتُلِيَ بِحَرَكَةٍ اضْطِرَارِيَّةٍ يَنشَأُ عَنهَا عَمَلٌ كَثِيرٌ سُومِحَ فِيْهِ.

وإِمْرَارُ اليَدِ ورَدُّهَا عَلَى التَّوَالِي بِالْحَكِّ مَرَّةٌ وَاحِدَةٌ، وَكَذَا رَفْعُهَا عَنْ صَدْرِهِ ووَضْعُهَا عَلَى مَوضِعِ الْحَكِّ مَرَّةٌ وَاحِدَةٌ. أي إِنِ اتَّصَلَ أَحدُهُمَا بِالآخَرِ، وإِلَّا فَكُلٌّ مَرَّةٌ، عَلَى مَا استَظْهَرَهُ شيخُنَا.

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า "นิ้ว" คือฝ่ามือ ดังนั้นการขยับฝ่ามือสามครั้งติดต่อกัน ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เสียละหมาด นอกจากที่ฝ่ามือของเขามีโรคกลากเกลื้อน ที่โดยปรกติเขาจะไม่สามารถอดทนที่จะไม่เกาได้ ดังนั้นจึงไม่เสียละหมาดเพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และเอามาเป็นหลักได้จากเหตุผลดังกล่าวว่า ผู้ที่ประสบกับอาการกระตุกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ที่จะเกิดเป็นการกระทำที่มากมายจากการกระตุกนี้ ถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้ในการกระทำที่มากมายนี้.

การเอามือผ่านไปและชักมือกลับมาโดยต่อเนื่องกันในการเกานั้นนับเป็นหนึ่งครั้ง, และเช่นเดียวกัน การยกมือขึ้นจากหน้าอกของเขาและวางมันบนที่เกานั้น นับเป็นหนึ่งครั้ง หมายความว่าถ้าหากหนึ่งจากในสองการกระทำนั้นติดต่อกับอีกการกระทำหนึ่ง, และถ้ามิเช่นนั้น (หมายถึงการกระทำทั้งสองไม่ติดต่อกัน) ให้นับแต่ละการกระทำเป็นหนึ่งครั้ง ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้พบว่าเป็นทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร).

(وَبِنُطْقٍ) عَمْدًا ولَوْ بِإِكْرَاهٍ (بِحَرْفَيْنِ) إِنْ تَوَالَيَا - كَمَا اسْتَظْهَرَهُ شَيخُنَا - مِنْ غَيرِ قُرآنٍ وَذِكْرٍ أو دُعَاءٍ لَمْ يَقصِدْ بِهَا مُجرَّدَ التفهِيْمِ، كقَولِهِ لِمَنَ اسْتَأْذَنُوْهُ فِي الدُّخُولِ * : (اُدْخُلُوْهَا بِسَلَامٍ آمِنِيْنَ) * فَإِنْ قَصَدَ القِراءَةَ أَوِ الذِّكْر وَحْدَهُ أو مَعَ التَّنبِيْهِ لَمْ تبطُلْ، وَكَذَا إِنْ أَطْلَقَ. عَلَى مَا قَالَهُ جَمْعٌ مُتَقَدِمُوْنَ.

لَكِنَّ الَّذِيْ فِي التَّحقِيْقِ وَالَّدقَائِقِ البُطلَانُ، وهُوَ الْمُعتَمَدُ.

และจะเสียละหมาดด้วยการพูดออกเสียงโดยเจตนาถึงแม้จะโดยถูกบังคับก็ตาม ด้วยคำพูดที่มีสองอักษรถ้าหากสองอักษรนั้นติดต่อกัน ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้พบว่าเป็นทรรศนะที่ชัดเจน (ซอฮิร) ซึ่งคำ (ที่มีสองอักษร) นั้นไม่ใช่อัลกุรอาน ไม่ใช่คำซิกร์ หรือไม่ใช่ดุอาอ์ที่เขาไม่ได้มีเจตนานำ (อัลกุรอาน คำซิกร์ และดุอาอ์) ขึ้นมากล่าวเพื่อทำให้เข้าใจเพียงอย่างเดียว เช่น เขากล่าวแก่พวกที่มาขออนุญาตเขาในการเข้าบ้านว่า "อุดคู่ลูฮา บี้สะลามิน อามินีน" (แปลว่าพวกท่านจงเข้าไปในมันเถิดอย่างสันติอย่างเป็นผู้ที่ปลอดภัย) ดังนั้นถ้าหากเขาเจตนาว่าเป็นการอ่านอัลกุรอาน หรือเจตนาเป็นคำซิกร์เพียงอย่างเดียว หรือพร้อมกับเป็นการเตือนด้วยก็ไม่เสียละหมาด, และเช่นเดียวกัน (คือไม่เสียละหมาด) ถ้าหากเขาไม่เจตนาอะไรเลย ตามสิ่งที่นักวิชาการยุคก่อนกลุ่มหนึ่งได้กล่าวไว้.

แต่สิ่งที่อยู่ในหนังสือ "อัตตะฮ์กีก" และ "อัดดะกออิก" กล่าวว่าเสียละหมาด (ในกรณีที่ไม่เจตนาอะไรเลย), ซึ่งเป็นทรรศนะที่ "มัวะอ์ตะมัด"

وَتَأْتِي هذِهِ الصُّوَرُ الأَرْبَعَةُ فِي الفَتْحِ عَلَى الإِمَامِ بِالقرآنِ أَوِ الذِّكْرِ، وَفِي الْجَهْرِ بِتَكبِيرِ الْاِنتِقَالِ مِنَ الإِمَامِ وَالْمُبَلِّغِ.

وَتَبطُلُ بِحَرفَيْنِ، (وَلَوْ) ظَهَرَا (فِي تَنَحنُحٍ لِغَيرِ تَعَذُّرِ قِراءَةٍ وَاجبَةٍ) كفَاتِحَةٍ، ومِثْلُهَا كُلُّ وَاجِبٍ قَوْلِيٍّ كتشهُّدٍ أَخيرٍ وَصلاةٍ فِيهِ فَلَا تَبطُلُ بِظُهُورِ حَرْفَيْنِ فِي تَنَحنُحٍ لِتعذُّرِ رُكْنٍ قَوْلِيٍّ، (أَوْ) ظَهَرَا فِي (نَحوِهِ) كسُعَالٍ وبُكَاءٍ وعُطَاسٍ وَضَحِكٍ.

ทั้งสี่รูปแบบนี้ (คือเจตนาเป็นการเตือนเท่านั้น, เจตนาเป็นการซิกร์หรือการอ่านเท่านั้น, เจตนาทั้งสองอย่างพร้อมกัน,และไม่เจตนาอะไรเลย ซึ่งรูปแบบที่หนึ่งนั้นทำให้เสียละหมาด, ส่วนรูปแบบที่สองและที่สามไม่ทำให้เสียละหมาดโดยไม่มีการขัดแย้ง, ส่วนรูปแบบที่สี่มีการขัดแย้ง) จะได้นำมากล่าวในเรื่องการเตือนอิหม่าม ด้วยอัลกุรอานหรือคำซิกร์ และเรื่องการส่งเสียงดังด้วยการกล่าวตักบีรเคลื่อนย้าย (ตักบีรอินติกอล) จากอิหม่ามและผู้ทำหน้าที่บอกการเคลื่อนไหวของอิหม่าม (มุบั้ลลิฆ).

และจะเสียละหมาดด้วยการพูดออกเสียงสองอักษร และถึงแม้สองอักษรนี้จะปรากฏออกมาในการกระแอมกระไอที่เกิดขึ้น โดยไม่มีอุปสรรคในการอ่านสิ่งที่จำเป็น เช่น อ่านฟาติฮะห์ และที่เสมือนกับฟาติฮะห์ คือทุกสิ่งที่จำเป็น (คือรู่ก่น) ที่เป็นคำพูด เช่นตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย และการกล่าวศอลาวาต ในตะชะฮ์ฮุดครั้งสุดท้าย, ดังนั้นจะไม่เสียละหมาด ด้วยการปรากฏออกมาของสองอักษรในการกระแอมกระไอ เพราะเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติรู่ก่นที่เป็นคำพูด, หรือสองอักษรนั้นปรากฏออกมาในเสมือนการกระแอมกระไอ เช่น ในการไอ ในการร้องไห้ ในการจาม และในการหัวเราะ.

وَخَرَجَ بِقَولِي لِغَيرِ تعذُّرِ قراءةٍ وَاجِبةٍ، مَا إِذَا ظَهَرَ حَرفَانِ فِي تَنَحنُحٍ لِتعذُّرِ قراءةٍ مَسنُونَةٍ، كَالسورَةِ أو القنوتِ أَوِ الجهْرِ بِالفاتحةِ، فَتَبْطُلُ.

وَبَحَثَ الزَّرْكَشِيُّ جَوَازَ التَّنَحنُحِ لِلصَّائِمِ لِإِخْرَاجِ نُخَامَةٍ تُبطِلُ صَوْمَهُ.

قال شيخُنَا : ويَتَّجِهُ جَوازُهُ لِلْمُفْطِرِ أَيْضًا لِإِخْرَاجِ نُخَامَةٍ تُبْطِلُ صَلَاتَهُ بِأَنْ نَزَلَتْ لِحَدِّ الظَّاهِرِ وَلَمْ يُمْكِنْهُ إِخرَاجُهَا إِلَّا بِهِ.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "โดยไม่มีอุปสรรคในการอ่านสิ่งที่จำเป็น" คือเมื่อสองอักษรนั้นได้ปรากฏออกมาในการกระแอมกระไอ โดยมีอุปสรรคในการอ่านสิ่งที่เป็นสุนัต เช่น อ่านซูเราะห์ หรือกุนูต หรือในการอ่านฟาติฮะห์ดัง ดังนั้นจึงถือว่าเสียละหมาด.

ซัรกะชีย์ได้ค้นคว้าพบว่า อนุญาตให้กระแอมกระไอได้สำหรับผู้ถือศีลอด เพื่อขับเอาเสมหะที่จะทำให้การถือศีลอดของเขามีผลใช้ไม่ได้ออกมา (จากลำคอ).

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า และที่มีแนวทางคือการอนุญาตให้ผู้ที่ไม่ได้ถือศีลอดกระแอมกระไอได้ด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อขับเสมหะที่จะทำให้ละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้ โดยที่เสมหะได้ลงไปถึงเขตภายนอก (คือแหล่งเกิดอักษร ฮาอ์) และเขาไม่สามารถขับเสมหะออกไปได้นอกจากด้วยการกระแอมกระไอ.

وَلَوْ تَنَحْنَحَ إِمَامُهُ فَبَانَ مِنهُ حَرْفَانِ لَمْ يَجِبْ مُفَارَقَتُهُ لِأَنَّ الظَّاهِرَ تَحَرُّزُهُ عَنِ الْمُبْطِلِ، نَعَمْ إِنْ دَلَّتْ قَرِينَةُ حَالِهِ عَلَى عَدَمِ عُذْرِهِ وَجَبَتْ مُفَارَقَتُهُ، كَمَا بَحَثَهُ السُّبْكِيُّ.

وَلَوِ ابْتُلِيَ شَخْصٌ بِنَحوِ سُعَالٍ دَائِمٍ بِحَيثُ لَمْ يَخْلُ زَمَنٌ مِنَ الوَقتِ يَسَعُ الصلاةَ بِلَا سُعَالٍ مُبْطِلٍ. قَالَ شيخُنَا : الَّذِيْ يَظهَرُ العَفْوُ عَنهُ، وَلَا قَضَاءَ عَلَيْهِ لَوْ شَفِيَ.

และถ้าหากอิหม่ามของเขาได้กระแอมกระไอและปรากฏสองอักษรออกมาจากอิหม่ามของเขา ดังนั้นเขาไม่จำเป็นต้องเนียตแยกตัวออกจากการตามอิหม่าม เพราะตามที่ปรากฏนั้นอิหม่ามจะต้องมีความระมัดระวังจากสิ่งที่จะทำให้เสียละหมาดอยู่แล้ว, กระนั้นก็ตามถ้าหากมีสิ่งแวดล้อมบ่งชี้ถึงสภาพของอิหม่ามว่าเขาไม่มีอุปสรรค (เช่นอิหม่ามเป็นคนที่สะเพร่าในการละหมาดและมักจะกระทำสิ่งที่ทำให้เสียละหมาดอยู่เป็นเนืองนิจ) มะอ์มูมก็จำเป็นต้องเนียตแยกตัวออกจากการตามอิหม่ามตามสิ่งที่ซุบกียได้ค้นคว้าไว้.

และถ้าหากมีผู้หนึ่งประสบกับอาการไออยู่ตลอดเวลา โดยไม่มีเวลาว่างเว้นพอให้เขาละหมาดได้โดยไม่มีอาการไอที่ทำให้เสียละหมาด, ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า สิ่งที่ปรากฏชัดคือให้อภัยเขา และเขาไม่จำเป็นต้องชดใช้ละหมาด ถ้าหากเขาหายจากอาการนั้นในเวลาหรือนอกเวลา ละหมาดก็ตาม.

(أَوْ) بِنُطْقِ (بِحَرْفٍ مُفْهِمٍ) كَـ : قِ وَ عِ وَ فِ، أَوْ بِحَرْفٍ مَمْدُوْدٍ، لِأَنَّ الْمَمدُودَ فِي الْحَقِيقَةِ حَرْفَانِ.

وَلَا تَبطُلُ الصلاةُ بِتَلَفُّظِهِ بِالْعَرَبِيَّةِ بِقُرْبَةٍ تَوَقَّفَتْ عَلَى اللَّفْظِ كَنَذْرٍ وَعِتْقٍ، كَأَنْ قَالَ : نَذَرْتُ لِزَيْدٍ بِأَلْفٍ أَوْ أَعْتَقْتُ فُلَانًا.

หรือจะเสียละหมาดด้วยการพูดออกเสียงหนึ่งอักษรที่ทำให้เข้าใจได้ เช่นคำว่า قِ จงรักษาไว้ عِ จงใส่ใจ فِ จงทำตามสัญญา หรือด้วยหนึ่งอักษรที่อ่านลากเสียงยาว (มีมัดด์) เพราะอักษรที่ลากเสียงยาวนั้นในความเป็นจริงเท่ากับสองอักษร.

และจะไม่เสียละหมาดด้วยการกล่าวคำภาษาอาหรับ ที่เป็นการกุรบะห์ (คือทำความดี ให้ได้ใกล้ชิดอัลลอฮ์) ที่ต้องอาศัยการใช้คำพูด เช่น การน่าซัร (บนบาน) ว่าจะทำความดี และการปล่อยทาสเป็นเสรีชน เช่นเขากล่าวเป็นภาษาอาหรับว่า "น่าซัรตู้ ลิซัยดิน บิ อั้ลฟิน" ฉันขอบนไว้ให้นายเซดหนึ่งพัน หรือกล่าวว่า "อะอ์ตักตู้ ฟู่ลานัน" ฉันปล่อยคนนั้นเป็นเสรีชน,

وَلَيْسَ مِثْلَهُ التَّلَفُّظَ بِنِيَةِ صَوْمٍ أَوِ اعْتِكَافٍ لِأَنَّهَا لَا تَتَوَقَّفُ عَلَى اللَّفْظِ فَلَمْ تَحْتَجْ إِلَيْهِ، وَلَا بِدُعَاءٍ جَائِزٍ وَلَوْ لِغَيْرِهِ بِلَا تَعْلِيْقٍ، وَلَا خِطَابٍ لِمَخْلُوقٍ فِيهِمَا، فَتَبْطُلُ بِهِمَا عِنْدَ التَّعلِيْقِ كَإِنْ شَفَى اللهُ مَرِيْضِيْ فَعَلَيَّ عِتْقُ رَقَبَةٍ، أَوْ اَللَّهُمَّ اغْفِرْ لِيْ إِنْ شِئْتَ.

และไม่เหมือนกับการกล่าวถ้อยคำที่กล่าวมานั้น (ในเรื่องไม่เสียละหมาด) คือการกล่าวถ้อยคำเนียตถือศีลอด หรือกล่าวคำเนียตเอียะอ์ติกาฟ เพราะการเนียตถือศีลอดและเนียตเอียะอ์ติกาฟไม่ต้องอาศัยคำพูดก็สามารถเนียตได้ (จึงเป็นคำพูดที่ทำให้เสียละหมาด) ดังนั้นการเนียตจึงไม่จำเป็นต้องกล่าวเป็นคำพูด, และไม่เสียละหมาดด้วยการกล่าวคำพูดเป็นภาษาอาหรับด้วยการกล่าวดุอาอ์ที่ศาสนาอนุญาต ถึงแม้จะเป็นการขอดุอาอ์ให้แก่คนอื่นก็ตาม โดยไม่มีการนำไปเกี่ยวพันกับสิ่งใดและไม่มีการโต้ตอบกับสิ่งที่ถูกสร้าง (นอกจากท่านนบี) ในมันทั้งสอง (คือในการทำความดี (กุรบะห์) และในการขอดุอาอ์) ดังนั้นถือว่าเสียละหมาดด้วยการทำความดี (กุรบะห์) และขอดุอาอ์ขณะที่มีการนำไปเกี่ยวพันกับสิ่งหนึ่ง เช่นกล่าวว่าถ้าหากคนป่วยของฉันหายป่วย ฉันจะปล่อยทาสหนึ่งคน หรือกล่าวว่า "ข้าแด่อัลลอฮ์ได้โปรดอภัยโทษให้ฉัน ถ้าหากท่านประสงค์",

وَكَذَا عِنْدَ خِطَابِ مَخْلُوقٍ غَيْرِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَلَوْ عِنْدَ سَمَاعِهِ لِذِكْرِهِ عَلَى الأَوجَهِ، نَحْوُ نَذَرْتُ لَكَ بِكَذَا، أَوْ رَحِمَكَ اللهُ، وَلَوْ لِمَيِّتٍ.

وَيُسَنُّ لِمُصَلٍّ سُلِّمَ عَلَيْهِ الرَّدُّ بِالإِشَارَةِ بِالْيَدِ أَوِ الرَّأْسِ وَلَوْ نَاطِقًا، ثُمَّ بَعْدَ الفَرَاغِ مِنْهَا بِاللَّفْظِ.

وَيَجُوْزُ الرَّدُّ بِقَوْلِهِ : عَلَيْهِ السَّلَامُ، كَالتَّشْمِيْتِ بِرَحِمَهُ اللهُ.

وَلِغَيْرِ مُصَلٍّ رَدُّ سَلامِ تَحَلُّلِ مُصَلٍّ، وَلِمَنْ عَطَسَ فِيْهَا أَنْ يَحْمَدَ وَيُسمِعَ نَفْسَهُ.

และเช่นเดียวกัน (คือเสียละหมาด) ขณะที่โต้ตอบกับสิ่งที่ถูกสร้างนอกจากท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม. ถึงแม้ขณะที่เขาได้ยินผู้ (ที่ไม่ได้ละหมาด) กล่าวชื่อท่านนบี เขาจึงได้กล่าวคำโต้ตอบกับท่านนบี (ว่า ศ็อลลั้ลลอฮุวะซัลล่าม่า อ้าลัยก้า ขออัลลอฮ์ได้โปรดเมตตาและให้ความสันติสุขกับท่าน) ก็ตาม ตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์", เช่น (เป็นการยกตัวอย่างการโต้ตอบกับสิ่งที่ถูกสร้างนอกจาก

ท่านนบีที่ทำให้เสียละหมาดคือ) ฉันน่าซัรให้แก่ท่านจำนวนเท่านั้นเท่านี้, หรือ ขออัลลอฮ์ได้โปรดเมตตาท่าน, ถึงแม้คำนี้จะกล่าวให้แก่คนตายก็ตาม.

และสุนัตให้ผู้กำลังละหมาดที่มีผู้กล่าวคำสลามแก่เขา ตอบรับสลามด้วยการทำท่าโดยใช้มือหรือใช้ศีรษะ ถึงแม้เขาจะเป็นคนที่พูดได้ก็ตาม จากนั้นภายหลังจากเสร็จละหมาดจึงให้เขาตอบรับสลามด้วยคำพูด.

และอนุญาตให้ผู้กำลังละหมาดตอบสลามด้วยคำพูดของเขาว่า "ว่าอ้าลัยฮิสสลาม" แปลว่า และขอให้เขาได้รับสันติสุข, เช่นเดียวกับการตอบรับคำกล่าวของคนที่จามว่า "ร่อฮิม่าฮุ้ลลอฮ์" แปลว่า ขออัลลอฮ์ได้โปรดเมตตาเขา (เพราะไม่มีคำโต้ตอบ).

และสุนัต (คือไม่ถือเป็นวาญิบ) ให้แก่ผู้ที่ไม่ได้ละหมาด ตอบการให้สลามออกจากละหมาดของคนที่ละหมาด.และสุนัตให้ผู้ที่จามในขณะอยู่ในละหมาดกล่าวคำว่า "อั้ลฮัมดุ้ลิ้ลลาห์" และสุนัตให้ตัวเองได้ยิน (แต่ถ้าเกิดเช่นนี้ขึ้นในขณะอ่านฟาติฮะห์ ถือว่าทำให้ฟาติฮะห์ขาดตอน).

(لَا) تَبطُلُ (بِيَسِيْرِ نَحوِ تَنَحْنُحٍ) عُرْفًا (لِغَلَبَةٍ) عَلَيْهِ، (وَ) لَا بِيَسِيْرِ (كَلَامٍ) عُرْفًا كَالْكَلِمَتَيْنِ وَالثَّلَاثِ.

قال شيخُنَا : وَيَظهَرُ ضَبْطُ الكَلِمَةِ هُنَا بِالعُرْفِ (بِسَهْوٍ)، أَيْ مَعَ سَهْوِهِ عَنْ كَوْنِهِ فِي الصلاةِ بِأَنْ نَسِيَ أَنَّهُ فِيْهَا، لِأَنَّهُ صلى الله عليه وسلم لَمَّا سَلَّمَ مِنْ رَكعتَيْنِ تَكَلَّمَ بِقَلِيلٍ مُعتَقِدًا الفَرَاغَ وَأَجَابُوْهُ بِهِ مُجَوِّزِيْنَ النَّسْخَ، ثُمَّ بَنَى هُوَ وَهُمْ عَلَيْهَا. وَلَوْ ظَنَّ بُطْلَانَهُ بِكَلَامِهِ القَلِيلِ سَهْوًا فَتَكَلَّمَ كَثِيْرًا لَمْ يُعْذَرْ.

จะไม่เสียละหมาดด้วยการกระแอมกระไอเล็กน้อยตามประเพณี เพราะไม่สามารถฝืนมันได้ และไม่เสียละหมาดด้วยการพูดเล็กน้อยตามประเพณี เช่น สองคำและสามคำ.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่าการกำหนดกรอบของคำพูดในที่นี้นั้น ปรากฏชัดว่าให้ใช้ประเพณีเป็นหลัก. คือพูดเล็กน้อยพร้อมกับลืมคือพร้อมกับลืมว่าตนอยู่ในละหมาด โดยลืมว่าตนเองอยู่ในละหมาด เพราะท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม เมื่อท่านได้ให้สลามหลังจากได้ละหมาด (ดุห์ริหรืออัศริ) สองรอกาอัต ท่านได้พูดเล็กน้อย โดยมั่นใจว่าเสร็จละหมาด และพวกศอฮาบะห์ได้ตอบคำถามของท่านนบีด้วยคำพูดเล็กน้อย โดยพวกศอฮาบะห์ถือว่าอนุญาตให้ยกเลิก (ละหมาดชนิดสี่รอกาอัตให้เหลือสองรอกาอัต) หลังจากนั้นท่านนบีและพวกศอฮาบะห์ได้ละหมาดต่อจากละหมาดสองรอกาอัตนั้น. และถ้าหากผู้ละหมาดค่อนข้างแน่ใจว่าเสียละหมาด ด้วยการที่ตนพูดเล็กน้อยโดยลืม ต่อมาเขาได้พูดมาก เขาจะไม่ได้รับการอภัย (ดังนั้นจึงถือว่าละหมาดของเขามีผลใช้ไม่ได้)

وَخَرَجَ بِيَسِيْرٍ تَنَحْنُحٍ لِغَلَبَةٍ وَكَلَامٍ بِسَهْوٍ كَثِيْرُهُمَا فَتَبْطُلُ بِكَثْرَتِهِمَا، وَلَوْ مَعَ غَلَبَةٍ وَسَهْوٍ وَغَيْرِهِ، (أَوْ) مَعَ (سَبْقِ لِسَانٍ) إِلَيْهِ، (أَوْ) مَعَ (جَهْلِ تَحْرِيْمِهِ) أَيِ الكلامِ فِيْهَا (لِقُرْبِ إِسلامٍ) وَإِنْ كَانَ بَيْنَ الْمُسلِمِيْنَ، (أَوْ بُعْدٍ عَنِ العُلَمَاءِ) أي عَمَّنْ يعرِفُ ذَلِكَ.

وَلَوْ سَلَّمَ نَاسِيًا ثُمَّ تَكَلَّمَ عَامِدًا - أي يَسِيْرًا - أَوْ جَهِلَ تَحرِيْمَ مَا أَتَى بِهِ مَعَ عِلْمِهِ بِتَحْرِيْمِ جِنْسِ الكلامِ أَوْ كَوْنَ التَّنَحْنُحِ مُبطِلًا مَعَ عِلمِهِ بِتَحرِيْمِ الكلامِ، لَمْ تَبْطُلْ لِخَفَاءِ ذَلِكَ عَلَى العَوَامِ.

และไม่เข้าอยู่ในคำว่า “การกระแอมกระไอเล็กน้อย เพราะไม่สามารถฝืนมันได้ และพูดโดยลืม” คือการกระแอมกระไอมาก และพูดมากโดยลืม ดังนั้นถือว่าเสียละหมาดด้วยการกระแอมกระไอมาก และพูดมาก ถึงแม้จะพร้อมกับฝืนไม่ได้และพร้อมกับลืม และนอกจากที่กล่าวก็ตาม (เช่น ลิ้นพลาดไป และไม่รู้ว่าเป็นสิ่งต้องห้าม)

หรือพร้อมกับลิ้นพลาดไปพูดเล็กน้อย หรือพร้อมกับไม่รู้ว่าการพูดในละหมาดเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม). เพราะเพิ่งเข้ารับอิสลาม ถึงแม้เขาจะอยู่ในหมู่มุสลิมก็ตาม. หรือห่างไกลจากผู้รู้ หมายถึง ห่างไกลจากผู้ที่รู้เรื่องดังกล่าว (ถือว่าไม่เสียละหมาด).

และถ้าหากเขาให้สลามโดยลืม หลังจากนั้นเขาได้พูดโดยเจตนาหมายถึงพูดเล็กน้อย หรือเขาไม่รู้ว่าสิ่งที่เขาได้นำมา (คือพูดเล็กน้อย) นั้นเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม), พร้อมกับเขารู้ว่าห้ามชนิดที่เป็นคำพูด, หรือเขาไม่รู้ว่าการกระแอมกระไอทำให้เสียละหมาด พร้อมกับเขารู้ว่าห้ามพูด ถือว่าไม่เสียละหมาดเพราะเรื่องดังกล่าว (ทั้งสามประเด็นนั้น) เป็นสิ่งที่เร้นลับสำหรับคนธรรมดาทั่วๆ ไป.

(وَ) تَبطُلُ (بِمُفطِرٍ) وَصَلَ لِجَوفِهِ وَإِنْ قَلَّ، وَأَكْلٍ كثيرٍ سَهْوًا وإن لم يَبْطُلْ به الصومُ، فَلَوِ ابْتَلَعَ نُخَامَةً نَزَلَتْ مِنْ رَأسِهِ لِحَدِّ الظَّاهِرِ مِنْ فَمِهِ، أَوْ رِيْقًا مُتَنَجِّسًا بِنَحوِ دَمِ لِثَّتِهِ، وَإِنِ ابْيَضَّ، أَوْ مَتَغَيِّرًا بِحُمْرَةِ نَحْوِ تَنْبُلٍ، بَطَلَتْ.

أَمَّا الأَكْلُ القليلُ عُرْفًا - وَلَا يَتَقَيَّدُ بِنَحوِ سِمْسِمَةٍ - مِنْ نَاسٍ، أو جَاهِلٍ مَعْذُوْرٍ، وَمِنْ مَغلُوْبٍ، كَأَنْ نَزَلَتْ نُخَامَتُهُ لِحَدِّ الظَّاهِرِ وَعَجَزَ عَنْ مَجِّهَا، أَوْ جَرَى رِيقُهُ بِطَعامٍ بَيْنَ أَسنَانِهِ وَقَدْ عَجَزَ عَنْ تَمْيِيْزِهِ وَمَجِّهِ، فَلَا يَضُرُّ لِلْعُذْرِ.

และจะเสียละหมาดด้วยกระทำสิ่งที่ทำให้เสียศีลอด ที่สิ่งนั้นได้เข้าไปถึงโพลงภายในของเขา ถึงแม้จะเล็กน้อยก็ตาม และจะเสียละหมาดด้วยรับประทานอาหารจำนวนมากโดยลืม ถึงแม้การลืมรับประทานอาหารจะไม่ทำให้เสียการถือศีลอดก็ตาม ดังนั้นถ้าหากเขากลืนเสมหะที่ลงมาจากศีรษะ

ถึงเขตภายนอก (คือตำแหน่งที่ออกเสียงอักษรฮาอ์) ของปากของเขาแล้ว หรือกลืนน้ำลายที่เปื้อนนะญิสเสมือนเลือดที่ออกจากเหงือก ถึงแม้น้ำลายจะมีสีขาวก็ตาม หรือกลืนน้ำลายที่เปลี่ยนแปลงด้วยสีแดงเสมือนใบพลู ถือว่าเสียละหมาด.

ส่วนอาหารเล็กน้อยตามประเพณี โดยไม่ได้ตั้งเงื่อนไขไว้ (ในคำว่าเล็กน้อยนั้น) ว่าเท่ากับเสมือนเมล็ดงาหนึ่งเมล็ด จากผู้ที่ลืมหรือผู้ไม่รู้ประเภทที่ศาสนาให้อภัย และจากผู้ที่ไม่อาจฝืนไว้ได้ เช่นการที่เสมหะของเขาได้ลงมาถึงเขตภายนอก โดยเขาไม่สามารถบ้วนมันได้ หรือการที่น้ำลายของเขาได้พาอาหารที่อยู่ตามซอกฟันไหลลงไป โดยเขาไม่สามารถแยกอาหารออกจากน้ำลายได้และบ้วนมันออก ดังนั้นที่กล่าวมานี้ถือว่าไม่ก่อให้เกิดผลเสีย (คือไม่ทำให้เสียละหมาด) เพราะมีอุปสรรคที่ศาสนายอมรับได้.

(وَ) تَبطُلُ (بِزِيادَةِ رُكْنٍ فِعْلِيٍّ عَمْدًا) لِغَيْرِ مُتَابَعَةٍ، كَزِيَادَةِ رُكُوْعٍ أو سُجُودٍ وَإِنْ لَمْ يَطْمَئِنَّ فِيْهِ.

وَمِنْهُ - كَمَا قَالَ شيخُنَا -: أَنْ يَنْحَنِيَ الْجَالِسُ إِلَى أَنْ تُحَاذِيَ جَبْهَتُهُ مَا أَمَامَ رُكْبَتَيْهِ وَلَوْ لِتَحصِيْلِ تَوَرُّكِهِ، أَوِ افْتِرَاشِهِ الْمَندُوْبِ، لِأَنَّ الْمُبْطِلَ لَا يُغْتَفَرُ لِلْمَندُوْبِ.

وَيُغْتَفَرُ الْقُعُودُ الْيَسِيرُ بِقَدْرِ جَلْسَةِ الِاستِرَاحَةِ قَبْلَ السجودِ، وَبَعْدَ سَجْدَةِ التِّلَاوَةِ، وَبَعْدَ سلامِ إمامٍ مَسبُوقٍ فِي غَيرِ مَحَلِّ تَشهُّدِهِ.

และจะเสียละหมาดด้วยการเพิ่มรู่ก่นที่เป็นการกระทำโดยเจตนา ที่ไม่ได้เกิดจากการทำตามอิหม่าม เช่น เพิ่มรุกัวะอ์ หรือเพิ่มสุหยูด ถึงแม้จะยังไม่ถึงขั้นมีฏุ่มะอ์นีนะห์ในรุกัวะอ์หรือสุหยูดก็ตาม.

และนับเป็นสิ่งที่จะทำให้เสียละหมาด คือการที่คนนั่งละหมาดก้มลงจนหน้าผากของเขาตรงกับส่วนหน้าของหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา ถึงแม้การก้มลงเช่นนั้นจะเป็นการทำเพื่อให้เขาได้นั่งแบบตะวัรรุก หรือได้นั่งแบบอิฟติรอชที่เป็นสุนัตก็ตาม, (เพราะการก้มลงของคนนั่งละหมาดเช่นนั้นเป็นการเพิ่มรู่ก่นการรุกัวะอ์นั่นเอง) เพราะสิ่งที่ทำให้เสียละหมาดนั้นจะไม่ได้รับการให้อภัย เพื่อทำสิ่งที่เป็นสุนัต,

แต่จะได้รับการให้อภัยสำหรับการนั่งเล็กน้อยเท่าขนาดการนั่งพักอิสติรอฮะห์ ก่อนการสุหยูดและหลังจากสุหยูดติลาวะห์ และภายหลังสลามของอิหม่ามสำหรับคนมัสบูก ในที่ซึ่งไม่ใช่เป็นที่นั่งตะชะฮ์ฮุด (ครั้งแรก) ของคนมัสบูก.

أَمَّا وُقُوعُ الزِّيَادَةِ سَهْوًا أَوْ جَهْلًا عُذِرَ بِهِ فَلَا يَضُرُّ، كَزِيَادَةِ سُنَّةٍ نَحْوِ رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي غَيْرِ مَحَلِّهِ، أَوْ رُكْنٍ قَوْلِيٍّ كَالْفَاتِحَةِ، أَوْ فِعْلِيٍّ لِلْمُتَابَعَةِ، كَأَنْ رَكَعَ أَوْ سَجَدَ قَبْلَ إِمَامِهِ ثُمَّ عَادَ إِلَيْهِ.

(وَ) تَبْطُلُ (بِاعْتِقَادِ) أَوْ ظَنِّ (فَرْضٍ) مُعَيَّنٍ مِنْ فُرُوضِهَا (نَفْلًا) لِتَلَاعُبِهِ، لَا إِنِ اعْتَقَدَ الْعَامِّيُّ نَفْلًا مِنْ أَفْعَالِهَا فَرْضًا، أَوْ عَلِمَ أَنَّ فِيهَا فَرْضًا وَنَفْلًا وَلَمْ يُمَيِّزْ بَيْنَهُمَا، وَلَا قَصَدَ بِفَرْضٍ مُعَيَّنٍ النَّفْلِيَّةَ، وَلَا إِنِ اعْتَقَدَ أَنَّ الْكُلَّ فُرُوضٌ.

ส่วนการเพิ่มที่เกิดขึ้นโดยลืมหรือโดยไม่รู้ที่ศาสนายอมรับการไม่รู้นั้นได้ (คือเขาเพิ่งเข้ารับอิสลาม หรืออยู่ห่างไกลจากผู้รู้) ถือว่าไม่เกิดผลเสีย เช่น เพิ่มสิ่งที่เป็นสุนัตเสมือนยกสองมือขึ้นในที่ซึ่งไม่ใช่เป็นที่ของการยกมือ, หรือเพิ่มรู่ก่นที่เป็นคำพูดเช่นฟาติฮะห์ หรือรู่ก่นที่เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเพราะทำตามอิหม่ามของเขา เช่นการที่เขารุก๊วะอ์หรือสุหยูดก่อนอิหม่ามของเขา หลังจากนั้นเขาได้กลับไปทำตามอิหม่าม.

และถือว่าเสียละหมาดด้วยความเชื่อหรือค่อนข้างแน่ใจว่าฟัรฎู (รู่ก่น) หนึ่งที่แน่นอน จากบรรดาฟัรฎู (รู่ก่น) ว่าเป็นสุนัต เพราะถือว่าเขาทำล้อเล่น, แต่จะไม่เสียละหมาด ในกรณีที่ถ้าหากคนธรรมดาทั่วไปเชื่อว่าสุนัตอย่างหนึ่งจากบรรดาการกระทำของละหมาดว่าเป็นฟัรฎู หรือรู้ว่าในละหมาดมีทั้งฟัรฎู (รู่ก่น) และสุนัต โดยเขาไม่สามารถแยกได้ระหว่างทั้งสองนั้น (ว่าอะไรเป็นฟัรฎูอะไรเป็นสุนัต) และโดยเขาไม่ได้มุ่งไปยังฟัรฎู (รู่ก่น) ใดอย่างเจาะจงว่าเป็นสุนัต และจะไม่เสียละหมาดถ้าหากเขาเชื่อว่าการกระทำทั้งหมดในละหมาดนั้นเป็นฟัรฎู (รู่ก่น).

(تَنْبِيهٌ) وَمِنَ الْمُبْطِلِ أَيْضًا حَدَثٌ وَلَوْ بِلَا قَصْدٍ، وَاتِّصَالُ نَجِسٍ لَا يُعْفَى عَنْهُ إِلَّا إِنْ دَفَعَهُ حَالًا، وَانْكِشَافُ عَوْرَةٍ إِلَّا إِنْ كَشَفَهَا رِيحٌ فَسَتَرَ حَالًا، وَتَرْكُ رُكْنٍ عَمْدًا، وَشَكٌّ فِي نِيَةِ التَّحَرُّمِ أَوْ شَرْطٍ لَهَا مَعَ مُضِيِّ رُكْنٍ قَوْلِيٍّ أَوْ فِعْلِيٍّ أَوْ طُوْلِ زَمَنٍ. وَبَعْضُ الْقَوْلِيِّ كَكُلِّهِ مَعَ طُوْلِ زَمَنِ شَكٍّ، أَوْ مَعَ قِصَرِهِ، وَلَمْ يُعِدْ مَا قَرَأَهُ فِيْهِ.

ข้อพึงสังวรณ์ และนับว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ละหมาดมีผลใช้ไม่ได้อีกเช่นกันคือ การมีฮะดัษเกิดขึ้นแม้จะโดยไม่เจตนาก็ตาม, และการติดต่อกับนะญิสที่ศาสนาไม่ให้อภัย นอกจากเขาจะปัดนะญิสนั้นออกไปทันที, และการที่อวัยวะที่จำเป็นต้องปกปิดเปิดเผยออกมา นอกจากถ้าหากลมได้พัดทำให้อวัยวะเปิดเผยออกและเขาได้ปิดมันทันที, และการทิ้งรู่ก่นหนึ่งโดยเจตนา, และการสงสัยในการตั้งเจตนา (เนียต) ขณะตักบีร ตะฮัรรุม, หรือสงสัยในการทิ้งเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งของการเนียตพร้อมได้ผ่านรู่ก่นหนึ่งที่เป็นคำพูดหรือเป็นการกระทำไปแล้ว, หรือพร้อมกับเวลาที่เกิดความสงสัยนั้นได้ผ่านไปนาน, และการผ่านบางส่วนของรู่ก่นที่เป็นคำพูดนั้นเหมือนกับการผ่านทั้งหมดรู่ก่นนั้น

พร้อมกับเวลาที่เกิดสงสัยนั้นได้ผ่านไปนาน, หรือเวลาที่เกิดสงสัยนั้นผ่านไปไม่นานแต่เขาไม่ได้กลับไปยังสิ่งที่เขาได้อ่านไปแล้วในขณะที่เกิดสงสัยที่ผ่านไปไม่นานนั้น.

(ในฮาชิยะห์ อิอาน่าฏฏฏอลิบีน ได้สรุปว่า ละหมาดจะมีผลใช้ไม่ได้กรณีที่เขาสงสัยเนียตหรือเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งของเนียต ด้วยหนึ่งจากสามประการนี้คือ โดยได้ผ่านรู่ก่นหนึ่งไปแล้ว หรือเวลาได้ผ่านไปนานแม้เขาจะยังไม่ได้ทำรู่ก่นนั้นจนครบก็ตาม หรือเขาไม่ได้กลับไปยังสิ่งที่เขาได้อ่านในขณะที่สงสัย ถึงแม้เวลาจะผ่านไปไม่นาน และยังไม่ผ่านไปรู่ก่นหนึ่งก็ตาม. และถือว่าละหมาดจะมีผลใช้ได้ในกรณีที่เขานึกขึ้นได้ก่อนที่จะได้ทำรู่ก่นหนึ่ง หรือก่อนเวลาจะผ่านไปนาน และเขาได้กลับไปยังสิ่งที่เขาได้อ่านไปแล้วในขณะที่เกิดความสงสัย)

(فَرْعٌ) لَوْ أَخْبَرَهُ عَدْلُ رِوَايَةٍ بِنَحْوِ نَجِسٍ أَوْ كَشْفِ عَوْرَةٍ مُبْطِلٍ لَزِمَهُ قَبُولُهُ، أَوْ بِنَحوِ كلامٍ مُبطِلٍ فَلَا.

(وَنُدِبَ لِمُنفَرِدٍ رَأَى جَمَاعَةً) مَشْرُوعَةً (أَنْ يَقْلِبَ فَرْضَهُ) الْحَاضِرَ لَا الْفَائِتَ (نَفْلًا) مُطلَقًا، (وَيُسَلِّمَ مِنْ رَكعَتَيْنِ) إِذَا لَمْ يَقُمْ لِثَالِثَةٍ، ثُمَّ يَدخُلُ فِي الجماعةِ. نَعَمْ، إِنْ خَشِيَ فَوتَ الجماعةِ إِنْ تَمَّمَ رَكعَتَيْنِ اسْتُحِبَّ لَهُ قَطْعُ الصلاةِ وَاستئنافُهَا جَمَاعَةً. ذَكَرَهُ فِي الْمَجمُوعِ.

وَبَحَثَ البُلقِينِيُّ أَنَّهُ يُسَلِّمُ وَلَوْ مِنْ رَكْعَةٍ، أَمَّا إِذَا قَامَ لِثالثةٍ أَتَمَّهَا نَدْبًا إِنْ لَمْ يَخْشَ فَوتَ الجماعةِ، ثُمَّ يَدخُلُ فِي الجماعةِ.

แตกประเด็น ถ้าหากมีคนที่เชื่อถือได้ในการรายงาน ได้บอกเขาว่ามีเสมือนนะญิส หรืออวัยวะเปิด ที่ทำให้เสียละหมาด เขาจำเป็นต้องรับฟังคำพูดของคนที่เชื่อถือได้นั้น, หรือ (มีคนที่เชื่อถือได้ มาบอกเขา) เสมือน (เขาพูด) คำพูดที่ทำให้เสียละหมาด, ไม่จำเป็นที่เขาจะต้องรับฟังคำบอกเล่านั้น (เพราะคำพูดเป็นการกระทำของตัวเขาเอง).

และสุนัตให้ผู้ละหมาดคนเดียวที่เขาเห็นกลุ่มคนละหมาดญะมาอะห์ ซึ่งเป็นญะมาอะห์ถูกต้องตามบัญญัติศาสนา เปลี่ยนละหมาดฟัรฎูที่เขากำลังปฏิบัติอยู่ ซึ่งไม่ใช่เป็นละหมาดที่ขาดไป เป็นละหมาดสุนัตเฉยๆ (มุฏลัก) และให้เขาให้สลามหลังจากทำได้สองรอกาอัต เมื่อเขายังไม่ได้ลุกขึ้นเพื่อทำรอกาอัตที่สาม, หลังจากนั้นให้เขาเข้าไปร่วมละหมาดญะมาอะห์, กระนั้นก็ตาม ถ้าหากเขากลัวจะพลาดละหมาดญะมาอะห์ ถ้าหากเขาทำให้ครบสองรอกาอัต สุนัตให้เขาเลิกละหมาด และเริ่มละหมาดเป็นญะมาอะห์. ได้กล่าวเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์".

บุ้ลกีนีย์ได้ค้นคว้าพบว่า ให้เขาให้สลามแม้จะละหมาดไปได้หนึ่งรอกาอัตก็ตาม, ส่วนกรณีที่เขาได้ลุกขึ้นทำรอกาอัตที่สาม สุนัตให้เขาทำให้ครบถ้าหากเขาไม่กลัวว่าจะพลาดละหมาดญะมาอะห์ หลังจากนั้นจึงให้เขาเข้าไปทำละหมาดญะมาอะห์ (ถ้าหากกลัวให้เลิกละหมาด และเข้าไปร่วมญะมาอะห์).

فَصْلٌ فِي الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ

هُمَا لُغَةً : الإِعْلَامُ. وشَرْعًا : مَا عُرِفَ مِنَ الأَلفَاظِ الْمَشهُورَةِ فِيهِمَا.

وَالأَصلُ فيهما الإجماعُ الْمَسبُوقُ بِرُؤْيَةِ عَبدِ اللهِ بْنِ زَيْدٍ المشهورةِ لَيْلَةَ تَشَاوَرُوْا فِيْمَا يَجمَعُ النَاسَ، وهِيَ كَمَا فِي سُنَنِ أَبِي دَاوُدَ : عَنْ عَبدِ اللهِ أَنَّهُ قَالَ : لَمَّا أَمَرَ النبِيُّ صلى الله عليه وسلم بِالنَّاقُوسِ يُعْمَلُ لِيُضْرَبَ بِهِ لِلناسِ لِجَمْعِ الصلاةِ، طَافَ بِي وَأَنَا نَائِمٌ رَجُلٌ يَحمِلُ نَاقُوسًا فِي يَدِهِ فقُلْتُ: يَا عبدَ اللهِ أَتَبِيْعُ النَّاقُوسَ ؟ فَقَالَ : وَمَا تَصْنَعُ بِهِ؟ فقُلْتُ : نَدْعُوْ بِهِ إِلَى الصلاةِ . قَالَ : أَوَ لَا أَدُلُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ؟ فَقُلْتُ لَهُ : بَلَى. فَقَالَ : تَقُوْلُ : اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، إِلَى آخِرِ الأَذَانِ.

ตอนนี้
อธิบายเรื่องอะซานและอิกอมะห์

อะซานและอิกอมะห์ ตามหลักภาษาหมายถึง การประกาศ และตามบัญญัติศาสนา หมายถึงถ้อยคำที่รู้จักกันเป็นการแพร่หลายแล้วทั้งในอะซานและอิกอมะห์.

และหลักฐานในเรื่องอะซานและอิกอมะห์คืออิจมาอ์ (มติของปวงปราชญ์) ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังความฝันของอับดุลเลาะห์ บิน เซด ซึ่งรู้กันอย่างแพร่หลายในคืนที่พวกเขาได้ปรึกษาหารือกันในสิ่งที่จะใช้ทำให้ผู้คนมารวมตัวกัน, และความฝันในเรื่องอะซาน ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสุนันอะบูดาวูด เล่าจากอับดุลเลาะห์ว่าเขาได้กล่าวว่า เมื่อท่านนบี ศ็อลลั้ลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้ใช้ให้เคาะระฆัง (ในที่นี้หมายถึงท่อนไม้ยาว) ที่จะถูกทำขึ้นเพื่อใช้ตีมันเรียกผู้คนให้มารวมตัวกันละหมาด มีชายคนหนึ่งได้มาเดินวนเวียนรอบตัวฉันขณะนอนหลับ โดยเขาถือระฆังอยู่ในมือเขา ฉันได้กล่าวว่า โอ้บ่าวของอัลลอฮ์ ท่านจะขายระฆังใบนี้ให้ฉันไหม, เขากล่าวว่าท่านจะเอาระฆังไปทำอะไร ฉันตอบว่าเราจะใช้มันเรียกผู้คนไปละหมาด, เขาได้กล่าวว่า ฉันจะไม่แนะนำท่านให้ใช้สิ่งที่ดีกว่านี้หรือ ฉันจึงกล่าวแก่เขาว่า หามิได้ (โปรดแนะนำเถิด) เขาจึงได้กล่าวว่า ให้ท่านกล่าวว่า "อั้ลลอฮุอักบัร อั้ลลอฮุอักบัร" จนจบอะซาน.

ثُمَّ اسْتَأْخَرَ عَنِّيْ غَيْرَ بَعِيْدٍ ثُمَّ قَالَ: وَتَقُوْلُ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصلاةِ : اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ، إِلَى آخِرِ الإِقَامَةِ ... فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ النبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ فَقَالَ : إِنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٍّ إِنْ شَاءَ اللهُ. قُمْ مَعَ بِلَالٍ فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتَ فَلْيُؤَذِّنْ بِهِ فَإِنَّهُ أَنْدَى صَوْتًا مِنْكَ. فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَجَعَلْتُ أُلْقِيْهِ عَلَيْهِ فَيُؤَذِّنُ بِهِ.

فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ وَيَقُوْلُ : وَالَّذِيْ بَعَثَكَ بِالْحَقِّ يَا رسولَ اللهِ لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ مَا رَأَى. فَقَالَ صلى الله عليه وسلم : فَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

قِيْلَ: رَآهَا بِضْعَةَ عَشَرَ صَحَابِيًّا.

หลังจากนั้นชายคนนั้นได้ถอยหลังไปไม่ไกลจากฉัน แล้วกล่าวว่า และให้ท่านกล่าวขณะจะไปละหมาดว่า "อั้ลลอฮุอักบัร อั้ลลอฮุอักบัร" จนจบอิกอมะห์, เมื่อฉันตื่นนอนในตอนเช้าฉันได้ไปหาท่านนบี ศ็อลลั้ลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม และฉันได้เล่าให้ท่านทราบถึงสิ่งที่ฉันฝัน และท่านได้กล่าวว่า แท้จริงมันเป็นความฝันที่เป็นสัจธรรม ถ้าหากอัลลอฮ์ประสงค์ ท่านจงลุกขึ้นไปพร้อมกับบิลาลเถิด และจงสอนเขา ตามสิ่งที่ท่านฝัน และจงให้บิลาลอะซานตามนั้น เพราะเสียงของเขาดังกว่าท่าน ฉันได้ลุกขึ้นไปกับบิลาล ฉันได้เริ่มสอนสิ่งที่ฉันฝันให้เขา จากนั้นบิลาลได้อะซานตามที่ฉันได้สอน

ต่อมาอุมัร บิน ค็อตตอบ ได้ยินเสียงอะซานขณะเขาอยู่ในบ้านของเขา และเขาได้ออกจากบ้านโดยลากผ้าห่มของเขา และได้กล่าวว่า ขอสาบานต่อผู้ซึ่งได้แต่งตั้งท่านมาพร้อมด้วยสัจธรรม โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ ขอสาบานว่าแท้จริงฉันได้ฝันเช่นเดียวกับที่เขาฝัน ท่านนบี ศ็อลลั้ลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้กล่าวว่า มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์.

มีบางทรรศนะกล่าวว่า มีผู้ฝันเหมือนความฝันของอับดุลเลาะห์ บิน เซด นี้มากกว่าสิบคนจากบรรดาศอฮาบะห์.

وَقَدْ يُسَنُّ الْأَذَانُ لِغَيْرِ الصلاةِ، كَمَا فِي أُذُنِ الْمَهْمُوْمِ وَالْمَصْرُوْعِ وَالْغَضْبَانِ، وَمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ مِنْ إنسانٍ أَوْ بَهِيمَةٍ، وَعِنْدَ الْحَرِيقِ، وعِندَ تَغَوُّلِ الغَيْلَانِ – أَيْ تَمَرُّدِ الْجِنِّ.-

وَهُوَ وَالإِقامَةُ فِي أُذُنَي الْمَولُودِ وَخَلْفَ الْمُسَافِرِ

และแท้จริงสุนัตให้อะซาน เพื่ออย่างอื่นที่ไม่ใช่เพื่อละหมาด ดังเช่นอะซานในหูของคนที่โศกเศร้า คนที่ถูกญินเข้าสิง คนที่กำลังโกรธ และผู้ที่มีพฤติกรรมไม่ดีทั้งจากมนุษย์หรือสัตว์ และสุนัตให้อะซานขณะที่เกิดไฟไหม้ และขณะที่ถูกผีหลอก หมายถึง ถูกญินรังควาน

และสุนัตให้อะซานและอิกอมะห์ในหูทั้งสองข้างของทารกที่เกิดใหม่ (คืออะซานในหูขวาและอิกอมะห์ในหูซ้าย), และสุนัตให้อะซานข้างหลังคนเดินทาง.

(يُسَنُّ) عَلَى الكِفَايَةِ. وَيَحْصُلُ بِفِعْلِ الْبَعْضِ (أَذَانٌ وَإِقَامَةٌ) لِخَبَرِ الصحِيحَيْنِ : إِذَا حَضَرَتِ الصلاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ.

(لِذَكَرٍ وَلَوْ) صَبِيًّا، وَ (مُنْفَرِدًا وَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا) مِنْ غَيْرِهِ عَلَى الْمُعْتَمَدِ، خِلَافًا لِمَا فِي شَرْحِ مُسلِمٍ.

نَعَمْ، إِنْ سَمِعَ أَذَانَ الجماعةِ وَأَرَادَ الصلاةَ مَعَهُمْ لَمْ يُسَنَّ لَهُ عَلَى الْأَوْجَهِ
(لِمَكْتُوبَةٍ) وَلَوْ فَائِتَةً دُوْنَ غَيْرِهَا، كَالسُّنَنِ وَصَلاةِ الْجَنَازَةِ وَالْمَنْذُورَةِ.
وَلَوِ اقْتَصَرَ عَلَى أَحَدِهِمَا لِنَحْوِ ضِيْقِ وَقْتٍ فَالأَذَانُ أَوْلَى بِهِ.

และสุนัตแบบกิฟายะห์ (คือสุนัตโดยไม่เจาะจงบุคคล) และถือว่าได้ผลแล้วที่มีบางคนปฏิบัติ คือสุนัตให้อะซานและอิกอมะห์ เพราะมีฮะดีษศอเฮียะฮ์บุคอรีและมุสลิมที่ได้กล่าวว่า "เมื่อได้เวลาละหมาด ให้คนหนึ่งของพวกท่านจงอะซานให้แก่พวกท่านเถิด"

สุนัตให้ผู้ชายอะซานและอิกอมะห์ ถึงแม้จะเป็นเด็กก็ตาม และถึงแม้จะละหมาดคนเดียว และถึงแม้เขาจะได้ยินอะซานจากผู้อื่นแล้วก็ตามตามทรรศนะที่เป็น "มัวะอ์ตะมัด" ซึ่งต่างกับทรรศนะที่กล่าวไว้ใน "ชัรฮ์ มุสลิม" (ที่ว่าเมื่อได้ยินอะซานจากญะมาอะห์แล้วไม่มีบัญญัติให้เขาอะซานอีก),

กระนั้นก็ตามถ้าหากเขาได้ยินอะซานจากกลุ่มคนที่จะละหมาดญะมาอะห์และเขาต้องการจะไปละหมาดพร้อมกับพวกเขา ก็ไม่สุนัตให้เขาอะซานตามทรรศนะที่ "อัลเอาญะห์"

สุนัตให้อะซานและอิกอมะห์สำหรับละหมาดฟัรฎู ถึงแม้จะเป็นละหมาดฟัรฎูที่ขาดไปก็ตาม โดยไม่มีสุนัตให้แก่ละหมาดอื่นที่ไม่ใช่ละหมาดฟัรฎู เช่น บรรดาละหมาดสุนัตต่างๆ ละหมาดญะนาซะห์ และละหมาดที่บนบานไว้.

และถ้าหากเขาต้องการจำกัดกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดจากทั้งสองนั้น (คืออะซานและอิกอมะห์) เพราะเสมือนเวลาเหลือน้อย การจำกัดเฉพาะอะซานถือว่าดีที่สุด.

وَيُسَنُّ أَذَانَانِ لِصُبْحٍ وَاحِدٌ قَبْلَ الْفَجْرِ، وَآخَرُ بَعْدَهُ، فَإِنِ اقْتَصَرَ فَالْأَوْلَى بَعْدَهُ.
وَأَذَانَانِ لِلْجُمعَةِ، أَحَدُهُمَا بَعْدَ صُعُودِ الْخَطِيبِ الْمِنبَرَ وَالآخَرُ الَّذِيْ قَبْلَهُ إِنَّمَا أَحْدَثَهُ عُثْمَانُ رضي الله عنه لَمَّا كَثُرَ النَاسُ، فَاسْتِحبَابُهُ عِنْدَ الْحَاجَةِ كَأَنْ تَوَقَّفَ حُضُورُهُمْ عَلَيْهِ، وَإِلَّا لَكَانَ الْاِقْتِصَارُ عَلَى الاِتِّبَاعِ أَفضَلَ.

และสุนัตให้อะซานสองครั้งเพื่อละหมาดศุบฮิ ครั้งแรกก่อนแสงอรุณขึ้นและอีกครั้งหนึ่งภายหลังจากแสงอรุณขึ้น,ดังนั้นถ้าหากเขาต้องการจำกัดจะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด, การอะซานหลังจากแสงอรุณขึ้นถือว่าเป็นสิ่งดีเลิศ.

และสุนัตให้อะซานสองครั้งเพื่อละหมาดวันศุกร์ ครั้งหนึ่งจากในสองครั้งคือหลังจากคอฏีบขึ้นบนมิมบัร และอีกครั้งหนึ่งคืออะซานก่อนจากนั้น, แท้จริงอุสมาน ร่อฎิยั้ลลอฮุอันฮู ได้ริเริ่มให้มีการอะซานครั้งแรกขึ้นเมื่อมีผู้คนมากขึ้น ดังนั้นการอะซานอีกครั้งหนึ่ง (คือการอะซานครั้งแรก) นี้

จึงกลายเป็นสุนัต ขณะเมื่อมีความจำเป็น เช่น การมาของผู้คนต้องอาศัยการอะซานครั้งแรกนี้. และถ้ามิเช่นนั้น (คือการมาของผู้คนไม่ต้องรอคอยอะซานครั้งแรก) การจำกัดด้วยการปฏิบัตตามซุนนะห์ (คืออะซานครั้งที่สอง) นั้นถือว่าดีเลิศ.

(وَ) سُنَّ (أَنْ يُؤَذِّنَ لِلْأُوْلَى) فَقَطْ (مِنْ صَلَوَاتٍ تَوَالَتْ) كَفَوَائِتَ وَصَلَاتَيْ جَمْعٍ وَفَائِتَةٍ، وَحَاضِرَةٍ دَخَلَ وَقْتُهَا قَبْلَ شُرُوعِهِ فِي الْأَذَانِ.

(وَيُقِيْمَ لِكُلٍّ) مِنْهَا لِلْاِتِّبَاعِ.

(وَ) سُنَّ (إِقَامَةٌ لِأُنْثَى) سِرًّا، وَخُنْثَى فَإِنْ أَذَّنَتْ لِلنِّسَاءِ سِرًّا لَمْ يُكْرَهْ، أَوْ جَهْرًا حَرُمَ.

และสุนัตให้อะซานเฉพาะละหมาดแรกเท่านั้นจากบรรดาละหมาดที่ทำติดต่อกัน เช่น บรรดาละหมาดที่ขาดไป (ที่นำมาชดใช้ติดต่อกัน), และละหมาดทั้งสองที่นำมาละหมาดรวมในเวลาเดียวกัน (โดยไม่คำนึงว่าเป็นละหมาดรวมก่อนหรือรวมหลัง) และละหมาดที่ขาดไปกับละหมาดประจำเวลาที่เข้าเวลาของละหมาดประจำเวลาก่อนที่เขาจะเริ่มอะซาน.

และสุนัตให้อิกอมะห์สำหรับทุกละหมาดจากบรรดาละหมาดเหล่านั้น เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์

และสุนัตให้ผู้หญิงอิกอมะห์ค่อยๆ และสุนัตให้คุนซาอิกอมะห์ละหมาด (ของตนเองหรือของพวกผู้หญิง), และถ้าหากผู้หญิงได้อะซานเบาๆเพื่อละหมาดของพวกผู้หญิง ไม่ถือเป็นการมักรูห์, หรือได้อะซานดัง ถือเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม).

(وَيُنَادَى لِجَمَاعَةٍ) مَشْرُوعَةٍ (فِي نَفْلٍ) كَعِيْدٍ وَتَرَاوِيْحَ وَوِتْرٍ أُفْرِدَ عَنْهَا بِرَمَضَانَ وَكُسُوْفٍ.

(اَلصَّلَاةَ) بِنَصْبِهِ إِغْرَاءً، وَرَفْعِهِ مُبْتَدَأً، (جَامِعَةً) بِنَصْبِهِ حَالًا، وَرَفْعِهِ خَبَرًا لِلْمَذْكُوْرِ.

وَيُجْزِئُ : اَلصَّلَاةُ اَلصَّلَاةُ، وَهَلُمُّوْا إِلَى الصَّلَاةِ.

وَيُكْرَهُ : حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ.

وَيَنْبَغِي نَدْبُهُ عِنْدَ دُخُولِ الْوَقْتِ وَعِندَ الصلاةِ لِيَكونَ نَائِبًا عَنِ الأَذانِ وَالإِقامةِ

وَخَرَجَ بِقَوْلِيْ لِجَمَاعَةٍ مَا لَا يُسَنُّ فِيْهِ الْجَمَاعَةُ، وَمَا فُعِلَ فُرَادَى،

وَبِنَفْلٍ مَنْذُوْرَةٌ وَصَلَاةُ جَنَازَةٍ.

และสุนัตให้ประกาศเพื่อทำละหมาดรวมกันเป็นญะมาอะห์ที่ถูกบัญญัติ ในละหมาดที่เป็นสุนัต เช่น ละหมาดอีด ละหมาดตะรอเวียะฮ์ และละหมาดวิตร์ ที่ถูกแยกออกไปจากละหมาดตะรอเวียะฮ์ ในรอมาฎอน และละหมาดสุริยคราสและจันทรคราส.

โดยให้ประกาศว่า "อัศศอลาต้า" ด้วยสระฟัตฮะห์ในสำนวน อิฆรออ์ จงมาละหมาด และ "อัศศอลาตู้" ด้วยสระดอมมะห์ เป็นคำเริ่ม มุบต้าดาอ์ เป็นการละหมาด "ญามิอ้าตัน" ด้วยสระฟัตฮะห์ เป็นการขยายอาการ จงมาละหมาด ในสภาพรวมกัน, "ญามิอ้าตุน" ด้วยสระดอมมะห์ เป็นคำขยายความของคำว่า เป็นการละหมาด รวมกัน.

และถือว่าได้ผลของสุนัตแล้ว การประกาศว่า "อัศศอลาห์ อัศศอลาห์" ละหมาด ละหมาด และ "ฮ่าลุมมู อิลัศศอลาห์" ท่านทั้งหลายจงมาละหมาด.

และมักรูห์ที่จะใช้คำประกาศว่า "ฮัยย่าอ้าลัศศอลาห์" จงมุ่งหน้ามาละหมาดเถิด.

และสมควรเป็นสุนัตให้ประกาศขณะเมื่อเข้าเวลาและขณะที่จะละหมาด เพื่อคำประกาศนั้นจะได้เป็นคำแทนอะซานและอิกอมะห์.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "เพื่อทำละหมาดรวมกันเป็นญะมาอะห์" คือละหมาดที่ไม่มีสุนัตให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ และละหมาดที่ทำลำพังคนเดียว.

และไม่เข้าอยู่ในคำพูดของข้าพเจ้าที่ว่า "ละหมาดสุนัต" คือละหมาดที่ถูกบนบานไว้และละหมาดญะนาซะห์.

(وَشُرِطَ فِيهِمَا) أي فِي الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ.

(تَرتِيبٌ) أي الترتيبُ الْمَعروفُ فِيهِمَا، لِلْاتِّبَاعِ. فَإِنْ عَكَسَ وَلَوْ نَاسِيًا لَمْ يَصِحَّ وَلَهُ الْبِنَاءُ عَلَى الْمُنتَظِمِ مِنْهُمَا. وَلَوْ تَرَكَ بَعضَهُمَا أَتَى بِهِ مَعَ إِعَادَةِ مَا بَعْدَهُ.

(وَوَلَاءٌ) بَيْنَ كَلِمَاتِهِمَا. نَعَمْ، لَا يَضُرُّ يَسِيرُ كَلَامٍ وَسُكُوتٌ وَلَوْ عَمْدًا.

และได้ถูกตั้งเป็นเงื่อนไขในการอะซานและอิกอมะห์ว่า จะต้องเรียบเรียงกันตามลำดับ หมายถึงการเรียบเรียงตามลำดับซึ่งเป็นที่รู้กันดีอยู่แล้วในอะซานและอิกอมะห์. เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์. ดังนั้นถ้าหากทำกลับกัน ถึงแม้โดยลืม (ด้วยการเอาครึ่งสองไปไว้ก่อนครึ่งแรกถือว่าใช้ไม่ได้ทั้งอะซานและอิกอมะห์), และอนุญาตให้เขาทำต่อไปได้ตามลำดับ (ด้วยการต่อจากครึ่งแรกที่เขาได้นำไปไว้หลังแต่การเริ่มอะซานและอิกอมะห์ใหม่ถือว่าดีกว่า), และถ้าหากเขาได้ละทิ้งบางส่วนของทั้งสอง (คือบางส่วนของอะซานและอิกอมะห์) ให้เขานำส่วนที่ทิ้งไปมาทำพร้อมทั้งต้องกลับไปทำสิ่งที่อยู่หลังจากนั้นด้วย.

และมีเงื่อนไขว่าจะต้องติดต่อกันระหว่างถ้อยคำของทั้งสอง (คือถ้อยคำของอะซานและอิกอมะห์), กระนั้นก็ตามถือว่าไม่ก่อให้เกิดผลเสียด้วยการพูดและหยุดนิ่งคั่นเล็กน้อย ถึงแม้จะโดยเจตนาก็ตาม.

وَيُسَنُّ أَنْ يَحْمَدَ سِرًّا إِذَا عَطَسَ، وَأَنْ يُؤَخِّرَ رَدَّ السَّلَامِ وَتَشمِيتَ العَاطِسِ إِلَى الفَرَاغِ.
(وَجَهْرٌ) إِنْ أَذَّنَ أَوْ أَقَامَ (لِجَمَاعَةٍ)، فَيَنْبَغِي إِسْمَاعُ وَاحِدٍ جَمِيعَ كَلِمَاتِهِ.
أَمَّا الْمُؤَذِّنُ أَوِ الْمُقِيمُ لِنَفْسِهِ فَيَكْفِيْهِ إِسْمَاعُ نَفْسِهِ فَقَطْ.

และสุนัตให้เขากล่าวคำ "อัลฮัมดุ้ลิ้ลลาห์" เบาๆ เมื่อเขาจาม, และสุนัตให้เขาร่นการตอบสลาม และตอบรับคำกล่าวของผู้ที่จามออกไปจนเสร็จ.

และมีเงื่อนไขว่าต้องส่งเสียงดัง ถ้าหากเขาอะซานหรืออิกอมะห์ให้แก่กลุ่มคน ดังนั้นที่ดีแล้ว ควร (หมายถึงจำเป็นต้อง) ทำให้คนหนึ่งได้ยินถ้อยคำทั้งหมดของเขา.

ส่วนผู้อะซานหรือผู้อิกอมะห์ ให้แก่ตัวของเขาเอง ถือว่าเพียงพอแล้วการให้ตัวเองได้ยินเท่านั้น.

(وَوَقْتٌ) أي دُخُولُهُ (لِغَيرِ أَذَانِ صُبْحٍ) لِأَنَّ ذَلِكَ لِلْإِعْلَامِ، فَلَا يَجُوزُ وَلَا يَصِحُّ قَبْلَهُ. أَمَّا أَذانُ الصبحِ فَيَصِحُّ مِنْ نِصْفِ اللَّيْلِ.
(وَسُنَّ تَثْوِيْبٌ) لِأَذَانَيْ (صُبْحٍ، وَهُوَ أَنْ يَقُولَ بَعْدَ الْحَيْعَلَتَيْنِ : اَلصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ، مَرَّتَيْنِ).
وَيُثَوِّبُ لِأَذانِ فَائِتَةِ صُبْحٍ، وَكُرِهَ لِغَيْرِ صُبْحٍ.

และมีเงื่อนไขเรื่องเวลา หมายความว่าต้องเข้าเวลาสำหรับอะซานที่ไม่ใช่อะซานละหมาดศุบฮิ, เพราะอะซานและอิกอมะห์เป็นการประกาศ (ละหมาดหรือบอกเวลา) ดังนั้นจึงไม่อนุญาต และมีผลใช้ไม่ได้การอะซานและอิกอมะห์ก่อนเข้าเวลา, ส่วนการอะซานละหมาดศุบฮิ ถือว่ามีผลใช้ได้ตั้งแต่ครึ่งคืน.

และสุนัตให้กล่าวคำ ตัษวีบ สำหรับการอะซานทั้งสองครั้งของละหมาดศุบฮิ คือการที่เขากล่าวภายหลังจากกล่าว คำ "ฮัยย่าอะลัศศอลาห์ และคำว่า ฮัยย่าอ้าลั้ลฟาลาห์" แล้วว่า "อัศศอลาตู้คอยรุนมินั้ลเนาม์" แปลว่า ละหมาดนั้นดีกว่าการนอน กล่าวสองครั้ง

และให้กล่าวคำ ตัษวีบ ในอะซานของละหมาดศุบฮิที่ขาดไป, และมักรูห์กล่าวตัษวีบ ในอะซานของละหมาดอื่นที่ไม่ใช่ละหมาดศุบฮิ.

(وَتَرْجِيْعٌ) بِأَنْ يَأْتِيَ بِكَلِمَتَيِ الشَّهَادَتَيْنِ مَرَّتَيْنِ سِرًّا، أي بِحَيْثُ يَسمَعُ مَنْ قَرُبَ مِنْهُ عُرْفًا قَبْلَ الْجَهرِ بِهِمَا لِلْاِتِّبَاعِ، وَيَصِحُّ بِدُونِهِ.
(وَجَعْلُ مَسَبِّحَتَيْهِ بِصِمَاخَيْهِ) فِي الأَذَانِ دُوْنَ الإِقامةِ، لِأَنَّهُ أَجمَعُ لِلصَّوْتِ.
قال شيخُنَا : إِنْ أَرَادَ رَفْعَ الصوتِ بِهِ، وَإِنْ تَعَذَّرَتْ يَدٌ جَعَلَ الأُخْرَى، أَوْ سَبَّابَةٌ سُنَّ جَعْلُ غَيرِهَا مِنْ بَقِيَةِ الأَصَابِعِ.

และสุนัตให้กล่าว ตัรญีอ์ ด้วยการนำสองก้าลิมะห์ชะฮาดะห์ มากล่าวเบาๆ อย่างละสองครั้ง (รวดเดียว) โดยให้คนที่อยู่ใกล้กับเขาตามประเพณีได้ยิน ก่อนที่จะกล่าวดังๆ ด้วยสองก้าลิมะห์ชะฮาดะห์นั้น, เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์. และถือว่าการอะซานมีผลใช้ได้ โดยไม่มีการกล่าว ตัรญีอ์.

และสุนัตให้เอานิ้วชี้ทั้งสองข้างของเขาไว้ในช่องหูในการอะซาน โดยไม่ต้องทำเช่นนี้ในการอิกอมะห์ เพราะการทำเช่นนี้จะทำให้เสียงดังขึ้น.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า ที่สุนัตให้ทำดังกล่าวนั้นถ้าหากเขาต้องการส่งเสียงให้ดังด้วยการอะซาน และถ้าหากมือข้างหนึ่งของเขาทำไม่ได้ ก็ให้ใช้มืออีกข้างหนึ่ง, และถ้าหากนิ้วชี้ทำไม่ได้ ก็ให้ใช้นิ้วอื่นจากบรรดนิ้วมือ,

(وَ) سُنَّ (فِيهِمَا) أي فِي الأَذانِ وَالإِقامَةِ (قِيَامٌ) وَأَنْ يُؤَذِّنَ عَلَى مَوضِعٍ عَالٍ، وَلَوْ لَمْ يَكُنْ لِلمَسجِدِ مَنَارَةٌ سُنَّ بِسَطْحِهِ ثُمَّ بِبَابِهِ. (وَاستِقْبَالٌ) لِلقِبلَةِ، وَكُرِهَ تَركُهُ.

(وَتَحوِيلُ وَجْهِهِ) لَا الصَّدْرِ (فِيهِمَا يَمِينًا) مَرَّةً (فِي حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ) فِي الْمَرَّتَيْنِ، ثُمَّ يَرُدُّ وَجْهَهُ لِلقِبلَةِ (وَشِمَالًا) مَرَّةً (فِي حَيَّ عَلَى الفَلَاحِ) فِي الْمَرَّتَيْنِ، ثُمَّ يَرُدُّ وَجْهَهُ لِلقِبلَةِ.

وَلَوْ لِأَذَانِ الْخُطبَةِ أَوْ لِمَنْ يُؤَذِّنُ لِنَفسِهِ. وَلَا يَلتَفِتُ فِي التَّثوِيبِ، عَلَى نِزَاعٍ فِيْهِ.

และสุนัตในการอะซานและอิกอมะห์นั้นคือให้ยืน และสุนัตให้อะซานบนที่สูง, และถ้าหากมัสยิดไม่มีหออะซาน สุนัตให้อะซานบนดาดฟ้าของมัสยิด ถัดจากนั้นให้อะซานที่ประตูมัสยิด. และสุนัตให้หันหน้าไปทางกิบละห์ (ในการอะซานและอิกอมะห์) และการทิ้งการหันหน้าไปทางกิบละห์นั้นถือเป็นมักรูห์

และสุนัตให้หันใบหน้าของเขา (ผู้อะซานและผู้อิกอมะห์) ไม่ใช่หันหน้าอก (ในการอะซานและอิกอมะห์) ไปทางด้านขวาครั้งหนึ่งในขณะกล่าว "ฮัยย่าอ้าลัศศอลาห์" แปลว่าจงมุ่งมาละหมาดในการกล่าวทั้งสองครั้ง หลังจากนั้นให้หันหน้าของเขากลับมาสู่กิบละห์. และหันไปทางซ้ายครั้งหนึ่งในขณะกล่าว "ฮัยย่าอ้าลั้ลฟ้าลาห์" แปลว่าจงมุ่งมาสู่ชัยชนะ ในการกล่าวทั้งสองครั้ง หลังจากนั้นให้หันหน้าของเขากลับมาสู่กิบละห์.

(สุนัตให้หันหน้า) ถึงแม้จะเป็นการอะซานคุตบะห์ก็ตาม หรือสำหรับผู้ที่อะซานให้แก่ตัวเขาเองก็ตาม. และไม่ต้องหันใบหน้าในการกล่าวคำ ตัษวีบ โดยมีการขัดแย้งกันในเรื่องนี้

(تَنبِيْهٌ) يُسَنُّ رَفْعُ الصَّوْتِ بِالأَذَانِ لِمُنفَرِدٍ فَوْقَ مَا يُسمِعُ نَفْسَهُ، وَلِمَنْ يُؤَذِّنُ لِجَمَاعَةٍ فَوْقَ مَا يُسمِعُ وَاحِدًا مِنْهُمْ، وَأَنْ يُبَالِغَ كُلٌّ فِي جَهْرٍ بِهِ لِلْأَمْرِ بِهِ، وَخَفْضِهِ بِهِ فِي مُصَلًّى أُقِيْمَتْ فِيْهِ جَمَاعَةٌ وَانصَرَفُوْا، وَتَرْتِيْلُهُ، وَإِدْرَاجُ الإِقَامَةِ، وَتَسْكِيْنُ رَاءِ التَّكْبِيْرِ الْأُوْلَى. فَإِنْ لَمْ يَفْعَلْ فَالْأَفْصَحُ الضَّمُّ. وَإِدْغَامُ دَالِّ مُحَمَّدٍ

فِي رَاءِ رَسُولِ اللهِ لِأَنَّ تَرْكَهُ مِنَ اللَّحْنِ الْخَفِيِّ. وَيَنْبَغِي النُّطْقُ بِهَاءِ الصَّلَاةِ، وَيُكْرَهَانِ مِنْ مَحْدِثٍ وَصَبِيٍّ وَفَاسِقٍ. وَلَا يَصِحُّ نَصْبُهُ،

وَهُمَا أَفضَلُ مِنَ الإِمَامَةِ لِقولِهِ تعالى: * (وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللهِ) * قَالَتْ عَائِشَةُ رضي الله عنها : هُمُ الْمُؤَذِّنُوْنَ. وَقِيْلَ : هِيَ أَفْضَلُ مِنْهُمَا، وَفُضِّلَتْ مِنْ أَحَدِهِمَا بِلَا نِزَاعٍ

ข้อพึงสังวรณ์ สุนัตให้ส่งเสียงดังในการอะซาน สำหรับผู้ที่ละหมาดคนเดียวเกินกว่าสิ่งที่ทำให้ตัวเองได้ยิน, และสำหรับผู้ที่ละหมาดหลายคนเป็นญะมาอะฮ์นั้นให้ส่งเสียงดังเกินกว่าที่คนหนึ่งของพวกเขาได้ยิน, และสุนัตให้ทุกคน (ทั้งผู้ที่อะซาน ละหมาดคนเดียวและผู้ที่อะซานละหมาดญะมาอะฮ์) นั้นส่งเสียงดังมากในการอะซานเพราะมีคำสั่งให้ทำเช่นนั้นและสุนัตให้เขาลดเสียงดังของอะซานลง ในที่ละหมาดที่ได้มีการละหมาดญะมาอะห์ในที่นั้นแล้วและพวกเขาได้กลับไปแล้ว, และสุนัตให้อะซานช้าๆ ชัดถ้อยชัดคำ (ตัรตีล), และสุนัตให้อิกอมะห์เร็วๆ, และสุนัตให้อ่านด้วยสระ สุกูนที่อักษรรออ์ของตักบีรแรก, ดังนั้นถ้าหากเขาไม่อ่านด้วยสระสุกูน การอ่านด้วยสระฎอมมะห์ถือว่าฉะฉานที่สุด, และสุนัตให้ควบ (อิดฆอม) อักษรดาลที่คำ "มุฮัมหมัด" เข้าไปในอักษร รออ์ ที่คำว่า "ร่อซูลุ้ลลอฮ์" เพราะการทิ้งการอ่านควบนั้นถือว่าเป็นการอ่านผิดที่ซ่อนเร้น และที่ดีให้ออกเสียงอักษรฮาอ์ ที่คำว่า "อัศศอลาห์" และมักรูห์การอะซานและอิกอมะห์จากผู้มีฮะดัษ จากเด็ก และคนฟาซิก (คนประพฤติชั่ว), และการแต่งตั้งเด็กและคนฟาซิกให้มีหน้าที่อะซานนั้นถือว่ามีผลใช้ไม่ได้.

การทำหน้าที่อะซานและอิกอมะห์นั้นดีกว่าการทำหน้าที่เป็นอิหม่าม เพราะคำดำรัสของอัลลอฮ์ตาอาลา ที่มีว่า "ใครเล่าที่จะมีคำพูดดีกว่าผู้ที่ประกาศเชิญชวนสู่อัลลอฮ์" อาอิชะห์ ร่อฏิยั้ลลอฮู่อันฮาได้กล่าวว่า พวกเขาคือบรรดผู้ที่ทำหน้าที่อะซาน. และบางทรรศนะกล่าวว่า หน้าที่การเป็นอิหม่ามดีเลิศกว่าการทำหน้าที่อะซานและอิกอมะห์ และหน้าที่การเป็นอิหม่ามนั้นเป็นเลิศกว่าอย่างใดอย่างหนึ่งจากในสองนั้น โดยไม่มีข้อโต้แย้ง

(وَ) سُنَّ (لِسَامِعِهِمَا) سَمَاعًا يُمَيِّزُ الْحُرُوفَ، وَإِلَّا لَمْ يُعْتَدَّ بِسَمَاعِهِ - كَمَا قَالَ شيخُنَا.- آخِرًا (أَنْ يَقُوْلَ وَلَوْ غَيْرَ مُتَوَضِّئٍ) أَوْ جُنُبًا أَوْ حَائِضًا - خِلَافًا لِلسُّبْكِيِّ فِيْهِمَا - أَوْ مُسْتَنْجِيًا فِيْمَا يَظْهَرُ، (مِثْلَ قَوْلِهِمَا إِنْ لَمْ يَلْحَنَا لَحْنًا يُغَيِّرُ الْمَعْنَى) فَيَأْتِيْ بِكُلِّ كَلِمَةٍ عَقِبَ فَرَاغِهِ مِنْهَا، حَتَّى فِي التَّرْجِيْعِ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْهُ.

وَلَوْ سَمِعَ بَعْضَ الأَذَانِ أَجَابَ فِيْهِ وَفِيْمَا لَمْ يَسْمَعْهُ.

وَلَوْ تَرَتَّبَ الْمُؤَذِّنُوْنَ أَجَابَ الْكُلَّ وَلَوْ بَعْدَ صَلَاتِهِ. وَيُكْرَهُ تَرْكُ إِجَابَةِ الأَوَّلِ .

และสุนัตให้ผู้ได้ยินอะซานและอิกอมะห์ ที่เป็นการได้ยินชนิดที่สามารถแยกแยะอักษรได้ และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากแยกแยะอักษรไม่ได้) จะไม่ถือว่าเขาได้ยิน ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวไว้ล่าสุด.

คือให้ผู้ได้ยินกล่าว ถึงแม้เขาจะไม่มีน้ำละหมาดหรือมีญุนุบหรือมีเลือดประจำเดือนก็ตาม เป็นทรรศนะที่ต่างกับชุบกียในสองคนนี้ (คือคนญุนุบกับสตรีที่มีเลือดประจำเดือน) หรือเป็นผู้กำลังทำความสะอาดจากการขับถ่าย ตามทรรศนะที่ซอฮิร.

คือให้ผู้ได้ยินกล่าวเหมือนที่ผู้อะซานและผู้อิกอมะห์กล่าว ถ้าหากเขาทั้งสองไม่ได้อะซานและอิกอมะห์ผิดถึงขั้นที่ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลง ดังนั้นให้ผู้ได้ยินนำมากล่าวทุกๆคำ ถัดจากผู้อะซานหรือผู้อิกอมะห์กล่าวเสร็จจากคำนั้นๆ แม้ในการกล่าวคำตัรญีอ์ก็ตาม และถึงแม้เขาจะไม่ได้ยินมันก็ตาม (เป็นการกล่าวตามไปกับสิ่งที่เขาได้ยิน),

และถ้าหากเขาได้ยินบางส่วนของอะซาน ให้เขากล่าวตอบทั้งในส่วนที่เขาได้ยิน และในส่วนที่เขาไม่ได้ยิน

และถ้าหากผู้อะซานทำการอะซานเรียงกันหลายคน ให้เขาตอบคำอะซานของทุกคน ถึงแม้ภายหลังจากเขาได้ละหมาดแล้วก็ตาม, และถือเป็นการมักรูห์การละเลยไม่ตอบคำกล่าวอะซานของผู้อะซานคนแรก.

وَيَقْطَعُ لِلْإِجَابَةِ الْقِرَاءَةَ وَالذِّكْرَ وَالدُّعَاءَ.

وَتُكْرَهُ لِمُجَامِعٍ وَقَاضِي حَاجَةٍ، بَلْ يُجِيْبَانِ بَعْدَ الفَرَاغِ، كَمُصَلٍّ إِنْ قَرُبَ الفَصْلُ، لَا لِمَنْ بِحَمَّامٍ، وَمَنْ بَدَنُهُ مَا عَدَا فَمَهُ نَجِس وَإِنْ وَجَدَ مَا يَتَطَهَّرُ بِهِ.

(إِلَّا فِي حَيْعَلَاتٍ فَيُحَوْقِلُ) الْمُجِيْبُ، أي يَقُولُ فِيْهَا : لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ. أي لَا تَحَوُّلَ عَنْ مَعصِيَةِ اللهِ إِلَّا بِهِ وَلَا قُوَّةَ عَلَى طَاعَتِهِ إِلَّا بِمَعُونَتِهِ.

และสุนัตให้ผู้ได้ยินเลิกจากการอ่านอัลกุรอาน เลิกซิกรุ้ลเลาะห์ และเลิกขอดุอาอ์ เพื่อตอบคำอะซานและอิกอมะห์.

และการตอบคำกล่าวนั้นเป็นมักรูห์แก่ผู้กำลังร่วมประเวณี ผู้ที่กำลังขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ แต่ให้คนทั้งสองนี้ตอบคำกล่าวภายหลังจากเสร็จกิจแล้ว, เช่นเดียวกับผู้ที่ละหมาดถ้าหากคั่นกันไม่นาน. แต่ไม่มักรูห์ที่จะตอบคำกล่าว สำหรับผู้อยู่ในห้องอาบน้ำ (ฮัมมาม) และคนที่ร่างกายของเขาเต็มไปด้วยนะญิส ยกเว้นปากของเขาเท่านั้นถึงแม้จะมีสิ่งที่จะใช้ทำความสะอาดก็ตาม

ยกเว้นในคำกล่าว "ฮัยย่าอ้าลัศศอลาห์" และ "ฮัยย่าอ้าลั้ลฟ้าลาห์" ให้ผู้ตอบกล่าวในคำดังกล่าวว่า "ลาเฮาล่า ว่าลากู้ว่าต้า อิ้ลลา บิ้ลลาฮิ้ล อ่าลียิ้ล อะซีม" หมายความว่า ไม่มีการหันเหออกจากการทำความชั่วต่ออัลลอฮ์ได้ เว้นแต่ด้วยพระองค์ และไม่มีพลังที่จะทำความดีต่อพระองค์ได้ เว้นแต่ด้วยความช่วยเหลือของพระองค์ (ผู้ทรงสูงส่งผู้ทรงยิ่งใหญ่).

(وَيُصَدِّقُ) أي يَقُولُ : صَدَقْتَ وَبَرِرْتَ، مَرَّتَيْنِ . أي صِرْتَ ذَا بِرٍّ، أي خَيْرٍ كَثِيرٍ.

(إِنْ ثَوَّبَ) أي يَأْتِي بِالتَّثْوِيبِ فِي الصُّبْحِ. وَيَقُولُ فِي كَلِمَتَيِ الْإِقَامَةِ : أَقَامَهَا اللهُ وَأَدَامَهَا وَجَعَلَنِيْ مِنْ صَالِحِيْ أَهْلِهَا.

(وَ) سُنَّ (لِكُلٍّ) مِنْ مُؤَذِّنٍ وَمُقِيْمٍ وَسَامِعِهِمَا (أَنْ يُصَلِّيَ) وَيُسَلِّمَ (عَلَى النَّبِيِّ) صلى الله عليه وسلم (بَعْدَ فَرَاغِهِمَا)، أي بَعْدَ فَرَاغِ كُلٍّ مِنْهُمَا إِنْ طَالَ فَصْلٌ بَيْنَهُمَا، وَإِلَّا فَيَكْفِي لَهُمَا دُعَاءٌ وَاحِدٌ.

(ثُمَّ) يَقُولُ كُلٌّ مِنْهُمْ رَافِعًا يَدَيْهِ : (اَللّٰهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ) أي الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ، (إِلَى آخِرِهِ).

และให้ผู้ได้ยินอะซานกล่าวคำว่า "ศอดักต้า ว่าบ้าริรต้า" สองครั้ง ท่านพูดถูกต้องแล้ว ท่านได้รับความดีแล้วหมายถึงความดีอันมากมาย.

ถ้าหากผู้อะซานกล่าวคำ ตัษวีบ (อัศศอตู้คอยรุนมินั้ลเนาม์) หมายถึงเขาได้นำคำ ตัษวีบ มากล่าวในละหมาดศุบฮิ

และให้ผู้ได้ยินกล่าวในสองคำอิกอมะห์ (ก็อดกอม่าติศศอลาตู้ ก็อดกอม่าติศศอลาตู้) ว่า "อ้ากอม่าฮั้ลลอฮู่ ว่าอ้าดาม่าฮา ว่าญ่าอ้าล่านีย์ มิน ศอลี่ฮี อะห์ลี่ฮา" ขออัลลอฮ์ได้โปรดให้ละหมาดดำรงอยู่และคงอยู่ตลอดไป และได้โปรดให้ฉันเป็นผู้หนึ่งจากบรรดาผู้มีคุณธรรมของชาวละหมาด.

และสุนัตให้ทุกคน (ทั้งผู้อะซาน ผู้อิกอมะห์ และผู้ได้ยิน) กล่าวศอลาวาตขอพรและความสันติให้ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ภายหลังเสร็จจากการอะซานและอิกอมะห์แล้ว หมายถึงเสร็จจากทุกอะซานและอิกอมะห์ ถ้าหากมีระยะเวลาห่างกันนานระหว่างอะซานกับอิกอมะห์ และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากไม่ห่างกันนาน) การขอดุอาเพียงครั้งเดียวสำหรับอะซานและอิกอมะห์ก็ถือว่าเพียงพอแล้ว.

หลังจากนั้นให้ทุกคน (จากผู้อะซาน ผู้อิกอมะห์ และผู้ได้ยิน) กล่าวพร้อมยกมือทั้งสองของเขาว่า "อั้ลลอฮุมม่า ร๊อบบ้า ฮาซิฮิด ดะอ์ว่าติ... จนจบ. ข้าแด่อัลลอฮ์ผู้เป็นเจ้าของคำเชิญชวนนี้ หมายถึงคำอะซานและอิกอมะห์.

تَتِمَّتُهُ : التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُوْدًا الَّذِيْ وَعَدْتَهُ.
وَالْوَسِيْلَةُ هِيَ أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ. وَالْمَقَامُ الْمَحْمُوْدُ مَقَامُ الشَّفَاعَةِ فِي فَصْلِ الْقَضَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.
وَيُسَنُّ أَنْ يَقُوْلَ بَعْدَ أَذَانِ الْمَغرِبِ : اَللّٰهُمَّ هَذَا إِقْبَالُ لَيْلِكَ وَإِدْبَارُ نَهَارِكَ وَأَصْوَاتُ دُعَاتِكَ فَاغْفِرْ لِيْ.

ดุอาอ์นี้ที่สมบูรณ์คือ "อัตตามมะห์ วัศศอลาติ้ลกออิมะห์ อาตี้ มูฮำม่าด้านิ้ล ว่าซีล่าต้า วั้ล ฟ่าฎีล่าต้า วับอัษฮู่ ม่ากอมัน มะฮ์มูด่านิ้ล ล่าซี ว่าอัดต้าฮ์" (คำเชิญชวนนี้)ที่สมบูรณ์แบบ และเป็นเจ้าของละหมาดที่กำลังจะดำเนินการนี้ ขอท่านได้โปรดประทานตำแหน่ง ว่าซีละห์ (ตำแหน่งสูงสุดในสวรรค์) และตำแหน่ง ฟ่าฎีละห์ (ตำแหน่งอันสูงส่งในโลกนี้และโลกหน้า) ให้แก่มู่ฮัมมัด และได้โปรดแต่งตั้งเขาให้อยู่ในฐานะที่ควรแก่การสรรเสริญยกย่อง ตามที่ท่านได้ให้สัญญาไว้กับเขา.

คำว่า "ว่าซีละห์" คือตำแหน่งสูงสุดในสวรรค์ และคำว่า "ฐานะที่ควรแก่การสรรเสริญยกย่อง" คือฐานะของการให้ความช่วยเหลือ ในขณะทำการพิพากษาตัดสินในวันกิยามะห์.

และสุนัตให้กล่าวหลังจากอะซานมัฆริบว่า "อั้ลลอฮุมม่า ฮาซา อิกบาลู่ ลัยลิก้า ว่า อิดบารู่น่าฮารี่ก้า ว่า อัศวาตู่ ดู้อาตี้ก้า ฟัฆฟิรลี" ข้าแด่อัลลอฮ์ ช่วงเวลนี้เป็นช่วงที่เวลากลางคืนของท่านมุ่งเข้ามาหา และเวลากลางวันของท่านหันหลังออกไป และเหล่านี้คือเสียงของบรรดาผู้กล่าวคำวิงวอนต่อท่าน ขอท่านได้โปรดอภัยโทษให้แก่ฉัน".

وَتُسَنُّ الصلاةُ عَلَى النبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ الإقامَةِ، عَلَى مَا قَالَهُ النَّوَوِيُّ فِي شَرحِ الْوَسِيْطِ، وَاعتَمَدَهُ شيخُنَا ابْنُ زِيَادٍ، وَقَالَ : أَمَّا قَبْلَ الأَذَانِ فَلَمْ أَرَ فِي ذَلِكَ شَيْئًا.
وَقَالَ الشيخُ الكَبِيرُ الْبَكْرِيُّ أَنَّهَا تُسَنُّ قَبْلَهُمَا، وَلَا يُسَنُّ مَحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ بَعدَهُمَا.
قَالَ الرُّوْيَانِيُّ فِي الْبَحْرِ: يسْتَحَبُّ أَنْ يَقرَأَ بَيْنَ الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ آيَةَ الْكُرْسِيِّ لِخَبَرِ : إِنَّ مَنْ قَرَأَ ذَلِكَ بَيْنَ الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ لَمْ يُكتَبْ عَلَيْهِ مَا بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ.

และสุนัตให้กล่าวคำศอลาวาตแก่ท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ก่อนการอิกอมะห์ ตามสิ่งที่นะวะวีย์ได้กล่าวไว้ใน "ชัรฮ์ วะซีต" และปรมาจารย์ของเราคือ อิบนุ ซิยาด ได้ให้การรับรองเขา และได้กล่าวว่า สำหรับก่อนอะซานนั้น ฉันไม่เห็นว่ามีสิ่งใดในเรื่องนี้.

ปรมาจารย์ใหญ่ อัลบักรีย์ ได้กล่าวว่า สุนัตให้กล่าวคำศอลาวาตก่อนทั้งสองนั้น (คือก่อนอะซานและก่อนอิกอมะห์) และไม่สุนัตให้กล่าวคำว่า "มู่ฮัมมะดุ้รร่อซูลุ้ลเลาะห์" มู่ฮำหมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ภายหลังอะซานและอิกอมะห์ (คือภายหลังจากกล่าวคำว่า ลาอี้ลาฮ่าอิ้ลลั้ลลอฮ์ ในอะซานและอิกอมะห์).

อัรรูยานีย์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลบะฮ์ร์" ว่า สุนัตให้อ่านอายะห์ อัลกุรซีย์ ระหว่างอะซาน และอิกอมะห์ เพราะมีฮะดีษว่า ผู้ใดได้อ่านดังกล่าวนั้นระหว่างอะซานและอิกอมะห์ ความผิดต่างๆ จะไม่ถูกบันทึกเหนือเขาระหว่างสองละหมาด.

(فَرْعٌ) أَفْتَى الْبُلْقِيْنِيُّ فِيْمَنْ وَافَقَ فَرَاغُهُ مِنَ الْوُضُوءِ فَرَاغَ الْمُؤَذِّنِ، بِأَنَّهُ يَأْتِي بِذِكْرِ الْوُضُوءِ لِأَنَّهُ لِلْعِبَادَةِ الَّتِيْ فَرَغَ مِنْهَا، ثُمَّ بِذِكْرِ الأَذَانِ.

قَالَ : وَحَسُنَ أَنْ يَأْتِيَ بِشَهَادَتَيِ الْوُضُوءِ ثُمَّ بِدُعَاءِ الأَذَانِ لِتَعَلُّقِهِ بِالنبِيِّ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ بِالدُّعَاءِ لِنَفْسِهِ.

แตกประเด็น บุ้ลกีนีย์ ได้ฟัตวา ว่าผู้ใดที่เขาเสร็จจากการอาบน้ำละหมาดตรงกับผู้อะซานเสร็จจกการอะซาน ให้เขานำซิกร์ของการอาบน้ำละหมาดมาอ่าน เพราะซิกร์นี้เพื่ออิบาดะห์ที่เขาได้ทำเสร็จไป หลังจากนั้นจึงนำซิกร์ของอะซานมากล่าว, เขาได้กล่าวว่าที่สวยงามนั้นให้เขานำสองชะฮาดะห์ของการอาบน้ำละหมาดมากล่าว หลังจากนั้นจึงนำดุอาอ์ของอะซานมากล่าว เพราะเป็นดุอาอ์ที่เกี่ยวข้องกับท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม หลังจากนั้นจึงขอดุอาอ์ให้ตัวเอง.

فَصْلٌ فِي صَلَاةِ النَّفْلِ

وَهُوَ لُغَةً : الزِّيَادَةُ.   وَشَرْعًا : مَا يُثَابُ عَلَى فِعْلِهِ وَلَا يُعَاقَبُ عَلَى تَرْكِهِ.

وَيُعَبَّرُ عَنْهُ بِالتَّطَوُّعِ وَالسُّنَّةِ وَالْمُسْتَحَبِّ وَالْمَنْدُوْبِ.

وَثَوَابُ الْفَرْضِ يَفْضُلُهُ بِسَبْعِيْنَ دَرَجَةً، كَمَا فِي حَدِيْثٍ صَحَّحَهُ ابْنُ خُزَيْمَةَ.

وَشُرِعَ لِيُكَمِّلَ نَقْصَ الْفَرَائِضِ بَلْ وَلِيَقُوْمَ فِي الآخِرَةِ لَا فِي الدُّنْيَا مَقَامَ مَا تَرَكَ مِنْهَا لِعُذْرٍ، كَنِسْيَانٍ، كَمَا نُصَّ عَلَيْهِ.

ตอนนี้ อธิบายเรื่องละหมาดสุนัต

คำว่า อันนัฟล์ ตามหลักภาษา มีความหมายว่า เพิ่มพูน ตามบัญญัติศาสนา หมายถึงสิ่งที่จะตอบแทนผลบุญให้แก่การกระทำมัน และจะไม่ลงโทษที่ละทิ้งมัน.

และใช้แทนคำว่า อันนัฟล์ได้อีก ด้วยคำว่า ต้าเตาวุอ์, ซุนนะห์, มุสต้าฮับ, และมันดูบ

และผลบุญของละหมาดฟัรฎูนั้นเหนือกว่าละหมาดสุนัตเจ็ดสิบขั้น ตามสิ่งที่ปรากฏในฮะดีษบทหนึ่งที่อิบนุ คุซัยมะห์กล่าวว่าเป็นฮะดีษศอเฮียะฮ์.

ละหมาดสุนัตนั้นถูกบัญญัติขึ้นเพื่อเติมเต็มส่วนที่บกพร่องของบรรดาละหมาดฟัรฎู ที่ยิ่งไปกว่านั้นในอาคิเราะห์ละหมาดสุนัตจะเข้าไปแทนที่ของบรรดาละหมาดฟัรฎูที่ถูกทิ้งไป เพราะมีอุปสรรค เช่นลืม ตามสิ่งที่มีตัวบทระบุไว้ชัดเจนว่าจะเข้าไปแทนที่ในอาคิเราะห์.

وَالصَّلَاةُ أَفْضَلُ عِبَادَاتِ الْبَدَنِ بَعْدَ الشهادَتَيْنِ، فَفَرْضُهَا أَفْضَلُ الْفُرُوضِ، وَنَفْلُهَا أَفْضَلُ النَّوَافِلِ. وَيَلِيْهَا الصومُ، فَالْحَجُّ، فَالزَّكَاةُ، عَلَى مَا جَزَمَ بِهِ بَعضُهُمْ، وَقِيْلَ : أَفْضَلُهَا الزَّكَاةُ. وَقِيْلَ: الصومُ. وَقِيْلَ: الْحَجُّ. وقِيْلَ غَيْرُ ذَلِكَ.

وَالْخِلَافُ فِي الإِكْثَارِ مِنْ وَاحِدٍ - أي عُرْفًا - مَعَ الاِقْتِصَارِ عَلَى الْآكَدِ مِنَ الآخَرِ، وَإِلَّا فَصَوْمُ يَوْمٍ أَفْضَلُ مِنْ رَكْعَتَيْنِ.

ละหมาดถือเป็นอิบาดะห์ทางร่างกายที่ประเสริฐที่สุดรองลงมาจากสองก้าลิมะห์ชะฮาดะห์ และละหมาดฟัรฎูถือว่าประเสริฐยิ่งกว่าบรรดาฟัรฎูทั้งหลาย, และละหมาดสุนัตถือว่าประเสริฐกว่าบรรดาสุนัตทั้งหลาย และความประเสริฐรองลงไปได้แก่การถือศีลอด รองลงไปได้แก่ฮัจย์ และรองลงไปได้แก่ซะกาต ตามสิ่งที่ผู้รู้บางท่านได้ตัดสินไว้เด็ดขาด และมีบางทรรศนะว่า ซะกาตถือเป็นฟัรฎู

ที่ประเสริฐที่สุด,และบางทรรศนะว่าการถือศีลอด และบางทรรศนะว่าฮัจย์ และบางทรรศนะว่าอื่นจากนั้น,

และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนี้อยู่ในการทำอย่างหนึ่งมาก หมายถึงมากตามประเพณี พร้อมจำกัดการกระทำอีกอย่างหนึ่งเฉพาะสิ่งที่เป็นสุนัตมุอักกัด, ถ้ามิเช่นนั้นแล้วการถือศีลอดหนึ่งวันย่อมประเสริฐกว่าละหมาดสองรอกาอัต.

وَصَلَاةُ النَّفْلِ قِسْمَانِ : قِسْمٌ لَا تُسَنُّ لَهُ جَمَاعَةٌ كَالرَّوَاتِبِ التَّابِعَةِ لِلْفَرَائِضِ، وَهِيَ مَا تَأْتِي آنِفًا. (يُسَنُّ) لِلْأَخْبَارِ الصحِيحَةِ الثَّابِتَةِ فِي السُّنَنِ (أَرْبَعُ رَكَعَاتٍ قَبْلَ عَصْرٍ، وَ) أَرْبَعٌ قَبْلَ (ظُهْرٍ وَ) أَرْبَعٌ (بَعْدَهُ، وَرَكعَتَانِ بَعْدَ مَغرِبٍ) وَنُدِبَ وَصلُهُمَا بِالفَرْضِ.

وَلَا يَفُوتُ فَضِيلَةُ الوَصْلِ بِإِتيَانِهِ قَبلَهُمَا الذِّكْرَ الْمَأْثُوْرَ بَعْدَ الْمَكتُوبَةِ.

ละหมาดสุนัตมีสองแผนก แผนกที่หนึ่ง ไม่มีสุนัตให้ละหมาดรวมกันเป็นญะมาอะห์ เช่น ละหมาดสุนัตรอวาติบ ตามบรรดาละหมาดฟัรฎู คือบรรดาละหมาดที่จะได้นำมากล่าวต่อไปเร็วๆนี้

สุนัตให้ละหมาดเพราะมีหลายฮะดีษศอเฮียะฮ์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสุนัน คือละหมาดสี่รอกาอัต ก่อนละหมาดอัศริ, และสี่รอกาอัตก่อนละหมาดดุห์ริ และสี่รอกาอัตหลังละหมาดดุห์ริ และละหมาดสองรอกาอัตหลังละหมาดมัฆริบ และสุนัตให้ละหมาดสองรอกาอัตนี้ติดต่อกับละหมาดฟัรฎู

และไม่ขาดโอกาสที่จะได้รับความประเสริฐของการติดต่อกันนี้ ด้วยการที่เขานำเอาซิกร์ที่มีรายงานมาปฏิบัติหลังละหมาดฟัรฎู

(وَ) بَعْدَ (عِشَاءٍ) رَكعَتَانِ خَفِيفَتَانِ (وَقَبلَهُمَا)، إِنْ لَمْ يَشتَغِلْ بِهِمَا عَنْ إِجَابَةِ الْمُؤَذِّنِ.

فَإِنْ كَانَ بَيْنَ الأَذَانِ وَالإِقَامَةِ مَا يَسَعُهُمَا فَعَلَهُمَا، وَإِلَّا أَخَّرَهُمَا.

(وَ) رَكعَتَانِ قَبْلَ (صُبْحٍ)، وَيُسَنُّ تَخْفِيفُهُمَا. وَقِرَاءَةُ الكَافِرُوْنَ وَالإِخلَاصِ فِيهِمَا، لِخَبَرِ مُسلِمٍ وَغَيرِهِ، وَوَرَدَ أيضا فِيهِمَا أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ وَأَلَمْ تَرَ كَيْفَ، وَأَنَّ مَنْ دَاوَمَ عَلَى قِرَاءَتِهِمَا فِيْهِمَا زَالَتْ عَنهُ عِلَّةُ البَوَاسِيْرِ،

และหลังละหมาดอิชาอ์สองรอกาอัตเร็วๆ และก่อนละหมาดทั้งสองนั้น (คือก่อนละหมาดมัฆริบและละหมาดอิชาอ์) สองรอกาอัต ถ้าหากด้วยการละหมาดสองรอกาอัตนี้ไม่ได้ทำให้เขาเป็นพะวงจนไม่ได้ตอบคำกล่าวของผู้อะซาน.

ดังนั้นถ้าหากระหว่างอะซานกับอิกอมะห์มีช่วงเวลาพอที่จะละหมาดสองรอกาอัตนี้ได้ ก็ให้เขาละหมาดสองรอกาอัตนี้ก่อนละหมาดฟัรฎู. และถ้ามิเช่นนั้น (คือมีเวลาไม่พอ) ให้เขาร่นละหมาดสองรอกาอัตนี้ไปทำหลังละหมาดฟัรฎู.

และสองรอกาอัตก่อนละหมาดศุบฮิ และสุนัตให้ละหมาดสองรอกาอัตนี้เร็วๆ และให้อ่าน "อัลกาฟิรูน" และ "อัลอิคลาศ"ในสองรอกาอัตนั้น เพราะมีฮะดีษที่รายงานโดยมุสลิม และคนอื่น, และได้มีรายงานมาอีกว่าให้อ่านในสองรอกาอัตนี้ด้วย "อ้าลัม นัชเราะห์ ล่าก้า" และ "อ้าลัมต้าร่อกัยฟ่า" และแท้จริงผู้ที่อ่านสองซูเราะห์นี้เป็นประจำในสองรอกาอัตนี้ โรคริดสีดวงจะหายไปจากเขา,

فَيُسَنُّ الْجَمْعُ فِيهِمَا بَيْنَهُنَّ لِيَتَحَقَّقَ الإِتيَانُ بِالوَارِدِ، أَخْذًا مِمَّا قَالَهُ النووِيُّ فِي : إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيْرًا كَبِيْرًا. وَلَمْ يَكُنْ بِذَلِكَ مُطَوَّلًا لَهُمَا تَطْوِيْلًا يَخْرُجُ عَنْ حَدِّ السُّنَّةِ وَالْاِتِّبَاعِ، كَمَا قَالَهُ شَيخُنَا ابْنُ حَجَرٍ وَزِيَادٍ.

وَيُنْدَبُ الْاِضطِجَاعُ بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ الْفَرْضِ إِنْ لَمْ يُؤَخِّرْهُمَا عَنْهُ، وَلَوْ غَيْرَ مُتَهَجِّدٍ.

وَالْأَوْلَى كَوْنُهُ عَلَى الشِّقِّ الْأَيْمَنِ، فَإِنْ لَمْ يَرِدْ ذَلِكَ فَصَلَ بِنَحْوِ كَلَامٍ أَوْ تَحَوَّلَ.

ดังนั้นจึงสุนัตให้รวมกันในสองรอกาอัตนี้ระหว่างสี่ซูเราะห์นั้น (คือให้อ่านในรอกาอัตแรกด้วยซูเราะห์ "อ้าลัมนัชเราะห์" กับ "อัลกาฟีรูน" และรอกาอัตที่สองด้วย "อ้าลัมต้าร่อ" กับ "อัลอิคลาศ") เพื่อการนำสิ่งที่มีรายงานมาปฏิบัติจะเกิดเป็นความจริง โดยยึดเอาจากสิ่งที่นะวะวีย์ ได้กล่าวไว้ในเรื่องการรวม "อินนี ซอลัมตู้ นัฟซี ซุ้ลมัน ก้าซีรอน ก้าบีรอน" โดยรวมสองรายงานที่มีมาทั้ง "ก้าซีรอน" และ "ก้าบีรอน" และด้วยการรวมเช่นนั้นไม่ทำให้ยาวนานกับการละหมาดสองรอกาอัตนั้น ถึงขั้นที่ออกจากกรอบของการเป็นสุนัต และเพื่อเป็นการตามซุนนะห์ ตามสิ่งที่สองปรมาจารย์ของเราคือ อิบนุ ฮะญัร และอิบนุ ซิยาด ได้กล่าวไว้.

และสุนัตให้นอนตะแคงคั่นระหว่างละหมาดสองรอกาอัตนี้กับละหมาดฟัรฎู (ศุบฮิ) ถ้าหากเขาไม่ได้ร่นละหมาดสองรอกาอัตนี้ไปปฏิบัติข้างหลังละหมาดฟัรฎู, (ที่ว่าสุนัตให้นอนตะแคงนั้น) ถึงแม้เขาจะไม่ใช่เป็นผู้ละหมาดตะฮัจญุดก็ตาม,

และที่ดีนั้นให้เขานอนตะแคงทับสีข้างด้านขวา, ดังนั้นถ้าหากเขาไม่ต้องการจะนอนตะแคงให้เขาคั่นด้วยเสมือนคำพูด หรือย้ายที่ละหมาด.

(تَنْبِيهٌ) يَجُوزُ تَأْخِيرُ الرَّوَاتِبِ القَبْلِيَّةِ عَنِ الفَرْضِ وتَكُوْنُ أَدَاءً.
وَقَدْ يُسَنُّ كَأَنْ حَضَرَ وَالصَّلاةُ تُقَامُ أَوْ قَرُبَتْ إِقَامَتُهَا بِحَيْثُ لَوِ اشْتَغَلَ بِهَا يَفُوتُهُ تَحَرُّمُ الإِمَامِ فَيُكْرَهُ الشروعُ فِيْهَا، لَا تَقدِيْمُ البَعْدِيَّةِ عَلَيْهِ لِعَدَمِ دُخولِ وَقْتِهَا، وَكَذَا بَعْدَ خُرُوجِ الوَقْتِ عَلَى الْأَوْجَهِ.
وَالْمُؤَكَّدُ مِنَ الروَاتِبِ عَشْرٌ، وَهُوَ رَكعتَانِ قَبْلَ صُبْحٍ وَظُهْرٍ وَبَعْدَهُ وَبَعْدَ مَغرِبٍ وَعِشَاءٍ.

ข้อพึงสังวรณ์ อนุญาตให้ร่นละหมาดสุนัตรอวาติบ ก๊อบลียะห์ (ที่อยู่ก่อนละหมาดฟัรฎู) ไปปฏิบัติหลังจากละหมาดฟัรฎูได้ และถือว่าเป็นการปฏิบัติในเวลา

และบางทีการร่นไปไว้หลังก็เป็นสุนัต เช่นเขามา (ยังสถานที่ละหมาดญะมาอะห์) โดยที่ละหมาดนั้นกำลังดำเนินอยู่ หรือใกล้ถึงเวลาอิกอมะห์ละหมาด, ดังนั้นถ้าหากเขาไปพะวงกับละหมาดรอวาติบ ก๊อบลียะห์ เขาก็จะพลาดจากการได้ตักบีร ตะฮัรรุมพร้อมกับอิหม่าม จึงเป็นการมักรูห์ที่เขาจะเริ่มละหมาดรอวาติบ ก๊อบลียะห์. และไม่อนุญาตให้ละหมาดสุนัตรอวาติบ บะอ์ดียะห์ (ที่อยู่ข้างหลังละหมาดฟัรฎู) โดยนำมาปฏิบัติก่อนละหมาดฟัรฎู เพราะยังไม่เข้าเวลาของมัน, และเช่นเดียวกัน (คือไม่อนุญาตให้นำละหมาดสุนัตรอวาติบบะอ์ดียะห์มาปฏิบัติ) ภายหลังจากหมดเวลาของละหมาดฟัรฎูแล้ว ตามทรรศนะที่ "เอาญะห์".

ละหมาดสุนัต รอวาติบ ที่เป็นสุนัตมุอักกัดนั้นมีสิบรอกาอัตดังนี้คือ สองรอกาอัตก่อนละหมาดศุบฮิ, สองรอกาอัตก่อนละหมาดดุห์ริ และสองรอกาอัตหลังละหมาดดุห์ริ, และสองรอกาอัตหลังละหมาดมัฆริบ และสองรอกาอัตหลังละหมาดอิชาอ์.

(وَ) يُسَنُّ(وِتْرٌ) أي صَلاتُهُ، بَعْدَ العِشاءِ، لِخَبَرِ: اَلْوِتْرُ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسلِمٍ. وَهُوَ أَفْضَلُ مِنْ جَمِيعِ الرواتِبِ لِلْخِلَافِ فِي وُجُوبِهِ.
(وَأَقَلُّهُ رَكْعَةٌ)، وَإِنْ لَمْ يَتَقَدَّمْهَا نَفْلٌ مِنْ سُنَّةِ العِشاءِ أَوْ غَيْرِهَا.
قَالَ فِي الْمَجمُوعِ : وَأَدْنَى الْكَمَالِ ثَلَاثٌ، وَأَكْمَلُ مِنْهُ خَمْسٌ فَسَبْعٌ فَتِسْعٌ.
(وَأَكْثَرُهُ إِحدَى عَشْرَةَ) رَكعَةً. فَلَا يَجُوزُ الزِّيَادَةُ عَلَيْهَا بِنِيَّةِ الوِتْرِ، وَإِنَّمَا يُفْعَلُ الوِتْرُ أَوْتَارًا.
وَلَوْ أَحْرَمَ بِالوِتْرِ وَلَمْ يَنْوِ عَدَدًا صَحَّ، وَاقتَصَرَ عَلَى مَا شَاءَ مِنْهُ عَلَى الْأَوْجَهِ.

และสุนัตให้กระทำวิตร์ หมายถึงละหมาดวิตร์ หลังละหมาดอิชาอ์ เพราะมีฮะดีษว่า "ละหมาดวิตร์ เป็นหน้าที่เหนือมุสลิมทุกคน"ละหมาดวิตร์เป็นละหมาดที่ประเสริฐที่สุดของบรรดาละหมาดรอวาติบ ทั้งหมด เพราะมีทรรศนะที่เห็นต่างว่าละหมาดวิตร์เป็นวาญิบ.

และอย่างน้อยของละหมาดวิตร์ คือหนึ่งรอกาอัต ถึงแม้จะไม่มีละหมาดสุนัตจากสุนัตของละหมาดอิชาอ์หรือนอกจากละหมาดสุนัตอิชาอ์ อยู่ก่อนวิตร์ก็ตาม.

ได้กล่าวในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์" ว่า และอย่างน้อยของความสมบูรณ์คือสามรอกาอัต และที่สมบูรณ์มากกว่านั้นคือห้ารอกาอัต ถัดจากนั้นคือเจ็ดรอกาอัต และถัดจากนั้นคือเก้ารอกาอัต.

และอย่างมากที่สุดของละหมาดวิตร์คือสิบเอ็ดรอกาอัต ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้ทำเกินกว่าสิบเอ็ดรอกาอัต โดยเนียตเป็นละหมาดวิตร์,ความจริงให้ทำละหมาดวิตร์เป็นจำนวนคี่ (คือสาม, ห้า, เจ็ด, เก้า และสิบเอ็ดรอกาอัต) และถ้าหากเขาตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมละหมาดวิตร์ แต่ไม่ได้เนียตจำนวนรอกาอัต ถือว่าการตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมของเขามีผลใช้ได้ และให้เขาจำกัดจำนวนกระทำได้ตามที่เขาต้องการจากละหมาดวิตร์นั้น ตามทรรศนะที่ "เอาญะห์".

قَالَ شيخُنَا : وَكَأَنَّ بَحْثَ بَعضِهِمْ إِلْحَاقَهُ بِالنَّفْلِ الْمُطلَقِ مِنْ أَنَّ لَهُ إِذَا نَوَى عَدَدًا أَنْ يَزِيْدَ وَيَنْقُصَ تَوَهُّمُهُ مِنْ ذَلِكَ، وَهُوَ غَلَطٌ صَرِيْحٌ.

وَقَوْلُهُ : إِنَّ فِي كَلَامِ الغَزَالِيِّ عَنِ الْفَوْرَانِيِّ مَا يُؤْخَذُ مِنْهُ ذَلِكَ، وَهْمٌ أَيْضًا، كَمَا يُعْلَمُ مِنَ البَسِيْطِ.

وَيَجْرِي ذَلِكَ فِيْمَنْ أَحْرَمَ بِسُنَّةِ الظُّهْرِ الأَرْبَعِ بِنِيَةِ الوَصْلِ فَلَا يَجُوزُ لَهُ الفَصْلُ بِأَنْ يُسَلِّمَ مِنْ رَكعَتَيْنِ، وَإِنْ نَوَاهُ قَبْلَ النَّقْصِ، خِلَافًا لِمَنْ وَهِمَ فِيْهِ أَيْضًا. انتهى.

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวว่า คล้ายกับการค้นคว้าของนักวิชาการบางคนที่ให้นำละหมาดวิตร์ไปเทียบกับละหมาดสุนัต มุฏลัก จากแง่ที่ว่าเมื่อเขาได้เนียตจำนวนรอกาอัตไปแล้ว อนุญาตให้เขาเพิ่มจำนวนหรือลดจำนวนได้นั้น เป็นความเข้าใจผิดของเขาจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น (คือถ้าหากเขาตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมละหมาดวิตร์ แต่ไม่ได้เนียต จำนวนรอกาอัต ให้เขาจำกัดจำนวนกระทำได้ตามที่เขาต้องการ) และความเข้าใจผิดนี้เป็นความผิดพลาดที่ชัดเจน,

และคำพูดของนักวิชาการบางคนที่กล่าวว่า ความจริงในคำพูดของฆอซาลี ที่รายงานจากเฟารอนีย์ มีสิ่งที่สามารถเอามาใช้ได้เช่นนั้น (คือได้เนียตจำนวนรอกาอัตไปแล้ว อนุญาตให้เพิ่มจำนวนหรือลดจำนวนได้) ก็เป็นความเข้าใจผิดอีกเช่นกัน, ดังเช่นสิ่งที่รู้มาจากหนังสือ "อัลบะซีฏ"

และให้ดำเนินไปตามที่กล่าวมานี้ (คือเมื่อได้เนียตจำนวนรอกาอัตไปแล้ว ไม่อนุญาตให้เขาเพิ่มจำนวนหรือลดจำนวน) ในบุคคลที่ได้ตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมละหมาดสุนัตดุฮ์ริสี่รอกาอัต โดยเนียตละหมาดติดต่อกัน ก็จะไม่อนุญาตให้เขาคั่น ด้วยการให้สลามหลังจากได้ละหมาดไปสองรอกาอัต ถึงแม้เขาจะเนียตคั่นก่อนให้สลามก็ตาม เป็นทรรศนะที่ต่างกับบุคคลที่เข้าใจผิดในเรื่องนี้อีกเช่นกัน. จบคำพูด

وَيَجُوزُ لِمَنْ زَادَ عَلَى رَكعَةٍ الْفَصْلُ بَيْنَ كُلِّ رَكعَتَيْنِ بِالسَّلَامِ - وهو أَفْضَلُ مِنَ الْوَصْلِ - بِتَشَهُّدٍ أو تَشَهُّدَيْنِ فِي الرَّكعَتَيْنِ الْأَخِيرَتَيْنِ، وَلَا يَجُوزُ الوَصْلُ بِأَكْثَرَ مِنْ تَشَهُّدَيْنِ.

وَالْوَصْلُ خِلَافُ الأَوْلَى، فِيْمَا عَدَا الثَّلَاثِ، وَفِيْهَا مَكْرُوْه لِلنَّهْيِ عَنْهُ فِي خَبَرٍ: وَلَا تُشَبِّهُوْا الْوِتْرَ بِصَلَاةِ الْمَغرِبِ.

และอนุญาตให้แก่ผู้ที่ละหมาดวิตร์เกินกว่าหนึ่งรอกาอัตคั่นระหว่างทุกๆ สองรอกาอัต ด้วยการให้สลาม ซึ่งถือว่าการทำเช่นนี้ประเสริฐกว่าการละหมาดติดต่อกัน โดยมีหนึ่งตะชะฮ์ฮุด หรือมีสองตะชะฮ์ฮุดในสองรอกาอัตสุดท้าย (คล้ายละหมาดมัฆริบ). และไม่อนุญาตให้ละหมาดวิตร์ติดต่อกันมากกว่าสองตะชะฮ์ฮุด

การละหมาดวิตร์ติดต่อกันถือเป็น คิลาฟุ้ลเอาลา (เป็นการทิ้งสิ่งที่ดีกว่า) นอกจากละหมาดวิตร์สามรอกาอัต, ส่วนการละหมาดวิตร์สามรอกาอัต ติดต่อกันนั้นเป็นมักรูห์ เพราะมีการห้ามทำเช่นนั้นไว้ในฮะดีษที่ว่า “พวกท่านอย่าทำละหมาดวิตร์เหมือนกับละหมาดมัฆริบ”

وَيُسَنُّ لِمَنْ أَوْتَرَ بِثَلَاثٍ أَنْ يَقْرَأَ فِي الْأُوْلَى سَبِّحْ، وَفِي الثانيةِ الْكَافِرُوْنَ، وَفِي الثَالِثَةِ الإِخْلَاصَ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ لِلْإِتِّبَاعِ.

فَلَوْ أَوْتَرَ بِأَكْثَرَ مِنْ ثلاثٍ فَيُسَنُّ لَهُ ذَلِكَ فِي الثلاثَةِ الأَخِيرَةِ إِنْ فَصَلَ عَمَّا قَبْلَهَا، وَإِلَّا فَلَا. كَمَا أَفتَى به البُلقِينِيُّ.

وَلِمَنْ أَوْتَرَ بِأَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثٍ قِرَاءَةُ الإخلاصِ فِي أُوْلَيَيْهِ، فَصَلَ أَوْ وَصَلَ.

وَأَنْ يَقُولَ بَعْدَ الوِتْرِ ثَلَاثًا سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوْسِ، وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالثالثةِ، ثُمَّ يَقُولُ : اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَبِكَ مِنْكَ، لَا أُحْصِيْ ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.

และสุนัตสำหรับผู้ละหมาดวิตร์สามรอกาอัต ให้เขาอ่านในรอกาอัตแรกด้วย “ซับบิฮ์” และในรอกาอัตที่สองด้วย “อัลกาฟิรูน” และในรอกาอัตที่สามด้วย “อั้ลอิคลาศ” และสอง “มุเอาวิซะตัยน์” (คือ อั้ลฟะลัก และอันนาส) เป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์,

และถ้าหากเขาละหมาดวิตร์มากกว่าสามรอกาอัต สุนัตให้เขาอ่านเช่นนั้นในสามรอกาอัตสุดท้ายถ้าหากเขาแยกสามรอกาอัตออกมาจากรอกาอัตก่อนๆ และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขาไม่แยกทำสามรอกาอัตสุดท้าย) ก็ไม่สุนัตให้เขาอ่านเช่นนั้นในสามรอกาอัตสุดท้าย, ตามสิ่งที่บุ้ลกีนีย์ได้ฟัตวาไว้.

และสำหรับผู้ที่ละหมาดวิตร์มากกว่าสามรอกาอัต สุนัตให้เขาอ่าน “อัลอิคลาศ” ในสองรอกาอัตแรก ไม่ว่าเขาจะละหมาดแยกหรือละหมาดติดต่อกันก็ตาม

และสุนัตให้เขากล่าวหลังจากละหมาดวิตร์สามครั้งว่า “ซุบฮานั้น ม่าลี่กิ้ล กุดดูส” มหาบริสุทธิ์แด่ผู้ทรงอำนาจ ผู้ทรงบริสุทธิ์, และให้เขาส่งเสียงดังในครั้งที่สาม และให้กล่าวว่า “อั้ลลอฮุมม่า อินนี อ้าอูซู่บิ๊ริฎอก้า มินสะค่อตี้ก้า ว่าบิ๊มู่อาฟาตี้ก้า มิน อู้กูบ้าตี้ก้า ว่าบิ๊ก้ามินก้า ลา อัวะฮ์ซี ซ่านาอัน อ้าลัยก้า อันต้า ก้ามา อัซนัยต้า อ้าลา นัฟซี่ก้า” ข้าแด่อัลลอฮ์ ฉันขอป้องกันด้วยความพอใจของท่าน จากความกริ้วโกรธของท่าน และด้วยการอภัยของท่าน จากการลงโทษของท่าน และฉันขอป้องกันด้วยท่าน จากความโกรธของท่าน ฉันไม่สามารถกล่าวคำสรรเสริญท่านได้ทั้งหมด เหมือนที่ท่านได้สรรเสริญตัวท่านเอง.

وَوَقْتُ الوِتْرِ كَالتَّرَاوِيْحِ بَيْنَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ، وَلَوْ بَعْدَ الْمَغرِبِ فِي جَمْعِ التَّقْدِيْمِ وَطُلُوْعِ الْفَجْرِ، وَلَوْ خَرَجَ الوَقْتُ لَمْ يَجُزْ قَضَاؤُهَا قَبْلَ العِشَاءِ كَالرَّوَاتِبِ البَعْدِيَّةِ، خِلَافًا لِمَا رَجَّحَهُ بَعضُهُمْ.

وَلَوْ بَانَ بُطْلَانُ عِشَائِهِ بَعْدَ فِعْلِ الْوِتْرِ أَوِ التَّرَاوِيْحِ وَقَعَ نَفْلًا مُطْلَقًا.

และเวลาของละหมาดวิตร์ เหมือนกับละหมาดตะรอเวียะฮ์ คือ อยู่ระหว่างละหมาดอิชาอ์ ถึงแม้จะเป็นละหมาดอิชาอ์ที่ได้ละหมาดหลังจากละหมาดมัฆริบในการละหมาดรวมก่อน (ญัมอ์ตักดีม) ก็ตาม กับแสงอรุณขึ้น, และถ้าหากหมดเวลาแล้ว (โดยเขาไม่ได้ละหมาดวิตร์และละหมาดอิชาอ์) ไม่อนุญาตให้ชดใช้ละหมาดวิตร์ก่อนละหมาดอิชาอ์ (ที่ขาดไป) เช่นเดียวกับละหมาดสุนัตรอวาติบ บะอ์ดียะห์ (ที่ไม่อนุญาตให้ทำก่อนละหมาดฟัรฎู ในกรณีที่ขาดไปพร้อมละหมาดฟัรฎู และเขาต้องการจะนำมาชดใช้) เป็นทรรศนะที่ต่างกับสิ่งที่มีนักวิชาการบางท่านได้ให้น้ำหนักไว้ (ที่ว่าอนุญาตให้นำละหมาดวิตร์มาชดใช้ก่อนละหมาดอิชาอ์ได้),

และถ้าหากปรากฏขึ้นว่าละหมาดอิชาอ์ของเขามีผลใช้ไม่ได้ ภายหลังจากได้ละหมาดวิตร์ หรือ ตะรอเวียะฮ์ไปแล้ว ละหมาดนั้นตกเป็นละหมาดสุนัต มุฏลัก.

(فَرْعٌ) يُسَنُّ لِمَنْ وَثِقَ بِيَقَظَتِهِ قَبْلَ الْفَجْرِ بِنَفسِهِ أَوْ غَيرِهِ أَنْ يُؤَخِّرَ الوِتْرَ كُلَّهُ لَا التَّرَاوِيْحَ عَنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ وَإِنْ فَاتَتِ الْجَمَاعَةُ فِيْهِ بِالتأخِيْرِ فِي رَمَضَانَ، لِخَبَرِ الشيخَيْنِ : اِجْعَلُوْا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وِتْرًا.

وَتَأْخِيْرُهُ عَنْ صَلاةِ اللَّيْلِ الوَاقِعَةِ فِيْهِ،

وَلِمَنْ لَمْ يَثِقْ بِهَا أَنْ يُعَجِّلَهُ قَبْلَ النَّوْمِ. وَلَا يُندَبُ إِعادَتُهُ.

ثُمَّ إِنْ فَعَلَ الوِتْرَ بَعْدَ النَّوْمِ حَصَلَ لَهُ بِهِ سُنَّةُ التَّهَجُّدِ أَيْضًا وَإِلَّا كَانَ وِتْرًا لَا تَهَجُّدًا.

แตกประเด็น สุนัตให้ผู้ที่เชื่อมั่นว่าตนเองจะตื่นนอนก่อนละหมาดฟัจร์ (ศุบฮิ) ด้วยตัวเขาเอง หรือโดยอาศัยคนอื่น ให้เขาร่นละหมาดวิตร์ทั้งหมด แต่ไม่สุนัตให้ร่นละหมาดตะรอเวียะฮ์ จากช่วงหัวค่ำ ถึงแม้จะพลาดการละหมาดเป็นญะมาอะห์ในการทำวิตร์ด้วยการร่นออกไปก็ตาม ในเดือนรอมาฎอน เพราะมีฮะดีษบุคอรีและมุสลิมว่า "พวกท่านจงให้สุดท้ายการละหมาดของพวกท่านในเวลากลางคืนเป็นละหมาดวิตร์"

และสุนัตให้ร่นละหมาดวิตร์ไว้หลังจากละหมาดในเวลากลางคืน (เช่นละหมาดสุนัตรอวาติบ หรือตะรอเวียะฮ์ หรือตะฮัจญุด) ที่เกิดขึ้นในคืนนั้น.

และสำหรับผู้ที่ไม่เชื่อมั่นตนเองว่าจะตื่นนอน ให้เขารีบละหมาดวิตร์ก่อนนอน และไม่สุนัตให้เขากลับไปละหมาดวิตร์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง. (เมื่อตื่นนอน)

จากนั้นถ้าหากเขาได้ทำละหมาดวิตร์หลังจากนอนหลับ เขาจะได้รับด้วยการละหมาดวิตร์นั้นคือได้รับผลบุญของละหมาดสุนัตตะฮัจญุดอีกด้วย, และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากเขาละหมาดวิตร์ก่อนนอนหลับ) ก็เป็นละหมาดวิตร์เท่านั้นไม่เป็นละหมาดตะฮัจญุด.

وَقِيْلَ : اَلْأَوْلَى أَنْ يُوْتِرَ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ مُطلَقًا، ثُمَّ يَقُوْمُ وَيَتَهَجَّدُ، لِقَوْلِ أَبِي هريرةَ رضي الله عنه : أَمَرَنِي رسولُ اللهَ صلى الله عليه وسلم أَنْ أُوْتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ. رواه الشيخَانِ.

وَقَدْ كَانَ أَبُوْ بَكرٍ رضي عنه يُوتِرُ قَبْلَ أَنْ يَنَامَ ثُمَّ يَقُوْمُ وَيَتَهَجَّدُ، وَعُمَرُ رضي الله عنه يَنَامُ قَبْلَ أَنْ يُوتِرَ وَيقُومُ وَيَتَهَجَّدُ وَيُوتِرُ. فَتَرَافَعَا إِلَى رسولِ اللهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ : هَذَا أَخَذَ بِالْحَزْمِ - يَعنِي أَبَا بَكْرٍ - وَهَذَا أَخَذَ بِالْقُوَّةِ - يَعنِي عُمَرَ.-

وَقَدْ رُوِيَ عَنْ عُثْمَانَ مِثْلُ فِعْلِ أَبِي بَكْرٍ، وَعَنْ عَلِيٍّ مِثْلُ فِعْلِ عُمَرَ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ.

قَالَ فِي الوَسِيْطِ : وَاختَارَ الشافعيُّ فِعْلَ أَبِي بِكرٍ رضي اللهُ عنهُ.

وَأَمَّا الرَّكعَتَانِ اللَّتَانِ يُصَلِّيْهِمَا النَّاسُ جُلُوسًا بَعْدَ الوِتْرِ فَلَيْسَتَا مِنَ السُّنَّةِ، كَمَا صَرَّحَ بِهِ الْجَوْجَرِيُّ وَالشيخُ زَكَرِيَّا.

قَالَ فِي الْمَجمُوعِ : وَلَا تَغتَرَّ بِمَنْ يَعْتَقِدُ سُنِّيَّةَ ذَلِكَ وَيَدعُو إِلَيْهِ لِجَهَالَتِهِ

และมีบางทรรศนะกล่าวว่า ที่ดีแล้วให้เขาละหมาดวิตร์ก่อนนอนหลับ โดยไม่มีข้อแม้ (ว่าจะเชื่อมั่นว่าจะตื่นนอนหรือไม่เชื่อมั่น) หลังจากนั้นให้ตื่นขึ้นและละหมาดตะฮัจญุด เพราะอะบูฮุรอยเราะห์ ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮุ ได้กล่าวว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ได้ใช้ฉันให้ละหมาดวิตร์ก่อนที่ฉันจะนอน. รายงานโดยบุคอรีและมุสลิม.

และอะบูบักร์ ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮู่ ได้ละหมาดวิตร์ก่อนที่เขาจะนอนหลับ หลังจากนั้นเขาจะตื่นนอนและละหมาดตะฮัจญุด. ส่วนอุมัร ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮู่ นั้นเขาจะนอนหลับก่อนที่เขาจะละหมาดวิตร์ หลังจากนั้นเขาจะตื่นขึ้น และเขาจะละหมาดตะฮัจญุด และละหมาดวิตร์, ต่อมาคนทั้งสอง (คืออะบูบักร์และอุมัร) ได้นำเรื่องนี้ไปเรียนให้ท่านร่อซูลุ้ลเลาะห์ ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ทราบ และท่านได้กล่าวว่า "คนนี้ยึดเอาการป้องกันไว้ก่อน" ท่านหมายถึง อะบูบักร์ "และคนนี้ยึดเอาความเข้มแข็ง" ท่านหมายถึงอุมัร.

และความจริงได้มีรายงานจากอุษมานว่า เขาได้ทำเหมือนกับอะบูบักร์ และมีรายงานจากอะลีว่าเขาได้ทำเหมือนอุมัร ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮุม.

ได้กล่าวในหนังสือ "อัลวะซีต" ว่า อิหม่ามชาฟิอีย์ ได้เลือกเอาการกระทำตามแบบอย่างของอะบูบักร์ ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮู่.

ส่วนสองรอกาอัตที่มีผู้คนละหมาดโดยการนั่งละหมาดภายหลังจากได้ละหมาดวิตร์แล้วทั้งสองรอกาอัตนั้นไม่ใช่เป็นซุนนะห์. ตามสิ่งที่ อัลเญาญะรีย์ และเชคซะการียา ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน.

ได้กล่าวไว้ในหนังสือ "อัลมัจมัวะอ์" ว่า ท่านอย่าไปหลงเชื่อผู้ที่เชื่อว่าการทำเช่นนั้นเป็นซุนนะห์และเชิญชวน (ผู้คน) ให้ไปกระทำ เพราะเขาไม่มีความรู้.

(وَ) يُسَنُّ (الضُّحَى) لِقَوْلِهِ تَعَالَى: * (يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ) *
قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ : صَلَاةُ الْإِشْرَاقِ صَلَاةُ الضُّحَى.
رَوَى الشيخَانِ، عَنْ أَبِي هُرَيرَةَ رضي اللهُ عنهُ قَالَ : أَوْصَانِيْ خَلِيْلِيْ صلى الله عليه وسلم بِثَلَاثٍ، صِيَامِ ثَلاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتَي الضُّحَى، وَأَنْ أُوْتِرَ قَبْلَ أَنْ أَنَامَ.
وَرَوَى أَبُو دَاوُدَ أَنَّهُ صلى الله عليه وسلم صَلَّى سُبْحَةَ الضُّحَى - أَيْ صَلَاتَهَا- ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ، وَسَلَّمَ مِنْ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ.

และสุนัตให้ละหมาดฎุฮา เพราะอัลลอฮ์ ตาอาลา ตรัสว่า "พวกมัน (บรรดาภูเขา) จะแซ่ซ้องกล่าวคำตัสบีฮ์ ทั้งในยามค่ำและยามสาย (อิชรอก)".

อิบนุอับบาสได้กล่าวว่า ละหมาดอิชรอก คือละหมาดฎุฮา.

บุคอรีและมุสลิมได้รายงาน จากอะบูฮุรอยเราะห์ ร่อฎิยั้ลลอฮู่อันฮู่ ได้กล่าวว่า คนรักของฉันศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ได้กำชับฉันสามประการคือถือศีลอดสามวันจากทุกเดือน ละหมาดสองรอกาอัตฎุฮา และกำชับให้ฉันละหมาดวิตร์ก่อนฉันนอน.

และอะบูดาวูดได้รายงานว่าท่านนบี ศ็อลลั้ลลอฮู่อะลัยฮิวะซัลลัม ได้ละหมาดฎุฮา แปดรอกาอัตและท่านได้ให้สลามจากทุกสองรอกาอัต.

(وَأَقَلُّهَا رَكعَتَانِ وَأَكْثَرُهَا ثَمَانٍ) كَمَا فِي التَّحْقِيقِ وَالْمَجمُوعِ، وَعَلَيْهِ الأَكْثَرُوْنَ. فَتحرُمُ الزِّيَادَةُ عَلَيْهَا بِنِيَةِ الضُّحَى،

وَهِيَ أَفْضَلُهَا عَلَى مَا فِي الرَّوضَةِ، وَأَصْلِهَا فَيَجُوْزُ الزِّيَادَةُ عَلَيْهَا بِنِيَّتِهَا إِلَى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ، وَيُنْدَبُ أَنْ يُسَلِّمَ مِنْ كُلِّ رَكعَتَيْنِ.

وَوَقْتُهَا مِنَ ارْتِفَاعِ الشَّمْسِ قَدْرَ رُمْحٍ إِلَى الزَّوَالِ،

และอย่างน้อยของละหมาดฎุฮา คือสองรอกาอัต และอย่างมากของละหมาดฎุฮาคือแปดรอกาอัต ตามที่ปรากฏในหนังสือ "อัตตะฮ์กีก" และ "อัลมัจมัวะอ์" และเป็นทรรศนะของนักวิชาการส่วนมาก (ที่มีทรรศนะว่าละหมาดฎุฮา อย่างมากมีแปดรอกาอัต), ดังนั้นจึงห้ามเกินกว่าแปดรอกาอัต โดยเนียตว่าเป็นละหมาดฎุฮา,

และถือว่าแปดรอกาอัตนั้น เป็นละหมาดฎุฮาที่ประเสริฐที่สุด (ไม่ใช่เป็นจำนวนมากที่สุด) ตามสิ่งที่ปรากฏใน "เราเฎาะห์" และต้นฉบับของเราเฎาะห์. ดังนั้นจึงอนุญาตให้เกินจากแปดรอกาอัตได้โดยเนียตเป็นละหมาดฎุฮา จนถึงสิบสองรอกาอัต, และสุนัตให้ให้สลามจากทุกๆ สองรอกาอัต.

และเวลาของละหมาดฎุฮาคือเริ่มตั้งแต่ตะวันขึ้นสูงขนาดเท่าด้ามหอก ไปจนถึงตะวันคล้อย.

وَالْاِخْتِيَارُ فِعلُهَا عِنْدَ مُضِيِّ رُبعِ النَّهَارِ لِحَدِيثٍ صَحِيحٍ فِيْهِ، فَإِنْ تَرَادَفَتْ فَضِيلَةُ التَأْخِيْرِ إِلَى رُبعِ النَّهَارِ وَفَضِيلَةُ أَدَائِهَا فِي الْمَسجِدِ إِنْ لَمْ يُؤَخِّرْهَا، فَالأَوْلَى تَأْخِيرُهَا إِلَى رُبعِ النَّهَارِ وَإِنْ فَاتَ بِهِ فِعْلُهَا فِي الْمَسجِدِ، لِأَنَّ الفَضِيْلَةَ الْمُتَعَلِّقَةَ بِالْوَقْتِ أَوْلَى بِالْمُرَاعَاةِ مِنَ الْمُتَعَلِّقَةِ بِالْمَكَانِ.

وَيُسَنُّ أَنْ يَقْرَأَ سُورَتَيْ وَالشَّمْسِ وَالضُّحَى. وَوَرَدَ أَيْضًا قِرَاءَةُ الكَافِرُوْنَ وَالإِخْلَاصِ.

وَالْأَوْجَهُ أَنَّ رَكعَتَي الإِشْرَاقِ مِنَ الضُّحَى، خِلَافًا لِلْغَزَالِيِّ وَمَنْ تَبِعَهُ.

และเวลาที่ดีคือให้ทำละหมาดฎุฮาขณะเวลาได้ผ่านไปเศษหนึ่งส่วนสี่ของกลางวัน เพราะมีฮะดีษศอเฮียะฮ์ในเรื่องนี้. ดังนั้นถ้าหากเกิดขัดกันระหว่างความประเสริฐของการร่นเวลาไปจนถึงเศษหนึ่งส่วนสี่ของเวลากลางวัน และความประเสริฐของการละหมาดฎุฮาในมัสยิด ถ้าหากเขาไม่ร่นการละหมาดฎุฮาออกไป ดังนั้นที่ดีแล้วให้ร่นละหมาดฎุฮาออกไปจนถึงเศษหนึ่งส่วนสี่ของกลางวัน ถึงแม้การร่นเวลาออกไปจะทำให้ขาดความประเสริฐของการได้ละหมาดฎุฮาในมัสยิดก็ตาม, เพราะความประเสริฐของเวลานั้นสมควรแก่การรักษายิ่งกว่าความประเสริฐของสถานที่.

และสุนัตให้อ่านในละหมาดฎุฮาสองซูเราะห์คือ "วัชชัมส์" และ "วัฎฎุฮา" และได้มีรายงานอีกเช่นกันให้อ่าน "อัลกาฟิรูน" และ "อัลอิคลาศ".

และตามทรรศนะที่ "เอาญะห์" นั้น ถือว่าสองรอกาอัตของละหมาดอิชรอกเป็นส่วนหนึ่งของละหมาดฎุฮา เป็นทรรศนะที่ต่างกับ ฆอซาลี และผู้เห็นตามเขา.

(وَ) يُسَنُّ (رَكعَتا تَحِيَّةٍ) لِدَاخِلِ مَسجِدٍ وَإِنْ تَكَرَّرَ دُخُولُهُ أَوْ لَمْ يُرِدِ الْجُلُوسَ، خِلَافًا لِلشَّيخِ نَصْرٍ. وَ تَبِعَهُ الشيخُ زَكَرِيَّا فِي شَرْحَي الْمَنْهَجِ وَالتَّحْرِيْرِ بِقَولِهِ : إِنْ أَرَادَ الْجُلُوسَ، لِخَبَرِ الشَّيخَيْنِ : إِذَا دَخَلَ أحدُكُمُ الْمَسجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكعتَيْنِ.

وَتَفُوْتُ التحيةُ بِالجلوسِ الطويلِ، وَكَذَا القَصيرِ إِنْ لَمْ يَسْهُ أَو يَجْهَلْ.

وَيُلحَقُ بِهِمَا عَلَى الأَوْجَهِ مَا لَوِ احْتَاجَ لِلشُّرْبِ فَيَقعُدُ لَهُ قَليلًا ثُمَّ يَأْتِيْ بِهَا، لَا بِطُوْلِ قِيامٍ أَوْ إِعْرَاضٍ عَنْهَا.

และสุนัตให้ละหมาดสองรอกาอัต ต้าฮียะห์ (เป็นการละหมาดแสดงความคารวะแก่เจ้าของมัสยิดคืออัลลอฮ์ ตาอาลา) สำหรับผู้ที่เข้ามัสยิด ถึงแม้จะเข้ามัสยิดซ้ำหลายครั้งก็ตาม หรือถึงแม้เขาไม่ต้องการจะนั่งก็ตาม เป็นทรรศนะที่ต่างกับเชคนัศร์ และเชคซะการียามีความเห็นตามเขา ในชัรฮ์ทั้งสองคือ "อัลมันฮัจ" และ "อัตตะฮ์รีร" ในคำพูดของเชคนัศร์ที่ว่า ถ้าหากเขาต้องการจะนั่งลงเพราะมีฮะดีษบุคอรีและมุสลิมว่า "เมื่อคนใดจากพวกท่านเข้ามัสยิด เขาอย่านั่งลงจนกว่าจะละหมาดสองรอกาอัตเสียก่อน".

และถือว่าพลาดโอกาสที่จะละหมาดต้าฮียะห์ ด้วยการนั่งเป็นเวลานาน และถือว่าพลาดโอกาสเช่นเดียวกันด้วยการนั่งไม่นานโดยเขาไม่ได้ลืมและโดยไม่ใช่เขาไม่รู้.

และเทียบได้กับทั้งสองนี้ (คือลืมและไม่รู้) ตามทรรศนะที่ "เอาญะห์" กรณีที่เขามีความต้องการดื่มน้ำเพราะเขากระหาย เขาจึงนั่งลงเพื่อดื่มน้ำเล็กน้อย หลังจากนั้นเขาไปละหมาดต้าฮียะห์ (ภายหลังจากนั่งดื่มน้ำ), การยืนเป็นเวลานาน หรือการไม่สนใจที่จะละหมาด ไม่ถือเป็นการพลาดโอกาสในการละหมาดต้าฮียะห์.

وَلِمَن أَحْرَمَ بِهَا قَائِمًا القُعُوْدُ لِإِتْمَامِهَا.

وَكُرِهَ تَرْكُهَا مِنْ غَيرِ عُذْرٍ. نَعَمْ، إِنْ قَرُبَ قِيَامُ مَكتُوْبَةٍ جُمعَةٍ أَوْ غَيرِهَا، وَخَشِيَ لَوِ اشْتَغَلَ بِالتحيةِ فَوَاتَ فَضِيلَةِ التَّحَرُّمِ اِنْتَظَرَهُ قَائِمًا.

وَيُسَنُّ لِمَنْ لَمْ يَتَمَكَّنْ مِنْهَا وَلَوْ بِحَدَثٍ أَنْ يَقُوْلَ : سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ، أَرْبَعًا.

وَتُكرَهُ لِخَطِيْبٍ دَخَلَ وَقْتَ الْخُطبَةِ، وَلِمُرِيدِ طَوَافٍ دَخَلَ الْمَسجِدَ، لَا لِمُدَرِّسٍ، خِلَافًا لِبَعْضِهِمْ.

และผู้ที่ได้ตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมละหมาดต้าฮียะห์โดยยืนแล้วนั้น อนุญาตให้เขานั่งเพื่อทำละหมาดให้ครบสมบูรณ์ได้.

การทิ้งละหมาดต้าฮียะห์ โดยไม่มีอุปสรรคใดๆนั้นถือเป็นมักรูห์ กระนั้นก็ตาม ถ้าหากใกล้ได้เวลาละหมาดฟัรฎู ไม่ว่าจะเป็นละหมาดวันศุกร์หรือละหมาดอื่นก็ตาม และเขากลัวว่าถ้าหากเขาพะวงอยู่กับละหมาดต้าฮียะห์ จะทำให้เขาพลาดความประเสริฐของการตักบีร ตะฮัรรุมพร้อมอิหม่าม ดังนั้นให้เขายืนรอทำละหมาดฟัรฎู.

และสุนัตให้แก่ผู้ที่ไม่สามารถจะละหมาดต้าฮียะห์ได้ แม้ด้วยการมีฮะดัษก็ตาม กล่าวว่า "ซุบฮานั้ลลอฮ์, วั้ลฮัมดู้ลิ้ลลาฮ์, ว่าลาอิลาฮ่าอิ้ลลั้ลลอฮ์, วั้ลลอฮู่อักบัร, ว่าลาเฮาล่า ว่าลากู้ว่าต้าอิ้ลลาบิ้ลลาฮิ้ลอ้าลียิ้ล อ่าซีม" แปลว่า มหาบริสุทธิ์แด่อัลลอฮ์ และมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์, และไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะนอกจากอัลลอฮ์, และอัลลอฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่ และไม่มีพลังที่จะยับยั้งการทำความชั่ว และไม่มีพลังที่จะขับเคลื่อนให้ทำความดีนอกจากด้วยอัลลอฮ์ผู้สูงส่ง ผู้ยิ่งใหญ่" ให้กล่าวสี่ครั้ง.

และมักรูห์ละหมาดต้าฮียะห์ สำหรับผู้ทำหน้าที่คอฏีบที่เข้าเวลาการแสดงธรรมคุฏบะห์แล้ว และมักรูห์ละหมาดต้าฮียะห์สำหรับผู้ประสงค์จะฏอวาฟที่เขาได้เข้าไปในมัสยิดฮารอมแล้ว, แต่ไม่มักรูห์ละหมาดต้าฮียะห์ สำหรับครูผู้สอน เป็นทรรศนะที่ต่างกับนักวิชาการบางคน.

(وَ) رَكعَتَا (اسْتِخَارَةٍ) وَإِحْرَامٍ وَطَوَافٍ وَوُضُوْءٍ. وَتَتَأَدَّى رَكعَتَا التَّحِيَّةِ وَمَا بَعْدَهَا بِرَكْعَتَيْنِ فَأَكْثَرَ مِنْ فَرْضٍ أَوْ نَفْلٍ آخَرَ، وَإِنْ لَمْ يَنْوِهَا مَعَهُ، أَيْ يَسقُطُ طَلَبُهَا بِذَلِكَ

أَمَّا حُصُولُ ثَوَابِهَا فَالْوَجْهُ تَوَقُّفُهُ عَلَى النِّيَّةِ، لِخَبَرِ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ. كَمَا قَالَهُ جَمْعٌ مُتَأَخِّرُوْنَ، وَاعْتَمَدَهُ شَيخُنَا.

لَكِنْ ظَاهِرُ كَلَامِ الْأَصْحَابِ حُصُوْلُ ثَوَابِهَا وَإِنْ لَمْ يَنْوِهَا مَعَهُ، وَهُوَ مُقْتَضَى كَلَامِ الْمَجمُوعِ.
وَيَقْرَأُ نَدْبًا فِي أُوْلَى رَكْعَتَيِ الْوُضُوءِ بَعْدَ الفَاتِحَةِ : * (وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوْا أَنْفُسَهُمْ) * إِلَى * (رَحِيْمًا) * وَالثانيةِ : * (وَمَنْ يَعْمَلْ سُوْءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ) * إِلَى * (رَحِيمًا) *.

และสุนัตละหมาดสองรอกาอัต อิสติคอเราะห์, สองรอกาอัต เอียะฮ์รอม, สองรอกาอัตฏอวาฟ, และสองรอกาอัตอาบน้ำละหมาด, และถือว่าได้ปฏิบัติละหมาดสองรอกาอัตต้าฮียะห์และละหมาดสุนัตที่กล่าวหลังจากนั้นแล้ว (ได้แก่ละหมาดอิสติคอเราะห์, ละหมาดสุนัตเอียะฮ์รอม, ละหมาดสุนัตฏอวาฟ, และละหมาดสุนัตหลังอาบน้ำละหมาด) ด้วยการละหมาดสองรอกาอัตหรือ

มากกว่านั้น ทั้งที่เป็นละหมาดฟัรฎ หรือเป็นละหมาดสุนัตอื่น ถึงแม้เขาจะไม่ได้เนียตละหมาดต้าฮียะห์ และละหมาดที่กล่าวหลังจากนั้น พร้อมกับละหมาดฟัรฎูหรือสุนัตอื่นก็ตาม. หมายความว่าการเรียกร้องให้ปฏิบัติละหมาดต้าฮียะห์ และละหมาดที่กล่าวหลังจากนั้น จะหลุดร่วงไปด้วยการละหมาดฟัรฎูหรือสุนัตอื่นนั้น,

ส่วนการได้รับผลบุญของละหมาดต้าฮียะห์ และละหมาดที่กล่าวหลังจากนั้น, ตามทรรศนะที่มีแนวทาง "อัลวัจอ์" เห็นว่าการจะได้รับผลบุญนั้นต้องอาศัยการเนียต เพราะมีฮะดีษว่า "อินน่ามั้ลอะอ์มาลู่บินนี้ยาต" แปลว่าอะมั้ลต่างๆ ขึ้นอยู่กับการตั้งเจตนา (เนียต) ตามสิ่งที่นักวิชาการยุคหลังกลุ่มหนึ่งได้กล่าวไว้ และปรมาจารย์ของเราได้ให้การรับรองคำพูดของพวกเขา.

แต่ตามที่ปรากฏชัดจากคำพูดของอัศฮาบ (สานุศิษย์ของชาฟิอีย์) นั้นถือว่าได้รับผลบุญของละหมาดต้าฮียะห์ และละหมาดที่กล่าวหลังจากนั้น ถึงแม้จะไม่ได้เนียตมันพร้อมกับละหมาดฟัรฎูหรือสุนัตอื่นก็ตาม. และที่ว่าได้รับผลบุญถึงแม้ไม่ได้เนียตมันก็ตามเป็นนัยคำพูดของ "อัลมัจมัวอ์".

และสุนัตให้อ่านในรอกาอัตแรกของสองรอกาอัตละหมาดสุนัตอาบน้ำละหมาด หลังจากอ่านฟาติฮะห์ "ว่าเลาอันน่าฮุม อิซ ซอล่ามู อันฟู่ซ่าฮุม... จนถึงคำว่า ร่อฮีมา" และในรอกาอัตที่สองอ่าน "ว่ามัย ยะอ์มั้ลซูอัน เอายัซลิม นัฟซ่าฮู... จนถึง ร่อฮีมา"

وَمِنْهُ صَلَاةُ الْأَوَّابِيْنَ، وَهِيَ عِشْرُوْنَ رَكْعَةً بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالعِشَاءِ، وَرُوِيَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِيْنَ، وَرَكْعَتَيْنِ، وَهُمَا الْأَقَلُّ.

وَتَتَأَدَّى بِفَوَائِتَ وَغَيْرِهَا، خِلَافًا لِشَيخِنَا، وَالْأَوْلَى فِعْلُهَا بَعْدَ الفَرَاغِ مِنْ أَذْكَارِ الْمَغرِبِ.

وَصَلَاةُ التَّسْبِيْحِ وَهِيَ أَرْبَعُ رَكَعَاتٍ بِتَسْلِيْمَةٍ أَوْ تَسْلِيْمَتَيْنِ.

وَحَدِيثُهَا حَسَنٌ لِكَثْرَةِ طُرُقِهِ، وَفِيْهَا ثَوَابٌ لَا يَتَنَاهَى.

وَمِنْ ثَمَّ قَالَ بَعْضُ الْمُحَقِّقِيْنَ : لَا يَسْمَعُ بِعَظِيْمِ فَضْلِهَا وَيَتْرُكُهَا إِلَّا مُتَهَاوِنٌ بِالدِّيْنِ.

และส่วนหนึ่งของละหมาดที่ไม่มีสุนัตให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ คือละหมาดเอาวาบีน มียี่สิบรอกาอัต เวลาอยู่ระหว่างมัฆริบกับอิชาอ์, และมีรายงานว่าละหมาด เอาวาบีนมีสี่สิบหกรอกาอัต และมีรายงานว่ามีสองรอกาอัต และสองรอกาอัตนี้ถือว่าน้อยที่สุด

และถือว่าได้ละหมาดเอาวาบีนแล้ว ด้วยการทำละหมาดที่ขาดไปและละหมาดอื่นๆ (จากบรรดาละหมาดฟัรฎูประจำเวลาและละหมาดสุนัตต่างๆ) เป็นทรรศนะที่ต่างกับปรมาจารย์ของเรา. และที่ดีควรทำละหมาดเอาวาบีน ภายหลังเสร็จจากกล่าวคำซิกร์ของละหมาดมัฆริบแล้ว.

และส่วนหนึ่งของละหมาดที่ไม่มีสุนัตให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์คือละหมาดตัสบีฮ์ มีสี่รอกาอัต โดยมีหนึ่งสลามหรือสองสลาม. และฮะดีษเรื่องละหมาดตัสบีฮ์ เป็นฮะดีษฮะซัน เพราะมีหลายสายรายงาน และในละหมาดตัสบีฮ์นั้นมีผลบุญที่ไม่สิ้นสุด,

ด้วยเหตุนี้ บรรดานักวิชาการตรวจสอบบางคนจึงได้กล่าวว่า ไม่มีใครที่ได้ยินถึงความประเสริฐอันยิ่งใหญ่ของละหมาดตัสบีฮ์แล้ว และยังละทิ้งละหมาดตัสบีฮ์นอกจากผู้ที่ไม่ให้ความสำคัญกับศาสนาเท่านั้น.

وَيَقُوْلُ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ مِنْهَا خَمْسَةً وَسَبْعِيْنَ سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ، خَمْسَةَ عَشَرَ بَعْدَ القِرَاءَةِ وَعَشْرًا فِي كُلٍّ مِنَ الرُّكُوْعِ، وَالاِعْتِدَالِ، وَالسُّجُوْدَيْنِ، وَالْجُلُوْسِ بَيْنَهُمَا بَعْدَ الذِّكْرِ الْوَارِدِ فِيْهَا، وَجَلْسَةِ الْإِسْتِرَاحَةِ.

وَيُكَبِّرُ عِنْدَ ابْتِدَائِهَا دُوْنَ القِيَامِ مِنْهَا، وَيَأْتِي بِهَا فِي مَحَلِّ التَّشَهُّدِ قَبْلَهُ.

وَيَجُوْزُ جَعْلُ الْخَمْسَةَ عَشَرَ قَبْلَ القِرَاءَةِ، وَحِيْنَئِذٍ يَكُوْنُ عَشْرُ الْإِسْتِرَاحَةِ بَعْدَ القِرَاءَةِ.

وَلَوْ تَذَكَّرَ فِي الْإِعتِدَالِ تَرْكَ تَسبِيْحَاتِ الرُّكُوْعِ لَمْ يَجُزِ العَوْدُ إِلَيْهِ وَلَا فِعْلُهَا فِي الْإِعتِدَالِ لِأَنَّهُ رُكْنٌ قَصِيْرٌ، بَلْ يَأْتِيْ بِهَا فِي السُّجُوْدِ.

وَيُسَنُّ أَنْ لَا يُخَلِّيَ الْأُسْبُوْعَ مِنْهَا أَوِ الشَّهْرَ.

และให้ผู้ละหมาดตัสบีฮ์กล่าวในทุกรอกาอัตจากสี่รอกาอัตนั้น เจ็ดสิบห้าครั้งว่า “ซุบฮานั้ลลอฮ์, วั้ลฮัมดู้ลิ้ลลาฮ์, ว่าลาอี้ลาฮ่าอิ้ลลั้ลลอฮ์, วั้ลลอฮู่อักบัร” แปลว่ามหาบริสุทธิ์แด่อัลลอฮ์ และมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์, และไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้เว้นแต่อัลลอฮ์, และอัลลอฮ์ทรงยิ่งใหญ่” โดยมีรายละเอียดดังนี้ ให้กล่าวสิบห้าครั้งหลังจากอ่านฟาติฮะห์, สิบครั้งในทุกรู่กัวะอ์, และทุกเอียะอ์ติดาล, และทุกสองสุหยูด, และทุกการนั่งระหว่างสองสุหยูด ภายหลังจากกล่าวซิกร์ที่มีรายงานมาในทั้งหมดที่กล่าวนั้น (คือในรู่กัวะอ์, เอียะอ์ติดาล, สุหยูดและนั่งระหว่างสองสุหญูด) และในทุกการนั่งอิสติรอฮะห์,

และให้กล่าวตักบีรขณะเริ่มนั่งอิสติรอฮะห์ ไม่ใช่ขณะลุกขึ้นยืนจากการนั่งอิสติรอฮะห์, และให้นำตัสบีฮ์มากล่าวในขณะนั่งตะชะฮ์ฮุด ก่อนอ่านตะชะฮ์ฮุด,

และอนุญาตให้นำเอาตัสบีฮ์ สิบห้าครั้งไปไว้ก่อนอ่านฟาติฮะห์ (และซูเราะห์), และในขณะนั้น (คือขณะที่เอาตัสบีฮ์สิบห้าครั้งไปไว้ก่อนอ่านฟาติฮะห์) ให้เอาตัสบีฮ์สิบครั้งที่อ่านในขณะนั่งอิสติรอฮะห์ไปไว้หลังอ่านฟาติฮะห์ (โดยไม่ต้องอ่านในขณะนั่งอิสติรอฮะห์),

และถ้าหากเขานึกขึ้นได้ในขณะเอียะอ์ติดาลว่าได้ทิ้งตัสบีฮ์ของรู่กัวะอ์ไป ไม่อนุญาตให้เขากลับไปรู่กัวะอ์ และไม่อนุญาตให้กล่าวตัสบีฮ์นั้นในเอียะอ์ติดาล เพราะเอียะอ์ติดาลเป็นรู่ก่นสั้นๆ แต่ให้เขานำตัสบีฮ์นั้นไปกล่าวในสุหยูด.

และสุนัตไม่ให้ว่างเว้นจากละหมาดตัสบีฮ์ในรอบสัปดาห์หรือในรอบเดือน.

وَالْقِسْمُ الثَّانِي مَا تُسَنُّ فِيْهِ الْجَمَاعَةُ، (وَ) هُوَ :

(صَلَاةُ الْعِيدَيْنِ) أيِ العِيْدِ الْأَكْبَرِ وِالْأَصْغَرِ، بَيْنَ طُلُوْعِ شَمْسٍ وَزَوَالِهَا. وَهِيَ رَكعَتَانِ، وَيُكَبِّرُ نَدْبًا فِي أُوْلَى رَكْعَتَيِ الْعِيدَيْنِ - وَلَوْ مَقْضِيَّةً عَلَى الْأَوْجَهِ بَعْدَ افْتِتَاحٍ - سَبْعًا، وَفِي الثانِيَةِ خَمْسًا، قَبْلَ تَعَوُّذٍ فِيْهِمَا، رَافِعًا يَدَيْهِ مَعَ كُلِّ تَكْبِيْرَةٍ مَا لَمْ يَشرَعْ فِي قِرَاءَةٍ. وَلَا يَتَدَارَكُ فِي الثانِيَةِ إِنْ تَرَكَهُ فِي الْأُوْلَى.

وَفِي لَيْلَتِهِمَا مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ إِلَى أَنْ يُحرِمَ الْإِمَامُ مَعَ رَفْعِ صَوْتٍ، وَعَقِبَ كُلِّ صَلَاةٍ، وَلَوْ جَنَازَةً، مِنْ صُبْحِ عَرَفَةَ إِلَى عَصْرِ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيْقِ، وَفِي عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ حِيْنَ يَرَى شَيْئًا مِنْ بَهِيْمَةِ الْأَنْعَامِ أَوْ يَسمَعُ صَوْتَهَا.

และแผนกที่สองคือละหมาดที่สุนัตให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ ได้แก่

ละหมาดสองวันอีด หมายถึงอีดใหญ่ (คือ อีดอัลอัฎฮา) และอีดเล็ก (คือ อีดอัลฟิฏริ) เวลาละหมาดทั้งสองอยู่ระหว่างตะวันขึ้นกับตะวันคล้อย, ละหมาดอีดมีสองรอกาอัต, และสุนัตให้กล่าวตักบีรในรอกาอัตแรกของสองรอกาอัตละหมาดอีดทั้งสอง ถึงแม้จะเป็นละหมาดอีดที่นำมาชดใช้ก็ตาม ตามทรรศนะที่ "เอาญะห์" ให้กล่าวภายหลังดุอาอฺ อิฟติตาฮ์ เจ็ดครั้ง และในรอกาอัตที่สองห้าครั้ง ก่อนอ่าน "อ้าอูซู่บิ้ลลาห์" ในทั้งสองรอกาอัต โดยยกมือทั้งสองข้างของเขาพร้อมกับทุกครั้งที่กล่าวตักบีร ตราบที่ยังไม่ได้เริ่มอ่านฟาติฮะห์, และไม่ต้องนำตักบีร (ที่พลาดโอกาส) นั้นมากล่าว (พร้อมกับตักบีร) ในรอกาอัตที่สอง ถ้าหากเขาได้ทิ้งตักบีรไปในรอกาอัตแรก.

และสุนัตให้กล่าวตักบีรในคืนของวันอีดทั้งสอง เริ่มเข้าเวลาตักบีรตั้งแต่ตะวันลับขอบฟ้าไปจนอิหม่ามตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมละหมาดอีด พร้อมส่งเสียงดังในการกล่าวตักบีร. และสุนัตให้กล่าวตักบีรถัดจากทุกละหมาด (ทั้งละหมาดฟัรฎูและสุนัตทั้งละหมาดประจำเวลาและละหมาดชดใช้) ถึงแม้จะเป็นละหมาดญะนาซะห์ก็ตาม นับตั้งแต่ (หลัง) ละหมาดศุบฮิของวันอะรอฟะห์ จนถึง (หลัง) ละหมาดอัศริ ในวันสุดท้ายของบรรดาวันตัชรีก และสุนัตให้กล่าวตักบีรในวันที่สิบเดือนซุ้ลฮิจญะห์ขณะเห็นสิ่งใดจากปศุสัตว์ หรือได้ยินเสียงของมัน.

(وَ) صَلَاةُ (الْكُسُوفَيْنِ) أَيْ كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ.

وَأَقَلُّهَا رَكْعَتَانِ كَسُنَّةِ الظُّهْرِ، وَأَدْنَى كَمَالِهَا زِيَادَةُ قِيَامٍ وَقِرَاءَةٍ وَرُكُوْعٍ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ، وَالْأَكْمَلُ أَنْ يَقْرَأَ بَعْدَ الفَاتِحَةِ فِي القِيَامِ الْأَوَّلِ البَقَرَةَ أَوْ قَدْرَهَا، وَفِي الثَّانِي كَمِائَتَيْ آيَةٍ مِنْهَا، وَالثَّالِثِ كَمِائَةٍ وَخَمْسِيْنَ، وَالرَّابِعِ كَمِائَةٍ.

وَأَنْ يُسَبِّحَ فِي أَوَّلِ رُكُوعٍ وَسُجُودٍ كَمِائَةٍ مِنَ الْبَقَرَةِ، وَفِي الثَّانِي مِنْ كُلٍّ مِنْهُمَا كَثَمَانِيْنَ، وَالثَّالِثِ مِنْهُمَا كَسَبْعِيْنَ، وَالرَّابِعِ كَخَمْسِيْنَ.

และละหมาดสุนัตเพราะเกิดคราสทั้งสอง คือสุริยคราสและจันทรคราส

อย่างน้อยของละหมาดคราสทั้งสองคือสองรอกาอัต เหมือนละหมาดสุนัตดุห์ริ และอย่างต่ำของความสมบูรณ์ของละหมาดคราสทั้งสองคือ เพิ่มการยืนเพิ่มการอ่านและเพิ่มรู่กัวะอ์ในทุกรอกาอัต และอย่างสมบูรณ์ที่สุดคือให้อ่านหลังจากฟาติฮะห์ในการยืนครั้งแรกด้วยซูเราะห์ อัลบ่ากอเราะห์, หรืออัลกุอานที่มีขนาดเท่ากับซูเราะห์อัลบ่ากอเราะห์ และในการยืนที่สอง เท่ากับสองร้อยอายะห์จากซูเราะห์อัลบ่ากอเราะห์ และในการยืนที่สาม เท่ากับหนึ่งร้อยห้าสิบอายะห์ และในยืนที่สี่เท่ากับหนึ่งร้อยอายะห์,

และสุนัตให้กล่าวคำตัสบีฮ์ในรู่กัวะอ์และสุหยูดแรกเท่ากับหนึ่งร้อยอายะห์, ในรู่กัวะอ์และสุหยูดที่สองเท่ากับแปดสิบอายะห์, ในรู่กัวะอ์และสุหยูดที่สามเท่ากับเจ็ดสิบอายะห์, และในรู่กัวะอ์และสุหยูดที่สี่เท่ากับห้าสิบอายะห์.

(بِخُطْبَتَيْنِ) أي مَعَهُمَا (بَعْدَهُمَا) أَيْ يُسَنُّ خُطْبَتَانِ بَعْدَ فِعْلِ صَلَاةِ العِيدَيْنِ - وَلَوْ فِي غَدٍ فِيْمَا يَظْهَرُ وَالكُسُوفَيْنِ وَيَفْتَتِحُ أُوْلَى خُطْبَتَيِ العِيدَيْنِ لَا الْكُسُوْفِ - بِتِسْعِ تَكْبِيْرَاتٍ، وَالثَّانِيَةَ بِسَبْعٍ وَلَاءً.

وَيَنْبَغِيْ أَنْ يَفْصِلَ بَيْنَ الْخُطْبَتَيْنِ بِالتَّكْبِيْرِ، وَيُكْثِرَ مِنْهُ فِي فُصُوْلِ الْخُطْبَةِ. قَالَهُ السُّبْكِيُّ.

وَلَا تُسَنُّ هَذِهِ التكبيراتِ لِلْحَاضِرِيْنَ

โดยมีสองคุฎบะห์ หมายถึงพร้อมด้วยสองคุฎบะห์หลังละหมาดทั้งสองนั้น หมายความว่าสุนัตให้มีสองคุฎบะห์ ภายหลังทำละหมาดอีดทั้งสองแล้ว แม้จะละหมาดอีดในวันรุ่งขึ้น (เป็นละหมาดชดใช้) ก็ตาม ตามทรรศนะที่ปรากฏชัด และสุนัตให้มีสองคุฎบะห์ภายหลังจากละหมาดสองคราส (คือสุริยคราสและจันทรคราส), และให้เริ่มต้นในคุฎบะห์แรกจากสองคุฎบะห์ของวันอีดทั้งสอง แต่ไม่ต้องเริ่มต้นในคุฎบะห์แรกจากสองคุฎบะห์ของละหมาด (สุริยและจันทร) คราส ด้วยการกล่าวตักบีรเก้าครั้ง และในคุฎบะห์ที่สองเจ็ดครั้งติดต่อกัน,

และที่ดีให้คอฏีบคั่นระหว่างสองคุฏบะห์ด้วยการกล่าวตักบีร และให้คอฏีบกล่าวตักบีรมากๆ ในช่วงต่างๆ ของคุฏบะห์ ตามที่ซุบกีย์ได้กล่าวไว้.

และตักบีรเหล่านี้ไม่สุนัตให้แก่ผู้มาร่วมละหมาดอีดกล่าว (แต่ให้พวกเขาฟังจากคอฏีบเท่านั้น)

(وَ) صَلَاةُ (اسْتِسْقَاءٍ) عِنْدَ الْحَاجَةِ لِلْمَاءِ لِفَقْدِهِ أَوْ مُلُوْحَتِهِ أَوْ قِلَّتِهِ بِحَيْثُ لَا يَكْفِي. وَهِيَ كَصَلَاةِ الْعِيدِ، لَكِنْ يَسْتَغْفِرُ الْخَطِيْبُ بَدَلَ التَّكْبِيْرِ فِي الْخُطبَةِ، وَيَسْتَقْبِلُ القِبلَةَ حَالَةَ الدُّعَاءِ بَعْدَ صَدْرِ الْخُطبَةِ الثانِيَةِ، أي نَحْوَ ثُلُثِهَا.

และละหมาดสุนัตขอฝน ขณะเมื่อมีความต้องการน้ำ เพราะขาดน้ำ หรือเพราะน้ำเค็ม หรือเพราะน้ำมีน้อย โดยน้ำมีไม่เพียงพอ (ให้ชาวเมืองใช้สอย)

ละหมาดขอฝนเหมือนกับละหมาดอีด, แต่ให้คอฏีบกล่าวคำอิสติฆฟาร แทนการกล่าวตักบีรในคุฏบะห์. และให้คอฏีบหันหน้าไปทางกิบละห์ ขณะขอดุอาอ์ ภายหลังจากผ่านท่อนแรกของคุฏบะห์ที่สอง หมายถึงผ่านไปประมาณเศษหนึ่งส่วนสามของคุฏบะห์.

(وَ) صَلَاةُ (التَّرَاوِيْحِ)، وَهِيَ عِشْرُوْنَ رَكْعَةً بِعَشْرِ تَسلِيْمَاتٍ، فِي كُلِّ لَيلَةٍ مِنْ رَمَضانَ، لِخَبَرِ : مَنْ قَامَ رَمضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.

وَيَجِبُ التَّسْلِيْمُ مِنْ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ، فَلَوْ صَلَّى أَرْبَعًا مِنْهَا بِتَسلِيْمَةٍ لَمْ تَصِحَّ، بِخِلَافِ سُنَّةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ وِالضُّحَى وَالوِتْرِ.

وَيَنوِيْ بِهَا التَّرَاوِيْحَ أَوْ قِيَامَ رَمَضَانَ، وَفِعْلُهَا أَوَّلَ الْوَقْتِ أَفْضَلُ مِنْ فِعْلِهَا أَثْنَاءَهُ بَعْدَ النَّوْمِ، خِلَافًا لِمَا وَهِمَهُ الْحَلِيْمِيُّ.

และละหมาดสุนัต ตะรอเวียะฮ์ มียี่สิบรอกาอัต สิบสลามในทุกคืนของเดือนรอมาฎอน เพราะมีฮะดีษว่า "ผู้ใดลุกขึ้นทำความดีในยามค่ำคืนของเดือนรอมาฎอน (ละหมาดตะรอเวียะฮ์) โดยมีศรัทธามั่น และแสวงหาผลบุญจากอัลลอฮ์ เขาจะได้รับการอภัยจากบาปของเขาที่ผ่านมาแล้ว".

และจำเป็นต้องให้สลามทุกสองรอกาอัต. ดังนั้นถ้าหากเขาละหมาดสี่รอกาอัต (หรือมากกว่านั้น) จากละหมาดตะรอเวียะฮ์ โดยให้สลามครั้งเดียว ถือว่าละหมาดนั้นมีผลใช้ไม่ได้, ซึ่งต่างกับละหมาดสุนัตดุฮ์ริ ละหมาดสุนัตอัศริ ละหมาดสุนัตฎุฮา และละหมาดสุนัตวิตร์ (ที่อนุญาตให้รวมหลายรอกาอัตได้)

และให้เนียตในการละหมาดตะรอเวียะฮ์ว่าเป็นสุนัตตะรอเวียะฮ์ หรือกิยามรอมาฎอน และการละหมาดตะรอเวียะฮ์เมื่อเริ่มเข้าเวลา (คือหลังละหมาดอิชาอ์) นั้นดีกว่าทำตะรอเวียะฮ์กลางเวลาภายหลังจากนอนไปแล้ว, ซึ่งต่างกับสิ่งที่ฮะลีมีย์เข้าใจผิด.

وَسُمِّيَتْ تَرَاوِيْحَ لِأَنَّهُمْ كَانُوْا يَسْتَرِيْحُوْنَ لِطُولِ قِيَامِهِمْ بَعْدَ كُلِّ تَسلِيْمَتَيْنِ، وَسِرُّ الْعِشرِيْنَ أَنَّ الرَّوَاتِبَ الْمُؤَكَّدَةَ فِي غَيْرِ رَمضَانَ عَشْرٌ فَضُوْعِفَتْ فِيْهِ لِأَنَّهُ وَقْتُ جِدٍّ وَتَشْمِيْرٍ.

وَتَكْرِيْرُ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ ثَلَاثًا ثَلَاثًا فِي الرَّكَعَاتِ الْأَخِيْرَةِ مِنْ رَكَعَاتِهَا بِدْعَةٌ غَيْرُ حَسَنةٍ لِأَنَّ فِيْهِ إِخْلَالًا بِالسُّنَّةِ، كَمَا أَفْتَى بِهِ شَيخُنَا.

และที่เรียกละหมาดยี่สิบรอกาอัต ที่ละหมาดในเดือนรอมาฎอนว่าตะรอเวียะฮ์ เพราะพวกเขา (บรรดาศอฮาบะห์) ได้พักผ่อนกัน อันเนื่องจากพวกเขาได้ทำละหมาดเป็นเวลานาน คือได้พักผ่อนภายหลังจากทำได้ทุกๆ สองสลาม (คือสี่รอกาอัต). และเคล็ดลับของยี่สิบรอกาอัตคือละหมาดสุนัตที่คู่กับละหมาดฟัรฎู (รอวาติบ) มุอักกะดะห์ ในนอกจากรอมาฎอนนั้นมีสิบรอกาอัต ดังนั้นมันจึงถูกเพิ่มทวีคูณเข้าไปในรอมาฎอน เพราะรอมาฎอนเป็นเวลาของการเอาจริงเอาจัง และขะมักเขม้น.

การอ่านซ้ำ "กุ้ลฮู้วั้ลลอฮู่อะฮัด" สามครั้ง สามครั้งในบรรดารอกาอัตท้ายๆ ของละหมาดตะรอเวียะฮ์ ถือเป็นอุตริกรรม (บิดอะห์) ที่ไม่ใช่เป็นอุตริกรรมที่ดี เพราะในการทำเช่นนั้นเป็นการทำให้ซุนนะห์บกพร่อง ตามสิ่งที่ปรมาจารย์ของเราได้ฟัตวาไว้

وَيُسَنُّ التَّهَجُّدُ إِجمَاعًا، وهو التَنَفُّلُ لَيْلًا بَعْدَ النَّوْمِ.

قَالَ اللهُ تَعَالَى : * (وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ) * وَوَرَدَ فِي فَضْلِهِ أَحَادِيْثُ كثِيْرَةٌ، وَكُرِهَ لِمُعتَادِهِ تَرْكُهُ بِلَا ضَرُورَةٍ.

وَيَتَأَكَّدُ أَنْ لَا يَخْلُ بِصلاةٍ فِي اللَّيْلِ بَعْدَ النومِ وَلَوْ رَكعَتَيْنِ لِعِظَمِ فَضْلِ ذَلِكَ. وَلَا حَدَّ لِعَدَدِ رَكِعَاتِهِ، وَقِيْلَ : حَدُّهَا ثِنْتَا عَشْرَةَ، وَأَنْ يُكْثِرَ فِيْهِ مِنَ الدُّعَاءِ وَالْاِستِغْفَارِ. وَنِصْفُهُ الْأَخِيْرُ آكَدُ، وَأَفْضَلُهُ عِنْدَ السَّحَرِ لِقَولِهِ تعالى : * (وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُوْنَ) * وَأَنْ يُوْقِظَ مَنْ يَطْمَعُ فِي تَهَجُّدِهِ.

และสุนัตให้ละหมาดตะฮัจญุด โดยถือเป็นอิจมาอ์ ตะฮัจญุดคือการละหมาดสุนัตในเวลากลางคืนภายหลังจากนอนหลับ

อัลลอฮ์ ตาอาลา ได้ตรัสว่า "และจากบางส่วนของกลางคืนเจ้าจงตื่นขึ้นมาละหมาดในเวลาของมัน เป็นการสมัครใจสำหรับเจ้า" และมีฮะดีษมากมายที่ได้รายงานมาในเรื่องความประเสริฐของละหมาดตะฮัจญุด และเป็นการมักรูห์สำหรับผู้ที่ละหมาดตะฮัจญุดเป็นประจำทิ้งละหมาดตะฮัจญุดโดยไม่มีเหตุจำเป็น

และถือเป็นสุนัตมุอักกัด ไม่ให้คนใดคนหนึ่งว่างเว้นจากการละหมาดกลางคืนหลังจากนอนหลับไปแล้วแม้จะเพียงสองรอกาอัตก็ตาม เพราะความประเสริฐอันใหญ่หลวงของการนี้ (คือละหมาดในเวลากลางคืนภายหลังจากนอนหลับไปแล้ว) และไม่มีกำหนดแน่นอนสำหรับจำนวนรอกาอัตของละหมาดตะฮัจญุด และมีบางทรรศนะกล่าวว่ามีกำหนดแน่นอนสำหรับจำนวนรอกาอัตคือสิบสองรอกาอัต และสุนัตให้ขอดุอาอ์และกล่าวอิสติฆฟาร (วิงวอนขออภัยโทษ) ให้มากๆ ในเวลากลางคืน และช่วงครึ่งคืนสุดท้ายนั้น เป็นสุนัตอย่างยิ่ง และที่ประเสริฐยิ่งคือเวลารุ่งสางก่อนแสงอรุณขึ้นเพราะอัลลอฮ์ ตาอาลา ได้ตรัสว่า "และในยามรุ่งสางนั้นพวกเขาวิงวอนขออภัยโทษ" และสุนัตให้ปลุกผู้ที่มีความต้องการจะละหมาดตะฮัจญุดร่วมกับเขา.

ويُنْدَبُ قضاءُ نَفْلٍ مُؤَقَّتٍ إِذَا فاتَ كالعيدِ وَالرَّواتِبِ والضُّحَى، لَا ذِيْ سَبَبٍ كَكُسُوفٍ وتحيةٍ وَسُنَّةِ وُضُوْءٍ.

ومَنْ فَاتَهُ وِرْدُه - أي مِنَ النَّفْلِ الْمُطلَقِ - نُدِبَ لَهُ قَضَاؤُهُ، وَكَذَا غيرُ الصَّلَاةِ،

ولَا حَصْرَ للنفلِ المطلقِ، وله أن يَقتصِرَ عَلَى رَكعةٍ بتشهُّدٍ معَ سلامٍ بِلَا كراهةٍ،

فإنْ نَوَى فَوقَ ركعةٍ فَلَهُ التشهدُ فِي كلِّ ركعتَيْنِ وفِي ثلاثٍ وأربعٍ فأكثرَ، أو نَوَى قدْرًا فله زيادةٌ ونقصٌ إنْ نُوِيَا قبلَهما وإلا بَطلتْ صلاتُه.

และสุนัตให้ชดใช้ (กอฎออ์) ละหมาดสุนัตที่มีเวลาเมื่อขาดไป เช่น ละหมาดอีด, ละหมาดรอวาติบ และละหมาดฎุฮา แต่ไม่สุนัตให้ชดใช้ละหมาดสุนัตที่มีสาเหตุเช่นละหมาด (สุริยและจันทร) คราส, ละหมาดต้าฮียะห์ และละหมาดสุนัตอาบน้ำละหมาด.

และผู้ใดที่พลาดการทำวิรด์ (สิ่งที่เขาทำเป็นประจำ) จากละหมาดสุนัต มุฏลัก (คือละหมาดที่ไม่มีข้อผูกพันกับเวลาและสาเหตุ) สุนัตให้เขานำมันมาชดใช้, และเช่นเดียวกัน (คือสุนัตให้นำมาชดใช้) วิรด์ของเขาที่ขาดไปที่ไม่ใช่ละหมาด (เช่นการอ่านอัลกุรอานหรือกล่าวคำซิกร์ในเวลาใดเวลาหนึ่ง).

และไม่มีจำนวนที่จำกัดสำหรับละหมาดสุนัต มุฏลัก, และอนุญาตให้ผู้ละหมาดสุนัต มุฏลัก จำกัดละหมาดเพียงหนึ่งรอกาอัต โดยมีตะชะฮ์ฮุด พร้อมสลาม โดยไม่ถือเป็นมักรูห์, ดังนั้นถ้าหากเขาตั้งเจตนาเนียตเกินกว่าหนึ่งรอกาอัต อนุญาตให้เขาตะชะฮ์ฮุดได้ในทุกสองรอกาอัต และในสามรอกาอัต และในสี่รอกาอัต หรือมากกว่านั้นได้, หรือเขาได้เนียต จำนวนหนึ่งของรอกาอัต อนุญาตให้เขาเพิ่มหรือลดจำนวนรอกาอัตได้ ถ้าหากการเพิ่มหรือลดได้ถูกเนียตไว้ก่อนจะเพิ่มหรือลด, และถ้ามิเช่นนั้น (คือถ้าหากไม่ได้เนียตเพิ่มหรือลดไว้ก่อนเพิ่มหรือลด) ถือว่าละหมาดของเขา มีผลใช้ไม่ได้.

فَلَوْ نَوَى رَكعتَيْنِ فَقَامَ إِلَى ثَالِثَةٍ سَهْوًا ثُمَّ تَذَكَّرَ فيَقْعُدُ وُجُوبًا ، ثُمَّ يَقومُ لِلزِّيادةِ إن شاءَ ثم يَسجدُ لِلسَّهْوِ آخِرَ صَلَاتِهِ. وَإِنْ لَمْ يَشَأْ قَعَدَ وتَشَهَّدَ وَسَجَدَ لِلسَّهْوِ وَسَلَّمَ.

ويُسَنُّ لِلْمُتَنفِّلِ لَيْلًا أونَهَارًا أنْ يُسَلِّمَ مِن كلِّ ركعتَيْنِ، لِلْخَبَرِ الْمُتَّفَقِ عَلَيْهِ : صَلاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى. وفي روايةٍ صحيحةٍ : والنهارِ.

ดังนั้นถ้าหากเขาเนียตสองรอกาอัต และต่อมาเขาได้ลุกขึ้นทำรอกาอัตที่สามโดยลืม หลังจากนั้นเขานึกขึ้นได้, ดังนั้นเขาจำเป็นต้องนั่งลง, จากนั้นให้เขาลุกขึ้นเพื่อทำเพิ่มถ้าหากเขาต้องการ หลังจากนั้นให้เขาสุหยูดซะห์วีในตอนท้ายละหมาดของเขา และถ้าหากเขาไม่ต้องการทำเพิ่มให้เขานั่งลงอ่านตะชะฮ์ฮุด สุหยูดซะห์วีและให้สลามตามลำดับ.

และสุนัตให้ผู้ที่ละหมาดสุนัตในเวลากลางคืนหรือกลางวัน ให้เขาให้สลามจากทุกๆ สองรอกาอัต เพราะมีฮะดีษที่รายงานสอดคล้องกันโดยบุคอรีและมุสลิมว่า “ละหมาดกลางคืนครั้งละสองรอกาอัต ครั้งละสองรอกาอัต”

และในอีกรายงานหนึ่งที่ศอเฮียะฮ์ว่า “และ (ละหมาด) กลางวัน”.

قالَ فِي المجموعِ : إطالَةُ القِيامِ أفضَلُ مِن تَكثِيرِ الركَعاتِ.

وقال فيه أيضا : أفضلُ النفلِ عِيْدٌ أكبرُ، فأصغرُ، فكُسُوفٌ. فَخُسُوفٌ، فاستِسقاءٌ، فَوِتْرٌ، فركعتَا فَجرٍ، فبَقِيَّةُ الرواتِبِ، فجميعُها في مَرتبةٍ واحِدَةٍ. فالتراويحُ، فالضحَى، فركعتَا الطوافِ والتحيةِ والإحرامِ، فالوضوءِ.

ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “อัลมัจมัวะอ์” ว่าการยืนนานประเสริฐกว่าการละหมาดหลายๆ รอกาอัต,

และได้กล่าวไว้ใน หนังสือ “อัลมัจมัวะอ์” อีกเช่นกันว่าละหมาดสุนัตที่ประเสริฐที่สุดคือละหมาดอีดใหญ่ (อีด อัฎฮา), ถัดลงมาคือละหมาดอีดเล็ก (อีด ฟิฏริ), ถัดลงมาคือละหมาดสุริยคราส, ถัดลงมาคือ ละหมาดจันทรคราส, ถัดลงมาคือละหมาดขอฝน, ถัดลงมาคือละหมาดวิตร์ และถัดลงมาคือละหมาดสุนัตสองรอกาอัตก่อนละหมาดศุบฮิ, ถัดลงมาคือบรรดาละหมาดรอวาติบที่เหลือทั้งหมด, ดังนั้นบรรดาละหมาดรอวาติบจึงอยู่ในขั้นเดียวกันทั้งหมด, ถัดลงมาคือละหมาดตะรอเวียะห์, ละหมาดสุนัตฎุฮา, สองรอกาอัตละหมาดสุนัตฏอวาฟ, ละหมาดสุนัตต้าฮียะห์, ละหมาดสุนัตเอียะฮ์รอม และละหมาดสุนัตหลังจากอาบน้ำละหมาด ตามลำดับ.

(فائدةٌ) أمَّا الصلاةُ المعروفةُ لَيلَةَ الرَّغائِبِ وَنِصفِ شَعبانَ ويومِ عَاشُوراءَ فبِدعةٌ قَبِيحةٌ، وأحاديثُها موضوعةٌ.

قال شيخُنا : كَابنِ شَهْبَةَ وغيرِه وأقبَحُ منها مَا اعتِيدَ في بعضِ البلادِ مِن صلاةِ الخمسِ فِي الجمعةِ الأَخيرةِ من رمضانَ عقِبَ صَلَاتِها زَاعِمِينَ أَنَّها تُكَفِّرُ صَلَوَاتِ الْعَامِ أو العُمْرِ الْمَتْرُوكَةَ، وَذَلِكَ حرامٌ. (والله أعلم).

ประโยชน์ประการหนึ่ง สำหรับละหมาดที่รู้จักกันดีในคืน อัรร่อฆออิบ (คือคืนวันศุกร์แรกของเดือนรอญับ) ในคืนนิศฟูชะอ์บาน และในวันอาชูรออ์นั้นเป็นอุตริกรรมที่น่ารังเกียจ และบรรดาฮะดีษที่เกี่ยวข้องกับละหมาดเหล่านั้นเป็นฮะดีษที่ถูกอุปโลกน์ขึ้น (เมาฎูอ์).

ปรมาจารย์ของเราได้กล่าวเช่นเดียวกับ อิบนุ ชะห์บะห์และคนอื่นๆ ว่า และที่น่ารังเกียจยิ่งกว่านั้นคือสิ่งที่ถูกยึดถือเป็นประเพณีในบางประเทศ นั่นคือละหมาด อัลคอมส์ ในวันศุกร์สุดท้ายของเดือนรอมาฎอน ภายหลังจากละหมาดวันศุกร์แล้ว โดยพวกเขาเชื่อว่า ละหหมาดอัลคอมส์ จะลบล้างบรรดาละหมาดที่ถูกทิ้งทั้งปีหรือชั่วอายุ และการทำเช่นนั้นถือเป็นสิ่งต้องห้าม (อัลลอฮ์ทรงรู้ยิ่ง).

وَصَلَّى اللهُ عَلَى سيِّدِنا محمدٍ النبيِّ الأُمِّيِّ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وسلَّمَ. وَالْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَحَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الوَكِيْلُ، نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيْرُ. وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ.

และขออัลลอฮ์ได้โปรดประทานความเมตตาพร้อมยกย่อง และประทานสุขศานติและปลอดภัยแก่ผู้นำของพวกเราคือมุฮำหมัดผู้เป็นนบีผู้ไม่รู้หนังสือ และแก่วงศ์วานของท่าน และมิตรสหายของท่าน และมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ์ ผู้อภิบาลสากลโลก และอัลลอฮ์ก็เพียงพอแล้วสำหรับพวกเรา และพระองค์เป็นผู้รับการมอบหมายที่ดียิ่ง เป็นผู้ปกครองที่ดียิ่งและเป็นผู้ช่วยเหลือที่ดียิ่ง และไม่มีการเคลื่อนไหว และไม่มีพลังใดนอกจากโดยอัลลอฮ์ ผู้สูงส่งผู้ยิ่งใหญ่.

พิมพ์และเผยแผ่โดย :

โรงเรียนมิฟตาฮุ้ลอุลูมิดดีนียะห์ (บ้านดอน)

ฟัตฮุ้ลมุอีน

فتح المعين

ขอบของ

حاشية

إعانة الطالبين

หนังสือ “ฟัตฮุ้ลมุอีน” เป็นหนังสือขยายความ(ชะรอฮ์)ของหนังสือ “กุรร่อตุ้ลอัยน์ บี้มู่ฮิมมาติดดีน” ของอิหม่ามอะห์มัด ซัยนุดดีน บิน อับดุลอะซีซ อัลมะอ์บะรีย์ อัลมะลีบารีย์ อัลฟันนานีย์ อัชชาฟิอีย์ (เขาเสียชีวิตปี ฮ.ศ.987/ค.ศ.1579) เป็นหนังสือวิชาฟิกฮ์ในมัซฮับชาฟิอีย์เล่มหนึ่งที่มีความสำคัญและแพร่หลาย เป็นหนังสือที่สอนอยู่ในเมืองมะลีบาร ประเทศอินเดีย และแพร่หลายอยู่ในประเทศอียิปต์ ชาม คาบสมุทรอาหรับ ฮิญาซ ยะมัน และฮัดร่อเมาต์ และแพร่หลายอีกเช่นเดียวกันในอินโดนิเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย

เนื่องจากเป็นหนังสือที่แพร่หลาย นักวิชาการหลายท่านจึงให้ความสำคัญกับหนังสือเล่มนี้ด้วยการจัดทำฮาชิยะห์ เพื่อขยายความเพิ่มเติมขึ้นอีกหลายเล่ม เช่น หนังสือ ฮาชิยะห์ อิอาน่าตุ้ลมุสต่าอีน ของอาลี บิน อะห์มัด บิน สะอีด บา ศอบรีน (เสียชีวิต ฮ.ศ.1304/ค.ศ.1887) หนังสือ ฮาชิยะห์ อิอาน่าตุต ตอลิบีน ของอัซซัยยิด อัลบักรีย์ บิน อัซซัยยิด มูฮำหมัด ชะฎอ (เสียชีวิต ฮ.ศ.1310/ค.ศ.1893) และอีกหลายเล่ม

พิมพ์และเผยแพร่โดย :

โรงเรียนมิฟตาฮุ้ลอุลูมิดดีนียะห์ (บ้านดอน)

เลขที่ 100 ซอยพร้อมพรรค ถนนสุขุมวิท 49

แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา

กรุงเทพฯ 10110

ISBN 978-616-608-892-2

ราคา 300 บาท